

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

+ 000, ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθ. είσ.

689

ΔΩΡΕΑ

Γεων. Γεωργίου

6187-00187

23

1956/33
[Signature]

3 de.

Ητοιμασμένη

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΜΟΥΣΑΙ

HERODOTI

HISTORIARUM LIBRI IX.

CURAVIT

HENR. RUDOLPH. DIETSCH.

V O L. I.

LIPSIÆ

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLVII.

1857

Δημόσια Κέντρολη Βιβλιοθήκη Βέροιας

PRAEFATIO.

Qua opera in prima editione supersedere posse mihi visus eram, de locis, in quibus ab reliquis editoribus recessissem, paucis praefandi, quippe quam discipulis nulli usui, viris doctis supervacaneam arbitraret, eam ut in altera susciperem, movit me hominum honestissimorum auctoritas, qui et officii mei id esse et a multis expectari monuerunt.

In dialecticis igitur formis emendandis quam diligentissime potui usus sum iis, quae praeceperant G. Dindorfus commentatione editioni Parisinae praemissa, quamquam is minus codices Herodoti, quam grammaticos veteres secutus est, et F. I. C. Bredovius singulari libro, Lipsiae a. 1846 edito, qui vir tam admirabili diligentia tamque prudenti iudicio hunc grammatices graecae locum tractavit, ut nihil addi posse videatur. Quodsi in nonnullis formis varietatem quamdam toleravi neque omnes ad certam legem exegi, id feci, non quo Herodotum sibi non constituisse putarem — id quod cum apud omnes homines viro indignum habeatur, tum apud Graecos summo dedecori fuit —, sed quod ex libris, quid scriptor secutus esset, non satis certe concludi posse mihi videretur. Sic quamquam ἐθηῆσας magis a libris commendatur, quam ἐθεῆσας, tamen hoc nonnullis in locis intactum reliqui, cum in ἀξιοθέητος magis libri consentire viderentur, quam in ἀξιοθέητος. Nec de verbis, quae apud Atticos in αῶ formantur, iam diiudicatum esse mihi persuadere potui. Nam cum pro αῶ nulla alia ratione, quam in genitivis masculinorum primae declinationis, εῶ ab Ionibus pronuntiatum videatur, — qua cogitatione Lhardyus, novissimus librorum Herodoti editor, ut ubique εῶ scriberet, permotus videtur esse — tamen ex formis ποιτέουσι, ἐθηεῶντο, aliis eius generis concludendum est, Iones illa verba in εῶ formasse. Quod utrum in omnibus, an in nonnullis tantum factum esset, cum mihi nondum constaret, nolui incerta pro certis venditare. Denique in contractione et in elisione ita in libris variatum est, ut quas sibi leges scripserit Herodotus, vix inveniri possit, eoque minus, quod eum in multis hiatum non vitasse, multaque, quae alii contraxerunt, dissolvisse constat. Quare nolui cum Bredovio infinitivos aoristorum secundorum activi ubique in εῖν contere, nec magis vero ausus sum ubique εῖν restituere. Etiam κατὰστέασι I, 200, II, 84, IV, 63 et ἀνεστέασι III, 62, ubi eas formas Iori uno consensu tuentur, reliqui. Etenim cum Iones in aliis verbis α ante alias vocales in ε mutaverint, non potui assentiri Bredovio l. c. p. 398 pro αα εα dici potuisse neganti, neque inde, quod in libris duobus primis εστέασι paene semper scriptum est, satis certo concludi

mihī videbatur, illis formis Herodotum prorsus non usum esse, cum certum esset, a librariis non minus saepe quae insolentiora, quam quae consueta essent, mutata esse. Quodsi nonnullae formae falsae mentis aut oculorum aciem effugerint, spero fore, ut hae, cum deuo repetenda sit editio, a me corrigi possint. Ceterum lectoribus me melius consulerum esse arbitratus sum, si de singulis locis eo, quo in libro sunt, ordine dicerem.

Libri I c. 1 *χάρις* quin ab insulso librario adscriptum sit, non dubito (vid. Schaeff. ad Dem. T. II p. 165, coll. p. 328), sed unus cod. e omittit. Omnino multi sunt apud Herodotum loci, in quibus in libris manuscriptis non solum singula vocabula, sed etiam plura omissa sunt, nec minor numerus est eorum, in quibus omnes glossemata exhibent. plurimi denique, in quibus aliquid alii tenent, alii eiecerunt. Iam quamquam cod. S maximam fidem habendam esse, facile ei, qui varietates scripturae perlustraverit, apparebit, tamen nonnulli sunt loci, in quibus ille falsa, alii vera exhibeant, ut in nonnullis utrum sequaris, prorsus nescias. Quae quum ita essent, quumque iis, qui hac editione usuri essent, id commodo fore existimarem, equidem omnia fere, quae spuria esse aut ipse arbitrarer, aut alii indicassent, non delenda, sed uncis includenda putavi. — c. 2. *οὐκ ὡς Ἑλληνες*] Alii malunt: *οὐκ ὡς Φοίνικες*. Vid. Nov. Ann. LXI, 4 p. 432. — c. 3. *οὐδὲ γὰρ*] Libri *οὐτε γὰρ*. Corr. Schaeff. — c. 5. *οὐ γὰρ ἀρπαγῇ*] Cur γὰρ, quod eiici vult Herold. spec. em. Herodot. (Norimb. 1850), retinendum censeam, dixi in Nov. Ann. I. c., at ex illius sententia nunc *ἀδυσμένῃ* scripsi. — c. 13. *τόνδε*] Sic plerique libri, unus *τὸν δέ*. Vid. Thomas Zischr. f. d. d. G.-W. II, 9 p. 712. — c. 18. *ἐν τῇ Λιμενίῳ*] Vid. Herold. I. c. p. 7. — c. 21. *ἤτε*] Cum *εἶναι* eodem modo ac *παρεῖναι* dictum sine exemplo esset, quamquam omnes libri *ἦν* exhibent, cum aliis *ἤτε* scripsi. Eodem modo c. 62 Schaeff. recte *ἤσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας* pro *ἦσαν*. — c. 26. *φαῦλα*] *πλαῦρα* Bred. I. c. p. 35. — c. 28 et 29. *Λυδοί*, quamvis defendi quodammodo possit, tamen ab Herodoto scriptum esse mihi persuadere non possum. Sed vereor, ne aliud vitium in hoc loco sit. Quid enim *καὶ προσεπικωμένον Κροίσον Λυδοῖσι*? Quo tandem modo scriptor cum modo perfecto *κατεστραμμένων* usus esset, particip. praes. scribere potuit? Verum hoc monuisse satis habeo. — c. 33. Vulgatam scripturam defenderunt Eltz. N. Ann. Suppl. IX p. 133 et Lhardy. Herold. I. c. conl.: *ἄτε δὲ — ἀμαθὴς εἶναι*. Cur Dindorffum sequi maluerim dixi NA. I. c. p. 431. — c. 35. *ἐν ἡμετέρον*] Quamquam an recte sic scribatur vehementer dubito, tamen quum etiam VII, 8, 4 libri consentiant, multique defendant, intactum reliqui. — c. 38. Verba *διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν*, cum quominus eum, qui c. 34 *κωφός* dicitur, simul surdum fuisse statuamus, obstat illud, quod postea loquendi facultatem recepit, id quod in surdo, quippe qui humanam linguam non audiat, fieri non potest, praeterea vero talis negligentia et fluctuatio Herodoto indigna sit, spuria iudico. — c. 45. *σεωντοῦ*] *σὺ ἔωντοῦ*, ut 108, 124.

IV, 97, aliisque locis, Eltz. l. c. p. 127: at vid. Bred. p. 84. — c. 49. ἀποκρίαν pro ἀποκρίαν, ut locum proprium, scripsi cum Schaeff. Dind. Bred. p. 37. Cfr. III, 53. In distinguendis verbis sequentibus Lhardy obsecutus sum. — c. 50. τοῦτω nolui cum Herold. l. c. p. 9 in τούτω mutare, memor Vergilianī (Ecl. III, 77): „Cum factam vitula pro frugibus.“ Τρίτον ἡμιτάλαντον certissima Vallae emendatio est. Libri τρία ἡμιτάλαντα. — c. 51. ἅμα τοῖτοισι] Plerique libri ἅμα τοῖσι; ἅμα αὐτοῖσι, quod exh. F e et a pr. v. l., probavit Eltz. p. 337. Vid. Bred. p. 83. — c. 52. Quomibus cum Lhardy ὁμοίως cum χροῖσιν πᾶν coniungerem, obstitit, quod ubicumque πᾶς et ὁμοίως coniuncta legi, nunquam totus aequaliter, sed semper aut omnes aut quisque pariter significat. Neque, ut nusquam alibi τέ praecedenti respondeat ὁμοίως καί, id in eo scriptore mirandum, qui ab oppositio- num ratione saepissime deflexerit. Θηβῶν pro Θηβαίων scripsi de Bekk. sententia. — c. 57. τῶν Πλακίην] Dobræus. Libri τήν. — c. 58. Dobræi πολλόν pro πολλῶν recepit Dind., quod mihi non neces- sarium visum. Deinde paene omnes Reiskium ἐμοιγε pro ἐμοί τε scribi iubentem secuti sunt. Sed mihi πρὸς δὴ ὧν offensioni est, cum ad quid hoc quod dicit Herodotus accedat, non videam. Expectave- rim aut „contra“ aut „propterea.“ An igitur excidit, cum quo ἐμοί τε coniunctum fuerit? — c. 59. Ἀντιόχου τοῦ Ἀριστολαίδου] τοῦ recte, quamvis iuvitis libris, inseruit Schaeff. — c. 62. Vid. ad 21. — c. 64. μετὰ Ἀλκμαιωνίδων] Valla. Libri Ἀλκμαιωνίδου. — c. 67. αὐτῶν ἐς θεόν] Wessel. Libri τήν ἐς θεόν aut ἐς τὸν θεόν. — c. 68. ὅπως περὶώατο] Schweigh. Libri ἐπερὶώατο. — c. 69. χρῆσασθαι τοῦτω] PFac. Alii τούτω. — c. 77. Λακεδαιμονίους παρῆναι] Sic libri omnes. Λακεδαιμονίοισι Schaeff. — c. 78. ἐς τὸν ἐξηγητέων Τελμησσέων] MFac. ἐς τὸν ἐξηγητέων d. ἐς τοὺς ἐξηγητέας (ας) Τελμησσέων Ald. e. Vides, quam exhibui scripturam, ab libris satis munitam esse. — c. 80. ἱππᾶδα στολὴν ἐσταλμένους] Sic auctore Schaeffero Bekk. Dind. Bred. p. 82. Libri ἐνεσταλμένους. — c. 84. κατηλόγησεν τοῦτο] Reisk. Cfr. Bred. p. 82 not. Libri τούτου. Idem Reisk. οὗτος ὁ Μάρδος emend. pro αὐτός ὁ Μάρδος. — c. 89. προ- ἤσουσι] Bekk. Libri ποιήσουσι. — c. 90. ἐπηγορέων] Bred. p. 81. Libri ἐπηγορεύων vel ὑπηγορεύων. — c. 91. Cum omnes libri ἡνύσατο exhiberent, Schaeff. correxit. In verbis εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης libri nihil variant, nisi quod S Vall. τὰ εἶπε omittunt, et pro συνέβαλλε recte Ald. συνέλαβε exhibet. Vulgatam, quam retinuit Lhardy., ferri non posse demonstravit Bred. p. 29 sq., qui ipse scribi vult: τῷ καὶ τὸ τ. χρηστηριαζομένῳ εἶπε Α. π. ἡ. οὐδὲ τοῦτο σ. Herold. p. 5: τὸ δὲ τὸ τελευτ. χρ. οἱ εἶπε Α. π. ἡ., οὐδὲ τοῦτο συν. Ego eam rationem loquendi restitui, quae cum aliquid difficultatis haberet, facillime deprava- tionis ansam praebere potuisset videretur. — c. 92. κίωνων αἱ πολ- λαί] Cum IV, 184 masculinum τούτων libris munimum sit, Bred. p. 52 h. l. mavult οἱ πολλοί. Ante τῶν ἀναθημάτων eiecit Schaeff. τὰ, pro Βραγχίδησι τῇσι Reisk. τοῖσι coniecit, cui obsequendum esse post

alios docuerunt Herold. p. 14. Bred. p. 79. — c. 98. γῆ ἡ Αὐδίνη] Bekk. et Dind. probant. Bred. p. 84 et Herold. p. 16; γῆ Αὐδίνη cum libris omnibus Lhard. — c. 98. ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ] κύκλον κύκλῳ Bekk. ἕτερον ἑτέρῳ κύκλον Dind., quod perquam placet. — c. 100. τὰδε δὲ ἄλλα] auctore Eltzio Lh. Libri τὰ δὲ δῆ. — c. 106. χωρὶς μ. γ. φάρον ἔ. π. ἔ. τὸ ἔ. ἔ.] Sic Reisk. Libri φάρον. Pro τὸ τὸν scribi vult Herold. p. 8. — c. 107. ἐπερθέμενος] Schaef. Libri ὑποθέμενος, quod vitium etiam c. 108 in nonnullis libris est. Vid. Bred. p. 64. — c. 108. σεαυτῷ περιπέσης] Libri ἐαυτῷ; Eltz. p. 127: σὺ ἐωσῶ. Vid. 45. — c. 110. περιποιήσης] Bekk. Bred. p. 32. Libri περιποιήσῃ; P in marg. περιποιήσαι. Mox τέταγμα MFac. διατέταγμα, quod minime librarii manum olet, KSV Ald. — c. 111. ὃ τι — μεταπεμψατο Struv. d. dial. H. spec. 1 p. 47. κραγανόμενον Lob. ad Phryg. p. 337 prob. Bred. p. 44. Libri κραγανόμενον. — c. 114. εἰς δὴ τούτων τῶν παιδῶν] Bekk. Libri παιδίων. — c. 115. ἐγὼ δὲ S. δέ om. F abed al. — c. 116. ἐλευθεριωτέτη] Portus, Bred. p. 67. Libri ἐλευθερωτέτη. — c. 118. παρίσθι] MEK. Bred. p. 62. παρίθι Ald. Sabe. παρειθι d. — c. 120. ὅμως μὲν γέ τοι] Sic omnes libri exhibere videntur, nisi quod γε R et edd. om. ὅμως γε μέντοι cum Eltzio Lhardy. — c. 123. ἀποτείλας Portus. Libri ἀποτείλας vel ἀποστείλας. — c. 123. τὸν Ἀστυάγεα S., τὸν om. al. — c. 124. τὸν σεαυτοῦ] ἐαυτοῦ cum SV lhd Ald. Eltz. p. 127. Vid. 45. — c. 125. Νῦν τε, ἔφη S. Bred. p. 85. Vulgo Νῦν ἔφη τε. — c. 126. φανλοτέρους] φλανοτέρους Bred. p. 35. — c. 128. ὁ ante Κύρος γε om. Fac. Mihi rectius videtur praefigi articulus. — c. 129. εἰ γὰρ δὴ δεῖν Sabd add., δεόν MEK. — c. 130. καὶ inter τραφεῖς et ἐβασίλευσε habent S et Ald., vulgo om. cum Fac. Mox τό om. FacS. — c. 132. πέμμασι Valcken. Libri στέμμασι. Post pro ἐκάστῳ Bekk. maluit ἑκαστον. — c. 134. κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον Abresch., libri τῷ λεγόμενῳ. Paulo post pro μάλα F μάλιστα, quod multi iniuria receperunt. Vid. Bred. p. 66 sq. — c. 136. τοῦδε δὲ Schweigh. AL τοῦ δὲ vel τοῦδε. — c. 138. Vulgo πολλοὶ ἐξελαύνουσι (sic F. AL καὶ ἐλ.) ἐκ τῆς χώρας καὶ τὰς λευκάς. Equidem Reizil rationem secutus sum, probatam Bred. p. 85. — c. 140. ποινὴν αὖν — ἐλκυσθῆναι RMKFac. Vulgo ἐλκυσθῆ, quod receperant Dind. et Lh. Cum αὖν multis locis male intersertum sit et facile appareat, cur cum ἐλκυσθῆναι neglecto compendio scribendi in ἐλκυσθῆ mutatum esset, adiectum sit, illud uncis inclusi. — c. 142. διαλεγόμεναι σφίσι pro σφι scripsi, ut infra σφίσι δὲ ὁμοφωνήουσι cum M, ubi σφι KFaed edd. Primum est genus Milesiorum, Myusiorum, Priensium, qui eodem sermonis genere utuntur, ab reliquis diverso. — c. 145. Πελλήνη μὲν γε Dobracus Add. ad Aristoph. Pors. p. 131. Libri μὲν τε. — c. 146. Ὀρχομένιοι Palmerius pro Ὀρχομενίοις, quod in codd. est. Herold. p. 10: Ὀρχομενίοι σφι. Post ἔπειτα ταῦτα ποιήσαντες em. Reiz. Vulgo ἐπεὶ τε. Cfr. Bred. p. 107. — c. 149. Τήνους Holsten. pro Τήνας. — c. 153. ὁμνόντες Bekk., ὁμούντες vulgo. Quominus cum Baltmanno ἐπέιχε στρατηλάτειν pro ἐπέιχε τε scri-

berem, obstiterunt dialecti rationes. Anacoluthia talis in Herodoto tolerabilis. — c. 155. καὶ ἐγὼ κεφαλῇ] Sic MKFa. καὶ ἐμὴ κεφαλῇ codd. c., unde non recte vulgo καὶ ἐγὼ ἐμὴ κεφαλῇ. — c. 156. ἐφη οἱ πείσασθαι probabilis Heroldii p. 12 emend. — c. 163. ἐβίωσε δὲ τὰ πάντα Herm. ad Vig. p. 709. Libri τὰ om. — c. 164. χωρὶς ὃ τε] χωρὶς ἢ ὃ τε Volek. — c. 165. ἀναβῆναι Herold. p. 16. Libri ἀναφῆναι, quod quamquam Hesychius ἀναφῆναι ἀναφανῆναι explicat, terti nequit. Significaret: non prius se redituros esse, quam illud ex mari sustulissent, quod minime aptum. Reiskius coni. ἀναφανῆναι, Bekk.: ἀναδύναι. — c. 167. De lacuna vid. Bred. p. 14. — c. 168. Θρηλῆς Bekk. Libri Θρηλῆς. Vid. locos a Bred. p. 174 collatos. — c. 171. οὔτοι μὲν δὴ Schaeff. Libri οὔτω, quod perperam Reisk. pro danti habuit. — c. 174. οἱ ante τῆς χάριτος inseruit Bekk. prob. Herold. p. 16. Βυβασίης em. Voss. ad Pomp. Mel. 1, 16. Libri Βυβλεσίης. Mox ἐγίνετο pro ἐγένετο Bekk., idem pro εἰ κ' ἐβούλετο: εἰ γ' ἐβούλετο, de qua re de novo diligentius videtur quaerendum. Vid. Herm. de an part. p. 49. — c. 176. ἐπεξιόντες et ἐπεξελδόντες Bekk. Libri utroque loco ὑπ—. — c. 178. τὰ μὲν σου MFac. Recte τὰ om. al. et S, at cum idem cod. paulo post τῆς Νίνου pro Νίνου exhibeat, non ita facile ei obsequendum fuit, quippe cum primum ea urbs nominetur. — c. 179. τὴν γῆν τὴν recte Fc. Vulgo alterum τὴν om. — c. 181. περιθεῖ recte om. SVb, habent reliqui, ut videtur. — c. 185. [ἀλλ' ἄλλα τε] ἀλλ' invitis libris bene inseruit Bekk. prob. Herold. p. 16. Paulo post in verbis καταπλώοντες ἐς τὸν Ἐ. Lh. ἐς uncis inclasit. — c. 188. ἐσκενασμένους Schaeff., ἐσκενασμένοις S, ἐσκενασμένοισι vulg. Postea ἀγγητοῖσι ἀγγ. FS Athen. et Eustath. ad Dionys. Vulgo ἀγγ. ἀγγ. quem ordinem retinuit Lh. — c. 189 retinui cum Bekk. et Diad. ἦντο, quod est in KMPac: ἦντο ex FSdc var. leat. recepi Lh., ἦντο b. Vid. VIII, 71. — c. 190. διώρυγὰς μιν SKFa, vulgo μιν διώρυγας. An ex loci diversitate concludendum est, μιν a librario adscriptum esse? — c. 191 pro εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἐμαθον οἱ B. certe elegantius S. εἰ μ. ν. προεπύθοντο οἱ B. ἢ ἐμαθον. Post οὐκ ἂν cum d. Schweigh., quem plerique viri docti secuti sunt. At οὐ μὲν Sb Ald., οὐδ' ἂν Fac et fortasse ME. Cum vero Babylonii Persas veluti in massa capere non potuerint, nisi cum illi per alveum fluvii exsiccatum intrassent, igitur eos intromittere debuerint, ut eos perdere possent, equidem, quod memini iam alium quemdam ante Fr. Palmium conlicere, οἱ δ' ἂν scripsi. Simili modo pro ὁ δ' F οὐδ' exhibet H, 173. — c. 192. Ἀττικοῦ μεδίμνου Ald. bd S. Bred. p. 79. Ἀττικῆς MKBPFac. — c. 193. ὁ post καρπός om. Fa Athen., quod ferri potest, at paulo post γὰρ δὴ SVabed, ubi δὴ om. MF (Lhard.). — c. 194. φοινικῆτον Vall. Libri φοινικῆτους, quod def. Dobr. ad Aristoph. Plut. 718. — c. 196. ὡς κατεστᾶσι F, κατεστᾶται vulg., οἷδε κατεστᾶται Eltz. p. 129. Postea διεξέλθοι est Bergleri emendatio. Libri δὴ οἱ ἐξέλθοι. Tum ἢ μὴν omnes libri, ut J, 212. ubi accedit Et. M. p. 416, 48; ἢ μὲν Reiz. — c. 198. καὶ ἀμφοτέροι MEK, alii

male καὶ om. — c. 199. ὁδῶν, quod exhibent KFac, ferri non posse paene omnes intellexerunt. Quid enim hoc est: „omnem rationem viam habent?“ Neque ὁδῶν, quod in nonnullis codd. scriptum defendit Eltz. p. 119 sq., placet; certe si voluisset exprimere: „iter dant aut transeundum, scil. peregrinis,“ Herodotus alio modo scripsisset. In δὲ ὦν, quod coniecit Bekkerus, non video, quid ὦν significet. Ipse conieci ὁδοῶν, quod, cum Herodotus ὁδοῶν et ὁδοδῆ pronominibus utatur, ubi numerum vel magnitudinem designari non posse, sed varia esse pro rei aut temporis diversitate significare vult (cfr. paulo post μέγα θός ἐστι ὁδοῶν; II, 22; IV, 151), certe non peius puto, quam ceteras scripturas. Ἐχονσι eodem modo dictum est II, 17; cfr. I, 64. — c. 204. τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου omnes libri: nam quod F exhibet τὸ πεδίου, non diversum est. Rectius certe cum Herold, p. 13 scribitur: τοῦτου ὦν δὴ τοῦ πεδίου τοῦ μεγάλου. — c. 207. τὸν Κῦρον γς vulg., in quo nihil est, quod reprehendas; at τόν om. PF. — c. 209. καταστήσης FS καταστήσεις ac. — c. 210. ἀντὶ δὲ ἀρχεσθαι omnes libri. Emend. Reisk. Vid. Bred, p. 84. — c. 212. εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις] Cum in libris magnopere variatum sit inter εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις (Fac et fere bd) et εἰ δὲ ταῦτα σὺ μὴ ποιήσεις (T), et εἰ δὲ ταῦτα σὺ οὐ π. (P) et εἰ δὲ ταῦτα οὐ ποιήσεις (MK) mihi id indicio esse videtur, Herodotum scripsisse εἰ δὲ μὴ, quae brevitatis ad orationis gravitatem aptissima est, librariorum vero vario modo ellipticam locutionem explevisse. — c. 214. ὥς οἱ Κῦρος F, ὥς ὁ Κῦρος Ald. SP. Pronomen οἱ vix recte omittitur, at non video, cur tollari nequeat ὥς οἱ ὁ Κ. — c. 215. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ plerique libri videntur exhibere, quod ferri nequit; recte igitur alterum οὐδὲ om. c. 16 quod confirmari videtur per a, in quo οὐδὲ σφι scriptum exstat.

Libri II c. I cum μέγα Fac ante, post πένθος habeant S vulg., quibus id a librario adiectum sit, non dubium videtur. — c. 7. ἐνδορος] Libri ἀνδορος, quod cum ferri nequeat, Larcher. et Schweigh. ex IV, 47 ἐνδορος scribendum putaverunt, probabilius Hennicke ἐνδορος, quod illo loco pro ἐνδορος exhibent SV. — c. 8. τεταμένον recte defendit Bred. p. 82. Bekkerus suspicatus est: τετραμένον. — c. 10. ἐδόκει καὶ MK et Fa pr., sed in his ab antiqua manu et in reliquis scriptum est ἐδόκει δὲ καί, quod parum recte Eltz. p. 136 mihi videtur probavisse. Idem ὥσπερ τά τε de Schweigh. sententia (malim ὥσπερ τά), et pro ὥστε εἶναι p. 120 ὥς εἶναι scribendum censuit. Quominus ὑπὲρ Μέμφιν cum Bekk. mutarem in usitatius ὑπὲρ Μέμφιος, prohibitus sum argumentis, quae protulit Bred. p. 26. — c. 11. Uncis, quibus verba Ἀράβιον τὸν ἑρχομαι λέγων inclusi, nihil aliud significantum volui, nisi ea auctore Schweighaeusero a nonnullis spuria habita esse. — c. 12. καταρρηγμένην recte Bekk. pro καταρρηγνυμένην, quod libri exhibent. Ceterum nullam causam video, cur δὴ post εἰ ὦν elidatur. Omittunt illud MFa, sed Fa tamen pro v. l. habent. — c. 14. Pro subus nonnulli boves voluerunt. Sed obstant libri. — c. 17. Probavi Reiskii emendationem, ὥδὲ πη pro ὥδε καὶ scribi iubentis. — c.

18. τῆς ἐμεινοῦτο γνῶμης Valek., libri τῆσι — γνῶμῃσι. — c. 19. λεγόμενα recte exhibent MKF, λεγόμενα Ald, SVP Paris. — c. 22. τόπων om. Ald, SV Paris., quod probandum. — c. 25. νεώτατοι scripti ex sententia Bred. p. 68. libri: νεώτατοι, at pro οὐκ ὄντων male Sacd Ald. exhibent καί. — c. 28. Vitium librorum ἀπιγμένα, pro quo S. ἀπηγημένα exhibet, emendarunt Bekk. et Bred. p. 72. — c. 29. Cum ἤξεις praeter MKSack (nam is ἤξει) tueantur Luc. Ver. Hist. II, 27 et Longinus idemque in sequente cap. omnes libri, non ausus sum pro eo cum Ald. RVbd ἴξαι scribere, sed fortasse Herodotus alio verbo usus est, quod alii per ἤξεις alii per ἴξαι interpretati sunt. — c. 30. δὲ inter ἄλλη et πρὸς Ἀραβίων quamquam omnes libri exhibent, tamen cum Bekkero delere, quam cum Eltz., p. 326 in δὴ mutare malui. — c. 31. Reiskii conjecturam τοσοῦτοι probavi cum Herold. p. 16, τοσούτω SV, reliqui σύντοι. — c. 32. ἐπεὶ ὦν, pro quo Reisk. εἶπον, Bekk. ἐκὼν vel ἐκείνους maluit, defenderunt Herm. ad Vig. p. 783 et Bred. p. 107 sq. — c. 33. Verba ὅρων et διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης recte a Valek. spuria iudicata videntur esse, quamquam omnes libri tuentur. — c. 35. Cantius existimavi cum Bekk. et Bred. p. 66 ex SVRAB πλῆω scribere, quam cum MPKF πλείω, quamquam hoc defendit Herm. ad Vig. p. 718 sq. — c. 37. καθάριοι Bred. p. 68, libri καθαροί. — c. 38. Vitiosam esse aut Herodoti narrationem aut librorum scripturam, demonstravit Schwenck. Philol. I p. 159 sqq., ante βοῦς accidisse μέλανας suspicatus. — c. 39. πῦρ ἀνακαίουσι Bekk. et Bred. p. 65, retinuit tamen πυρὴν καίουσι cum libris Lhard. Paulo post recte Bekk. scripsit οὐ μὲν, ubi libri οὐ δὲ vel οὐδὲ exhibent. — c. 40. Locum, in quo multum variatum est, intactum reliqui, cum nisi nova subsidia pararentur, nihil certi proferri posse videretur. Pro κεινῇν, quod de Schweigh. sententia scripsit Dind., Bred. p. 119 auctore recepi ἐκείνῃν, quamquam ne hoc quidem satis placebat. — c. 44. elegantius esse, quod a Bekk. inventum recepit Dind., νομίζω εἶναι. Θέλων (modo ut ἐθέλων scribatur. Vid. Bred. p. 116 sq.), non nego, at nolui contra libros quidquam mutare. Post μέγαθος, quod singulare esse demonstravit Bernh. Synt. Graec. p. 151, Reisk. et Eltz. p. 122 mutatum voluerunt in μέγα φῶς, quod mihi non satis placet. Τόν om. PSFc, sed recte scriptum est. — c. 52. ἔπειτεν δέ] Reiz., ἔπειτα δὲ Ald. et al. cum S. Eodem ducit cod. F scriptura: ἔπειτε δέ. Vid. Bred. p. 118. Supra πάντων πρότερον Herm. de Min. Gr. pag. 15. — c. 53. δὲ post εἴτε neque cum acdS expellendum, neque cum Eltz. p. 326 in δὴ mutandum visum. — c. 56. Cum ἀμφιπολεύουσαν non prorsus falsum videretur (nam modo scripsit Herodotus: πρότερον καλεωμένης), retinui, quamvis multo rectius indicarem, quod Bekk. suspicatus est: ἀμφιπολεύσασαν. — c. 62. memorabile est pro ἐν τινι νυκτί exhibere Sacd ἐν τῇ ν. — c. 63. αὐτῶν ἐν ξύλων SVRac Ald., ut ἐκ omittant MPKF itaque I, 59 scriptum est. — c. 65. Βούσα δὲ Αἴ.] Bekk.: εὐσα ἢ Αἴγυπτος, quod recepit Dind. Cum haud ita raro Herodotus nominibus propriis articulum non praemittat,

quamquam de re iam commemorata dicit, γὰρ autem hand raro in δὲ mutatum sit et nonnumquam ap. Herodotum post ὅδε, ὡς similis inveniantur, malim: Ἐοῦσα γὰρ. Ταῖσι post αὐτοῖσι recte omissum esse in SV, demonstravit Bred. p. 83. — c. 66 pro φιλότεκνον δὲ τὸ Θηγίον, quod est in MKF, φ. γὰρ τ. Θ. exhibent abed Ald. Utrumque ferri potest, at mihi credibilis visum, insolentius δὲ in γὰρ, quam hoc in δὲ mutatum esse (v. Herm. ad Vig. p. 843). Eandem occasionem etiam III, 44 Πολυκράτης δὲ in γὰρ mutare nolui, ut iussit Bekk. — c. 71. ἀκόντια quia glossema sit, ad ἐνστά adscriptum et male inter scriptoris verba relatum, vix quisquam dubitabit. Vid. Bred. p. 29. — c. 77. ὑγιηρότατοι Bred. p. 66, libri ὑγιηρότατοι. — c. 79. Turpe glossema τοῦνομα omnes libri habent; antiquum iam esse ostendit Eustath. p. 1164 = 1223. — c. 80. Libri ἄλλοις Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, quod frustra fuere qui defenderent. Steph. ἄλλο Ἑ. Minus placet Bekkeri: ἄλλοις οὐδ' Ἑ. — c. 90. κατὰ ἡκονον Struv. spec. I p. 34, Bred. p. 92. Idem restitui IV, 76; V, 11, 89, 112; VI, 54, 88. Vid. etiam IX, 82. Καί ante τὴν Μέμφιν recte om. Ald. VRS, tenent MKFac. — c. 101. Recte huius c. initium contra virorum doctorum suspensiones def. Eltz. p. 122. — c. 102. Non necessaria est emendatio Bekkeri, pro κατὰ ταῦτά scribentis τὰ τε αὐτά. Cfr. IV, 155 et 76. — c. 103. οὐ ante προσώτατα male in S et vulg. insertum esse, recte abesse ab PF intellexit Schaef. Cfr. Bred. p. 66. — c. 113 recepi Bekkeri emendationem ὀρεῶν pro ὄρεω, quod in omnibus libris videtur existare. — c. 114. ἀπάγετε, pro quo Bekk. maluit ἀνάγετε, non tantum videtur. At tu vide, an non recte S ἀπαγάγετε. — c. 116. ἐς ὃ nullo modo ferri posse demonstravit Struv. I p. 43, neque quam Eltz. p. 123 inquit rationem explicandi eius, quod scribendum putat, ἐς τό, ullo exemplo confirmatur. Quamquam sane mirum est, quo modo in verba Herodoti irrepere potuerit. Κατὰ γὰρ ἐποίησε non tentassent homines docti, si primum enuntiatum verbis ἐν τούτοις τοῖς ἐπεισὶ δηλοῖ contineri intellexissent. Locos ex Odyssea ab imperito librario adscriptos esse, cum mihi iam dudum persuasissem, eam sententiam confirmavit Bred. p. 17 sq. Quod qui concesserit, eo minus quin in seq. cap. verba καὶ τότε τὸ χωρίον οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα spuria sint, dubitabit. — c. 118. τῶν Πρωτεύς recte Struv. I p. 21 pro εἶ, quod in τό mutatum frustra defendit Eltz. p. 329. — c. 121, 6. Cum infinitivus perfecti vituperari non posse videretur, malui ἀνενηνεῖχθαι (vid. Bred. p. 148 sq.) restituere, quam cum Bekk. ἀνηνεῖχθαι scribere. Οἱ ante εἰπόντες male om. Fac edd. vet. — c. 124. ταύτης δὲ δὴ Relz., libri ταύτης. — c. 125. Recte Bekk. ἐχόμενα scripsit pro ἐκόμενα, quod in libris est. Articulum ante μηχαναί recte om. SV. — c. 127 recte Steph. οἰκοδόμης in οἰκοδόμησε mutavit, quo facto inutilia sunt Relzili ὑποβίς et Schaeferi ὑποβίσι. — c. 129. τὸ μούρον οἱ εἶναι scripsi cum SV. Reliqui τὴν. Vid. Herm. ad Vig. p. 708. — c. 134. Assentior Bekkero pro ἀπελπίετο expectanti κατελπίετο. — c. 135. ὥς ἂν εἶναι Ῥοδάριν libri, emend. Valck. Μὴν recte om.

MEPF. — c. 137. *μάλιστα ἢ ἐν Βουβάσσι πόλιν* SVABR Ald., quod probat Bernhardy Syn. Gr. p. 208, *μάλιστα μὲν Βουβάσσι πόλιν* MPK et F (quamquam is *πόλιν*), unde Eltz. p. 128 coniecit: *μάλιστα μὲν Βουβάσσι πόλιν*. — c. 141 non debebat Lhard. retinere librorum scripturam *ἀπικομένους*, cum eam emendasset Bekk., scribens *ἀπικομένων*. — c. 142. *ταί* post *αὐ* *μὲν* recte om. SV. Postea *τετράκις ἐξ ἡθίων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι* omnes libri et confirmatur id per Thom. Mag., qui quo *ἐξ* pro *ἔξ* dictum esse demonstraret, hoc loco usus est. At ut id recte praeceptum sit (ap. Paus. III, 14, 9 pro *ἐκ* nunc ex libris repositum est *ἐκτός*), tamen minus diligenter Herodotum sic, ut libri exhibent, scripturam fuisse apparet. Quod qui intellexerit, aut cum Schwenck. Philol. I p. 162 *ἐξ ἐναντίων ἡθίων*, aut cum Büchho ad Maneth. p. 39 *ἀναστῆναι* corriget. Hoc mihi veri similis videtur, cum ex Thom. M. appareat, eius temporibus *ἐναντίων* in libris non fuisse, et facillime librarii oculis ad sequens *ἀνατεῖλαι* aberrare potuerint. — c. 149. Quamquam nonnulli librorum scripturam *ἀνδρὸς γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτῃ* defenderunt coll. IV, 17, 18, 20, 22, tamen, quoniam *δεινῶς* videbatur ostendere, *ἀνδρὸς* ab scriptore pro adiectivo habitum esse, cum M. Haupt. Philol. III p. 546 corrigendum putavi: *ἢ ταύτῃ*. — c. 150. *ὅπως γίνοιτο νύξ* SV, quod nescio an improbandum sit. — c. 151 Bekkero *ποιήσαντα τὰ ἐποίησε* scribi iubenti, quamquam secutus est Dind., non potui assentiri, nec probavit Bred. p. 30. — c. 154. Pro *δίδωαι διδοῖ* scribendum esse docuit Bred. p. 491. *δὴ* post *ἐν ταύτοις* non iusta causa Eltz. p. 326 in *δέ* mutandum censuit. — c. 155. *ἣν* habent S Ald., om. F et, ut videtur, MPK al. Utrum rectius, difficile est ad diiudicandum. — c. 156. Non potui obsequi Bekk. scribi iubenti *οὗτος μὲν νυν*, cum *οὕτω* explicari posse videretur: „Propter ea, quae dixi,“ neque oppositionis minus accurata conformatio in Herodoto offensionem esset. Nec magis video cur *ἐν δὴ ὧν* necessario mutandum sit in *ἐν δὲ ὧν*, cum *δὴ* haud raro ibi dicatur, ubi scriptor ad propositum revertitur. Etiam illud dubio. an iure Bred. p. 37 sq. pro *παρακαταθήκην* semper *παραθήκην* scribi iusserit. — c. 158. *ἀπαρτί* ex Schol. in Aristoph. Plut. 388 inserendum esse perspexit Wessel. — c. 159. *τοὺς* M. Bekk., libri *τάς*. Vid. ad I, 92. — c. 160. *ἀνδρες* cum om. MKPVSFd, abiciendum videtur. — c. 162. Cum *μέμψασθαι*, quod in omnibus libris est, vix apte compareretur cum *καταλῦσαι* I, 53, quia hic certa futuri significatio necessaria est, non dubitavi cum Schaeß. *μέμψασθαι* scribere. Sed cum in sequentibus omnes libri aut *αὐτῶ λόγον* aut *λ. αὐτῷ* exhibeant, *λόγον δίδόναι τινί* autem significet: alicui causas dicendae potestatem facere (vid. Dem. Ol. II, 29 ibiq. Westerm., adv. Lept. p. 508, 16), id quod fugit Eltzium p. 127, neque sententia haec: „ne dicendae quidem causae potestate illi data, sed iracundia abreptus iussit“ prorsus inepta sit, non ausus sum cum Wessel. *ἐαυτῷ* reponere. — c. 168. *ἄλλοι*, quod post *Ἐμποροβίων* habent SV Ald. Vall., om. MKPF Paris. edd., satis defenditur iis, quae congressit Larcher ad IV, 54. — c. 169.

μηδὲνα post *μὲν male om.* Rfabc. — c. 172. Pro *προσηγορία* *ἔστι* *ἔστι* *τοῦ* *S* *exhibet* *ἔσονται*, quod commendavit Eltz. p. 124, non improbat. Lb., sed illud non falsum videtur (vid. Pass. lex. s. v.). — c. 173. *παύσων*] *παύσων* Bred. p. 35. — c. 174. *καὶ* *ἡλίσκετο* recte Valeh. Bred. p. 295. Libri *SV* *καταλίκετο*, reliqui: *κατηλίκετο*, — c. 175 et 176. Librorum *ῥηθρηγότος* et *ῥόντος* *ῥέθου* emend. Schweigh.

Lib. III c. 4. *ἢ* *habent* *SV*, *om.* reliqui. — c. 5. *ἢ* *ἔστι* *Συ* *γων* *Gron.*, libri *ἢ* *ἔστι*. — c. 6. Difficile est diem utrum rectius cum vulg. *ἀριθμῶ* *κείμενον* an cum *SV* *κινόν* scribatur. — c. 8. *περι* *τροχάλα* *SV*, *ἔποτρ.* vulg. Vid. Naek. ad Choeril. p. 140. — c. 10. *ἔλλα* *καὶ* *τότε* libri, minus recte Schweigh. *ἀλλὰ* *γάρ.* — c. 11. Inter *πύλους* et *τιήρας* *male* *τε* inserunt Ald. Red. — c. 13. *ὁμοίως* *καὶ* *Schaeef.* et *Struv. spcc.* I p. 24 sq. Libri *ὁμοίως* *αὐ* *καὶ*, *SV* *ὡς* *καὶ*. — c. 14. *ἐποίησε* *τὸ* [*καὶ*] *ἔ.*] Cum *καὶ* *om.* MKPFS, quaeritur, annon per adscriptum a librario *τὸ* expulsum sit, quod Herod. scripserat *καὶ*. Alterutrum certe delendum. — c. 16. *τε* *post* *κατακαίειν* *om.* *S* et *al.*, habent MPKF. Schweigh. *γέ.* *Ἀμασι* *λυμαίνεσθαι* certe rectius exhibent VSR Ald., quam MKPF Paris. *Ἀμασιν*. In extremo cap. *ἄλλως* *δὲ* *Fabed.*, *ἀλλ'* *ἄλλως* *SV*. — c. 28. Qui *φορέει* ab librario adiectum putant (*om.* MSKP, habent *Fbed*), interpungere debent: *τοιῦδε* *ἕως* *μέλας* *ἐπὶ* *μὲν* *cei*. Postea *ὥπὸ* *δὲ* *τῇ* *γλ.* recte Wessel., libri *ἐπὶ* *δ.* — c. 29. *ἢ* *ante* *ὅσῃ* recte contra omnes libros inseruit Schaeef. — c. 30. Pro *προσαγαγόντα* Bekk. maluit *προσαγαγ.* — c. 32. Non prorsus negligenda videtur codd. *SVFaf* scriptura *διότι* *δακρύου*. — c. 33. *καὶ* *post* *καὶ* *γάρ* *τινα* soli *SV* habent. — c. 34. *δὴ* *habet* *S*, *om.* *F* *al.* *vett. edd.* — c. 35. Quin recte omitti possit *αὐτὸς* cum *Faf* *edd.*, nemo dubitabit. Tum non necesse videtur cum Dobræo pro *ἐγὼ* *τε* scribi *ἐγώγε*, cum minus accurata oppositio ferri possit. Pro *ὁμοίᾳ* *τοῖς* *πρώτοις* cum *SVPKhd* scribendum esse *ὁμοίους* vidit Eltz. p. 125. *ὁμοίως* *Fa*. — c. 36. *ὁ* *inter* *πατήρ* et *σός* recte contra omnes libros adiecit Bekk. — c. 37 libri *ἐς* *vel* *ὡς* *δὲ* *δὴ* *καὶ* *τ.* *H.* Emend. Bekk. Postea *ὁπώπε*, quod libri exhibent, correxit Schaeef. — c. 38. *παν* *τες* *ἄνθρωποι* *Fa* *al.*, *οἱ* *πάντες* *ἄνθρωποι* *SV*. *Πολλοῖσι* *μὲν* *καὶ* *pro* *vitioso* *παλλοῖσι* *τε* *κ.* scripsit Schaeef. — c. 40. *τοι* *αὐτῇ* *πᾶθος* *acrispi* *permotus* *argumentis* Bred. p. 83. — c. 43. *Μικρὸν* *quod* *quod* *c. 32* *δακρύου* *retinuerunt*, *h.* *!* *μέλλοι* *ex* *SV* *non* *repperunt*. — c. 44. Vid. ad II, 66. — c. 45. *ὕπὸ* *Πολυκράτους* *male* *om.* *MPKF*. — c. 46. Ne in verbis *τῶν* *δὲ* *ἐλκεν* *θωνν.* *ἄξ.* offendas, vid. Eltz. p. 125. — c. 49. *φίλα*, pro quo Bekk. maluit *φίλια*, def. Bred. p. 67. In sequentibus quod omnes libri exhibent *εἰς* *ἀλλήλοισι* *διάφοροι* *ἔόν* *τες* *ἐσονται*, ferri non posse, ne tum quidem, si *ἀλλήλοισι* *αὐτ* *ἐσ* *ονται* *deleveris*, bene perspexit Eltz. p. 326, sed quod ipse coniecit *ὄν* *τοι*, vereor, ne cuiquam probetur. Cum ex nexu rerum tale quid dici expectem: „Corinthii ex quo coloniam in insulam illam deduxerunt, semper Corocyraeos experti sunt inimicos sibi,“ videatur mihi h. l., quod multis aliis, accidisse, ut per ea, quae librarius ad corrigendam scri-

pluris narrationem adscripsisset, εἰς ἀλλήλους διάφοροι, expellerentur ea, quae ipse H. scripserat, quorum ultima fuisse puto *ῥόντας ῥόντας* (ἔχοναι τοὺς ἀποίκους διαφόρους ῥόντας ῥ.). — c. 50. Cum add. vett. οὐ προσδιέλεγτο exhibeant, idque ex libris manuscr. exemplum videatur, ὅτε, quod inventum est in SVF Paris., neque retinendum neque cum Relzio in οὐ τε mutandum censeo. Paulo post περὶ θυμῷ ἐχόμενος, quamvis multum haberet offensionis, tamen mutare non ausus sum. Neque enim placebat, quod Eltz. p. 126 ex S scriptura περὶ θυμῷ coniecit, περὶ θυμῷ ἐχόμενος. — c. 52. εἰ γὰρ — ἐξεργασάμην] Cum neque ἐν αὐτοῖσι ferri posse videretur, quod nihil esset, ad quod commodè referretur, neque placeret, quod Eltz. p. 127 coni. ἐν αὐτοῖσι (vid. ad I, 45), ipse vero quomodo locum emendarem non haberem (venerat mihi in mentem ἐν οἰκητοῖσι), hunc locum intactum reliqui, quare ne σφέ quidem, quod falsum esse mihi persuasum est ab Eltz. p. 128, qui ex cod. F τε effecit γε, et ab Bred. p. 283, tentatum censui, donec, quid pro ἐν αὐτοῖσι scribendum esset, inventum foret. — c. 53. De υποκρίσιος vid. ad I, 49; σφέα ἀπελθῶν recte pro σφέ Valek. — c. 57. Nescio an vera sit cod. S scriptura ὁμοῖος τοῖσι πλουσιωτάτοις, quam comm. Eltz. p. 125. Similes corruptelae in libris sunt c. 35 et 68. — c. 59 turpe commentum ἐξελοῦντες merito cessit Wesselingii emendationi ἐξελῶντες. — c. 60. Quominus βάρως κατὰ εἰκοσι ὀργυῖαν cum Eltz. p. 129 in βάρως καὶ εἰ, mutarē, obstitit et insolens praep. ὑπὲρ constructio II, 10 et quod, quid sibi vellet, non intellexi. — c. 62 ut formam ἀνεστῆσαι tolleret, Eltz. p. 129 sq. coniecit: ἦν — ἀνεστῆσαι. Κακὸν recte om. SVVall. — c. 67. Cum in extremo cap. SV pro ἀνιστάμενος exhibeant ἐνιστάμενος, quod usui H. convenit (II, 147; VI, 59), etiam in initio cap. ἀνεστῆσαι cum Valek. corrigendum fuit. — c. 69. Cum S εἰ γὰρ δὴ μὴ ἔστι exhibeat, neque librorum al. scripturae ἦν quidquam tribuendum sit, — dici enim vix potest, quam saepe εἰ et ἦ confusa sint, frustra Herm. de an part. p. 46 ἦν — ἔστι defendit. Diversum est, quod infra legitur ἦν γὰρ — τυγχάνη, ἐπιλαμπτος δὲ — ἔσται, de quo vide eund. ad Eur. Iphig. Aul. 1179. — c. 71. σφέα ἐγὼ recte Bekk. cum S pro σφέας. Vid. ad 52. — c. 72. παρὲν ut IV 190 ἀπὲν et VII, 161 ἐπὲν scribendum esse contra Bredov. p. 394 demonstravit Rumpf. Quaest. Hom. spec. (Gissae, 1851) p. 13. — c. 73. ἀλλ' ἢ ῥόντας Palm. et Dind., ἀλλ' ῥόντας SV Vall., vulg. cum M ἄλλοθι ῥόντας ἦ. — c. 74. Pro πίστι λαβόντες Dind.: π. καταλαβόντες, quod usitatus. — c. 75. τῶν μέντοι ἐκείνοι SVF Par., al.; μὲν τε. Bekk.: μὲν δὴ, quod vix probandum. Malim τῶν γε μὲν. — c. 76. αὐτὶς σφίσι SVac, vulg. αὐτοῖσι σφίσι. — c. 80. ἄρς θωπὶ S Stob., θωπειαν PKMfhb, θωπειαν ἡγούμενος add. vett. Vid. Bred. p. 28. Ne cum H. Steph. pro κατηρημένον malis κατηρητισμένον, vid. eund. p. 75. Μοῦνον recte abest ab SVFabc, habent add. vett. — c. 81. ὑβριστότερον MSKP, ὑβριστικώτερον Ald. VF Par. Post οἰκήτιον habet nonnihil offensionis. Eldikius susp. spec. p. 13: ὀνήτιον. An οἰκός? — c. 82.

Bekkeri coniecturam *συγκύβαντες ποιῶσι τὰ ποιῶσι* a Dind. receptam reiecit Bred. p. 30, provocans ad Lab. Paralip. II p. 509. In sequentibus pro *ἐκ αὐτῶν* Valck., quem alii secuti sunt, coni. *ἐκ δὲ αὐ τῶνδε*. — c. 91. *σίτον γὰρ* — *μυριάσι* SVAB Ald., *πρὸς γὰρ* — *μυριάσι* MPKF edd. *Μυριάδας* quin cum Schweighausero scribendum sit, si *σίτον* retineatur, vix dubium. At eo difficilior est de hoc loco iudicare, quod, cum numeri singuli cum toto non conveniant, aliquid excidisse verisimile est. — c. 94. *Μαρσί* Voss. ad Mel. I, 2, Steph. Byz. s. v. *Μάρσος*. Cfr. VII, 78. Libri *Μαρσαῖοι* vel *Μάρσσοι* vel *Μάρδοι*. — c. 95. *τάλαντον γίνεται* Sa, quod recipere tutissimum arbitratus sum. Permira enim est librorum reliquorum scriptura *εἶναι*, unde Bened. *εἴη ἂν*, Relz. ap. Herm. ad Vig. p. 750 aut *εἶεν* aut *ἔσσι* coni. Pro *συντιθέμενων* Eltz. p. 130 maluit *συντιθέμενον*, quod non necessarium. — c. 98. *ἦν* ante *ἔπειν* *ἐκ τοῦ ποταμοῦ* recte om. MYSK (vid. Struv. I p. 22), habent Ald. ABF. — c. 99. *πίπτοντα πάντα* Fa, vulgo *πάντα πίπτοντα*. — c. 102. *βασιλεῖ τῶν Περσέων* et *ξυῖξη*, quod utrumque in libris est, em. Bekk. — c. 104. *ὅπως ἂν κωνυμάτων τῶν θερμωτάτων ἰόντων ἔσονται* plerique libri, SV: *ὅπως αὐτῶν θερμ.* et *ἔσονται* c. Cum in libris *ἂν* saepissime ab indoctis librariis adiectum sit, non opus est Eltzii p. 131 coniectura: *ὅπως ἂν* — *ἔχονται*, ne commemorem, insolentius esse *ἔχσθαι*. — c. 105. In verbis *εἶναι δὲ ταχυτήτα οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοῖον* (sic MPVKSFa) utique illud offensioni est, quod ad praecedens *μύμηκας* singularis referatur. Quidni ad vulgatam scripturam reveritum, modo ut scribatur *ὁμοίην*: „nulli alii esse similem celeritatem.“ Multum dubitatum est de verbis *καὶ παραλύεσθαι ἐπελκόμενος οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους*, in quibus libri nihil variant, nisi quod *καὶ* om. Sa. Ac facile intelligitur *καὶ* ab iis adiectum esse, qui quo verbo parenthesis finiretur, non intelligerent. Sed cum haec verba nullo alio consilio ab H. scripta esse appareat, nisi ut explicaret, cur Indi cum maribus duobus feminam, quippe quo genere minus in portandis oneribus uterentur, iungere soleant, quis tandem est, qui non expectet ambos pariter potius, quam non pariter ambos fatigari dici? Quare recte censeo Dindorfium *οὐκ* delevisse, nec qui teneat, quo compendio *ὁμοῦ* scribi soleat (Bast. comm. pal. T. VI n. 17), inde *οὐκ ὁμοῦ* factum esse mirabitur. — c. 108. *γὰρ* post *μέν* quamquam omnes libri exhibent, tamen non dubium est, quin elidendum sit, nisi forte quis tolerandum censet *ἔστι ἐκὼσα σοφῇ*. Cum vero facile intelligatur, ab iis ascriptum esse, qui praecedentia non recte percepissent (vid. etiam Bred. p. 29), non opus est Eltzii p. 326 coniectura: *δοῦναι περ*. In sequentibus *μητέρι* recte pro *μήτρη* Bekk. et Bred. p. 132, nec minus apertum in cap. seq. cum SV *διεσθῆαι τὴν μητέρα* scribendum esse. — c. 110. Cum *ἔτι* saepissime in libris in *ῆ* mutatum inveniat, minus placet Eltzii p. 327 coniectura: *τὰ δὲ ἀπαμνόμενος* — *οὕτω δρέπει*, quam Bekkeri, propius librorum vestigia secuti: *τὰ δὲ ἀπαμνόμενος*. — c. 115. *Ἡριδανόν τε* SVall., *τενέ* om. Ald. F a, sed post *οὐ* ante *δέναι* om. Sac.

Utrumque ferri potest. — c. 117 ut pro παραδιδῶται scriberem παραδίδωται motus sum argumentis, quae protulit Rumpf. I, c. p. 14. — c. 119. ἀλλοτριώτερος Bekk. et Bred. p. 66. Superlativum exhibent libri, quem def. Herm. Opus. III p. 108. — c. 121. καταλογόντα Bred. p. 82, libri καταλογιόντα. — c. 126. Aut H. negligentius scripsisse concedendum est, aut cum Valek. scribendum κατά τῶν μ. τ. β. — c. 127. In verbis τίς μοι τοῦτο — ἐπιτελέσει excidisse ἄν animadverit Werfer. Act. Monac. I, 2 p. 257, post τίς ponendum esse docuit Herm. ad Vig. p. 942. — c. 132. Cum scriptura libri Σ τὸς τοῦτον τοὺς Ἕλληνας ex dittegraphia nata videatur, non necesse est, cum Eltziō p. 151 pro vulgato, in quo nihil est offensionis, scribi τοῦτον τοῦ ἐς Ἐ. — c. 133. ἐς ἀσχύνην φέροντα MKPF Suid., ἐς om. Ald. SVB. Illud Herodoti usui convenit, cfr. I, 10; IV, 90. — c. 134. εἶναι ἔασον] „Nescio an εἶναι praestet“ Bekk. — c. 135. καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίησε SV. Bred. p. 85. ἅμα τ' ἔπος εἶπε καὶ ἔργ., quo ducunt Eustath. p. 1182 = 1249 et F. commend. Schaef. ad Dionys. de comp. p. 33. — c. 138. Pro τοῦτῳ ὃ τι βούλοισα αὐτὸς Gaisf. ex Fa scripsit: τοῦτο ὃ τι, prob. Herold. p. 10. Mihi quoque magis hoc placet. — c. 140 falsam esse scripturam librorum MKPFΣ περιελύθοι ὡς τοῦτον, id quod iam Valek. perspexerat, nuper cum tamēn essent, qui id non intelligerent, docuit Bred. p. 34. — c. 143. αὐτὸς ἔτι S. Vulgo male οὗ δὴ ἔτι. — c. 144. ἐτοίμοι male om. SVa. — c. 150. τὴν βρούλετο PKVSF Par. Vulgo τὴν αὖ ἐβ., quod def. Herm. de αὖ part. p. 26. — c. 153. τοῦτον τοῦ Μεγαβύζου recte cum S Herold. p. 12, cui quod in NA. LXI, 4 p. 432 oblocutus sum, iam me poenitet, sed post male idem S, ut I, 45, φῆμιν pro φήμην. Vid. Bred. p. 72. — c. 155 extr. τὰ δεῖ ποιεῖν Valek. Vulgo τάδε, ταῦτα a. Cum Persae, quae Zopyrus cum Dario pepigisset, nesciverint, igitur hoc tantum his cum illo commune fuerit, ut opportuno tempore pro virili parte agerent, τάδε male defendisse Eltz. p. 343 videtur. — c. 156. Cum post ἐπεὶ τε ante οὐδείς MPF δέ adiciant, Schweigh. et Eltz. δὴ coniecerunt, quod falsum esse nemo dicet. — c. 159. γένετ' Bekk. Vulgo γένεα, ut γένη KPFVa.

Libri IV c. 2 περιστίζαντες recte MP, περιστήξαντες Ald. Kfb, περιστήσαντες SVag. Cfr. 202. — c. 3 pro Ταυρικῶν οὐρέων οὐρών conf. Kolster NA. Suppl. XII p. 623. — c. 9 ut infra 84 libri λίπηται, quod def. Eltz. p. 121. Utrumque emend. Bekk. — c. 11. πρὸς πολλοὺς μένοντας] πρ. π. δέμενον SVAB, πρὸς πολλοὺ γινόμενα P, πρ. πολλοὺ δέμενα MKFbd, πρὸ πολλοῦ δέμενον Ald. Quorum cum nihil fieri possit, Larcherus δέμενον emendandum censuit, Valek. conf. οὐδὲν δέον μένοντας, Butt. ap. Bekk. δέοι μένοντας. Mihi verisimillima visa est Bred. p. 29 suspicio, δέον ab librario ad illustrandam ellipticam locutionem ascriptum cum participio μένοντας in unum confusum illarum corruptelarum ansam dedisse. — c. 19. ἡ πᾶσα F, reliqui ἡ omittunt. Paulo post οὗτοι male om. SV. — c. 23. βαθύγαιος Bekk. et Bred. p. 140. Libri βαθύγας vel βαθύγεος.

In extr. cap. Ὁγεμπαῖαι SV, Ὁγεμπεοί Zenob. Prov. V, 25. Ὁγεμπαῖαι cum aliis Bekk. Bähr. laudavit Gatterer. Comm. soc. Gott. XIV p. 13. — c. 25. τὴν ante ἀρχήν recte om. SV, ut iidem c. 28 cum KE. — c. 27 pro ἐν καλέουσι Valcken. susp. τὸ ἐν. — c. 28 secutus sum libros SV, a quibus non multum recedit F, exhibens ἡμίονοι δὲ οἱ οὐκ ἄν., Pc: δὲ οὐδὲ οἱ οὐκ ἄν. Vulgatum ἡμίονοι δὲ οἱ δὲ οἱ ἀνέχονται retinuerunt Bekk. et Dind. — c. 33. Quominus ex distographia, quas in cod. S est ἐπεὶ δὲ δὲ τοῖσι T., conicias ἐπεὶ τὸ δὲ scribendum esse, obstant loci a Bred. p. 40 collecti. In extr. c. θυσοῦσας SV Ald. AB, ἐχοῦσας MKPFbd, quod mihi quidem ab iis scriptum videtur, qui omnia exaequare vellent. Sed cum illam diversitatem scr. ita tantum nasci potuisse, ut insolentius verbum diverso modo ab librariis explicatum esset, sibi persuasisset Eldik. l. c. p. 16, suspicatus est scribendum esse ἐρδοῦσας, quod receperunt Bekk. et Dind. — c. 35. τὴν Ὁπιοί Bekk. Libri τῆς, quod qui defenderunt, certe etiam καὶ τῆς Ἀργῆς scribere debuerunt. — c. 36. τὸν ὀλιτόν (libri τὸν ὀλιτός) Struv. l p. 11, ἐχόντας Dobr. ad Aristoph. Pac. 732, ἔχοντας, quod in libris est, artificiosius, quam verius def. Eltz. p. 133. — c. 37. Ante Πέρσαι excidisse vel Ἀσίην vel Ἀσίης τὸ μέσον non sine veri quadam specie suspicatus est Schw. — c. 38. Μαριανδικαὶ ex Steph. Byz. reposuit Wessel. Codd. Μαριανδικῶν vel Μαριανδυνῶν. — c. 43. εἶναι post δυνατὸν ἐτι servarunt SVac Ald. — c. 48. Cfr. Eltz. p. 328. — c. 53 post διακριδόν male καὶ om. MPKF, iidem c. 59 καλεόμενοι. — c. 61. ἐς λέβητας susp. est Gronov., libri, certe SF, ἐς male om. — c. 62. δὲ inter ὅσους et ἄν recte Bekk. in iis libris (δ' ἄν om. ac) delevit, item ᾧ ante καὶ τὰ πρόβατα Struv. l p. 21—26. — c. 64. ὀργάσας Porus. Libri ὀργήσας vel ὀργίσας. Vid. Bred. p. 75 sq. — c. 66 ne cum Schw. et Dind. ἀναραιρημένοι et ἀναραιρηκότες scriberem, permotus sum a Bred. p. 315. — c. 70 cum ὑπέατι per libros satis munitum videretur, cautius existimavi aelolicam formam retinere, quam cum Vossio ad Mel. II, 1, 112 et Dind. ὀπέατι corrigere. Vid. Bred. p. 102. — c. 71. διαβύνονται Bred. p. 326, libri διαβυνέονται. Τε post διὰ τῆς recte om. PFbd. — c. 76. Libri μὴ τοῖ γε ἀλλήλων, quod em. Herm. ad Vig. p. 802. — c. 78. μὲν post διαίτη cum PKF omittatur nulla causa. Post ἡ μήτηρ αὐτή, quod exhibet S (et sic vertit Valla), commendavit Eltz. p. 134. At non tantum refert, ut Seyles nullis adhibitis magistris ab ipsa matre, quanti ut ab ea matre, quam Graecam fuisse modo narravit H., institutus dicatur. — c. 80. πεφηνγῶς τοῦτον SVa Ald. Vall., τοῦτον om. MKPF. — c. 81. τοῦτον ante εἰδέναι omnes libri; neque enim quod b exhibet τοῦτων tantum est. Nec tollitur difficultas, si pro μὲν scribitur μέν, cum qui Herodoti consuetudinem loquendi noverit, illum aut τὸν ἄν Ἀριαντῶν τοῦτον aut τοῦτον βουλόμενον, id quod coniecerunt Reiz. et Schw. scripturum fuisse, non ignoret. Quare τοῦτον cum Dind. eliciendum, nisi mavis οὕτω. — c. 86. Σινδικῆς Wessel. Libri Ἰνδικῆς. Οὕτως post ὃ Πόντος rectius om. MPKF, quam habent reliqui. — c. 95. Νι-

hinc tribuendum videtur Eustathio p. 479, 17 ἀσφατάτω ex h. l. refectum, at donec demonstratum fuerit, ἀσθενής ab scriptore Graeco de ingeni vi dictum esse, equidem non contemnendum censebo, quod Schaeff. ad Dianys. de comp. coniecit: ἀφανιστατώ. — c. 97. με μανυτοῦ SV, με ἐωυτοῦ non recte def. Eltz. p. 127. — c. 110. τὸν ante ἀνδρα om. SVPFae, neque est, quod retineatur. — c. 113. Receptum aliis cod. F scripturam τινὶ αὐτέων, quae certe elegantior est, quam reliquorum αὐτέων τινὶ. — c. 114. καὶ ante κτήσις recte SVall., reliqui om. — c. 119. Libri οὐ πεισόμεθα, solus S οὐκ οἰσόμεθα. Quorum neutrum ferri potest. Locum quem ex Demosth. Timocr. p. 745. 23 ad defendendum πεισόμεθα (a πάσχω) comparatum esse dicit Bähr., non inveni, Valck. σφε τισόμεθα, Schweigh. οὐ πανσόμεθα, sed id ipse abiecit, Gaisf. οὐκ ὑπασόμεθα, Sieger. οὐ κατακισόμεθα, prob. Letronne Journ. d. Sav. 1817 p. 90, καὶ ἡμεῖς ἀπασόμεθα Heger. Act. Mon. III, 4 p. 490, οὐ περιοψόμεθα Bekk., minus probabiliter Eltz. p. 135 οἱ ἐποισόμεθα, nescio quis οὐ φεισόμεθα. — c. 121. πάντα recte videntur omittere MKPFS. — c. 125 Eltzi suspicio πρώτων δὲ τῶν M. τὴν γῆν scribendam esse, vix probanda. — c. 126. σὺ δὲ στάς] malim σὺ μὲν στάς. — c. 127. μὴ ἀλῶ ἢ καρῇ Grashoff. Zeitschr. f. d. Alt. 1834 Nr. 31 p. 250. Uncis, quibus verba τούτο — ἤτοι inclusi, nihil aliud significatum volui, nisi ea post Valckenarium a multis spuria habita esse. — c. 134. ἀντιπολέμων hic cum S, infra 140 cum SV recte Bekk. Vid. Bred. p. 67. — c. 135. ὡς ante αὐτάς recte contra omnes libros inseruit Reiz. — c. 136. ἡ μετὰ Σανρομάτων emendatio est Buttmanni, libri ἡ μὴ Σανρομάται, S ἡ μὴ Σανροματέων. — c. 137. οἶός τε ἔσται, quod in libris est, def. Eltz. p. 136. At cur tum non perrexit Her. οὐδὲς ἄλλος? Recepti igitur Reizii codi. — c. 138. ἦσαν om. SV Vall. — c. 140 non negligenda scriptura codi. SVa: πιστευοντες. — c. 148. ἐς ante ἕξ μοίρας om. Fd, habent SV, at illud ut insolentius, ita verius videtur. — c. 149 extr. aliquid turbatum esse mihi persuasum est. Quis enim Graecus homo talem sententiam: „manserunt iis postea liberi itemque iis, qui ab his in Thera iacula progeniti sunt,“ sic ut in libris scriptum est, expressit? Quare post τῶντὸ τούτο aliquid excidisse statuo, nec tamen unum vocabulum, ut Relsk. coniecit συνέβη, sed plura. — c. 150. Εὐφημίδης cum viris doctis fere omnibus reposui ex Pind. Pyth. IV, 455 pro eo, quod libri H. exhibent Εὐθυμίδης. — c. 152 male SV κεφαλαὶ οἱ προηροσσοί. — c. 159 neque κατὰ ταῦτα, neque κατὰ ταῦτα ἐπιμεμφομένοι recte mihi videntur, Bekk. καὶ ταῦτα. Malim αὐτὰ ταῦτα. Cfr. II, 161. — c. 172. τρόπον παραπλησίω τῷ καὶ M.] Vid. Struv. I p. 22. — c. 180. Ἀσείης Struv. II. Libri Ἀσείης (S) vel Ἀσῆης. — c. 181. ψάμμοι Diind. et Bred. p. 54. Libri partim ψάμμος, partim ψάμμος. — c. 184. Ἀτλαντες Salm. ad Solin. p. 292. Libri Ἀτλαντες. — c. 184. Relinui scripturam librorum MPESVab τούτο τὸν κίονα. Quamvis pronomen ad praedicatum relatum elegantius sit neque ab usu Herodoti alienum (vid. Herm. ad Vig. p. 708), tamen cum non ubique eam elegantiam

captaverit, τοῦτον recipere religioni duxi. Neque articulum cum vulg. Bekk. Dind. Bred. p. 52, qui recte masculinum genus def., recipere volui, quum hoc dici videretur: illam columnam, qua coelum inniti credunt Graeci. — c. 187. τῇσι προτάφοις, quod in FS inventum est, iniuria nonnulli defenderant. Vid. Bred. p. 55. In extr. cap. γὰρ om. solus F. — c. 188. δόμον codd., Fd δρόμον, ὄμον coni. Reisk. et Dobr. — c. 196. ἦν δὲ μὴ SVac Ald., ἦν δὲ μὴ εἰη pessime MPK. Pro οὐ τε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ Bekk. maluit αὐτοί. Malim ἔων τοὺς. — c. 197. Quoniam in MPK scriptum τόσον δέ, Eltz. p. 136 coniecit τοσόνδε δέ. Cum non viderem, cur τοσόντος minus bene ad sequentia spectaret, quam interdum οὗτος, equidem ex scriptura SVAB Ald. τοσοῦτον scripsi τοσοῦτο δέ. — c. 199. τῆς οἱ νομάδες, quod exhibent SV, Eltz. p. 329 commendat, coll. locis III, 134, 142; IV, 2, 9, 78; V, 40, 49, 92(7); VII, 164; IX, 90, 120.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΟΙ Θ, ΕΠΙΓΡΑ
ΦΟΜΕΝΑΙ ΜΟΤΣΑΙ.

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΛΕΙΩ.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ Ἀδικαρνησέως ἱστορίης ἀπόδεξις ἦδε, ὥς
μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένη-
ται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι,
τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τὰ τε
ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

ΠΕΡΣΕΩΝ μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους¹
φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς· τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἑρ-
θρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν
θάλασσαν καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χρόνον, τὸν καὶ
νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακροῇσι ἐπιθέσθαι,
ἀπαγινόμεντας δὲ φορτία Αἰγύπτια τε καὶ Ἀσσύρια τῇ τε
ἄλλῃ [χώρῃ] ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. τὸ δὲ
Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν
Ἑλλάδι καλεομένη χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας
ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτη
δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι
σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας

ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέως θυγατέρα· τὸ
 δέ οἱ οὐνομα εἶναι, κατὰ τὸντὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι,
 Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου. ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς
 νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων, τῶν σφι ἦν θυμὸς μάλιστα,
 καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς.
 τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ
 Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἄρπασθῆναι· ἐσβαλομένους δὲ ἐς τὴν
 2 νέα οἶχεσθαι ἀποπλώοντας ἐπ' Αἰγύπτου. Οὕτω μὲν
 Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς
 Ἕλληνες, καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον·
 μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλήνων τινάς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα
 ἀπηγγέσθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσσχόν-
 τας ἄρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Εὐρώπην.
 εἶησαν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες. ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς
 ἴσα γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευ-
 τέρης ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηϊ
 ἐς Αἴαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐνθεῦ-
 τεन, διαπρηξαμένους καὶ τὰλλα, τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο,
 ἄρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Μῆδειαν. πέμ-
 ψαντα δὲ τὸν Κόλχον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρουκα αἰτέειν τε
 δίκας τῆς ἄρπαγῆς καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ
 ὑποκρίνασθαι, ὥς οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἐδοσαν
 σφι δίκας τῆς ἄρπαγῆς· οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.
 3 Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν
 Πριάμου ἀκηκοότα ταῦτα ἐθελῆσαι οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι'
 ἄρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως, ὅτι
 οὐ δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι. οὕτω δὴ
 ἄρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον
 πέμψαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς
 ἄρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ προῖσχομένων ταῦτα προ-
 φέρειν σφι Μηδείης τὴν ἄρπαγὴν, ὥς οὐ δόντες αὐτοὶ
 δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων βουλομένοισι παρ'

ἄλλων δίκας γίνεσθαι. Μέχρι μὲν ὧν τούτου ἀρπαγὰς ⁴ μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου Ἑλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην, ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναικας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν ἀνοήτων, τὸ δὲ μηδεμίαν ὥρην ἔχειν ἀρπασθεισέων σωφρόνων· ὅηλα γὰρ δὴ, ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλοντο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομενέων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι, Ἑλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἐπειτεν ἔλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἠγῆσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκηεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἠγῆνται κεχωρίσθαι.

Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν ⁵ Τλίου ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι εἶδεναι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐχθρῆς τῆς ἐς τοὺς Ἑλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογεῖν Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες· οὐ γὰρ ἀρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὥς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεὸς, ἐπεὶ δὲ ἔμαθε ἐγκυὸς εἶναι, αἰδεομένην τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὥς ἂν μὴ κατὰδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἐρχομαι ἐρέων, ὥς οὕτω ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο, τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἑλληνας, τοῦτον σημήνας προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστια ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε, τὰ δὲ

ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. τὴν ἀνθρω-
πηϊὴν ὧν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τῶντῳ
μένονσαν ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

- 6 ΚΡΟΙΣΟΣ ἦν Αὐδοῦ μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυσάττεω,
τύραννος δὲ ἔδνέων τῶν ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ, ὃς ῥέων
ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων ἐξίει
πρὸς βορέην ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξείνουν καλεόμενον πόν-
τον. οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν
τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρον ἀπαγωγὴν,
τοὺς δὲ φίλους προσεποίησατο. κατεστρέψατο μὲν Ἰωνάς
τε καὶ Αἰολέας καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, φίλους δὲ
προσεποίησατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρ-
χῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων
στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐόν
πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολιῶν, ἀλλ'
7 ἐξ ἐπιδρομῆς ἄρπαγῇ. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιήλθε
εἰούσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομέ-
νους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανθαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες
Μυρσίλον οὐνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος
δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἀργῶν μὲν γὰρ ὁ Νίνου τοῦ
Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασιλεὺς ἐγέ-
νετο Σαρδίων, Κανθαύλης δὲ ὁ Μύρσου ὕστατος. οἱ δὲ
πρότερον Ἀργῶνος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρας
ἦσαν ἀπόγονοι Αὐδοῦ τοῦ Ἄττος, ἀπ' ὅτεν ὁ δῆμος Αὐ-
διος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μητίων καλεόμενος.
παρὰ τούτων Ἡρακλεῖδαι ἐπιτραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρ-
χὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρθάνου γερονό-
τες καὶ Ἡρακλέος, ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἰκοσι
γενεὰς ἀνδρῶν, ἕτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ
πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν, μέχρι Κανθαύλει τοῦ
8 Μύρσου. Οὗτος δὴ ὧν ὁ Κανθαύλης ἠράσθη τῆς ἐωντοῦ
γυναικὸς, ἐρασθεὶς δὲ ἐνόμιξέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν

πασέων καλλίστην. ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γάρ οἱ
 τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Ασκήλευς ἀρεσκόμενος μάλι-
 στα, τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιότερα τῶν προηγα-
 τῶν ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς
 γυναικὸς ὑπερεπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόν-
 τος (χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς) ἔλεγε πρὸς
 τὸν Γύγεα τοιάδε· Γύγῃ, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαι
 μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἶδους τῆς γυναικὸς (ὥτα γὰρ τυγ-
 χάνει ἀνθρώποισι ἰόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν), ποίεε
 ὅπως ἐκείνην θηήσαιο γυμνῇ. Ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε·
 Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγίει, κελεύων με δέ-
 σποιναν τὴν ἐμὴν θηήσασθαι γυμνῇ; ἅμα δὲ κιθῶνι
 ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ
 τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρεται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ·
 ἐν τοῖσι ἐν τόδῃ ἐστὶ, σκοπεῖν τινὰ τὰ ἐντοῦ. ἐγὼ δὲ
 πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καί
 σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων. Ὁ μὲν δὴ λέγων τοι- 9
 αῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων, μὴ τί οἱ ἐξ αὐτῶν γένηται
 κακόν. ὁ δὲ ἀμείβετο τοισίδε· Θάρσει, Γύγῃ, καὶ μὴ
 φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὥς σεο πειρώμενος λέγω λόγον τόνδε,
 μήτε γυναικα τὴν ἐμὴν, μὴ τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλά-
 βος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω, ὥστε μηδὲ
 μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἴκημα,
 ἐν τῷ κοιμώμεθα, ὅπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω·
 μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἐμὴ ἐς
 κοῖτον. κεῖται δὲ ἀρχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον
 τῶν ἱματίων κατὰ ἐν ἑκάστον ἐκδύνουσα θήσει· καὶ κατ'
 ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θηήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ
 τοῦ θρόνου στείλῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νότον τε αὐτῆς
 γένη, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν, ὅπως μὴ σε ὄψεται ἰόντα
 διὰ θυρέων. Ὁ μὲν δὴ ὥς οὐκ ἡδύνατο διαφυγεῖν, 10
 ἦν ἐτοιμος· ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρη τῆς κοίτης

εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα εἰς τὸ οἶκημα, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἴματα ἐθνεῖτο ὁ Γύγης. ὥς δὲ κατὰ νότον ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικὸς εἰς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρει ἔξω. καὶ ἡ γυνή ἐπορᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανθαύλεα· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν εἰς αἰσχύνην 11 μεγάλην φέρει. Τότε μὲν δὴ οὕτω οὐδὲν δηλώσασα ἤσυχην εἶχε· ὥς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγγύονεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἐόντας ἐωυτῇ, ἐτοίμους ποιησαμένη ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν προηχθέντων ἐπίστασθαι ἤλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε, ὅπως ἡ βασιλεία καλέοι, φοιτᾶν. ὥς δὲ ὁ Γύγης ἀπῆκετο, ἔλεγε ἡ γυνή τάδε· Νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρεν βούλει τραπέσθαι· ἢ γὰρ Κανθαύλεα ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιλῆην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ, ὥς ἂν μὴ πάντα πειθόμενος Κανθαύλῃ τοῦ λοιποῦ ἰδῆς τὰ μὴ σε δεῖ. ἀλλ' ἦτοι ἐκείνόν γε τὸν ταῦτα βουλευσάντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σὲ τὸν ἐμὲ γυμνὴν θηησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα. Ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώυμαζε τὰ λεγόμενα, μετὰ δὲ ἰκέτευσεν μὴ μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρίναι τοιαύτην αἵρεσιν. οὐκ ὦν δὴ ἐπειθε, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην ἀληθείας προκειμένην ἢ τὸν δεσπότεα ἀπολλύναι ἢ αὐτόν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἰρέεται αὐτὸς περιεῖναι. ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· Ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἕμὸν κτείνειν οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω, τέφρῃ καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ. Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη· Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμή ἐσται, ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος

ἐνὲ ἐπεδεξατο γυμνὴν, ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται.
 Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλὴν, νυκτὸς γενομένης (οὐ 12
 γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία,
 ἀλλὰ ἔδρε ἡ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλῃα) εἶπετο ἐς
 τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καὶ μιν ἐκείνη ἐργχειρίδιον
 δοῦσα κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ
 ταῦτα ἀναπαυομένου Κανδαύλῃα ὑπείσδύς τε καὶ ἀπο-
 κτείνας αὐτὸν ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιλῆην
 Γύγης· τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν
 χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη. "Ἐσχε 13
 δὲ τὴν βασιλῆην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρη-
 στήριον. ὥς γὰρ δὴ οἱ Ἀνδοὶ δεινὸν ἐποιεῖντο τὸ Καν-
 δαύλῃα πάθος καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τῶντ' ὅ
 οἱ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Ἀνδοί, ἦν μὲν
 δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα εἶναι Ἀνδῶν, τὸν
 δὲ βασιλεύειν, ἦν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλεί-
 δας τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλε τε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασί-
 λευσεν οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὥς
 Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω.
 τούτου τοῦ ἔπεος Ἀνδοὶ τε καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν λόγον
 οὐδένα ἐποιεῖντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθῃ. Τὴν μὲν δὴ τυ- 14
 ραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι τοὺς Ἡρακλείδας
 ἀπελόμενοι, Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθή-
 ματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα, ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀνα-
 θήματα ἔστι οἱ πλείστα ἐν Δελφοῖσι, πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου
 χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε καὶ τοῦ μάλιστα
 μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστί, κρητῆρες οἱ ἀριθμὸν ἕξ χρύ-
 σεοι ἀνακέαται. ἐστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θη-
 σαυρῷ σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθεὲς δὲ
 λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶν ὁ
 θησαυρὸς, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἡετίωνος. οὗτος δὲ ὁ
 Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς

- ἀνέσθηκε ἀνακτήματα μετὰ Μίδεια τὸν Γορδίου, Φρυγίης βασιλέα. ἀνέσθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλῆιον θρόνον, ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαζε, ἔοντα ἀξιοθέητον· κέεται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος, τὸν ὁ Γύγης ἀνέσθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μὲν νυν στρατιήν καὶ οὗτος, ἐπεὶ τε ἤρξε, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος θυῶν δέοντα τεσσераκοντα ἔτια, τοῦτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα ἐπι-
 16 μνησθέντες. Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγεα βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνεὺς τε εἶλε ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε, ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων Κιμμέριοι ἐξ ἡθέων ὑπὸ Σκυθίων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἀσίην καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἶλον.
- 16 Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτια ἐξεδέξατο Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσε ἔτια δυώδεκα, Σαδυάττειω δὲ Ἀλυάττης. οὗτος δὲ Κυαξάρη τε τῷ Δηϊόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μηδοισι, Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίας ἐξήλασε, Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἶλε, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε. ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ, ὥς ἡθέλε, ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο
- 17 ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηνηγρότατα τάδε. Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅπως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων καὶ αὐλοῦ γυναικῆϊον τε καὶ ἀνδρηϊόν. ὥς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοντο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ

τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἕα δὲ κατὰ χώρην ἐστάναι· ὁ δὲ τὰ τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὁπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτειον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Ἀνδρὸς τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὀρμεόμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. Ταῦτα ποιεῶν ἐπολέμεε ἔτα 18 ἑνδεκα, ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἔγένετο, ἐν τε Λιμενηΐῳ χώρῃ τῆς σφετέρης μαχεσάμενων καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μὲν νυν ἔξ ἔτα τῶν ἑνδεκα Σαδνάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Ἀνδῶν ἦρχε ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν [Σαδνάττης]. οὗτος γὰρ καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας· τὰ δὲ πέντε τῶν ἑτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἔξ Ἀλνάττης ὁ Σαδνάττεω ἐπολέμεε, ὅς παραδεξάμενος, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον προσεῖχε ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χίοι μῦνοι. οὗτοι δὲ τὸ ὁμοῖον ἀνταποδιδόντες ἐτιμῶρεον· καὶ γὰρ ἤ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοις τὸν πρὸς Ἑρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτει 19 λήϊον ἐμπιπραμένον ὑπὸ τῆς στρατιῆς συνηνείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὥς ἄφθι τάχιστα τὸ λήϊον, ἀνέμῳ βιώμενον ἄψατο νηοῦ Ἀθηναίης ἐπὶ κλησιν Ἀσσησίης, ἄφθις δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη. καὶ τὸ παραντίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἔγένετο, μετὰ δὲ τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις ἐνόσησε ὁ Ἀλνάττης· μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς νόσου πέμπει ἐς Δελφοὺς θιοπρότους, εἴτε δὴ συμβουλευσάντος τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νόσου. τοῖσι

- δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφούς οὐκ ἔφη χρήσειν, πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέ-
 20 πρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῶ. Δελφῶν οἶδα ἔγωγ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τὰδε προστι-
 θεῖσι τούτοισι, Περίανδρον τὸν Κυψέλου ἔοντα Θρασυ-
 βούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξείνον ἐς τὰ
 μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γε-
 νόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅπως ἂν τι προ-
 ειδὼς πρὸς τὸ παρὲν βουλευῆται. Μιλήσιοι μὲν νυν
 21 οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὥς οἱ ταῦτα ἐξη-
 γέλθῃ, αὐτίκα ἐπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον βουλόμενος
 σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι
 χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομή. ὁ μὲν δὴ ἀπόστο-
 λος ἐς τὴν Μίλητον ἦεν. Θρασύβουλος δὲ σαφέως προ-
 πεπυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλου
 ποιῆσειν, μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστει σίτος
 καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικὸς, τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς
 τὴν ἀγορὴν προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνῃ,
 τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρᾶσθαι ἐς ἀλλήλους.
 22 Ταῦτα δὲ ἐποίησεν τε καὶ προηγόρευεν Θρασύβουλος τῶνδε
 εἵνεκεν, ὅπως ἂν δὴ ὁ κῆρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδὼν τε σω-
 ρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐ-
 παθείῃσι ἔοντας ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο·
 ὥς γὰρ δὴ ἰδὼν τε ἐκεῖνα ὁ κῆρυξ καὶ εἶπας πρὸς Θρα-
 σύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Αὐδοῦ ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδεις,
 ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ διαλλαγή.
 ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδείην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν
 τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεὼν τετρῦσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κα-
 κοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου
 τοὺς ἐναντίους λόγους, ἢ ὥς αὐτὸς κατεδόκει. μετὰ δὲ
 ἢ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι
 εἶναι καὶ ξυμμάχους, καὶ δύο τε ἀντὶ ἑνὸς νηοῦς τῇ

Ἀθηναίη ᾠκοδόμησε ὁ Ἀλυσάτης ἐν τῇ Ἀσσησῶ, αὐτός
 τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους
 τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυσάτῃ ὥδε ἔσχε.

Περιάνδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρα- 23
 συβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Πε-
 ριάνδρος Κορίνθου· τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολο-
 γέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμα μέγιστον παρα-
 στήναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφίνος ἔξενει-
 χθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἰόντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἰόντων
 οὐθενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ οὐνομάσαντα καὶ
 διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ. τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, 24
 τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρέβοντα παρὰ Περιάνδρῳ,
 ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην, ἐργα-
 σάμενον δὲ χρήματα μεγάλα ἐθέλῃσαι ὀπίσω ἐς Κόριν-
 θον ἀπικέσθαι. ὁρᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πι-
 στεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι μισθώσα-
 σθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει
 ἐπιβουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα·
 τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι
 προέντα, ψυχὴν δὲ παραιτούμενον. οὐκ ὦν δὴ πείθειν
 αὐτὸν τοῦτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν
 διαχρᾶσθαι μιν, ὥς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν
 ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν
 Ἀρίονα ἐς ἀπορίην παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω
 δοκέοι, περιδεῖν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν
 τοῖσι ἐδωλίοισι αἰεῖσαι· αἰέσας δὲ ὑπεδέκετο ἑωυτὸν κατ-
 εργάσεσθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν, εἰ μέλ-
 λαιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀνα-
 χωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσσην νέα. τὸν δὲ ἐνδύντα
 τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα
 ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον, τελευ-

τῶντος δὲ τοῦ νόμου ῥίψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑαυτὸν ὥς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλώει ἐς Κορινθον, τὸν δὲ δελφίνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξεναῖκαι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρεῖν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ, καὶ ἐπικόμενον ἀπηγγέσθαι πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχει τῶν πορθμέων· ὥς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς, κληθέντα ἰστορέεσθαι, εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαρμένων δὲ ἐκείνων, ὥς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλίην καὶ μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχει ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. Ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοι τε καὶ Αἰσβιοὶ λέγουσι, καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφίνος ἐπεὶ αὐτὸν θρῶπος.

26 Ἀλυάττης δὲ ὁ Ἄνδος τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον διενείκας μετέπειτεν τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγῶν τὴν νοῦσον δεύτερον οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων. Γλαῦκον τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μούνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

26 Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασιλείην Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἑτέων ἑὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα, ὃς δὴ Ἑλλήνων πρῶτοις ἐπεθήκατο Ἐφεσίοις. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεῖμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίου ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς τε παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ ἑπτὰ στάδιοι. πρῶτοις μὲν δὴ τούτοις ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος.

σος, μετὰ δὲ ἐν μέρει ἐκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων,
 ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῶν μὲν ἐδύνατο μέζο-
 νας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτῶν
 καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες 27
 κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπε-
 νόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειρεῖν τοῖσι νησιώτησι. ἐόν-
 των δὲ οἱ πάντων ἐτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν
 Βιάντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδεις, οἱ
 δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροῖσου εἴ-
 τι εἶη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε κατα-
 παῦσαι τὴν ναυπηγίην· Ὡ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππων
 συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδεις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες
 ἐν νῶ στρατεύεσθαι. Κροῖσον δὲ ἐλπίσαντα λέγειν ἐκεῖ-
 νον ἀληθέα, εἰπεῖν· Αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ
 νόον νησιώτησι, ἔλθειν ἐπὶ Ἀνδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι.
 Τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· Ὡ βασιλεῦ, προθύμως μοι
 φαίνεαι εὖξασθαι νησιώτας ἵππευομένους λαβεῖν ἐν
 ἡπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις εὖχε-
 σθαι ἄλλο ἢ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ
 σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἄρῶμενοι Ἀνδρῶν ἐν
 θαλάσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ οἰκημένων Ἑλλή-
 νων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις; Κάρια τε
 ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ, καὶ οἱ προσφυέως γὰρ
 δόξαι λέγειν, πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης.
 καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι ἴωσι ξεινίην
 συνεθήκατο. Χρόνου δὲ ἐπιγινόμενου καὶ κατεστραμ- 28
 μένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλνυος ποταμοῦ οἰκη-
 μένων (πλὴν γὰρ Κιλίκων καὶ Ἀνκίων τοὺς ἄλλους
 πάντας ὑπ' ἐωυτῷ εἶχε καταστρεφάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ
 δὲ οἷδε, [Ἀνδοί,] Φρύγες, Μυσοί, Μαριανδυνοί, Χάλυ-
 βες, Παφλαγῶνες, Θρηῖκες οἱ Θυνοί τε καὶ Βιθυνοί,
 Κάρες, Ἴωνες, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Πάμφυλοι), κατα- 29

στραμμένων δὲ τούτων καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου
 Ἀνδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις ἀκμαζούσας πλούτῳ
 ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἱ τοῦτον
 τὸν χρόνον ἐτύγχανον εἶόντες, ὥς ἕκαστος αὐτῶν ἀπι-
 κνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναί-
 οισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα,
 κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν
 νόμων ἀναγκασθῇ λύσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἶδον
 τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι
 κατεῖχοντο δέκα ἕτεα χρήσεσθαι νόμοισι, τοὺς ἂν σφι
 30 Σόλων θῇται. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς θεωρίας
 ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν ἐς Αἴγυπτον ἀπῆκετο παρὰ
 Ἀμασιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδεις παρὰ Κροίσου. ἀπικόμε-
 νος δὲ ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιλεῦσι ὑπὸ τοῦ Κροίσου·
 μετὰ δὲ, ἡμέρη τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος Κροίσου
 τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς,
 καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἔοντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια.
 θηησάμενον δέ μιν τὰ πάντα καὶ σκεψάμενον, ὥς οἱ
 κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο ὁ Κροῖσος τάδε· Ξεῖνε Ἀθη-
 ναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῆκται πολλὸς καὶ
 σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλείνης, ὥς φιλοσοφῶν γῆν
 πολλὴν θεωρίας εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὧν ἱμερος
 ἐπείρεσθαι μοι ἐπῆλθε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώ-
 τατον· Ὁ μὲν ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος
 ταῦτα ἐπειρώτα, Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ
 τῷ ἔοντι χρησάμενος λέγει· Ὁ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθη-
 ναῖον. Ἀποθωνμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἶρετο ἐπι-
 στρεφέως· Κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;
 Ὁ δὲ εἶπε· Τέλλῳ τοῦτο μὲν τῆς πόλιος εὖ ἠκούσης
 παῖδες ἦσαν καλοὶ τε καὶ ἀγαθοί, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα
 ἐγγενόμενα καὶ πάντα παραμείναντα, τοῦτο δὲ τοῦ βίου
 εὖ ἤκοντι, ὥς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπρο-

καὶ τὴ ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς Ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίνι βοηθήσας καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα, καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ, τῇ περ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μέγας. Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέ- 31 ψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖδον εἰπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα, τίνα δεύτερον μετ' ἐκείνον ἴδοι, δοκέων πάργην δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε· Κλέοβιν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γὰρ ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἁρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ ἡώμῃ σώματος τοιγύδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέρω ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐούσης ὁρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι ἔδρε πάντας τὴν μητέρα αὐτῶν ξεύγει κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν, οἳ δέ σφι βόες ἐκ τοῦ ἄγρου οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκλητῶμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνῖαι ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ξεύγλην εἴλκον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δέ σφι ὠχέετο ἡ μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ τισσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. ταῦτα δέ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῇ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο, διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὥς ἄμεινον εἶη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ἡώμην, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ σῆσα ἀντίον τοῦ ἀγάλατος εὐχετο, Κλέοβι τε καὶ Βίτωνι τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μέγας, δοῦναι τὴν θεὸν, τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν ὥς ἔθυσαν τε καὶ εὐωχῆθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ οἱ νεηνῖαι οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δὲ σφραων εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέ- 32 θισαν ἐς Δελφοὺς ὥς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων. Σό-

λων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἐνεμε τούτοισι, Κροῖσος δὲ σπερχθείς εἶπε· ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη αὐτῷ τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδ' ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας; Ὁ δὲ εἶπε· ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἐὼν φθονερόν τε καὶ ταραχώδες ἐπειρωτᾶς ἀνθρωπίνων πραγμάτων πέρι. ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἔστι ἰδεῖν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὐρον τῆς ζῆς ἀνθρώπων προτίθημι. οὐ τοι ἑόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα παρέχονται ἡμέραι δικησσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμβολίμων μηνὸς μὴ γινομένου· εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοῦτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ θεόν, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριήκοντα πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλιναι πεντήκοντα. τούτων τῶν ἀπασέων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἐουσέων πεντήκοντα καὶ δικησίων καὶ ἑξακισχιλίων καὶ δισμυρίων, ἡ ἑτέρα αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὁμοῖον προσάγει πρῆγμα οὕτω ὦν, ὃ Κροῖσε, πᾶν ἐστὶ ἀνθρώπος συμφορῇ ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μέγα φαίνεαι καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ, τὸ εἰρεό με, οὐκ ἔστι σε ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρην ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχῃ ἐπίσποιται πάντα καλὰ ἔχοντα τελευτήσαι εὖ τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ζᾶπλουτοι ἀνθρώπων ἀνόλβιοι εἰσι, πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος ἀνόλβιος δὲ, θυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μούνοισι, οὐτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι· ὁ μὲν ἐπιθαμίην ἐκτελέσσει καὶ ἄτην μεγάλην προσπесоῦσαν ἐνεί-

καὶ δυνατώτερος, ὃ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου· ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνεῖναι, ταῦτα δὲ ἢ εὐτυχίῃ οἱ ἀπερύκει, ἅπῃρος δὲ ἔστι, ἄνουσος, ἀπαιδῆς κακῶν, εὐπαις, εὐειδής· εἰ δὲ πρὸς τοῦτοισι ἔτι τελευτήσει τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκείνος, τὸν σὺ ἔρητεις, ὄλβιος κεκληθήσθαι ἄξιός ἐστι· πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχεῖν μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα· τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον εὐντα ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ χώρῃ οὐδεμία καταρκεῖ πάντα ἑαυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἢ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη. ὥς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. ὅς δ' ἂν αὐτῶν πλεῖστα ἔχων διατελέῃ καὶ ἐπειτεν τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὃ βασιλεῦ, αἰκαίος ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρή παντὸς χρήματος τὴν τελευτήν, κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδείξας ὄλβον ὁ θεὸς προορίζους ἀνέτρεψε. Ταῦτα λέγων 33 τῷ Κροίσῳ οὗ ὥς ἐχαρίζετο, ὃ δὲ λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτήν παντὸς χρήματος ὁρᾶν ἐκέλευε.

Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις 34 μεγάλη Κροίσον, ὥς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐωντὸν εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δὲ οἱ εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθείην ἐφαίνε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὗτερος μὲν διέφθαρτο, ἣν γὰρ δὴ κωφός, ὃ δὲ ἕτερος τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὖνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὲ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὥς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρῇ βληθέντα. ὃ δὲ ἐπεὶ τε ἐξηγέρθη καὶ

ἐωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον ἄγεται
 μὲν τῷ παιδί γυναικα, ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν
 Ἀυδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε, ἀκόν-
 τια δὲ καὶ δουράτια καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, τοῖσι χρέον-
 ται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεάνων ἐκκομίσας
 ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μὴ τί οἱ κρεμᾶμενον τῷ
 35 παιδί ἐμπέσῃ. Ἔχοντας δέ οἱ ἐν χειρὶ τοῦ παιδὸς τὸν
 γάμον ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδεις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμε-
 νος καὶ οὐ καθαρὸς χειρας, ἐὼν Φρυξ μὲν γενεῇ, γέ-
 νεος δὲ τοῦ βασιλεῖος. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ
 Κροίσου οἰκία κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίον
 ἐδέετο κυρῆσαι, Κροῖσος δὲ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ πα-
 ραπλησίη ἡ καθαρσις τοῖσι Ἀυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἑλλήσι.
 ἐπεὶ τε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο,
 ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη, λέγων τάδε· Ὁνθρώπε, τίς τε
 ἐὼν καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἦκων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο;
 τίνα τε ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας; Ὁ δὲ ἀμείβετο·
 ὦ βασιλεῦ, Γορδίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, οὐνο-
 μάξομαι δὲ Ἀδρηατος, φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωυτοῦ
 ἀέκων πάρεμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ
 ἐστερημένος πάντων. Κροῖσος δὲ μιν ἀμείβετο τοισίδε·
 Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν καὶ ἐλήλυθας
 ἐς φίλους, ἐνθα ἀμνηανήσεις χρήματος οὐδενὸς μένων
 ἐν ἡμετέρου. συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφότατα φέρων
 κερδανέεις πλείστον. Ὁ μὲν δὴ δίαιταν εἶχε ἐν Κροίσου.
 36 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐλύμπῳ
 ὕδς χρῆμα γίνεταί μέγα· ὀρμεόμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ
 οὔρεος τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεισκε, πολ-
 λάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξελθόντες ποιέεσκον μὲν
 οὐδὲν κακὸν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ. τέλος δὲ ἀπικό-
 μενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι ἔλεγον
 τάδε· ὦ βασιλεῦ, ὕδς χρῆμα μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν

ἐν τῇ χώρῃ, ὅς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦτον προθυμεό-
 μνοι ἐλείν οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσδεόμεθά σε
 τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμπέμψαι
 ἡμῖν, ὥς ἂν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας. Οἱ μὲν δὴ
 τούτων ἐδέοντο, Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνείρου
 τὰ ἔπεα ἔλεγέ σφι τάδε· Παιδὸς μὲν πέρι τοῦ ἐμοῦ μὴ
 μνησθῆτε ἐτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι· νεόγαμός
 τε γάρ ἐστι καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει. Ἀνδῶν μέντοι λο-
 γάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω, καὶ διακελεύ-
 σονται τοῖσι ἰούσι εἶναι ὥς προθυμοτάτοις συνεξελεῖν
 ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας. Ταῦτα ἀμείψατο. ἀπο- 37
 χρεομένων δὲ τούτοις τῶν Μυσῶν ἐπείσөрχεται ὁ τοῦ
 Κροίσου παῖς ἀκηκοὼς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φα-
 μένου δὲ τοῦ Κροίσου τὸν γε παῖδά σφι συμπέμψειν,
 λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· ὦ πάτερ, τὰ κάλλι-
 στα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν ἐς τε πολέ-
 μους καὶ ἐς ἄγρους φοιτέοντας εὐδοκιμεῖν. νῦν δὲ ἀμ-
 φοτέρων με τούτων ἀποκληῖσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλὴν
 μοι παριδὼν οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέτοισί με χρὴ ὀμ-
 μασι ἐς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι;
 κοῖος μὲν τις τοῖσι πολιῆτησι δόξω εἶναι, κοῖος δὲ τις
 τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοῖω δὲ ἐκείνη δόξει ἀνδρὶ συνοι-
 κέειν; ἐμὲ ᾧν σὺ ἢ μέτεος ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ
 ἀνάπεισον, ὅπως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιεό-
 μενα. Ἀμείβεται Κροῖσος τοισίδε· ὦ παῖ, οὔτε δειλὴν 38
 οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδὼν τοι ποιέω ταῦτα, ἀλλὰ
 μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστάσα ἔφη σε ὀλιγο-
 χρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρῆς ἀπολέεσθαι.
 πρὸς ᾧν τὴν ὄψιν ταύτην τόν τε γάμον τοι τοῦτον
 ἔσπευσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω,
 φυλακὴν ἔχων, εἰ κὼς δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζόης
 διακλέψαι. εἰς γάρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἐὼν παῖς.

τὸν γὰρ δὴ ἕτερον [διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν] οὐκ εἶναι
 39 μοι λογίζομαι. Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοισίδε· Συγγνώμη
 μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γε ὅψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ
 φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθέ σε
 τὸ ὄνειρον, ἐμὲ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι τὸ
 ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρῆς φάναι ἐμὲ τελευτήσειν·
 ὑὸς δὲ κοῖται μὲν εἰσι χεῖρες, κοίη δὲ αἰχμὴ σιδηρῆ, τὴν
 σὺ φοβέσαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτή-
 σειν με ἢ ἄλλου τευ, ὅ τι τούτῳ οἶκε, χρὴν δὴ σε ποιέ-
 ειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεὶ τε ὦν τοῦ πρόσ
 40 ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέτεσ με. Ἀμείβεται Κροΐ-
 σος· Ὡ παῖ, ἐστὶ τῇ με νικᾶς γνώμην ἀποφαίνων περὶ
 τοῦ ἐνυπνίου· ὥς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώ-
 41 σκω, μετήμῃ τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην. Ἐλπας δὲ ταῦτα
 ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα Ἀδρηστον, ἀπικο-
 μένω δὲ οἱ λέγει τάδε· Ἀδρηστε, ἐγὼ σε συμφορῇ πε-
 πληγμένον ἀχάριτι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ
 οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω παρέχων πᾶσαν δαπάνην·
 νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ ἐμεῦ προποιήσαντος χρηστὰ ἐς
 σέ χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ
 χρητίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρμεομένον, μὴ τινες κατ'
 ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσι φανέωσι ὑμῖν. πρόσ
 δὲ τούτῳ καὶ σέ τοι χρεῶν ἐστὶ ἰέναι ἐνθα ἀπολαμπρύ-
 νεαι τοῖσι ἔργοισι· πατρῴϊόν τε γάρ τοι ἐστὶ καὶ προσ-
 42 ἔτι ῥώμη ὑπάρχει. Ἀμείβεται ὁ Ἀδρηστος· Ὡ βασιλεῦ,
 ἄλλως μὲν ἔγωγε ἂν οὐκ ἦ' ἂν ἐς αἰθλον τοιόνδε· οὔτε
 γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον οἰκός ἐστι ἐς ὁμήλικας
 εὖ προήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα, πολ-
 λαχῇ τε ἂν ἰσχον ἐμεωυτόν. νῦν δὲ, ἐπεὶ τε σὺ σπεύ-
 δεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γάρ σε ἀμείβεσθαι
 χρηστοῖσι), ποιέειν εἰμὶ ἐτοῖμος ταῦτα, παῖδά τε σὺν,
 τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυλάσσοντος

εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν. Τοιούτοισι ἐπεὶ τε 43
 οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἦσαν μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμέ-
 νοι λογάσι τε νεηνίησι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν
 Οὐλύμπου τὸ οὖρος ἐξήτεον τὸ θηρίον· εὐρόντες δὲ
 καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ
 ξείνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεόμενος
 δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν ὕν τοῦ μὲν ἀμαρτάνει,
 τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ
 αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην, ἔθεε δέ τις ἀγ-
 γελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονὸς, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς
 Σάρδεις τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμηνέ
 οἱ. Ὁ δὲ Κροῖσος, τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταρα- 44
 γμένος, μᾶλλον τι ἐδεινολογέετο, ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν
 αὐτὸς φόνον ἐκάθηρε. περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ
 δεινῶς ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ
 ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἶη, ἐκάλεε δὲ ἐπίστιόν τε
 καὶ ἑταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον οὐνομάζων θεὸν, τὸν
 μὲν ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος
 τὸν ξείνον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων, τὸν δὲ
 ἑταιρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν εὐρήκοι πολε-
 μιώτατον. Παρῆσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Ἀνδοὶ φέροντες 45
 τὸν νεκρὸν, ὅπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ οὗ-
 τος πρὸ τοῦ νεκροῦ παρεδίδου ἑαυτὸν Κροίσῳ, προ-
 τείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι μιν κελεύων τῷ νε-
 κρῷ, λέγων τὴν τε προτέρην ἑαυτοῦ συμφορὴν, καὶ
 ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκὼς εἶη, οὐδέ
 οἱ εἶη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας τὸν τε
 Ἄδρηστον κατοικτεῖρει, καίπερ ἑὼν ἐν κακῷ οἰκῆτῳ
 τοσοῦτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ
 σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεαυτοῦ καταδικάζεις θά-
 νατον. εἰς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ
 ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαιο, ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ

πάλαι προσήμεινε τὰ μέλλοντα ἐσεσθαι. Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε, ὡς οἰκὸς ἦν, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα· Ἀδρηστος δὲ ὁ Γορδίῳ τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεὶ τε ἡσυχίῃ τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ᾗδε βαρυσυμφωρότατος, ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ.

- 46 Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθει μεγάλῳ κατῆστο τοῦ παιδὸς ἐστερημένος· μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγῳ τοῦ Κναξάρῳ ἡγεμονίῃ καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπανσε, ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἰ κως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν. μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηῶν τῶν τε ἐν Ἑλλήσι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ, διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο παρὰ τε Ἀμφιάρεω καὶ παρὰ Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μὲν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος· Λιβύης δὲ παρὰ Ἀμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους, διέπεμπε δὲ πειρεόμενος τῶν μαντηῶν, ὅ τι φρονέοιεν, ὡς, εἰ φρονέοντα τὴν ἀληθείην εὑρεθείη, ἐπείρηται σφεα δεύτερα
- 47 πέμπων, εἰ ἐπιχειροῖ ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι. Ἐντεῖλάμενος δὲ τοῖσι Ἀνδοῖσι τάδε ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὁρμηθῶσι ἐκ Σαρδίω, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρᾶσθαι τοῖσι χρηστηρίοις, ἐπειρωτέοντας, ὅ τι ποίεων τυγχάνοι ὁ Ἀνδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω· ἄσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψαμένους ἀναφέρειν παρ' ἑωυτόν.

ὅτι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐδέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσηλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Ἀυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τότε λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ συνίημι καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.

Ὅδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
Ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,

Ἢι χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

Ταῦτα οἱ Ἀυδοὶ θεοπισάσσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι οἶχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. ὡς δὲ καὶ ὄλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρήσαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίετό μιν· ὁ δὲ ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μόνον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων ἐμηχανήσατο τοιαύδε· ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι, χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας ὁμοῦ ἔψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ χάλκεον ἐπίδημα ἐπιθείς. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω 49 τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρειω τοῦ μαντήϊου ὑπόκρισιν οὐκ ἔχω εἶπαι, ὅτι τοῖσι Ἀυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα (οὐ γὰρ ὧν οὐδὲ τοῦτο λέγεται) ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτον ἐνόμισε μαντήϊον ἄψευδὲς ἐκτῆσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίησι μεγά- 50 λησι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήνιά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσείας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας, νήσας πυρὴν μεγάλην, κατεκαίε, ἐλ-

πίξων τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Ἀν-
 δοίσι τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτων,
 ὃ τι ἔχοι ἕκαστος. ὥς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, κατα-
 χεάμενος χρυσὸν ἄπλετον ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλανε.
 ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα ποιεῶν ἑξαπάλαιστα, ἐπὶ δὲ τὰ
 βραχύτερα τριπάλαιστα, ὕψος δὲ παλαιστιαιᾶ, ἀριθμὸν
 δὲ ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατὸν, καὶ τούτων ἀπέφθου χρυσοῦ
 τέσσερα, τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ
 ἄλλα ἡμιπλίνθια λευκοῦ χρυσοῦ, σταθμὸν διτάλαντα
 ἐποίεετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἔλκον-
 σαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐπεὶ τε κατ-
 εκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλιν-
 θίων (ἐπὶ γὰρ τούτοισι ἴδρυτο), καὶ νῦν κεῖται ἐν τῇ
 Κορινθίῳ θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτά-
 51 λαντον· ἀπετάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. Ἐπι-
 τελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε εἰς Δελφοὺς, καὶ
 τάδε ἄλλα ἅμα τούτοισι· κρητῆρας δύο μεγάλῃ μεγά-
 λους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον, τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ἐπὶ
 δεξιᾷ ἐσιόντι εἰς τὸν νηὸν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ ἀριστερᾷ
 μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα.
 καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ.
 ἔλκων σταθμὸν εἷνατον ἡμιτάλαντον καὶ ἔτι δυῶδεκα
 μνέας, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηίου τῆς γωνίης, χω-
 ρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους· ἐπικλόνεται γὰρ ὑπὸ Δελ-
 φῶν Θεοφανίοισι. φασὶ δὲ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ
 Σαμίου ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυ-
 χὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι. καὶ πλῆθους τε ἀργυρέων
 τέσσερας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίῳ θησαυρῷ ἐστᾶ-
 σι, καὶ περιφραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀρ-
 γύρεον, τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων
 φαμένων εἶναι ἀνάθημα, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ
 καὶ τοῦτο Κροῖσον, ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακε-

δαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὐνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστὶ, οὐ μέντοι τῶν γε περιφραντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοις ὁ Κροῖσος καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα, καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἰδωλον χρύσειον τρίπηχυν, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ καὶ τῆς ἐαυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ξώνας. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφούς ἀπέπεμψε, τῷ δὲ Ἀμ- 52 φιάρεφ, πυνθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσειον πᾶν, ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, τὸ ξυστὸν τῆσι λόγχῃσι ἐὼν ὁμοίως χρύσειον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρω ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβέων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

Τοῖσι δὲ ἄρειν μέλλουσι τῶν Ἀνδῶν ταῦτα τὰ δῶρα 53 ἐς τὰ ἱερὰ ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος καὶ εἰ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπέπεμψθησαν οἱ Ἀνδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέοντο τοῖσι χρηστηρίοις λέγοντες· Κροῖσος ὁ Ἀνδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τὰδε μαντήια εἶναι μοῦνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾷ, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας καὶ εἰ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον. Οἱ μὲν ταῦτα ἐπειρωτέον, τῶν δὲ μαντηῶν ἀμφοτέρων ἐς τῶντ' αἰ γινῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλῦσαι· τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι. Ἐπεὶ τε δὲ 54 ἀνευχεθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοις, πάγχυν τε ἐλπίσας καταλύ-

- σειν τὴν Κύρου βασιληΐην, πέμψας αὐτῆς ἐς Πυθῶ Δελφούς θωρέξεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἀνδρα δύο στατήρσι ἑκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροῖσῳ καὶ Ἀνδοῖσι προμαντήϊην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτῶν
- 55 γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφούς ὁ Κροῖσος ἐ χρηστηριαζέτο τὸ τρίτον. ἔπετε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντήϊου ἀληθείην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τὰδε χρηστηριαζόμενος, εἰ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μοναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τὰδε·
- Ἄλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μῆδοισι γέννηται,
Καὶ τότε, Ἀνδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφιδά παρ' Ἑρμον
Φεύγειν μὴδὲ μένειν, μὴδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.
- 56 Τούτοις ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστ' πάντων ἦσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μῆδων, οὐδ' ὧν αὐτὸς οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζεν ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτῆσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Ἀκαδαμονίου καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα, ἐόντα τὸ ἀρχαῖον τὸ μὲν Πελασγικόν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε, τὸ δὲ πολυπλάνητον κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλείας οἴκεε γῆν τὴν Φθιητίν, ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσάν τε καὶ τὸν Οὐλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἰστιαίητιν. ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαίητιδος ὡς ἐξανεστήν ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ, Μακεδνὸν καλούμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτῆς ἐς τὴν Ἀρνοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Ἀρνοπίδος οὕτω ἐς Πελοπόννησον ἐλθὼν Δωρικὸν ἐκλήθη.
- 57 ἦν. Ἦντινα δὲ γλώσσαν ἴεσαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι· εἰ δὲ χρεῶν ἔστι τεκμαιρόμενον λέγειν

μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ
 τυγχάνει ἔχων, δεύτέρα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν, καὶ εἰ
 τις οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὐκ ὦν
 ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι ἐθέλειν τὸν
 Ἱπποκράτεια, γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον
 τοῦτον, ὃς στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ
 πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος
 τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Ἀνκούργου τοῦ
 Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα ἤγειρε τρί-
 τὴν στάσιν, συλλέξας δὲ στασιώτας καὶ τῷ λόγῳ τῶν
 ὑπερακρίων προστάς μηχανᾶται τοιαύδε· τρωματίσας ἑων-
 τόν τε καὶ ἡμιόλους ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ξυγροῦς ὥς
 ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἳ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν
 ἠθέλησαν ἀπολέσαι δηθέν, ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς
 τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ
 πρὸς Μεγαρέας γενομένη στρατηγίῃ, Νισαίαν τε ἐλὼν
 καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν
 Ἀθηναίων ἑξαπατηθεὶς ἔδωκε οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας
 ἄνδρας τούτους, οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισι-
 στρατον, κορυνηφόροι δέ· ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες
 εἶποντό οἱ ὀπισθε. συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πει-
 σιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος
 ἦρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας οὔτε
 θέσμια μεταλλάξας, ἐπὶ τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε τὴν
 60 πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν
 χρόνον τῶντ' ὀφρονήσαντες οἳ τε τοῦ Μεγακλέος στασι-
 ῶται καὶ οἱ τοῦ Ἀνκούργου ἐξελαύνουσί μιν. οὕτω μὲν
 Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα
 οὐ κακάρτα ἐρριζωμένην ἔχων ἀπέβαλε, οἱ δὲ ἐξελάσαν-
 τες Πεισίστρατον αὐτὶς ἐκ νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασία-
 σαν. περιελαννόμενος δὲ τῇ στάσι ὁ Μεγακλῆς ἐπε-
 κηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα

ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοις Πεισιστράτου μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὥς ἐγὼ εὐρίσκω, μακρῷ, ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνους τὸ Ἑλληνικὸν εἶναι καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθείης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον, εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοις τοῖσι πρῶτοις λεγομένοις εἶναι Ἑλλήνων σοφίην μηχανῶνται τοιάδε. Ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανίῳ ἦν γυνή, τῇ οὖνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηγέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους καὶ ἄλλως εὐειδής. ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλή, ἐς ἄρμα ἐσβιβάσαντες καὶ προδέξαντες σῆμα, οἶόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρομούς κήρυκας προπέμψαντες, οἱ τὰ ἐνταλμένα ἡγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε· ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόμῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα κατὰ γαίῃ ἐς τὴν ἑωυτῆς ἀκρόπολιν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφροϊτέοντες ἔλεγον, αὐτίκα δὲ ἐς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο, ὥς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατὰ γαίῃ, καὶ ἐν τῷ ἄστει πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν προσεύχοντό τε τὴν ἀνθρωπον καὶ ἐδέχοντο τὸν Πεισίστρατον. Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ 61 ὁ Πεισίστρατος κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέος τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἐκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή, μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρὶ, ἣ δὲ τῷ ἀνδρὶ. τὸν δὲ δεινὸν τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισίστρατον. ὀργῇ δὲ, ὥς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν

ἐχθρην τοῖσι στασιώτῃσι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιεῦμενα ἐπ' ἐωυτῷ ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρας τὸ παρῶπαν, ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἑρέτριαν ἐβουλευέτο ἅμα τοῖσι παισὶ. Ἰππλέω δὲ γνώμην νικήσαντος ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολιῶν, αἵτινες σφι προηδέατό κού τι. πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσι τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφνυ καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου, καὶ Νάξιος σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντής, τῷ οὖνομα ἦν Αὐγδαμῖς, προθυμίην πλείστην παρείχετο κομίσας καὶ χρήματα καὶ 62 ἄνδρας. Ἐξ Ἑρετρίης δὲ ὀρμηθέντες διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ σφι στρατοπεδευομένοισι οἱ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον, τοῖσι ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὥς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον, ἐπεὶ τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθεύουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοι τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὥς ὀρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὸντὸ συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱερὸν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεόμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρναῖν χρησμολόγος ἀνὴρ, ὅς οἱ προσιών χρᾶ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ τάδε λέγων·

Ἑρριπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται,

Θύννοι δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

63 Ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάζων χρᾶ τάδε, Πεισίστρατος δὲ συλλα-

βῶν τὸ χρηστήριον καὶ φᾶς δέκεσθαι τὸ χρηστὸν ἐπῆγε
 τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄρι-
 στον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα, καὶ μετὰ τὸ ἄρι-
 στον μετεξέτεροι αὐτῶν οἱ μὲν πρὸς κύβους, οἱ δὲ πρὸς
 ὑπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἐσπεσόντες τοὺς Ἀθη-
 ναίους τράπουσι. φευγόντων δὲ τούτων βουλήν ἐν-
 θαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μῆτε
 ἀλισθεῖεν ἐτι οἱ Ἀθηναῖοι διεσκεδασμένοι τε εἶεν. ἀνα-
 βιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπεμπε. οἱ δὲ κα-
 ταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα
 ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσύνειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι
 ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, 64
 οὕτω δὴ Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας ἐρριζώσε
 τὴν τυραννίδα ἐπικούροισί τε πολλοῖσι καὶ χρημάτων
 συνόδοις, τῶν μὲν αὐτόθεν, τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος
 ποταμοῦ συνιόντων, ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων
 Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν καὶ
 καταστήσας ἐς Νάξον (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος
 κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμῃ), πρὸς τε
 ἐτι τούτοις τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων,
 καθήρας δὲ ᾧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱεροῦ εἶχε, ἐκ τού-
 του τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς μετεφόρεε
 ἐς ἄλλον ἄλλον τῆς Δῆλου. καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυ-
 ράννευε Ἀθηναίων, Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπε-
 πτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνιδέων ἐφευγον
 ἐκ τῆς οἰκῆτης.

Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦ- 65
 του ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα, τοὺς δὲ Λακεδαι-
 μονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας καὶ ἐόντας
 ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπεριτέρους Τεγεατέων. ἐπὶ γὰρ
 Ἀέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ τοὺς
 ἄλλους πολέμους εὐτυχεύοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς

Τεγεῖτας μούρους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον
τούτων καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλή-
νων κατὰ τε σφέας αὐτοὺς καὶ ξείνοισι ἀπρόσμικτο
μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην· Λυκούργου τῶν Σπαρ-
τιητέων δοκίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τῷ
χρηστήριον, ὡς ἐσήτε ἐς τὸ μέγαρον, ἰθὺς ἢ Πυθίᾳ
λέγει τάδε·

Ἦκεις, ὦ Λυκούργε, ἐμὸν ποτὶ πλοῦνα νηὸν
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίξω, ἣ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον·

Ἄλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκούργε.

Οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοις λέγουσι καὶ φράσαι αὐτὴν
τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιητέων
ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκούργον ἐπιτρο-
πεύσαντα Λεωβώτῳ, ἀδελφιδέον μὲν ἐωυτοῦ, βασι-
λεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα
ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάν-
τα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ τὰ ἐν
πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια
πρὸς τε τούτοις τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυ-
κούργος. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν, τὸν
δὲ Λυκούργον τελευτήσαντι ἱερὸν εἰσάμενοι σέβονται με-
γάλως. οἳα δὲ ἐν τε χώρῃ ἀγαθῇ καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων
ἀνδρῶν, ἀνὰ τε ἔδραμον αὐτίκα καὶ εὐδην ἠθήσαν. κα-
θὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονή-
σαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι ἐχρησθηρίαζοντο ἐν Δελ-
φοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ· ἢ δὲ Πυθίᾳ σφι χρᾶ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ βαλανεφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαλῶ.

Δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι

Καὶ καλὸν πεδίον σχολίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκαδῶν μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο, οἱ δὲ πέδας φερόμενοι ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι, ὥς δὴ ἐξανδραποδιεύμενοι τοὺς Τεγεήτας. ἐσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐξωγρηθήσαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετροσάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἡμῖν ἦσαν σῶαι ἐν Τεγῇ, περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι. Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ κα- 67 κῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδριδέω τε καὶ Ἀρίστωνος βασιληΐην ἐν Λακεδαίμονι ἤδη οἱ Σπαρτιῆται κατὑπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε γενόμενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἐσσοῦντο ὑπὸ Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς ἐπειρώτεον, τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατὑπερθε τῷ πολέμῳ Τεγεητέων γενοίαιτο. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε τὰ Ὁρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅστέα ἐπαγαγομένους. ὥς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἶοι τε ἐγίνοντο τὴν θήκην τοῦ Ὁρέστεω, ἔπειτα αὐτὶς ἐς θεὸν ἐπειρησόμενους τὸν χῶρον, ἐν τῷ κείτοιο ὁ Ὁρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγῆ λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,

Ἐνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,

Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κέῖται.

Ἐνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα·

Τὸν σὺ κομισσάμενος Τεγῆς ἐπιτάροθος ἔσση.

Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπείχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσαν, πάντα διζήμενοι, ἐς οὗ δὴ Αἰχῆς τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρε. οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱπ-

πέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου, τοὺς δὲ
 τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, τὸν ἂν ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων,
 Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους μὴ ἐλινύειν
 68 ἄλλους ἄλλη. Τούτων ὧν τῶν ἀνδρῶν Αἰχῆς ἀνεῦρε
 ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. εὐούσης
 γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεῆτας
 ἐλθὼν ἐς χαλκήϊον ἐθηεῖτο σιδήρον ἐξελαυνόμενον, καὶ
 ἐν θώματι ἦν ὀρέων τὸ ποιεῦμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ
 χαλκεὺς ἀποθωμάζοντα εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου·
 Ἡ κοῦ ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἶπερ εἶδες τό περ ἐγὼ,
 κάρτα ἂν ἐθώμαζες, ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θώμα
 ποιεύμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε
 ἐθέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον
 σορῶ ἐπαπῆγελ· ὑπὸ δὲ ἀπιστίας μὴ μὲν γενέσθαι μη-
 δαμὰ μέζοντας ἀνθρώπους τῶν νῦν ἄνοιξα αὐτήν, καὶ
 εἶδον τὸν νεκρὸν μήκει ἴσον ἔοντα τῇ σορῶ. μετρήσας
 δὲ συνέχωσα ὀπίσω. Ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τά περ ὁπώπες,
 ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστει
 κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλόμενος
 τοῦ χαλκεὺς δύο ὀρέων φύσας τοὺς ἀνέμους εὗρισκε
 ἔοντας, τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν τὸν τε τύπον
 καὶ τὸν ἀντίτυπον, τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σιδήρον τὸ
 πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον, κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων,
 ὥς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπῳ σιδήρος ἀνεύρηται. συμ-
 βαλλόμενος δὲ ταῦτα καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἐφραζε
 Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ ἐκ λόγου πλα-
 στοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίην ἐδίωξαν. ὁ δὲ ἀπικόμενος
 ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἑαυτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν
 χαλκεά ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν.
 χρόνῳ δὲ ὥς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη, ἀνορύξας δὲ τὸν τά-
 φον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας οἶχετο φέρων ἐς Σπάρτην,
 καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅπως περὶφάτο ἀλλήλων,

πολλῶ κατυπέριτεροι τῶ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δέ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος 69 ἔπεμπε εἰς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χοῆν. οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· "Ἐπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Ἀνδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε· Ὡς Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἑλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι φίλος τε ἐθέλων γενέσθαι καὶ σῖμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον ἠσθησάν τε τῇ ἀπίξει τῶν Ἀνδῶν καὶ ἐποιήσαντο ὅρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης· καὶ γὰρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγρονυῖαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς Σάρδεις χρυσὸν ἄνεοντο, εἰς ἀγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τοῦτο, τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρυακι ἴδρυνται Ἀπόλλωνος, Κροῖσος δέ σφι ἄνεομένοισι ἔδωκε δωτήνην.

Τούτων τε ὦν εἵνεκεν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμ- 70 μαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἐτοῖμοι ἐπαγγεῖλαντι, τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ξωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάθει τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἤγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο εἰς Σάρδεις δι' αἰτίας διαφασίας λεγομένης τάσδε· αἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ὥς ἐπεὶ τε ἀγόμενος εἰς τὰς Σάρδεις ὁ κρητὴρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμῖν, πυνθό-

μενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν νηυσὶ μακροῖσι ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι, ὥς ἐπεὶ τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδεις τε καὶ Κροῖσον ἠλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ, ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναι μιν ἐς τὸ Ἡραῖον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὥς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων.

- 71 Κατὰ μὲν νυν τὸν κρητῆρα οὕτω ἔσχε, Κροῖσος δὲ ἁμαρτιῶν τοῦ χρησιμοῦ ἐποιέετο στρατηγὴν ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Ἀνδῶν, νομιζόμενος καὶ πρόσθε εἶναι σοφός, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὔνομα ἐν Ἀνδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροῖσῳ τάδε (οὔνομά οἱ ἦν Σάνδανις)· ὦ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει, οἱ σκυτῖνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτῖνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι, σιτεύονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχέαν. πρὸς δὲ οὐκ οἶνω διαχρέονται, ἀλλὰ ὕδροποτέουσι, οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσει, τοῖσί γε μὴ ἔστι μηδέν; τοῦτο δὲ, ἣν νικηθῇς, μάθε, ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον ποιοῦσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Ἀνδούς. Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Ἀνδούς καταστρέφασθαι, ἦν οὔτε ἄβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

- 72 Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι οὔνομάζονται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ

Πέρσας ἄρξαι Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ Κύρου. ὁ γὰρ οὗρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Ἀνδικῆς ὁ Ἄλυσ ποταμὸς, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὗρος διὰ Κιλίκων, μετὰ δὲ Ματινηοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου Φρύγας, παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἄλυσ ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίας τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον· ἔστι δὲ αὐτὴν οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῃ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦνται.

Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην 73 τῶνδε εἵνεκεν, καὶ γῆς ἱμέρῃ προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν βουλούμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος εἶναι καὶ τίσασθαι ἐθέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεω Κύρου. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κναξάρειω, εἶντα Κροῖσον μὲν γαμβρὸν, Μήδων δὲ βασιλέα, Κύρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρὸν Κροῖσῳ ᾧδε. Σκυθίων τῶν νομάδων ἔλη ἀνδρῶν στασιάσασα ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κναξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω, ὃς τοὺς Σκυθὰς τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ ὥς εἶντας ἱκέτας, ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιούμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθεῖν καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθίων ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καὶ κοτε συνήνθεικε ἔλεειν σφέας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῆσι χερσὶ ὁ Κναξάρης (ἦν γὰρ, ὥς διέδεξε, ὀργὴν ἄκρος) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικείη. οἱ δὲ ταῦτα πρὸς Κναξάρειω παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφέων αὐτῶν πεπονθότες, ἐβουλεύσαντο τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι, σκευάσαν-

- τες δὲ αὐτὸν, ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κναξάρει δοῦναι φέροντες ὡς ἄγρην δῆθεν, δόντες δὲ τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυσάττεα τὸν Σαδυνάττω ἐς Σάρδεις. ταῦτα καὶ ἐγένετο· καὶ γὰρ Κναξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τούτων ἐπάσαντο, καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες Ἀλυσάττω ἰκέται ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυσάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κναξάρει) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοις ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε, ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποίησαντο· διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἴσῃς τὸν πόλεμον τῷ ἔκτῳ ἔτει συμβολῆς γενομένης συνήνικε, ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσεως τὴν ἡμέρην ἐξάπνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἰωσι προηγόρευσε εἶεσθαι, οὗρον προθέμενος ἐναυτὸν τοῦτον, ἐν τῷ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοὶ τε καὶ οἱ Μῆδοι ἐπεὶ τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέρωι εἰρήνην ἑωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς ἦσαν οἷδε, Σύννεσις τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος. οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἦσαν καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυσάττεα γὰρ ἐγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην Ἀστυάγῃ τῷ Κναξάρει παιδί· ἄνευ γὰρ ἀναγκαιῆς ἰσχυρῆς συμβάσεις ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὄρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ πᾶρ τε Ἕλληνες, καὶ πρὸς τούτοις, ἐπεὶ τοὺς βραχίονας ἐπιτάμονται ἐς τὴν ὁμοχρόην, τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.
- 75 Τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος εὐντα ἑωυτοῦ μητροπάτορα καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίην, τὴν ἐγὼ

ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τὰ Κροῖσος ἐπιμεμ-
 φόμενος τῷ Κύρῳ ἐς τε τὰ χρηστήρια ἐπεμπε, εἰ στρα-
 τεύεται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένον χρησμοῦ
 κιβδήλου, ἐλπίσας πρὸς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι,
 ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὥς δὲ ἀπῆκετο ἐπὶ
 τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὥς μὲν ἐγὼ
 λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατὸν,
 ὥς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος
 διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου, ὅπως οἱ διαβήσε-
 ται τὸν ποταμὸν ὁ στρατός (οὐ γὰρ δὴ εἶναι κω τοῦτον
 τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας), λέγεται παρεόντα τὸν
 Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ
 ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ δεξιῆς ῥέειν,
 ποιῆσαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον
 διώρυχα βαθέαν ὀρύσσειν, ἄγοντα μηνοειδέα, ὅπως
 ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ νότου λάβοι, ταύτη
 κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥέε-
 θρων, καὶ αὐτὶς παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ
 ἀρχαῖα ἐσβάλλοι, ὥστε ἐπεὶ τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ
 ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ δὲ καὶ τὸ πα-
 ράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι.
 ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσέμει· κῶς γὰρ ὀπίσω πορευό-
 μενοι διέβησαν αὐτόν; Κροῖσος δὲ ἐπεὶ τε διαβὰς σὺν τῷ 76
 στρατῷ ἀπῆκετο τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεο-
 μένην (ἣ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρό-
 τατον κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μά-
 λιστα κη κειμένη), ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων
 τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἶλε μὲν τῶν Πτερίων
 τὴν πόλιν καὶ ἡνθραποδίσατο, εἶλε δὲ τὰς περιοικίδας
 αὐτῆς πάσας, Συρίους τε οὐδὲν ἔοντας αἰτίλους ἀναστά-
 τους ἐποίησε. Κύρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν
 καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας ἡντιούτο

Κροίσῳ. πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὁρμήσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας ἐπειράτο σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι. Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείδοντο, Κύρος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρῶντο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν νυκτὸς ἐπελθούσης. καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα 77 ἀμφοτέρω οὕτω ἡγωνίσατο. Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἐαυτοῦ στρατεύμα (ἦν γὰρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου), τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὕστεραίῃ οὐκ ἐπειράτο ἐπιῶν ὁ Κύρος, ἀπήλυνε ἐς τὰς Σάρδεις, ἐν νόῳ ἔχων παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὄρκιον (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἀμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ περ πρὸς Λακεδαιμονίους), μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη, ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος), ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρεῖναι ἐς χρόνον ῥητὸν, ἀλίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἐαυτοῦ συλλέξας στρατιὴν ἐνένωτο τὸν χειμῶνα παρὲς ἅμα τῷ ἔαρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν ταῦτα φρονέων, ὡς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδεις, ἐπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας ἐς πέμπτου μηνὸς συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις· τὸν δὲ παρ-εόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὅς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπείσ διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας, μή 78 κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω παραπλησίως Κύρος ἐλάσῃ ἐπὶ Σάρδεις. Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη. φανέντων δὲ αὐτῶν οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶ-

ναι. αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητῶν Τελμησέων. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησέων, τὸ ἐθέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδεις ἦλω ὁ Κροῖσος. Τελμησέες μέντοι τάδε ἐγνώσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδοκίμῳ εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους, λέγοντες ὅφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπῆλυδα. Τελμησέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἥδη ἠλωκότι, οὐδὲν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδεις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

Κῦρος δὲ αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροῖσου μετὰ τὴν 79 μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν, ὥς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὗρισκε πρῆγμα ὅτι εἶναι ἐλαύνειν ὥς δύναίτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδεις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλισθῆναι τῶν Ἀνδῶν τὴν δύναμιν. ὥς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίηε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Ἀθήνην αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὥς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Ἀνδούς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρηώτερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Ἀνδίου. ἢ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπ' ἱππων, δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί. Ἐς τὸ πεδίου δὲ συνελθόντων τοῦτο, τὸ πρὸ τοῦ ἄστεος 80 ἔστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἔδν μέγα τε καὶ ψιλόν (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὑλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἑρμον, ὃς ἐξ οὗρεος Ἰεροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδίδοι ἐς θάλασσαν κατὰ Φώκαιαν πόλιν), ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὥς εἶδε τοὺς

Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵπ-
 πον, ἐποίησε Ἀρπάρου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου
 ταιόνδε· ὅσαι τῷ στρατῷ ἑωυτοῦ εἶποντο σιτοφόροι τε
 καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας καὶ ἀπε-
 λῶν τὰ ἄχθεια ἄνδρας ἐπ' αὐτὰς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν
 ἐσταλμένους, σκευάσας δὲ αὐτοὺς προσέταξε τῆς ἄλλης
 στρατιῆς προῖέναι πρὸς τὴν Κροΐσου ἵππον, τῇ δὲ κα-
 μήλῳ ἔπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε, ὅπισθε δὲ
 τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὥς δὲ οἱ πάντες
 διετετάχато, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φει-
 δομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον,
 Κροΐσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμε-
 νος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε, τὰς δὲ καμήλους
 ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος
 φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρέων
 οὔτε τὴν ὁδμὴν ὀσφραϊνόμενος. αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου
 εἵνεκεν ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροΐσῳ ἄχρηστον ἦ τὸ ἵπ-
 πικόν, τῷ δὲ τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὥς
 δὲ καὶ συνήϊσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὥς ὀσφραντο
 τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω
 ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροΐσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ μὲν-
 τοι οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν, ἀλλ' ὥς ἔμα-
 θον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων πεζοί
 τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφο-
 τέρων πολλῶν ἐτράποντο οἱ Λυδοὶ, κατειληθέντες δὲ
 ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

- 81 Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκειε πολιορκίῃ, Κροΐσος δὲ
 δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην
 ἔπεμπε ἐκ τοῦ τεύχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμα-
 χίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτου
 μῆνα προεφύοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις, τούτους δὲ
 ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθεῖν ὥς πολιορκε-

μένου Κροίσου. Ἐς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἐπεμπε συμ- 82
 μαχίας καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαιμόνα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι
 τοῖσι Σπαρτιήτησι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνε-
 πεπτώκεε ἔρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργεῖους περὶ χώρου καλεο-
 μένου Θυρέης. τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας ἐοῦσας τῆς Ἀρ-
 γολίδος μοίρης ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι.
 ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἡ πρὸς ἐσπέρην Ἀργείων,
 ἡ τε ἐν τῇ ἡπείρῳ χώρα καὶ ἡ Κυθηρίῃ νῆσος καὶ αἱ
 λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφε-
 τέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συν-
 ἰλθόντες, ὥστε τριηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι, ὁκό-
 τεροι δ' ἂν περιγένηνται, τούτων εἶναι τὸν χώρον, τὸ
 δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὴν
 ἑωυτοῦ μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν,
 ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων ὀρέοντες οἱ ἕτεροι
 ἰσσομένους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνοιεν. συνθέμενοι
 ταῦτα ἀπαλλάσσοντο, λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέν-
 τες συνέβαλον. μαχομένων δὲ σφραων καὶ γινομένων
 ἰσοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς,
 Ἀργείων μὲν Ἀλκίηωρ τε καὶ Χρόμιος, Λακεδαιμονίων
 δὲ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελ-
 θούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὥς νευικηκότες
 ἔθρου ἐς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυά-
 δης σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας
 τὰ ὅπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον ἐν τῇ τάξιν εἶχε
 ἑωυτόν. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρήσαν πυνθανόμενοι ἀμ-
 φότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾶν,
 λέγοντες οἱ μὲν, ὥς ἑωυτῶν πλεῖνες περιγερόνασι, οἱ
 δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφενγότας, τὸν δὲ σφέτερον
 παραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς.
 τέλος δὲ ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο· πεσόν-
 των δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι.

- Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου καταχειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγες κομῶντες, ἐποίησαντο νόμον τε καὶ κατάρην μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκας σφι χρυσόφρησιν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον· οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἓνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυρόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρῆσθαι 83 σασθαι ἑωυτόν. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτεσι ἐν στεωτῶν πρηγμαίων ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κῆρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθεῖν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὅμως, ἐπεὶ τὸ ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὠρμέατο βοηθεῖν. καὶ σφῆν ἦδη παρεσκευασμένοι καὶ νεῶν ἐουσέων ἐτοίμων ἦλθον ἄλλη ἀγγελίῃ, ὥς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Ἀνδῶν καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὲ οὗτοι μὲν συμφερόντην ποιησάμενοι μεγάλην ἐπέπαυοντο.
- 84 Σάρδιες δὲ ἡλώσαν ὧδε· ἐπειδὴ τεσσαρεσκαίδεκάτ' ἐγένετο ἡμέρη πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κύρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας προεῖπε τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τεύχεος θῶρα δῶσειν. μετὰ δὲ τοῦτο περὶ τῆς στρατιῆς, ὥς οὐ προεχώρει, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων ἀνὴρ Μάρδος ἐπειράτο προσβαίνων, τῷ ὄννομα ἦν Ἐρριάδης, κατὰ τοῦτο τῇ ἀκροπόλει, τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος, οὐ γὰρ ἦν δεινόν, κατὰ τοῦτο μὴ ἄλῳ κοτέ. ἀπότομός τε γὰρ ἔσται ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων μούνη οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα, τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησέων δικασάντων ὥς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περι

ενείκας, τῇ ἣν ἐπιμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τοῦτο ὡς ἐὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τρωίου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὢν δὴ Τροιάδης οὗτος ὁ Μάρδος ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν καὶ ἀνελόμενον ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ αὐτός τε ἀνεβέβηκε καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ συχνῶν οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἡλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο. Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε 85 ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικής, ἄφρωνος δέ. ἐν τῇ ὢν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκει ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπέπομφε χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δῶματ' ἀκούειν
Παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λῶϊον ἀμφίς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνόλβῳ.
ἄλικομένου δὲ τοῦ τείχεος, ἥτε γὰρ τῶν τις Περσέων
ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν νυν
ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημε-
λήκει, οὐδέ τί οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανέειν· ὁ δὲ
παῖς οὗτος ὁ ἄφρωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσῃν, ὑπὸ
δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνὴν, εἶπε δέ· Ὁνθρῶπε,
μὴ κτεῖνε Κροῖσον. οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο,
μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς
ζόης.

Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδεις ἔσχον καὶ αὐτὸν 86
Κροῖσον ἐξώγρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσερεσκαίδεκα καὶ
τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρη-
στήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἐωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν.

λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. ὁ δὲ συννήσας πυρὴν μεγάλην ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσον τε ἐν πέδῃσι δεδεμένον καὶ δις ἑπτὰ Ἀνδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἶτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεω δὴ, εἶτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι ἐθέλων, εἶτε καὶ πνυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν, βουλόμενος εἰδέναι, εἰ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιεῖν ταῦτα, τῷ δὲ Κροίσῳ ἐστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καίπερ ἐν κακῷ εἴοντι τοσοῦτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἶη σὺν θεῷ εὐρημένον, τὸ μηδὲνα εἶναι τῶν ζωόντων ὄλβιον. ὥς δὲ ἄρα μιν προσετῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς οὐνομάσαι Σόλωνα. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα καλεῦσαι τοὺς ἐρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν εἰρωτεόμενον, μετὰ δὲ, ὥς ἠναγκάζετο εἰπεῖν. Τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν. Ὡς δὲ σφι ἄσημα ἔφραξε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων ἔλεγε δὴ ὥς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θηησάμενος πάντας τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε οἷα δὴ εἶπας, ὥς τὸ αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι, τῇ περ' ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκούντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγγέσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἥδη ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἐρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε καὶ ἐνώσαντα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ

ἐλάσσω, ζώοντα πυρὶ διδοίη, πρὸς τε τούτοισι δίδωντα
 τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον, ὥς οὐδὲν εἴη τῶν ἐν ἀν-
 θρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν τα-
 χίστην τὸ καιόμενον πῦρ καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε
 καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσου. καὶ τοὺς πειρεζομένους οὐ δύ-
 νασθαι ἐτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. Ἐνθαῦτα λέγεται 87
 ὑπὸ Ἀνδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κῦρου μετάγνωσιν,
 ὥς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμέ-
 νους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλ-
 λωνα ἐπικαλεόμενον, εἰ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ
 ἰδωρήθη, παραστήναι καὶ ὁρῶσασθαι μιν ἐκ τοῦ παρεόν-
 τος κακοῦ. τὸν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν,
 ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας συνδραμέειν ἑξαπίνης
 νέφεα καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὕσαι ὕδατι λα-
 βροτάτῳ, κατασβεσθῆναι τε τὴν πυρὴν. οὕτω δὲ μα-
 θόντα τὸν Κῦρον, ὥς εἴη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλὴς καὶ
 ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἰ-
 ρεσθαι τάδε· Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ
 γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ
 καταστήναι; Ὁ δὲ εἶπε· ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἐπρηξα
 τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ·
 αἷτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς ἐπαείρας ἐμὲ
 στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι, ὅστις
 πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες
 τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ οἱ πατέρες τοὺς παῖ-
 δας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσίν κεν φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι.
 Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισέ τε 88
 ἀγγὺς ἑωυτοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθείῃ εἶχε, ἀπε-
 θώμαζέ τε ὁρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκείνον ἔοντες
 πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἥσυχος ἦν. μετὰ δὲ ἐπι-
 στραφεὶς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Ἀνδῶν
 αἴστυ κερατίζοντας· εἶπε· ὦ βασιλεῦ, κότερον λέγειν

πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι
 χρή; Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν, ὃ τι βού-
 λοιτο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα λέγων· Οὗτος ὁ πολλὸς ὅμι-
 λος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται; Ὁ δὲ εἶπε· Πό-
 λιν τε τὴν σὴν διαρπάξει καὶ χρήματα τὰ σά διαφορέει.
 Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρή-
 ματα τὰ ἐμὰ διαρπάξει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἐτι τούτων
 89 μέτα· ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄρουσι τὰ σά. Κῦρῳ δὲ
 ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε, μεταστησάμενος δὲ
 τοὺς ἄλλους εἰρετο Κροῖσον, ὃ τι οἱ ἐνορῶν ἐν τοῖσι
 ποιευμένοισι. ὁ δὲ εἶπε· Ἐπεὶ τέ με θεοὶ ἔδωκαν δοῦ-
 λόν σοι, δικαίῳ, εἴ τι ἐνορέω πλέον, σημαίνειν σοι.
 Πέρσαι φύσιν ἐόντες ὑβρίζονται εἰς ἀχρήματοι· ἦν ὦν
 σὺ τούτους περιύδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας
 χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέσθαι·
 ὅς ἂν αὐτῶν πλείστα κατάσχη, τούτον προσδέκεσθαι
 τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποιήσον ὧδε, εἴ τοι ἀρέ-
 σκει τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι
 τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέ-
 ροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὥς σφεα ἀναγκαίως
 ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διὶ. καὶ σὺ τέ σφι οὐκ ἀπεχθή-
 σαι βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖνοι συγ-
 90 γνόντες ποιέειν σε δίκαια ἐκόντες προήσουσι. Ταῦτα
 ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδeto, ὥς οἱ ἔδόκεε εὖ ὑποτίθε-
 σθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυ-
 φόροις τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπιτελέειν εἶπε πρὸς
 Κροῖσον τάδε· Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ ἀνδρὸς βασι-
 λέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν, αἰτέο δόσιν, ἥντινα
 βούλει τοι γενέσθαι παραντίκα. Ὁ δὲ εἶπε· Ὡς δέ-
 σποτα, ἔασας με χαριεῖ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλή-
 νων, τὸν ἐγὼ ἐτίμησα θεῶν μάλιστα, ἐπείρεσθαι, πέμ-
 ψαντα τάσδε τὰς πέδας, εἰ ἔξαπατᾷ τοὺς εὖ ποιεῦντας

νόμος ἐστὶ οἱ. Κῦρος δὲ εἶρετο, ὃ τι οἱ τοῦτο ἐπηγο-
ρέων παραιτέοιτο. Κροῖσος δὲ οἱ ἐπαλιλλόγησε πᾶσαν
τὴν ἑωυτοῦ διάνοιαν καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρί-
σις, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα, καὶ ὥς ἐπαερόθεις τῷ
μαντήῳ ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα,
κατέβαινε αὐτὶς παραιτεόμενος ἐπεῖναι οἱ τῷ θεῷ τού-
των ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· Καὶ τούτου
τεύξεαι παρ' ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντός, τοῦ ἂν
ἐκάστοτε δέῃ. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων
τῶν Ἀυδῶν ἐς Δελφοὺς ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας
ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν, εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται
τοῖσι μαντήτοισι ἐπαιέρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ
Πέρσας ὥς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς
οἱ ἄκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι, δεικνύντας τὰς πέδας·
ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν, καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι τοῖσι
Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι.

Ἀπικομένοις δὲ τοῖσι Ἀυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντε- 91
ταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τὰςδε· Τὴν πεπρω-
μένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ. Κροῖ-
σος δὲ πέμπτου γόνεος ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δο-
ρυφόρος Ἡρακλειδέων δόλῳ γυναικῆτι ἐπισπόμενος
ἐφόνευσε τὸν δεσπότηα καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐ-
δέν οἱ προσήκουσαν. προθυμεομένου δὲ Λοξίῳ, ὅπως
ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροῖσον γένοιτο τὸ Σαρδίῳ
πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷός τε ἐγένετο
παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐταί, ἡνυσέ τε
καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρ-
δίῳ ἄλῳσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος ὥς ὕστερον
τοῖσι ἔτεσι τούτοις ἀλὸς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ
τούτων καιομένου αὐτῷ ἐπήρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαντήριον
τὸ γινόμενον οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται· προηγό-
ρευε γὰρ οἱ Λοξίης, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, με-

γάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν. τὸν δὲ πρὸς ταῦτα
 χρῆν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι ἐπείρεσθαι πέμψαντα,
 κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν. οὐ συλ-
 λαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν οὐδ' ἐπανειρόμενος ἑωυτὸν αἴτιον
 ἀποφαινέτω. τῷ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ
 [εἶπε] τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμιόνου, οὐδὲ τοῦτο συνέ-
 λαβε. ἦν γὰρ δὴ ὁ Κύρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν
 οὐκ ὁμοεθνέων ἐγερόνεε, μητρὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ
 ὑποδεεστέρου· ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγῳ θυ-
 γάτηρ τοῦ Μηδῶν βασιλέως, ὁ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρ-
 χόμενος ὑπ' ἐκείνοισι, καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι δε-
 σποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνόικεε. Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίῃ ὑπε-
 κρίνατο τοῖσι Ἀνδοῖσι, οἱ δὲ ἀνῆνικαν ἐς Σάρδεις καὶ
 ἀπήγγειλαν Κροίσῳ. ὁ δὲ ἀκούσας συνέννω ἑωυτοῦ
 εἶναι τὴν ἁμαρτάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ.

- 92 Κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης
 τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἔστι
 καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ καὶ οὐ τὰ εἰ-
 ρημένα μόνον· ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν τρί-
 πους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ,
 ἐν δὲ Ἐφέῳ αἱ τε βόες αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κίωνων αἱ
 πολλαί, ἐν δὲ Προνηΐτης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπίς χρυσῆ
 μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιέοντα, τὰ δ'
 ἔξαπόλωλε τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδῃσι τοῖσι
 Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι,
 ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν
 νυν ἐς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰ-
 κηΐά τε ζόντα καὶ τῶν πατρῴων χρημάτων ἀπαρχήν,
 τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ,
 ὅς οἱ πρὶν ἢ βασιλεῦσαι ἀντιστασιώτης κατεστήκει συ-
 σπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Ἀνδῶν ἀρχήν. ὁ
 δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ

ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καί-
ρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος.
ἐπεὶ τε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖ-
σος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρῆσσοντα ἐπὶ κνάφου ἑλ-
κων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἐτι πρότερον κα-
τιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἰρη-
ται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θάνατα δὲ γῇ ἢ Ἀυδίῃ ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, 93
οἷά τε καὶ ἄλλη χώρα, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τρωάου κατα-
φερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον
παρέχεται χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βα-
βυλωνίων· ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττει τοῦ Κροῖσου πατρὸς
σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ἔστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ
ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δὲ μιν οἱ ἀγοραῖοι
ἄνθρωποι καὶ οἱ χειρῶνακτες καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παι-
δίσκαι. οὗροι δὲ πέντε εἶντες ἐτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ
τοῦ σήματος ἄνω, καὶ σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ
ἕκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ φαίνεται μετρούμενον τὸ τῶν
παιδισκῶν ἔργον εἶναι μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Ἀυδῶν δῆ-
μον αἱ θυγατέρες πορνεύονται πάσαι, συλλέγουσαι
σφίσι φερνὰς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσαι·
ἐκδιδόασιν δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σή-
ματος εἰσι στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλέθρα, τὸ δὲ εὐρὸς ἐστὶ
πλέθρα τριακαίδεκα· λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος με-
γάλη, τὴν λέγουσι Ἀυδοὶ αἰνεῖσθαι εἶναι· καλεῖται δὲ
αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δη τοιοῦτό ἐστι. Ἀυδοὶ δὲ νό- 94
μοισι μὲν παραπλησίοισι χρέονται καὶ Ἕλληνες, χωρὶς
ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι. πρῶτοι δὲ ἄν-
θρωπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου
κοψάμενοι ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο.
φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἀυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε
καὶ Ἕλλησι κατεστρώσας ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι.

ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ
 Τυρσηνίην ἀποικίσαι, ὥδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ
 Ἄττος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν
 Αὐδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Αὐδοὺς τέως μὲν
 διάγειν λιπαρέοντας, μετὰ δὲ, ὥς οὐ πάνεσθαι, ἅκεα
 διζήσθαι, ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευ-
 ρεθῆναι δὴ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγά-
 λων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἄλλων πασέων παιγνιέων
 τὰ εἶδεα, πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὦν τὴν ἐξεύρεσιν
 οὐκ οἴκηευνται Αὐδοί. ποιέειν δὲ ὥδε πρὸς τὸν λιμὸν
 ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἑτέραν τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶ-
 σαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία, τὴν δὲ ἑτέραν σιτέεσθαι
 πανομένους τῶν παιγνιέων. τοιοῦτῳ τρόπῳ διάγειν
 ἐπ' ἔτεα δυῶν θέοντα εἶκοσι. ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ
 κακὸν, ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν
 βασιλέα αὐτῶν δύο μοίρας διελόντα Αὐδῶν πάντων
 κληρῶσαι, τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ, τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς
 χώρας, καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν
 μοιρέων ἑαυτὸν τὸν βασιλέα προσταάσειν, ἐπὶ δὲ τῇ
 ἀπαλλασσομένῃ τὸν ἑαυτοῦ παῖδα, τῷ οὖνομα εἶναι
 Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ
 τῆς χώρας καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι
 πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα, ὅσα σφι ἦν χρηστὰ
 ἐπίπλοα, ἀποπλώειν κατὰ βίον τε καὶ γῆς ζήτησιν, ἐς
 ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρι-
 κοὺς, ἐνθα σφῆας ἐνιδρύσασθαι πόλιος καὶ οἰκέειν τὸ
 μέχρι τοῦδε. ἀντὶ δὲ Αὐδῶν μετανομασθῆναι αὐτοὺς
 ἐπὶ τοῦ βασιλέος τοῦ παιδός, ὃς σφῆας ἀνήγαγε. ἐπὶ
 τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους οὐνομασθῆναι Τυρ-
 σηνοὺς. Αὐδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι ἐδεδούλωντο.

95 ἘΠΙΛΙΖΗΤΑΙ δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος
 τόν τε Κύρον, ὅστις ἐὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατείλε,

καὶ τοὺς Πέρσας, ὅτε τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης.
 Ὡς ὧν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι οἱ μὴ βουλόμενοι
 σεμνοῦν τὰ περὶ Κύρον ἀλλὰ τὸν ἑόντα λέγειν λόγον,
 κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τρι-
 φασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων
 τῆς ἂνω Ἀσίης ἐπ' ἕτα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι
 ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κως οὗτοι
 περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι ἐγέ-
 νοντο ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην
 ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη α
 ἐποίηε τῶντ' οἷσι Μῆδοισι. Ἑόντων δὲ αὐτονόμων 96
 πάντων ἀνὰ τὴν ἡπειρον ὧδε αὐτὶς ἐς τυραννίδας πε-
 ριῆλθον. ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μῆδοισι ἐγένετο σοφός, τῷ
 οὔνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ
 Δηϊόκης ἐρασθεὶς τυραννίδος ἐποίηε τοιάδε· κατοικη-
 μένων τῶν Μῆδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωυτοῦ ἑῶν καὶ
 πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δι-
 καιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκει· καὶ ταῦτα μέντοι ἐούσης
 ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν ἐποίηε, ἐπι-
 στάμενος, ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἀδίκον πολέμιόν ἐστι. οἱ
 δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι ὀρέοντες αὐτοῦ τοὺς τρό-
 πους δικαστὴν μιν ἑωυτῶν αἰρέοντο. ὁ δὲ δὴ, οἷα
 μυεόμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε
 ταῦτα ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιητέων,
 οὕτω ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμησι,
 ὡς Δηϊόκης εἶη ἀνὴρ μοῦνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων,
 πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμησι, τότε, ἐπεὶ
 τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκαα καὶ
 αὐτοὶ δικασόμενοι, τέλος δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετρέποντο.
 Πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυν- 97
 θανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐὸν, γνοὺς ὁ
 Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὔτε κατίκειν ἐτι

ἤθελε, ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὐτ' ἔφη δικᾶν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσিতেλέειν τῶν ἑωυτοῦ ἔξημεληκότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. εἰούσης ὦν ἀρπαγῆς καὶ ἀνομίας ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς ταῦτό καὶ ἐδίδοσαν σφίσι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων. ὥς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι. Οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρῶντι χρεόμενοι δυνατοὶ εἶμεν οἰκέειν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίας ἀγᾶστατοι ἐσόμεθα. Ταῦτά κη λέγοντες πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι.

98 Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων, ὅντινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος, ἐς δ' τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροισι. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἔφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτράπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὥς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἐν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν ἄλλων ἔσσουν ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηγάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισί ἐστι ὑψηλότερος. τὸ μὲν κού τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει κολωνὸς ἐόν, ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὸ δὲ καὶ μᾶλλον τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἐπτά. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆα ἐνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ

δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύ-
 κλον μάλιστα καὶ τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύ-
 κλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί, τοῦ δὲ δευτέρου μέ-
 λανες, τρίτου δὲ κύκλου φοινίκεοι, τετάρτου δὲ κυάνεοι,
 πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων
 οἱ προμαχεῶνες ἡνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι· δύο δὲ
 οἱ τελευταῖοι εἰσι ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατα-
 κεχυσμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας. Ταῦτα μὲν 99
 δὴ ὁ Διόκῃς ἑωυτῷ τε ἐτείχεε καὶ περὶ τὰ ἑωυτοῦ οἰ-
 κία, τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν.
 οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων κόσμον τόνδε Διόκῃς πρῶ-
 τός ἐστι ὁ καταστησάμενος, μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα
 μηδένα, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρᾶσθαι, ὀρᾶσθαι τε
 βασιλέα ὑπὸ μηδενός, πρὸς τε τούτοις ἔτι γελᾶν τε
 καὶ πύειν ἀντίον καὶ ἅπασι τοῦτό γε εἶναι αἰσχρόν.
 ταῦτα δὲ περὶ ἑωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὥπως
 εἴη μὴ ὀρέοντες οἱ ὀμήλικες ἔοντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ
 καὶ οἰκίῃς οὐ φλαυροτέρης, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λει-
 πόμενοι, λυπεοῖατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός
 σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὀρέουσι. Ἐπεὶ τε δὲ ταῦτα διεκό- 100
 σμησε καὶ ἐκράτυνε ἑωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἣν τὸ δί-
 καιον φυλάσσων χαλεπός. καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες
 εἶσω παρ' ἐκείνον ἐσπέμπεσκον, καὶ ἐκεῖνος διακρίνων
 τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δί-
 κας ἐποίεε, τάδε δὲ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυν-
 θάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὥπως μεταπέμψαιτο, κατ'
 ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματος ἐδικαίεν, καὶ οἱ κατάσκοποι
 τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν, τῆς ἥρχε.
 Διόκῃς μὲν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μού- 101
 νον, καὶ τούτου ἥρξε. ἐστὶ δὲ Μήδων τοςάδε γένεα,
 Βουσαί, Παρητακηνοί, Στρούχατες, Ἀριζαντοί, Βού-
 διοι, Μάροι. γένεα μὲν δὴ Μήδων ἐστὶ τοςάδε, Διή- 102

όκειω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς τελευτήσαντος Διή-
 ύκειω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτα, παρε-
 δέξατο τὴν ἀρχήν. παραδεξάμενος δὲ οὐκ ἀπερχάτο
 μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων, ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ
 τοὺς Πέρσας πρῶτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρῶ-
 τος Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ ἔχων δύο
 ταῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφοτέρω ἰσχυρὰ, κατεστρέφετο τὴν
 Ἀσίην ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος, ἐς ὃ στρατευσά-
 μενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Ἀσσυρίων τούτους, οἳ
 Νῆνον εἶχον καὶ ἥρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν
 μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεωτών, ἄλλως
 μέντοι ἑωυτῶν εὖ ἥκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσά-
 μενος ὁ Φραόρτης αὐτὸς τε διεφθάρη, ἄρξας δύο καὶ
 103 εἴκοσι ἔτα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός. Φραόρτεω
 δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ
 Διήόκειω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλ-
 κιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ
 τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκά-
 στους εἶναι, τοὺς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους
 καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμῖξ ἦν πάντα ὁμοίως
 ἀναπεφυρμένα. οὗτος ὁ τοῖσι Ἀνδοῖσί ἐστι μαχεσάμε-
 νος, ὅτε νυξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ
 τὴν Ἄλως ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συνστήσας ἑωυτῷ.
 συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας ἐστρα-
 τεύετο ἐπὶ τὴν Νῆνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν
 πόλιν ταύτην ἐθέλων ἐξελεῖν. καὶ οἱ, ὥς συμβαλὼν
 ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νῆνον
 ἐπῆλθε Σκυθῆων στρατὸς μέγας, ἥγε δὲ αὐτοὺς βασι-
 λεὺς ὁ Σκυθῆων Μαδύης Πρωτοθύεω παῖς· οἱ ἐσέβα-
 λον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς
 Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπιστόμενοι φεύγουσι οὕτω ἐς
 104 τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπίκοντο. Ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης

τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τρι-
 ῆκοντα ἡμερῶν εὐζώνῳ ὁδὸς, ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ
 πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικὴν, ἀλλὰ ἐν τῷ διὰ
 μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ, Σάσπειρες, τοῦτο δὲ παρα-
 μειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἱ γε Σκύ-
 θαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατ'ὕπερθε ὁδὸν πολλῶ
 μακροτέραν ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Κανκά-
 σιον οὖρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι
 Σκύθῃσι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ τῆς ἀρχῆς κατελύθη-
 σαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον. Ἐνθεῦ- 105
 τεν δὲ ἦσαν ἐπ' Αἴγυπτον. καὶ ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν τῇ
 Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμίτιχός σφεας Αἰγύπτου βασι-
 λεὺς ἀντιάσας δῶροισί τε καὶ λιτῇσι ἀποτράπει τὸ προ-
 σωτέρῳ μὴ πορεύεσθαι. οἱ δὲ ἐπεὶ τε ἀναχωρέοντες
 ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συρίας ἐν Ἀσκάλῳ πόλει, τῶν
 πλεόνων Σκυθῶν παρεξελθόντων ἀσινέων ὀλίγοι τι-
 νὲς αὐτῶν ὑπολειφθέντες ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφρο-
 δίτης τὸ ἱερόν. ἐστὶ δὲ τοῦτο τὸ ἱερόν, ὡς ἐγὼ πυνθα-
 νόμενος εὐρίσκω, πάντων ἀρχαιοτάτου ἱεῶν, ὅσα ταύ-
 τῃς τῆς θεοῦ· καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱερόν ἐνθεῦτεν
 ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι, καὶ τὸ ἐν Κυθή-
 ροισι Φοίνικές εἰσι οἱ ἰδρυσάμενοι ἐκ ταύτης τῆς Συρίας
 ἑόντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθῶν συλήσασι τὸ ἱερόν τὸ ἐν
 Ἀσκάλῳ καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐκρόνοισι ἐνέσκηψε ἡ
 θεὸς θήλεαν νοῦσον. ὥστε ἅμα λέγουσιν τε οἱ Σκύθαι
 διὰ τοῦτο σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἐωντοῖσι τοὺς
 ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώραν ὡς διακέαται,
 τοὺς καλέουσι ἐνάρεας οἱ Σκύθαι. Ἐπὶ μὲν νυν ὁκτώ 106
 καὶ εἴκοσι ἔτεα ἤρχον τῆς Ἀσίας οἱ Σκύθαι, καὶ τὰ
 πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίας ἀνάστατα ἦν.
 χωρὶς μὲν γὰρ φόρον ἐπορησάμενοι παρ' ἐκάστων τὸ ἐκά-
 στοισι ἐπέβαλλον, χωρὶς δὲ τοῦ φοροῦ ἤρπαζον περιε-

- λαύνοντες τοῦτο, ὅ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν
 τοὺς πλεῖντας Κναξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ
 καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο
 τὴν ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ προ-
 τερον, καὶ τὴν τε Νίνον εἶλον (ὥς δὲ εἶλον, ἐν ἑτέροις
 λόγοις δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποίη-
 σαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ ταῦτα
 Κναξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἔτεα σὺν τοῖσι
 107 Σκύθαι ἤρξαν, τελευτᾷ. Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης ὁ
 Κναξάρει παῖς τὴν βασιληίην. καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ
 τῇ οὖνομα ἔθετο Μανδάνην, τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν
 τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτο, ὥστε πληῖσαι μὲν τὴν ἑωυ-
 τοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν.
 ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὄνειροπόλοισι τὸ ἐνύ-
 πνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθῶν. μετὰ
 δὲ τὴν Μανδάνην ταύτην εἰούσαν ἤδη ἀνδρὸς ὠραίην
 Μῆδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα.
 δεδοικῶς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσης διδοῖ, τῷ οὖνομα ἦν
 Καμβύσης, τὸν εὗρισκε οἰκίης μὲν εἶντα ἀγαθῆς, τρό-
 που δὲ ἡσυχίου, πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου
 ἀνδρὸς Μήδου.
- 108 Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης ὁ
 Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτει εἶδε ἄλλην ὄψιν· ἐδόκεε δὲ
 οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον.
 τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ
 τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὄνειροπόλοισι μετεπέμψατο
 ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα εἰούσαν, ἀπικο-
 μένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐ-
 τῆς διαφθεῖραι· ἐκ γάρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων
 ὄνειροπόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ
 γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὲ ὧν φυλασ-
 σόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὥς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἀρ-

παγον, ἄνδρα οἰκῆτον καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ, ἔλεγέ οἱ τοιάδε· Ἄρπαγε, πρῆγμα τὸ ἂν τοι προσθέω, μηδαμὰ παραχρήσῃ, μηδὲ μέτε παραβάλλῃ καὶ ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σεωυτῷ περιπέσης. λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐς σεωυτοῦ ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ θάψον τρόπῳ ὅτεω αὐτὸς βούλειαι. Ὁ δὲ ἀμείβεται· Ὡ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω παρείδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδέν, φυλασσόμεθα δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτεν χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν. ἀλλ' εἰ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τὸ γε ἕμῳ ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως. Τούτοισι ἀμειψάμενος 109 ὁ Ἄρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἥϊε κλαίων ἐς τὰ οἰκία· παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυάγειω ῥηθέντα λόγον. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει· Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποίειν; Ὁ δὲ ἀμείβεται· Οὐ τῇ ἐνετέλλετο Ἀστυάγῃς, οὐδ' εἰ παραφρονησέι τε καὶ μαίνεται κάκιον, ἢ νῦν μάλινεται, οὐ οἱ ἔγωγε προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκεν οὐ φονεύσω μιν, καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενῆς ἐστὶ ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγῃς μὲν ἐστὶ γέρον καὶ ἄπαις ἔρσηνος γόνου· εἰ δὲ ἐθελήσει τούτου τελευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννὶς, τῆς νῦν τὸν νῖδον κτείνει δι' ἐμεῦ, ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκεν ἐμοὶ δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα, δεῖ μέντοι τῶν τιμὰ Ἀστυάγειω αὐτοῦ φονέα γενέσθαι καὶ μὴ τῶν ἐμῶν. Ταῦτα εἶπε, καὶ ἀντίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν βουκό- 110 λων τῶν Ἀστυάγειω τὸν ἡπίστατο νομᾶς τε ἐπιτηδεωκάτας νέμοντα καὶ οὔρεα θηριωδέστατα, τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ ἑωυτοῦ συνδούλῃ, οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν, τῇ συνοίκεε, Κυνώ κατὰ τὴν Ἑλλήνων

γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν Σπακῶ· τὴν γὰρ κῦνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι. αἱ δὲ ὑπώρεαί εἰσι τῶν οὐρέων, ἔνθα τὰς νομάς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν Ἀγβατάνων καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτη μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρα πρὸς Σασπείρων ὀρεινὴ ἐστὶ κάρτα καὶ ὑψηλὴ τε καὶ ἰδησι συνηρεφής, ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἄρπαγος τάδε· Κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅπως ἂν τάχιστα διαφθαρεῖ. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἣν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ, ἀλλὰ τρωπῶ περιποιήσῃς, ὁλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον [δια]τέταγμαι ἐγώ.

- 111 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἦτε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἑπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἐπίτεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τέκτει οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφοτέρου ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνή, ὅτι οὐκ ἐωθῶς ὁ Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεὶ τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἔξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἶρετο προτέρη, ὅτι μιν οὕτω προθύμως Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο. ὁ δὲ εἶπε· Ὁ γύναι, εἰδὼν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα, τὸ μῆτε ἰδεῖν ὥφελον μῆτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλαυθμῷ κατείχεται· ἐγὼ δὲ ἐκπλαγὲς ἦτα ἔσω. ὥς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὅρῳ παιδίον προκείμενον ἀσπαῖρόν τε καὶ κραγγενόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἄρπαγος δὲ ὥς εἶδε με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἶχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον

εἴη τῶν οὐρέων, φᾶς Ἀστυάγεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέ-
 μενόν μοι, πολλὰ ἀπειλήσας, εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι. καὶ
 ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινὸς οἰκετέων εἶ-
 ναι· οὐ γὰρ ἂν κοτε κατέδοξα, ἐνθεν γε ἦν. ἐδάμβειον
 δὲ οὐρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ
 καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἀρπάρου. καὶ
 πρόκατε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θε-
 ράποντος, ὅς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ
 βρέφος, ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεω
 θυγατρὸς καὶ Καμβύσειω τοῦ Κύρου, καὶ μιν Ἀστυάγης
 ἐντέλλεται ἀποκτείνειν· νῦν τε ὁδε ἐστί. Ἄμα δὲ ταῦτα 112
 ἔλεγε ὁ βουκόλος καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἡ δὲ ὡς
 εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἔον, δακρύσασα καὶ
 λαβομένη τῶν γυνάτων τοῦ ἀνδρὸς ἐχρήλξε μηδεμιᾷ
 τέχνῃ ἐκθεῖναι μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τε εἶναι ἄλλως
 αὐτὰ ποιεῖν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατασιόπους ἐξ Ἀρπά-
 ρου ἐποφομένους, ἀπολέσθαι τε κάκιστα, ἣν μὴ σφεα
 ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέ-
 γει ἡ γυνὴ τάδε· Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν
 μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὥδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη
 ὀφθῆναι ἐκκείμενον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τε-
 θνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθες, τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγεω
 θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἔοντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω
 οὔτε σὺ ἀλώσῃαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτε ἡμῖν κα-
 κῶς βεβουλευμένα ἔσται. ὃ τε γὰρ τεθνεὼς βασιλῆτης
 ταφῆς κυρήσει καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολείη τὴν ψυχὴν.
 Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν 113
 ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίησε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανα-
 τώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδού τῇ ἑωυτοῦ γυναικί,
 τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἔοντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγρος,
 ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ
 τοῦ ἐτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημώτατον τῶν οὐρέων

τιθεῖ. ὥς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἦτε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινὰ προβοσκῶν φύλακον αὐτοῦ καταλιπὼν, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύναι ἔφη ἐτοῖμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἀρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους εἶδε τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο, τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον οὐνομασθέντα παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὐνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ Κῦρον δεμένη.

- 114 Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιξε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ, ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολαὶ αὐταί, ἔπαιξε δὲ μετ' ἄλλων ἡλικίων ἐν ὁδῷ. καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἶλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶναι τούτον δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτῶν διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομεῖν, τοὺς δὲ δορυφόρους εἶναι, τὸν δὲ κοῦ τινα αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶναι, τῷ δὲ τινι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐλίδου γέρας, ὥς ἐκάστῳ ἔργον προστάσσω. εἰς δὴ τούτων τῶν παιδῶν συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρῳ παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὗ γάρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κῦρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβεῖν, παιδομένων δὲ τῶν παιδῶν ὁ Κῦρος τὸν παῖδα τρηχέως κάρτα περιέσπε μαστιγέων· ὁ δὲ ἐπεὶ τε μετέλθῃ τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια ἑωυτοῦ παθὼν, μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κῦρον ἥντησε, λέγων δὲ οὐ Κῦρου (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοῦνομα), ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεω παιδός. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ, ὥς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρήγματα ἔφη πεπονθέναι, λέγων· ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ

σου δούλου, βουκόλου δὲ παιδὸς, ὧδε περιυβρίσμεθα,
 δεικνὺς τοῦ παιδὸς τοὺς ὥμους. Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν 115
 ὁ Ἀστυάγης, ἐθέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρ-
 τεμβάρειω εἵνεκεν, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλου καὶ τὸν
 παῖδα. ἐπεὶ τε δὲ παρήσαν ἀμφοτέρω, βλέψας πρὸς τὸν
 Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· Σὺ δὴ εὖν τοῦδε τοιούτου
 εἶντος παῖς ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα εἶντος πρώτου
 παρ' ἐμοὶ ἀεικεῖν τοιῇδε περισπεῖν; Ὁ δὲ ἀμείβετο ὧδε·
 Ὡς δέσποτα, ἐγὼ [δὲ] ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ· οἱ
 γὰρ με ἐκ τῆς κόμης παῖδες, τῶν καὶ ὅδε ἦν, παίζοντες
 σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα· ἐδόκεον γὰρ σφι εἶ-
 ναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεώτατος. οἱ μὲν νῦν ἄλλοι παῖδες
 τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλειον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ
 λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε
 εἵνεκεν ἄξιός τευ κακοῦ εἰμὶ, ὅδε τοι πάρεμι. Ταῦτα 116
 λέγοντος τοῦ παιδὸς τὸν Ἀστυάγεα ἐσήϊε ἀνάγνωσις
 αὐτοῦ, καὶ οἱ ὅ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρε-
 σθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθεριωτέρῃ
 εἶναι, ὃ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς
 ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεὶς δὲ τούτοις ἐπὶ χρόνον
 ἄφθογγος ἦν· μόγισ δὲ δὴ κοτὲ ἀνενειχθεὶς εἶπε, ἐθέλων
 ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλου μῦνον
 λαβὼν βασανίσῃ· Ἀρτέμβαρεις, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω, ὥστε
 σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὺν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι. Τὸν
 μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει, τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ
 θεράποντες κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεω. ἐπεὶ δὲ ὑπε-
 λλείπτο ὁ βουκόλος μῦνος μουνόθεν, τάδε αὐτὸν εἶ-
 ρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ
 παραδούς. ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τε-
 κοῦσαν αὐτὸν εἶναι παρ' ἑωυτῷ. Ἀστυάγης δὲ μιν
 οὐκ εὖ βουλευέσθαι, ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγά-
 λας ἀπικνέεσθαι, ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσήμαινε τοῖσι

- δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἔοντα λόγον. ἀρχόμενος δὴ ἀπ' ἀρχῆς διεξήει τῇ ἀληθείῃ χρεόμενος, καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελύων ἔχειν αὐτόν. Ἀστυάγης δὲ τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην ἐκφήναντος λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο, Ἀρπάγος δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὥς δὲ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἰρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· Ἀρπαγε, τέφ' δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο, τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς; Ὁ δὲ Ἀρπαγος ὥς εἶδε τὸν βουκόλου ἔνδον ἔοντα, οὐ τράπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλίσσεται, ἀλλὰ λέγει τάδε· ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλεον σκοπῶν, ὅπως σοὶ τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοὶ εἶην ἀνθέντης. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλου τόνδε παραδίδωμι τὸ παιδίον, φὰς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω. παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος θείναι μιν ἐς ἐρῆμον οὗρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν, ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε, ἣν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ. ἐπεὶ τε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελευόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθασά μιν. οὕτω ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρῆγματος τούτου, καὶ τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς. Ἀρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον, Ἀστυάγης δὲ κρύπτων τόν οἱ ἐνέειχε λόγον διὰ τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν, κατὰ περ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγγέετο τῷ Ἀρπάγῳ, μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπαλλιλόγητο, κατέβαινε λέγων, ὥς περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς. Τῷ

τε γὰρ πεποιημένῳ, ἔφη λέγων, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον
 ἔκαμνον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος
 οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην. ὥς ὦν τῆς τύχης εὖ μετε-
 στεώσης τοῦτο μὲν τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον πα-
 ρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δὲ (σῶσθρα γὰρ τοῦ
 παιδὸς μέλλω θύειν, τοῖσι θεῶν τιμὴ αὕτη προσκέεται)
 πάρισθί μοι ἐπὶ δαίπνον. Ἀρπαγὸς μὲν ὥς ἤκουσε 119
 ταῦτα, προσκυνήσας καὶ μεγάλα ποιησάμενος, ὅτι τε ἡ
 ἁμαρτίας οἱ ἐς θεόν ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχησι χρηστῇσι
 ἐπὶ δαίπνον ἐκέκλητο, ἥτε ἐς τὰ οἰκία. ἐσελθὼν δὲ τὴν
 ταχίστην, ἣν γὰρ οἱ παῖς εἰς μούνος, ἔτεα τρία καὶ δέκα
 κον μάλιστα γεγυνώς, τοῦτον ἐκπέμπει, λέναι τε κελεύων
 ἐς Ἀστυάγειω καὶ ποιεῖν ὅ τι ἂν ἐκεῖνος κελεύῃ. αὐτὸς
 δὲ περιχαρὴς ἑὼν φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα.
 Ἀστυάγης δὲ, ὥς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἀρπάγον παῖς, σφάξας
 αὐτὸν καὶ κατὰ μέλας διελὼν τὰ μὲν ὥπησε, τὰ δὲ
 ἥψησε τῶν κρεῶν, εὖτυκτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἐτοῖμα.
 ἐπεὶ τε δὲ τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δαίπνου παρήσαν οἱ
 τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἀρπαγός, τοῖσι μὲν ἄλλοισι
 καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρειτιθέατο τράπεζαι ἐπίπλεαι μη-
 λέων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ, πλὴν
 κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τὰλλα πάν-
 τα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα.
 ὥς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἅλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης
 εἶρετό μιν, εἰ ἡσθήει τι τῇ θοίνῃ. φασμένου δὲ Ἀρπάγου
 καὶ κάρτα ἡσθῆναι παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν
 κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας
 καὶ τοὺς πόδας, Ἀρπαγὸν δὲ ἐκέλευον προσστάντες ἀπο-
 καλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν. παιδόμε-
 νος δὲ ὁ Ἀρπαγὸς καὶ ἀποκαλύπτων ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ
 λείμματα· ἰδὼν δὲ οὕτε ἐξεπλάγῃ, ἐντός τε ἑωυτοῦ γί-
 νεται. εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκει, ὅτεν

θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ ἄρεστόν εἶναι πᾶν, τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἦτε ἐς τὰ οἰκία. ἐνθεῦτεν δὲ ἐμελλε, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

- 120 Ἀρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε, Κύρου δὲ περὶ βουλευόντων ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων, οἳ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτῃ ἔκριναν. ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης, τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὕψιν. οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὥς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα, εἰ ἐπέξωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοισίδε· Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περίεστι, καὶ μιν ἐπ' ἀγροῦ διαιωόμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα. ὁ δὲ πάντα, ὅσα περ οἱ ἀληθεῖ λόγῳ βασιλῆες, ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας ἤρχε. καὶ νῦν ἐς τὴν ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν; Εἶπαν οἱ μάγοι· Εἰ μὲν περίεστί τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίας τινός, θάρσει τε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἓν αἰ κεχώρηκε, καὶ τὰ γε τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα τελείως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται. Ἀμείβεται Ἀστυάγης τοισίδε· Καὶ αὐτὸς, ὦ μάγοι, ταύτῃ πλείστος γνώμην εἰμι, βασιλέος οὐνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καὶ μοι τὸν παῖδα τούτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι. ὅμως μὲν γέ τοι συμβουλευσάτε μοι, εὖ περισκεψάμενοι, τὰ μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν. Εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν. ἐκείνως μὲν γὰρ ἑλλοτριοῦνται ἐς τὸν παῖδα τούτον περιουῖσα ἔοντα Πέρσῃν, καὶ ἡμεῖς ἔοντες Μῆδοι δουλούμεθα τε

καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἔοντες
 ξεινοί· σέο δ' ἐνεστεῶτος βασιλέος, ἔοντος πολιήτεω,
 καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχο-
 μεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς
 προοπτεόν ἐστί. καὶ νῦν εἰ φοβερόν τι ἐωρέομεν, πᾶν
 ἂν σοι προεφράζομεν. νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυ-
 πνίου ἐς φλαῦρον αὐτοὶ τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα
 τοιαῦτα παρακελευόμεθα· τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ
 ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμέ-
 νους. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ἐχάρη τε καὶ καλέ- 121
 σας τὸν Κύρον ἔλεγέ οἱ τάδε· ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι'
 ὄψιν ὀνειρῶν οὐ τελέην ἠδίκηον, τῇ σεωντοῦ δὲ μοίρῃ
 περίεις, νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομπὸν δ' ἐγὼ
 ἅμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ πατέρα τε καὶ μητέρα εὗ-
 ρήσεις οὐ κατὰ Μιτραδάτεά τε τὸν βουκόλου καὶ τὴν
 γυναῖκα αὐτοῦ.

Ταῦτα εἰπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κύρον. 122
 νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο
 οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι ὥς ἐπύθοντο, μεγάλως
 ἡσπάζοντο οἷα δὴ ἐπιστάμενοι ἀντίκα τότε τελευτῆσαι,
 ἰστόρεόν τε, ὅτεω τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δὲ σφι ἔλεγε,
 φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖ-
 στον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωντοῦ πάθην.
 ἐπίστασθαι μὲν γὰρ, ὥς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεω εἶη
 παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς ἐκεῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν
 πομπῶν πυθέσθαι. τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ
 βουκόλου γυναικὸς, ἥϊέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντὸς,
 ἣν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες
 παραλαβόντες τὸ οὖνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκέη
 τοῖσι Πέρσῃσι περιεῖναι σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν,
 ὥς ἐκκεῖμενον Κύρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθευτεῖν μὲν ἡ
 φάτις αὕτη κεχώρηκε. Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ καὶ ἔοντι 123

τῶν ἡλίκων ἀνδρηϊωτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέκειτο
 ὁ Ἄρπαγος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυ-
 μέων. ἀπ' ἐωυτοῦ γὰρ εἶντος ἰδιώτεω οὐκ ἐνεώρα τιμω-
 ρίην ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα, Κῦρον δὲ ὁρέων ἐπιτε-
 ρόμενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου
 τῆσι ἐωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οὐ
 κατέρραστο· εἶντος τοῦ Ἀστυάγεω πικροῦ ἐς τοὺς
 Μήδους, συμμίσγων ἐνὶ ἐκάστῳ ὁ Ἄρπαγος τῶν πρῶ-
 των Μήδων ἀνέπειθε, ὥς χορὴ Κῦρον προστησαμένου
 [τὸν] Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης. κατεργασμένοι
 δὲ οἱ τούτου καὶ εἶντος ἐτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ
 διατρωμένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλούμενος ὁ Ἄρπαγος δηλώ-
 σαι τὴν ἐωυτοῦ γνώμην ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἄτι-
 τῶν ὁδῶν φυλασσομένων, ὁ δὲ ἐπιτεχνᾷται τοιόνδε
 λαγὸν μηχανησάμενος, καὶ ἀνασχίσας τοῦτου τὴν γασ-
 ττέρα καὶ οὐδὲν ἀποτίλας, ὥς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε
 βιβλίον, γράψας τὰ οἱ ἐδόκεε· ἀπογράψας δὲ τοῦ λα-
 γοῦ τὴν γαστέρα, καὶ δίκτυα δοὺς ἅτε θηρευτῇ τῶν οἰ-
 κητέων τῷ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας, ἐντε-
 λήμενός οἱ ἀπὸ γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ
 ἐπειπεῖν, αὐτοχειρὶ μιν διελεῖν καὶ μηδὲνα οἱ ταῦτα
 124 ποιεῖν τι παρῆναι. Ταῦτά τε δὴ ὦν ἐπιτελέα ἐγίνετο,
 καὶ ὁ Κύρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὐρὼν δὲ
 ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ
 γράμματα ἔλεγε τάδε· Ὡ καὶ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ
 ἐπορέουσι, οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτο τύχης ἀπίκεν,
 σύ νυν' Ἀστυάγεα τὸν σεωυτοῦ φονέα τίσαι. κατὰ μὲν
 γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεοῦς
 τε καὶ ἐμὲ περίεις. τὰ σε καὶ πάλοι δοκέω πάντα ἐκμε-
 μαθηκέναι σέο τε αὐτοῦ πέρι, ὥς ἐπρήχθη, καὶ οἷα ἐγὼ
 ὑπὸ Ἀστυάγεω πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ

ἔδωκε τῷ βουκόλῳ. σύ νυν, ἣν βούλη ἐμοὶ πεῖθεσθαι, τῆς περ Ἀστυάγης ἄρχει χώρης, ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ἀπίστασθαι, στρατηλάτεις ἐπὶ Μήδους. καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγει ἀποδεχθῆναι στρατηγὸς ἀντία σεῦ, ἔστι τοι τὰ σύ βούλει, ἣν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο Ἀστυάγεα καταίρειν πειρήσονται. ὥς ἂν ἐτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἑόντος ποίεις ταῦτα, καὶ ποίεις κατὰ τάχος.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε, ὅτεω τρόπῳ 125 σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι, φροντίζων δὲ εὗρισκέ τε ταῦτα καιριώτατα εἶναι καὶ ἐποίει δὴ ταῦτα. γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλήην τῶν Περσέων ἐποίησατο. μετὰ δὲ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος ἔφη Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι. Νῦν τε, ἔφη λέγων, ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον. Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένηα, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κῦρος συνήλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ἄλλοι πάντες ἀρτέεται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φηστήρη, ἐνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γέγονασι· ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἷδε· Πανδιαλαῖοι, Ἀθηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες, Δάοι, Μάρδοι, Ἀροπικοὶ, Σαγάρτιοι. Ὡς δὲ παρῆσαν ἅπαντες ἔχοντες 126 τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος (ἦν γὰρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίων ἢ εἴκοσι πάντῃ) τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἀέθλον δευτέρᾳ σφι προεῖπε ἐς τὴν

ὑστεραίην παρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς ποίμνας καὶ τὰ βουνόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσας ἐς τὸντὸ ἔθνε καὶ παρεσκεύαζε ὥς δεξιόμενος τῶν Περσέων τὸν στρατὸν, πρὸς δὲ οἴνω τε καὶ σιτίοισι ὥς ἐπιτηδεωτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχεε. ἐπεὶ τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἰρετό σφεας ὁ Κῦρος, κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι εἶη αἰρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεούσαν πάντα ἀγαθὰ. παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνον τὸν πάντα λόγον, λέγων· Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι. αὐτὸς τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονώς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι, καὶ ὑμέας ἡγῆμαι ἄνδρας Μῆδων εἶναι οὐ φανλοτέρους οὔτε τὰλλα οὔτε τὰ πολέμια. ὥς ὦν ἐχόντων ὧδε ἀπίστασθε ἀπ' Ἀστυάγῳ τὴν ταχίστην.

- 127 Πέρσαι μὲν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ἄσμενοι ἡλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μῆδων ἄρχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὥς ἐπύθετο Κῦρον πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεσε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρότερον ἦξει παρ' ἐκείνων, ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μῆδους τε ὥπλισε πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβὴς ἔων ἀπέδεξε Ἀρπαγον, λήθην ποιεύμενος τὰ μιν ἑόργεε. ὥς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον,

οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέ-
σχον, οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖ-
στοι ἠθελοκάκεόν τε καὶ ἔφευγον. Διαλυθέντος δὲ τοῦ 128
Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχροῦς, ὥς ἐπύθετο τάχιστα
ὁ Ἀστυάγης, ἔφη ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· Ἀλλ' οὐδ' ὥς [ὁ]
Κῦρός γε χαιρήσει. Τοσαῦτα εἶπας πρῶτον μὲν τῶν
μάγων τοὺς ὄνειροπόλους, οἳ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι
τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε, μετὰ δὲ ὥπλισε τοὺς
ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστει, νέους τε καὶ
πρεσβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβα-
λὼν τοῖσι Πέρσῃσι ἐσώθη, καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης
ἐξωγρήθη, καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε.
Ἔοντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγῃ προσστὰς ὁ Ἀρπαγος 129
κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐ-
τὸν θυμαλγέα ἔπεα, καὶ δὴ καὶ εἰρετό μιν πρὸς τὸ ἔσω-
τοῦ δείπνον, τό μιν ἐκεῖνος σαρεῖ τοῦ παιδὸς ἐθόλυνσε,
ὅ τι εἴη ἢ ἐκεῖνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης. ὁ δὲ
μιν προσιδὼν ἀντίειρετο, εἰ ἑωυτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου
ἔργον. Ἀρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα
δὴ ἑωυτοῦ δικαίως εἶναι. Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε
τῷ λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἔοντα πάντων
ἀνθρώπων, σκαιότατον μὲν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασι-
λέα γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἑωυτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρε-
όντα, ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος, ἀδικώτατον δὲ, ὅτι
τοῦ δείπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ
δεῖν πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέφρῃ τὴν βασιληΐην καὶ
μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέφρῃ περιβα-
λεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν
ἀναιτίλους τούτου ἔοντας δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγο-
νέναι, Πέρσας δὲ δούλους ἔοντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν
γεγονέναι δεσπότας. Ἀστυάγης μὲν νῦν βασιλεύσας 130
ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ τριήκοντα οὕτω τῆς βασιληΐης κατε-

παύσθῃ, Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἄλως ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἕτεα τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν θέοντα, παρὲς ἣ ὅσον οἱ Σκύθαι ἤρχον. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλῃσέ τ' ἔσφι ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου· ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφησαν μάχῃ νικηθέντες. τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγειω οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι ἤρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἑαυτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὲ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς ἐβασίλευσε, καὶ Κροῖσον ὑστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίῃς κατεστρέψατο, ὥς εἰρηταί μοι [τὸ] πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεφάμενος οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἤρξε.

- 131 ΠΕΡΣΑΣ δὲ οἶδα νόμοισι τοιοισίδε χρεομένους· ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἰδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφύεας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς κατὰ περ οἱ Ἕλληνες εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Δία μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότετα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες. θύουσιν δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοις μὲν δὲ μόνουσι θύουσιν ἀρχῇθεν, ἐπιμεμαθήκασιν δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρὰ τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέονσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα,
- 132 Ἀράβιοι δὲ Ἀλιττα, Πέρσαι δὲ Μίτραν. Θυσίῃ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἦδε κατέστηκε. οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι μέλλοντες θύειν. οὐ σπονδῇ χρέονται, οὐκὶ αὐτῷ, οὐ πέμμασι, οὐκὶ οὐλῇσι. τῶν δὲ ὥς ἐκάστῳ θύειν ἐθέλει, ἐς χώρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτήνος καλέει τὸν θεὸν ἐστεφανώ-

μένος τὸν τήρην μυρσίην μάλιστα. ἐωυτῷ μὲν δὴ τῷ
 θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθὰ, ὁ
 δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσησι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι καὶ τῷ
 βασιλεί· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσησι καὶ αὐτὸς γί-
 νεται. ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱερὸν
 ἐψησῇ τὰ κρέα, ὑποπάσας πόλιν ὥς ἀπαλωτάτην, μάλ-
 ιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὧν πάντα τὰ
 κρέα. διαθέντος δὲ αὐτοῦ μάγος ἀνὴρ παρεστὲς ἐπα-
 εῖδει θεογονίην, οἷον δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπα-
 οιδίην· ἀνευ γὰρ δὴ μάγου οὐ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας
 ποιέεσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον ἀποφέρεται ὁ
 θύσας τὰ κρέα, καὶ χράται ὅ τι μιν ὁ λόγος αἰρέει.
 Ἡμέρην δὲ ἀπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι, 133
 τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων
 δικαιοῦσι προτιθέσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν
 βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέεται
 ὄλους ὀπτοὺς ἐν καμίνουσι, οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ
 λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέεται. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι
 χρέονται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οὐκ ἄλῃσι· καὶ
 διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι τοὺς Ἑλληνας σιτεομένους πει-
 νῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται
 οὐδὲν λόγον ἄξιον, εἰ δέ τι παραφέροιτο, ἐσθλόντας ἂν
 οὐ παύεσθαι. οἷνῳ δὲ κάρτα προσκείται, καὶ σφι οὐκ
 ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρήσαι ἀντίον ἄλλον. ταῦτα μὲν
 νυν οὕτω φυλάσσεται, μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βου-
 λεύεσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πραγμάτων· τὸ δ' ἂν
 ἄδη σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι
 προτιθεὶ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν εἶντες βουλεύονται.
 καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρέονται αὐτῷ, ἦν δὲ μὴ
 ἄδη, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσονται,
 μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι.

Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε 134

- ἂν τις διαγνοίῃ, εἰ ὁμοιοί εἰσι οἱ συντυγχάνοντες· ἀντί
 γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους φιλέουσι τοῖσι στόμασι,
 ἣν δὲ ἢ οὔτερος ὑποδέεστέρος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέ-
 ονται, ἣν δὲ πολλῶ ἢ οὔτερος ἀγενέστερος, προσπί-
 πτων προσκυνεῖ τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων
 τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας μετὰ γε ἑωυτοῦς, δεύ-
 τερα δὲ τοὺς δευτέρους, μετὰ δὲ κατὰ λόγον προβαί-
 νοντες τιμῶσι· ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτῳ οἰκη-
 μένους ἐν τιμῇ ἄγονται, νομίζοντες ἑωυτοὺς εἶναι ἀν-
 θρώπων μακρῶ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους
 κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς
 δὲ ἑκαστάτῳ οἰκέοντας ἀπὸ ἑωυτῶν κακίστους εἶναι.
 ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνηα ἀλλήλων,
 συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκούντων
 σφίσι, οὔτοι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων, οἱ δὲ μάλα τῶν ἐχο-
 μένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι·
 προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεύον.
 135 Ξεινικὰ δὲ νόμια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα·
 καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυ-
 τῶν εἶναι καλλίῳ φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς
 Αἰγυπτίους θώρηκας. καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς
 πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων
 μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτῶν
 πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας
 136 παλλακὰς κτῶνται. Ἀνδραγαθίῃ δ' αὕτη ἀποδέδεκται.
 μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν, ὅς ἂν πολλοὺς ἀπο-
 δέξῃ παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα
 ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ' ἡγέ-
 εται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ
 πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μοῦνα,
 ἱππεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πεν-
 ταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὅψιν τῷ πατρὶ, ἀλλὰ

παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει. τοῦδε δὲ εἵνεκεν τοῦτο
 οὕτω ποιεῖται, ἵνα ἦν ἀποθάνη τρεφόμενος, μηδεμίαν
 ἄσιν τῷ πατρὶ προσβάλῃ. Αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν 137
 νόμον, αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μίης αἰτίας εἵνεκεν
 μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν
 ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑαυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μίῃ
 αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν
 εὐρίσκει πλέω τε καὶ μέξω τὰ ἀδικήματα ἔοντα τῶν
 ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτείνει δὲ
 οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑαυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα,
 ἀλλὰ ὁκόσα ἦδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ
 ἀναζητούμενα ταῦτα ἂν εὐρεθῆναι ἦτοι ὑποβολιμαία
 ἔοντα ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἰκὸς εἶναι τὸν γε
 ἀληθέως τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ παιδὸς ἀποκυνήσκειν.
 Ἄσσω δὲ σφι ποιεῖν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξ- 138
 εστι. αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενομισται,
 δεύτερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων
 εἵνεκεν, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα
 καὶ τι ψεῦδος λέγειν. ὅς ἂν δὲ τῶν ἀστων λέπρην ἢ
 λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμ-
 μίσγεται τοῖσι ἄλλοις Πέρσησι. φασὶ δέ μιν ἐς τὸν
 ἥλιον ἀμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν. ξεῖνον δὲ πάντα τὸν
 λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρας,
 πολλοὶ καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς, τὴν αὐτὴν αἰτίην
 ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμ-
 πτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα
 περιορέουσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς μάλιστα. Καὶ 139
 τόδε ἄλλο σφι ὥδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας
 μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας μέντοι οὐ. τὰ οὐνόματά σφι
 ἔοντα ὁμοῖα τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπεῖᾳ τελευ-
 τῶσι πάντα ἐς τὸντὸ γράμμα, τὸ Δωριεὺς μὲν σὰν κα-
 λέουσι, Ἴωνες δὲ σίγμα. ἐς τοῦτο διζήμενος εὐρήσεις

τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν, τὰ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.

- 140 Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν. τάδε μέντοι ὥς κρυπτόμενα λέγεται καὶ οὐ σαφηνέως περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὥς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὃ νέκυσ πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἐλκυσθῇ. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιεόντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσι. μάγοι δὲ κεχωρίδονται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσιν· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρὶ πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα τοῦτο μέγα ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας τε καὶ ὄφεις καὶ τᾶλλα ἔρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἔχεται ὥς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη, ἀνείμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

- 141 ἸΩΝΕΣ δὲ καὶ Αἰολέες, ὥς οἱ Ἀνδοὶ τάχιστα κατεστράφατο ὑπὸ Περσέων, ἐπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδεις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοι. ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ προΐσχοντο, ἔλεξε σφι λόγον, ἄνδρα φὰς ἀύλητὴν ἰδόντα ἰχθύς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλέειν, δοκούντά σφας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὥς δὲ πεισθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρῦσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθύς· Πάύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἰωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκεν ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἰωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαι σφας ἀπὸ Κροίσου οὐκ ἐπέειποντο, τότε δὲ

κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων ἦσαν ἐτοιμοὶ πείθε-
σθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὀργῇ ἐχόμενος ἔλεγε σφι τάδε,
Ἰωνες δὲ ὥς ἤκουσαν τούτων ἀνενευχθέντων ἐς τὰς πό-
λιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο
ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούνους
γὰρ τούτους ὄρκιον Κύρος ἐποιήσατο ἐπ' οἷσί περ ὁ
Αὐδός. τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἰωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμ-
πειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἰωσι τιμω-
ρεῖν. Οἱ δὲ Ἰωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστὶ, 142
τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὥρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγ-
χανον ἰδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν
ἡμεῖς ἰδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τῶντ' οὐ-
δεὶ τῇ Ἰωνίῃ οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ οὔτε
τὰ πρὸς τὴν ἐσπέρην, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ
ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώ-
δεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ
τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων
πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην, μετὰ δὲ Μνουῖς
τε καὶ Προήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοικηνται
κατὰ ταῦτ' ἀδιαλεγόμεναι σφίσι, αἶδε δὲ ἐν τῇ Αὐδίῃ·
Ἐφεσος, Κολοφῶν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώ-
καια. αὗται δὲ αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείησι
ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, σφίσι δὲ ὁμοφωνέ-
ουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο
μὲν νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν
τῇ ἡπείρῳ ἰδρυνται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυ-
θραῖοι κατὰ τῶντ' ἀδιαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐωντῶν
μοῦνοι. οὗτοι χαρακτηῖρες γλώσσης τέσσερες γίνονται.
Τούτων δὴ ὦν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν 143
σκέπῃ τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι, τοῖσι δὲ αὐτῶν
νησιώτησι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν
κω Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται.

ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο
 μὲν οὐδὲν, ἀσθενέος δὲ ἑόντος τοῦ παντός τότε Ἑλλη-
 νικοῦ γένεος, πολλῶ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων
 τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστου· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι,
 ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μὲν νυν ἄλλοι
 Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὖνομα, οὐ βουλό-
 μενοι Ἴωνες κεκληθῆσαι, ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ
 πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὖνόματι· αἱ δὲ δυώ-
 δεκα πόλεις αὐταὶ τῷ τε οὖνόματι ἡγάλλοντο καὶ ἱρὸν
 ἰδρύνσαντο ἐπὶ σφέων αὐτέων, τῷ οὖνομα ἔθεντο Παν-
 ιώνιον, ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι
 ἄλλοισι Ἰώνων (οὐδ' ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν,
 144 ὅτι μὴ Σμυρναῖοι), κατὰ περ οἱ ἐκ τῆς πενταπόλιος
 νῦν χώρας Δωριεῖς, πρότερον δὲ ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς
 ταύτης καλεομένης, φυλάσσουνται ὧν μηδαμοῦς ἐσδέ-
 ξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρὸν,
 ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας
 ἐξεκλήϊσαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριο-
 πίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκίους
 τοῖσι νικῶσι, καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ
 τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ.
 ἀνὴρ ὧν Ἀλικαρνησεὺς, τῷ οὖνομα ἦν Ἀγασικλῆς,
 νικήσας τὸν νόμον κατηλόγησε, φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑω-
 τοῦ οἴκῳ προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα, διὰ ταύτην
 τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλεις, Αἰνίδος καὶ Ἰηλυσός τε καὶ
 Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κυίδος, ἐξεκλήϊσαν τῆς μετο-
 χῆς τὴν ἑκτὴν πόλιν Ἀλικαρνησόν. τούτοισι μὲν νυν
 145 ταύτην τὴν ξημίνην οὗτοι ἐπέθηκαν. Δοκέουσι δέ μοι
 δυώδεκα πόλεις ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες καὶ οὐκ ἐδελή-
 σαι πλεῖνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκεν, ὅτι καὶ ὅτε ἐν
 Πελοποννήσῳ οἴκεον, δυώδεκα ἦν αὐτῶν μέρη, κατὰ
 περ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας δυώδεκα

ἔστι μέρεα, Πελλήνη μὲν γε πρώτη πρὸς Σικυῶνος, μετὰ δὲ Αἰγείρα καὶ Αἰγαί, ἐν τῇ Κραῖθις ποταμὸς αἰε-
 ναὸς ἔστι, ἀπ' ὅθεν ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὖνομα
 ἔσχε, καὶ Βοῦρα καὶ Ἑλίκη, ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες
 ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἑσσωθέντες, καὶ Αἰγιον καὶ Ρύπες
 καὶ Πατρίες καὶ Φαρέες καὶ Ὠλενος, ἐν τῷ Πείρῳ πο-
 ταμὸς μέγας ἔστι, καὶ Δύμη καὶ Τριταιαί, οἳ μὲν οὖν
 τούτων μεσόγαιοι οἰκέουσι. Ταῦτα δὲ δώδεκα μέρεα 146
 τῶν Ἀχαιῶν ἔστι καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν. τούτων δὲ εἴ-
 νηκεν καὶ οἱ Ἴωνες δώδεκα πόλιν ἐποίησαντο, ἐπεὶ
 ὥς γέ τι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνες εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἢ
 κάλλιόν τι γεγόνασιν, μωρή πολλή λέγειν, τῶν Ἀβαντες
 μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσι οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης
 μετὰ οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν, Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι
 ἀναμεμίσχεται καὶ Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκέες
 ἀποδάσμοι καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ
 Ἀωριεῖς Ἐπιδαύριοι, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίχα-
 νται· οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανήου τοῦ Ἀθηναίων
 ὁρμηθέντες καὶ νομίζοντες γευναιότατοι εἶναι Ἰώνων,
 οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἡγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ
 καίρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονεάς. διὰ τοῦ-
 ταν δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὐταὶ νόμον θέμεναι
 σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν καὶ παρέδοσαν τῇσι θυ-
 γατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι μηδὲ οὐνό-
 ματι βῶσαι τὸν ἐκωτῆς ἄνδρα, τοῦδε εἵνεκεν, ὅτι ἐφόν-
 ευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας καὶ
 ἐπειτεν ταῦτα ποιήσαντες αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ
 ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ. Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ 147
 μὲν αὐτῶν Λυκίους ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγο-
 νότας, οἱ δὲ Κανέκωνας Πυλίου ἀπὸ Κόδρου τοῦ Με-
 λίωνθου, οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχον-
 ται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστω-

- σαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάν-
 τες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γεγόνασι καὶ Ἀπατούρια
 ἄγουσι ὀρτήν. ἄγουσι δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κο-
 λοφωνίων· οὗτοι γὰρ μούνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπα-
 148 τούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν. Τὸ δὲ
 Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χῶρος ἱερὸς, πρὸς ἄρκτον
 τετραμμένος, κοινῇ ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσει-
 δέωνι Ἐλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἡπείρου ἄκρη
 πρὸς ξέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, ἐς τὴν συλ-
 λεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολλῶν Ἴωνες ἄγεσκον ὀρτήν, τῇ
 ἔθεντο οὖνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὔτι μούναι αἱ
 Ἰώνων ὀρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως
 πᾶσαι ἐς τῷαυτὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰπερ τῶν Περ-
 σέων τὰ οὐνόματα.
- 149 Αὗται μὲν οἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι, αἶδε δὲ αἱ Αἰολί-
 δες, Κύμη ἢ Φρικωνίς καλεομένη, Ἀήρσαι, Νέον τε-
 χος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγυρόεσσα, Πιτάνη,
 Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὗται ἔνδεκα Αἰολέων
 πόλιες αἱ ἀρχαῖαι· μία γὰρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἰώ-
 νων, Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὗται θυώδεκα αἱ ἐν τῇ
 ἡπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χῶρην μὲν ἔτυχον κτίσαν-
 τες ἀμείνω Ἰώνων, ὥρέων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως.
- 150 Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες· Κολοφωνίους ἄν-
 δρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐν τῆς πατρίδος
 ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυ-
 λάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὀρτήν ἐξω τείχεος ποιευμέ-
 νους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληῖσαντες ἐσχον τὴν πό-
 λιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων ὁμολογίῃ ἐχρή-
 σαντο, τὰ ἐπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων ἐκλιπεῖν
 Σμύρνην Αἰολέας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων
 ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἔνδεκα πόλιες καὶ ἐποιήσαντο
- 151 σφέων αὐτέων πολίτας. Αὗται μὲν νυν αἱ ἡπειρωτί-

δες Αιολίδες πόλεις, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἰῳ οἰκημένων· κεν-
χωρίζεται γὰρ αὐταί· αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσιν πέντε
μὲν πόλεις τὴν Λέσβον νέμονται (τὴν γὰρ ἔκτῃ ἐν τῇ
Λέσβῳ οἰκομένην Ἀρίσβαν ἡνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι,
ἔοντας ὁμαίμους), ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκείται πόλις, καὶ
ἐν τῇσι Ἑκατὸν νήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία. Λε-
σβίοισι μὲν νῦν καὶ Τενεδίοισι, κατὰ περ Ἰώνων τοῖσι
τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν. τῇσι δὲ λοιπῇσι
πόλεσι ἕαδε κοινῇ Ἰωσι ἔπεσθαι, τῇ αὖ οὗτοι ἐξηγέονται.

Ὡς δὲ ἀπίκοντο εἰς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ 152
Αἰολέων οἱ ἄγγελοι (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρῆσ-
σόμενα), εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαῖέα, τῷ
οὔνομα ἦν Πύθερμος. ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περι-
βαλλόμενος, ὥς αὖ πυνθανόμενοι πλείστοι συνέλθοιεν
Σπαρτιητέων, καὶ καταστὰς ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑω-
τοῖσι χρηίζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐ κως ἤκουον, ἀλλ'
ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἰωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσ-
σονται, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπώσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς
ἄγγέλους ὁμῶς ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρῳ, ὥς
μὲν ἐμοὶ δοκέει, κατασκόπους τῶν τε Κύρου προηγμάτων
καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι εἰς Φωκαίαν ἐπεμπον
εἰς Σάρδις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα
ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίαν ῥῆσιν,
γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν ὥς αὐ-
τῶν οὐ περιοφόμενων. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος 153
λέγεται Κύρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρέοντας οἱ Ἑλλήνων,
τίνες ἔοντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσιοι πλήθος
ταῦτα ἑωυτῷ προαγορεύουσι. πυνθανόμενοι δὲ μιν
εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· Οὐκ ἔδεισά
κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσί ἐστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει
ὑποδεδεγμένος, εἰς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὑμνύντες
ἐξαπατῶσι. τοῖσι, ἦν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθει

ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκῆτα. Ταῦτα ἐς τοὺς πάντας
 Ἕλληνας ἀπέροισεν ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησά-
 μενοι ὦνῃ τε καὶ πρῆσι χρέονται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι
 ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασιν χρᾶσθαι, οὐδέ σφι ἔστι τὸ παρά-
 παν ἀγορῇ. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδεις Τα-
 βάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τὸν τε Κροῖσον καὶ
 τὸν τῶν ἄλλων Ἀνδῶν Πακτῦν ἀνδρὶ Ἀνδῶ κομίζειν,
 ἀπήλαυνε αὐτοὺς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμε-
 νος καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν
 πρώτην εἶναι. ἥ τε γὰρ Βαβυλῶν οἱ ἦν ἐμπόδιος καὶ
 τὸ Βάκτριον ἔθνος καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς
 ἐπέιχε τε στρατηλατέειν αὐτοὺς, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμ-
 154 πειν στρατηγόν. Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρ-
 δίων, τοὺς Ἀνδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτῦνης ἀπὸ τε Ταβά-
 λου καὶ Κύρου, καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυ-
 σὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε
 ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἐπειθε
 σὺν ἑωυτῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδεις
 155 ἐπολιόρχεε Τάβαλον ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει. Πν-
 θόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς Κροῖσον
 τάδε· Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων
 ἐμοί; οὐ πάνσονται Ἀνδοί, ὥς οἰκᾶσι, πρήγματα παρέ-
 χοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίσω, μὴ ἄριστον ἢ ἔξαν-
 δραποδίσασθαι σφεας· ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι
 πεποιημέναι, ὥς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων
 αὐτοῦ φείσαιο. ὥς δὲ καὶ ἐγὼ Ἀνδῶν τὸν μὲν πλεόν-
 τι ἢ πατέρα ἰόντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Ἀνδοῖσι
 τὴν πόλιν παρέδωκα, καὶ ἔπειτεν θωυμάζω, εἴ μοι ἀπε-
 στάσι. Ὁ μὲν δὴ τὰ περ ἐνόεε ἔλεγε, ὁ δ' ἀμείβετο
 τοισίδε, δεισας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδεις· Ὡς
 βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἰρηκας, σὺ μέντοι μὴ πάντα
 θυμῷ χρέεο, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσης, ἀναμάρ-

τητον εἰσῆσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἐσπεύων·
 τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἐπρηξα, καὶ ἐγὼ κεφαλῇ
 ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτύης γὰρ
 ἐστὶ ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δότω
 τοι δίκην. *Αυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι*
ἐπίταξον, ὥς μήτε ἀποστέωσι μήτε δεινοί τοι ἔωσι·
ἄπειπε μὲν σφι πέμψας ὅπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι, κέλευε
δέ σφας κιδωνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ κο-
θόρνους ὑποδέεσθαι, πρόειπε δ' αὐτοῖσι κιδαρίζειν τε
καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας. καὶ
ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναικάς ἀντ' ἀνδρῶν ὅψαι
γερονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται, μὴ ἀποστέωσι.
Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἰρετώτερα ταῦτα 156
*εὐρίσκων *Αυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας προηθῆναι σφέας,**
ἐπιστάμενος, ὅτι ἦν μὴ ἀξιοχρεῶν πρόφασιν προτείνῃ,
οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δέ,
*μὴ καὶ ὕστερόν ποτε οἱ *Αυδοί*, ἦν τὸ παρεὸν ὑπεκδρά-*
*μωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν *Περσέων* ἀπόλωνται. *Κῦρος**
δὲ ἥσθεις τῇ ὑποθήκῃ καὶ ὑπεῖς τῆς ὀργῆς ἔφη οἱ πε-
*θεσθαι. καλέσας δὲ *Μαζάρεια* ἄνδρα *Μῆδον*, ταῦτά οἱ*
*ἐντείλατο προειπεῖν *Αυδοῖσι*, τὰ ὁ *Κροῖσος* ὑπετίθετο,*
καὶ πρὸς ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας, οἱ
*μετὰ *Αυδῶν* ἐπὶ *Σάρδις* ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ *Πα-**
κτύην πάντως ζῶοντα ἀγαγεῖν παρ' ἐωυτόν. Ὁ μὲν δὴ 157
 ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος ἀπήλαυσε ἐς ἥθεα τὰ
Περσέων, Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν
*ἐπ' ἐωυτὸν ἰόντα, δέσας ὥχετο φεύγων ἐς *Κύμην*. *Μα-**
*ζάρης δὲ ὁ *Μῆδος* ἐλάσας ἐπὶ τὰς *Σάρδις* τοῦ *Κύρου**
στρατοῦ μοῖραν ὅσῃν δὴ ποτε ἔχων, ὥς οὐκ εὖρε ἐτι ἔον-
*τας τοὺς ἀμφὶ *Πακτύην* ἐν *Σάρδισι*, πρῶτα μὲν τοὺς *Αυ-**
*δοὺς ἠνάγκασε τὰς *Κύρου* ἐντολὰς ἐπιτελεῖν· ἐκ τοῦ-*
 του δὲ κελευσμοσύνης *Αυδοί* τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζῆης

- μετέβαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε εἰς τὴν Κύ-
μην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην. οἱ δὲ Κυ-
μαῖοι ἐγνωσαν συμβουλῆς πέρι εἰς θεὸν ἀνῶσαι τὸν ἐν
Βραγχιδῇσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἰδρυ-
μένον, τῷ Ἰωνέσι τε πάντες καὶ Αἰολέσι εἰώθεσαν χρᾶ-
σθαι. ὁ δὲ χώρος οὗτός ἐστι τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πα-
158 νόρμου λιμένος. Πέμπσαντες ὧν οἱ Κυμαῖοι εἰς τοὺς
Βραγχίδας θεοπρόπους εἰρώτεον περὶ Πακτύην ὁκοῖόν
τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριεῖσθαι· ἐπειρωτέουσι
δὲ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο ἐκδιδόναι Πακτύην
Πέρσῃσι. ταῦτα δὲ ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυ-
μαῖοι, ὠρμέατο ἐκδιδόναι. ὀρμεομένου δὲ ταύτῃ τοῦ
πλήθεος Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδῃ ἀνὴρ τῶν ἀστῶν
ζῶν δόκιμος ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων
τε τῷ χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν
ἀληθείας, εἰς ὃ τὸ δεύτερον περὶ Πακτύῃς ἐπειρησόμενοι
159 ἦσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν. Ἀπι-
χομένων δὲ εἰς Βραγχίδας ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀρι-
στόδικος ἐπειρωτέων τάδε· Ὠναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέ-
της Πακτύης ὁ Ἀνδὸς φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς Περ-
σέων· οἱ δὲ μιν ἐξαίτουνται προσεῖναι κελεύοντες Κυ-
μαίους. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν τὸν
ἱκέτην εἰς τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ
ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως, ὁκότερα ποιέωμεν. Ὁ
μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτὸν σφι χρησμὸν
ἔφαινε κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. πρὸς ταῦτα
ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίας ἐποίησε τάδε· περιῶν τὸν
νηὸν κύκλῳ ἐξαίρει τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν
νευροσσευμένα ὀρνέθων γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ
αὐτοῦ ταῦτα λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι φέ-
ρονσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τάδε·
Ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾷς ποιεῖν; τοῦ

ἰκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐξεις; Ἀριστόδικον δὲ οὐκ
 ἀπορήσαντα πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· Ὡναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω
 τοῖσι ἰκέτησι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἰκέτην
 ἐκδιδόναι; Τὸν δὲ αὐτὶς ἀμείψασθαι τοισίδε· Ναὶ κε-
 λεύω, ἵνα γε ἄσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε, ὥς μὴ τὸ
 λοιπὸν περὶ ἰκετέων ἐκδόσιος ἔλθῃτε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.
 Ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλό- 160
 μενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ' ἑωυτοῖσι ἔχον-
 τες πολιορκέεσθαι ἐς Μυτιλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι. οἱ
 δὲ Μυτιληναῖοι ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρους ἀγγελίας ἐκ-
 διδόναι τὸν Πακτύην παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δὴ·
 οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη.
 Κυμαῖοι γὰρ ὥς ἔμαθον ταῦτα πρησόμενα ἐκ τῶν Μυ-
 τιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκχομίζουσι
 Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱερῷ Ἀθηναίης πολιοῦ-
 χου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη. ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι
 ἐπὶ τῷ Ἀταρνέϊ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἐστὶ
 χώρος τῆς Μυσῆς, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μὲν νυν
 παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐθέλοντες Κύ-
 ρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος,
 ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλὰς κρι-
 θέων πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενὶ οὔτε πέμματα ἐπέσ-
 σετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων
 ἱερῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας ταύτης γινόμενα. Χῖοι μὲν 161
 νυν Πακτύην ἐξέδοσαν, Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρα-
 τεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας Τάβαλον, καὶ τοῦτο
 μὲν Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο, τοῦτο δὲ Μαιάνδρου
 πεδίον πᾶν ἐπέδραμε λῆλῃν ποιεύμενος τῷ στρατῷ, Μα-
 γνησίην δὲ ὥσανύτως. μετὰ δὲ ταῦτα ἀντίκα νούσῳ τε-
 λευτᾷ. Ἀποθανόντος δὲ τούτου Ἀρπαγος κατέβη διά- 162
 δοχος τῆς στρατηγείας, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, τὸν
 ὁ Μῆδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέξῃ ἔδαισε, ὃ

- τῷ Κύρῳ τὴν βασιληίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὠνήρ
 τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὥς ἀπίκετο εἰς τὴν
 Ἰωνίην, αἶρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅπως γὰρ τειχέρας
 ποιήσῃ, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρ-
 163 θτε. πρώτη δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε. Οἱ δὲ Φω-
 καιέες οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρή-
 σαντο, καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν
 Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες.
 ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ, ἀλλὰ πεντηκον-
 τέροισι. ἀπικόμενοι δὲ εἰς τὸν Ταρτησὸν προσφιλέες ἐγέ-
 νοντο τῷ βασιλεῖ τῶν Ταρτησίων, τῷ οὖνομα μὲν ἦν
 Ἀργανθώνιος, ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησοῦ ὀγδώκοντα
 ἔτη, ἐβίωσε δὲ τὰ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὴ
 τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιέες οὕτω δὴ τι ἐγένοντο,
 ὥς τὰ μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς
 ἐωντοῦ χώρας οἰκῆσαι ὅκου βούλονται, μετὰ δὲ, ὥς τοῦ-
 τό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυνθόμενος τὸν
 Μῆθον παρ' αὐτῶν ὥς αὖξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τεί-
 χος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ
 γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι,
 τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων καὶ εὖ συναρμοσμένων.
 164 Τὸ μὲν δὴ τεῖχος τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιή-
 θη, ὁ δὲ Ἀρπαγὸς ὥς ἐπήλασε τὴν στρατιήν, ἐπολιόρ-
 κεε αὐτοὺς, προῖσχόμενος ἔπει, ὥς οἱ καταχρᾶ, εἰ βού-
 λονται Φωκαιέες προμαχεῶνα ἓνα μοῦνον τοῦ τείχεος
 ἐρεῖψαι καὶ οἰκημα ἓν κατιρῶσαι. οἱ δὲ Φωκαιέες περιη-
 μεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ ἔφασαν ἐθέλειν βουλευσασθαι
 ἡμέρην μίαν καὶ ἔπειτεν ὑποκρινέσθαι. ἐν ᾧ δὲ βου-
 λεύονται αὐτοί, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν στρα-
 τιήν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δ' Ἀρπαγὸς ἔφη εἰδέναι μὲν εὖ
 τὰ ἐκείνοι μέλλοιεν ποιεῖν, ὅμως δὲ σφι παρίεναι βου-
 λεύσασθαι. ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἀρπαγὸς ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε

τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαῖες ἐν τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθιέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἐπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθιέοντες καὶ αὐτοὶ ἐσθάνοντες ἐπλῶον ἐπὶ Χίου· τὴν δὲ Φωκαίαν ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαῖες, ἐπεὶ τέ σφι Χίοι 165 τὰς νήσους τὰς Οἰνούσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνευμένοισι πωλεῖν δειμαίνοντες, μὴ αἱ μὲν ἐμπορίων γένωνται, ἡ δὲ αὐτῶν νῆσος ἀποκληισθῇ τούτου εἵνεκεν, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαῖες ἐστελλόντο εἰς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ὄνεστησαντο πόλιν, τῇ οὖνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη ἐτετελευτήκει. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον πρῶτα καταπλώσαντες εἰς τὴν Φωκαίαν, κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν φυλακὴν, ἣ ἐφρουρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἀρπάγου τὴν πόλιν, μετὰ δὲ, ὥς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρτας τῷ ὑπολειπομένῳ ἐσυντῶν τοῦ στόλου. πρὸς δὲ ταύτησι καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὥμοσαν μὴ πρὶν εἰς Φωκαίαν ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναβῆναι. στελλομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον ὑπὲρ ἡμίσεως τῶν ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλεως καὶ τῶν ἡθιῶν τῆς χώρας, ψευδόρκοι δὲ γενόμενοι ἀπέπλῶον ὀπίσω εἰς τὴν Φωκαίαν. οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκιον ἐφύλασσον, ἀερόθεντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἐπλῶον. Ἐπεὶ τε δὲ 166 εἰς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἶκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἔτεα πέντε, καὶ ἱρὰ ἐνιδρύσαντο. καὶ ἦγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιοίκους ἅπαντας, στρατεύονται ᾧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῶ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι νηυσὶ ἐκάτεροι ἐξήκοντα. οἱ δὲ Φωκαῖες πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, εἶοντα

ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἤντιάζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμε-
 νον πέλαγος. συμμίσγοντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ Καδμητῇ τις
 νίκη τοῖσι Φωκαεῦσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσαρέκοντά
 σφι νέες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι ἦσαν
 ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους. καταπλώ-
 σαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίνην ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυ-
 ναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν, ὅσῃν οἶαί τε ἐγίνοντο αἱ
 νέες σφι ἄγειν, καὶ ἐπειτεν ἀπέντες τὴν Κύρνον ἐπλῶν
 167 ἐς Ῥήγιον. Τῶν δὲ διαφθαρευσέων νεῶν τοὺς ἄνδρας οἱ
 τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτῶν
 πολλῶ πλέους, καὶ τούτους ἐξαγαρόντες κατέλευσαν.
 μετὰ δὲ Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον, ἐν
 τῷ οἱ Φωκαῖες καταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγίνετο διά-
 στροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ
 ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς
 ἔπεμπον, βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἀμαρτάδα. ἡ δὲ
 Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιεῖν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι
 ἐτι ἐπιτελεῶσι· καὶ γὰρ ἐναγίζουσὶ σφι μεγάλως καὶ
 ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἐπιστάσι. καὶ οὗτοι μὲν
 τῶν Φωκαίων τοιοῦτῳ μῶρῳ διεχρήσαντο, οἱ δὲ αὐτῶν
 ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες ἐνθεῦτεν ὀρμεόμενοι ἐκτῆ-
 σαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίας ταύτην, ἣτις νῦν Τέλη
 καλεῖται. ἐκτίσαν δὲ ταύτην πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιή-
 τεω μαθόντες, ὥς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτί-
 σαι ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μὲν νῦν
 168 πέρι τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτως ἔσχε. Παραπλήσια δὲ τούτοις
 καὶ Τήλοι ἐποίησαν· ἐπεὶ τε γὰρ σφῶν εἶλε χώματι τὸ
 τεῖχος Ἀρπυγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἰχοντο
 πλώοντες ἐπὶ τῆς Θρηίκης, καὶ ἐνθαῦτα ἐκτίσαν πόλιν
 Ἀβδήρα, τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος
 κτίσας οὐκ ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελαθεῖς τι-
 μὰς νῦν ὑπὸ Τηίων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει.

Οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μοῦνοι τὴν δουλосύνην οὐκ 169
 ἀνεχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας, οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες,
 πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπίκοντο Ἀρπάγω, κατὰ
 περ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ περὶ τῆς
 ἑαυτοῦ ἑκάστος μαχόμενοι· ἐσσωθέντες δὲ καὶ ἀλόντες
 ἔμενον κατὰ χώραν ἑκάστοι καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέ-
 λουν. Μιλήσιοι δὲ, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρηται, αὐτῷ
 Κύρῳ ὄρκιον ποιησάμενοι ἡσυχίην ἤγουν. οὕτω δὴ τὸ
 δευτερον Ἰωνίῃ ἐδεδούλωτο. ὥς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἡλείρῳ
 Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἀρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες
 καταρρωδήσαντες ταῦτα σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ.
 Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἔσπον 170
 ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα
 Πριηνέα ἀποδεξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπεί-
 θοντο, παρῆχε ἂν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα·
 ὃς ἐκέλευε κοινῶ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλώειν ἐς
 Σαρδῶ, καὶ ἔπειτεν πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων,
 καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλосύνῃς εὐδαιμονή-
 σειν νήσων τε ἀπασέων μεγίστην νεμομένους καὶ ἄρχον-
 τας ἄλλων· μένουσι δὲ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν
 ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριη-
 νέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοισι Ἴωσι γενομένη, χρηστὴ
 δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρεῖναι Ἰωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλη-
 σίου ἐγένετο τὸ ἀνέκαθεν γένος ἔοντος Φοίνικος, ὃς ἐκέ-
 λευε ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν
 Τέῳ (Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης), τὰς δὲ ἄλλας πό-
 λιας οἰκεομένας μηδὲν ἔσπον νομίζεσθαι, κατὰ περ εἰ
 δῆμοι εἶεν.

Οὗτοι μὲν δὴ σφι γνώμας τοιαύσδε ἀπεδέξαντο, Ἀρ- 171
 παγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην ἐποιέετο στρατηίην
 ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καννίους καὶ Ανκίους, ἅμα ἀγόμενος
 καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολίτας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπι-

γυμένοι ἐς τὴν ἡπειρον ἐκ τῶν νήσων· τὸ γὰρ παλαιὸν
 εἶντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες εἶχον
 τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ
 ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ, οἱ δὲ,
 ὅπως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ἄτε δὲ δὴ
 Μίνω κατεστραμμένου γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχεύοντος τῷ
 πολέμῳ τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων
 ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἄμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα.
 καὶ σφι τριζὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες
 ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι
 Κᾶρες εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ ση-
 μῆα ποιεῖσθαι, καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησά-
 μενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπί-
 δας πάντες, οἱ περ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρᾶσθαι, τελαμῶσι
 σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι ἀνέξει τε καὶ τοῖσι
 ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας
 χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Λωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστη-
 σαν ἐκ τῶν νήσων, καὶ οὕτω ἐς τὴν ἡπειρον ἀπίκοντο.
 κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρήτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ
 μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογεῖνσι τούτοις οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ
 νομίζουσι αὐτοὶ ἐωντούς εἶναι αὐτόχθονας ἡπειρώτας,
 καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεομένους, τῷ περ
 νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοις Διὸς Καρίου ἱερὸν
 ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὥς κασι-
 γνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν
 Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς. τούτοις μὲν δὴ
 μέτεστι, ὅσοι δὲ εἶντες ἄλλου ἔθνους ὁμόγλωσσοι τοῖσι
 172 Καρί ἐγένοντο, τούτοις δὲ οὐ μέτα. Οἱ δὲ Κανῖνιοι
 αὐτόχθονες δοκέειν ἐμοὶ εἶναι, αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης
 φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ
 Καρικὸν ἔθνος, ἣ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καννικόν (τοῦτο
 γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι), νόμοις δὲ χρέονται

κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Κα-
 ρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φι-
 λότητα ἰλαθὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ
 γυναιξὶ καὶ παισὶ. ἰδρυνθέντων δὲ σφι ἰρῶν ξεινικῶν
 μετέπειτεν, ὥς σφι ἀπέδοξε (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι
 μαῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι), ἐνδύντες τὰ ὅπλα ὅπαντες
 Κεῦνιοι ἠβηδὸν, τύπτοντες δούρασι τὸν ἥερα μέχρι οὐ-
 ραν τῶν Καλυνδικῶν εἶποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν
 τοὺς ξεινικοὺς θεοὺς. Καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιού- 173
 τοῖσι χρέονται, οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τῶρχαῖον γεγό-
 νασι (τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβα-
 ροι). διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιληΐης τῶν
 Εὐρώπης παίδων, Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὥς ἐπε-
 κράτησε τῇ στάσι Μίνωσ, ἐξήλασε αὐτὸν τε Σαρπηδόνα
 καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες ἀπίκοντο
 τῆς Ἀσίας ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι
 νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλύας, οἱ δὲ Μιλύαι
 πρὶν Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδῶν
 ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό πέρ τε ἠνεύκοντο οὖνομα καὶ
 νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων οἱ Λύκιοι Τερμί-
 λαι. ὥς δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίωνος, ἐξελαθεὶς
 καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέος, ἀπίκετο ἐς τοὺς
 Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου
 τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι
 δὲ τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέονται. ἐν δὲ
 τῷδε ἰδίον νενομίκασι καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρον-
 ται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς καὶ
 οὐκ ἀπὸ τῶν πατέρων. εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλη-
 σίον, τίς εἴη, καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μη-
 τρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας. καὶ ἦν μὲν γε γυνὴ ἀστὴ
 οὐλοῦσα συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενομίσται, ἦν δὲ

ἀνὴρ ἀστὸς, καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχη, ἅτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

- 174 Οἱ μὲν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγου, οὔτε αὐτοὶ οἱ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώραν οἰκεῖουσιν. οἰκεῖουσιν δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἀποικοὶ Κνίδιοι, οἱ τῆς χώρας τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλεῖται, ἀργμμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβασσίας, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης πλὴν ὀλίγης περιρρόου (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορρῇν ἄνεμον ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σύμην τε καὶ Ρόδον θάλασσα), τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὼν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὠρυσσον οἱ Κνίδιοι, ἐν ὅσῳ Ἀρπαγὸς τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώραν ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγίνετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρα ἐς τὴν ἡπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἐστί, τὸν ὠρυσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γὰρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεισθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τὰ τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυνομένης τῆς πέτρης, ἐπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπερησομένους τὸ ἀντίξουν. ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾶ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργαῦτε μῆδ' ὀρύσσετε·

Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ γ' ἐβούλετο.

- Κνίδιοι μὲν ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης τοῦ τε ὀρύγματος ἐπάνεσαντο καὶ Ἀρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ ἀμα-
 175 χητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν. Ἦσαν δὲ Πηδασεῖς οἰζοῦντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ μεσόγαιαν, τοῖσι ὅπως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περι-
 οίκοισι, ἡ ἰσθείη τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἰσχει. τοῖς

σφι τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μόν-
 νοί τε ἀντέσχον χρόνον Ἀρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον
 πλείστα, οὗρος τειχίσαντες, τῷ οὐνομά ἐστι Αἰδῆ. Πη- 176
 δασεές μὲν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν, Λύκιοι δὲ, ὥς ἐς
 τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἀρπαγος τὸν στρατὸν, ἐπεξ-
 ιόντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀρετὰς ἀπε-
 δεικνυντο, ἐσσωθέντες δὲ καὶ κατεिल्θόντες ἐς τὸ ἄστυ
 συνήλυσαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα
 καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἐπειτεν ὑπῆψαν
 τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καλεσθαι. ταῦτα δὲ ποιή-
 σαντες καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινούς, ἐπεξελθόντες
 ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυ-
 κίων φαρμένων Ξανθίων εἶναι οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀρθώ-
 κοντα ἰστιάων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀρθώκοντα ἰστίαι
 αὗται ἔτυχον τηρικαῦτα ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιερέ-
 νονται. τὴν μὲν δὲ Ξάνθον οὕτω ἔσχε ὁ Ἀρπαγος, παρα-
 πλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε· καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι
 τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω.

ΤΑ μὲν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἀρπαγος ἀνάστατα 177
 ἐποίησε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος κατα-
 στρεφόμενος καὶ οὐδὲν καριείς. τὰ μὲν νυν αὐτῶν πλέω
 παρήσομεν, τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε πλείστον καὶ ἀξια-
 πηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι. Κῦρος ἐπεὶ τε 178
 τὰ πάντα τῆς ἡπείρου ὑποχείρια ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι
 ἐπετίθετο. Τῆς δὲ Ἀσσυρίας ἐστὶ [τὰ] μὲν κου καὶ ἄλλα
 πολίσματα μεγάλα πολλὰ, τὸ δὲ οὐνομαστότατον καὶ
 ἰσχυρότατον, καὶ ἔνθα σφι Νίνου ἀναστάτου γενομένης
 τὰ βασιλῆα κατεστήκει, ἦν ΒΑΒΥΛΩΝ, ἐοῦσα τοιαύ-
 τη δὴ τις πόλις. κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα
 μέγιστον ἑκάστου εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐοῦσης
 τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γί-
 νονται συνάπαντες ὀρθώκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μὲν

νυν μέγαθος τοσοῦτό ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου,
 ἐκεκόσμητο δὲ ὥς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.
 τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλήν
 ὕδατος περιθεῖει, μετὰ δὲ τείχος πεντήκοντα μὲν πηχέων
 βασιλῆων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων πηχέων. ὁ
 δὲ βασιλῆος πῆχυς τοῦ μετροῦν ἐστὶ πῆχεος μέζων τρισὶ
 179 δακτύλοισι. Δεῖ δὴ με πρὸς τούτοισι εἰ φράσαι, ἵνα τε
 ἐκ τῆς τάφρου ἢ γῇ ἀναισιμώδῃ, καὶ τὸ τεῖχος ὅτινα
 τρόπον ἐργαστο. ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλίν-
 θευον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλ-
 κύνσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς ὥπτησαν αὐτάς ἐν καμί-
 νοισι· μετὰ δὲ τέλματι χρεόμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ καὶ
 διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων δια-
 στοιβάζοντες ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλα,
 δεύτερα δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ
 τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα οἰκήματα μουνόκωλα ἔδει-
 μαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων
 ἔλιπον τεθρίπῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεσιᾷσι πέριξ
 τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαι πάσαι, καὶ σταθμοὶ τε καὶ
 ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἐστὶ δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὶ
 ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος, Ἴς οὖνομα αὐτῇ. ἐνθα
 ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας, Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα.
 ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον.
 οὗτος ὢν ὁ Ἴς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλ-
 του ἀναδιδόει πολλοὺς, ἐνθεν ἢ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βα-
 180 βυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. Ἐτετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυ-
 λῶν τρόπῳ τοιῷδε, ἐστὶ δὲ δύο φάρσεια τῆς πόλιος. τὸ
 γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέρρει, τῷ οὖνομά ἐστι Εὐ-
 φράτης· ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς
 καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν.
 τὸ ὢν δὴ τείχος ἐκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν
 ἐλήλαται· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου αἱ ἐπιχαμπαὶ παρὰ χεῖλος

ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ αἵμασι ῥή πλύνθων ὀπτέων παρα-
 τείνει. τὸ δὲ ἄστυ αὐτὸ ἐὼν πλήρες οἰκίεων τριωρόφων
 τε καὶ τετρωρόφων κατατέμνεται τὰς ὁδοὺς ἰθάες, τὰς
 τε ἄλλας καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχού-
 σας. κατὰ δὴ ὧν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασι τῇ παρὰ
 τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι, το-
 σαῦται ἀριθμόν. ἦσαν δὲ καὶ αὐταὶ χάλκεαι, φέρουσαι
 καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμὸν. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖ- 181
 χος θώρηξ ἐστὶ, ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος [περιθεῖ] οὐ
 πολλῷ τέφ ἄσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεύχεος, στεινότε-
 ρον δέ. ἐν δὲ φάρσει ἐκατέρω τῆς πόλιος ἐτετείχιστο ἐν
 μέσῳ, ἐν τῷ μὲν τὰ βασιλῆα περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ
 ἰσχυρῷ, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Διὸς Βήλου ἱερὸν χαλκόφυλον,
 καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἐτι ἐὼν, δύο σταδίων πάντη, ἐὼν τε-
 τράγωνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδό-
 μηται, σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ
 τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα
 ἐπὶ τούτῳ, μέχρι οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐ-
 τοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα
 πεποιήται. μεσοῦντι δέ κεν τῆς ἀναβάσιδος ἐστὶ κατα-
 γωγὴ τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες
 ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ
 νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται
 εὐ ἐστρωμένη, καὶ οἱ τράπεζα παρακείμεναι χρυσῆ. ἀγαλ-
 μα δὲ οὐκ ἔστι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον· οὐδὲ νύκτα
 οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν
 ἐπιχωρίων, τὴν ἂν ὁ θεὸς ἔληται ἐκ πασέων, ὥς λέ-
 γουσι οἱ Χαλδαῖοι ἔόντες ἱερεῖς τούτου τοῦ θεοῦ. Φασὶ 182
 δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν
 αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς
 κλίνης, κατὰ περ ἐν Θήβησι τῇσι Αἰγυπτίησι κατὰ τὸν
 αὐτὸν τρόπον, ὥς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι (καὶ γὰρ δὴ

- ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαίεος γυνή, ἀμ-
 φότεραι δὲ αὐταὶ λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμίλην
 φοιτᾶν), καὶ κατὰ περ ἐν Πατάροις τῆς Λυκίης ἡ πρό-
 μαντις τοῦ θεοῦ, ἐπεὶ γέννηται· οὐ γὰρ ὧν αἰεὶ ἐστὶ
 χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὶ γέννηται, τότε ὧν συγκα-
 183 τακλῆται τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῶ. Ἔστι δὲ τοῦ ἐν
 Βαβυλῶνι ἱεροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηὸς, ἐνθα ἄγαλμα μέγα
 τοῦ Διὸς ἐνὶ κατήμενον χρύσειον, καὶ οἱ τράπεζα μεγάλη
 παρακίετα χρυσεή, καὶ τὸ βᾶθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρύ-
 σεός ἐστι. καὶ ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτα-
 κοσίων χρυσοῦ πεποιήται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ βω-
 μὸς ἐστὶ χρύσεος. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅκου
 θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων· ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσεοῦ
 βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν, ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μούνα, ἐπὶ
 δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταρίξουσιν λιβανωτοῦ χίλια
 τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι τότε, ἐπεὶ τὴν ὀρ-
 τὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ· ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ ἐτι
 τὸν χρόνον ἐκείνον καὶ ἀνδριᾶς δυνάδεκα πηχέων, χρύ-
 σεος, στερεός. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον, τὰ δὲ λέγεται
 ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δα-
 ρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας οὐκ ἐτόλμησε λα-
 βεῖν, Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε καὶ τὸν ἱεῖα ἀπέκτεινε
 ἀπαγορεύοντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὲ ἱερὸν
 τοῦτο οὕτω κεκόσμηται, ἐστὶ δὲ καὶ ἰδία ἀναθήματα
 184 πολλά. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κοῦ καὶ
 ἄλλοι ἐρέοντο βασιλεῖς, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοις λό-
 γοις μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν
 καὶ τὰ ἱερά, ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο· ἡ μὲν πρότερον
 ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένη,
 τῇ οὐνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα
 ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ
 185 ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν· ἡ δὲ δὴ δεύτε-

ρον γενομένη ταύτης βασιλεία, τῇ οὖνομα ἦν Νίτωκρις, αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο, τὰ ἐγὼ ἀπηγγέσμαι, τοῦτο δὲ τὴν Μῆδων ὁρώσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, [ἀλλ'] ἄλλα τε ἀραιορημένα ἄσπεα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα. πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ῥεοντα πρότερον ἰθὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὁρῶξασα οὕτω δὴ τι ἐποίησε σχολιὸν, ὥστε δὴ τρις ἐς τῶν τινὰ κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνύεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὖνομά ἐστι, ἐς τὴν ἀπικνύεται ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἱ ἂν κομίζονται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλώοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τρις τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος ἄξιον θάψματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλῶνος ὥρυσσε ἔλντρον λίμνη, ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεῦσα εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα. ἐπεὶ τε δὲ οἱ ὁρώρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίησε δὲ ἀμφοτέρω ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σχολιὸν καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἔλος, ὡς ὅτε ποταμὸς βραδύτερος εἴη περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόαι ἔωσι σχολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἐκ τε τῶν πλόων ἐκδέχεται περίοδος τῆς λίμνης μακρῇ. κατὰ τοῦτο δὲ εἰργάζετο τῆς χώρας, τῇ αἰ' τε ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μῆδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν 185

δὴ ἐκ βάθεος περιεβάλετο, τοιγὴνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρεν-
 θήκην ἐποιήσατο. τῆς πόλιος ἐούσης δὴν φαρσέων, τοῦ
 δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων,
 ὅπως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος εἰς τοῦτερον δια-
 βῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν. καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω,
 ὁ πληρόν τοῦτο. αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεῖδε· ἐπεὶ τε γὰρ
 ὤρυσσε τὸ ἔλντρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τότε ἄλλο ἀπὸ
 τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο. ἐτάμνετο λίθους περιμήκειας,
 ὡς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἐτοῖμοι, καὶ τὸ χωρίον ὀρύσσοντο,
 ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν εἰς τὸ ὤρυσσε
 χωρίον, ἐν ᾧ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμέ-
 νου τοῦ ἀρχαίου ῥέεθρου τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ ποτα-
 μοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσις τὰς ἐκ τῶν πυ-
 λίδων εἰς τὸν ποταμὸν φερούσας ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι
 ὀπτῆσι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχει, τοῦτο δὲ κατὰ
 μέσην κον μάλιστα τὴν πόλιν τοῖσι λίθοισι, τοὺς ὠρύ-
 ξατο, οἰκοδόμειε γέφυραν, θέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ
 τε καὶ μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτήν, ὅπως μὲν
 ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν
 ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι, τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα
 ἀπαίρεισκον τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς
 νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὡς δὲ τό τε ὀρυχθὲν
 λίμνη πλήρης ἐγερόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ περὶ
 τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν εἰς
 τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω τὸ
 ὀρυχθὲν ἔλος γενόμενον εἰς θεὸν ἐδόκει γεγόνεναι καὶ
 187 τοῖσι πολίτησι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη. Ἡ δ' αὐτὴ
 αὕτη βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιγὴνδε τινὰ ἐμηχανήσατο.
 ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος τάφον
 ἑωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν
 πυλέων, ἐνεκόλαψε δὲ εἰς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα
 τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ἙΜΕΥ ῥΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ

ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ἦΝ ΣΠΑΝΙΣΗ. ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ἈΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΛΑΒΕΤΩ ὍΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ ἈΛΛΩΣ ἈΝΟΙΞΗ. Οὐ ΓΑΡ ἈΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος, μέχρι οὗ ἐς Δαρείον περιήλθε ἡ βασιληῖη. Δαρεῖω δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρᾶσθαι, καὶ χρημάτων κειμένων, καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεσμένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχράτο τοῦδε εἵνεκεν, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον εὗρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν καὶ γράμματα λέγοντα τάδε. Εἰ μὴ Ἀπληστός τε ἔας χρημάτων καὶ Αἰσχροκερδής, ὅτκ ἂν νεκρῶν Θῆκας Ἀνεωρεγες. αὕτη μὲν νυν ἡ βασιλεια τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

Ὁ δὲ δὴ Κύρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα 188 ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἐωυτοῦ τοῦνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχὴν. στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένος ἐξ οἴκου καὶ προβάτοις, καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλον οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλὰ κάρτα ἅμαξαι τετράκνυλοι ἡμιόνας κομίζουσιν ἐν ἀγρηῖοις ἀργυρέοις ἔπονται, ὅκῃ ἂν ἐλαύνῃ ἐκάστοτε. Ἐπεὶ τε 189 δὲ ὁ Κύρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγίνετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἰ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὖρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδού δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν, ὁ δὲ παρὰ Ὁπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Εὐφροὴν θάλασσαν ἐκδιδού, τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειράτο ὁ Κύρος ὄντα νηυσιπέρητον, ἐν-

- θαυτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἱππῶν τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν διαβαίνειν ἐπειράτο, ὃ δέ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα τε δὴ ἐχάλεπαινε τῷ ποταμῷ ὃ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι, καὶ οἱ ἐπηπείλησε οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναικάς μιν εὐπετέως τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν μετεῖς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύουσιν διαίρειε τὴν στρατιὴν δίχα, διελῶν δὲ κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀρθώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ Γύνδεω τετραμμένας πάντα τρόπον, διατάξας δὲ τὸν στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἦνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θεωρίην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι. Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος ἐς τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντα διώρυχάς μιν διαλαβῶν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀρχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ κατεκλήθησαν ἐς τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἐτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνεϊ ὁμοίως ἐπιχειροῦντα, προεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα, Κῦρος δὲ ἀπορίῃσι ἐνείχετο ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ,
- 191 ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομένων. Εἴτε δὴ ἂν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεσθῆκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίησε δὴ τοιούδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὀπισθε αὐτῆς τῆς πόλιος τάξας ἑτέρους, τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμὸς, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον,

ἔσιέναι ταύτη ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τὰ περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεία ἐποίησε κατὰ τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κύρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρουχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἔλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε, ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι, οἳ περ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφράτη, ποταμοῦ ὑπονενοστηκότος ἀνδρὶ ὥς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστα κη, κατὰ τοῦτο ἐσήϊσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιούμενον, οἱ δ' ἂν περιδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακληῖσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἵμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλάμενας, ἔλαβον ἂν σφεας ὥς ἐν κύρτη. νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάρθεος τῆς πόλιος, ὥς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἐαλωκότων τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἐαλωκότας, ἀλλὰ, τυχεῖν γὰρ σφι ἐοῦσαν ὁρτὴν, χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀρκαίρητο.

Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ 192 ἄλλοισι δηλώσω, ὅση τις ἐστὶ, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε. βασιλέϊ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφήν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαρκαίρηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῆ πᾶσα, ὅσης ἄρχει. δυνάδεκα ὧν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν τοὺς τέσσαρας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρα, τοὺς δὲ ὀκτῶ

τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίῃ. οὕτω τριτημορίῃ ἡ Ἀσ-
 συρίη χώρῃ τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίας. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς
 χώρας ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπήνην καλέουσι, ἐστὶ
 ἀπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη, ὅκου Τριταν-
 ταίχημ τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέος ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦ-
 του ἀργυρίου μὲν προσήϊε ἐκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή
 (ἡ δὲ ἀρτάβη μέτρον ἐὼν Περσικὸν χωρεῖ μεδίμνον Ἀτ-
 τικοῦ πλέον χολίξει τρισὶ Ἀττικῇσι), ἵπποι δὲ οἱ αὐτοῦ
 ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν πολεμιστηρίων, οἱ μὲν ἀναβαί-
 νοντες τὰς θηλέας ὀκτακόσιοι, αἱ δὲ βαινόμεναι ἑξακισ-
 χίλιαι καὶ μύριαι· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων
 τούτων εἰκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτο δὴ τι
 πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶ-
 μαι μεγάλαι τῶν ἄλλων εἶναι ἀτελεές τοῖσι κυσὶ προσε-
 τετάχατο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς
 193 Βαβυλῶνος ὑπῆρχε εἶναι. Ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὕεται
 μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ
 τοῦτο. ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀδρύνεται τε
 τὸ λήϊον καὶ παραγίνεται ὁ σίτος, οὐ, κατὰ περ ἐν Αἰ-
 γύπτῳ, αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρού-
 ρας, ἀλλὰ χειρὶ τε καὶ κηλωνηίοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ
 Βαβυλωνίη χώρῃ πᾶσα, κατὰ περ ἡ Αἰγυπτία, κατα-
 τέμνεται ἐς διωρύχας· καὶ ἡ μερίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ
 νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν,
 ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφράτη, ἐς τὸν
 Τίγριν, παρ' ὃν Νίνος πόλις οἰκητο. ἐστὶ δὲ χωρέων
 αὕτη ἀπασέων μακρῷ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Διήμητρος
 καρπὸν ἐκφέρειν. τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειραται-
 ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκῆν οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην.
 τὸν δὲ τῆς Διήμητρος καρπὸν ὥδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ,
 ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ, ἐπεὶ δὲ
 ἄριστα αὕτη ἐσυντῆς ἐνελεῖη, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ

δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσάρων εὐπετέως δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται, ἔξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς, ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπίκται. χρέονται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦνται. εἰσὶ δὲ σφι φοῖνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκεέων τρόπον θεραπεύουσι τὰ τε ἄλλα, καὶ φοινίκων, τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνῃ τὴν σφι ὁ ψῆν τὴν βάλανον ἐσθύνων καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς [ὁ] τοῦ φοινίκος· ψήνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατὰ περ δὴ οἱ ὄλυνθοι. Τὸ δὲ ἀπάντων θῶμα μέγιστον μοί ἐστι τῶν ταύτη μετὰ γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἐρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστι τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα ἔοντα κυκλοτερέα πάντα σκύτινα· ἐπεὶ γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσονται, περιτείνουσι τούτοις διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφους τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀποκρίνοντας οὔτε πρῶρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπιδίαι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοινικηίδον κατὰ γουσι οἶνου πλέους. ἰθύνεται δὲ ὑπὸ τε δύο πλήκτρων καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑσπεώτων, καὶ ὁ μὲν ἔσω ἔλκει τὸ πλήκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθεῖ. ποιεῖται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω· τὰ δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ

πλοῖω ὄνος ζωὸς ἐνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέθοσι πλεῦνες.
 ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλώοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα καὶ
 διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν
 καλὰμην πᾶσαν ἀπ' ὦν ἐκήρυξαν, τὰς δὲ διφθέρας ἐπι-
 σάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους.
 ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἶα τέ ἐστι πλῶειν οὐδενὶ
 τρόπῳ ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ
 ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὰν
 δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρ-
 μενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν
 195 δὴ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστι τοιαῦτα, ἐσθῆτι δὲ τοιγῆδε χρέου-
 νται, κιθῶνι ποδηγεκὶ λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρί-
 νεον κιθῶνα ἐπευδύνει καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλό-
 μενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῆσι
 Βοιωτίησι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι
 ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγίδα δὲ
 ἕκαστος ἔχει καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἑκάστῳ δὲ
 σκῆπτρῳ ἐπεστι πεποιημένου ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ κρίνον
 ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφι νόμος
 ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δὴ σφι ἄριστις περὶ τὸ
 196 σῶμά ἐστι, νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὥδε κατεστέασι· ὁ μὲν σο-
 φώτατος ὅδε κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέραν, τῷ καὶ Ἰλλυ-
 ριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρᾶσθαι. κατὰ κώμας ἐκά-
 στας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἐκάστου ἐποιέετο τάδε. ὥς ἂν αἱ
 παρθέναι γινολατο γάμων ὥραιαι, ταύτας ὅκως συν-
 αγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας, πέριξ
 δὲ αὐτὰς ἵστατο ὄμιλος ἀνδρῶν. ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν
 ἐκάστην κῆρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην
 ἐκ πασέων, μετὰ δὲ, ὅκως αὕτη εὐροῦσα πολλὸν χρυ-
 σίου πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε, ἢ μετ' ἐκείνην ἔσκε
 εὐειδεστάτη. ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικήσι. ὅσοι μὲν δὴ
 ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγραμμα, ὑπερ-

βάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας, ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγραμμα, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένοὺς ἐλάμβανον. ὥς γὰρ δὴ διεξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἰ τις αὐτέων ἔμπηρος ᾗ, καὶ ταύτην ἀνεκῆρυσσε, ὅστις ἐθέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν συνοικέειν αὐτῇ, ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσέκετο· τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων, καὶ οὕτω αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἔμπηρους ἐξεδίδουσιν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγάτηρα, ὅτε βούλοιοτο ἕκαστος, οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητῆς ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθένον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα ἢ μὴν συνοικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροίατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἐκέετο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὦνέεσθαι. ὁ μὲν νυν κάλλιστος νόμος οὕτως σφι ᾗν, οὐ μέντοι νῦν γε διετέλεσε ἑὼν, ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασιν νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μηδ' ἐς ἑτέραν πόλιν ἄγωνται. ἐπεὶ τε γὰρ ἀλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων καταπορνεύει τὰ θήλια τέκνα. Δεύτερος 197 δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατέστηκε. τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέονται ἰητροῖσι· προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα συμβουλεύουσι περὶ τῆς νοῦσου, εἰ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτο ἐπαθε ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα· ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι καὶ παραινέουσι, ἅσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὐ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρῃται, ἥτινα νοῦσον ἔχει. Ταφαὶ δὲ σφι 198 ἐν μέλιτι, θορήνιοι δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ.

ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλωνί-
 νιος, περὶ θυμὸν καταγιζόμενον ἵξει, ἑτέρωθεν δὲ ἢ
 γυνὴ τῶντ' οὗτο ποιεῖ. ὄρθρου δὲ γενομένου λούνται
 καὶ ἀμφοτέροι· ἄγγελος γὰρ οὐδενὸς ἄφονται, πρὶν ἂν
 199 λούσωνται. ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι. Ὁ
 δὲ δὴ αἰσχιστος τῶν νόμων ἐστὶ τοῖσι Βαβυλωνίοισι
 ὁδε. δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἱζομένην εἰς ἱρὸν
 Ἀφροδίτης ἄπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλὰ
 δὲ καὶ οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, οἷα
 πλούτῳ ὑπερφρονέουσιν, ἐπὶ ξενγέων ἐν καμάρῃσι ἐλά-
 σασθαι πρὸς τὸ ἱρὸν ἐστᾶσι, θεραπεῖῃ δέ σφι ὀπισθε
 ἔπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες ποιεῦσι ὧδε· ἐν τεμένει
 Ἀφροδίτης κατέεται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχου-
 σαι θώμιγγος πολλὰς γυναῖκες. αἱ μὲν γὰρ προσέρχον-
 ται, αἱ δὲ ἀπέρχονται. σχοινοτενέες δὲ διεξοδοὶ πάντα
 τρόπον ὁσαιῶν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεί-
 νοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἐνθα ἑπεῖν ἱζήται γυνή, οὐ
 πρότερον ἀπαλλάσσεται εἰς τὰ οἰκία, ἢ τίς οἱ ξείνων ἀρ-
 γύριον ἐμβαλὼν εἰς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ.
 ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· Ἐπικαλέω τοι τὴν
 θεὸν Μύλιττα. Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην
 Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὁσόντων· οὐ γὰρ
 μὴ ἀπώσεται· οὐ γὰρ οἱ θέμις ἐστὶ· γίνεται γὰρ ἱρὸν
 τοῦτο τὸ ἀργύριον. τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται, οὐδὲ
 ἀποδοκιμᾷ οὐδένα. ἑπεῖν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη τῇ
 θεῷ ἀπαλλάσσεται εἰς τὰ οἰκία, καὶ τῷπὸ τούτου οὐκ
 οὔτῳ μέγα τί οἱ δῶσεις, ὥς μιν λάμψαι. ὅσαι μὲν νυν
 εἰδεός τε ἐπαρμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσ-
 σονται, ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ, χρόνον πολλὸν
 προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι· καὶ γὰρ
 τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεροι χρόνον μένουσι. ἐνια-
 χῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστέασι, 200
 εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς, αἱ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ
 μὴ ἰχθῦς μουνον, τοὺς ἐπεὶ τε ἂν θηρεύσαντες αὐήνωσι
 πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον καὶ λεή-
 ναυτες ὑπέροισι σῶσι διὰ σινδόνης· καὶ ὃς μὲν ἂν βού-
 ληται αὐτῶν, ἅτε μάζαν μαζάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτου
 τρόπον ὁπιήσας.

Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἔπε- 201
 θύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἐωυτῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος
 τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον
 δὲ πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς, πέσρην τοῦ Ἀράξεω
 ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἵτινες
 καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι. Ὁ δὲ Ἀρά- 202
 ξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἰστροῦ.
 νήσους δ' ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθια παραπλησίως συχνὰς
 φασὶ εἶναι, ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους, οἳ σιτέονται μὲν
 ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρποὺς δὲ ἀπὸ
 δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι
 ὥραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν· ἄλλα
 δέ σφι ἐξευρηθῆαι δένδρεα καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέ-
 ροντα, τοὺς, ἐπεὶ τε ἂν ἐς τὸντὸ συνέλθωσι κατὰ ἰλας
 καὶ πῦρ ἀνακαύσωνται, κύκλῳ περιζομένους ἐπιβάλλειν
 ἐπὶ τὸ πῦρ, ὁσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρ-
 ποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύσκεσθαι τῇ ὀσμῇ, κατὰ περ
 Ἑλλήνας τῷ οἴνῳ, πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρ-
 ποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστα-
 σθαι καὶ ἐς αἰοιδὴν ἀπικνέεσθαι. τούτων μὲν αὕτη λέγε-
 ται δῖατα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ
 Ματινηῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης, τὸν ἐς τὰς διώρυχας
 τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κύρος, στό-
 μασι δὲ ἐξερευγεται τεσσεράκοντα, τῶν τὰ πάντα πλὴν
 ἑνὸς ἐς ἑλέα τε καὶ τενάγεια ἐκδιδοῖ, ἐν τοῖσι ἀνθρώπους

- κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμούςς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα ἐστὶ ἐπ' ἐωυτῆς, οὐ συμμίσγονσα τῇ ἐτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαν-
 203 τὶς καλεομένη καὶ ἡ Ἐρυθρὴ μία τυγχάνει ἐοῦσα. Ἡ δὲ Κασπίη ἐστὶ ἐτέρη ἐπ' ἐωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσῇ χρεομένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δὲ, τῇ εὐρυτάτῃ ἐστὶ αὐτῇ ἐωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύ-
 κασος παρατείνει, ἐὼν οὐρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάλῃ ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἐωυτῇ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγροῆς ζῶντα. ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τριβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ ζῶα ἐωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκατα-
 γηγράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρῶ κατὰ περ ἐνυφανθέντα ἀρχήν. μῆξιν τε τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα κατὰ περ τοῖσι προβάτοισι.
 204 Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς ἡῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα πεδῖον ἐκδέκεται πλήθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ ὧν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύεσθαι· πολλὰ τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαίροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν, πρῶ-
 τον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου, δεύτερον δὲ ἡ εὐτυχία ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκη γὰρ ἰθῦσεις στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν
 205 ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγείν. Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθα-

νότος γυνή τῶν Μασσαγετέων βασιλεία· Τόμυρις οἱ ἦν οὐνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνάτο τῷ λόγῳ, ἐθέλων γυναικα ἣν ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις, συνιῖσα οὐκ αὐτήν μιν μνῶμενον ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιλῆην, ἀπείπατο τὴν πρόσδοτον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλω οὐ προεχώρηε, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξα ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατῆην, γεφύρας τε ξευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομέμενος. Ἐχοντι δὲ οἱ τοῦτον τὸν πόνον πέμ- 206 ψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· Ὡ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης, εἰ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος δὲ βασίλευε τῶν σεωντουῦ, καὶ ἡμέας ἀνέχεν ὀρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκ ὦν ἐθελήσεις ὑποθήκησι τησίδε χρᾶσθαι, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶναι, σὺ δὲ εἰ μεγάλως προθυμέσαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μὲν, τὸν ἔχεις ξευγνύς τὸν ποταμὸν, ἅπες, σὺ δὲ ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην. εἰ δ' ἡμέας βούλει ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην, σὺ τῶντὸ τοῦτο ποίεε. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρῶτους, συναγείρας δὲ τούτους ἐς μέσον σφι προετίθεε τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέη. τῶν δὲ κατὰ τῶντὸ αἰ γινῶμαι συνεξέπιπτον κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν. Παρεὼν δὲ καὶ μεμ- 207 φόμενος τὴν γνῶμην ταύτην Κροῖσος ὁ Ἀνδρὸς ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνῶμῃ, λέγων τάδε· Ὡ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι, ὅτι ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὀρῶ σφάλμα ἐὼν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν. τὰ δὲ μοι παθήματα ἐόντα ἀγά-

ριτα μαθήματα ἐργάζεσθαι. εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν ἂν εἴη πρήγμα γνώμας ἐμὲ σοὶ ἀποφαίνεσθαι· εἰ δὲ ἐγνωκας, ὅτι ἀνθρώπος καὶ σὺ εἰς καὶ ἐτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκείνο πρῶτον μάθε, ὥς κύκλος τῶν ἀνθρωπῶν ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἔῃ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαιιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἐνι· ἐσσωθῆς μὲν προσπολλύνεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ, ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ τὸ ὀπίσω φεύχονται, ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι. νικῶν δὲ οὐ νικᾷς τοσοῦτο ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων, νικῶν Μασσαγέτας, ἔποιο φεύγουσι· τῶντὸ γὰρ ἀντιδήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλᾷς ἰθὺς τῆς ἀρχῆς τῆς Τομυρίας. χωρὶς τε τοῦ ἀπηγγεμένου αἰσχροῦ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν, [τὸν] Κῦρόν γε τὸν Καμβύσεω γυναικὶ ἐξεντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. νῦν ὦν μοι δοκεῖ διαβάντας προελθεῖν, ὅσον ἂν ἐκείνοι διεξίωσι, ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῖντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι. ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ὑπαθῆες. τούτοις ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκευάσαντας προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα, πρὸς δὲ καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἶνον ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα, ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον, τοὺς λοιποὺς αὐτὶς ἐξαναχωρεῖν ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμάρτω, ἐκείνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέφονται τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων.

προτέρην γνώμην, τὴν Κροίσου δὲ ἐλόμενος, προηγό-
 ρευσε Τομύρι ἐξαναχωρέειν ὡς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ'
 ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξανεχώρει κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα.
 Κῦρος δὲ Κροίσου ἐς τὰς χεῖρας ἐσθλὴς τῷ ἑωυτοῦ παιδί
 Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιληΐην ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐν-
 τειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιεῖν, ἣν ἡ διά-
 βασις ἢ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ, ταῦτα ἐντειλάμενος
 καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας αὐτὸς διέβαινε τὸν
 ποταμὸν καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Ἐπεὶ τε δὲ ἐπεραιώθη 209
 τὸν Ἀράξα, νυκτὸς ἐπελθούσης εἶδε ὄψιν, εὐδῶν ἐν
 τῶν Μασσαγετέων τῇ χώρῃ, τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Κῦρος
 ἐν τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύ-
 τату ἐχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τούτων τῇ
 μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστά-
 σπει δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἔοντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἦν τῶν
 παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἑὼν τότε ἡλικίην ἐς εἰκοσί-
 κου μάλιστα ἔτεα, καὶ οὗτος κατελέλειπτο ἐν Πέρσῃσι·
 οὐ γὰρ εἶχε καὶ ἡλικίην στρατεύεσθαι. ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξη-
 γέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ τῆς ὀψιος. ὡς
 δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα
 καὶ ἀπολαβὼν μῦνον εἶπε· Ὑστάσπεες, παῖς σὸς ἐπι-
 βουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε· ὡς δὲ ἀτρε-
 κέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θεοὶ κήδονται,
 καὶ μοι πάντα προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα· ἤδη ὦν
 ἐν τῇ παροιχομένῃ νυκτὶ εὐδῶν εἶδον τῶν σῶν παίδων
 τὸν πρεσβύτατον ἐχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ
 τούτων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιά-
 ζειν. οὐκ ὦν ἔστι μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὀψιος ταύτης οὐδεμία
 τὸ μὴ ἐκείνου ἐπιβουλεύειν ἐμοί. σὺ τοίνυν τὴν ταχί-
 στην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποίεε, ὅπως, ἐπεὶ
 ἐγὼ τάδε καταστρεφάμενος ἔλθω ἐκεῖ, ὡς μοι καταστή-
 σις τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον. Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖον 210

- οἱ ἐπιβουλεύειν ἔλεγε τάδε, τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε, ὥς αὐτὸς μὲν τελευτήσειν αὐτοῦ ταύτη μέλλοι, ἡ δὲ βασιλῆῃ αὐτοῦ περιχωρέοι ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται οἱ δὴ ὦν ὁ Ὑστάσπης τοισίδε· ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης γεροντῶς, ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει, εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὅς ἀντὶ μὲν δούλων ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ τοῦ ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἀπάντων. εἰ δὲ τίς τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρεῖσθαι αὐτῷ τοῦτο, ὅ τι σὺ βούλει. Ὑστάσπης μὲν τούτοις ἀμειψάμενος καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξεα ἦτε ἐς Πέρσας
- 211 φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον. Κύρος δὲ προσελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν ἐποίησε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὁπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, λειψθέντος δὲ τοῦ ἀχρηστοῦ, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετῶν τριτημορὶς τοῦ στρατοῦ τοὺς τε λειψθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευσεν ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα, ὥς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες ἐδαίνυντο, πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἶνον εὖδον. οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφραγὼν ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῖνας ἐξώγρησαν, καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα, στρατη-
- 212 γέοντα Μασσαγετῶν, τῷ οὖνομα ἦν Σπαργαπίσης. Ἡ δὲ πνυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν γεγενηνὸτα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κύρον ἔλεγε τάδε· Ἀπληστε αἵματος Κύρε, μηδὲν ἐπαερωθῆς τῷ γεγενηνῷ τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελύνῃ καρπῷ, τῷ περ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μάλνεσθε οὔτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἶνου ἐς τὸ σῶμα ἐπαναπλάειν ὑμῖν ἔπεα κακὰ, τοιούτῳ φαρμάκῳ δολώσας ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μεν εὖ παραινέου-

σης ὑπόλαβε τὸν λόγον· ἀποδοὺς μοι τὸν παῖδα ἅπιθι
ἐκ τῆσδε τῆς χώρης ἀξήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι
τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας· εἰ δὲ μὴ [ταῦτα σὺ ποιήσεις],
ἥλιον ἐπόμενυμί τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην, ἢ μὴν
σε ἐγὼ καὶ ἅπληστον ἐόντα αἵματος κορέσω. Κῦρος μὲν 213
νυν τῶν ἐπέων οὐδένα τούτων ἀνευειχθέντων ἐποιέετο
λόγον, ὃ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης,
ὥς μιν ὃ τε οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεη-
θεὶς Κῦρον ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε, ὥς δὲ ἐλύθη
τε τάχιστα καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑω-
τόν. καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ, Τόμυρις 214
δὲ, ὥς οἱ [ὁ] Κῦρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν
τὴν ἑωυτῆς δύναμιν συνέβαλε Κῦρῳ. ταύτην τὴν μάχην,
ὅσαι δὴ βυρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυ-
ροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο
γενόμενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας
ἐς ἀλλήλους τοξεύειν, μετὰ δὲ, ὥς σφι τὰ βέλεα ἐξ-
ετιόξευτο, συμπεσόντας τῆσι αἰχμησί τε καὶ τοῖσι ἐγ-
χειριδίοισι συνέχεσθαι. χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συν-
εστάναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν·
τέλος δὲ οἱ Μασσαγέται περιεγέγοντο. ἢ τε δὴ πολλή
τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ
καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς
δέοντα τριήκοντα ἔτεα. ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος ἀν-
θρωπῆϊον Τόμυρις ἐδίλκετο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περ-
σέων τὸν Κῦρον νέκυν, ὥς δὲ εὔρε, ἐναπῆκε αὐτοῦ τὴν
κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκόν· λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέ-
λεγε τάδε· Σὺ μὲν ἐμὲ ζώουσάν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ
ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλφ, σὲ δ' ἐγὼ, κατὰ
περ ἠπέλιψα, αἵματος κορέσω. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν
Κῦρον τελευτήν τοῦ βίου πολλῶν λόγων λεγομένων ὅδε
μοι ὁ πιθανώτατος εἰρηται.

- 215 Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φο-
 ρέουσι καὶ δίαιταν ἔχουσι, ἱππῶται δὲ εἰσι καὶ ἄνιπποι
 (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμο-
 φόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ
 τὰ πάντα χρέονται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδεις
 καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέονται, ὅσα δὲ περὶ κε-
 φαλήν καὶ ξωστήρας καὶ μασχαλιστήρας, χρυσῷ κοσμέ-
 ονται, ὥς δ' αὐτῶς τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα
 χαλκίους θώρηκας περιβάλλουσι, τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλι-
 νοὺς καὶ στόμια καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ'
 ἀργύρῳ χρέονται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ [οὐδέ] σφι ἔστι ἐν τῇ
- 216 χώρῃ, ὃ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος. Νόμοισι δὲ
 χρέονται τοιοισίδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύ-
 τησι δὲ ἐπίκεινα χρέονται. τὸ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες
 ποιεῖν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες, ἀλλὰ Μασσαγέται·
 τῆς γὰρ ἐπιθυμῆσει γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνὴρ, τὸν
 φαρετρεῶνα ἀποκριμάσας πρὸ τῆς ἀμάξης μίσγεται ἀδε-
 ῶς. οὗρος δὲ ἡλικίης σφι προκέεται ἄλλος μὲν οὐδεὶς·
 ἐπεὰν δὲ γέρον γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες
 συνελθόντες θύουσί μιν, καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ,
 ἐψήσαντες δὲ τὰ κρέα κατευωχέονται. ταῦτα μὲν τὰ
 ὀλβιώτατά σφι νενομίσται, τὸν δὲ νόσφ' τελευτήσαντα
 οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι, συμφορὴν ποι-
 εύμενοι, ὅτι οὐκ ἔκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι δὲ οὐ-
 δέν, ἀλλ' ἀπο κτηνέων ζάουσι καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ ἄφθο-
 νοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται. γαλα-
 κτοπόται δὲ εἰσι.* θεῶν δὲ μοῦνον ἥλιον σέβονται, τῷ
 θύουσι ἵππους. νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θεῶν
 τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΑΕΙΩ.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασι- 1
ληϊνὴν Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς
Φαρνάσπεω θυγατρὸς, τῆς προαποθανούσης Κύρος αὐ-
τὸς τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε
πᾶσι τῶν ἦρχε [μέγα] πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὲ τῆς
γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης Ἰωνας μὲν καὶ
Αἰολέας ὡς δούλους πατρῶτους εὐντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ
Αἴγυπτου ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν
τῶν ἦρχε καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων, τῶν ἐπεκράτεε.

Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων 2
βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἐαυτοὺς πρῶτους γενέσθαι πάν-
των ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δὲ Ψαμμίτιχος βασιλεύσας ἠθέ-
λησε εἰδέναι, οἵτινες γενοῖατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νο-
μίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἐωντῶν, τῶν δὲ
ἄλλων ἐαυτοὺς. Ψαμμίτιχος δὲ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυν-
θανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν, οἱ γενοῖατο
πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο
νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέ-
φειν ἐς τὰ ποιμνία τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλόμενος
μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἰέναι, ἐν στέγῃ

δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἐωυτῶν κέεσθαι αὐτὰ, καὶ τὴν ὥρην ἐπα-
 γινέειν σφι αἶγας, πλησάντα δὲ τοῦ γάλακτος τὰλλα δια-
 πρήσσεσθαι. ταῦτα δ' ἐποίησε τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμ-
 μίτιχος ἐθέλων ἀκούσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων
 τῶν ἀσῆμων κνυξημάτων, ἥντινα φωνὴν ῥήξουσιν πρῶ-
 την. τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο. ὥς γὰρ διέτης χρόνος ἐγε-
 γόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην
 καὶ ἐσιόντι τὰ παιδιά ἀμφοτέρω προσπίπτοντα βεκὸς
 ἐφώνεον, ὁρέγοντά τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκού-
 σας ἤσυχος ἦν ὁ ποιμὴν, ὥς δὲ πολλάκις φοιτέοντι καὶ
 ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὲ σημή-
 νας τῷ δεσπότῃ ἤγαγε τὰ παιδιά κελεύσαντος ἐς ὅπιν
 τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμίτιχος ἐπυν-
 θάνετο, οἵτινες ἀνθρώπων βεκὸς τι καλέουσι, πυνθα-
 νόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω
 συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιοῦτῳ σταθμησάμενοι
 πρῆγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἐωυτῶν.

3^ο Ὅδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι
 ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ καὶ
 ὥς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν τὴν
 δίαιταν οὕτω ἐποίησατο τῶν παιδίων παρὰ ταύτησι
 τῆσι γυναιξί. Κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφὴν τῶν παιδίων
 τοσαῦτα ἔλεγον, ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν
 ἐς λόγους τοῖσι ἱερεῦσι τοῦ Ἡφαίστου· καὶ δὴ καὶ ἐς Θή-
 βας τε καὶ ἐς Ἡλίον πόλιν αὐτῶν τούτων εἵνεκεν ἐτρα-
 πόμην, ἐθέλων εἰδέναι, εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοις
 τοῖσι ἐν Μέμφι· οἱ γὰρ Ἡλιοπολιῆται λέγονται Αἰγυ-
 πτίων εἶναι λογιώτατοι. τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηγη-
 μάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέσθαι, ἔξω
 ἢ τὰ οὐνόματα αὐτῶν μούνον, νομίζων πάντας ἀνθρώ-
 πους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ
 αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσο-

μαί. Ὅσα δὲ ἀνθρωπίνια πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμο- 4
 λογέοντες σφίσι, πρῶτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἀπάν-
 των ἐξευρέειν τὸν ἐνιαυτὸν, δυώδεκα μέρεια δασαμένους
 τῶν ὥρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἄστρον
 ἔλεγον. ἄγουσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ
 δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον
 ἐπεμβάλλουσι τῶν ὥρέων εἵνεκεν, Αἰγύπτιοι δὲ τριη-
 κοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας ἐπάγουσι ἀνὰ
 πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ σφι ὁ
 κύκλος τῶν ὥρέων ἐς τὸν αὐτὸ περιὼν παραγίνεται. δυώ-
 δεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρῶτους Αἰγυπτίους
 νομίσαι καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν, βωμονύς
 τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρῶ-
 τούς καὶ ζῶα ἐν λίθοις ἐγγλύψαι, καὶ τούτων μὲν νῦν
 τὰ πλεῖω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα, βασιλεῦσαι δὲ
 πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα. ἐπὶ τού-
 του, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν Αἰγύπτου εἶναι
 ἔλος, καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἐνεργθε
 λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων, ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θα-
 λάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. Καὶ εὖ 5
 μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρας. δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ
 προακούσαντι, ἰδόντι δὲ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι
 Αἰγύπτου, ἐς τὴν Ἕλληνες ναυτὶλλονται, ἐστὶ Αἰγυ-
 πτίοις ἐπικτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ
 κατύπερθε ἐστὶ τῆς λίμνης ταύτης μέχρι τριῶν ἡμερέων
 πλόον, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἐτι τοιούδε ἔλεγον, ἐστὶ
 δ' ἕτερον τοιοῦτο. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρας ἐστὶ
 τοιήδε· πρῶτα μὲν προσπλάων ἐστὶ καὶ ἡμέρης δρόμον
 ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεῖς καταπειρητηρήν πηλὸν τε ἀνοί-
 σεις καὶ ἐν ἑνδεκα ὀργυγῇσι ἴσαι. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσοῦτο
 δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν.

Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μήκος τὸ παρὰ θάλασ- 6

σαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμεῖς διαιρέομεν εἶναι Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινῆτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον οὖρος τείνει· ταύτης ὧν ἅπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοι εἰσὶ. ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναι εἰσὶ ἀνθρώπων, ὀργυιῇσι μεμετρήκασιν τὴν χώραν, ὅσοι δὲ ἔσσαν γεωπεῖναι, σταδίοισι, οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγησι, οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐόν Αἰγύπτιον, ἐξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι
 7 καὶ τρισχίλιοι τὸ παρὰ θάλασσαν. Ἐνδεύτεν μὲν καὶ μέχρι Ἑλλίου πόλιος ἐς τὴν μεσόγαιάν ἐστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπὲρ τε καὶ ἐνυδρος καὶ ἰλύς. ἐστὶ δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἑλλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῷ τῇ ἀπὸ τῶν δυώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἐς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Οὐλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διάφορον εὗροι τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τούτων, τὸ μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων· ἢ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων ὥς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων, ἢ δὲ ἐς Ἑλλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἐς τὸν ἄρι-
 8 θμόν τοῦτον. Ἀπὸ δὲ Ἑλλίου πόλιος ἄνω ἰόντι στενὴ ἐστὶ Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης οὖρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτον πρὸς μεσαμβρίας τε καὶ νότον, αἰεὶ ἄνω τείνουσιν ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεσμένην θάλασσαν, ἐν τῇ αἱ λιθοτομίαι ἐνεῖσι αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπει ἐς τὰ εἰρηται τὸ οὖρος· τῇ δὲ αὐτὸ ἐωντοῦ ἐστὶ μακρότατον, ὥς ἐγὼ ἐπυνθανόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἡοῦς πρὸς ἐσπέρην, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρατα εἶναι.

τοῦτο μὲν νυν τὸ οὖρος τοιοῦτο ἐστὶ, τὸ δὲ πρὸς Λι-
βύης τῆς Αἰγύπτου οὖρος ἄλλο πέτρηνον τείνει, ἐν τῷ
αἰ πυραμίδες ἐνεῖσι, ψάμμο κατελυμένον, τεταμένον
τὸν αὐτὸν τρόπον, τὸν καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς με-
σαμβρίην φέροντα. τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἑλλίου πόλιος οὐκέτι
πολλὸν χωρίον ὥς εἶναι Αἰγύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμε-
ρέων τεσσέρων ἀναπλόου στενὴ ἐστὶ Αἴγυπτος ἐοῦσα.
τῶν δὲ οὐρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ πεδιάς μὲν
γῆ, στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ στενό-
τατόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλέους ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὖ-
ρος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλεούμενον. τὸ δ' ἐνθεῦτεν αὐτὴς
εὐρέα Αἴγυπτος ἐστὶ.

Πέφυκε μὲν νυν ἡ χώρα αὕτη οὕτω, ἀπὸ δὲ Ἑλλίου 9
πόλιος ἐς Θήβας ἐστὶ ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων, στάδιοι
δὲ τῆς ὁδοῦ ἐξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι,
σχοίνων ἐνὸς καὶ ὀγδῶκοντα ἔοντων. οὗτοι συντιθέ-
μενοι στάδιοι Αἰγύπτου, τὸ μὲν παρὰ θαλάσσαν ἤδη
μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστὶ στα-
δίων καὶ τρισχιλίων, ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσό-
γαιαν μέχρι Θηβέων ἐστὶ, σημανέω· στάδιοι γάρ εἰσι
εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. τὸ δὲ ἀπὸ Θηβέων
ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν στάδιοι χίλιοι καὶ
ὀκτακόσιοι εἰσι.

Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἡ πολλή, κατὰ 10
περ οἱ ἱερεῖς ἔλεγον, ἐδόκεε καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτη-
τος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρημένων τῶν
ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ ἐφαίνετό μοι
εἶναι κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον
καὶ Τευθρανίην καὶ Ἐφεσὸν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίου,
ὥστε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν. τῶν
γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν ἐν τῶν
στομάτων τοῦ Νείλου, ἐόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐ-

τῶν πλήθους περί ἄξιος συμβληθῆναι ἐστί. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἔοντες μεγάλα, οὔτινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω οὐνόματα καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἤκιστα Ἀχελϋόν, ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξίεις ἐς θάλασσαν τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμισέας ἤδη ἡπειρον πεποίηκε.

- 11 Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἑρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στεινὸς, ὥς ἔρχομαι φράσων· μήκος μὲν πλόου ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκπλώσαι ἐς τὴν εὐρέαν θάλασσαν ἡμέραι ἀναισιμοῦνται τεσσεράκοντα εἰρεσίῃ χρεομένῳ, εὖρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἥμισυ ἡμέρης πλόου. ῥήγῃ δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἰγυπτὸν δοκέω γενέσθαι κον, τὸν μὲν, ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης κόλπον ἐσέχοντα ἐπὶ Αἰθιοπίας, τὸν δὲ [Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων,] ἐκ τῆς νοτίας φέροντα ἐπὶ Συρίας, σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δὲ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρας. εἰ ὦν [δὴ] ἐθελήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντὸς γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαι γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι αὐν. κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθεῖν κόλπος καὶ πολλῷ μέρων ἐτι τούτου ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτω ἱερατικοῦ;

- 12 Τὰ περὶ Αἰγυπτὸν ὧν καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἰγυπτὸν προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχυλία τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὖρεσι καὶ ἄλμην ἐπανθέουσαν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μόνον

*Αἰγυπτου οὗτος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον, πρὸς δὲ
 τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσοῦρῳ εὐύση τὴν Αἰγυ-
 πτον προσικέλην οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὲν οὐδὲ τῇ Συ-
 ρίῃ (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέ-
 μονται), ἀλλὰ μελάγραιόν τε καὶ κατερρηγμένην ὥστε
 εἰσῆσαν ἰλὺν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατενηει-
 γμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὴν δὲ Λιβύην ἰδμεν ἐρυθρο-
 τέρην τε γῆν καὶ ὑποφαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε
 καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον εἰσῆσαν.
 Ἐλεγον δὲ καὶ τότε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς χώρας 13
 ταύτης οἱ ἱερεῖς, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅπως ἔλθοι
 ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτὼ πῆχας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε
 Αἰγυπτου τὴν ἔνερθε Μέμφιος. καὶ Μοίρι οὕτω ἦν
 ἔτα εἰνακόσια τετελευτηκότι, ὅτε τῶν ἱερέων ταῦτα
 ἐγὼ ἤκουον. νῦν δὲ, ἦν μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαί-
 δεκα πῆχας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερ-
 βαίνει ἐς τὴν χώραν. δοκέουσί τε μοι Αἰγυπτίων οἱ
 ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκούντες τὰ τε ἄλλα
 χωρία καὶ τὸ καλούμενον Δέλτα, ἦν οὕτω ἡ χώρα αὕτη
 κατὰ λόγον ἐπιδιδῶ ἐς ὕψος καὶ τὸ ὁμοῖον ἀποδιδῶ ἐς
 αὐξήσιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νείλου πεί-
 σεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον Αἰγύπτιοι, τό-
 κοτε αὐτοὶ Ἕλληνας ἔφασαν πείσεσθαι. πνιθόμενοι γάρ,
 ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποτα-
 μοῖσι ἄρδεται κατὰ περ ἡ σφετέρη, ἔφασαν Ἕλληνας
 ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης κακῶς πεινήσειν. τὸ
 δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν, ὡς εἰ μὴ ἐθελήσει σφι ὕειν
 ὁ θεὸς, ἀλλ' αὐχμῶ διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἕλληνες
 αἰρεθήσονται· οὐ γὰρ δὴ σφί ἐστι ὕδατος οὐδεμία
 ἄλλη ἀποστροφὴ, ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μῦνον. Καὶ 14
 ταῦτα μὲν ἐς Ἕλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχοντα εἴρη-
 ται. φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει*

φράσω. εἴ σφι ἐθέλοι ὥς καὶ πρότερον εἶπον, ἡ χώρα ἢ ἐνερθε Μέμφιος (αὕτη γὰρ ἐστὶ ἡ ἀνῆλυτομένη) κατὰ λόγον τοῦ παροιχομένου χρόνου ἐς ὕψος ἀνῆλθεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτη οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσουσι, εἰ μήτε γε ὕσεται σφι ἡ χώρα μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ' ἐστὶ ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν; ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὔτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων, οἳ οὔτε ἀρότρῳ ἀναροηγνύντες αὐλακὰς ἔχουσι πόρους οὔτε σκάλλοντες οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ὀλλοι ἀνθρώποι περὶ λήϊον πονέουσι, ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς ἀντόματος ἐπελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολίπη ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἐωντοῦ ἄρουραν ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὕς, ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῇσι ὕσι τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει, ἀποδιηγῆσας δὲ τῇσι ὕσι τὸν σίτον οὕτω κομίζεται.

- 15 Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασὶ τὸ Δέλτα μῦνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θαλάσσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχηϊέων τῶν Πηλουσιακέων, τῇ δὴ τεσσεράκοντά εἰσι σχοῖνοι, τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λερόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σγίζεται ὁ Νεῖλος ἐς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, τὰ δὲ ἄλλα λερόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Αἰβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι, ἀποδεικνύοιμεν ἂν τούτῳ τῷ λόγῳ χρεόμενοι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώραν. ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὥς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἐστὶ κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ ὥς λόγῳ εἰπεῖν ἀναπεφυγός. εἰ τοίνυν σφι χώρα γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιεργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγενέσθαι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων εἶναι,

τίνα γλῶσσαν πρώτην ἐπήσουσι. ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους
δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπ' Ἰώνων καλεομένῳ γενέ-
σθαι, αἰεὶ τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο,
προϊούσης δὲ τῆς χώρης πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπο-
μένους αὐτῶν γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαί-
νοντας. τὸ δ' ὦν πάσαι αἱ Θῆβαι Αἰγυπτὸς ἐκαλέετο,
τῆς τὸ περίμετρον στάδιοι εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ
ἑξακισχίλιοι. Εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώ- 16
σκομεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου· εἰ δὲ
ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς
Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογιέσθαι, οἳ
φασὶ τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ
Ἀσίην καὶ Λιβύην. τέταρτον γάρ σφεας δεῖ προσλογί-
ζεσθαι Αἰγύπτου τὸ Δέλτα, εἰ μῆτε γέ ἐστι τῆς Ἀσίας
μῆτε τῆς Λιβύης· οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλος γέ ἐστι κατὰ
τοῦτον τὸν λόγον ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης.
τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὅξυ περιρρήγνυται ὁ
Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίας τε καὶ Λιβύης γί-
νεται ἄν.

Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ὧδέ 17
κη περὶ τούτων λέγομεν, Αἰγυπτὸν μὲν πᾶσαν εἶναι
ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκομένην κατὰ περ Κιλι-
κίην τὴν ὑπὸ Κιλικίων καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυ-
ρίων, οὔρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἶδαμεν οὐδὲν ἔδν
ὀρθῶ λόγῳ εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὔρους· εἰ δὲ τῷ ὑπ'
Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρῆσόμεθα, νομιοῦμεν Αἰγυ-
πτου πᾶσαν ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλε-
φαντίνης πόλιος διχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν
ἐπωνυμίων ἔχειν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λι-
βύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίας. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ
τῶν Καταδούπων ῥέει μέσην Αἰγυπτὸν σχίζων εἰς θά-
λασσαν. μέχρι μὲν νυν Κερκασώρον πόλιος ῥέει εἰς

ἐὼν ὁ Νεῖλος, τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος σχίζεται
 τριφασίας ὁδοῦς. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἡῶ τράπεται, τὸ κα-
 λέεται Πηλούσιον στόμα, ἡ δὲ ἑτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς
 ἐσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ
 δὲ δὴ ἰθάεα τῶν ὁδῶν τῷ Νεῖλῳ ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φε-
 ρόμενος ἐς τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ
 τούτου σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε
 ἐλαχίστην μοῖραν τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε
 ἥκιστα οὐνομαστήν, τὸ καλεῖται Σεβεννυτικὸν στόμα.
 ἐστὶ δὲ καὶ ἑτέρα διφασία στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυ-
 τικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν, τοῖσι οὐ-
 νόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαῦτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ
 Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολι-
 18 κὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά. Μαρτυ-
 ρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος,
 ὅσῃν τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἄμμωνος
 χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης
 ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην. οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μα-
 ρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιοις οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσ-
 ουρα Αἰβύη, αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Αἰβυες καὶ οὐκ
 Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱερὰ θρησκείῃ,
 βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἐπεμψαν ἐς
 Ἄμμωνα φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοι-
 νὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐκ ὁμο-
 λογέειν αὐτοῖσι, βούλεσθαι τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι
 γεύεσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα ποιεῖν ταῦτα, φὰς
 Αἴγυπτον εἶναι ταύτην, τὴν ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει, καὶ
 Αἰγυπτίους εἶναι τούτους, οἳ ἐνερθε Ἐλεφαντίνης πό-
 λιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω
 19 σφι ταῦτα ἐχρήσθη. Ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν
 πληθύνῃ, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Αἰβυκοῦ
 τε λεγομένου χώρου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου ἐνιαχῇ καὶ

ἐπὶ δύο ἡμερέων ἐκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεῦν ἔτι τοῦ-
του καὶ ἔλασσον. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι οὔτε τι
τῶν ἱρέων οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθην.
πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ' αὐτῶν πυνθῆσθαι, ὅ τι κατ-
έρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύνων ἀπὸ τροπέων τῶν θε-
ρινέων ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δ' ἐς
τὸν ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται,
ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον, ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα
ἅπαντα διατελέει ἑὸν μέχρι οὗ αὐτὶς τροπέων τῶν θερι-
νέων. τούτων ὧν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ' ἐγενόμην
παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς,
ἦντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἐμπαλιν πεφυκέναι
τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λελεγμένα βουλό-
μενος εἰδέναι ἱστόρεον, καὶ ὅ τι αὐτὰς ἀποπνεούσας
μοῦνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται.

Ἀλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες ἐπίσημοι βουλόμενοι γε- 20
νέσθαι σοφίην ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφα-
σίας ὁδοὺς, τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ' ἀξιῶ μνη-
σθῆναι εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μοῦνον. τῶν
ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους
πληθύνειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέ-
ειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησῖαι μὲν οὐκ ὦν
ἐπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τῶντ' ἐργάζεται. πρὸς δὲ, εἰ ἐτη-
σῖαι αἰτιοὶ ἦσαν, χρὴν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ὅσοι
τοῖσι ἐτησίησι ἀντίοι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ
τὰ αὐτὰ τῷ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσούτῳ, ὅσῳ ἔλασ-
σονες ἔοντες ἀσθενέστερα τὰ θεύματα παρέχονται. εἰσὶ
δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ
Αἰβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο πάσχουσι, οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖ-
λος. Ἡ δ' ἑτέρη ἀνεπιστημονιστίη μὲν ἔστι τῆς λελε- 21
γμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν θαυμασιωτέρη, ἡ λέγει ἀπὸ
τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ'

- 22 Ὁκεανὸν γῆν πέρι πᾶσαν ῥέειν. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν πολλὸν ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα μάλιστα ἔψευσται. λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδὲν φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος, ὃς ῥέει μὲν ἐκ Αἰβύης διὰ μέσων Αἰθιοπῶν, ἐκδιδόι δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων [τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλὰ ἔστι ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἷα τε εἰσὶν, ὥς οὐδὲ οἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν. πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνθρωποι παρέχονται πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρέων τούτων θερμοὶ, δεύτερον δὲ, ὅτι ἄνομβρος ἡ χώρα καὶ ἀκρύσταλλος διατελεῖ ἐοῦσα, ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ πᾶσα ἀνάγκη ἔσθι ὕσαι ἐν πέντε ἡμέρησι, ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν ταῦτα τὰ χωρία, τρίτα δὲ οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες εἰσίν· ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος εἰσίν· οὐκ ἀπολείπουσι, μέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον φοιτέουσαι ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὅσων ταύτην τὴν χώραν, δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τούτων οὐδὲν, ὥς ἡ
- 23 ἀνάγκη ἐλέγχει. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὁκεανοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνενείκας, οὐκ ἔχει ἔλεγχον· οὐ γὰρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὁκεανὸν εἶναι, Ὅμηρον δὲ ἢ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων δοκέω τοῦ-
- 24 νομα εὐρόντα ἐς τὴν πόλιν ἐσενείκασθαι. Εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω, διότι μοι δοκεῖ πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρους. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμῶνων ἔρχεται τῆς Αἰβύης τὰ ἄνω. ὥς μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἂν ἀγχοτάτῳ ἢ χώρῃ οὗτος ὁ θεὸς καὶ κατ' ἥντινα, ταύ-

την οἰκὸς διψῇν τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐργώρια
 θεύματα μαραινεσθαι τῶν ποταμῶν. Ὡς δὲ ἐν πλέονι 25
 λόγῳ δηλώσαι, ὥδε ἔχει· διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω
 ὁ ἥλιος τάδε ποιεῖ· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου
 τε ἔοντος τοῦ ἡέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἀλε-
 εινῆς τῆς χώρας εἰούσης, οὐκ ἔοντων ἀνέμων ψυχρῶν,
 διεξιὼν ποιεῖ οἷον περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιεῖν ἰὼν
 τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. ἔλκει γὰρ ἐπ' ἐαυτὸν τὸ ὕδωρ,
 ἐλκύνσας δὲ ἀπωθῇ εἰς τὰ ἄνω χωρία, ὑπολαμβάνοντες
 δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι· καὶ εἰσι οἰκό-
 τως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας πνέοντες, ὅ τε νότος καὶ
 ὁ λλψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετιώτατοι. δοκεῖ
 δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτεον ἐκάστοτε ἀπο-
 πέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι
 περὶ ἐαυτόν. προηῆνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος ἀπέρχεται
 ὁ ἥλιος εἰς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν
 ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἔλκει τῶν ποταμῶν. τέως δὲ
 οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι,
 ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρας καὶ κεχαραδρωμένης, ῥέουσι
 μεγάλοι, τοῦ δὲ θέρεος τῶν τε ὀμβρῶν ἐπιλειπόντων
 αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐλκόμενοι ἀσθενέες εἰσὶ. ὁ
 δὲ Νεῖλος ἔων ἄνομβρος, ἐλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου,
 μοῦνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότες αὐτὸς
 ἐαυτοῦ ῥέει πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος· τότε
 μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἔλκεται, τὸν δὲ
 χειμῶνα μοῦνος πιέζεται. οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα
 τούτων αἴτιον εἶναι. Αἴτιος δὲ αὐτὸς οὗτος κατὰ γνώ- 26
 μην τὴν ἐμὴν καὶ τὸν ἡέρα ξηρὸν τὸν ταύτη εἶναι, δια-
 καίαν τὴν διέξοδον αὐτῷ· οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω
 θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ στάσις ἥλλακτο τῶν ὥρέων,
 καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν
 ἐστᾶσι, ταύτη μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς με-

- σαμβρίης, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἔστηκε, ταύτῃ δὲ ὁ βο-
 ρέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαννόμενος ἐκ
 μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω
 ἦτε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης κατὰ περ νῦν τῆς Αἰβύης
 ἔρχεται, διεξιόντα δ' ἂν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης ἔλπο-
 μαι ποιεῖν ἂν τὸν Ἴστρον τὰ περ νῦν ἐργάζεται τὸν
 27 Νεῖλον. Τῆς αὖρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε
 ἔχω γνώμην, ὥς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρῶν οὐκ οἰκός
 ἔστι οὐδὲν ἀποπνέειν, αὖρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινὸς φιλέει
 πνέειν.
- 28 Ταῦτα μὲν νῦν ἔστω ὥς ἔστι τε καὶ ὥς ἀρχὴν ἐγέ-
 νετο. τοῦ δὲ Νεῖλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε
 Αἰβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους
 οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαῖ πόλει
 ὁ γραμματιστής τῶν ἱερῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης.
 οὗτος δ' ἐμοιγε παῖζειν ἐδόκει φάμενος εἰδέναι ἄτρε-
 κέως. ἔλεγε δὲ ὧδε, εἶναι δύο οὖρεα ἐς ὃξὺ τὰς κορυ-
 φὰς ἀπηγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς
 Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης, οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι
 οὖρεσι τῷ μὲν Κρῶφι, τῷ δὲ Μῶφι. τὰς αὖν δὴ πηγὰς
 τοῦ Νεῖλου ἐούσας ἀβύσσους ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων
 τούτων ῥέειν, καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύ-
 πτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ
 ἐπ' Αἰθιοπίας τε καὶ νότου, ὥς δὲ ἀβυσσοὶ εἰσι αἱ
 πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου
 βασιλέα ἀπικέσθαι. πολλῶν γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀρ-
 γνιῶν πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτῃ καὶ οὐκ ἐξι-
 κέσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστής, εἰ
 ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε, ὥς ἐμὲ κατα-
 νοεῖν, δύναις τινὰς ταύτῃ ἐούσας ἰσχυρὰς καὶ παλέρ-
 ροιαν, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὖρεσι μὴ
 δύνασθαι κατεμμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἵεναι.

Ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι, ἀλλὰ 29
 τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν
 Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ δ' ἀπὸ τούτου
 ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων· ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι
 ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὧν δεῖ τὸ πλοῖον διαδή-
 σαντας ἀμφοτέρωθεν κατὰ περ βοῦν πορεύεσθαι· ἣν
 δὲ ἀπορραγῇ, τὸ πλοῖον οἴχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος
 τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτό ἐστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσερας
 πλόος, σχολιὸς δὲ ταύτῃ, κατὰ περ ὁ Μαλιανδρος, ἐστὶ
 ὁ Νεῖλος· σχολῖνοι δὲ δυνάδεκά εἰσι οὔτοι, τοὺς δεῖ
 τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι· καὶ ἐπειτεν ἀπίξαι ἐς
 πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος· Τα-
 χομψὸ οὖνομα αὐτῇ ἐστί. οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαν-
 τίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμῖς, τὸ δὲ
 ἡμῖς Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη,
 τὴν περίξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται, τὴν διεκπλῶσας
 ἐς τοῦ Νεῖλου τὸ ῥέεθρον ἤξεις, τὸ ἐς τὴν λίμνην ταύ-
 την ἐκδίδοι· καὶ ἐπειτεν ἀποβάς παρὰ τὸν ποταμὸν
 ὁδοιπορίην ποιῆσαι ἡμερέων τεσσαράκοντα· σκόπελοι
 τε γὰρ ἐν τῷ Νεῖλῳ ὀξέες ἀνέχουσι καὶ χοιράδες πολ-
 λαί εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι πλώειν. διεξελθὼν δὲ
 ἐν τῇσι τεσσαράκοντα ἡμέρησι τοῦτο τὸ χωρίον, αὐτὶς
 ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς δυνάδεκα ἡμέρας πλώσει, καὶ
 ἐπειτεν ἤξεις ἐς πόλιν μεγάλην, τῇ οὖνομά ἐστι Μερὴ.
 λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων
 Αἰθιοπῶν. οἱ δ' ἐν ταύτῃ Αἴα θεῶν καὶ Διόνυσον
 μούνοὺς σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμῶσι, καὶ σφι
 μαντήϊον Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δ', ἐπεὰν
 σφας ὁ θεὸς οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων, καὶ τῇ
 αὖ κελεύῃ, ἐκεῖσε. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλώων 30
 ἐν ἰσῷ χρόνῳ ἄλλῳ ἤξεις ἐς τοὺς αὐτομόλους, ἐν ὧσιν
 περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν

Αἰθιοπῶν. τοῖσι δὲ αὐτομόλοισι τούτοισι οὖνομά ἐστι Ἄσμάχ, δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι βασιλεῖ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσαρες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθιοπᾶς τούτους δι' αἰτὴν τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμίτιχου βασιλέως φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιοπῶν, καὶ ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίησι ἄλλῃ πρὸς Ἀραβίων καὶ Σύρων, καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλῃ. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταῦτά αἱ φυλακαὶ ἔχουσι, ὥς καὶ ἐπὶ Ψαμμίτιχου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουροῦσι καὶ ἐν Δάφνησι. τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῶ λόγῳ χρησάμενοι πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμίτιχου ἀποστάντες ἦσαν ἐς Αἰθιοπίην. Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε· ὥς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφεας θεοὺς πατρῴους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. τῶν δὲ τινα λέγεται δέξαντα τὸ αἰδοῖτον εἰπεῖν, ἔνθα ἂν τοῦτο ἦ, ἐσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὗτοι ἐπεὶ τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιοπῶν βασιλεῖ. ὁ δὲ σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἥσαν οἱ διάφοροί τινες γεγονότες τῶν Αἰθιοπῶν· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας τὴν ἐκείνων γῆν οἰκῆειν. τούτων δὲ ἑσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθιοπᾶς ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθιοπῆς ἦθθα μαθόντες Αἰγύπτια.

- 31 Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ γινώσκειται ὁ Νεῖλος πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ρεύματος. τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὗρισκονται ἀναισιμαύμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς αὐτομόλους τούτους. ῥέει δὲ ἀπὸ ἐσπέρας τε καὶ ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι·

ἐρήμος γάρ ἐστι ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ καύματος. Ἀλλὰ 32
 τῷδε μὲν ἦκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων φαμένων ἐλθεῖν
 τε ἐπὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους
 Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλεῖ, καὶ κως ἐκ λόγων ἄλ-
 λων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὥς οὐδεὶς
 αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγὰς, καὶ τὸν Ἐτεάρχον φάναι ἐλθεῖν
 κοτὲ παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο
 ἐστὶ μὲν Λιβυκόν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν
 πρὸς ἣν χώραν τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν. ἀπικο-
 μένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας καὶ εἰρωτεομένους, εἴ τι
 ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρημῶν τῆς Λιβύης,
 φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστῶν παῖδας
 ὕβριστάς, τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας πε-
 ρισσὰ καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑσπερίων ὀφιομένων
 τὰ ἐρήμα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἰδοίεν τῶν τὰ
 μακρότατα ἰδομένων. τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν
 βορρῆν θάλασσαν ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σο-
 λόεντος ἄκρης, ἣ τελευταῖα τὰ τῆς Λιβύης, παρήκουσι
 παρὰ πᾶσαν Αἴβυες καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλὰ, πλὴν
 ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δ' ὑπὲρ θαλάσ-
 σης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων,
 τὰ κατ' ὑπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατ' ὑπερθε
 τῆς θηριώδους ψάμμος τέ ἐστι καὶ ἄνυδρος δεινῶς καὶ
 ἐρήμος πάντων. ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους
 ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδασι τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους,
 ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης, ταύτην δὲ
 διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι, ἐκ δὲ ταύ-
 τῆς τὴν ἐρήμον διεξιέναι τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς
 ξέφυρον ἄνεμον, διεξελθόντας δὲ χώρον πολλὸν ψαμ-
 μῶδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρησι ἰδεῖν δὴ κοτὲ δένδρεα
 ἐν πεδίῳ πεφυκότα, καὶ σφῆας προσελθόντας ἄπτεσθαι
 τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δένδρεων καρποῦ, ἀπτομένοισι

δέ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας σμικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας
 ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι
 τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν οὔτε τοὺς
 ἄγοντας τῶν Νασαμῶνων. ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι'
 ἐλέων μεγίστων, καὶ διεξεληθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς
 πόλιν, ἐν τῇ πάντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος
 ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν πο-
 ταμὸν μέγαν, ῥέειν δὲ ἀπὸ ἐσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον
 33 ἀνατέλλοντα, φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ
 μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δε-
 δηλώσθω, πλην ὅτι ἀπονουστῆσαί τε ἔφρασκε τοὺς Να-
 σαμῶνας, ὥς οἱ Κυρηναῖοι ἔλεγον, καὶ ἐς τοὺς οὗτοι
 ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γόητας εἶναι πάντας. τὸν δὲ δὴ
 ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συν-
 εβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω
 αἰρεῖται. ῥέει γὰρ ἐκ Αἰβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσῃν τάμ-
 νων Αἰβύην. καὶ ὥς ἐγὼ συμβάλλομαι τοῖσι ἐμφανέσι
 τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος, τῷ Ἰστρῷ ἐκ τῶν
 ἴσων μέτρων ὀρμαῖται. Ἰστρὸς τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμε-
 νος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρρήνης πόλιος ῥέει μέσῃν σχίζων
 τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἔξω Ἑρακλείων στη-
 λέων, ὁμοῦρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἱ ἔσχατοι πρὸς δυ-
 σμέων οἰκεῖν τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τε-
 λευτὰ δὲ ὁ Ἰστρὸς ἐς θάλασσαν [ῥέων] τὴν τοῦ Εὐξείνου
 πόντου [διὰ πάσης Εὐρώπης], τῇ Ἰστρίῃ οἱ Μιλησίων
 34 οἰκεῖνσι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἰστρὸς, ῥέει γὰρ δι' οἴκεν-
 μένης, πρὸς πολλῶν γινώσκεται, περὶ δὲ τῶν τοῦ Νεί-
 λου πηγῶν οὐδεὶς ἔχει λέγειν· ἀοίκητός τε γὰρ ἐστὶ
 καὶ ἐρημὸς ἡ Αἰβύη δι' ἧς ῥέει. περὶ δὲ τοῦ ρεύματος
 αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι,
 εἰρηται· ἐκδιδόει δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς
 ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά κη ἀντίη κέεται. ἐνθεῦτεν δὲ

ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων
 ἰδέα ὁδὸς εὐξάνῳ ἀνδρί· ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἰστροφῷ ἐκδι-
 δοντι ἐς θάλασσαν ἀντίον κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δο-
 κέω διὰ πάσης τῆς Αἰβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ
 Ἰστροφῷ. Νεῖλον μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

ἜΡΧΟΜΑΙ δὲ περὶ Αἰγύπτου μηχανέων τὸν λόγον, 35
 ὅτι πλέω θαυμασία ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα καὶ ἔργα
 λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν· τούτων εἴ-
 νεκεν πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ
 οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας εἰσὶν ἑτεροῖω καὶ τῷ ποταμῷ
 φύσιν ἄλλοιην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ πολλὰ
 πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο
 ἥθεά τε καὶ νόμους, ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι
 καὶ καπηλεύουσι, οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους εἰσὶν ὑφαί-
 νουσι· ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην
 ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεια οἱ μὲν ἄνδρες
 ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν
 ὤμων. οὐρέουσι αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες
 κατήμενοι. εὐμαρείῃ χρέονται ἐν τοῖσι οἴκοις, ἐσθίουσι
 δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες, ὥς τὰ μὲν αἰσχροῖα
 ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιεῖν χρεῶν, τὰ δὲ
 μὴ αἰσχροῖα ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε
 ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης, ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ
 πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία
 ἀνάγκη μὴ βουλομένοις, τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνά-
 γκη καὶ μὴ βουλομένησι. Οἱ ἱερεῖς τῶν θεῶν τῇ μὲν 36
 ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοις
 ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς
 τοὺς μάλιστα ἱκνέεται, Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανά-
 τους ἀνιῇσι τὰς τρίχας αὐξέσθαι τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ
 καὶ τῷ γενεῖω, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοις ἀν-
 θρώποισι χωρὶς θηρίων ἡ δίαίτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτί-

οἰσι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἡ δίαιτά ἐστι. ἀπὸ πυρῶν καὶ κριθέων ὅλλοι ζῶουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζῆν ὄνειδος μέγιστόν ἐστι, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσὶ, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσὶ καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὅλλοι μὲν ἔωσι ὥς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον, Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἴματα τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἐν ἐκάστη. τῶν ἰστίων τοὺς κρίκους καὶ τοὺς κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα αὐτοὶ μὲν φασι ἐπὶ τὰ δεξιὰ ποιεῖν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέονται, καὶ τὰ μὲν

37 αὐτῶν ἱρὰ, τὰ δὲ δημοτικὰ καλέεται. Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων νόμοισι τοιοισίδε χρέονται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίνουσι, διασμέοντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ ὁ μὲν, ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἴματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τὰ τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκεν, προτιμέοντες καθάριοι εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεῖρ μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηται σφι θεραπεύουσι τοὺς θεοὺς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινὴν μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δὲ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ, καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκείας ἐπιτελέουσι μυρίας ὥς εἰπεῖν λόγῳ. πᾶσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα. οὔτε τι γὰρ τῶν οὐκ ἐπιτελούντων

οὔτε δαπανέονται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἰσὰ πεσσο-
 μενα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πληθὺς τι ἐκάστω
 γίνεται πολλὸν ἐκάστης ἡμέρης, δίδεται δὲ σφι καὶ οἶ-
 νος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὗ σφι ἔξεστι πάσασθαι. κυά-
 μους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ,
 τοὺς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε ἔφουτες πατέον-
 ται· οἱ δὲ δὴ ἰσέες οὐδὲ ὀρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες
 οὐ καθαρὸν μιν εἶναι ὄσπριον. ἰσᾶται δὲ οὐκ εἰς ἐκά-
 στου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ, τῶν εἰς ἐστὶ ἀρχιέρεως·
 ἑπεὶ δὲ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικαθίσταται.
 Τοὺς δὲ βούς τοὺς ἔρσενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, 38
 καὶ τούτου εἵνεκεν δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρίχα ἥν
 καὶ μίαν ἰδηται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι
 νομίζει. διζῆται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος τῶν τις
 ἰσέων καὶ ὀρθοῦ ἐστεῶτος τοῦ κτήνεος καὶ ὑπτίου, καὶ
 τὴν γλῶσσαν ἐξειρούσας, εἰ καθαρὴ τῶν προκειμένων
 σημητῶν, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατορθὴ δὲ καὶ τὰς
 τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. ἥν δὲ
 τούτων πάντων ἡ καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ
 κέρεα ἐλλίσσων, καὶ ἔπειτεν γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας
 ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαν-
 τον δὲ θύσαντι θάνατος ἢ ζημὴ ἐπικέεται. δοκιμάζεται
 μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε, θυσίῃ δὲ σφι ἦδε
 κατέστηκε· ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτήνος πρὸς τὸν 39
 βωμόν, ὅκου ἂν θύωσι, πῦρ ἀνακαλοῦσι, ἔπειτεν δὲ ἐπ'
 αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηίδου ἐπισπείσαντες καὶ ἐπικα-
 λέσαντες τὸν θεὸν σφάζουσι, σφάζαντες δὲ ἀποτάμνουσι
 τὴν κεφαλὴν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος δείρουσι, κε-
 φαλῇ δὲ ἐκείνῃ πολλὰ καταρησάμενοι φέρουσι, τοῖσι μὲν
 ἂν ἡ ἀγορὴ καὶ Ἕλληνες σφι ἔωσι ἐπιδήμιοι ἔμποροι,
 οἱ μὲν φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν ἀπ' ὧν ἔδοντο, τοῖσι δὲ
 ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἱ δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποτα-

μόν. καταρέονται δὲ τὰδε λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι, εἴ τι
 μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ
 κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι. κατὰ
 μὲν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων καὶ τὴν
 ἐπίσπεισιν τοῦ οἴνου πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι
 αὐτοῖσι χρέονται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρά, καὶ ἀπὸ τοῦ-
 40 του τοῦ νόμου οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμψύχου κεφαλῆς
 γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδεὶς. Ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις τῶν
 ἱρῶν καὶ ἡ καῦσις ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρὸν σφι κατέστηκε.
 τὴν δ' ὧν μεγίστην τε θαίμονα ἡγνυται εἶναι καὶ μεγί-
 στην οἱ ἁγρὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἐρχομαι ἐρέων. ἐπεὶ
 ἀποδείρωσι τὸν βοῦν, κατευξάμενοι κοιλήν μὲν ἐκείνην
 πᾶσαν ἐξ ὧν εἶλον, σπλάγχνα δὲ αὐτοῦ λείπουνσι ἐν τῷ
 σώματι καὶ τὴν πιμελὴν, σκέλεα δὲ ἀποτάμνουσι καὶ
 τὴν ὀσφὺν ἄκρην καὶ τοὺς ὠμούς τε καὶ τὸν τράχηλον.
 ταῦτα δὲ ποιήσαντες τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς πιμπλᾷσι
 ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σύκων
 καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων,
 πλήσαντες δὲ τούτων καταγίξουσι, ἔλαιον ἄφθονον
 καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι, καιομένων
 δὲ τῶν ἱρῶν τύπονται πάντες. ἐπεὶ δὲ ἀποτύψωνται,
 41 δαῖτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν. τοὺς μὲν νυν
 καθαρὸς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες
 Αἰγύπτιοι θύουσι, τὰς δὲ θηλέας οὐ σφι ἔξεστι θύειν,
 ἀλλὰ ἱερεῖς εἰσι τῆς Ἰσίδος. τὸ γὰρ τῆς Ἰσίδος ἄγαλμα ἐὼν
 γυναικῆιον βούκερὼν ἐστὶ, κατὰ περ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν
 γράφουσι, καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες
 ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακροῦ.
 τῶν εἵνεκεν οὐτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἕλ-
 ληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἄνδρὸς
 Ἕλληνας χρησεται οὐδ' ὀβελοῖσι οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως
 καθαροῦ βοῦς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύ-

σεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βούς τρόπον
 τόνδε· τὰς μὲν θηλέας εἰς τὸν ποταμὸν ἀπιάσι, τοὺς δὲ
 ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ
 κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα σημήζον
 εἵνεκεν· ἐπειὰν δὲ σαπῇ καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρό-
 νος, ἀπικνέεται εἰς ἑκάστην πόλιν βάρις ἐκ τῆς Προσω-
 πίτιδος καλυμένης νήσου. ἡ δ' ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα,
 περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα. ἐν ταύτῃ ὦν
 τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔννεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλεις συχναί,
 ἐκ τῆς δὲ αἱ βάριες παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ
 ὅστέα τῶν βοῶν, οὐνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχis, ἐν δ'
 αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἄριον ἱδρυνται. ἐκ ταύτης τῆς πό-
 λιος πλανέονται πολλοὶ ἄλλοι εἰς ἄλλας πόλεις, ἀνορύξαν-
 τες δὲ τὰ ὅστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι εἰς ἓνα χῶρον
 πάντες. κατὰ ταῦτά δὲ τοῖσι βουσί καὶ τᾶλλα κτήνεα
 θάπτουσι ἀποθνήσκοντα. καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφι
 νενομοθέτηται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα. Ὅσοι μὲν 42
 δὴ Διὸς Θηβαίεος ἱδρυνται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου
 εἰσὶ, οὗτοι μὲν νυν πάντες ὅτῳ ἀπεχόμενοι αἶγας
 θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως
 Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἰσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὲ
 Διόνυσον εἶναι λέγουσι· τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες
 σέβονται. ὅσοι δὲ τοῦ Μένδητος ἔκτηνται ἱρὸν ἢ νομοῦ
 τοῦ Μενδησίου εἰσὶ, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι ὅς
 θύουσι. Θηβαῖοι μὲν νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους ὅτῳ
 ἀπέχονται, διὰ τὰδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τε-
 θῆναι· Ἡρακλέα θειλῆσαι πάντως ἰδέσθαι τὸν Δία καὶ
 τὸν οὐκ ἐθέλειν ὀφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, τέλος δὲ, ἐπεὶ τε
 λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι κριὸν
 ἐκδείραντα προέχεσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ
 κριοῦ, καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὕτω οἱ ἑωτὸν ἐπιδέξαι.
 ἀπὸ τούτου κριοπρόσωπον τῷγαλμα τοῦ Διὸς ποιεῦσι

Αἰγύπτιοι, ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἔοντες Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθιοπῶν ἄποικοι καὶ φωνὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δ' ἐμοὶ καὶ τὸ οὐνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο. Ἀμμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσὶ σφι ἱεροὶ διὰ τοῦτο. μὴ δὲ ἡμέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ Διὸς, κριοὺν ἓνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες κατὰ τὰντὸ ἐνδύουσι τῷγαλμα τοῦ Διὸς, καὶ ἔπειτεν ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τυπνύονται οἱ περὶ τὸ ἱερόν ἅπαντες τὸν κριόν, καὶ ἔπειτεν ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι αὐτόν.

- 43 Ἡρακλέος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι εἴη τῶν δυνάδεκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἶδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνασθὴν ἀκοῦσαι. καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τὸ οὐνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Ἕλληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ οὐνομα Ἡρακλέα, πολλὰ μοι καὶ ἄλλα τεκμηρία ἔστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονεὲς ἀμφοτέρω ἦσαν Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη γεγονότες τὸ ἀνέκασθεν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκουίδων τὰ οὐνόματά φασι εἶδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχεται, καὶ μὴν εἰ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὐνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἐμελλον μνήμην ἔξειν, εἰ περ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέοντο καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι, ὥς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἰσέει. ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξηπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης, ὥς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτι δὲ ἐστὶ

ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἀμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεὶ
 τε ἐκ τῶν ὀκτώ θεῶν οἱ δυῶδεκα θεοὶ ἐγένοντο, τῶν
 Ἡρακλέα ἓνα νομίζουσι. Καὶ ἐθέλων δὲ τούτων περὶ 44
 σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἶόν τε ἦν, ἐπλωσα καὶ ἐς Τύρον
 τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρα-
 κλέος ἁγίον. καὶ εἶδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλ-
 λοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στήλαι
 δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου
 λάμποντος τὰς νύκτας μέγαθος· ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν
 τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην, ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ
 σφι τὸ ἱρὸν ἰδρυται. εὗρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἑλλήσι
 συμφερομένους· ἔφασάν γάρ ἅμα Τύρῳ οἰκισομένη καὶ
 τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἰδρυθῆναι, εἶναι δὲ ἕτεα ἀπ' οὗ Τύ-
 ρον οἰκεῖνσι τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ
 Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος ἐπωνυμίην ἔχοντος Θα-
 σίου εἶναι. ἀπικόμην δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον
 ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἰδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώ-
 πης ζήτησιν ἐκπλώσαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα
 καὶ πέντε γενεῆσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφικρύω-
 νος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστο-
 ρημένα δηλοῖ σαφέως παλαιῶν θεὸν [τὸν] Ἡρακλέα
 εἶντα. καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων
 ποιεῖν, οἱ διὰ Ἡράκλεια ἰδρυσάμενοι ἔκτηνται, καὶ
 τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ, Οὐλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην θύουσι,
 τῷ δ' ἑτέρῳ ὡς ἡρώϊ ἐναρίζουσι. Λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ 45
 ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ
 ὅδε ὁ μῦθος ἐστί, τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι, ὡς
 αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέφαντες οἱ Αἰγύπτιοι
 ὑπὸ πομπῆς ἐξήγον ὡς θύσοντες τῷ Διί· τὸν δὲ τέως
 μὲν ἡσυχίην ἔχειν, ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατήρ-
 χοντο, ἐς ἄλκην τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦ-
 σαι. ἐμοὶ μὲν νυν δοκέουσι ταῦτα λέγοντες τῆς Αἰγυ-

πίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεια ὁσίη θύειν ἐστὶ χωρὶς ὀρίων καὶ ἐρσένων βοῶν καὶ μόσχων, ὅσοι ἂν καθαρὸν ἔωσι, καὶ χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἓνα ἔόντα τὸν Ἡρακλέα, καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὧς δὴ φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμενεῖη εἴη.

- 46 Τὰς δὲ δὴ αἰγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκεν οὐ θύουσιν Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτῶ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδησίοι, τοὺς δὲ ὀκτῶ θεοὺς τούτους προτέρους τῶν θυώδεκα θεῶν φασὶ γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῷγαλμα, κατὰ περ Ἕλληνες, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα, οὗτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναι μιν, ἀλλ' ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοις θεοῖσι. ὅτεν δὲ εἵνεκεν τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὐ μοι ἡδιόν ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἰγας οἱ Μενδησίοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζοντας ἔχουσι· ἐκ δὲ τούτων εἰς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται. καλέεται δὲ ὁ τε τράγος καὶ ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης. ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀνα-
47 φανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδεξιν ἀνθρώπων ἀπῆκετο. Ἦν δὲ Αἰγύπτιοι μιὰρὸν ἡγῆνται θηρίον εἶναι· καὶ τοῦτο μὲν, ἣν τις ψαύσῃ αὐτῶν παριῶν υἱός, αὐτοῖσι ἱματίοις ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑαυτὸν βὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν, τοῦτο δὲ οἱ συμβῶται ἔόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μοῦνοι πάντων, οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκδίδονται τε οἱ συμβῶται καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων.

τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὅς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι, Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ, τοὺς ὅς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὅς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὀρθῇσι ἀπεστυγῆκασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος, ἑμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίῃ δὲ ἥδε τῶν ὕων τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεῖς ὁμοῦ κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένη, καὶ ἔπειτεν καταγίξει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ, ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύσωσι, ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσάτατο. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείας βίου σταιτίνας πλάσαντες ὅς καὶ ὀπήσαντες ταύτας θύουσι.

Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὀρθῆς τῇ δορπῇ χοῖρον πρὸ 48
τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρθὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι πλὴν χορῶν κατὰ ταῦτά σχεδὸν πάντα Ἑλλήσι· ἀντὶ δὲ φαλῶν ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχναῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναικες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῶ τέφ ἔλασσαν ἐὼν τοῦ ἄλλου σώματος· προηγείται δὲ αὐλὸς, αἱ δὲ ἔπονται αἰδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον καὶ κινεῖ μούνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. Ἡδὴ ὧν δοκέει μοι Μελάμπους 49
ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαῆς ὅλλ' ἔμπειρος. Ἑλλήσι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τὰ τε οὖνομα καὶ τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε, ἀλλ' οἱ ἐπιγεγόμενοι τούτῳ

- σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν· τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ κατηγοησάμενος, καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἑλληνας. ἐγὼ μὲν νῦν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν μαντικὴν τε ἑωυτῷ συστήσαι καὶ πνυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἑλλήσι καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα· οὐ γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τὰ τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιούμενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι· ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ οὐ νεωστὶ ἐσηγμένα. οὐ μὲν οὐδὲ φήσω, ὅπως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κού τι νόμαιον. πνυθέσθαι δέ μοι δοκείει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς
- 50 τὴν νῦν Βοιωτὴν καλεομένην χώραν. Σχεδὸν δὲ καὶ πάντων τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα, διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἦκει, πνυνθανόμενος οὕτω εὐρίσκω εἶναι. δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῆχθαι· ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὥς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἴρηται, καὶ Ἥρης καὶ Ἰστίης καὶ Θέμιος καὶ Χαρίτων καὶ Νηρηίδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὴ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὐ φασὶ θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκεῖουσι ὑπὸ Πελασγῶν οὐνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος· τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὐνομα ἐκτηνται εἰ μὴ Αἰβυες, καὶ τιμῶσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἥρωσι οὐδέν.
- 51 Ταῦτα μὲν νῦν καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι, τὰ ἐγὼ φράσω, Ἑλληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι· τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες οὐκ

ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν πρῶ-
 τοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες,
 παρὰ δὲ τούτων ἄλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηνικαῦτα
 ἐς Ἑλλήνας τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ
 χώρῃ, ὅθεν περ καὶ Ἑλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι. ὅστις
 δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρηϊκὰ ἐπι-
 τελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὦν ἡρ
 οῖδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρηϊκὴν οἴκεον πρότερον
 Πελασγοὶ οὗτοι, οἳ περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο,
 καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρηϊκὰ τὰ ὄργια παραλαμβά-
 νουσι. ὁρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰ γάλατα τοῦ Ἑρμῆος
 Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων μαθόντες παρὰ Πελασγῶν
 ἐποιήσαντο. οἳ δὲ Πελασγοὶ ἱρὸν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ
 ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηϊκῇ μυστηρίοισι δεδή-
 λωται. Ἐθνον δὲ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι 52
 ἐπευχόμενοι, ὥς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπω-
 νυμίην δὲ οὐδ' οὔνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ
 ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσοννόμασάν σφας ἀπὸ τοῦ
 τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ
 πάσας νομὰς εἶχον. ἐπειτεν δὲ χρόνου πολλοῦ διεξελ-
 θόντος ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπιγμένα τὰ οὐνό-
 ματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων, Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῶ
 ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν
 οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήλιον τοῦτο νε-
 νόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἑλλήσι χρηστηρίων εἶναι,
 καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μῶνον. ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζ-
 ζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοί, εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐ-
 νόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦκοντα, ἀνείλε τὸ μαν-
 τήλιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθνον
 τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεόμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν
 Ἑλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον. Ἐνθεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος 53
 τῶν θεῶν, εἴτε δ' αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὅκοιοί τε τινες τὰ

εἶδεα, οὐκ ἠπιστάετο μέχρι οὗ πρώην τε καὶ χθὲς ὥς
εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίόδου γὰρ καὶ Ὀμηρου ἡλικίην τετρα-
κοσίοισι ἔτεσι δοκέω μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ
οὐ πλέοσι. οὗτοι δὲ εἶσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἑλ-
λησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες καὶ τιμὰς
τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἶδεα αὐτῶν σημῆναντες.
οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν
γενέσθαι ὕστερον, ἔμοιγε δοκεῖν, ἐγένοντο. Τούτων
τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρεῖαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα
54 τὰ ἐς Ἡσιόδον τε καὶ Ὀμηρον ἔχοντα ἐγὼ λέγω. Χρη-
στηρίων δὲ περὶ τοῦ τε ἐν Ἑλλήσι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ
τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ ἱερεῖς τοῦ
Θηβαίεος Διὸς δύο γυναῖκας ἱρεῖας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆ-
ναι ὑπὸ Φοινίκων, καὶ τὴν μὲν αὐτέων πνυθέσθαι ἐς
Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἑλληνας, ταύτας δὲ
τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσαμένας τὰ μαντήια πρώτας
ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένου δὲ μεν, ὁκόθεν
οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα
ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν
τούτων, καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι,
πνυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων, τὰ περ δὴ
55 ἔλεγον. Ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θῆβησι ἱρέων ἤκουον·
τάδε δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες, δύο πελειά-
δας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας
τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέ-
σθαι. ἰζομένην δὲ μιν ἐπὶ φηγὸν ἀνδάξασθαι φωνὴν ἀν-
θρώπων, ὥς χρεὼν εἶη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι,
καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελλούμενον
αὐτοῖσι, καὶ σφεας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δὲ ἐς τοὺς
Ἀβυας οἰχομένην πελειάδα λέγουσι Ἀμμωνος χρηστή-
ριον κελεῦσαι τοὺς Ἀβυας ποιεῖν· ἐστὶ δὲ καὶ τοῦτο
Διός. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρεῖαι, τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὐ-

νομα ἦν Προμένεια, τῇ δὲ μετὰ ταύτην Τιμαρέτη, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρῃ, ἔλεγον ταῦτα· συνωμολόγεον δὲ σφι καὶ οἱ ἄλλοι Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν· Ἐγὼ δ' 56 ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. εἰ ἀληθῆώς οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱρὰς γυναῖκας καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτοὺς, ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι ἰδρύνασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱρόν, ὥσπερ ἦν οἶκός ἀμφιπολεύουσαν ἐν Θήβῃσι ἱρόν Διὸς, ἐνθα ἀπύκετο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου χρηστήριον κἀτηγήσατο, ἐπεὶ τε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν. φάναι δὲ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρησθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοινίκων, ὑπ' ὧν καὶ αὕτη ἐπρήθη. Πελειάδες δὲ μοι δοκεῖνσι κληθῆναι 57 πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν, ἐδόκεον δὲ σφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπηῇ φωνῇ ἀνδάξασθαι λέγουσι, ἐπεὶ τε τὰ συνετά σφι ἡῦδα ἡ γυνὴ· ἔως δὲ ἐβαρβαρίζε, ὄρνιθος τρόπον ἐδόκεέ σφι φθέγγεσθαι, ἐπεὶ τέω τρόπῳ ἂν πελειάς γε ἀνθρωπηῇ φωνῇ φθέγγαιτο; μέλαιναν δὲ λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα σημαίνουσι, ὅτι Αἰγυπτίῃ ἡ γυνὴ ἦν. Ἡ δὲ μαντήῃ ἣ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσιαι ἀλλήλησι τυγχάνουσι ἐοῦσαι. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη. Πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ 58 πομπὰς καὶ προσεργαὺς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοι εἰσι οἱ ποιησάμενοι, καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τεκμήριον δὲ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ τεν χρόνου ποιεύμεναι, αἱ δὲ Ἕλληνικαὶ νεωστὶ ἐποιήθησαν. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι 59 οὐκ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνὰς, μάλιστα

μὲν καὶ προθυμότεα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι,
 δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ
 πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱερὸν, ἰδρυται δὲ ἡ πόλις αὕτη
 τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα, Ἴσις δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν
 Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ. τρίτα δ' ἐς Σάιν πόλιν τῇ
 Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι, τέταρτα δὲ ἐς Ἥλιου πόλιν τῷ
 Ἥλῳ, πέμπτα δὲ ἐς Βουτοῦν πόλιν τῇ Ἀητοί, ἕκτα δὲ
 60 ἐς Πάπρημιν πόλιν τῷ Ἀρεῖ. Ἐς μὲν νυν Βούβαστιν
 πόλιν ἐπεὰν κομίζωνται, ποιεῦσι τοιάδε· πλώουσί τε
 γὰρ δὴ ἅμα ἄνδρες γυναῖκες, καὶ πολλόν τι πλῆθος ἐκα-
 τέρων ἐν ἐκάστῃ βάρει· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν κρό-
 ταλα ἔχουσιν κροταλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα
 τὸν πλόον, αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες αἰεῖδουσι
 καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι. ἐπεὰν δὲ πλώοντες κατὰ τινα
 πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγγρίμψαντες τὴν βάρειν τῇ γῇ
 ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι τὰ
 περ εἰρηκα, αἱ δὲ τωθάξουσιν βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πόλει
 ταύτῃ γυναῖκας, αἱ δ' ὀρχέονται, αἱ δ' ἀνασύρονται
 ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν παραποταμὴν
 ποιεῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὀρτά-
 ξουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας, καὶ οἶνος ἀμπέλινος
 ἀναισιμοῦται πλέων ἐν τῇ ὀρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι
 ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ. συμφοιτῶσι δὲ, ὅ τι ἀνὴρ καὶ
 γυνή ἐστὶ πλὴν παιδίων, καὶ ἐς ἐβδομήκοντα μυριάδας,
 ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι. Ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιεῖται,
 61 ἐν δὲ Βουσίρει πόλει ὥς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὀρτήν, εἰρη-
 ται πρότερόν μοι. τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυ-
 σίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώ-
 πων. τὸν δὲ τύπτονται, οὗ μοι ὁσιόν ἐστι λέγειν. ὅσοι
 δὲ Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ
 ἐτι πλέω ποιεῦσι τούτων, ὅσα καὶ τὰ μέτωπα κόπτου-
 ται μαχαίρῃσι, καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξεῖνοι καὶ

οὐκ Αἰγύπτιοι. Ἐς Σάιν δὲ πόλιν ἰπεὺν συλλεχθέντες 62
 τῇσι θυσίῃσι, ἐν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ
 ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμ-
 βάφια ἐμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου, ἐπιπολῆς δὲ ἔπασσι αὐτὸ
 τὸ ἐλλύχχιον, καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον, καὶ τῇ ὁρτῇ
 οὐνομα κέεται λυχνοκαΐη. οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰ-
 γυπτίων ἐς τὴν πανηγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν
 νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα,
 καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σάϊ μούνη καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶ-
 σαν Αἴγυπτον. ὅτεν δὲ εἵνεκεν φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἢ
 νῦξ αὕτη, ἐστὶ ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος. Ἐς 63
 δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσιν
 φοιτούντες. ἐν δὲ Παπρήμιν θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ κατὰ περ
 καὶ τῇ ἄλλῃ ποιεῦσι· εὐτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερῆς ὁ
 ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων περὶ τῷγαλμα πεπο-
 νέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν [ἐκ] ξύλων κοφύνας ἔχοντες
 ἐστᾶσι τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ· ἄλλοι δὲ εὐχολὰς ἐπιτε-
 λέοντες, πλεῖνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα
 καὶ οὗτοι ἐπὶ τὰ ἑτέρα ἀλέες ἐστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὼν
 ἐν νηῷ σμικρῷ ξυλίνῳ κατακεχυρυσμένῳ προεκκομίζονται
 τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἶκημα ἱρόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ
 περὶ τῷγαλμα λελειμμένοι ἔλκουσι τετράκυκλον ἄμαξαν
 ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα,
 οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι ἐν τοῖσι προπυλαίοις ἐστειῶτες ἐσιέναι,
 οἱ δὲ εὐχολιμαῖοι τιμωρόντες τῷ θεῷ παίουσι αὐτοὺς
 ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερῇ γίνεται, κε-
 φαλὰς τε συναράσσονται, καὶ ὥς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ
 καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τραμάτων· οὐ μέντοι οἱ γε
 Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα. Τὴν δὲ πανή- 64
 γυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι, οἰκέ-
 ει ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα, καὶ τὸν
 Ἄρεα ἀπότροφον γενόμενον ἐλθεῖν ἑξανδρωμένον ἐθε-

λοντα τῇ μητρὶ συμμῖξαι, καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρὸς, οἷα οὐκ ὁπωπότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι, ἀλλ' ἀπερύκειν, τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προπόλους τρηχέως περισπεῖν καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ Ἀρεῖ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ νενομικέναι φασί. Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱρὸν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰ περ τὰ ἄλλα κτήνεα. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὁρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἐν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι. εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιεῖν. οὗτοι μὲν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες
 65 ποιεῦσι ἔμοιγε οὐκ ἄρεστά. Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι περισσῶς τὰ τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ καὶ δὴ καὶ τὰδε.

Ἐοῦσα δὲ Αἰγυπτὸς ὅμοιρος τῇ Αἰβύῃ οὐ μάλα θηριώδης ἐστὶ. τὰ δὲ ἐόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενομίσται, καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι [τοῖσι] ἀνθρώποισι, τὰ δὲ οὐ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνεῖται τὰ ἱρὰ εἰ λέγοιμι, καταβαλὴν ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεία πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι. τὰ δὲ καὶ εἰρηκα αὐτῶν ἐπιψεύσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστὶ περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων. μελιδωνοὶ ἀποδεδέχεται τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων, καὶ ἔρσενες καὶ θήλειαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμὴν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλεσι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ, τοῦ ἂν ἢ τὸ θηρίον, ξυρεῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἡμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἰσταῖσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς

τρίχας· τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θη-
 ρίων διδοῖ· ἢ δ' ἂντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθὺς παρέχει
 βορὴν τοῖσι θηρίοις. τροφή μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη
 ἀποδέδεται, τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων τούτων ἀπο-
 κτείνῃ, ἣν μὲν ἐκὼν, θάνατος ἢ ζημίη, ἣν δὲ ἀέκων,
 ἀποτίνει ζημίην, τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὅς δ' ἂν
 ἴβιν ἢ ἱρηκα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἐκὼν ἣν τε ἀέκων, τεθνή-
 ναι ἀνάγκη. Πολλῶν δὲ ἔόντων τῶν ὁμοτρόφων τοῖσι 66
 ἀνθρώποισι θηρίων πολλῷ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ
 κατελάμβανε τοὺς αἰελοῦρους τοιάδε. ἐπεὶ τέρωσι αἱ
 θήλειαι, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ δι-
 ζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὧν ταῦτα
 σοφίζονται τάδε· ἄρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαι-
 ρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι, κτείναντες μέντοι οὐ πα-
 τέονται. αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ
 ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας·
 φιλοτέκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γενομένης θεῖα
 πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελοῦρους· οἱ μὲν γὰρ
 Αἰγυπτίοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελοῦρων,
 ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον, οἱ δὲ αἰελοῦροι
 διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἐσάλ-
 λονται ἐς τὸ πῦρ. ταῦτα δὲ γινόμενα πένθεα μέγала
 τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὑτέοις δ' ἂν οἰκίοις
 αἰελοῦρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες
 πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρὺς μούνας, παρ' ὅτέοις δ' ἂν
 κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἀπάγονται δὲ 67
 οἱ αἰελοῦροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἐνθα θάπτου-
 νται ταριχευθέντες, ἐν Βουβάστι πόλει· τὰς δὲ κύνας ἐν
 τῇ ἑωυτῶν ἑκάστοι πόλει θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκησι. ὥς
 δὲ αὐτῶς τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυ-
 γαλὰς καὶ τοὺς ἱρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν, τὰς
 δὲ ἱβὶς ἐς Ἐρμέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους εἰσάγουσι ἐς

καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλῶ τέφ εόντας ἄλωπέκων μέζοντας αὐτοῦ θάπτουσι, τῇ ἂν εὐρεθῶσι κείμενοι.

- 68 Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθλεί οὐδέν, ἐὼν δὲ τετραποὺν χερσαῖον καὶ λιμναῖον ἐστί· τίκει μὲν γὰρ ὥς ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίας καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὥς ἀχνηέων οὐ πολλῶ μέζονα τίκει, καὶ ὁ υδοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ῥοῦ γίνεται, αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἐπτακαίδεκα πήχεις, καὶ μέζων ἐτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὕδς, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας κατὰ λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν δὲ μῦνον θηρίων οὐκ ἔφυνε. οὐδὲ τὴν κάτω κινεῖ γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ σώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὧν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιεύμενον, τὸ στόμα ἐνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ, ἅτε ὠφελεμένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὶ γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος καὶ ἔπειτεν χάνῃ (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιεῖν πρὸς τὸν ξέφυρον), ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἡδεται καὶ οὐδὲν
- 69 σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι δ' οὐ, ἀλλ' ἅτε πολέμιους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγνῆται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς· ἐκ πάντων δὲ ἓνα ἐκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδι-

δαγμένον εἶναι χειροήθεα, ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεια ἐς τὰ ὅτα ἐνθέντες καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρήσι θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἑλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἠγεόμενοι ἱρὺς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ κροκοδείλοι, ἀλλὰ χάμψαι. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες οὐνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κοροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἵμασιῇσι. Ἄγραι δὲ σφεων 70 πολλαὶ κατεστέασι καὶ παντοῖαι· ἥ δ' ὣν ἔμοιγε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω. ἐπεὶ ἂν νῶτον ὕος θελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμὸν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζῶν ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκοδείλος ἵεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ καταπίνει· οἱ δὲ ἔλκουσι. ἐπεὶ ἂν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἐπάντων ὁ θηρευτῆς πηλῷ κατ' ὦν ἐπλάσας αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο σὺν πόνῳ.

Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῶ μὲν τῷ Παπρημίτῃ 71 ἱροὶ εἶσι, τοῖσι δὲ ἄλλοις Αἰγυπτίοις οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήυδε· τετράπουν ἐστὶ, δίχηλον, ὀπλὰ βοῶς, σιμὸν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν, μέγαθος ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος. τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ οὕτω δῆ τι παχύ ἐστι ὥστε αὐοῦ γενομένου ξυστὰ ποιέεσθαι [ἁκόντια] ἐξ αὐτοῦ.

Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς 72 ἡγνυται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλεῖμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι καὶ τὴν ἐργελευν. ἱρὺς δὲ

τούτους τοῦ Νείλου φασὶ εἶναι, καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς
χηναλώπεκας.

- 73 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὐνομα φοῖνιξ.
ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ
καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι δι' ἐτέων, ὥς Ἑλίου πολὺνται
λέγουσι, πεντακοσίων. φοιτᾷν δὲ τότε φασὶ, ἐπεὶ οὐ
ὑποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δὲ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος,
τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πε-
ρῶν, τὰ δὲ ἐρυνθρά. ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν
ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγαθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶ-
σθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἐξ Ἀραβίης
ὀρμεόμενον ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἑλίου κομίζειν τὸν πατέρα
ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἑλίου τῷ
ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον τῆς σμύρνης ῥὸν πλάσ-
σειν, ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν, μετὰ δὲ πειρᾶσθαι
αὐτὸ φορέοντα, ἐπεὶ δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλή-
ναντα τὸ ῥὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρνη δὲ
ἄλλη ἐμπλάσσειν τοῦτο, κατ' ὅ τι τοῦ ῥοῦ ἐγκοιλήνας
ἐνέθηκε τὸν πατέρα, ἐγκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς γίνεσθαι
ταῦτ' ἄβρος, ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου
ἐς τοῦ Ἑλίου τὸ ἱρὸν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέ-
γουσι ποιεῖν.

- 74 Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφεις, ἀνθρώπων οὐδα-
μῶς δηλήμονες, οἳ μεγάρθῃ ἐόντες σμικροὶ δύο κέρα φο-
ρέουσι πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς, τοὺς ἀποθα-
νόντας θάπτουσιν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διὸς· τούτου γὰρ σφεας
τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱρούς.

- 75 Ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν
μάλιστα κη κείμενος καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πυν-
θανόμενος περὶ τῶν περρωτῶν ὀφίων. ἀπικόμενος δὲ
εἶδον ὅστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας πλήθει μὲν ἀδύνατα
ἀπηγγέσθαι, σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ

ὑποδεέστεροι καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων, πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος, ἐν τῷ αἰ ἄκανθα κατα-
 κεχύαται, τοιούσδε τις ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς
 πεδῖον μέγα, τὸ δὲ πεδῖον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ
 πεδίῳ. λόγος δὲ ἔστι ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοῦς ὄφιος ἐκ
 τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου, τὰς δ' ἴβρις τὰς
 ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρας
 οὐ παριέναι τοὺς ὄφιος, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἴβιν
 διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγά-
 λως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι
 διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. Εἶδος δὲ τῆς μὲν 76
 ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γε-
 ράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον, μέγα-
 θος ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομένων
 πρὸς τοὺς ὄφιος ἦδε ἰδέη, τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλεν-
 μένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διεκαὶ γὰρ δὴ εἰσι αἱ ἴβιες)
 ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν, λευκὴ πτε-
 ροῖσι πλὴν κεφαλῆς καὶ τοῦ ἀνέχοντος καὶ ἄκρων τῶν
 πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου (ταῦτα δὲ τὰ εἶπον
 πάντα μέλαινα ἔστι δεινῶς), σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον
 ἐμπερὴς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφή οἷα περ τῶν
 ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς
 νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστα καὶ ἐμπερέστατα. τοσαῦτα
 μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἳ μὲν περὶ τὴν σπειρομέ- 77
 νην Αἰγύπτου οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων
 ἐπασκέοντες μάλιστα λογιστάτοι εἰσι μακροῦ τῶν ἐγὼ
 ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέ-
 ονται· συρμαῖζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκάστου,
 ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιεὴν καὶ κλύσμασι, νομί-
 ζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους
 τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως

Αἰγύπτιοι μετὰ Αἰβυας ὑγιηρότατοι πάντων ἀνθρώ-
 πων, τῶν ὥρέων ἐμοὶ δοκέειν εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλ-
 λάσσουσι αἱ ὥραι. ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀν-
 θρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων
 πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὥρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι
 δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκείνοι κυλ-
 λήστις οὖνομάζουσι. οἶνω δ' ἐκ κριθῶν πεποιημένῳ
 διαχρέονται· οὐ γὰρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύ-
 ων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον ἀνήνυντες ὠμοὺς σιτέον-
 ται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ
 τοὺς τε ὄρνυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρ-
 νιδίων ὠμὰ σιτέονται προταριχεύσαντες· τὰ δὲ ἄλλα
 ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ
 ὀκόσοι σφι ἱεροὶ ἀποδεδέχεται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ
 78 ἐφθοὺς σιτέονται. Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαί-
 μοσι αὐτῶν, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει
 ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῶ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμη-
 μένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον
 τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν, δεικνὺς δὲ ἐκάστῳ τῶν
 συμποτέων λέγει· Ἐς τοῦτον ὥρέων πῖνέ τε καὶ τέρπευ·
 ἔσει γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμ-
 79 πόσια ποιεῦσι. Πατρίοισι δὲ χρεόμενοι νόμοισι ἄλλον
 οὐδένα ἐπικτέονται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξιά ἐστι νόμιμα
 καὶ δὴ καὶ αἶσιμα ἐν ἐστὶ, Αἶνος, ὃς περ ἐν τε Φοινί-
 κῃ αἰοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ, κατὰ μέντοι
 ἔθνεα οὖνομα ἔχει· συμφέρεται δὲ ὧν τὸς εἶναι, τὸν οἱ
 Ἕλληνες Αἶνον οὖνομάζοντες αἰδδουσι, ὥστε πολλὰ μὲν
 καὶ ἄλλα ἀποθωμάζειν με τῶν περὶ Αἰγυπτον ἑόντων,
 ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Αἶνον ὀκόθεν ἔλαβον· φαίνονται δὲ
 αἰεὶ κοτε τοῦτον αἰδδοντες· ἐστὶ δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Αἶνος
 καλεούμενος Μανέρως. ἔφασαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ
 πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουνογενέα γε-

νέσθαι, ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνθρωπον θρήνοισι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι, καὶ αἰοδὴν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι. Συμφέρονται δὲ καὶ τόδε 80 ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συνταγχνάνοντες εἰκονσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται καὶ ἐπιούσι ἐξ ἔδρης ὑπανιστέαται. τόδε μέντοι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χειρα. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλεα 81 θυσανωτοὺς, τοὺς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἐς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ὅσιόν ἐστι ἐν εἰρινέοισι εἴμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἐστὶ ἐξευρημένα, μείς 82 τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἐστὶ, καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρη γινόμενος ὅτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅκως τελευτήσῃ καὶ ὁκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσι γινόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι. γενομένου γὰρ τέρατος φυλάσσουσι γραφόμενοι τὰ ποβαῖνον, καὶ ἦν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τὸντὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι. Μαντική δὲ αὐτοῖσι 83 ὥδε διακέεται· ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκίεται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. καὶ γὰρ Ἡρακλῆος μαντήιον αὐτόθι ἐστὶ καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διὸς, καὶ τό γε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντήϊων, Ἀητοῦς ἐν Βουτοῖ

πόλι ἐστί. οὐ μέντοι αἶ γε μαντηῖται σφι κατὰ τῶντο
 84 ἐστᾶσι, ἀλλὰ διάφοροί εἰσι. Ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τὰδε
 σφι δέδασται· μῆς νούσον ἕκαστος ἰητρός ἐστι καὶ οὐ
 πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλέα· οἱ μὲν γὰρ
 ὀφθαλμοῖν ἰητροὶ κατεστέασι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόν-
 των, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηθύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσον.
 85 Θορήνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφεων εἰσὶ αἶδε· τοῖσι ἂν ἀπογέ-
 νηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος, τοῦ τις καὶ λόγος ἦ,
 τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὧν
 ἐπλάσαστο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον, κᾶ-
 πειτεν ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν αὐταὶ ἀνὰ
 τὴν πόλιν στρωφώμεναι τύπτονται ἐπεξωσμένοι καὶ
 φαίνουσαι τοὺς μαζοὺς, σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι
 πᾶσαι. ἐτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεξωσμένοι
 καὶ οὔτοι. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω ἐς τὴν τα-
 86 ρίχην σιν κομίζουσι. Εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέα-
 ται καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὔτοι, ἐπεὶ σφι κομι-
 σθῇ νεκρὸς, δεικνύασι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα
 νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα, καὶ τὴν μὲν
 σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τοῦ οὐκ ὕδιον ποιεῦ-
 μαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι οὔνομάζειν, τὴν
 δὲ δευτέραν δεικνύασι ὑποδεεστέραν τε ταύτης καὶ εὐ-
 τελεστέραν, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεστάτην. φράσαντες δὲ
 πυνθάνονται παρ' αὐτῶν, κατὰ ἥντινα βούλονται σφι
 σκευασθῆναι τὸν νεκρὸν. οἱ μὲν δὴ ἐκποδῶν μισθῷ
 ὁμολογήσαντες ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν
 οἰκίμασι ὧδε τὰ σπουδαιότατα ταριχεύουσι· πρῶτα μὲν
 σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυζωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέ-
 φαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ ἐγγέοντες
 φάρμακα. μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξεὶ παρασχίσαντες
 παρὰ τὴν λαπαρήν ἐξ ὧν εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν,
 ἐκκαθήσαντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινι-

κήϊω αὐτοῖς διηθέουσι θυμῆμασι τειριμμένοισι. ἔπειτεν
 τὴν νηδὺν σμύρνῃς ἀκηράτου τειριμμένης καὶ κασίης
 καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλήν λιβανωτοῦ, πλήσαν-
 τες συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ταριχεύ-
 ουνσι λίτρω, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦνας
 δὲ τούτων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἔπειδ' ἂν δὲ παρέλθωσι
 αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατειλίσσουσι
 πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης βυσσίνης τελαμῶσι κατα-
 τετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμῃ, τῷ δὲ ἅντ' ἐπὶ κόλ-
 λῃς τὰ πολλὰ χρέονται Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὲ παρα-
 δεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες ποιεῦνται ξύλινον τύπον
 ἰνθροποειδέα, ποιησάμενοι δὲ ἐσεργυνῶσι τὸν νεκρὸν,
 καὶ κατακληῖσαντες οὕτω θησαυρίζουσι ἐν οἰκῇματι θη-
 καίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. οὕτω μὲν τοὺς τὰ
 πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς. Τοὺς δὲ τὰ μέσα 87
 βουλομένους, τὴν δὲ πολυτελείην φεύγοντας σκευά-
 ζουσι ὧδε· ἔπειδ' ἂν τοὺς κλυστήρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ
 κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ᾧ ἐπλησαν τοῦ νε-
 κροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν οὔτε ἐξε-
 λόντες τὴν νηδὺν, κατὰ δὲ τὴν ἔδρην ἐσηθήσαντες καὶ
 ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ ταριχεύουσι τὰς
 προκειμένας ἡμέρας, τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιείσι ἐκ τῆς κοι-
 λίης τὴν κεδρίην, τὴν ἐσηῆκαν πρότερον. ἡ δὲ ἔχει το-
 σαύτην δύναμιν ὥστε ἅμα ἐωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ
 σπλάγχνα κατατετηκῶτα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον
 κατατῆκει, καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέσμα μου-
 νον καὶ τὰ ὀστέα. ἔπειδ' ἂν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ᾧ
 ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν, οὐδὲν ἔτι προηγματευθέντες.
 Ἡ δὲ τρίτη ταριχευσις ἐστὶ ἥδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἄσθε- 88
 νεστέρους σκευάζει. συρματὴ διηθήσαντες τὴν κοιλίην
 ταριχεύουσι τὰς ἑβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτεν ἀπ'
 ᾧ ἔδωκαν ἀποφέρεισθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφα- 89

νέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραντίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ἔωσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῖνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδούσι τοῖσι ταριχεύουσιν. τοῦτ' οὖν ποιεῦσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναῖξιν. λαμβανθῆναι γὰρ τινὰ φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτω γυναικὸς, κατ-
 90 εἶπαι δὲ τὸν ὁμότεχνον. Ὅς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἀρπαχθεὶς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνεται τεθνεὺς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξευειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστείλαντας ὥς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱσθμοῖσι θήκησι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων οὔτε τῶν φίλων, ἀλλὰ μιν οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ οἱ τοῦ Νεῖλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.

91 Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μὴδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν ἀνθρώπων νομαίοισι. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι, ἔστι δὲ Χέμμισ πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ ἐγγὺς Νέης πόλιος. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐστὶ Περσέος τοῦ Δανάης ἱερὸν τετράγωνον, πέριξ δὲ αὐτοῦ φοῖνικες πεφύκασι. τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱεροῦ λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἐστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηὸς τε ἐστὶ καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκις μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφι, πολλάκις δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ, σανδάλιον τε αὐτοῦ πεφορημένον εὐρίσκεισθαι, ἔον τὸ μέγαθος δίπληκτον, τὸ ἐπεὰν φανῇ, εὐθηνέειν ἅπαντας Αἰγυπτίους. ταῦτα μὲν λέγουσι, ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικά τῷ Περσέϊ· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης

ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα καὶ χλαίνας καὶ δέσματα. εἰρομένου δέ μεν, ὅ τι σφι μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι καὶ ὅ τι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γερονέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα ἔοντας Χερμίτας ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον κατ' αἰτίην, τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἶσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δέ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέρμιος οὖνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος ἐπιτελείειν.

Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατ' ἐπερθε τῶν ἐλέων οἰκέ- 92
οντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι. οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἔλεσι κατοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέονται, τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τὰ ἄλλα καὶ γυναικὶ μὴ ἕκαστος αὐτῶν συνοικέει, κατὰ περ Ἕλληνες, ἅταρ πρὸς εὐτελείην τῶν σιτίων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται· ἔπεα νὺν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. ταῦτα ἔπεα νὺν δρέψωσι, ἀναίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτεν τὸ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ λωτοῦ τῇ μήκωνι ἔδον ἐμφερὲς πτίσαντες ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρὶ. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἔωδιμη καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἔδον στοργγύλον, μέγας κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ ζαρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένη ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον. ἐν τούτῳ τρωκτὰ, ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης, ἐγγίνεται συχνὰ, τρώγεται δὲ

καὶ ἀπαλὰ ταῦτα καὶ αὐτὰ. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτεον γινομένην ἐπεὰν ἀνασπᾶσθωσι ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες ἐς ἄλλο τι τράπουσι, τὰ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι καὶ πωλείουσι. οἱ δὲ ἄν καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ τινες αὐτῶν ζώουσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων, τοὺς ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτεν αὐοὺς ἐόντας σιτέονται.

- 93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελατοὶ ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται, τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι τοιαύδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφεας ἐσίῃ οἰστρός κυῖσκεσθαι, ἀγελῆδὸν ἐκπλώουσι ἐς θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ, αἱ δὲ ἐπόμεναι ἀνακάπτουσι καὶ ἐξ αὐτοῦ κυῖσκονται. ἐπεὰν δὲ πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς ἥθια τὰ ἐωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεύμεναι δὲ ἀγελῆδὸν ποιεῦσι οἷόν περ ἐποίεν· οἱ ἔρσενες· τῶν γὰρ ῥῶν ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐπόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν περιγυνομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἄν αὐτῶν ἁλῶσι ἐκπλώνοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλέων, οἱ δ' ἄν ὀπίσω ἀναπλώνοντες, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τετρίφεται. πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν, καὶ ἀναπλώνοντες ὀπίσω τῆς αὐτῆς ἀντέχονται, ἐγγχιμπτόμενοι καὶ ψαύοντες ὥς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἀμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύνεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τὰ τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα

ἄρχεται πίμπλασθαι διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἀντίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα, καὶ παραχοῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλαται πάντα. κόθειν δὲ οἰκὸς αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοεῖν τοῦτο· τοῦ προτέρου ἔτεος ἔπεαν ἀπολίπη ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες οἱ ἐντεκόντες ὧς ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἔπεαν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὧν τούτων παραντίκα γίνονται οἱ ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθύς οὕτω ἔχει.

Ἀλείφατι δὲ χρέονται Αἰγυπτίῳν οἱ περὶ τὰ ἔλαια 94 οἰκέοντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι, ποιεῦσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χεῖλα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλήσι αὐτόματα ἄγρια φέρεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ· τοῦτον ἔπεαν συλλέξονται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι, οἱ δὲ καὶ φρυζαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἕσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές, ὁδμὴν δὲ βαρέαν παρέχειται. 95 Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθό- νους ἑόντας τάδε σφί ἐστι μεμηχανημένα. τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς τοὺς ἀναβαίνοντες κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἰοί τε εἶσι ὑψοῦ πέτεσθαι. τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλαια οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχανηται· πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθύς ἀγρεῖει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χρεῖται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ, περὶ ταύτην ἴστησι τὸ ἀμφίβληστρον, καὶ ἔπειτεν ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ κατεύθει. οἱ δὲ κώνωπες, ἣν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνελιζάμενος εὖδῃ ἢ

σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν.

- 96 Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι, τοῖσι φορηγέουσι, ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα, τῆς ἣ μορφῇ μὲν ἐστὶ ὁμοιοτάτη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἐστὶ· ἐκ ταύτης ὧν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα πλινθιδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγεύμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν. νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέονται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἁρμονίας ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ. πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνεται. ἰστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέονται, ἰστίοις δὲ βυβλίνοις. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύναται πλωεῖν, ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχη, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται, κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ᾧδε· ἐστὶ ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, κατερραμμένη ὅππῃ καλάμων, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστα κησταθμόν. τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἐμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπλεῖ ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὀπισθε. ἢ μὲν δὴ θύρην τοῦ ῥόου ἐμπίπτουτος χωρέει ταχέως, καὶ ἔλκει τὴν βάρην (τοῦτο γὰρ δὴ οὐνομά ἐστι τοῖσι πλοίοις τούτοις), ὃ δὲ λίθος ὀπισθε ἐπελκόμενος καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ κατιθύνει τὸν πλόον. ἐστὶ δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ, καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων.

- 97 Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλεις μῶναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστα κη ἐμπεριέει τῆσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ νήσοις. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου πέλαγος γίνεταί, αἱ δὲ πόλεις μῶναι ὑπερέχουσι. πορθμεύονται ὧν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πε-

δίου. ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκρατίως ἀναπλώοντι
 παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· ἔστι δὲ οὐκ
 οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκά-
 σωρον πόλιν· ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κα-
 νώβου διὰ πεδίου πλώων ἤξεις κατ' Ἀνθυλλάν τε πόλιν
 καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλευμένην. Τούτων δὲ ἡ μὲν Ἀν- 98
 θυλλα ἐοῦσα λογίμη πόλις ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δι-
 δοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τοῦτο
 δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἔστι Αἴγυπτος. ἡ δὲ
 ἐτέρη πόλις δοκέει μοι τὸ οὔνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ
 γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέεται
 γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρ-
 χανδρος, οὗ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὔνομα.

ΜΕΧΡΙ μὲν τούτου ὅψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ ἴστο- 99
 ρίη ταῦτα λέγουσά ἐστι, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦδε Αἰγυπτίους
 ἔρχομαι λόγους ἐρέων, κατὰ ἤκουον· προσέσται δὲ αὐ-
 τοῖσί τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον
 βασιλεύσαντα Αἰγύπτου οἱ ἱερεῖς ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπο-
 γεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν. τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν
 παρὰ τὸ οὖρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης, τὸν δὲ Μῆνα
 ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν
 πρὸς μεσαμβρίας ἀγκῶνα προσχώσαντα τὸ μὲν ἀρχαῖον
 ῥέεθρον ἀποξηρᾶναι, τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεύσαι τὸ μέ-
 σον τῶν οὐρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ
 ἀγκῶν οὗτος τοῦ Νείλου, ὃς ἀπεργμένος ῥέει, ἐν φυ-
 λακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος. εἰ
 γὰρ ἐθελήσει φήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίν-
 δυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἐστί. ὥς δὲ τῷ Μῆνι
 τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέναι τὸ
 ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην,
 ἣτις νῦν Μέμφις καλέεται (ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν
 τῷ στενωπῷ τῆς Αἰγύπτου), ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι

- λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορρῆν τε καὶ πρὸς ἐσπέ-
 ρην (τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει), τοῦτο
 δὲ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερὸν ἰδρῦσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὼν μέγα
 100 τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. Μετὰ δὲ τοῦτον κατέλεγον οἱ
 ἱερεῖς ἐκ βίβλου ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριῆ-
 κοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτησι δὲ γενεῇσι ἀνθρώπων
 ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρὶή,
 οἱ δὲ ἄλλοι ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὐνομα ἦν,
 ἥτις ἐβασίλευσε, τὸ περ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις.
 τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, τὸν Αἰγύπτιοι βασι-
 λεύοντα σφέων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω
 ἐκείνη ἀπέδосαν τὴν βασιληίην, τούτῳ τιμωρέουσαν
 πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ. ποιησαμένην γάρ
 μιν οἴκημα περίμηκες ὑπόγαιον καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ
 δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δὲ μιν Αἰγυπτίων τοὺς
 μάλιστα μεταίτιους τοῦ φόνου ᾗδεε, πολλοὺς ἰστιάων,
 δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυ-
 πτοῦ μεγάλου. ταύτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον, πλὴν
 ὅτι αὐτὴν μιν, ὥς τοῦτο ἐξέργαστο, ὄψαι ἐς οἴκημα
 101 σποδοῦ πλέον, ὅπως ἀτιμώρητος γένηται. Τῶν δὲ ἄλλων
 βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀποδέξιν,
 κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου
 αὐτῶν Μοίριος. τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα
 τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορρῆν ἄνεμον τετραμμένα προ-
 πύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι, τῆς ἡ περιόδου ὅσων ἐστὶ
 σταδίων ὕστερον δηλώσω, πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκο-
 δομῆσαι, τῶν τοῦ μεγάθεος πέρι ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ
 ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν δὲ
 102 ἄλλων οὐδένα οὐδέν. Παραμειψάμενος ὦν τούτους τοῦ
 ἐπὶ τούτοις γενομένου βασιλέως, τῷ οὐνόμα ἦν Σέ-
 σωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον οἱ
 ἱερεῖς πρῶτον μὲν πλοίοις μακροῖς ὀρμηθέντα ἐκ τοῦ

Ἀραβίου κόλπου τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν
 κατοικημένους καταστρέφεσθαι, ἐς ὃ πλώοντά μιν πρόσω
 ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων.
 ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν
 ἱρέων τὴν φάτιν στρατιὴν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε διὰ
 τῆς ἡπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος.
 ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε καὶ θεινῶς
 γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοις μὲν στήλας
 ἐνίστα ἐς τὰς χώρας διὰ γραμμάτων λεγούσας τὸ τε ἔσω-
 τοῦ οὖνομα καὶ τῆς πάτρης, καὶ ὡς δυνάμι τῇ ἑωυτοῦ
 κατεστρέψατό σφεας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως
 παρέλαβε τὰς πόλεις, τούτοις δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στή-
 λησι κατὰ ταῦτά καὶ τοῖσι ἀνδρητοῖσι τῶν ἐθνέων γενο-
 μένοισι, καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δηλα-
 βουλόμενος ποιεῖν, ὡς εἶησαν ἀνάλκιδες. Ταῦτα δὲ 103
 ποιέων διεξῆλθε τὴν ἡπειρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν
 Εὐρώπην διαβὰς τοὺς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ
 τοὺς Θρηῆκας. ἐς τούτους δέ μοι δοκεῖ καὶ προσώτατα
 ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός. ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων
 χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στήλαι, τὸ δὲ προσωτέρω
 τούτων οὐκέτι. ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω ἦτε, καὶ
 ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσιν ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν
 ἀτρεκέως εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀπο-
 δασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσονδὲ αὐτοῦ
 κατέλιπε τῆς χώρας οἰκήτορας, εἴτε τῶν τινὲς στρατιω-
 τέων τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες περὶ Φάσιν ποταμὸν
 κατέμειναν. Φαίνονται μὲν γὰρ ἔοντες οἱ Κόλχοι Αἰ- 104
 γύπτιοι· νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων
 λέγω. ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέ-
 ρους, καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων
 ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δ' ἔφασαν Αἰγύ-
 πτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους·

- αὐτὸς δὲ εἶκασα τῇδε, καὶ ὅτι μελάνχροές εἰσι καὶ οὐλό-
 τριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἑτε-
 ροὶ τοιοῦτοι. ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον, ὅτι μῦνοι πάν-
 των ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες
 περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ
 Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογεῖνσι παρ'
 Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμαῶντα
 καὶ Παρθένιου ποταμὸν καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοις ἀστ-
 γείτονες ἔοντες ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι·
 οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μῦνοι,
 καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοις φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταῦτά.
 αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκό-
 τεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι
 φαίνεται εἶναι. ὥς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον,
 μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι
 τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμούνται
 κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι
 105 τὰ αἰδοῖα. Φέρε νυν καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων,
 ὥς Αἰγυπτίοις προσφερέες εἰσὶ. λίνον μῦνοι οὗτοί τε
 καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταῦτά, καὶ ἡ ζώη πᾶσα
 καὶ ἡ γλῶσσα ἐμπερής ἐστι ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν
 Κολχικὸν ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται, τὸ μὲν-
 τοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλεῖται Αἰγύπτιον.
 106 Τὰς δὲ στήλας τὰς ἴστας κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου
 βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῖνες οὐκέτι φαίνονται
 περιεοῦσαι, ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὄρεον
 εἰούσας καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα καὶ γυ-
 ναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέ-
 τρησι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς
 Ἐφεσίδης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς
 Σμύρνην. ἐκατέρωθεν δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται μέγαθος
 πέμπτῃ σπιθαμῇ, τῇ μὲν δεξιῇ χειρὶ ἔχων αἰχμὴν, τῇ

δὲ ἀριστερῇ τόξῳ, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὤμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱερὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε· ἘΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ὩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ἘΜΟΙΣΙ ἘΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἐτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θηησαμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάξουσιν μιν εἶναι, πολλὸν τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

Τοῦτον δὲ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα 107 καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων, τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς, ἐπεὶ τε ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίησι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ, τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περινήσαι ἔξωθεν τὴν οἰκίην ὕλην, περινήσαντα δὲ ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ ὥς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλευέσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τὴν δὲ οἱ συμβουλευῆσαι τῶν παίδων ἑόντων ἔξ τούτων δύο ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον, αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσῶζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. Νοστήσας δὲ ὁ 108 Σέσωστρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν τῷ μὲν ὁμίλῳ, τὸν ἐπηγάγετο τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τοὺς τέ οἱ λίθους τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως κομισθέντας ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερὸν, ἑόντας μεγάλῃ περιμήκειας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλκύσαντες, καὶ τὰς διώρυγας τὰς νῦν εἰσάσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὥρουsson. ἐποίηεν τε οὐκ ἐκόντες Αἴγυπτον, τὸ πρὶν εἰσάσαν Ἰσπασίμην καὶ

ἀμαξνομένην πᾶσαν, ἐνδεᾶ τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος ἐοῦσα πεδιάς πᾶσα ἀνιππος καὶ ἀναμάξεντος γέγονε· αἰτίαι δὲ τούτων αἱ διώρυχες γε-
γόνασι ἐοῦσαι πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι.
κατέταμνε δὲ τοῦδε εἵνεκεν τὴν χώραν ὁ βασιλεὺς· ὅσοι
τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἐκτεῖντο τὰς πόλεις
ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅπως τε ἀπλοὶ ὁ ποταμὸς, σπα-
νίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέοντο τοῖσι πόμασι, ἐκ
φρεάτων χρεόμενοι. τούτων μὲν δὴ εἵνεκεν κατετεμήθη
109 ἡ Αἴγυπτος. Κατανεῖμαι δὲ τὴν χώραν Αἰγυπτίοισι
ἅπασι τοῦτον ἔλεγον τὸν βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἐκάστῳ
τετράγωνον διδόντα, καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους
ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνι-
αυτόν. εἰ δὲ τινος τοῦ κλήρου ὁ ποταμὸς τι παρέλοιτο,
ἐλθὼν ἂν πρὸς αὐτὸν ἐσήμεαι τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ
ἐπεμπε τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρήσοντας, ὅσῳ
ἐλάσσων ὁ χώρος γέγονε, ὅπως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον
τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελείῃ. δοκέει δέ μοι ἐνδεῦτεν
γεωμετρίῃ εὐρεθεῖσα ἕς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. πόλον
μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δυνάδεκα μέρη τῆς ἡμέρης
παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες.

- 110 Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μοῦνος Αἰγύπτῳ Αἰθιο-
πίῃς ἤρξε, μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ τοῦ Ἡφαιστείου
ἀνδριάντας λιθίνους, δύο μὲν τριήκοντα πηχέων, ἑνω-
τόν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ παῖδας ἰόντας τέσσα-
ρας, εἴκοσι πηχέων ἕκαστον. τῶν δὴ ὁ ἱεὺς τοῦ Ἡφαί-
στου χρόνῳ μετέπειτεν πολλῷ Δαρεῖον τὸν Πέρσῃν οὐ
περιεῖδε ἰστάντα ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φᾶς οὐ οἱ πε-
ποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σε-
σώστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ
ἐλάσσῳ ἐκείνου καὶ δὴ καὶ Σκύθας, Δαρεῖον δὲ οὐ δύ-
νασθῆναι Σκύθας ἐλαῖν. οὐκ ὦν δίκαιον εἶναι ἰστάναι

ἐμπροσθε τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἔργοισι. Δαρεῖον μὲν νυνὶ λέγουσι πρὸς ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι.

Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος ἐκδέξασθαι ἔλεγον ¹¹¹ τὴν βασιλῆην τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν, τὸν ἀποδέξασθαι μὲν οὐδεμίαν στρατηγίην, συνενειχθῆναι δὲ οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιούδε προῆγμα· τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πῆχας, ὥς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος κυματῆς ὁ ποταμὸς ἐγένετο. τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον λαβόντα αἰχμὴν βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ, μετὰ δὲ αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναι μιν τυφλὸν, ἐνδεκάτῳ δὲ ἔτει ἀπικέσθαι οἱ μαντήσιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὥς ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίας καὶ ἀναβλέψει γυναικὸς οὐρῶ νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἥτις παρὰ τὸν ἐωυτῆς ἄνδρα μόνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος. καὶ τὸν πρώτης τῆς ἐωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι, μετὰ δὲ, ὥς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας, τῶν ἐπειρήθη, πλήν ἢ τῆς τῷ οὐρῶ νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἣ νῦν καλεῖται Ἐρυθρὴ βῶλος, ἐς ταύτην συναλίσαντα ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλει. τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὐρῶ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ ἀποφυγῶν τὴν πόλιν τῶν ὀφθαλμῶν ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱερὰ πάντα τὰ λόγισμα ἀνέσθηκε, καὶ τοῦ γε λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι εἶναι, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱερὸν ἀξιοθήητα ἀνέσθηκε ἔργα, ὀβελοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἐόντα ἐκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἐκάτερον πηχέων ἑκατὸν, εὖρος δὲ ὀκτὼ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλῆην ἔλεγον ἄνδρα ¹¹²

- Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὖνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστείου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιουκέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλέεται δὲ ὁ χώρος αὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πρωτέος ἱρὸν, τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὼς ὥς διαιτηθῇ Ἑλένη παρὰ Πρωτέϊ, καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῶς ξείνης ἐπι-
 113 καλέεται. Ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱερεῖς ἱστοροῦντι τὰ περὶ Ἑλένην γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλώειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καὶ μιν, ὥς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῴσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος, ἐνθεῦτεν δέ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλεούμενον στόμα τοῦ Νείλου καὶ ἐς Ταριχηίας. ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡϊόνος, τὸ καὶ νῦν ἐστὶ, Ἡρακλῆος ἱρὸν, ἐς τὸ ἦν καταφυγὼν οἰκίτης ὄτευνων ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἱρά, ἑωυτὸν διδούς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἄψασθαι. ὁ νόμος αὗτος διατελέει ἐὼν ὁμοίος μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς. τοῦ ὧν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστεύεται θεράποντες πνυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον, ἱκέται δὲ ἰζόμενοι τοῦ θεοῦ κατηγοροῦν τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάπτειν αὐτόν, πάντα λόγον ἐξηγεύμενοι, ὥς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην· κατηγοροῦν δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς ἱερεῖας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φύλακον, τῷ
 114 οὖνομα ἦν Θῶνις. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμφιν παρὰ Πρωτέα ἀγγελίην λέγουσαν τάδε· Ἦκει ξείνος, γένος μὲν Τευκρὸς, ἔργον δὲ

ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐξεργασμένος· ξείνου γὰρ τοῦ
 ἑωυτοῦ ἑξαπατήσας τὴν γυναῖκα, αὐτὴν τε ταύτην ἄγων
 ἦκει καὶ πολλὰ κάρτα χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν ταύ-
 την ἀπενειχθεῖς· κότερα δῆτα τοῦτον ἑῶμεν ἀσινέα ἐκ-
 πλώειν, ἢ ἀπελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε; Ἀντιπέμπει πρὸς
 ταῦτα ὁ Πρωτεύς λέγοντα τάδε· Ἄνδρα τοῦτον, ὅστις
 κοτὲ ἐστὶ ἀνόσια ἐργασμένος ξείνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλα-
 βόντες ἀπάγετε παρ' ἐμὲ, ἵνα εἰδῶ, ὅ τι κοτὲ καὶ λέξει.
 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θῶνις συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξαν- 115
 δρον καὶ τὰς νέας αὐτοῦ κατίσχει, μετὰ δὲ αὐτὸν τε
 τοῦτον ἀνήγαγε ἐς Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ
 χρήματα, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἱκέτας. ἀνακομισθέντων δὲ
 πάντων εἰρώτα τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεύς, τίς εἴη καὶ
 ὁκόθεν πλώοι. ὁ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς
 πάτρης εἶπε τὸ οὖνομα, καὶ δὴ καὶ τὸν πλόου ἀπηγγέ-
 σατο ὁκόθεν πλώοι. μετὰ δὲ ὁ Πρωτεύς εἰρώτα αὐτὸν,
 ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι· πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάν-
 δρου ἐν τῷ λόγῳ καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθείην ἤλεγχον
 οἱ γενόμενοι ἱκέται ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδι-
 κήματος. τέλος δὲ δὴ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρω-
 τεύς, λέγων ὅτι Ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἠγεύμην μηδένα
 ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ' ἀνέμων ἦδη ἀπολαμφθέντες
 ἦλθον ἐς χώρην τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνος
 ἐτισάμην, ὅς, ὧ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχῶν ἔργον
 ἀνοσιώτατον ἐργάσαιο· παρὰ τοῦ σεωυτοῦ ξείνου τὴν
 γυναῖκα ἦλθες· καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλ'
 ἀναπτερώσας αὐτὴν οἴχεται ἔχων ἐκκλέψας. καὶ οὐδὲ
 ταῦτά τοι μούνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου
 κεραΐσας ἦκεις. νῦν ὦν ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἠγρημαι μὴ
 ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὐ
 τοι προήσσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἑλλήνι ξείνῳ
 φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι

ἐθέλη· αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς εἰς ἄλλην τινα μεταορμίζεσθαι, εἰ δὲ μὴ, ἅτε πολεμίους περιέψεσθαι.

- 116 Ἐλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον οὐ
 ἰσέες γενέσθαι· δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον
 τοῦτον πυνθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιήν
 εὐπρεπῆς ἦν τῷ ἑτέρῳ, τῷ περ ἐχρήσατο, [ἐς δ'] μετῆκε
 αὐτὸν, δηλώσας ὥς καὶ τοῦτον ἐπίσταται τὸν λόγον. δῆ-
 λον δέ· κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ οὐδαμῇ ἄλλη
 ἀνεπόδισε ἑαυτόν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὥς ἀπη-
 νείχθη ἄγων Ἐλένην τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὡς
 ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο (ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ
 ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω·

Ἐνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
 Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
 Ἦγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
 Τὴν ὁδὸν, ἣν Ἐλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.
 ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ ἐν τοιαῖς τοῖσι ἔπεσι·
 Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
 Ἐσθλὰ, τὰ οἱ Πολυδάμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις
 Αἰγυπτίῃ, τῇ πλεῖστα φέρει ζεῖδωρος ἄρουρα
 Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.
 καὶ τὰδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἰγύπτῳ μ' ἐτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
 Ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφιν ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας),
 ἐν τούτοις τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ, ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς Αἰ-
 γυπτὸν Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμουργεῖ γὰρ ἡ Συρίη
 Αἰγύπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδὼν, ἐν τῇ
 117 Συρίῃ οἰκέουσι. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα [καὶ τότε το
 χωρίου οὐκ ἦκιστα, ἀλλὰ μάλιστα] δηλοῖ, ὅτι οὐκ Ὀμή-
 ρου τὰ Κύπρια ἐπεὰ ἐστί, ἀλλ' ἄλλον τινός· ἐν μὲν γὰρ
 τοῖσι Κυπρίοις εἴρηται, ὥς τριταῖος ἐκ Σπάρτης Ἀλέ-

ξανδρος ἀπείκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν Ἑλένην, εὐαί τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσῃ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει, ὥς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν. Ὅμηρος μὲν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.

Εἰρομένου δέ μιν τοὺς ἱεράς, εἰ μάταιον λόγον λέ- 118
γουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι ἢ οὐ, ἔφασαν πρὸς ταῦτα τάδε, ἱστορίῃσι φάμενοι εἰδέναι παρ' αὐτοῦ Μενέλεω· ἔλθειν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλένης ἀρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν πολλὴν βοηθεῦσαν Μενέλεω, ἐκβᾶσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἰδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέλους, σὺν δέ σφι ἵναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων. τοὺς δ' ἐπεὶ τε ἔσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, τὰ οἱ οἶχετο κλέψας Ἀλέξανδρος, τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτέειν· τοὺς δὲ Τευκροὺς τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτεν, καὶ ὁμνύοντας καὶ ἀνωμοτὶ, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν τῶν Πρωτεύς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελαῶσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν οὕτω δὴ ἐπολιόρκειον, ἐς ὃ ἐξεῖλον· ἐλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὥς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλεων ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἰγύπτου καὶ 119 ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἰπας τὴν ἀληθείην τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθία κακῶν ἀπέλαβε, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχῶν μέντοι τούτων ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλώειν γὰρ ὠρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἅπλοιοι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾷται πρῆγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν γὰρ δύο

παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων ἔντομά σφεα ἐποίησε· μετὰ δὲ ὡς ἐπάϊστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος ὥχεται φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Ἀργύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

- 120 Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱερεῖς ἔλεγον, ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τὰδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἑλλήσι ἦτοι ἐκόντος γε ἢ ἀέκοντος Ἀλέξανδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι οἱ προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικίῃ. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοις ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἑλλήσι, ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεόμενον λέγειν, τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πριάμος συνοίκεε Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιλεῖτῃ ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι, ἀλλὰ ἔκτωρ καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἔων ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτάπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοις πᾶσι Τρώσι. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἄλη-

θείην ἐπίστανον οἱ Ἕλληνες, ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος, ὅπως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὥς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαί εἰσι καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμῇ δοκεῖ εἶρηται.

Πρωτεύς δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλῆην Ῥαμψίνην 121
 τὸν ἔλεγον, ὃς μνημόσυνα ἔλιπετο τὰ προπύλαια τὰ
 πρὸς ἐσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ
 τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἑόντας τὸ μέ-
 γαθος πέντε καὶ εἴκοσι πηχέων, τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν
 πρὸς βορρᾷ ἑσπεῶτα καλέουσι θέρως, τὸν δὲ πρὸς νό-
 του χειμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρως, τοῦτον μὲν
 προσκυνέουσί τε καὶ εὖ ποιεοῦσι, τὸν δὲ χειμῶνα κα-
 λεύμενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι. Πλούτων δὲ 1
 τούτῳ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα
 τῶν ὕστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερ-
 βαλέσθαι οὐδ' ἐγγὺς ἔλθειν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν
 ἀσφαλείῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν οἰκοδομέσθαι οἰκημα
 λίθινον, τοῦ τῶν τοίχων ἓνα ἐς τὸ ἕξω μέρος τῆς οἰκῆς
 ἔχειν. τὸν δὲ ἐργαζόμενον ἐπιβουλεύοντα τάδε μηχανᾶ-
 σθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἓνα ἑξαιρετὸν εἶναι
 ἐκ τοῦ τοίχου ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἐνός.
 ὥς δὲ ἐπετελέσθη τὸ οἰκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρί-
 σαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ, χρόνου δὲ περιούτος τὸν οἰ-
 κοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἑόντα ἀνακαλέσασθαι
 τοὺς παῖδας (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο), τούτοις δὲ ἀπηγγέ-
 σασθαι, ὥς ἐκείνων προορέων, ὅπως βίον ἀφθονον
 ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ βασι-
 λέως· σαφές δ' αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ
 τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέ-
 γοντα, ὥς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως

χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον,
 τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἔς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι,
 ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ
 τῷ οἰκοδομῆματι ἀνευρόντας ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι
 2 καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξευείκασθαι. Ὡς δὲ τυχεῖν
 τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἶκημα, θωυμάσαι ἰδόντα
 τῶν χρημάτων καταδεῶ τὰ ἀγγῆα, οὐκ ἔχειν δὲ, ὅντινα
 ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάτων ἐόντων σώων καὶ τοῦ
 οἰκήματος κεκληγμένου. ὥς δὲ αὐτῷ καὶ δις καὶ τρίς
 ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα (τοὺς γὰρ
 κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραῖζοντας), ποιῆσαι μιν τάδε·
 πάγας προσταῖσαι ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγῆα,
 ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν, στήσαι. τῶν δὲ φωρῶν ὥσπερ
 ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων καὶ ἐνδύντος τοῦ ἐτέρου
 αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄργος προσῆλθε, ἰδέως τῇ πάγῃ
 ἐνέχεσθαι· ὥς δὲ γινῶναι αὐτὸν ἐν οἴῳ κακῷ ἦν, ἰδέως
 καλεῖν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα,
 καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα ἀποταμεῖν αὐτοῦ τὴν
 κεφαλὴν, ὅπως μὴ αὐτὸς ὀφθῇς καὶ γνωρισθῇς ὅς εἰς
 3 προσαπολέει καὶ ἐκείνον· τῷ δὲ δοῖναι εὖ λέγειν καὶ
 ποιῆσαι μιν πεισθέντα ταῦτα, καὶ καταρμόσαντα τὸν
 λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἶκον, φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ
 ἀδελφεοῦ. Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασι-
 λέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπληγχαὶ ὀρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φω-
 ρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς κεφαλῆς εἶν, τὸ δὲ οἶκημα
 ἄσινες καὶ οὔτε ἔσοδον οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίαν ἔχον.
 ἀπορεῦμενον δὲ μιν τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν
 κατὰ τοῦ τείχεος κατακρεμάσαι, φυλάκους δὲ αὐτοῦ
 καταστήσαντα ἐντείλασθαι σφι, τὸν ἂν ἰδῶνται ἀπο-
 κλαύσαντα ἢ κατοικτισάμενον, συλλαβόντας ἄγειν πρὸς
 ἑωυτόν. ἀνακρεμαμένον δὲ τοῦ νέκυσ τὴν μητέρα δει-
 νῶς φέρειν, λόγους δὲ πρὸς τὸν περιέοντα παῖδα ποιεν-

μένῃν προστάσσειν αὐτῷ, ὅτεσ' τρόπῳ δύναται, μηχαν-
 αῖσθαι ὅπως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ·
 εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέειν αὐτὴν ὡς ἐλθοῦσα
 πρὸς τὸν βασιλέα μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα.
 Ὡς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιεόντος παι- 4
 δὸς καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὴν λέγων οὐκ ἐπειθε, ἐπιτεχνή-
 σασθαι τοιαύδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον καὶ ἄσκούς
 πλήσαντα οἴνου ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων, καὶ ἐπιτεν-
 ἐλαύνειν αὐτούς· ὡς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν
 κρεμύμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἄσκων δύο ἢ τρεῖς
 ποδεῶνας αὐτὸν λύειν ἀπαμμένους· ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος,
 τὴν κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα ὡς οὐκ
 ἔχοντα πρὸς ὁκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται· τοὺς
 δὲ φυλάκους, ὡς ἰδεῖν πολλὸν ῥέοντα τὸν οἶνον, συν-
 τρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγήια ἔχοντας, καὶ τὸν ἐκκεχυμέ-
 νον οἶνον συγκομίζειν ἐν κέρδεϊ ποιευμένους. τὸν δὲ
 διαλοιδορέεσθαι πᾶσι ὄργην προσποιεῦμενον· παραμυ-
 θευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων χρόνῳ προῦνεσθαι
 προσποιέεσθαι καὶ ὑπείσθαι τῆς ὄργης, τέλος δὲ ἐξελά-
 σαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ κατασκευάζειν. ὡς
 δὲ λόγους τε πλέους ἐγγίνεσθαι καὶ τινα καὶ σκῶψαί
 μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι τῶν
 ἄσκων ἓνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ ὥσπερ εἶχον κατακλιθέντας
 πίνειν διανοέεσθαι, καὶ ἐκεῖνον παραλαμβάνειν καὶ κε-
 λεύειν μετ' ἐξουτῶν μέναντα συμπίνειν· τὸν δὲ πει-
 σθῆναι τε δὴ καὶ καταμεῖναι. ὡς δὲ μιν παρὰ τὴν πόσιν
 φιλοφρόνως ἡσπάζοντο, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον
 τῶν ἄσκων· θαυσιλεῖ δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους τοὺς φυ-
 λάκους ὑπερμεθυσθῆναι, καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ
 ὕπνου αὐτοῦ ἐνθα περ ἔπινον κατακοιμηθῆναι· τὸν δὲ,
 ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτὸς, τό τε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ
 καταλύσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι

τὰς δεξιὰς παρηΐδας, ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς
 ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἶκον, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ
 5 προσταχθέντα. Τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη
 τοῦ φῶρος ὁ νέκυσ ἐκκεκλεμμένος, δεῖνα ποιεῖν, πάν-
 τως δὲ βουλόμενον εὐρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ ταῦτα
 μηχανώμενος, ποιῆσαι μιν τάδε, ἔμοι μὲν οὐ πιστά·
 τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκήματος, ἐντει-
 λάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι, καὶ πρὶν συγ-
 γενέσθαι, ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ
 ἐργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον, ὃς δ' αὖ
 ἀπηγγήσεται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλ-
 λαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὥς δὲ τὴν παῖδα ποιεῖν
 τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον
 τῶν εἵνεκεν ταῦτα ἐπρήσσετο, βουλευθέντα πολυτροπίῃ
 τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι ποιεῖν τάδε· νεκροῦ προσ-
 φάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ᾧμῳ τὴν χεῖρα ἰέναι αὐτὸν
 ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ, ἐσελθόντα δὲ ὡς τοῦ βα-
 σιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώμενον τὰ περ καὶ οἱ
 ἄλλοι, ἀπηγγέσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἴη ἐργασμέ-
 νος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησανοῦ τοῦ βασιλέος
 ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλὴν, σοφώτατον
 δὲ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας καταλύσειε τοῦ
 ἀδελφεοῦ κρεμαμένου τὸν νέκυν. τὴν δὲ, ὡς ἤκουσε,
 ᾤπτεσθαι αὐτοῦ· τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκάτει προτεῖναι
 αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα· τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν,
 νομίζουσιν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι· τὸν
 δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ οἴχεσθαι διὰ θυρέων φεύ-
 6 γοντα. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνενημεῖχθαι,
 ἐκπεπληχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τάν-
 θρώπου, τέλος δὲ διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις
 ἐπαγγέλλεσθαι ἀδείην τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκό-
 μενον ἐλθόντι ἐς ὅππιν τὴν ἑωυτοῦ· τὸν δὲ φῶρα πιστεύ-

σαντα ἔλθειν πρὸς αὐτόν, Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θω-
μάσαι, καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσαι ὥς πλεί-
στα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν
ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνου δὲ Αἰγυπτίων. Μετὰ δὲ 122
ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλέα ζῶν καταβῆναι κάτω
εἰς τὸν οἶον Ἕλληνες αἰδῶν νομίζουσι εἶναι, ἀάκειθι συγ-
κυβεῦναι τῇ Δήμητρι, καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτήν, τὰ δὲ
ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ μιν πάλιν [ἄνω] ἀπικέσθαι
δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσειον. ἀπὸ
δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὥς πάλιν ἀπίκετο, ὁρ-
τὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα
ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτούς· οὐ μέντοι εἴτε δι'
ἄλλο τι εἴτε διὰ ταῦτα ὁρτάζουσι ἔχω λέγειν. φῶρος δὲ
αὐτῆμερον ἐξυφνήναντες οἱ ἱερεῖς κατ' ὧν ἔδησαν ἑνὸς
αὐτῶν μίτρη τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀγαρόντες δέ μιν ἔχοντα
τὸ φᾶρος εἰς ὁδὸν φέρουσιν εἰς ἱρὸν Δήμητρος αὐτοὶ
ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱερεῖα τοῦτον καταδεδεμέ-
νον τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι εἰς
τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος ἀπέχον τῆς πόλιος εἴκοσι στα-
δίους, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς
λύκους εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον.

Τοῖσι μὲν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοιςι χράσθω 123
ὅτε τὰ τοιαῦτα πιθανὰ ἐστὶ· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν
λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἐκάστων ἀκοῇ
γράφω. ἀρχηγρετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι
Δήμητρα καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τούδε τὸν λόγον
Αἰγύπτιοι εἰσι οἱ εἰπόντες, ὥς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθά-
νατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος εἰς ἄλλο ζῶον
αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὶ δὲ περιέλεθ' πάντα τὰ
χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ, αὐτὶς εἰς ἀν-
θρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν, τὴν περιήλυσιν δὲ
αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλλοῖσι ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσι

οἱ Ἕλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον, ὥς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἔόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

- 124 Μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομήνῃ ἔλεγον καὶ εὐθηνέειν Αἴγυπτον μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτου βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι· κατακληῖσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἰρὰ πρῶτα μὲν σφεας θυσιῶν ἀπέρξαι, μετὰ δὲ ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι ἐκ τῶν λιθοτομιῶν τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὐρεῖ, ἐκ τούτων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἑτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι καὶ πρὸς τὸ Αἰβυκὸν καλούμενον οὖρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τριμήνην ἐκάστην. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ λεῶ δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἴλκον τοὺς λίθους, τὴν ἑδεῖμαν ἔργον ἔδν οὐ πολλῷ τέφῃ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὥς ἔμοι δοκεῖν (τῆς γὰρ μῆκος μὲν εἰσι πέντε στάδιοι, εὖρος δὲ δέκα ὀργυαί, ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ αὐτῇ ἑωυτῆς, ὀκτῶ ὀργυαί, λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων ἐγγεγλυμμένων), ταύτης τε θῆ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ ἑστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἑωυτῷ ἐν νήσῳ, διώονχα τοῦ Νείλου ἑσαργῶν. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιευμένη, τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτῶ πλέθρα εὐρύσης τετραγώνου καὶ ὕψος ἴσον, λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἄρμωσμένου τὰ μάλιστα· οὐδαὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων.
- 125 Ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη ἡ πυραμὶς, ἀναβαθμῶν τρόπον, τὰς μετεξέτεροι κρόσσας, οἱ δὲ βωμίδας οὐνομάζονσι· τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπεὶ τε ἐποίησαν αὐτήν, ἥειρον

τοὺς ἐπιλοίπους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πε-
 ποιημένῃσι, χαμάθην μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν
 ἀναβαθμῶν αἰείροντες· ὅπως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν,
 ἐς ἐτέρην μηχανὴν ἐτίθετο ἐστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου
 στοῖχου, ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον εἴλκετο στοῖ-
 χον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ θῆ στοῖχοι ἦσαν τῶν
 ἀναβαθμῶν, τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν, εἴτε καὶ
 τὴν αὐτὴν μηχανὴν εὐῶσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετ-
 εφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἑκάστον, ὅπως τὸν λίθον ἐξέλοιεν·
 λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρα, κατὰ περ λέγεται. ἐξε-
 ποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα, μετὰ δὲ τὰ
 ἐχόμενα τούτων ἐξεποίησεν, τελευταία δὲ αὐτῆς τὰ ἐπί-
 γρεια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ
 γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι ὅσα ἐς τε συρ-
 μαίνην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώδη τοῖσι ἐργα-
 ζομένοισι· καὶ ὥς ἐμὲ εὖ μεμνήσθαι τὰ ὃ ἐρμηνεύς μοι
 ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τά-
 λαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτω ἔχοντα
 ταῦτα, κόσα οἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι ἔστι ἐς τε σίδη-
 ρον, τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζο-
 μένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρη-
 μένον, ἄλλον δὲ, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους
 ἔταμνον καὶ ἤγον καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο,
 οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότη- 126
 τος ὥστε χρημάτων δεόμενον τὴν θυγατέρα τὴν ἐωυτοῦ
 κατίσαντα ἐπ' οἰκῆματος προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύ-
 ριον ὁκοσουδῇ τι· οὐ γὰρ θῆ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ
 τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ
 αὐτὴν διανοηθῆναι μνημῆιον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ
 ἐσιώοντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι, ὅπως ἂν αὐτῇ
 ἓνα λίθον ἐν τοῖσι ἐργοῖσι δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν
 λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ

τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος, τῆς ἐστὶ τὸ κῶλον ἕκαστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.

- 127 Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτα, τελευτήσαντος δὲ τούτου ἐκδέξασθαι τὴν βασιλῆην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρῆνα· καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ τὰ τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνηκουσαν· ταῦτα γὰρ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν· οὔτε γὰρ ὑπεστι οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διωρυξὴ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέρην ῥέουσα· δι' οἰκοδομημένον δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσαράκοντα πόδας ὑποβὰς τῆς ἑτέρης τῷ αὐτῷ μέγαθος ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἐστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφον τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον

- 128 Χεφρῆνα ἕξ καὶ πεντήκοντα ἔτα. Ταῦτα ἕξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱερὰ χρόνον τοσούτου κατακληισθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα ἐθέλουσι Αἰγύπτιοι οὐνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλίτιος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμα κτήνεια κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

- 129 Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι Αἰγύπτιον Μυκερῖνον ἔλεγον, Χέοπος παῖδα, τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν, τὸν δὲ τὰ τε ἱερὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεῶν τετραμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνείναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας, δίκας δὲ σφί πάντων βασιλέων δικαιοτάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον ἀπάντων, ὅσοι ἤδη βασιλεῖς ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον· τὰ τε ἄλλα γὰρ μιν κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἐωυτοῦ διδόντα ἄλλα ἀπο-

πιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἔοντι δὲ ἡπίω τῷ Μυκε-
 ρίνῳ κατὰ τοὺς πολήτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι πρῶ-
 τον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὸ
 μῦθόν οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον. τὸν δὲ ὑπερ-
 αλγῆσαντά τε τῷ περιεπεπτῶκεε πρήγματι καὶ βουλόμε-
 νον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα
 ποιήσασθαι βούν ξυλίνην κοίλην, καὶ ἔπειτεν καταχρυ-
 σάσαντά μιν ταύτην ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν
 ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. Αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῇ οὐκ ἐκρύ- 130
 φθη, ἀλλ' ἐτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερή, ἐν Σάϊ μὲν πόλι
 ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληῖοισι ἐν οἰκῇματι ἡσκη-
 μένῳ· θυμῆματα δὲ παρ' αὐτῇ παντοῖα καταρίζουσι
 ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, νύκτα δὲ ἐκάστην πάννυχος λύχνος
 παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκῇ-
 ματι εἰκόνες τῶν παλλακῶν τῶν Μυκερίνου ἐστᾶσι,
 ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάϊ πόλι ἱρέες· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι
 κολοσσοί, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὥς εἴκοσι μάλιστα καὶ, γυμναὶ
 ἐργασμέναι· αἵτινες μέντοι εἰσὶ, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλήν
 ἢ τὰ λεγόμενα. Οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοῦς ταύ- 131
 της καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον, ὡς Μυκερίνος
 ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς καὶ ἔπειτεν ἐμύγῃ οἱ
 ἀκούσῃ· μετὰ δὲ λέγουσι, ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπὸ
 ἄχεος, ὃ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῇ ταύτῃ, ἡ δὲ μήτηρ αὐ-
 τῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα τῷ
 πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας, καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων
 εἶναι πεπονθυίας τὰ περ αἱ ζῶαι ἔπαθον. ταῦτα δὲ λέ-
 γουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τὰ τε ἄλλα καὶ δὴ
 καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ
 ἡμεῖς ὠρέομεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου τὰς χεῖρας ἀποβεβλή-
 κασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο ἐοῦσαι ἐτι καὶ ἐς
 ἐμέ. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα κατακέκρυπται φοινικέῳ 132
 εἵματι, τὸν ἀνχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυ-

σωμένα παχέι κάρτα χρυσῷ· μεταξὺ δὲ τῶν κερέων ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθή, ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη, μέγαθος δὲ ὅση περ μεγάλη βοῦς ζωή. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα, ἐπεὶ ἀνὰ τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ οὐνομαζόμενον θεὸν ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι, τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς· φασὶ γάρ θη αὐτὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀποθνήσκουσας ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπασι μιν τὸν ἥλιον κατι-
 133 δεῖν. Μετὰ δὲ τῆς θνγατρὸς τὸ πάθος δευτέρα τοῦτω τῷ βασιλεῖ τάδε γενέσθαι· ἔλθειν οἱ μαντήλιον ἐκ Βου- τοῦς πόλιος, ὡς μέλλοι ἐξ ἔτεα μῦνον βιοὺς τῷ ἐβδόμῳ τελευτήσκειν· τὸν δὲ δεινὸν ποιησάμενον πέμψαι ἐς τὸ μαντήλιον τῷ θεῷ ὀνειδισμα ἀντιμεμφομένον, ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτρως ἀποκληῖσαντες τὰ ἱερά καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, αὐτὸς δ' εὐσεβὴς ἔων μέλ-
 134 λοι ταχέως οὕτω τελευτήσκειν. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δευτέρα ἔλθειν λέγοντα τούτων εἵνεκεν καὶ συντα- χύνειν αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαι μιν τὸ χρεὼν ἦν ποιεῖν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντή- κοντά τε καὶ ἑκατὸν, καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκεί- νου γενομένους βασιλεῖς μαθεῖν τοῦτο, ἐκείνους δὲ οὐ. ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερίνου, ὡς κατακεκριμένων ἤδη οἱ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ, ὅπως γένοιτο νῦξ, ἀνάψαντα αὐτὰ, πίνειν τε καὶ εὐπαθεῖν, οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἔς τε τὰ ἔλα καὶ τὰ ἄλσεια πλανώμενον, καὶ ἵνα πνυθάνοιτο εἶναι ἐνηβητήρια ἐπι- τηδεώτατα. ταῦτα δὲ ἐμνηχανᾷτο ἐθέλων τὸ μαντήλιον ψευ- δόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυώδεκα ἔτεα ἀντὶ ἐξ ἑτέων
 134 γένηται, αἱ νύκτες ἡμέραι ποιεύμεναι. Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσῳ τοῦ πατρὸς, εἰκοσι

ποδῶν καταδέουσαν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων ἐόν-
 σης τετραγώνου, λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ. τὴν
 δὴ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδῶπιος ἐταίρης γυναι-
 κὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· οὐδὲ ᾧ οὐδὲ εἰδότες
 μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις· οὐ γάρ
 ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν
 ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι ὥς λόγῳ εἰπεῖν ἀναισί-
 μωνται· πρὸς δὲ ὅτι κατὰ Ἀμασιν βασιλεύοντα ἦν ἀκ-
 μάξουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ κάρτα
 πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυρα-
 μίδας ταύτας λιπομένων ἦν Ῥοδῶπις, γενεὴν μὲν ἀπὸ
 Θρηίκης, θυλὴ δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος ἀν-
 δρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ.
 καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὥς διέδεξε τῇδε οὐκ
 ἥκιστα· ἐπεὶ τε γὰρ πολλάκις κηρουσόντων Δελφῶν ἐκ
 θεοπροπίου ὃς βούλοιο ποιεῖν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνε-
 λίσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς
 παῖς ἄλλος Ἰάδμων ἀνείλετο· οὕτω καὶ Αἰσώπος Ἰάδ-
 μονος ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπῆκετο Σάν- 135
 θεω τοῦ Σαμίου κομίσαντος [μιν], ἀπικομένη δὲ κατ'
 ἐργασίην ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπ' ἀνδρὸς Μυτι-
 ληναίου Χαράξου τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς, ἀδελ-
 φεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὲ ἡ Ῥοδῶπις
 ἡλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα
 ἐπαφροδίτος γενομένη μεγάλα ἐκτήσατο χρήματα ὥς ἂν
 εἶναι Ῥοδῶπιος, ἀτὰρ οὐκ ὥς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην
 ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδέσθαι
 ἔστι ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ με-
 γάλα οἱ χρήματα ἀναθεῖναι. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις
 μνημῆιον ἐωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα
 ποιησαμένη τοῦτο, τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον
 καὶ ἀνακαίμενον ἐν ἰσῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς

οὐ συμμίσγονσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱεροῦ ἑκατέρη ἐσέχει, ἡ μὲν τῇ περιορέουσα, ἡ δὲ τῇ, εὐρος ἑοῦσα ἑκατέρη ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατὰ-
 σκιος. τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιῶν ἐστὶ, τύποισι δὲ ἐξαπῆχεσι ἐσκευάδεται ἀξίοισι λόγου. ἐὼν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλει τὸ ἱερὸν κατορθᾷται πάντοθεν περι-
 ιόντι· ἅτε γὰρ τῆς πόλιος μὲν ἐκκεχωσμένης ὕψους, τοῦ δ' ἱεροῦ οὐ κεκινημένου ὥς ἀρχῇθεν ἐποιήθη, ἐσοπτόν ἐστι. περιθίει δ' αὐτὸ αἱμασιῇ ἐγγεγλυμμένη τύποισι·
 ἔστι δ' ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμέ-
 νου περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῷγαλμα ἐνι· εὐρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱεροῦ πάντῃ σταδίου ἐστί. κατὰ μὲν δὴ τὴν ἐσοδὸν ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ σταδίους τρεῖς μάλιστα κη, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἡῶ, εὐρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἐρμέω
 139 ἱερὸν. τὸ μὲν δὴ ἱερὸν τοῦτο οὕτω ἔχει. Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι, ὅψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκεε οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διατα-
 μέειν· ἰδόντα δὲ τὴν ὅψιν ταύτην λέγειν αὐτόν, ὥς πρόφασιν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱερὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκ ὦν ποιήσειν ταῦτα, ἀλλὰ γὰρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον, ὁκόσον κεχρησθαι ἄρ-
 ξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσειν. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίᾳ ἐόντι αὐτῷ τὰ μαντήια, τοῖσι χρέονται Αἰθίοπες, ἀνείλε, ὥς θεοὶ αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὥς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξῆτε καὶ αὐτὸν ἢ ὅψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἐκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς.

Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, 140
 αὐτὶς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον,
 ἐνθα πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χάσας σποδῶ τε καὶ γῇ
 οἴκεε· ὅπως γάρ οἱ φοιτᾶν σῖτον ἄγοντας Αἰγυπτίων
 ὡς ἐκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν
 ὠρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην
 τὴν νῆσον οὐδείς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευ-
 ρεῖν, ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἷοί τε ἦσαν
 αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλεῖς Ἀμυρ-
 ταίου· οὐνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβῶ, μέγαθος δ'
 ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαί- 141
 στου, τῷ οὐνομα εἶναι Σεθῶν, τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν
 παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων ὡς οὐδὲν
 δεησόμενον αὐτῶν, ἄλλα τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐ-
 τοὺς, καὶ σφεας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ τῶν
 προτέρων βασιλέων δεδοσθαι ἐξαιρέτους ἐκάστῳ δυώ-
 δεκα ἀρούρας. μετὰ δὲ ἐπ' Αἰγύπτου ἐλαύνειν στρα-
 τὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσ-
 συρίων· οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυ-
 πτίων βοηθέειν· τὸν δὲ ἱρέα ἐς ἀπορίην ἀπειλημένον
 ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα ἀποδύρεσθαι,
 οἷα κινδυνεύει παθεῖν· ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν
 ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δοῖναι ἐν τῇ ὥσῃ ἐπιστάντα τὸν
 θεὸν θαρσύνειν, ὡς οὐδὲν πείσεται ἄχαρι ἀντιτάξων τὸν
 Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ οἱ πέμψειν τιμωροὺς.
 τούτοις δὴ μιν πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοις παραλαβόντα
 Αἰγυπτίων τοὺς βουλομένους οἱ ἔπεσθαι στρατοπεθεύ-
 σασθαι ἐν Πηλουσίῳ (ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἑσβολαί)· ἔπε-
 σθαι δὲ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους
 δὲ καὶ χειρώνακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους. ἐνθαῦτα
 ἀπικόμενος; τοῖσι ἐναντίοις αὐτοῖς ἐπιχυθέντας νυ-

κτὸς μῦς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶ-
 νας αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ
 ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν
 ὅπλων πεσέειν πολλοὺς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς
 ἔστηκε ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ἐπὶ τῆς
 χειρὸς μὲν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· ἘΣ ἘΜΕ
 ΤΙΣ ὈΡΕΩΝ ΕΤΣΕΒΗΣ ἔΣΤΩ.

- 142 ἘΣ ΜΕΝ τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ
 ἱερεῖς ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως
 ἕς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱεῖα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασι-
 λεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίας ἀν-
 θρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιεῖας καὶ
 βασιλείας ἑκατέρους τοσοῦτους γενομένους. καίτοι τριη-
 κόσια μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέεται μύρια ἔτεα· γενεαὶ
 γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτα ἔστι. μῆς δὲ καὶ τεσσε-
 ράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι
 τριηκοσίῃσι, ἔστί τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια
 ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισι τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ πρὸς
 τριηκοσίοισι τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρω-
 ποιδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μὲν [τοι] οὐδὲ πρότερον,
 οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεύσι
 γενομένοις ἔλεγον τοιοῦτο οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ
 χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἕξ ἡθέρων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι·
 ἔνθα τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δις ἐπανατεῖλαι, καὶ
 ἐνθεν νῦν ἀνατέλλει, ἐνθαῦτα δις καταδύναι· καὶ οὐ-
 δὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε
 τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα,
 οὔτε τὰ ἀμφὶ νοῦσους οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους.

- 143 Πρότερον δὲ Ἐκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γε-
 νεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατριὴν ἕς
 ἑκαταδέκατον θεὸν ἐποίησαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Διὸς οἷόν τι
 καὶ ἔμοι οὐ γενεηλογήσαντι ἑμεωυτόν· ἑσαγαρόντες ἕς

τὸ μέγαρον ἔσω ἐὼν μέγα ἐξηρίθμεον δεικνύντες κο-
λοσσούς ξυλίλους τοσούτους, ὅσους περ εἶπον· ἀρχι-
ρεὺς γάρ ἕκαστος αὐτόθι ἵσταται ἐπὶ τῆς ἐωυτοῦ ζῆσης
εἰκόνα ἐωυτοῦ· ἀριθμούντες ὧν καὶ δεικνύντες οἱ ἱερεῖς
ἐμοὶ ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἐωυτῶν ἕκαστον ἐόντα,
ἐκ τοῦ ἀρχίστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διεξιόντες διὰ
πασέων, ἐς ὃ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς. Ἐκαταίῳ δὲ γε-
νεηλογήσαντι ἐωυτὸν καὶ ἀναθήσαντι ἐς ἑκαιδέκατον
θεὸν ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῇ, οὐ δεκόμενοι
παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον· ἀντεγενεη-
λόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν πῖρω-
μιν ἐκ πῖρῳμιος γεγυῆναι, ἐς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσε-
ράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς πῖρῳμιν
ἐκ πῖρῳμιος γεγυῆνον, καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα
ἀνέδησαν αὐτούς. πῖρῳμις δὲ ἐστὶ κατ' Ἑλλάδα γλῶσ-
σαν καλὸς κἀγαθός. Ἦδη ὧν τῶν αἰ εἰκόνες ἦσαν, 144
τοιούτους ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἐόντας, θεῶν δὲ
πολλὸν ἀπηλλαγμένους. τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν
τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰ-
κούντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι, καὶ τούτων αἰεὶ ἓνα τὸν
εὐρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὀρον
τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες οὐνομά-
ζουσι· τοῦτον καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι
ὕστατον Αἰγύπτον. Ὀσίρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατ' Ἑλ-
λάδα γλῶσσαν.

Ἐν Ἑλλήσι μὲν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται 145·
εἶναι Ἡρακλέης τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν, παρ' Αἰγυ-
πτίοις δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν
πρώτων λεγομένων θεῶν, Ἡρακλέης τε τῶν δευτέρων
τῶν δωδέκα λεγομένων εἶναι, Διόνυσος δὲ τῶν τρί-
των, οἳ ἐκ τῶν δωδέκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλεῖ μὲν
οἳ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἔτα ἐς Ἀμασιν

- βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἐτι τούτων
 πλέονα λέγεται εἶναι, Διόνυσω δ' ἐλάχιστα τούτων, καὶ
 τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς
 Ἀμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ
 ἐπίστασθαι, αἰεὶ τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμε-
 νοι τὰ ἔτεα. Διόνυσω μὲν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κά-
 δμου λεγομένῳ γενέσθαι κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια
 μάλιστα ἐστὶ ἐμὲ, Ἡρακλεῖ δὲ τῷ Ἀλκμήνης κατὰ
 εἰνακόσια ἔτεα, Πανὶ δὲ τῷ [ἐκ] Πηνελόπης (ἐκ ταύτης
 γὰρ καὶ Ἑρμῶ λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν)
 ἐλάσσω ἔτεά ἐστι τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ τὰ ὀκτακόσια μ-
 145 λιστα ἐς ἐμέ. Τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι
 τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὧν ἡ
 περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ φανεροί τε
 ἐρένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι,
 κατὰ περ Ἡρακλέους ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ
 δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης καὶ Πάν ὁ ἐκ Πηνελόπης
 γενόμενος, ἔφη ἂν τις καὶ τούτους ἄλλους γενομένους
 ἀνδρας ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων
 θεῶν· νυν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες ὥς ἀν-
 τίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνεγράψατο Ζεὺς καὶ
 ἤνθεικε ἐς Νῦσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἰοῦσαν ἐν τῇ Αἰ-
 θιοπίῃ, καὶ Πανὸς γε περὶ οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκη ἐγρά-
 πετο γενόμενος. δῆλα ὧν μοι γέρονε, ὅτι ὕστερον ἐπύ-
 θοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων
 θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνον, ἀπὸ τούτου γεννη-
 λογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.
- 147 Ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὅσα δὲ
 οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολο-
 γέοντες τοῖσι ἄλλοις κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι,
 ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς
 ὀψιος. Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱερέα τοῦ

Ἡφαίστου βασιλεύσαντα (οὐδένα γὰρ χρόνον οἷοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διαιτᾶσθαι) ἐστήσαντο δυνάδεα βασιλέας, δυνάδεα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον νόμοισι τοι- σίδε χρεόμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλέον τι διζήσθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, εἶναί τε φίλους, τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκεν τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο, ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρηστό σφι κατ' ἀρχὰς ἀντίκα ἐνισταμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας τὸν χαλ- κὴν φιάλη σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἴγυπτον· ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. Καὶ δὴ σφι μνημόσυνα ἔδοξε 148 λιπέσθαι κοινῇ, δόξαν δὲ σφι ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κη κείμενον· τὸν ἐγὼ ἥδη εἶδον λόγου μέξω. εἰ γὰρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξις συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνον τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἔοντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζοντες καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ με- γάλων ἀνταξίη, ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυνάδεα μὲν εἰσι αὐλαὶ κατὰ- στεροί, ἀντίπυλοι ἀλλήλησι, ἕξ μὲν πρὸς βορέην, ἕξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι, συνεχεές· τοίχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφρας περιέργει. οἰκήματα δ' ἕνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια, τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμὸν, πεντακοσίων καὶ χιλίων ἐκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοὶ τε ὠρέομεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θηησάμενοι λέγομεν, τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα. οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἴγυ- πτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας

αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθου τοῦτον οἱ
 κοδομησαμένων βασιλέων καὶ τῶν ἱερῶν κροκοδείλων.
 οὕτω τῶν μὲν κάτω περὶ οἰκημάτων ἀκοῇ παραλαβόντες
 λέγομεν, τὰ δὲ ἄνω μέζονα ἀνθρωπητῶν ἔργων αὐτοὶ
 ὠρέομεν. αἱ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων καὶ οἱ ἐλλι-
 γμοὶ διὰ τῶν ἀνέμων ἔοντες ποικιλώτατοι θῶνμα μυρίον
 παρείχοντο ἐξ ἀνλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιούσι καὶ ἐκ
 τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν
 παστάδων καὶ ἐς ἀνλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὁροφὴ
 δὲ πάντων τούτων λιθίνη, κατὰ περ οἱ τοῖχοι, οἱ δὲ
 τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι, ἀνλὴ δὲ ἐκάστη
 περιστύλος λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα. τῆς
 δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς
 τεσσερακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται.
 149 ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποιήται. Τοῦ δὲ λαβυρίν-
 θου τούτου ἔοντος τοιούτου θῶνμα ἔτι μέζον παρέχεται
 ἢ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗ-
 τος οἰκοδόμηται, τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰς
 στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἐξήκοντα ἔον-
 των, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν· κέε-
 ται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορρην τε καὶ νότον, ἐοῦσα
 βάθος, τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἑωυτῆς, πεντηκοντόργυιος.
 ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ, αὐτὴ δηλοῖ. ἐν γὰρ
 μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα κη ἐστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ
 ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιάς ἑκατέρῃ, καὶ
 τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο, καὶ ἐπ'
 ἀμφοτέρῃσι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρό-
 νῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰς ἑκατὸν ὀργυιῶν, αἱ δ'
 ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαί εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον, ἑξαπέ-
 δον μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος, τῶν
 ποδῶν μὲν τετραπαλαιστών ἔόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξα-
 παλαιστού. τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ ἀντιγενὲς μὲν οὐκ

ἔστι (ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτη), ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται, καὶ ἔξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἔξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὐτὴς. καὶ ἐπεὶ μὲν ἐκρέη ἔξω, ἡ δὲ τότε τοὺς ἔξ μῆνας ἐς τὸ βασιλῆιον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἐκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ἐπεὶ δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν, εἰκοσι μνέας. Ἐλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὥς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐς Λιβύην ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἐσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ οὖρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεὶ τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τοῦτου οὐκ ᾤρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἔοντα, ἐπιμελὲς γὰρ δὴ μοι ἦν, εἰρόμην τοὺς ἀρχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης, ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεὶς. οἱ δὲ ἔφρασαν μοι, ἵνα ἐξεφορήθῃ, καὶ εὐπετέως ἐπειθον· ἦδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίῳ πόλει γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέος χρήματα ἔοντα μεγάλα καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαίῳσι ἐπενόησαν κλωπες ἐκφορῆσαι ἐκ δὴ ὧν τῶν σφετέρων οἰκίῳν ἀρξάμενοι οἱ κλωπες ὑπὸ γῆν σταθμούμενοι ἐς τὰ βασιλῆϊα οἰκία ᾤρουσσαν, τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅπως γένοιτο νῦξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παραρρέοντα τὴν Νίνον ἐξεφόρεον, ἐς ὃ καταργάσαντο ὅτι ἐβούλουντο. τοιοῦτο ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὀρυγμα γενέσθαι, πλὴν οὐ νυκτὸς, ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιούμενον· ὀρύσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν, ὃ δὲ ὑπολαμβάνων ἐμελλε διαχέειν. ἡ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

Τῶν δὲ δυνάδεκα βασιλέων δικαιοσύνην χρεομένων, 151
ἀνὰ χρόνον ὥς ἔθυσαν ἐν τῷ Ιρῶ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρετῆς μελλόντων κατασπείσειν ὁ ἀρχιεὺς
ἐξήνικέ σφι φιάλας χρυσέας, τῇσί περ ἐώθεσαν σπέν-

δειν, ἁμαρτῶν τοῦ ἀριθμοῦ ἔνδεκα δυώδεκα ἐοῦσι. ἐν-
 θαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἕστεως αὐτῶν
 Φαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλ-
 κέην ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
 ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχον-
 τες. Φαμμίτιχος μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεόμε-
 νος ὑπέσχε τὴν κυνέην, οἱ δὲ ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε
 ποιηθὲν ἐκ Φαμμίτιχου καὶ τὸ χρηστήριον, ὅ τι ἐκέχρη-
 στό σφι, τὸν χαλκήν σπείσαντα αὐτῶν φιάλῃ τοῦτον
 βασιλέα ἐσεσθαι μούνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ
 χρησμοῦ κτείνειν μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Φαμμίτιχον, ὡς
 ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν
 ποιήσαντα, ἐς δὲ τὰ ἔλεα ἔδοξέ σφι διώξαι ψιλώσαντας
 τὰ πλείεστα τῆς δυνάμιος, ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὁρμεόμενον
 152 μὴ ἐπιμίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Τὸν δὲ Φαμμίτιχον
 τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν, ὃς
 οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε
 ἐς Συρίην, ὡς ἀπηλλάχθη ἐκ τῆς ὕψιος τοῦ ὄνειρου ὁ
 Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίῳ οὔτοι, οἳ ἐκ νομοῦ Σαῖ-
 τεῷ εἰσι. μετὰ δὲ βασιλεύοντα τὸ δεύτερον πρὸς τῶν
 ἔνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύ-
 γειν ἐς τὰ ἔλεα. ἐπιστάμενος ὧν, ὡς περιυβρισμένος
 εἶη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας.
 πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς
 Ἀητοῦς, ἐνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστὶ μαντήλιον ἀψευδέστα-
 του, ἤλθε χρησμὸς, ὡς τίσις ἦξει ἀπὸ θαλάσσης χαλ-
 κέων ἀνδρῶν ἐπιφανέντων. καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστίῃ με-
 γάλῃ ὑπεκέχυντο χαλκέους οἱ ἄνδρας ἦξειν ἐπικούρους,
 χρόνον δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἀναγκαίῃ κατέλαβε
 Ἰωνάς τε καὶ Κῆρας ἄνδρας κατὰ ληϊὴν ἐκπλώσαντας
 ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον, ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν καὶ ὀπι-
 σθέντας χαλκῷ, ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἔλεα

ἀπικόμενος τῷ Ψαμμίτῳ, ὥς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ
 ἄνδρας ὀπλισθέντας, ὥς χάλκεοι ἄνδρες ἀπικόμενοι ἀπὸ
 θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδῖον. ὁ δὲ μαθὼν τὸ χρηστή-
 ριον ἐπιτελεύμενον φίλα τε τοῖσι Ἴωσι καὶ Καρσί ποιέ-
 εται, καὶ σφραγς μεγάλα ὑπισχνεύμενος πείθει μετ' ἑω-
 τοῦ γενέσθαι· ὥς δὲ ἐπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ
 βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι κατα-
 γείει τοὺς βασιλέας. Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ 153
 Ψαμμίτιχος ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι
 τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα, αὐλὴν τε τῷ Ἄπι,
 ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὶ φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναν-
 τίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ
 τύπων πλέην· ἀντὶ δὲ κιόνων ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυω-
 δεκαπῆχες τῇ αὐλῇ. ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων
 γλῶσσάν ἐστι Ἑπαφος. Τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρσί 154
 τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι
 χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέ-
 σον ἔχοντος, τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τοί-
 τους τε δὴ σφι τοὺς χώρους δίδωσι, καὶ τᾶλλα τὰ ὑπέ-
 σκετο πάντα ἀπέδωκε. καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε
 αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκε-
 σθαι, ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν
 ἐρμηνεῖς ἐν Αἰγύπτῳ γέγονασι. οἱ δὲ Ἴωνες τε καὶ οἱ
 Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἰκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν·
 εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χώροι πρὸς θαλάσσης ὀλίγον ἐνεσθε
 Βουβάστιος πόλιος ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλυμένῳ στόματι
 τοῦ Νείλου. τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς
 Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνδεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυ-
 λακὴν ἑωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων δὲ
 οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμε-
 νοι τούτοισι τὰ περὶ Αἰγύπτου γινόμενα ἀπὸ Ψαμμι-
 τίχου βασιλέως ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστά-

μεθὰ ἀτρεκέως. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλό-
 γλωσσοι κατοικίσθησαν. ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων,
 ἐν τούτοισι δὴ οἳ τε ὄλκοι τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν
 οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νυν
 οὕτω ἔσχε τὴν Αἰγυπτον.

155 Τοῦ δὲ χρηστήριου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνή-
 σθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὥς ἀξίου εἶντος
 ποιήσομαι· τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ ἐστὶ
 μὲν Αἰητοῦς ἱρὸν, ἐν πόλει δὲ μεγάλη ἰδρυμένον κατὰ
 τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀνα-
 πλῶντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὖνομα δὲ τῇ πόλει ταύτῃ,
 ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτώ, ὥς καὶ πρότερον οὐ-
 νόμασται μοι. ἱρὸν δὲ ἐστὶ ἐν τῇ Βουτῷ ταύτῃ Ἀπόλλω-
 νος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὃ γε νηὸς τῆς Αἰητοῦς, ἐν τῷ δὴ
 τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ
 προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιῶν. τὸ δέ μοι τῶν
 φανερῶν [ἦν] θῶνμα μέγιστον παρεχόμενον φράσω.
 ἐστὶ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ Αἰητοῦς νηὸς ἐξ ἐνὸς λίθου πε-
 ποιημένος ἐς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος, καὶ τοίχος ἕκαστος
 τούτοισι ἴσος· τεσσαεράκοντα πηχέων τούτων ἕκαστον
 ἐστὶ· τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται

156 λίθος ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν. Οὕτω μὲν
 νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν
 ἐστὶ θωυμαστότατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ Χέμμις
 καλευμένη. ἐστὶ μὲν ἐν λίμνῃ βαθύῃ καὶ πλατῇ κειμένη
 παρὰ τὸ ἐν Βουτῷ ἱρὸν, λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι
 αὕτη ἡ νῆσος πλατὴ. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλώουσιν
 οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον, τέθηπα δὲ ἀκούων, εἰ νῆσος
 ἀληθέως ἐστὶ πλατὴ. ἐν δὴ ὧν ταύτῃ νηὸς τε Ἀπόλλω-
 νος μέγας ἐνι καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύονται, ἔμπε-
 φύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες τε συχνοὶ καὶ ἄλλα δένδρεα
 καὶ καρποφόρα καὶ ἄφρορα πολλὰ. λόγον δὲ τόνδε ἐπι-

λέγοντες οἱ Αἰγύπτιοί φασιν εἶναι αὐτὴν πλωτὴν, ὥς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ εὐούση πρότερον πλωτῇ Αἰγύπτῳ ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλει, ἵνα δὴ οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ, ὅτε δὴ τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε, ἐθέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἀρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας, Αἰγύπτῳ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. Αἰγύπτισι δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὀρος, Δημήτηρ δὲ Ἴσις, Ἀρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλον Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μῦθος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἀρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δημήτρος. τὴν δὲ νήσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτὴν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι. Φαμμίτιχος δὲ 157 ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα Ἀζωτον τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς ὃ ἐξέλε· αὕτη δὲ ἢ Ἀζωτος ἀπασέων πόλιν ἐπὶ πλείστον χρόνον πολιορκουμένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

Φαμμίτιχου δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο καὶ ἐβασίλευσε 158 Αἰγύπτου, ὃς τῇ διώρυγι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρείος ὁ Πέρσης δευτέρα διώρυξε, τῆς μῆκος μὲν ἐστὶ πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλώειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἤκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, ἤκται δὲ κατὰ περθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὁρώμενται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα, ἔχεται δὲ κατὰ περθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τείνον οὗρος,

- ἐν τῷ αἰ̅ λιθοτομίαι̅ ἐνεῖσι. τοῦ ὧν δὴ οὖρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρεὴν ἤκται ἡ διωρυξ̅ ἀπ' ἐσπέρης μακρῇ πρὸς τὴν ἡῶ, καὶ ἔπειτεν τεῖνει ἐς διασφάγας, φέρουσα ἀπὸ τοῦ οὖρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον· ἐκ τῆς βορητῆς θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὖρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἰγυπτὸν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰςὶ στάδιοι ἀπαρτὶ χίλιοι ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον, ἡ δὲ διωρυξ̅ πολλῷ μακροτέρη, ὅσω σχολιωτέρη ἐστὶ. τὴν ἐπὶ Νεκῷ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίῳ ἀπώλοντο δυώδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο μαντιῆϊον ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ
- 159 Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους. Πανσάμενος δὲ τῆς διωρυγος ὁ Νεκῶς ἐτράπετο πρὸς στρατηγας, καὶ τριήρεις αἰ̅ μὲν ἐπὶ τῇ βορητῇ θαλάσῃ ἐποιήθησαν, αἰ̅ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, τῶν ἔτι οἱ ὅλκοι ἐπίδηλοι. καὶ ταύτησί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι, καὶ Συρίοισι πεξῇ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν μάχην Κάδυντιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἴλε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέβηκε τῷ Ἀπόλλωνι πέμψας ἐς Βραγχίδας τοὺς Μιλησίῳ. μετὰ δὲ ἐκκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾷ, τῷ παιδί Ψάμμυ παραδόνς τὴν ἀρχήν.
- 160 Ἐπὶ τούτου δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων [ἄνδρες] ἄγγελοι, αὐχέοντες διακαιοτάτα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Οὐλύμπῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων, καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπέξεν-

ρεῖν. ὥς δὲ ἀπικόμενοι εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἕλεῖοι ἐλεγον τῶν εἵνεκεν ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέσεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους. συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπυνθάνοντο τῶν Ἑλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιεῖν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι, εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιοτερον ἐπεξευρεῖν. οἱ δὲ βουλευσάμενοι ἐπειρώτων τοὺς Ἕλείους, εἴ σφι οἱ πολὺνται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασάν σφας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν, ὅπως οὐ τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι καὶ τούτου εἵνεκεν ἀπικοῖατο εἰς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῇσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἑλείων δὲ μηδεὺς εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἑλείοισι ὑπεθήκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἔξ ἔτεα μόνον βασιλεύσαντος Αἰγύ- 161
πτου καὶ στρατευσαμένου εἰς Αἰθιοπίην καὶ μεταντίκα τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος, ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἐωυτοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἰκοσι ἄρξας, ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος, τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρ-
εόντι· ἀποπέμψας γὰρ στράτευμα ὁ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους μεγαλῶστί προσέπταισε, Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπι-
μεμφομένοι ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίας αὐτοὺς ἀποπέμψαι εἰς φαινόμενον κακόν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν

Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχη. ταῦτα δὲ θεινὰ ποιεύ-
 μενοι οὗτοί τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομέ-
 162 νων φίλοι ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰδέης. Πυνθόμενος δὲ
 Ἀπρίης ταῦτα πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἀμασιν καταπαύσονται
 λόγοισι. ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰ-
 γυπτίους, ταῦτα μὴ ποιεῖν λέγοντος αὐτοῦ τῶν τις Αἰ-
 γυπτίων ὅπισθε στὰς περιέδηκέ οἱ κυνήν, καὶ περι-
 τιθεὶς ἔφη ἐπὶ βασιλῆϊ περιτιθέναι. καὶ τῷ οὗ κως
 ἀκούσιον ἐρίνετο τὸ ποιεύμενον, ὥς διεδείκνυε. ἐπεὶ
 τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπε-
 στεῶτες, παρεσκευάζετο ὥς ἐλῶν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην. πυ-
 θόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ἐπεμπε ἐπ' Ἀμασιν ἄνδρα
 δοκίμον τῶν περὶ ἑαυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὖνομα ἦν
 Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζῶοντα Ἀμασιν ἀγα-
 γεῖν παρ' ἑαυτόν. ὥς δὲ ἀπικόμενος ὁ Πατάρβημις τὸν
 Ἀμασιν ἐκάλει, ὁ Ἀμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατή-
 μενος) ἐπαείρας ἀπεματάσσε, καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίην
 ἀπάγειν. ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν τὸν Πατάρβημιν βασι-
 λέος μεταπεμπομένου ἵναί τι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ
 ὑποκρίνεσθαι, ὥς ταῦτα πάλαι παρασκευάζεται ποι-
 εῖν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ
 καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξιον. τὸν δὲ Πατάρβημιν ἐκ τε
 τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρα-
 σκευαζόμενον ὁρέοντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν
 ταχίστην βασιλεῖ δηλῶσαι τὰ πρησόμενα. ὥς δὲ ἀπικέ-
 σθαι αὐτόν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἔγοντα τὸν Ἀμασιν,
 οὐδένα λόγον ἑαυτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα περι-
 ταμεῖν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὅσα καὶ τὴν εἶνα. ἰδόμε-
 νοι δ' οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρό-
 νουν, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑαυτῶν οὕτω αἰσχρῶς
 λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπι-
 στέατο πρὸς τοὺς ἑτέρους καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς

Ἀμασί. Πνυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ὥπλιζε τοὺς 163
ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους. εἶχε δὲ περὶ
ἑωυτὸν Κᾶράς τε καὶ Ἰώνας ἄνδρας ἐπικούρους τρις-
μυρίους, ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλῆα ἐν Σαῖ πόλει, μεγάλα
έόντα καὶ ἀξιοθήητα. καὶ οἱ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ
τοὺς Αἰγυπτίους ἦλσαν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀμασίην ἐπὶ τοὺς
ξείνους. ἐν τε δὴ Μωμέμφι πόλει ἐγένοντο ἀμφοτέροι,
καὶ πειρησέσθαι ἐμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἐπὶ γένηα καὶ τούτων οἱ μὲν 164
ἱερεῖς, οἱ δὲ μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ
συβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι, οἱ δὲ ἐρμηνέες, οἱ δὲ κυβερ-
νῆται. γένηα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτα ἐστὶ, οὐνόματα δὲ
σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτῶν καλέ-
ονται μὲν Καλασιρίες τε καὶ Ἐρμοτύβιες, ἐκ νομῶν δὲ
τῶνδε εἰσὶ· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἰγυπτος ἅπαντα δια-
ραίρηται· Ἐρμοτυβίων μὲν οἷδε εἰσὶ νομοί· Βουσιρίτης, 165
Σαίτης, Χερμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἡ Προσωπίτις
καλεομένη, Ναθῶ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τούτων τῶν νομῶν
Ἐρμοτύβιες εἰσὶ, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους γενοίετο,
ἐκκαίδεκα μυριάδες. καὶ τούτων βαναυσίης οὐδὲς δε-
δάηκε οὐδὲν, ἀλλ' ἀνέονται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασι- 166
ρίων δὲ οἷδε ἄλλοι νομοί εἰσὶ· Θηβαῖος, Βουβαστίτης,
Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβί-
της, Φαρβαϊδίτης, Θμουῖτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος,
Μυεκφορίτης· οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκείει, ἀντίον
Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ,
γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγένοντο, πέντε καὶ εἴκοσι
μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοις ἐξεστὶ τέχνην ἐπασκῆ-
σαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκένουσι μούνα,
παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος. Εἰ μὲν νυν καὶ τοῦτο 167
παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρο-
κέως κρίναι, ὁρέων καὶ Θρηίκας καὶ Σκύθας καὶ Πέρ-

σας καὶ Ἀνδρῶν καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους ἀπο-
τιμωτέρους τῶν ἄλλων ἡγημένους πολιητέων τοὺς τὰς
τέχνας μανθάνοντας καὶ τοὺς ἐκρόνους τούτων, τοὺς δ'
ἀπηλλαγμένους τῶν χειρωναξίων γενναίους νομίζοντας
εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους.
μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μά-
λιστα Λακεδαιμόνιοι, ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνουνται τοὺς
168 χειροτέχνους. Γέρεα δέ σφι ἦν τὰδε ἐξαιρημένα μού-
νοισι Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἰστέων, ἄρουραι ἐξαίρετοι
δυώδεκα ἐκάστω ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πηχέων
ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη, ὃ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει
ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξα-
ιρημένα, τὰδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο καὶ οὐ-
δαμὰ οὗτοί· Καλασιρίων χίλιοι καὶ Ἑρμοτυβίων [ἄλλοι]
ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοισι
δ' ὦν τὰδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοδοτο ἐπ' ἡμέρῃ
ἐκάστη, ὅπου σίτου σταθμὸς πέντε μνᾶι ἐκάστω,
κρεῶν βοέων δύο μνᾶι, οἶνου τέσσερες ἀρυστήρες.
ταρτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοδοτο.

169 Ἐπεὶ τε δὲ συνιόντες ὃ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπι-
κούρους καὶ ὃ Ἀμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους ἀπίκοντο
ἐς Μώμεμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν
εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθει δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες κατὰ
τοῦτο ἐσσωθήσαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἥδε ἡ διά-
νοια, μὴδ' ἂν θεὸν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς
βασιλῆης· οὕτω ἀσφαλῶς ἐωυτῷ ἰδρύσθαι ἐδόκεε. καὶ
δὴ τότε συμβαλὼν ἐσσωθή, καὶ ζωγρηθεὶς ἀπήχθη ἐς
Σάην πόλιν, ἐς τὰ ἐωυτοῦ οἰκία πρότερον ἐόντα, τότε
δὲ Ἀμάσιος ἦδη βασιλῆα. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέ-
φετο ἐν τοῖσι βασιλεῦσι, καὶ μιν Ἀμασις εὖ περιεῖπε·
τέλος δὲ μεμφομένων Αἰγυπτίων, ὥς οὐ ποιεοί δίκαια,
τρέφειν τὸν σφίσι τε καὶ ἐωυτῷ ἐχθιστον, οὕτω δὴ παρα-

διδοῦ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν
 καὶ ἔπειτεν ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρωῶνσι ταφῇσι. αἱ δὲ εἰσι
 ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσι-
 όντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν δὲ Σαῖται πάντας τοὺς
 ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ.
 καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἑκαστέρῳ μὲν ἐστὶ τοῦ
 μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων,
 ἐστὶ μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ, παστὰς λι-
 θίνῃ μεγάλη καὶ ἡσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δέν-
 δρεα μεμιμημένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ
 πασταδί διξὰ θυρώματα ἔστηκε, ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι
 ἡ θήκη ἐστὶ. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὄσιον ποιεύ- 170
 μαι ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοῦνομα ἐν Σαί
 ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὀπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς τοῦ
 τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου, καὶ ἐν τῷ τεμένει ὄβε-
 λοι ἐστᾶσι μεγάλοι λίθινοι, λίμνη τέ ἐστὶ ἐχομένη λιθίνῃ
 κρηπιδὶ κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ, καὶ μέ-
 γαθος, ὥς ἐμοὶ ἐδόκεε, ὅση περ ἡ ἐν Δήλῳ ἡ τροχοει-
 δὴς καλεομένη. Ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν 171
 παθόντων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεύσι, τὰ καλέουσι μυστήρια
 Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν τούτων εἰδοῖ μοι ἐπὶ πλεόν,
 ὥς ἑκαστα αὐτῶν ἔχει, εὖστομα κείσθω. καὶ τῆς Δήμη-
 τρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέ-
 ονσι, καὶ ταύτης μοι πέρι εὖστομα κείσθω, πλὴν ὅσον
 αὐτῆς ὅσῃ ἐστὶ λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ
 τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι καὶ διδά-
 ξασαι τὰς Πελασγιάτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ ἐξαναστά-
 σης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων ἐκαπώλετο ἡ
 τελετὴ, οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων καὶ οὐκ
 ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτὴν μῦθοι.

Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταρραϊσθέντος ἐβασίλευσε Ἀμα- 172
 σις, νομοῦ μὲν Σαίτεω ἑών, ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλις, οὐ-

νομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατῴνουτο τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι καὶ ἐν οὐδεμιᾷ μοίρῃ μεγάλη ἦγον ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἔοντα καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος, μετὰ δὲ σοφίᾳ αὐτοὺς ὁ Ἄμασις, οὐκ ἀγνωμοσύνη προσ-
 ηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδα-
 νιπτῆρ χρύσεος, ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυ-
 μόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἐκάστοτε ἀπενίζοντο· τοῦτον
 κατ' ὧν κόφας ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησατο,
 καὶ ἴδρυνε τῆς πόλιος ὄκον ἣν ἐπιτηδεώτατον· οἱ δὲ
 Αἰγύπτιοι φροϊτέοντες πρὸς τῷγαλμα ἐσέβοντο μεγάλως·
 μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιούμενον, συγ-
 καλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηγε φᾶς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος
 τῷγαλμα γεγυμέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυ-
 πτίους ἐνεμέειν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονίζε-
 σθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἦδη ὧν ἔφη λέγων
 ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηγμέναι· εἰ γὰρ πρό-
 τερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτῶν
 βασιλεὺς, καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἑωυτοῦ ἐκέ-
 λευε. τοιοῦτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους
 173 ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν. Ἐχρᾶτο δὲ καταστάσι πρη-
 γμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὄρθριον μέχρι ὅτεν πληθώρας
 ἀγορῆς προθύμως ἐπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα,
 τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἐπινέ τε καὶ κατέσκηπτε τοὺς συμπό-
 τας καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων. ἀχθεσθέντες δὲ
 τούτοισι οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον αὐτὸν τοιαύδε λέγον-
 τες· ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προέστηκας, ἐς
 τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωυτόν· σὲ γὰρ χρῆν ἐν
 θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ
 πρήγματα. καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ἠπιστέατο, ὥς ὑπ'
 ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται, καὶ ἄμεινον σὺ ἂν ἤκουες·
 νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς βασιλικά. Ὁ δ' ἀμείβετο τοι-
 σίδε αὐτούς· Τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὶ μὲν δέων-

ται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι, ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἂν, ὥστε ἐς τὸ θεόν οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρᾶσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑαυτοῦ ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἦτοι μανεῖς ἢ ὅ γε ἀπόπληκτος γενόμενος. τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος μέρος ἑκατέρω νέμω. Ταῦτα μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο. Λέγεται δὲ ὁ Ἄμασις, καὶ 174 ὅτε ἦν ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἦν καὶ φιλοσκώμμων καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνὴρ· ὅπως δὲ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ ἐπιτήδεια, κλέπτεσκε ἂν περιών. οἱ δ' ἂν μιν φάμενοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον ἄγασκον ἐπὶ μαντήϊον, ὅκου ἐκάστοισι εἴη. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἠλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντητῶν, πολλὰ δὲ καὶ ἀποφεύγεσκε. ἐπεὶ τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίησε τοιαῦδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδὲν, οὐδὲ φοιτέων ἔθνε ως οὐδενὸς ἑοῦσι ἀξίοισι ψευδέα τε μαντήϊα κεκτημένοισι· ὅσοι δὲ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὡς ἀληθέως θεῶν ἰόντων καὶ ἀψευδέα μαντήϊα παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο. Καὶ τοῦτο μὲν ἐν Σάϊ τῇ Ἀθην- 175 ναίῃ προπύλαια θουμασίᾳ οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγέθει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ καὶ ὀκτοῶν τέων, τοῦτο δὲ κολοσσούς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκειας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἑουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθειας ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος πλόον καὶ εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σάϊος. τὸ δὲ οὐκ ἦκιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θουμάζω, ἐστὶ τούδε· οἶκημα μόννολιθον ἐκόμισε ἐξ

- Ἐλεφαντίνης πόλις, καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἑταε-
 τρία, δισχίλιοι δὲ οἱ προσετιτάχατο ἄνδρες ἄγωγέες, καὶ
 οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνήται. τῆς δὲ στέγης ταύτης
 τὸ μὲν μῆκος ἑξωθέν ἐστι εἰς τε καὶ εἰκοσι πηχέες, εὖρος
 δὲ τεσσαρεσκαίδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέ-
 τρα ἑξωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίδου ἐστὶ, ἀτὰρ ἑσω-
 θεν τὸ μῆκος ὀκτωκαίδεκα πηχέων καὶ πυγόνος, τὸ δὲ
 εὖρος θυώδεκα πηχέων, τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστί.
 αὕτη τοῦ ἱεροῦ κέεται παρὰ τὴν ἑσόδον. ἑσω γὰρ μιν ἐς
 τὸ ἱερόν φασι τῶνδ' εἵνεκεν οὐκ ἐσελκύνσαι, τὸν ἀρχι-
 τέκτονα αὐτῆς ἐλκομένης τῆς στέγης ἀναστενάζαι οἷά
 τε χρόνου ἐργεγονότος πολλοῦ καὶ ἀχθόμενου τῷ ἔργῳ.
 τὸν δὲ Ἀμασιν ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον οὐκ ἔαν ἐτι
 προσωτέρω ἐλκύνσαι. ἤδη δὲ τινες λέγουσι, ὥς ἀνθρω-
 πος διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων.
- 176 καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελκυσθῆναι. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν
 τοῖσι ἄλλοισι ἱεροῖσι ὁ Ἀμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοις ἔργα
 τὸ μέγαθος ἀξιοθήητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὑπτιον
 κείμενον κολοσσὸν τοῦ Ἡφαιστείου ἐμπροσθε, τοῦ πό-
 δες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος. ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ
 βάθρῳ ἐστᾶσι Αἰθιοπικοῦ ἐόντες λίθου δύο κολοσσοί,
 εἴκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἑὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἐνθεν,
 ὁ δ' ἐνθεν τοῦ μεγάρου. ἐστὶ δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦ-
 τος καὶ ἐν Σάτ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν
 Μέμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱερόν Ἀμασις ἐστὶ ὁ ἐξοι-
 κοδομήσας, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιοθηητότατον.
- 177 Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλεὺς λέγεται Αἰγυπτὸς μάλιστα
 δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ
 γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώποισι, καὶ
 πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἀπάσας τότε δισμυρίας τὰς
 οἰκεομένας. νόμον δὲ Αἰγυπτίοις τόνδε Ἀμασις ἐστὶ ὁ
 καταστήσας, ἀποδεικνύναι ἕτερος ἑκάστου τῷ νομάρχῃ

πάντα τινὰ Αἰγυπτίῳ ὄθεν βιοῦται, μὴ δὲ ποιεῦντα ταῦτα μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζόην ἐθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοισι ἔθετο, τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ χρέονται, ἔοντι ἀμώμῳ νόμῳ. Φιλέλλην δὲ γενόμενος 178 ὁ Ἀμασις ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο, καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἰγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι, τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτῶν οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τὸ μὲν νυν μέριστον αὐτῶν τέμενος καὶ οὐνομαστότατον ἔον καὶ χρησιμώτατον, καλεῦμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλιες εἰσι αἱ ἰδρυμέναι κοινῇ, Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί, Ἀσσιέων δὲ Ρόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνησὸς καὶ Φάσηλις, Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μούνη. τούτων μὲν ἐστὶ τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὗται αἱ πόλιες εἰσι αἱ παρέχουσαι, ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλιες μεταποιεῦνται, οὐδὲν σφι μετεὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ Αἰγινῆται ἐπ' ἐωντῶν ἰδρύσαντο τέμενος Διὸς, καὶ ἄλλο Σάμιοι Ἥρης, καὶ Μιλήσιοι Ἀπόλλωνος. Ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη ἡ 179 Ναύκρατις ἐμπόριον καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν ὁμῶσαι μὴ μὲν ἐκόντα ἐλθεῖν, ἀπομόσαντα δὲ τῇ νηὶ αὐτῇ πλώειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μὴ γε οἶά τε εἰη πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλώειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυό- 180 νων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἔοντα νηὸν τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσθαι (ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι αὐτομάτως κατεκάη, τοὺς Δελφούς δὲ ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν), πλανώμενοι

δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἐδωτίναζον, ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἠνείκαντο. Ἀμασις μὲν γάρ σφι ἔδωκε χίλια στυπτηρίης τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες εἴκοσι μνέας.

- 181 Κυρηναίοισι δὲ Ἀμασις φιλότῃτά τε καὶ συμμαχίην συνεθήκατο. ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἰτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικὸς, εἴτε καὶ ἄλλως φιλότῃτος Κυρηναίων εἵνεκεν. γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττου, οἱ δ' Ἀρκεσίλειω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτοβούλου ἀνδρὸς τῶν ἀσπίων δοκίμου, τῇ οὔνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπεὶ τε συγκλίνοιτο ὁ Ἀμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐγίνετο, τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεὶ τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε ὁ Ἀμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλεομένην· ὦ γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων. Ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεὶ τέ οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν ἐγίνετο προηΰτερος ὁ Ἀμασις, εὐχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπ' ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἀμασις, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἀμασις, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἦδη, ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσγετο, καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γάρ ἄγαλμα ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σῶον, ἔξω ἰδρυμένον τοῦ Κυρηναίων ἀστέος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὥς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐπύθτετο αὐτῆς, ἥτις εἶη, ἀπέπεμψε ἁσινέα ἐς Κυρήνην.

- 182 Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἀμασις ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο μὲν ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῇ εἰκασμένην, τοῦτο δὲ τῇ ἐν Αἰνῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα καὶ θῶ-

ρηκα λίνεον ἀξιοθήητον, τοῦτο δ' ἐς Σάμον τῇ Ἡρῇ εἰκόνας ἑωυτοῦ διαφασίας ξυλίνας, αἱ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἰδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρι ἔμευ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος, ἐς δὲ Αἴνδον ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς ἔλνεκεν, ὅτι δὲ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Αἴνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἰδρύσασθαι προσσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρυσκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἀμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΘΑΛΕΙΑ.

ΕΠΙ τοῦτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρα- 1
τεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἥρχε, καὶ Ἑλλήνων Ἰωνάς
τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας Καμβύσης
ἐς Αἴγυπτον κήρυκα αἰτεῖ Ἀμασιν θυγατέρα, αἷτεε δὲ ἐκ
συμβουλίης ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἀμάσι
ἐπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ
ἱητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικὸς τε καὶ τέκνων ἐκδοτον
ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κύρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν
αἷτεε ἱητρὸν ὀφθαλμῶν, ὃς εἶη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύ-
πτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπιος ἐνήγρε τῇ
συμβουλίῃ, κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεα Ἀμασιν θυ-

- γατέρα, ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῶτο ἢ μὴ δοὺς Καμβύση ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἄμασις τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος καὶ ἀρρωδέων οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι· εὖ γὰρ ἠπίστατο, ὅτι οὐκ ὥς γυναῖκά μιν ἐμελλε Καμβύσης ἔξειν, ἀλλ' ὥς παλλακὴν. ταῦτα δὲ ἐκλογιζόμενος ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίω τοῦ προτέρου βασιλέως θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής, μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη, οὐνόμα δέ οἱ ἦν Νίτητις. ταύτην δὲ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτί τε καὶ χρυσῷ ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὥς ἑωυτοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἡσπάξετο πατρόςθεν οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὅς ἐμέ σοι κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε, ὥς ἑωυτοῦ θυγατέρα διδοὺς ἐοῦσαν τῇ ἀληθείῃ Ἀπρίω, τὸν ἐκεῖνος ἐόντα ἑωυτοῦ δεσπότεα μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε. Τοῦτο δὲ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτία ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσεια τὸν Κύρου μεγάλως θυμωθέντα ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νυνὲν λέγουσι Πέρσαι.
- 2 Αἰγύπτιοι δὲ οἰκηεῦνται Καμβύσεια, φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὲ τῆς Ἀπρίω θυγατρὸς γενέσθαι· Κύρον γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρὰ Ἄμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεια. λέγοντες δὲ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὲν οὐδὲ λελήθε αὐτοὺς (εἰ γὰρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστέαται καὶ Αἰγύπτιοι), ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῦσαι γνησίον παρεόντος, αὐτίς δὲ ὅτι Κασσανδράνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ παρατρέπουσι τὸν λόγον προσποιεῦμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ
- 3 συγγενέες εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὥδε ἔχει. Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος, ἐμὸι μὲν οὐ πιθανὸς, ὥς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὥς

εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστέωτα τέκνα εὐεidéα τε καὶ
 μεγάλα, πολλῶ ἐχρᾶτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερθωμάζουσα, ἣ
 δὲ Κασσανδάνῃ ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνὴ εἶπε τάδε· Τοι-
 ῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κύρος ἐν ἀτιμίῃ
 ἔχει, τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον ἐν τιμῇ τίθεται.
 Τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν ταῦτα, τῶν δέ οἱ
 παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεια· Τοιγάρ τοι,
 ὦ μήτερ, ἐπεὶ ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν
 ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω ἄνω. Ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν
 ἔτεα ὥς δέκα κού γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θάμ-
 νω γενέσθαι· τὸν δὲ διαμνημονεύοντα, οὕτω δὴ, ἐπεί
 τε ἡνδρώθη καὶ ἔσχε τὴν βασιληίην, ποιήσασθαι τὴν
 ἐπ' Αἴγυπτον στρατηγὴν. Συνήνεκε δὲ καὶ ἄλλο τι 4
 τοιούδε προῆγμα γενέσθαι ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην·
 ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἀλι-
 καρνησεὺς, οὖνομα δὲ οἱ ἦν Φάνης, καὶ γνώμην ἱκα-
 νὸς καὶ τὰ πολεμικὰ ἄλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης μεμφό-
 μενός κού τι Ἀμάσι ἐκδιδρῆσκει πλοῖον ἐξ Αἰγύπτου,
 βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους. οἷα δὲ ἐόντα
 αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ σμικροῦ ἐπιστάμε-
 νόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα, μεταδιώκει ὁ
 Ἀμασις σπουδὴν ποιεύμενος ἑλεῖν, μεταδιώκει δὲ τῶν
 εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρει κατ' αὐ-
 τόν, ὃς αἰρέει μιν ἐν Αὐκίῃ, ἐλὼν δὲ οὐκ ἀνήγαγε ἐς
 Αἴγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης. καταμε-
 θύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὥρ-
 μημένῳ δὲ Καμβύσῃ στρατεύεσθαι ἐπ' Αἴγυπτον καὶ
 ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅπως τὴν ἄνδρου διεκπερᾶ,
 ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τᾶλλα τὰ Ἀμάσιος προήγματα,
 ἐξηγέται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὥδε παραινέων, πέμψαντα
 παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διέξοδόν οἱ
 ἀσφαλέα παρασχεῖν. Μούνη δὲ ταύτῃ εἰσεὶ φανεραὶ 5

- ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὖρων
 τῶν Καδύτιος πόλιος γῆ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν
 καλεσμένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος ἐούσης πόλιος, ὥς ἐμοὶ
 δοκεῖ, Σαρδίῶν οὐ πολλῶ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ
 ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι
 τοῦ Ἀραβίου, ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερ-
 βωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον οὖρος τείνει ἐς
 θάλασσαν, ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος
 τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ
 δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε οὖρεος καὶ τῆς
 Σερβωνίδος λίμνης, ἐὼν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον, ἀλλ'
 ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἄνυδρόν ἐστι δεινῶς.
- 6 Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενα-
 κασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσων. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλ-
 λάδος πάσης καὶ πρὸς ἐκ Φοινίκης κέραμος ἐσάγεται
 πλήρης οἴνου δις τοῦ ἔτεος ἐκάστου, καὶ ἐν κεράμιον
 οἴνηρόν ἀριθμῶ κείμενον οὐκ ἐστὶ ὥς λόγῳ εἰπεῖν ἰδέ-
 σθαι. κοῦ δῆτα, εἰποι τις ἄν, ταῦτα ἀναισιμοῦνται;
 ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ
 τῆς ἐωντοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν
 ἐς Μέμφιν, τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνυδρα
 τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος. οὕτω ὁ ἐπιφοι-
 τέων κέραμος καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν πα-
- 7 λαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην. Οὕτω μὲν νυν Πέρσαι εἰδὼ
 οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον,
 κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεὶ τε τάχιστα
 παρέλαβον Αἴγυπτον. τότε δὲ οὐκ ἐόντος κω ὕδατος
 ἐτοίμου Καμβύσης πυνθόμενος τοῦ Ἀλικαρνησέος ξεί-
 νου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεηθεὶς
 τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ'
- 8 αὐτοῦ. Σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὅμοια
 τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρώπῃ τοιῶδε· τῶν

βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων
αὐτῶν ἐν μέσῳ ἔστω ὥστε λίθῳ ὁξεί τὸ ἔσω τῶν χειρῶν
παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποι-
ευνμένων τὰς πίστις καὶ ἔπειτεν λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου
ἐκατέρου κροκύνδα ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους
λίθους ἑπτὰ, τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλέει τὸν τε Διόνυ-
σον καὶ τὴν Οὐρανίην. ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα
ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν
ξεῖνον ἢ καὶ τὸν ἄστων, ἣν πρὸς ἄστων ποιέεται, οἱ δὲ
φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυ-
σον δὲ θεὸν μῦθον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῦνται εἶναι,
καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ κατὰ περ
αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρό-
χαλα, περιξυρεῦντες τοὺς κροτάφους. οὐνομάζουσι δὲ
τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ.
Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοις τοῖσι παρὰ Καμ- 9
βύσεω ἀπιγμένοις ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμνησανῶτο
τοιαῦδε· ἄσκούς καμῆλων πλήσας ὕδατος ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς
ζώας τῶν καμῆλων πάσας, τοῦτο δὲ ποιήσας ἤλασε ἐς
τὴν ἄνυδρον καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρα-
τόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται, δεῖ
δὲ καὶ τὸν ἔσσαν πιθανόν, ἐπεὶ γὰρ δὴ λέγεται, ῥηθῆναι.
ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ, τῷ οὐνομα Κόρυς,
ἐκδιδότ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν.
ἀπὸ τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν
Ἀραβίων ῥαψάμενον τῶν ὠμοβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερ-
μάτων ὀχετὸν μήκει ἐξικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγα-
γεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ, ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας
δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι.
ὁδὸς δ' ἐστὶ δυνάδεκα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύ-
την τὴν ἄνυδρον. ἄγειν δὲ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς
τριζὰ χωρία.

- 10 Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς ὑπομένων Καμβύση. Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶοντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσαρα καὶ τεσσεράκοντα ἔτεα ἀπέθανε, ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον προῆγμα συνηρείχθη. ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχευθεὶς ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμήνιτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαί, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὕσθεισai οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὥς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν
- 11 αἱ Θῆβαι ψεκᾶδι. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε διεξελάσαντες τὴν ἀννδρον ἴζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὥς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, εἶντες ἄνδρες Ἑλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνη, ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον ἀλλόθροον, μηχανῶνται προῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἦσαν τῷ Φάνη παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι, τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὅψιν τοῦ πατρὸς κρητῆρα ἐν μέσῳ ἕστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων, μετὰ δὲ ἀγινύοντες κατὰ ἓνα ἕκαστον τῶν παίδων ἐσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτὸν, ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρα-
- 12 τοπέδων πληθεὶ πολλῶν ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι. Θῶμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὁσίων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκίετο τὰ ὁστέα, ὥς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰ-

γυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἰσι ἀσθενέες οὕτω, ὥστε, εἰ ἐθέλεις ψήφῳ μούνη βαλέειν, διατετρανέεις, αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραί, μόγῃς ἂν λίθῳ παίσας διαρᾶξεις. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἐπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. τῷντὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἰτιὸν ἐστὶ. Αἰγυπτίων γάρ ἂν τις ἐλαχίστους ἰδοίτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς, τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, ὅτι ἀσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πῖλους τήρας φορέοντες. ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα ἑόντα εἶδον. εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παπρήμῃ, τῶν ἄμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ Αἰβυος. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο, 13 ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσῃν, ἐς ὁμολογίην προκαλέμενος Αἰγυπτίους. οἱ δὲ ἐπεὶ τε τὴν νέα εἶδον ἐσελθούσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἄλῃες ἐκ τοῦ τείχεος τὴν τε νέα διέφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκούμενοι χρόνῳ παρέστησαν, οἱ δὲ προσεχέες Αἰβυες δείσαντες τὰ περὶ τὴν Αἰγυπτου γεγυρότα παρέδοσαν σφας αὐτοὺς ἀμαχητὶ, καὶ φόρον τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὥς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως [ἃ] καὶ οἱ Αἰβυες, ἕτερα τοιοῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Αἰβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο, τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεῖς, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι ἦν ὀλίγα (ἔπεμψαν γάρ δὴ πεντακοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι), ταύτας

- 14 δρασσόμενος αὐτοχειρὴν διέσπειρε τῇ στρατιῇ. Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Φαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἑξ τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ποιέων τοιάδε· στέλλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλίῃ ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον, συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέως. ὥς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρήϊσαν αἱ παρθέναι παρὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνεβόων τε καὶ ἀνέκλαιον ὀρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα, ὁ δὲ Φαμμήνιτος προιδὼν καὶ μαθὼν ἔκρυψε ἐς τὴν γῆν. παρεξιλουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων δεύτερά οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίω τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχόντων, τοὺς τε αὐχένας κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους. ἤγοντο δὲ ποινὴν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηϊ· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλῆῖοι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι. ὁ δὲ ἰδὼν παρεξιόντας καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἡγεόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ θεινὰ ποιεύντων τῷ τὸ ἐποίησε τὸ [καί] ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων συνήνεικε ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἐόντων ἔχοντά τε οὐδὲν, εἰ μὴ ὅσα πτωχός, καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιὴν, παριέναι Φαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων. ὁ δὲ Φαμμήνιτος ὥς εἶδε, ἀνακλαύσας μέγα καὶ καλέσας οὐνομαστὶ τὸν ἐταῖρον ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν. ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἳ τὸ ποιεύμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύση

ἰσήμενον. Θωυμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιούμενα πέμ-
 ψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε· Δεσπότης σε
 Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρώτᾳ, διότι δὴ τὴν μὲν θυ-
 γατέρα ὁρέων κεκακωμένην καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον
 στείχοντα οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀνέκλινσας, τὸν δὲ πτω-
 χὸν οὐδέν σοι προσήκοντα, ὥς ἄλλων πυνθάνεται, ἐτί-
 μησας; Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε·
 Ὡ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήτῃα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνα-
 κλαίειν, τὸ δὲ τοῦ ἐταίρου πένθος ἄξιον ἦν δακρύων,
 ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν ἐς πτωχίην
 ἀπίκται ἐπὶ γήραος οὐδῶ. Καὶ ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα
 ὑπὸ τούτου εὖ δοκέειν οἱ εἰρῆσθαι, ὥς δὲ λέγεται ὑπ'
 Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ
 οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον), δακρύειν
 δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας, αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελ-
 θεῖν οἰκτὸν τινα, καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τέ οἱ παῖδα
 ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σῶζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου
 ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἐωυτόν. Τὸν μὲν δὴ παῖδα 15
 εὐρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιέοντα, ἀλλὰ πρῶτον κα-
 τακοπέντα, αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες ἤγον
 παρὰ Καμβύσεα· ἐνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο ἔχων οὐδὲν
 βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἡπιστήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέ-
 λαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς, ἐπεὶ τιμᾶν
 ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας, τῶν, ἦν καὶ
 σφεων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδι-
 δοῦσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι μὲν νῦν καὶ ἄλλοισι ἔστι
 σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιέειν, ἐν
 δὲ δὴ καὶ τῷδε, τῷ Αἰβυος Ἰνάρῳ παιδί Θαννύρᾳ, ὃς
 ἀπέλαβε τὴν οἱ ὁ πατήρ εἶχε ἀρχήν, καὶ τῷ Ἀμυρταίου
 Πανσίρῳ· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρ-
 χήν· καίτοι Ἰνάρῳ τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοί κω Πέρ-
 σας κακὰ πλέω ἐργάσαντο. νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ

ὁ Φαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίους ἦλθω, ἐπεὶ τε δὲ ἐπάϊστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσῃ, αἷμα ταύρου πιὼν ἀπέθανε παραχοῆμα. οὕτω δὴ οὗτος
 16 ἐτελεύτησε. Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκητο εἰς Σάιν πόλιν βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπεὶ τε γὰρ ἐσῆλθε εἰς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω, ὥς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκέλευε καὶ τὰς τριῶνας ἀποτίλλειν καὶ κεντροῦν τε καὶ τᾶλλα πάντα λυμαινέσθαι. ἐπεὶ τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς ἅτε τεταριγευμένος ἀντείχε τε καὶ οὐδὲν διεχέετο), ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια. Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ. τὸ ὦν κατακαίειν τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισί ἐστι, Πέρσῃσι μὲν δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου. Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται τὸ πῦρ θηρίον εἶναι ἐμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τὰ περ ἂν λάβῃ, πλησθέν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. οὐκ ὦν θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι, καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὴ οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιεῖν ὁ Καμβύσης. ὥς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἀμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν, ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι, τῷ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον Ἀμάσι λυμαινέσθαι. λέγουσι γὰρ, ὥς πυθόμενος ἐκ μαντητοῦ ὁ Ἀμασις τὰ περὶ ἑωυτοῦ ἀποθανόντα μέλλοι γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα τὸν μὲν ἀνθρώπου τοῦτου τὸν μαστιγωθέντα ἀποθανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδί ἐν μυχρῇ τῆς θήκης ὥς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νυν ἐν

τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὐταὶ αἱ ἐς τὴν ταφὴν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι οὗ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας 17 στρατηγίας, ἐπὶ τε Καρχηδονίους καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Αἰβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ. βουλευομένῳ δὲ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν, ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα, ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατόπτας πρῶτον, ὁψομένους τε τὴν ἐν τούτοις τοῖσι Αἰθίοσι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν, εἰ ἔστι ἀληθές, καὶ πρὸς ταύτη τὰ ἄλλα κατοψομένους, δῶρα δὲ τῷ λόγῳ φέροντας τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἡ δὲ τράπεζα 18 τοῦ ἡλίου τοιήδε τις λέγεται εἶναι· λειμῶν ἔστι ἐν τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἐφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλει ἐκάστους ἐόντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα τὸν βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἐκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα τοῦ ἡλίου καλομένη λέγεται εἶναι τοιήδε. Καμβύση δὲ ὥς ἔδοξε πέμπειν τοὺς 19 κατασκόπους, αὐτίκα μετεπέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν ᾧ δὲ τοίτους μετήϊσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλώειν τὸν ναυτικὸν στρατὸν. Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιῆσειν ταῦτα· ὁρκίοισί τε γὰρ μεγάλοις ἐνδεδέσθαι, καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσα ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐωντῶν στρατενόμενοι. Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέαν. Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἔδικαιον προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν

Πέρσῃσι καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἤσθητο ὁ ναυτικὸς στρα-
 τός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοί σφας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἔστρα-
 20 τεύοντο ἐπ' Αἰγυπτον. Ἐπεὶ τε δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῇ
 Ελεφαντίνῃς ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἐπεμπε αὐτοὺς
 ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν, κα-
 δῶρα φέροντας πορφύρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρε-
 πτὸν περιανχένιον καὶ ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον κα-
 φοινικῆτον οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι, ἐς τοὺς
 ἀπέπεμπε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλ-
 λιστοι ἀνθρώπων πάντων. νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρῆ-
 σθαι αὐτοὺς φασὶ κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώ-
 πων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιλῆην τοιῶδε· τὸν ἂν τῶν
 ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγεθος
 21 ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. Ἐς τοῦτους
 δὴ ὦν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, διδόν-
 τες τὰ δῶρα τῷ βασιλεῖ αὐτῶν ἔλεγον τάδε· Βασιλεὺς
 ὁ Περσέων Καμβύσης βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξείνος
 γενέσθαι ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἔλθειν κε-
 λεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι δοῖν, τοῖσι καὶ αὐτὸς μά-
 λιστα ἡδέται χρεόμενος. Ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν, ὅτι
 κατόπται ἤκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· Οὔτε ὁ
 Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἐπεμψε φέροντας προ-
 τιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξείνος γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε
 ἀληθεῖα (ἤκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς) οὔτε ἐκεί-
 νος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὔτ' ἂν ἐπε-
 θύμησε χώρας ἄλλης ἢ τῆς ἐωυτοῦ, οὔτ' ἂν ἐς δουλο-
 σύνην ἀνθρώπους ἦγε, ὑπ' ὧν μηδὲν ἡδίκηται. νῦν δὲ
 αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε· βασιλεὺς
 ὁ Αἰθιοπῶν συμβουλευεὶ τῷ Περσέων βασιλεῖ, ἐπεὶ
 οὕτω εὐπετέως ἔλκωσι τὰ τόξα Πέρσαι ἔντα μεγάλα
 τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθίοπας τοὺς μακροβίους πλήθει
 υπερβαλλόμενον στρατεύεσθαι· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι

εἰδέναι χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιοπῶν παισὶ γῆν ἄλλην προσκτᾶσθαι τῇ ἐσωτῶν. Ταῦτα δὲ εἰπας 22 καὶ ἀνείς τὸ τόξον παρέδωκε τοῖσι ἥκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ πορφύρεον εἰρώτα, ὃ τι εἴη καὶ ὅπως πεποιημένον. εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθείην περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, θολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, θολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἴματα. δευτέρα δὲ τὸν χρύσειον εἰρώτα στρεπτόν τὸν περιουχένιον καὶ τὰ ψέλια. ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον αὐτῶν γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ νομίσας εἶναί σφρα πέδας εἶπε, ὥς παρ' ἐωντοῖσί εἰσι ῥωμαλεώτεραι τούτων πέδαι. τρίτον δὲ εἰρώτα τὸ μύρον· εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὥς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπύκετο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν ποίησιν, ὑπερησθείς τῷ πόματι ἐπείρετο, ὃ τι τε σιτέεται ὁ βασιλεὺς καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον ἀνὴρ Πέρσης ζῶει. οἱ δὲ σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπαν ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώκοντα δ' ἔτεα ζῆς πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προκέεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ ἔφη οὐδὲν θωυμάζειν, εἰ σιτέομενοι κόπρον· ἔτεα ὀλίγα ζῶουσι· οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφέας, εἰ μὴ τῷ πόματι ἀνέφερων, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοις τὸν οἶνον· τοῦτο γὰρ ἐωντοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσσοῦσθαι. Ἀντειρομένων 23 δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς ζῆς καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἴκοσί τε καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνέεσθαι, ὑπερβάλλειν δέ τινας καὶ ταῦτα, σίτησιν δὲ εἶναι κρέα ἐφθὰ καὶ πόμα γάλα. θῶνμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων ἐπὶ κρήνην σφι ἡγήσασθαι, ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατὰ περ εἰ ἐλαίου εἴη· ὅξιν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὥς εἰ ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οἷτω δῆ

- τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι
 ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλῶειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύλου
 ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν.
 τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἰ σφί ἐστι ἀληθέως οἷόν τι λέγεται,
 διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεόμενοι, μακρό-
 βιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων ἀγαγεῖν σφέας
 ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἐνθα τοὺς πάντας ἐν πέδησι
 χρυσέησι δεδέσθαι. ἐστὶ δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοφι
 πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. θηησά-
 μενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον ἐθῆσαντο καὶ τὴν τοῦ
 24 ἡλίου λεγομένην τράπεζαν. Μετὰ δὲ ταύτην τελευταίως
 ἐθῆσαντο τὰς θήκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι
 ἐξ ὑέλου τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὶ τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι,
 εἴτε δὴ κατὰ περ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαν-
 τες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμεύουσι, ἔξομοιεῦντες τὸ
 εἶδος ἐς τὸ θνητὸν, ἔπειτα δὲ οἱ περισταῖσι στήλην ἐξ
 ὑέλου πεποιημένην κοίλην· ἡ δὲ σφί πολλή καὶ εὐεργὸς
 ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεὼν διαφαίνεται ὁ
 νέκυς οὔτε ὁδμήν οὔδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε
 ἄλλο ἀεικὲς οὐδὲν, καὶ ἔχει πάντα φανερά ὁμοίως αὐτῷ
 τῷ νέκυϊ. ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι
 οἰκίοις οἱ μάλιστα προσήκοντες πάντων τε ἀπαρχόμενοι
 καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες
 25 ἰστᾶσι περὶ τὴν πόλιν. Θηησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ
 κατάσκοποι ἀπαλλάσσονται ὀπίσσω. ἀπαγγειλάντων δὲ
 ταῦτα τοῦτων ἀντίκα ὁ Καμβύσης ὀργὴν ποιησάμενος
 ἰστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρασκευὴν σίτου
 οὔδεμίαν παραγγείλας, οὔτε λόγον ἑωυτῷ δοὺς ὅτι ἐς
 τὰ ἔσχατα γῆς ἐμελλε στρατεύεσθαι· οἷα δὲ ἐμμανὲς τε
 εὼν καὶ οὐ φρενήρης, ὥς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων,
 ἰστρατεύετο, Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρόντας αὐτοῦ τάξας
 ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος. ἐπεὶ τε

δὲ στρατευόμενος ἐρένετο ἐν Θήβῃσι, ἀπέκρινε τοῦ στρα-
τοῦ ὡς πέντε μυριάδας, καὶ τούτοις μὲν ἐνετέλλετο
Ἀμμωνίους ἐξανδραποδισαμένους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ
Διὸς ἐμπρῆσαι, αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἦγε
ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος
διεληλυθέναι τὴν στρατιὴν αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶ-
χον σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπεε, μετὰ δὲ τὰ σιτία καὶ
τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα. εἰ μὲν νυνὶ μαθὼν
ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν
στρατὸν, ἐπὶ τῇ ἀρχῇθεν γενομένη ἁμαρτιάδι ἣν ἂν ἀνὴρ
σοφὸς, νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦγε αἰεὶ ἐς τὸ
πρόσω. οἱ δὲ στρατιῶται ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς
λαμβάνειν, ποιηφαγέοντες διέζων, ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμ-
μον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτῶν τινὲς ἐργάσαντο· ἐκ
δεκάδος γὰρ ἓνα σφέων αὐτῶν ἀποκληρώσαντες κατέ-
φαγον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δεισας τὴν
ἀλληλοφαγίην, ἀπείσ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω
ἐπορεύετο, καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας
τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ καταβάς ἐς Μέμφιν τοὺς
Ἕλληνας ἀπῆκε ἀποπλῶειν.

Ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἐπρηξε, οἱ δ' αὖ- 26
τῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεί
τε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων ἐπορεύοντο ἔχοντες ἄγω-
γούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροὶ εἰσι ἐς Ὀασιν πόλιν, τὴν
ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχυριωνίης φυλῆς λεγόμενοι
εἶναι, ἀπέχουσι δὲ ἐπὶ τὰς ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ
ψάμμου, οὐνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων
γλῶσσαν Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον
λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατὸν, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ
αὐτοὶ Ἀμμωνιοὶ καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐ-
δένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς
Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται

δὲ τὰδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος
 ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε
 αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀάσιος,
 ἄριστον δὲ αἰρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν
 τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου κατα-
 χῶσαί σφεας, καὶ τρόπον τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμ-
 μώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς
 27 ταύτης. Ἀπιγμένον δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν ἐφάνη
 Αἰγυπτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἕλληνες Ἐπαφον καλέονσιν·
 ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι
 εἰματα τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι.
 ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης,
 πάγχυ σφέας καταδόξας ἑωντοῦ κακῶς πρήξαντος χαρ-
 μόσυνα ταῦτα ποιεῖν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμ-
 φιος, ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν εἶρετο, ὅ τι πρότερον μὲν
 ἑόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι ἐποίεον τοιοῦτο οὐδὲν Αἰγύ-
 πτιοι, τότε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς παρεῖη τῆς στρατιῆς πλῆθος
 τι ἀποβαλὼν. οἱ δὲ ἔφραζον, ὥς σφι θεὸς εἴη φανεῖς
 διὰ χρόνου πολλοῦ ἑωθῶς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὥς ἐπεὶ
 φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὀρτάζοιεν.
 ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαι σφεας, καὶ
 28 ὥς ψευδομένους θανάτῳ ἐξημίλον. Ἀποκτείνας δὲ τού-
 τους δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὄψιν. λερόντων δὲ
 κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν, εἰ θεὸς
 τις χειροῆθης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ
 εἰπας ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱρέας. οἱ μὲν δὴ
 μετήϊσαν ἄξοντες. ὁ δὲ Ἄπις οὗτος ὁ Ἐπαφος γίνεται
 μόσχος ἐκ βοῶς, ἣτις οὐκέτι οἷη τε γίνεται ἐς γαστέρα
 ἄλλον βαλέσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ
 τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατέσχειν, καὶ μιν ἐκ τούτου
 τίττειν τὸν Ἄπιν. ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος ὁ Ἄπις καλεώ-
 μενος σημήλα τοιάδε· ἑὼν μέλας ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευ-

κὸν τετράγωνον [φορέει], ἐπὶ δὲ τοῦ νότου αἰετὸν εἰκα-
σμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, ὑπὸ δὲ τῇ
γλώσσει κύνθαρον. Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἱερεῖς, 29
ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος τὸ
ἐργχειρίδιον, ἐθέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος παῖει
τὸν μηρόν· γελάσας δὲ εἶπε πρὸς τοὺς ἱερεῖς· Ὡ κακαὶ
κεφαλαὶ, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρ-
κώδεες καὶ ἐπαῖοντες σιδηρίων; ἄξιος μὲν Αἰγυπτίων
οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίρουτες γέλωτα
ἐμὲ θήσεσθε. Ταῦτα εἰπας ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρῆς-
σουσι τοὺς μὲν ἱερεῖς ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν
ἄλλων τὸν ἄν λάβωσι ὀρτάζοντα κτείνειν. [ἦ] ὁρτὴ μὲν
δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι, οἱ δὲ ἱερεῖς ἐδικαιεῦντο, ὁ δὲ
Ἄπις, πεπληγμένος τὸν μηρόν ἐφθινε ἐν τῷ ἱερῷ κατα-
κείμενος. καὶ τὸν μὲν τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος
ἔθαψαν οἱ ἱερεῖς λάθρῃ Καμβύσει.

Καμβύσης δὲ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ 30
τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμαίνῃ, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης.
καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν
Σμέρδιν ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέ-
πεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον μου-
νος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἰρυνσε, τὸ
παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἠνείκαν οἱ Ἰχθυοφάγοι, τῶν δὲ ἄλ-
λων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀποικομένου ὦν
ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος ὅπιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ
ὑπνῷ τοιγύδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων
ἀγγέλλειν, ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιλεῖσι ἰζόμενος Σμέρ-
δης τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε. πρὸς ὦν ταῦτα
δείσας περὶ ἑωυτοῦ, μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχῃ,
πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας, ὅς οἱ ἦν ἀνὴρ Περσέων
πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα
ἀπέκτεινε Σμέρδιν. οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄρχην ἐξαγα-

- γόντα, οἱ δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα
 31 καταποντῶσαι. Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν
 κακῶν ἄρξαι τοῦτο, δεύτερα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελ-
 φεὴν ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοικεε καὶ
 ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεῇ. ἔγρημε δὲ αὐτὴν ὥδε·
 οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι συνοι-
 κεῖν Πέρσαι· ἡράσθη μὲν τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης,
 καὶ ἔπειτεν βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα
 ἐπενόεε ποιήσῃν, εἴρετο καλέσας τοὺς βασιλῆτους δι-
 καστὰς, εἰ τις ἔστι κελεύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελ-
 φεῇ συνοικεῖν. οἱ δὲ βασιλῆται δικασταὶ κεκριμένοι
 ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὗ ἀποθάνωσι ἢ σφι παρ-
 ευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τούτου· οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι
 δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γί-
 νονται, καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέεται. εἰρομένον ὅν
 τοῦ Καμβύσεια ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ
 ἀσφαλέα, φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν, ὅς κελεύει
 ἀδελφεῇ συνοικεῖν ἀδελφεόν, ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι
 νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιεῖν, τὸ ἂν
 βούληται. οὕτω οὐτε τὸν νόμον ἔλυσαν δεισαντες Καμ-
 βύσεια, ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλ-
 λοντες, παρεξῆρουν ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ ἐθέλοντι
 γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγρημε τὴν
 ἐρωμένην, μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην
 ἀδελφεήν· τούτων δὴ τὴν νεωτέραν ἐπισπομένην οἱ
 32 ἐπ' Αἴγυπτον κτείνει. Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διξὸς,
 ὥσπερ περὶ Σμέρδιος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν γὰρ
 λέγουσι Καμβύσεια συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι
 κυνὸς, θεωρεῖν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην, νικωμένην
 δὲ τοῦ σκύλακος ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα ἀπορ-
 ρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ, δύο δὲ γεννημέ-
 νους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου.

καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἤδεσθαι θηώμενον, τὴν δὲ παρ-
 ημένην δακρύνειν. Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο ἐπεί-
 ρεσθαι, διότι δακρύοι, τὴν δὲ εἰπεῖν, ὥς ἰδοῦσα τὸν
 σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύνσεις, μνη-
 σθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθοῦσα, ὥς ἐκείνῳ οὐκ εἴη ὁ
 τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ
 αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω, Αἰγύπτιοι δὲ ὥς τρα-
 πέξῃ περικατημένων λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα
 περιτίλαι καὶ ἐπανείρεσθαι τὸν ἄνδρα, κότερον περιτε-
 τιλμένη ἢ δασέα ἢ θρίδαξ εἶδον καλλίων, καὶ τὸν
 φάναι δασεάν, τὴν δ' εἰπεῖν. Ταύτην μέντοι κοτὲ σὺν
 τὴν θρίδακα ἐμιμήσαο, τὸν Κύρου οἶκον ἀποσιλώσας.
 Τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμπηθῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ,
 καὶ μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν. Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς 33
 οἰκητὸν ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν εἴτε
 καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμ-
 βάνειν· καὶ γάρ τινα [καὶ] ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην
 λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱσθὴν οὐνομάζουσι τινές.
 οὐ νῦν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην
 νοσέοντος μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. Τάδε δ' ἐς τοὺς 34
 ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γάρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς
 Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας
 ἐφόρεε οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμ-
 βύσῃ, τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρὴ, εἰπεῖν δὲ λέγεται
 τάδε· Πρηξάσπεε, κοῖόν μὲ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι
 ἄνδρα, τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται; Τὸν δὲ
 εἰπεῖν· ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαι-
 νέει, τῇ δὲ φιλοτινίᾳ σέ φασι πλεόνως προσκéesθαι.
 Τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων, τὸν δὲ θυμω-
 θέντα τοιοῦτε ἀμείβεσθαι· Νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι
 οἶνῳ προσκείμενον παραφρονεῖν καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα.
 οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες. Πρό-

τερον γὰρ δὴ ἄρα Περσέων οἱ συνέδρων ὄντων καὶ
 Κροίσου εἶρετο Καμβύσης, κοῖός τις δοκέει ἀνὴρ εἶναι
 πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι Κύρον· οἱ δὲ ἀμείβοντο, ὥς
 εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός· τὰ τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχει
 αὐτὸν καὶ προσεκτῆσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν.
 Πέρσαι μὲν [δὴ] ταῦτα ἔλεγον, Κροῖσος δὲ παρεὼν τε
 καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεια
 τάδε· Ἐμοὶ μὲν νυν, ὦ παῖ Κύρου, οὐ δοκέεις ὁμοίος
 εἶναι τῷ πατέρι· οὐ γὰρ κω τοί ἐστι υἱὸς, οἷον σὲ ἐκέ-
 νος κατελίπετο. Ἦσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης
 35 καὶ ἐπαίνεε τὴν Κροίσου κρίσιν. Τούτων δὴ ὦν ἐπι-
 μνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πηξάσπεα· Σὺ νῦν
 μάθε [αὐτὸς], εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα, εἴτε αὐτοὶ λέ-
 γοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς
 τοῦ σοῦ τοῦδε ἑσπεῶτος ἐν τοῖσι προθύροισι βάλων
 τύχοιμι μέσης τῆς καρδίας, Πέρσαι φανέονται λέγοντες
 οὐδέν· ἦν δ' ἀμάρτω, φάναι Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα
 καὶ ἐμὲ μὴ σωφρονέειν. Ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατεί-
 ναντα τὸ τόξον βαλλέειν τὸν παῖδα, πεσόντος δὲ τοῦ παι-
 δὸς ἀνασχίζειν αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέφασθαι τὸ βλήμα·
 ὥς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὔρεσθῆναι ἐνεόντα τὸν οἶστον, εἶπειν
 πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς γελάσαντα καὶ περιχαρῆα
 γενόμενον· Πηξάσπεες, ὥς μὲν ἐγὼ τε οὐ μαίνομαι,
 Πέρσαι τε παραφρονέουσι, δηλὰ τοι γέγονε, νῦν δέ μοι
 εἰπὲ, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτω ἐπίσκοπα
 τοξεύοντα; Πηξάσπεα δὲ ὀρέοντα ἄνδρα οὐ φρενῆρα
 καὶ περὶ ἰωιτῶ δειμαίνοντα εἶπειν· Δέσποτα, οὐδ' αὖ
 αὐτὸν ἐγώ γε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω αὖ καλῶς βαλλέειν.
 Τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο, ἐτέρωθι δὲ Περσέων ὁμοίους
 τοῖσι πρώτοισι δυώδεκα ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεον ἑλὼν
 36 ζῶντας ἐπὶ κεφαλὴν κατώρυξε. Ταῦτα δέ μιν ποιεῦντα
 ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Ἀνδρὸς νοουθετῆσαι τοιαῖδε τοῖσι

ἔπει· Ὡ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτραπε,
 ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωυτόν· ἀγαθόν τι πρόνοον
 εἶναι, σοφὸν δὲ ἢ προμηθεῖ· σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας
 σεωυτοῦ πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρεῶ ἔλων,
 κτείνεις δὲ παῖδας· ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιήης, ὅρα
 ὅπως μὴ σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατὴρ ὁ
 σὸς Κύρος ἐνετέλλετο πολλὰ κελεύων σε νουθετέειν καὶ
 ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὕρισκω ἀγαθόν. Ὁ μὲν δὴ εὖ-
 νοιαν φαίνων συνεβούλευέ οἱ ταῦτα, ὁ δ' ἀμείβετο
 τοισίδε· Σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς συμβουλεύειν, ὅς χρηστῶς
 μὲν τὴν σεωυτοῦ πατρίδα ἐπετρόπενσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ
 τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας κελεύων αὐτόν Ἀράξεα ποταμὸν
 διαβάντα λέναι ἐπὶ Μασσαγέτας βουλομένων ἐκείνων
 διαβαίνειν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτόν ὤλε-
 σας τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς, ἀπὸ δὲ ὤλε-
 σας Κύρον πειθόμενόν σοι· ἀλλ' οὔτι χαίρων, ἐπεὶ τοι
 καὶ πάλαι εἰς σέ προφάσιός τευ ἔδεόμην ἐπιλαβέσθαι.
 Ταῦτα δὲ εἰπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὥς κατατοξεύσων
 αὐτόν. Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω· ὁ δὲ ἐπεὶ τε
 τοξεύσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπονσι λαβόντας
 μιν ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρό-
 πον αὐτοῦ κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον, ἐπὶ τῷδε τῷ
 λόγῳ ὥστε, εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιξη-
 τήσει τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφήναντες αὐτόν θῶρα λάμ-
 ψονται ζῳάγρια Κροῖσου, ἦν δὲ μὴ μεταμέλῃται μηδὲ
 ποθῇ μιν, τότε καταχρᾶσθαι. ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύ-
 σης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτεν χρόνῳ ὕστερον,
 καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο ἀπήγγελλον αὐτῷ,
 ὥς περιεῖ. Καμβύσης δὲ Κροίσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη
 περιέοντι, ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ κα-
 ταπροΐξεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν· καὶ ἐποίησε ταῦτα. Ὁ 37
 μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ εἰς Πέρσας τε καὶ τοὺς συμμάχους

ἐξεμαίνετο μένων ἐν Μέρφι καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοί-
 γων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐν δὲ θῇ καὶ ἐς τοῦ
 Ἑφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέ-
 λασε· ἔστι γὰρ τοῦ Ἑφαίστου τῷ γάλμα τοῖσι Φοινι-
 κῆτοισι Παταίκοισι ἐμπερεῖστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν
 τῇσι προῤῥησι τῶν τριηρέων περιάγουσι. ὅς δὲ τούτους
 μὴ ὁπώπε, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω· πυγμαῖον ἀνδρὸς μίμη-
 σίς ἔστι. ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱρὸν, ἐς τὸ
 οὐ θεμιτὸν ἔστι ἐσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερέα· ταῦτα δὲ
 τὰ ἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε πολλὰ κατασιώψας. ἔστι δὲ
 καὶ ταῦτα ὁμοῖα τοῦ Ἑφαίστου· τοῦτου δὲ σφεας παί-
 38 δας λέγουσι εἶναι. Πανταχῇ ὦν μοι δῆλόν ἐστι, ὅτι ἐμάνη
 μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι
 ἐπεχείρησε καταγελαῦν. εἰ γάρ τις προθέηη πᾶσι ἀνθρώ-
 ποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ
 τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἐλοῖατο ἕκαστοι
 τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολλὸν τι καλλίστους τοὺς
 ἑωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. οὐκ ὦν οἶκός ἐστι ἄλλον
 γε ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὥς
 δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους οἱ πάντες ἄν-
 θρωποι, πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοις τεκμηρίοιςι πάρεστι
 σταθμώσασθαι, ἐν δὲ θῇ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ἐπὶ τῆς
 ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἶρετο,
 ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοῖατο τοὺς πατέρας ἀποθνή-
 σκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν
 ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς
 καλεομένους Καλατίας, οἱ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἶ-
 ρετο παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἐρμηνέος μαν-
 θανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίαι· ἂν
 τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί· οἱ δὲ ἀμ-
 βώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νυν

ταῦτα νερόμισται, καὶ ὀρθῶς μοι δοκεῖ Πίνδαρος ποιῆσαι νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

ΚΑΜΒΥΣΕΩ δὲ ἐπ' Αἰγύπτου στρατευομένον 39
ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε
καὶ Πολυκράτα τὸν Αἰάκειος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπανα-
στάς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν
τοῖσι ἀδελφείοις Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε,
μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας, τὸν δὲ νεώτερον
Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν Σάμον, ἰσχων δὲ ξει-
νήν Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων
τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου, ἐν χρόνῳ δὲ
ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτους τὰ πρήγματα ἠνέετο καὶ
ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.
ἴκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρει εὐτυ-
χέως· ἐκτετο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους
τοξότας· ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα.
τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε
ἢ ἀρχὴν μὴδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἰρή-
κεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἡπείρου ἄστυα. ἐν δὲ δὴ καὶ Αἰ-
σβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ
κράτησας εἴλε, οἱ τὴν τάφρον περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σά-
μῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὥρυνξαν. Καὶ κως τὸν Ἀμασιν 40
εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ
οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελής. πολλῶν δὲ ἐτι πλευνός οἱ εὐτυχίης
γινομένης γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον·
Ἀμασις Πολυκράτει ὥδε λέγει. ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι
ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα, ἐμοὶ δὲ αἰ σαλ
μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, ἐπισταμένῳ τὸ θεῖον
ὥς ἔστι φθονερόν. καὶ κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν
ἄν κηδῶμαι τὸ μὲν τι εὐτυχεῖν τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ
προσπταλεῖν, καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλάξ
πρήσσω, ἢ εὐτυχεῖν τὰ πάντα. οὐδένα γὰρ κω λόγῳ

- οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρό-
 ριζος, εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος
 ποιήσον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιαύδε· φροντίσας τὸ ἂν
 εὖρης δόν τοι πλείστου ἄξιον, καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ
 μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω,
 ὥπως μηκέτι ἦξει ἐς ἀνθρώπους. ἦν τε μὴ ἐναλλὰξ ἤδη
 τῷπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι αὐτῇσι πάθῃσι προσπίπτωσι,
- 41 τρόπῳ τῷ ἔξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέεο. Ταῦτα ἐπιλεξάμε-
 νος ὁ Πολυκράτης, καὶ νόῳ λαβὼν ὥς οἱ εὖ ὑποτίθαιτο
 Ἄμασις, ἐδίδητο ἐπ' ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσθδεῖν
 ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων, διζήμενος δ' εὗρισκε τόδε·
 ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρει χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν
 λίθου ἐοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος
 Σαμίου. ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίησε
 τοιαύδε· πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐ-
 τήν, μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὥς δὲ
 ἀπὸ τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρη-
 γίδα πάντων ὀρεόντων τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέ-
 λαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλωε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ
- 42 οἰκία συμφορῇ ἐχράτο. Πέμπτη δὲ ἢ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπὸ
 τούτων τάδε οἱ συνήνεκε γενέσθαι· ἀνὴρ ἄλιεὺς λαβὼν
 ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν ἡξίου μιν Πολυκράτῃ δῶρον
 δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτῃ ἔφη ἐθέ-
 λειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν, χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου ἔλεγε
 διδοῦς τὸν ἰχθύν· Ὡ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἔλὼν οὐκ
 ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἄγορην, καίπερ γε ἐὼν ἀποχειρο-
 βίωτος, ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς
 ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι. Ὁ δὲ ἡσθεὶς τοῖσι
 ἔπεσι ἀμείβεται τοισίδε· Κάρις τε εὖ ἐποίησας καὶ χάρις
 διπλήν τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καὶ σε ἐπὶ δειπνῶν
 καλέομεν. Ὁ μὲν δὴ ἄλιεὺς μέγα ποιούμενος ταῦτα ἦτε
 ἐς τὰ οἰκία, τὸν δὲ ἰχθύν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὐ-

ρίσκονσι ἐν τῇ νηδίῳ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος
 σφρηγίδα. ὥς δὲ εἰδόν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον
 κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα, διδόντες δέ οἱ τὴν
 σφρηγίδα ἔλεγον, ὅτεσ' τρόπῳ εὐρέσθη. τὸν δὲ ὥς ἐσηλθε
 θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τὰ
 ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκεε, γράψας δὲ ἐς Αἴγυ-
 πτον ἐπέθηκε. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βιβλίον 43
 τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἦκον, ἔμαθε, ὅτι ἐκκομίσαι
 τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ ἀνθρώπον ἐκ τοῦ μέλλοντος
 γίνεσθαι πρῆγματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃεν μέλλοι
 Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα, ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει
 εὐρίσκει. πέμψας δὲ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι
 ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ταῦτα ἐποίεε, ἵνα μὴ
 συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεα καταλα-
 βούσης αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὥς περὶ ξείνου ἀν-
 δρός. Ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεα εὐτυχέοντα 44
 τὰ πάντα ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπικαλεσαμένων
 τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων
 Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσεια τὸν
 Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον ἐδεήθη, ὅπως
 ἂν καὶ παρ' ἑαυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ.
 Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως ἔπεμπε ἐς
 Σάμον, δεόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα
 πέμψαι ἑαυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν
 τοὺς ὑπώπτενε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν ἀπέπεμπε τεσ-
 σεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τού-
 τους μὴ ἀποπέμπειν. Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμ- 45
 φθέντας Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος οὐκ ἀπικέσθαι ἐς
 Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐπεὶ τε ἐρένοντο ἐν Καρπάθῳ πλώον-
 τες, δοῦναι σφίσι λόγον, καὶ σφι ἄδειν τὸ προσωτέρω
 μηκέτι πλῶειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυ-
 πτον καὶ φυλασσομένους ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι.

καταπλῶνσιν δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντι-
 ἄσας ἐς μάχην κατέστη· νικῆσαντες δὲ οἱ κατιόντες
 ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον, πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ
 ἐσσωθήσαν, καὶ οὕτω δὴ ἐπλῶον ἐς Λακεδαιμόνα. εἰσὶ
 δὲ οἱ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα,
 λέγοντες ἐμοὶ δοκέειν οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφας
 Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴ περ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν
 Πολυκράτεα παραστήσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ λό-
 γος αἰρέει, τῷ ἐπίκουρῳ τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἱ-
 κῆλοι ἦσαν πλήθει πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν κατιόντων
 Σαμίων ἐόντων ὀλίγων ἐσσωθῆναι· τῶν δ' ὑπ' ἐωυτῷ
 ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυ-
 κράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας εἶχε ἐτοίμους,
 ἣν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆ-
 46 σαι αὐτοῖσι νεωσοίκοις. Ἐπεὶ τε δὲ οἱ ἐξελαθέντες
 Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην,
 καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ οἷα κάρτα
 θεόμενοι. οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο
 τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ
 συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα δεύτερα καταστάντες ἄλλο μὲν
 εἶπον οὐδὲν, θυλάκον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θυλάκον
 ἀλφίτων δέεσθαι. οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ
 47 περιεργάσθαι· βοηθῆειν δ' ὧν ἔδοξε αὐτοῖσι. Καὶ ἔπει-
 τεν παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ
 Σάμον, ὥς μὲν Σάμιοι λέγουσι, εὐεργεσίας ἐκτείνοντες,
 ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσση-
 νίους, ὥς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμω-
 ρῆσαι θεομένοις Σαμίοις ἐστρατεύοντο ὥς τίσασθαι
 βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς, τὸν ἥγον Κροί-
 σῳ, καὶ τοῦ θώρηκος, τὸν αὐτοῖσι Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου
 βασιλεὺς ἐπέμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐληΐσαντο τῷ
 προτέρῳ ἔτεϊ ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ἐόντα μὲν λί-

νεον καὶ ζώων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένων
 δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου· τῶν δὲ εἵνεκεν θω-
 μάσαι ἄξιον, ἀρπεδόνη ἐκάστη τοῦ θώρηκος ποιεῖ·
 εἶδον γὰρ λεπτή ἐχει ἀρπεδόνας ἐν ἑαυτῇ τριηκοσίας
 καὶ ἐξήκοντα, πάσας φανεράς· τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ
 τὸν ἐν Αἰνῳ ἀνέβηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἀμασίς. Συνεπε- 48
 λάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ὥστε γε-
 νέσθαι καὶ Κορινθιοὶ προθύμως· ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς
 τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γενεῇ πρότερον
 τοῦ στρατεύματος τούτου, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον
 τοῦ κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός. Κερκυραίων γὰρ
 παῖδας τριηκοσίους ἀνδρῶν τῶν πρώτων Περιάνδρος ὁ
 Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλυάττεα ἐπ' ἐκ-
 τομῇ· προσσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς
 παῖδας Κορινθίων πυνθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον, ἐπ'
 οἷσι ἀγολάτο ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν
 ἱεροῦ ἄψασθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ οὐ περιορέοντες ἀπ-
 ἔλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας
 ἐργόντων Κορινθίων, ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι ὁρτὴν, τῇ
 καὶ νῦν ἐτι χρέονται κατὰ ταῦτά· νυκτὸς γὰρ ἐπιγενο-
 μένης, ὅσον χρόνον ἱκέτεον οἱ παῖδες, ἵστασαν χοροὺς
 παρθένων τε καὶ ἡλθέων, ἱστάντες δὲ τοὺς χοροὺς τρα-
 κτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο νόμον φέρε-
 σθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν
 τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ τότε ἐγένετο, ἐς ὃ οἱ Κορινθιοὶ τῶν
 παίδων οἱ φύλακοι οἰχοντο ἀπολιπόντες· τοὺς δὲ παῖδας
 ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ Σάμιοι. Εἰ μὲν νυν Περιάν- 49
 δρου τελευτήσας τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς
 Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύ-
 ματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας. νῦν δὲ
 αἰεὶ ἐπεὶ τε ἐκτισαν τὴν νῆσον, εἰςὶ ἀλλήλοισι διάφοροι
 εἶοντες ἑαυτοῖσι, τούτων ὧν εἵνεκεν ἀπεμνησικαέκον

- τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδεις ἐκ' ἑκτομῇ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἤρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιήσαντες
- 50 Ἐπεὶ τε γὰρ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μελίσσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιγύνηδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεροννίῃ γενέσθαι· ἥσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν ἑπτακαίδεκα, ὁ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτα γεροντός· τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς, ἐὼν Ἐπιδάυρου τύραννος, μεταπεμφάμενος παρ' ἑωυτὸν ἐφιλοφρονέετο, ὥς οἰκὸς ἦν θυγατρὸς ἑόντας τῆς ἑωυτοῦ παῖδας. ἐπεὶ τε δὲ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· Ἄρα ἴστε, ᾧ παῖδες, ὃς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε; Τοῦτο τὸ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, τῷ οὖνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω, ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον ἅτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγομένῳ τε οὐ προσδιελέγετο, ἱστοροῦντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν περὶ θυμῷ ἐχόμενος ὁ
- 51 Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. Ἐξελάσας δὲ τοῦτον ἱστόρει τὸν πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη. ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο, ὥς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο, ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπος, τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, ἅτε οὐ νόῳ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνον ὑποθέσθαι τι, ἐλιπάρεε τε ἱστορίων. ὁ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε καὶ τοῦτο. Περίανδρος δὲ νόῳ λαβὼν καὶ τοῦτο, καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, τῇ ὁ ἐξελαθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς θλαίταν ἐποιέετο, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ ὥκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίαν, ἀπηλαύνει' αὖ καὶ ἀπὸ ταύτης, ἀπειλέοντός τε τοῦ Περίανδρου τοῖσι

δεξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος. ἀπελαυνόμενος δ' ἂν ἦτε ἐπ' ἑτέραν τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ ἄτε Περιάνδρου ἔοντα παῖδα, καίπερ δειμαίνοντες, ὅμως ἐδέκοντο. Τέ- 52
λος δὲ ὁ Περιάνδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν ἢ οἰκίοισι ὑποδέξηται μιν ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὁσηνδὴ εἰπας. πρὸς ᾧ δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε οἰκίοισι δέ- κεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ οὐδὲ αὐτὸς ἐκείνος ἐδικαίειν πει- ρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοιῇσι ἐκαλινδέετο. τετάρτη δ' ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ Περιάνδρος ἀλυσίῃσι τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπτωκότα οἴκτειρε· ὑπεῖς δὲ τῆς ὀργῆς ἦτε ἄσπον καὶ ἔλεγε· ὦ παῖ, κότερα τού- των αἰρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ ἀγαθὰ, τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, ταῦτα ἔοντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμβάνειν; ὃς ἔὼν ἐμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς ἀλήτην βίον εἶ- λευ, ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεόμενος ἐς τὸν σε ἦκ- οντα χοῖν. εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνει, ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοί τε αὕτη γέγονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός εἰμι, ὅσῳ αὐτὸς σφε ἐξεργασά- μην. σὺ δὲ μαθὼν, ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἴκτειρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθυμῶσθαι, ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία. Περι- ἀνδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατελύμβανε, ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα, ἔφη δὲ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περιάνδρος, ὥς ἀπορόν τι τὸ κακὸν εἴη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεις γὰρ καὶ ταύτης. ἀπο- στείλας δὲ τοῦτον ὁ Περιάνδρος ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλίαν ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἔοντα αἰτιώτατον, καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδουρον, εἶλε δὲ

53 αὐτὸν Προκλέα καὶ ἐξώγρησε. Ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος ὃ τε Περίανδρος παρηβήκεε καὶ συνεγινώσκετο ἔσωντῳ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐποραῖν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεκάλεε τὸν Ἀνκόφρωνα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παιδῶν οὐκ ἐνεῴρα, ἀλλὰ οἱ κατεφαίνεται εἶναι νεώτερος· ὃ δὲ Ἀνκόφρων οὐδὲ ὑποκρίσιος ἤξιωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίεω δευτέρα ἀπέστειλε ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀδελφεήν, ἔσωντοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· ὦ παῖ, βούλειαι τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον ἢ αὐτός σφειάπελθῶν ἔχειν; ἅπιδι ἐς τὰ οἰκία, παῦσαι σεωντὸν ζημιῶν. φιλοτιμίῃ κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ. πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθέασι, πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρώα διζήμενοι τὰ πατρώα ἀπέβαλον. τυραννὴς χρήμα σφαλερὸν, πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταί εἰσι, ὃ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκώς· μὴ δρῶς τὰ σεωντοῦ ἀγασθὰ ἄλλοισι. Ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὃ δὲ ὑποκρινάμενος ἔφη οὐδαμὰ ἥξειν ἐς Κόρινθον, ἔστ' ἂν πυθάνηται περιέοντα τὸν πατέρα. ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα τὸ τρίτον ὁ Περίανδρος κήρυκα πέμπει βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἦκειν, ἐκείνους δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον διάδοχον γενέσθαι τῆς τυραννίδος. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ παιδὸς ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὃ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον. μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφι Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὥς ἀπίκοντο, ἔπα- 54
 λιώρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ
 μὲν πρὸς θαλάσσην ἑσπεῖτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον
 τῆς πόλιος ἐπέβησαν, μετὰ δὲ αὐτοῦ βοηθήσαντος Πο-
 λυκράτεος χειρὶ πολλῇ ἀπηλάθθησαν. κατὰ δὲ τοῦ ἐπάνω
 πύργου τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ οὗρου ἐπεόντα ἐπεξήλ-
 θον οἱ τε ἐπικούροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοὶ, δεξαμέ-
 νοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐφύργον
 ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον. Εἰ μὲν νυν οἱ παρ- 55
 εῶντες Λακεδαιμονίων ὁμοιοὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέ-
 ρην Ἀρχίη τε καὶ Λυκώπη, αἰρέθη ἂν Σάμος. Ἀρχίης
 γὰρ καὶ Λυκώπης μῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς
 τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοις, καὶ ἀποκληισθέντες τῆς ὀπίσω
 ὁδοῦ ἀπέθανον ἐν τῇ πόλει τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ'
 Ἀρχίῳ τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίῳ τοῦ
 Ἀρχίῳ αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην (δήμον γὰρ τού-
 του ἦν), ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους,
 καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοῦνομα τεθῆναι, ὅτι οἱ ὁ
 πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε· τιμᾶν
 δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν πάππον δημοσίῃ
 ὑπὸ Σαμίων. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι τεσσεράκοντα 56
 ἐγγρόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον, ἐς τὸ πρόσω
 τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο
 ἐς Πελοπόννησον. ὥς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὥρμηται,
 λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν
 μολύβδου καταχρυσώσαντα δοῦναί σφι, τοὺς δὲ δεξα-
 μένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρα-
 τηὴν ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριεὺς ἐποίησαντο.
 Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ 57
 οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ
 ἀπέπλων ἐς Σίφνον· χρημάτων γὰρ ἰδίοντο, τὰ δὲ
 τῶν Σιφνίων πράγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ

νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων, οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινόμενων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται ὁμοῖος τοῖσι πλουσιωτάτοις· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῳ χρήματα διενέμονται. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέοντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἶα τέ ἐστι πολλὸν χρόνον παραμένειν· ἡ δὲ Πυθίη ἐχρησέεσσι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήϊα λευκὰ γένηται
 Δεύκοφρὺς τ' ἀγορῇ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς
 Φράσσεσθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοις τότε ἦν ἡ ἀγορῇ καὶ τὸ πρυτανήϊον
 58 Παρίῳ λίθῳ ἡσχημένα. Τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἶοί
 τε ἦσαν γινῶναι οὔτε τότε ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπι-
 γμένων. ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσέ-
 σχον οἱ Σάμιοι, ἐπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβευς ἀγού-
 σαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νέες ἦσαν
 μιληλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο, τὸ ἡ Πυθίη προηγόρευε
 τοῖσι Σιφνίοις φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύ-
 ονσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. ἀπικόμενοι ὦν οἱ ἄγγελοι
 ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ
 φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι
 τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον. πυθόμενοι δ' ἰθὺς ἦγον
 οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσώ-
 θησαν, καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκλητῆσθαι τοῦ ἄστεος
 ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλ-
 59 λαντα ἐπρηξαν. Παρὰ δὲ Ἑρμιονέων νήσον ἀντὶ χρημά-
 των παρέλαβον, Ἰθρόην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ
 αὐτὴν Τροιζηνίοις παρέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην
 τὴν ἐν Κρήτῃ ἐκτίσαν οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλώοντες, ἀλλὰ
 Ζακυνθίους ἐξελῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ

καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἕτεα πέντε, ὥστε τὰ ἱερά τὰ ἐν Κυδωνίῃ ζόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες, καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν. ἔκτω δὲ ἔτει Αἰγινῆται αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικῆσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν. καὶ τῶν νεῶν καπρίους ἔχουσέων τὰς πρόρας ἠκρωτηρίασαν καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱερόν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἐγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται. πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἰγιναν μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινῆτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη.

Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία ἐστὶ 60 μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα, οὐρεὸς τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφεστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἐπὶ σταδίοις εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἑκάτερον πόδες. διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυν βάθος ὁρῶνκεται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλίνος Ναυστρόφον. τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν ἐστὶ, δευτέρου δὲ περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσῃ, βάθος κατὰ εἰκοσι ὀργυιέων, μῆκος δὲ τοῦ χώματος μέζον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξεργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοϊκὸς Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκεν μᾶλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

Καμβύσῃ δὲ τῷ Κύρου χρονίζοντι περὶ Αἰγυπτου 61 καὶ παραφρονησάντι ἐπανιστέαται ἄνδρες μάγοι δύο ἀδελφοί, τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. οὗτος δὴ ὧν οἱ ἐπανεστή μαθῶν

τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὥς κρύπτοιτο γενόμενος, καὶ
 ὥς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ δὲ
 πολλοὶ περιέοντα μιν εἰδείησαν. πρὸς ταῦτα βουλευσας
 τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιλεῦσι· ἦν οἱ ἀδελφεὸς, τὸν
 εἰπὰ οἱ συνεπαναστήναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι
 τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης ἔοντα ἑαυτοῦ ἀδελφεὸν
 ἀπέκτεινε. ἦν τε δὴ ὁμοῖος εἶδος τῷ Σμέρδι, καὶ δὴ καὶ
 οὕνομα τὰντὸ εἶχε Σμέρδιν. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώ-
 σας ὁ μέγας Πατιζείθης, ὥς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει,
 εἴσε ἄγων ἐς τὸν βασιλεῖον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο
 κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον
 προερέοντα τῷ στρατῷ, ὥς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκου-
 62 στέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. Οἱ τε δὴ ὦν
 ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ'
 Αἴγυπτον ταχθεὶς, εὗρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρα-
 τὸν ἔοντα τῆς Συρίας ἐν Ἀρβατάνοισι, προηγόρευε σὺν
 ἐς μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ μέγρου. Καμβύσης δὲ
 ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν
 ἀληθέα αὐτὸς τε προεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος (πεμ-
 φθέντα γὰρ αὐτὸν ὥς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν οὐ ποιή-
 σαι ταῦτα), βλέψας ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· Πρηξάσπεε,
 οὕτω μοι διεπρήξαις τό τοι προσέδθηκα πρῆγμα; Ὁ δὲ
 εἶπε· Ὡ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθέα, ὥπως κοί-
 σοι Σμέρδης ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπανέστηκε, οὐδὲ ὅπως τι
 ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμυ-
 κρόν. ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ποιήσας τὰ σὺ με ἐκέλευες ἔθαψα
 μιν χερσὶ τῇσι ἑμεωυτοῦ. εἰ μὲν νυν οἱ τεθνεῶτες ἀνι-
 στέασι, προσδέκεό τοι καὶ Ἀστυάγεια τὸν Μῆδον ἐπανα-
 στήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ τοῦ, οὐ μὴ τί τοι ἐκ γῆ
 ἐκείνου νεώτερον [κακὸν] ἀναβλαστήσει. νῦν ὦν μοι
 δοκέει μεταδιώξαντας τὸν κήρυκα ἐξετάζειν εἰρωατέον-
 τας, παρ' ὅτεν ἦκων προαγορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασι-

λῆος ἀκούειν. Ταῦτα εἰπαντος Πηγήασπεος (ἤρσεε γὰρ 63
 Καμβύση) αὐτίκα μεταδίδωκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἦκε·
 ἀπιγμένον δέ μιν εἶρετο ὁ Πηγήασπης τάδε· Ὡνθρωπε,
 φῆς γὰρ ἦκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος. νῦν
 ὦν εἰπας τὴν ἀληθείην ἅπιθι χαίρων, κότερα αὐτός
 τοι Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὅψιν ἐνετέλλετο ταῦτα ἢ τῶν
 τις ἐκείνου ὑπηρετέων. Ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν
 τὸν Κύρου, ἐξ ὅτεν βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴ-
 γυπτον, οὕκω ὅπωπα· ὁ δέ μοι μάγος, τὸν Καμβύσης
 ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο,
 φῆς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον
 εἶπαι πρὸς ὑμέας. Ὁ μὲν δὴ σφι ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατε-
 φευσμένος, Καμβύσης δὲ εἶπε· Πηγήασπεες, σὺ μὲν,
 οἷα ἀνὴρ ἀγαθός, ποιήσας τὸ κελευόμενον αἰτίην ἐκπέ-
 φευγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανεστεῶς ἐπι-
 βατεύων τοῦ Σμέρδιος οὐνόματος; Ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ
 μοι δοκέω συνιέναι τὸ γερονὸς τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ
 μάγοι εἰσὶ τοι οἱ ἐπανεστεῶτες, τόν τε ἔλιπες μελεδωνόν
 τῶν οἰκίων, Πατιζείθης καὶ ὁ τοῦτου ἀδελφεὸς Σμέρδις.
 Ἐνθαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεια τὸ Σμέρδιος οὐνομα 64
 ἔτυψε ἢ ἀληθεῖν τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου, ὃς
 ἰδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαι τινα οἱ, ὥς Σμέρδις ἰζό-
 μενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ψάύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ
 οὐρανοῦ. μαθὼν δὲ, ὥς μάτην ἀπολωλεκῶς εἴη τὸν
 ἀδελφεόν, ἀπέκλειε Σμέρδιν, ἀποκλαύσας δὲ καὶ περιη-
 μεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ ἀναθρόασκει ἐπὶ τὸν ἵπ-
 που, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι
 ἐπὶ τὸν μάγον. καὶ οἱ ἀναθρόασκοντι ἐπὶ τὸν ἵππου τοῦ
 κουλεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης ἀποπίπτει, γυμνωθὲν δὲ
 τὸ ξίφος παῖει τὸν μηρόν· τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο,
 τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν
 ἐπληξε, ὥς οἱ καιρὴν ἰδοξε τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύ-

σης, ὅ τι τῇ πόλι οὖνομα εἴη. οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα. τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτουῦς πόλιος ἐν Ἀγβατάνοις τελευτήσῃ τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοις ἐδόκεε τελευτήσῃ γηραιὸς, ἐν τοῖσι οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα, τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοις ἔλεγε ἄρα. καὶ δὴ ὥς τότε ἐπειρόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὖνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε, συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον εἶπε· Ἐνθαῦτα Καμβύσεα τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον τελευ-
 65 τῶν. Τότε μὲν τοσαῦτα, ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὥς εἴκοσι μεταπεμψάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογισμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε· Ὡ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με, τὸ πάντων μάλιστα ἐκρυπτον πρηγμάτων, τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γὰρ ἑὼν ἐν Αἰγύπτῳ εἶδον ὅψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, τὴν μηδαμὰ ὥφελον ἰδεῖν· ἐδόκεον δέ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν, ὥς Σμέρδις ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆτον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας δὲ, μὴ ἀπαιρεθῶ τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπότηι φῦσι οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτράπειν, ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεια ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσοῦτου ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος, μὴ κοτέ τίς μοι Σμέρδιος ὑπαραιρημένου ἄλλος ἐπανασταίῃ ἀνθρώπων. παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἐσσεῖσθαι ἁμαρτῶν ἀδελφροκτόνος τε οὐδὲν δέον γέγονα, καὶ τῆς βασιλῆτης οὐδὲν ἔσσουν ἐστέρημαι. Σμέρδις γὰρ δὴ ἦν ὁ μάγος, τὸν μοι ὁ θαίμων προέφαινε ἐν τῇ ὕπνῳ ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξέργασται μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἰόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν μάγοι κρατέουσι τῶν βασιλῆτων, τὸν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν

οικήων καὶ ὁ ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδις. τὸν μὲν νυν
 μάλιστα χοῆν ἐμεῦ αἰσχροῦ πρὸς τῶν μάγων πεπονθότος
 τιμωρέειν ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μὲν τετελεύτηκε
 ὑπὸ τῶν ἐαυτοῦ οἰκησιωτάτων, τούτου δὲ μηκέτι ἔοντος,
 δευτέρα τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεται μοι ἀναγ-
 καιότατον ἐντέλλεσθαι τὰ ἐθέλω μοι γενέσθαι τελευτῶν
 τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκῆπτω θεοὺς τοὺς βασι-
 λῆτους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν καὶ μάλιστα Ἀχαι-
 μενιδέων τοῖσι παρεούσι, μὴ περιδεῖν τὴν ἡγεμονίην
 αὐτῆς ἐς Μῆδους περιελθοῦσαν, ἀλλ' εἴτε δόλῳ ἔχουσι
 αὐτὴν κτησάμενοι, δόλῳ ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων, εἴτε
 καὶ σθένει τῷ κατεργασάμενοι, σθένει κατὰ τὸ καρτε-
 ρὸν ἀνασώσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῇ τε
 καρπὸν ἐκφέρει καὶ γυναῖκές τε καὶ ποῖμναι τίκτοιεν,
 εἰοῦσι ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ ἀνασω-
 σαμένοισι δὲ τὴν ἀρχὴν μηδ' ἐπιχειρήσας ἀνασώξειν τὰ
 ἐναντία τούτοις ἀρέομαι ὑμῖν γενέσθαι, καὶ πρὸς ἐτι
 τούτοις τὸ τέλος Περσέων ἐκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον
 ἐμοί ἐπιγέγονε. Ἄμα τε εἰπας ταῦτα ὁ Καμβύσης ἀπέ-
 κλαιε πᾶσαν τὴν ἐαυτοῦ πρῆξιν. Πέρσαι δ' ὥς τὸν βα- 66
 σιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τὰ τε ἐσθῆτος ἐχό-
 μενα εἶχον, ταῦτα κατηρεῖκοντο, καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ
 διεχρέοντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὥς ἐσφακέλισέ τε τὸ ὄστέον
 καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀπήνεκε Καμβύσεα τὸν
 Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἐπὶ ἔτη καὶ μῆ-
 νας πέντε, ἄπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἔοντα ἔρσητος καὶ
 θήλεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεούσι ἀπιστή
 πολλὴ ὑπεκένυτο τοὺς μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα, ἀλλ'
 ἠπιστάτο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεα τὰ εἶπε περὶ
 τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν τὸ
 Περσικόν. Οὗτοι μὲν νυν ἠπιστάτο Σμέρδιν τὸν Κύ- 67
 ρον βασιλέα ἐνεστιθεῖν· δεινῶς γάρ καὶ ὁ Πηξιάσης

ἔξαρκος ἦν μὴ μὲν ἀποκτείνειν Σμέρδιν· οὐ γὰρ ἦν οὐ
 ἀσφαλὲς Καμβύσῳ τετελευτηκότος φάναι τὸν Κύρου
 υἱὸν ἀπολωλέκεναι αὐτοχειρίῃ· ὁ δὲ δὴ μάγος τελευτή-
 σαντος Καμβύσῳ ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ
 ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπι-
 λοιπούς Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτια τῆς πληρώσεως, ἐν
 τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας
 μεγάλας ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας
 τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων. διαπέμψας
 γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἡγε, προείπε ἀτελείη
 εἶναι στρατηγῆς καὶ φόρον ἐπ' ἔτια τρία. προείπε μὲν
 68 δὴ ταῦτα αὐτίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχὴν, ὀργῶν δὲ
 μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν Φαρ-
 νάσπεω μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμῆτος τῷ πρώτῳ
 Περσέων· οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπώπτευσε τὸν μά-
 γον ὥς οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδης, ἀλλ' ὅς περ ἦν, τῇδ' αὖ
 συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοῖτα ἐκ τῆς ἀκροπόλεως
 καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὅψιν ἑωυτῷ οὐδένα τῶν λογίμων
 Περσέων. ὑποπτεύσας δὲ μιν ἐποίησε τάδε· ἔσχε αὐτοῦ
 ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὖνομα ἦν Φαιδύμη· τὴν
 αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ μάγος, καὶ ταύτῃ τε συν-
 οίκεε καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσῳ γυ-
 ναιξί. πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγα-
 τέρα ἐπνυθάνετο, παρ' ὅτεω ἀνθρώπων κοιμῶτο, εἴτε
 μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου εἴτε μετὰ ἄλλου τευ. ἡ δὲ οὐ
 ἀντέπεμπε φαιμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου
 Σμέρδιν ἰδέσθαι οὐδαμὰ, οὔτε ὅστις εἶη ὁ συνοικέων
 αὐτῇ εἰδέναι. ἐπέμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· Εἰ μὴ
 αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσ-
 σης πνυθεῖς, ὅτεω τοῦτω συνοικεῖαι αὐτῇ τε ἐκέλευε καὶ
 σὺ· πάντως γὰρ δὴ καὶ τὸν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώ-
 σκει. Ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· Οὔτε Ἀτόσση

δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν οὔτε ἄλλην οὔδεμίαν ιδέσθαι
 τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα οὐ-
 τος ὠνθρωπος, ὅστις κοτὲ ἐστὶ, παρέλαβε τὴν βασι-
 λήην, διέσπειρε ἡμέας ἄλλην ἄλλη τάξας. Ἀκούοντι 69
 δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ μᾶλλον καταφαίνεται τὸ πρῆγμα. τρί-
 την δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ' αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα·
 Ὡ θύγατερ, δεῖ σε γεγонуῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι,
 τὸν ἂν ὁ πατήρ ὑποδύνειν κελεύῃ· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἐστὶ ὁ
 Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγὼ, οὔτοι μιν
 σοὶ τε σύγκοιμῶμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα
 δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὦν
 ποιήσον τάδε· ἐπεὰν σοὶ συνεύδῃ καὶ μάθῃς αὐτὸν κατ-
 υπνωμένον, ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαί-
 νηται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συν-
 οικέειν, ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι. Ἀντι-
 πέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη φαιμένη κινδυνεύσειν
 μεγάλως, ἦν ποιῇ ταῦτα· εἰ γὰρ δὴ μὴ τυγχάνει τὰ ὦτα
 ἔχων, ἐπίλαμπος δὲ ἀφάσσουσα ἐστὶ, εὖ εἰδέναι ὥς
 ἀιστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν δὴ
 ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι, τοῦ δὲ μά-
 γου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κύρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ
 ὦτα ἀπέταμε ἐπ' αἰτίῃ δὴ τιμὴ οὐ σμικρῇ. ἡ ὦν δὴ Φαι-
 δύμη αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα
 τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεὶ τε αὐτῆς μέρος ἐρίνετο
 τῆς ἀπίξις παρὰ τὸν μάγον, (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ
 γυναῖκες φοιτεῖν τοῖσι Πέρσησι), ἐλθούσα παρ' αὐ-
 τὸν ἠῦδε, υπνωμένου δὲ καρτερώς τοῦ μάγου ἤφασε
 τὰ ὦτα. μαθούσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἄλλ' εὐπετέως οὐκ
 ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὥς ἡμέρῃ τάχιστα ἐγγόνεε,
 πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα. Ὁ δὲ Ὀτάνης 70
 παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γωβρῦν Περσέων τε πρῶ-
 τους εἶοντας καὶ ἐωντῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν ἀπηγγή-

σατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπώπτευνον
 οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς
 λόγους ἐδέξαντο· καὶ ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων
 προσεταιρίζασθαι τοῦτον, τῷ πιστεῦει μάλιστα. Ὀτά-
 νης μὲν νυν ἐσάγεται Ἰταφέρνεα, Γωβρύης δὲ Μεγά-
 βυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα. γεγονότων δὲ τούτων
 ἔξ παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος ἐκ
 Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὑπαρχος.
 ἐπεὶ ὦν οὗτος ἀπίκητο, τοῖσι ἔξ τῶν Περσέων ἔδοξε καὶ
 71 Δαρεῖον προσεταιρίζασθαι. Συνελθόντες δὲ οὗτοι ἰόν-
 τες ἐπὶ τὰ ἐδίδοσάν σφισι λόγους καὶ πίστις. ἐπεὶ τε δὲ ἐς
 Δαρεῖον ἀπίκητο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι
 τὰδε· Ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον μὲν αὐτὸς μῦθος ἐπίστα-
 σθαι, ὅτι τε ὁ μάγος εἴη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρδης ὁ
 Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἦκω
 σπουδῇ ὥς συστήσω ἐπὶ τῷ μάγῳ θάνατον. ἐπεὶ τε δὲ
 συνήνευκε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι καὶ μὴ μῦθον ἐμὲ,
 ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ
 γὰρ ἄμεινον. Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· Ὡ παῖ Ὑστά-
 σπεος, εἰς τε πατρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν οἴκας σεων-
 τὸν ἔοντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἔσσω· τὴν μέντοι ἐπιχείρη-
 σιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ
 σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῦνας γενο-
 μένους οὕτω ἐπιχειρέειν. Λέγει πρὸς ταῦτα Δαρεῖος·
 Ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπον τῷ εἰρημένῳ ἔξ Ὀτάνεω
 εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέσεσθε κάκιστα· ἐξοίσει
 γὰρ τις πρὸς τὸν μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἑωντῷ
 κέρδεα. μάλιστα μὲν νυν ὀφείλετε ἐπ' ὑμέων αὐτῶν
 βαλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεὶ τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς
 πλεῦνας ἐδόκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σή-
 μερον, ἢ ἴστε ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέσῃ ἢ νῦν ἡμέρη, ὥς
 οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ σφεα αὐ-

τὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν μάγον. Λέγει πρὸς ταῦτα 72
 Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὦρα σπερχόμενον Δαρεῖον· Ἐπεὶ τε
 ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ
 ἔας, ἴθι ἐξηγγέεο αὐτὸς ὅτεω τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βα-
 σιλήϊα καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ διε-
 στεώσας οἰδᾶς κου καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας·
 τὰς τέω τρόπῳ περήσομεν; Ἀμείβεται Δαρεῖος τοισίδε·
 Ὀτάνη, ἥ πολλά ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἶά τε δηλώσαι,
 ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἶά τε, ἔργον δὲ
 οὐδὲν ἅπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλα-
 κὰς τὰς κατεστεώσας ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν.
 τοῦτο μὲν γὰρ ἡμέων ἐόντων τοιῶνδε οὐδεὶς ὅστις οὐ
 παρήσει, τὰ μὲν κου καταιδεόμενος ἡμέας, τὰ δὲ κου
 καὶ δειμαίνων, τοῦτο δὲ ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπε-
 στάτην, τῇ πάριμεν, φᾶς ἄρτι τε ἤκειν ἐκ Περσέων καὶ
 βούλεσθαι τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλεῖ.
 ἐνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. τοῦ γὰρ αὐ-
 τοῦ γλιχόμεθα οἳ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείᾳ δια-
 χρεόμενοι. οἱ μὲν γε ψεύδονται τότε, ἐπεὰν τι μέλλωσι
 τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι, οἱ δ' ἀληθίζον-
 ται, ἵνα τι τῇ ἀληθείᾳ ἐπισπάσωνται κέρδος καὶ τι μᾶλ-
 λόν σφι ἐπιτράπηται. οὕτω οὐ ταῦτ' ἀσκεόντες τῶντοῦ
 περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι μέλλοιεν, ὁμοίως
 ἂν ὁ τε ἀληθιζόμενος ψευδῆς εἴη καὶ ὁ ψευδόμενος ἀλη-
 θής. ὅς ἂν μὲν νυν τῶν πυλουργῶν ἐκὼν παρίη, αὐτῷ
 οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὅς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πει-
 ρᾶται, διαδεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος καὶ ἔπειτεν
 ὥσάμενοι ἔσω ἔργου ἐχώμεθα. Λέγει Γωβρόνης μετὰ 73
 ταῦτα· Ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν κότε κάλλιον παρέξει ἀνα-
 σῶσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ εἰ γε μὴ οἰοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν
 ἀναλαβείν, ἀποθανείν; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν ἐόντες
 Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς μάγον, καὶ τούτου ὥτα οὐκ

ἔχοντας. ὅσοι τε ὑμέων Καμβύση νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως κού μέμνησθε τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειρομένοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχήν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἔδοκόμεν εἰπεῖν Καμβύσεια. νῦν ὦν τίθεμαι ψῆφον πεῖθεσθαι Δαρεῖω καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου τοῦδε ἀλλ' ἢ ἰόντας ἐπὶ τὸν μάγον ἰδέσως. Ταῦτα εἶπε Γωβρύης καὶ πάντες ταῦτα αἰνεον.

- 74 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγίνετο κατὰ συντυχίην τάδε. τοῖσι μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθειε πρὸς Καμβύσεια ἀνῆρσι, ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολώλεκε, καὶ διότι μῦθος ἡπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον αὐτοχειρή μιν ἀπολέσας, πρὸς δ' ἔτι ἔοντα ἐν αἰνῇ μεγίστη τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσεκτέοντο πίστι τε λαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἣ μὲν ἔξειν παρ' ἑωυτῶ μηδ' ἐξοίσειν μηδεὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγυῖται, ὑπισχνέμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκόμενου δὲ τοῦ Πρηξάσπεα ποιήσειν ταῦτα, ὥς ἀνέπεισάν μιν οἱ μάγοι, δευτέρα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέσειν ὑπὸ τὸ βασιλῆτον τεῖχος, ἐκείνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεύσαι, ὥς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο ὥς πιστοτάτου δηθεν ἔοντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην, ὥς περιεῖη ὁ Κύρου Σμέρδις,
- 75 καὶ ἔξαρηνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ. Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποιεῖν τοῦ Πρηξάσπεα συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ μάγοι ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον. ὁ δὲ, τῶν μέντοι ἐκείνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἐκὼν ἐπελήθητο, ἀρξάμενος

δὲ ἀπ' Ἀχαιμέμενος ἐγενεηλόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου, μετὰ δὲ ὥς ἐς τοῦτον κατέβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κύρος Πέρσας πεποιήκοι, διεξελθὼν δὲ ταῦτα ἐξέφαινε τὴν ἀληθείην, φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν, οὐ γὰρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα, ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν· καὶ δὴ ἔλεγε, τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὥς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσῳ ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνειε, τοὺς μάρους δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίαιτο ὁπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς μάρους τισαίαιτο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν ἐὼν τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος οὕτω ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἐπὶ τῶν Περσέων ὥς ἐβουλεύσαντο αὐ- 76
τίκα ἐπιχειρεῖν τοῖσι μάχοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἦσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδοσαν αὐτῖς σφίσι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην πάγχυ κελεύοντες ὑπερβάλλεσθαι μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον ἀντίκα τε ἵεναι καὶ τὰ δεδογμένα ποιεῖν μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι. ὠτιζομένων δ' αὐτῶν ἐφάνη ἰρήκων ἐπὶ τὰ ζεύγεα δύο αἰγυπιδῶν ζεύγεα διώκοντα καὶ τίλλοντά τε καὶ ἀμύσσοντα· ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἐπὶ τὴν τε Δαρείου πάντες αἰνεον γνώμην καὶ ἔπει-
τεν ἦσαν ἐπὶ τὰ βασιλῆα τεταρσηκότες τοῖσι ὄρνυσι. Ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγίνετο οἷόν τι Δαρεῖος ἢ 77
γνώμη ἐφερε· καταιδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρῶτους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτο ὑποπτεύον-
τες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν θείῃ πομπῇ χρομέ-
νους, οὐδ' ἐπειρώτα οὐδεῖς. ἐπεὶ τε δὲ καὶ παρήλθον

ἐς τὴν αὐλὴν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι
 εὐνούχοισι, οἳ σφεας ἰστόρευον ὅτι ἐθέλοντες ἤκοιεν,
 καὶ ἅμα ἰστορούντες τούτους τοῖσι πυλouroῖσι ἠπέλλεον,
 ὅτι σφέας παρήκαν, ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἐπὶ
 ἐς τὸ πρόσω παριέναι. οἱ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπα-
 σάμενοι τὰ ἐγχειρίδια τούτους μὲν τοὺς ἰσχοντας αὐτοῦ
 ταύτῃ συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἤϊσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἄν-
 78 δρεῶνα. Οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφοτέροι ἐνηικαῦτα ἐόν-
 τες τε ἔσω καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεω γεγόμενα ἐν βουλῇ
 ἔχοντες. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβημένους
 τε καὶ βοῶντας, ἀνὰ τε ἔδραμον πάλιν ἀμφοτέροι, καὶ
 ὥς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον, πρὸς ἀλλήν ἐτράποντο. ὁ
 μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς
 τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι.
 τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτῶν ἐόντων τε ἀρχαῶ
 τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων ἦν χρηστὰ οὐδέν, ὁ δ'
 ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἡμύνετο, καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην
 παίει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλ-
 μόν· καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος
 ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανε γε. τῶν μὲν δὴ μάγων
 οὔτερος τραυματίζει τούτους, ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεὶ τέ οἱ τὰ
 τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγίνετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων
 ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, ἐθέλων αὐτοῦ
 προσθεῖναι τὰς θύρας. καὶ οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἐπὶ
 δύο, Δαρειός τε καὶ Γωβρύης· συμπλακέντος δὲ Γω-
 βρύεω τῷ μάγῳ ὁ Δαρειὸς ἐπεστεῶς ἠπόρει οἷα ἐν σκό-
 τεϊ, προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην. ὁρέων δέ
 μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης εἶρετο ὅτι οὐ χράται
 τῇ χειρὶ· ὁ δὲ εἶπε· Προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω·
 Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· Ὡθεὶ καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξί-
 φος. Δαρειὸς δὲ πειθόμενος ὥσέ τε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ
 79 ἔτυχέ κως τοῦ μάγου. Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς μάγους

καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τοὺς μὲν τρωμα-
τίας ἑωυτῶν αὐτοῦ λείπουσιν καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν καὶ
φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος, οἱ δὲ πέντε αὐτῶν ἔχοντες τῶν
μάρων τὰς κεφαλὰς ἔθθουν ἔξω, βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεό-
μενοι, καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο ἐξηγεόμε-
νοί τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς. καὶ
ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν μάρων τὸν ἐν ποσὶ γινό-
μενον. οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες τὸ τε γερονὸς ἐν τῶν
ἐπτὰ καὶ τῶν μάρων τὴν ἀπάτην, ἐδικαίευν καὶ αὐτοὶ
ἕτερα τοιαῦτα ποιεῖν, σπασάμενοι δὲ τὰ ἐργχειρίδια
ἐκτεινον ὅκον τινὰ μάγον εὗρισκον· εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπελ-
θοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον. ταύτην τὴν ἡμέ-
ρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων,
καὶ ἐν αὐτῇ ὁρτὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ
Περσέων μαγοφόνια, ἐν τῇ μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι
ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς οἱ μάγοι ἔχουσι τὴν
ἡμέρην ταύτην.

Ἐπεὶ τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐντὸς πέντε ἡμέ- 80
ρέων ἐγένετο, ἐβουλευόντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι μά-
γοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων, καὶ ἐλέχθησαν λόγοι
ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὧν. Ὁτάνης
μὲν ἐκέλευε εἰς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρῆγματα,
λέγων τάδε· Ἐμοὶ δοκεῖ, ἓνα μὲν ἡμέων μούναρχον
[μοῦνον] μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγαθόν.
εἶδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσειω ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐξῆλθε,
μετεσχῆκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ μάγον ὕβριος. κῶς δ' ἂν εἴη
χρῆμα κατηρημένον μούναρχῳ, τῇ ἔξεστι ἀνευθύνη
ποιεῖν τα βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν
πάντων σιάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐκτὸς τῶν ἐωθότων
νοσημάτων στήσεις. ἐγγίνεται μὲν γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν
παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῇθεν ἐμφύεται ἀν-
θρώπῳ. δύο δ' ἔχων ταῦτα ἔχει πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν

γὰρ ὕβρι κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ
 φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον ἀφθονον ἔδει εἶναι,
 ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθὰ· τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου ἐς
 τοὺς πολιήτας πέφυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περι-
 εοῦσί τε καὶ ζώουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν,
 διαβολὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατον δὲ πάν-
 των· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωυμάζει, ἄχθεται ὅτι οὐ
 χάριτα θεραπεύεται, ἦν τε θεραπεύῃ τις καρτὰ, ἄχθεται
 ἅτε θωπὴ. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι ἐρέων· νόμαϊά τε κί-
 νει πάτρια καὶ βιάται γυναῖκας κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆ-
 θος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν οὖνομα πάντων κάλλιστον ἔχει,
 ἰσονομίην, δεῦτερα δὲ τούτων τῶν ὁ μούναρχος ποιέει
 οὐδέν· πάλῳ μὲν ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν
 ἔχει, βουλευμάτων δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. τίθε-
 μαι ὧν γνώμην μετέντας ἡμέας μονναρχίην τὸ πλῆθος
 ἀέξειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἐνὶ τὰ πάντα. Ὀτάνης μὲν δὴ
 81 ταύτην τὴν γνώμην ἐσέφερε, Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίην
 ἐκέλευε ἐπιτράπειν, λέγων τάδε· Τὰ μὲν Ὀτάνης εἶπε
 τυραννίδα παύων, λελέχθω καὶ μοι ταῦτα, τὰ δ' ἐς τὸ
 πλῆθος ἄνωγε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης
 ἡμάρτηκε. ὁμίλου γὰρ ἀχρηστοῦ οὐδέν ἐστι ἀσυνετώτε-
 ρον οὐδὲ ὕβριστότερον. καίτοι τυράννου ὕβριν φεύγον-
 τας ἄνδρας ἐς δῆμον ἀκολάστου ὕβριν πεσέειν ἐστὶ οὐ-
 δαμῶς ἀνασχετόν· ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιεῖ, γινώσκων
 ποιέει, τῷ δὲ οὐδὲ γινώσκειν ἐνὶ· κῶς γὰρ ἂν γινώσχοι
 ὅς εἴτ' ἐδιδάχθη οὔτε οἶδε καλὸν οὐδὲν οὐδ' οἰκήιον,
 ὥθῃ τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ πο-
 ταμῷ ἱκελός; δῆμῳ μὲν νυν, οἱ Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι,
 οὗτοι χράσθων, ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαν-
 τες ὁμίλῃν τούτοισι περιδέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ δὴ
 τούτοισι καὶ αὐτοὶ ἐνεσόμεθα, ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν οἶκός
 ἄριστα βουλευμάτων γίνεσθαι. Μεγάβυζος μὲν δὴ ταύτην

γνώμην ἐσέφερε, τρίτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυντο γνώμην, λέγων· Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυξος ἐς τὸ πλήθος 82 ἔχοντα δοκέει ὀρθῶς λέξαι, τὰ δ' ἐς ὀλιγαρχίην οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ προκειμένων, καὶ πάντων τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων, δήμου τε ἀρίστου καὶ ὀλιγαρχίης καὶ μοναρχου, πολλῷ τοῦτο προέχειν λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἐνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανείη· γνώμη γὰρ τοιαύτη χρεόμενος ἐπιτροπεύοι ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλήθους, σιγῶτό τε ἂν βουλευμάτων ἐπὶ δυσμενέας ἀνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίᾳ πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσιν ἐς τὸ κοινὸν ἔχθρα ἴδια ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι· αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμῃσι τε νικᾷν ἐς ἔχθρα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνεύονται, ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασιῶν φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μοναρχίην, καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ ἔχθρα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι, φιλίας δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκλύσαντες ποιεῦσι, τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ· ἐκ δὲ αὐτῶν θωυμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου, θωυμαζόμενος δὲ ἂν' ὧν ἐφάνη μοναρχος εἶναι· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος, ὥς ἡ μοναρχία κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἑπεί πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κότεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίῃ ἐγένετο, καὶ τεῦ δόντος; κότερα παρὰ δήμου ἢ ὀλιγαρχίης ἢ μοναρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἄνδρα τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν, χωρὶς τε τούτου πατέριους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον.

Γινώμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο, οἱ δὲ τέσ- 83
σερες τῶν ἐπὶ ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτη. ὥς δὲ ἐσ-

- σώθη τῇ γνώμῃ ὃ Ὀτάνης Πέρσῃσι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· Ἄνδρες στασιῶται, θῆλα γὰρ δὴ, ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἥτοι κλήρω γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῷ Περσέων πλήθει τὸν ἂν ἐκεῖνο ἔληται, ἢ ἄλλη τινὶ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νυνὶ ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεῦμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε ὑπ' οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι. Τούτου εἰπαντος ταῦτα ὥς συνεχώρεον οἱ ἔξ ἐπὶ τούτοις, οὗτος μὲν δὴ σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο, ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου κατήστο. καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελεῖ μούνη ἐλευθέρῃ ἐοῦσα Περσέων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὕτῃ ἐθέλει, 84 νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἐπτὰ ἐβουλεύοντο, ὥς βασιλέα δικαιοτάτα στήσονται. καὶ σφι ἔδοξε Ὀτάνῃ μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοις, ἣν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἐπτὰ ἔλθῃ ἢ βασιλεῖ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθιῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἐκάστου καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν, ἢ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμιωτάτῃ. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλεύσαντό οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα καὶ συνέστησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, παριέναι ἐς τὰ βασιλῆα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἐπτὰ ἄνευ ἐσαγγελέος, ἣν μὴ τυγχάνῃ εὐδῶν μετὰ γυναικὸς βασιλεὺς, γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλεῖ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιλεῖας ἐβουλεύσαντο τοιούτῳ· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθιέγξηται ἐν τῷ προαστείῳ αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιλεῖαν.
- 85 Δαρείῳ δὲ ἦν ἱπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὖνομα ἦν Οὐβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεὶ τε διελύθησαν,

ἔλεξε Δαρεῖος τάδε· Οἰβάρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληΐης ποιεῖν κατὰ τάδε, ὅτεν ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθιέγῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην. νῦν ὦν εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ, ὥς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας καὶ μὴ ἄλλος τις. Ἀμείβεται Οἰβάρης τοισίδε· Εἰ μὲν δὴ, ὧ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μὴ, θάρσσει τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν, ὥς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα. Λέγει Δαρεῖος· Εἰ τοίνυν τι τοιοῦτο ἔχεις σοφισμα, ὦρη μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι, ὥς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστί. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης ποιεῖ τοιόνδε· ὥς ἐγίνετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρεῖος ἵππος ἔστειργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρεῖος ἵππον, καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε ἀρχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγχορίμπτων τῇ θηλέῃ, τέλος δὲ ἐπήκε ὀχεῦσαι τὴν ἵππον. Ἀμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ οἱ ἔξ, κατὰ 86 συνεθήκαντο, παρήσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὥς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγίνοντο, ἵνα τῆς παροικομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρεῖος ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι ἀστραπή ἐξ αἰθρῆς καὶ βροντὴ ἐγένετο, ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρεῖῳ ἐτέλεσέ μιν, ὥσπερ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα· οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύνηον τὸν Δαρεῖον.

Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι, 87 οἱ δὲ τοιάδε (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρω λέγεται ὑπὸ Περσέων), ὥς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιπαύσας τῇ χειρὶ ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυρίσι· ὥς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα πρὸς τοῦ Δαρεῖου

ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖλαι, τὸν δὲ αἰσθόμενον φοιμάξασθαι τε καὶ χρεμετίσαι.

- 88 Δαρεῖος τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοι, πλὴν Ἀραβίων. Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτῷ Καμβύσεω. Ἀραβιοὶ δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρέντες Καμβύσεια ἐπὶ Αἰγυπτῶν· ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων οὐκ ἂν ἐσβάλοιεν Πέρσαι ἐς Αἰγυπτῶν. γάμους τε τοὺς πρώτους ἐγάμεν Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστῶνην, τὴν μὲν Ἀτοσσάν προσυνοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὐτῷ τῷ μάγῳ, τὴν δὲ Ἀρτυστῶνην παρθένον. ἑτέραν δὲ Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἐγῆμε, τῇ οὖνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ τὸν μάγον ἀπαγάγειν ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπίμπλατο. πρῶτον μὲν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῶον δὲ οἱ ἐνῆν ἀνὴρ ἱππεὺς, ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε· Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος σὺν τε τοῦ ἵππου τῇ ἀρετῇ (τὸ οὖνομα λέγων) καὶ Οἰβάρεος τοῦ ἱπποκόμου ἐκτίησάτο τὴν
- 89 Περσέων βασιληΐην. Ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι, τὰς αὐτοὶ καλέουσι σατραπῆας· καταστήσας δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας ἐτάξατο φόρους οἱ προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς πλησιωχάρους προστάσων, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς προσεχέας, τὰ ἐκαστέρῳ ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσδοτον τὴν ἐπέτεον κατὰ τάδε διεῖλε· τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι εἰρητο Βαβυλώνιον σταδμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν, τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν. τὸ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοῖδας ἑβδομήκοντα μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος καὶ αὐτῷ Καμβύσειῳ ἦν κατεστηκός

οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον· διὰ δὲ ταύτην
 τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα λέ-
 γουσι Πέρσαι, ὥς Δαρείος μὲν ἦν κάπηλος, Καμβύσης
 δὲ δεσπότης, Κῦρος δὲ πατήρ, ὁ μὲν, ὅτι ἐκαπήλευε
 πάντα τὰ πρήγματα, ὁ δὲ ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ ὀλίγω-
 ρος, ὁ δὲ ὅτι ἥπιός τε καὶ ἀγαθὰ σφι τὰ πάντα ἐμηχα-
 νήσατο. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων καὶ Μαγνητῶν τῶν ἐν τῇ 90
 Ἀσίῃ καὶ Αἰολέων καὶ Καρῶν καὶ Ἀνκίων καὶ Μιλνέων
 καὶ Παμφύλων (εἰς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος)
 προσήϊε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ πρῶ-
 τος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκε· ἀπὸ δὲ Μυσῶν καὶ
 Λυδῶν καὶ Λασιονίων καὶ Καβαλίων καὶ Τρευνέων πεν-
 τακόσια τάλαντα· νομὸς δεύτερος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἑλ-
 λησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλώοντι καὶ Φρυγῶν καὶ
 Θρηίκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ Παφλαγόνων καὶ Μαριαν-
 δινῶν καὶ Συρίων ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια ἦν τάλαντα
 φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε
 λευκοὶ ἐξήκοντα καὶ τριηκόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γι-
 νόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια. τούτων δὲ
 τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσιν ἵππον
 τὴν Κιλικίην χώραν ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ
 ἐξήκοντα Δαρείῳ ἐφοῖτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. ἀπὸ δὲ 91
 Ποσειδηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκίσε
 ἐπ' οὐροισι τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον
 ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων
 (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα), πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλ-
 λαντα φόρος ἦν· ἐστὶ δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε
 πᾶσα καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη καὶ Κύπρος·
 νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ καὶ Αἰβύων τῶν
 προσεχέων Αἰγύπτῳ καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης (ἐς γὰρ
 τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐταὶ ἐκεκοσμέατο) ἑπτακόσια
 προσήϊε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γι-

- νομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων· τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρευμένου σίτου προσήϊε ἑπταχόσια τάλαντα· σίτου γὰρ δυοκαίδεκα μυριάδας Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχει τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέουσι καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται ἐς τῶντὸ τεταγμένοι ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἑβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ καὶ τῆς ἄλλης Κισσιῶν
- 92 χώρης τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης χίλιά οἱ προσήϊε τάλαντα ἀργυρίου καὶ παῖδες ἑκτομῖαι πενταχόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρικανίων καὶ Ὀρθοκορυβαντίων πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσοὶ καὶ Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται ἐς τῶντὸ συμφέροντες διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος
- 93 οὗτος. ἀπὸ Πακτυνικῆς δὲ καὶ Ἀρμενίων καὶ τῶν προσεχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου τετρακόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Σαρατίων καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων καὶ Οὐτίων καὶ Μύκων καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκούντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίξει βασιλεὺς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος· νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα· νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμοι καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἄριοι τριη-
- 94 κόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας τετρακόσια τάλαντα

λαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑβδομος καὶ δέκατος οὗτος.
 Ματιηνοῖσι καὶ Σάσπειρσι καὶ Ἀλαροδίοισι διηκόσια
 ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὀγδοος καὶ δέκατος οὗτος.
 Μόσχοισι δὲ καὶ Τιβαρηνοῖσι καὶ Μάκρωσι καὶ Μοσυ-
 νοίκοισι καὶ Μαρσί τριηκόσια τάλαντα προείρητο· νομὸς
 εἵνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν δὲ πληθὸς τε πολλῶ
 πλείστον ἐστὶ πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ
 φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, ἐξήκοντα
 καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγματος· νομὸς εἰκοστός οὗτος.
 Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον τὸ Βαβυλωνίον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν 95
 συμβαλλόμενον τάλαντον γίνεται τεσσαράκοντα καὶ πεν-
 τακόσια καὶ εἰνακισχίλια τάλαντα, τὸ δὲ χρυσίον τρισκα-
 δεκαστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὐρίσκεται ἐὼν
 Εὐβοϊκῶν ταλάντων ὀγδῶκοντα καὶ ἑξακοσίῳ καὶ τε-
 τρακισχιλίῳ. τούτων ὧν πάντων συντιθεμένων τὸ
 πλήθος Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτεον φό-
 ρον Δαρείῳ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ
 ἐξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεῖς οὐ λέγω.
 Οὗτος Δαρείῳ προσήϊε φόρος ἀπὸ τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς 96
 Λιβύης ὀλιγαχόθεν. προϊόντος μέντοι τοῦ χρόνου καὶ
 ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ
 μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαν-
 ρίζει [ὁ] βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πίδους κεραμίνοὺς
 τήξας καταχέει, πλήσας δὲ τὸ ἄγρος περιαιρέει τὸν κέ-
 ραμον. ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο,
 ὅσον ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις, 97
 ἣ Περσίς δὲ χώρα μούνη μοι οὐκ εἰρηται δασμοφόρος·
 ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἷδε δὲ φόρον μὲν
 οὐδέν· ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον, Αἰθίοπες
 οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ
 τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο, οἱ περὶ τε

Νῦσαν τὴν ἰσθμὸν κατοικήνται καὶ τῷ Λιονύσῳ ἀνάγουσι
 τὰς ὀρεάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ πλησιόχωροι τού-
 τοισι σπέρματι μὲν χρέονται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλα-
 τίαι Ἴνδοι, οἰκήματα δὲ ἔκتهνται κατάγαια. οὗτοι συν-
 αμφοτέροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ
 μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου καὶ διηκοσίας
 φάλαγγας ἑβένου καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας καὶ ἐλέ-
 φαντος ὀδόντας μεγάλους εἰκοσι. Κόλχοι δ' ἐτάξαντο
 εἰς τὴν θωρηκὴν καὶ οἱ προσεχές μέχρι τοῦ Κανκάσιος οὐ-
 ρος· εἰς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται, τὰ
 δὲ πρὸς βορέην ἄνεμον τοῦ Κανκάσιος Περσέων οὐδὲν
 ἔτι φροντίζει· οὗτοι ὦν θῶρα, τὰ ἐτάξαντο, ἔτι καὶ εἰς
 ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν
 παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανω-
 τοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι θῶρα πάρεξ τοῦ φό-
 98 ρου βασιλεῖ ἐκόμιζον. Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολ-
 λὸν οἱ Ἴνδοι, ἀπ' οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον
 κομίζουσι, τρόπῳ τοιῷδε κτέονται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς
 χώρας τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς
 ἴδμεν, τῶν καὶ περὶ ἄτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς
 ἡῷ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ
 Ἀσίῃ Ἴνδοι· Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῷ ἐρημίη ἐστὶ διὰ
 τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνη αἰνδῶν καὶ οὐκ ὁμό-
 φωνα σφίσι, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ, οἱ δὲ οὐ,
 οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθύας
 σιτέονται ὠμούς, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων
 ὀρμεόμενοι. καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιεέ-
 ται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοῖνην·
 ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμύσωνται καὶ κόψωσι, τὸ
 ἐνθεῦτεν φορμῶν τρόπον καταπλέξαντες ὥς θῶρηκα ἐν-
 99 δύνουσι. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἡῷ οἰκέοντες τού-
 των νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσται ὠμῶν, καλέονται δὲ

Παῖδες, νομαίοισι δὲ τοιοῖσινδε λέγονται χρᾶσθαι· ὅς ἂν
 κάμη τῶν ἀστῶν, ἣν τε γυνή ἢν τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα
 ἄνδρες οἱ μάλιστα οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐ-
 τὸν τηκόμενον τῇ νοῦσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθεῖρεσθαι·
 ὁ δὲ ἄπαρνος ἐστὶ μὴ μὲν νοσέειν· οἱ δὲ οὐ συγγινωσκό-
 μενοι ἀποκτείναντες κατευωχέονται. ἣν δὲ γυνή κάμη,
 ὥσαύτως αἱ ἐπιχρεόμεναι μάλιστα γυναῖκες ταῦτα τοῖσι
 ἀνδράσι ποιεῦσι. τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύ-
 σαντες κατευωχέονται. ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοί
 τινες αὐτῶν ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν ἐς νοῦσον
 πίπτοντα πάντα κτείνουσι. Ἐτέρων δὲ ἐστὶ Ἰνδῶν ὅδε 100
 ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἐμψυχον, οὔτε τι
 σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι, ποιηφαρέ-
 ουσι δὲ, καὶ αὐτοῖσι ἐστὶ ὅσον κέγχρος τὸ μέγεθος ἐν
 κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον, τὸ συλλέ-
 γοντες αὐτῇ κάλυκι ἔψουσί τε καὶ σιτέονται. ὅς δ' ἂν ἐς
 νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἐρημον κέεται· φρον-
 τίξει δὲ οὐδεὶς οὔτ' ἀποθανόντος οὔτε κάμνοντος. Μίξις 101
 δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανὲς
 ἐστὶ κατὰ περ τῶν προβάτων, καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι
 ὁμοῖον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐ-
 τῶν, τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ κατὰ περ τῶν
 ἄλλων ἀνθρώπων ἐστὶ λευκή, ἀλλὰ μέλαινα, κατὰ περ
 τὸ χρῶμα· τριαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν.
 οὔτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἐκαστέρῳ τῶν Περσέων οἰκέουσι
 καὶ πρὸς νότον ἀνέμον, καὶ Δαρείου βασιλέως οὐδαμὰ
 ὑπήκουσαν. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι 102
 καὶ τῇ Πακτυκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε
 καὶ βορέω ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ
 Βακτροῖσι παραπλησίην ἔχουσι δίαιταν· οὔτοι καὶ μαχι-
 μώτατοί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χερσὸν στελλόμενοι
 εἰσι οὔτοι· κατὰ γὰρ τοῦτο ἐστὶ ἐρημὴ διὰ τὴν ψάμμον.

ἐν δὴ ὧν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρ-
 μηκες μεγάλας ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἄλωπεκων
 δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῷ Περ-
 σέων, ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὧν οἱ μύρμηκες
 ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον
 κατὰ περ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλησι μύρμηκες καὶ τὸν αὐτὸν
 τρόπον, εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι· ἡ δὲ ψάμμος ἡ
 ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον
 στέλλονται ἐς τὴν ἐρήμον οἱ Ἴνδοι, ζευζάμενος ἕκαστος
 καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἐκατέρωθεν ἔρσενα
 παρέλκειν, θήλεαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς
 ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅπως ἀπὸ τέκνων ὥς νεωτάτων
 ἀποσπάσας ζεύξει· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἔσ-
 σοντες ἐς ταχυτήτά εἰσι, χωρὶς δὲ ἄχθεα δυνατώτεραι
 103 πολλὸν φέρειν. Τὸ μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἡ κά-
 μηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἑλλησι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ
 μὴ ἐπιστάται αὐτῆς, τοῦτο φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι
 ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηρούς καὶ γούνατα
 τέσσερα, τὰ δὲ αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς
 104 τὴν οὐρὴν τετραμμένα. Οἱ δὲ δὴ Ἴνδοι τρόπῳ τοιούτῳ
 καὶ ζεύξι τοιαύτῃ χρεόμενοι ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν
 λελογισμένως, ὅπως [αὖ] κανμάτων τῶν θερμωτάτων
 ἐόντων ἔδονται ἐν τῇ ἀρπαγῇ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος
 οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται ὑπὸ γῆν. θερμώτατος δὲ
 ἐστὶ ὁ ἥλιος τούτοις τοῖσι ἀνθρώποις τὸ ἐσθινόν, οὐ
 κατὰ περ τοῖσι ἄλλοις μεσαμβρίας, ἀλλ' ὑπερτείλας
 μέχρι οὗ ἀγορῆς διαλύσις. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καίει
 πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτω ὥστ'
 ἐν ὕδατι λόγος αὐτοὺς ἐστὶ βρέχεσθαι τηνικαῦτα. με-
 σοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη σχεδὸν παραπλησίως καίει τοὺς τε ἄλ-
 λους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἴνδους. ἀποκλινομένης δὲ
 τῆς μεσαμβρίας γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατὰ περ τοῖσι ἄλ-

λοισι ὁ ἑωθινός. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἀπὼν ἐπὶ μᾶλλον
 ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ θυσμῆσι ἑὸν καὶ τὸ κάρτα ψύχει. Ἐπεὶ δὲ 105
 δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χώρον οἱ Ἴνδοι ἔχοντες θυλάκια, ἐμ-
 πλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι
 ὀπίσω· αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὁδοῖ, ὥς δὴ λέγεται
 ὑπὸ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. εἶναι δὲ ταχυτῆτα
 οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοῖον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν
 τοὺς Ἴνδους τῆς ὁδοῦ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι,
 οὐδένα ἂν σφειων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μὲν νυν ἔρσαντας
 τῶν καμήλων, εἶναι γὰρ ἔσσαντας θίειν τῶν θηλέων,
 [καὶ] παραλύεσθαι ἐπελκομένους, [οὐκ] ὁμοῦ ἀμφοτέρους,
 τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἑλιπον τέκνων
 ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ
 οὕτω οἱ Ἴνδοι κτῶνται, ὥς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπα-
 νιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.

Αἱ δ' ἐσχαιαὶ κως τῆς οἰκευμένης τὰ κάλλιστα ἐλα- 106
 χον, κατὰ περ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλὸν τι κάλλιστα
 κεκρημένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ ἐσχάτη
 τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγῳ πρότερον
 εἶρηκα· ἐν ταύτῃ τοῦτο μὲν τὰ ἐμψυχα τετράποδά τε καὶ
 τὰ πετεινὰ πολλῶ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοις ἐστι,
 πάρεξ τῶν ἵππων (οὗτοι δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδι-
 κῶν, Νισαίων δὲ καλευμένων ἵππων), τοῦτο δὲ χρυ-
 σὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ κατα-
 φορεύμενος ὑπὸ ποταμῶν, ὁ δὲ ὥσπερ ἐσήμηνα ἀρπα-
 ζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν
 εἰρια καλλονῇ τε προφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν
 οἴων· καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἴνδοι ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων
 χροῶνται. Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας ἐσχάτη Ἀραβίη τῶν 107
 οἰκεομένων χωρέων ἐστὶ, ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι
 μούνη χωρέων πασέων φυόμενος καὶ σμύρνη καὶ κασίη
 καὶ κιννάμωμον καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα πλὴν τῆς

- σμύρνης δυσπετέως κτέονται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι τὴν στύρακα θυμιαῶντες, τὴν ἐς Ἑλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιαῶντες λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα [ταῦτα] τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιος ὑπόπτεροι, σμικροὶ τὰ μεγάλεια, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον, οὗτοι οὖν περ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται. οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων ἢ τῆς στύρακος τῷ 108 καπνῷ. Λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι, ὥς πᾶσα ἂν γῆ ἐπίμπλατο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἶόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἡπιστάμην γίνεσθαι. καὶ κως τοῦ θείου ἢ προνοίῃ, ὥσπερ καὶ οἶκός ἐστι, ἐοῦσα σοφῇ, ὅσα μὲν [γὰρ] ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα, ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκε, ἵνα μὴ ἐπιλίπη κατεσθιόμενα, ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνιηρὰ, ὀλιγόγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν ἐστι· ἐπικυόσκειται μοῦνον πάντων θηρίων, καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῇσι μήτρησι πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέεται. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι, ἢ δὲ δὴ λέαινα ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἓν· τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἷτιον τούτου τόδε ἐστὶ· ἐπεὶ ὁ σκύμνος ἐν τῇ μητρὶ ἐὼν ἄρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ ἔχων ὕνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους ἀμύσσει τὰς μήτρας, αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐπικνέεται καταγράφων· πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγίης οὐδὲ 109 ἐν. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἐχιδναὶ τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοισι ὑπόπτεροι ὄφιος εἰ ἐγίνοντο ὥς ἢ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δ' ἐπεὶ θορνύονται κατὰ ζεύγεα καὶ ἐν αὐτῇ ἢ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσι, ἀπτε-

μένου αὐτοῦ τὴν γονὴν ἢ θήλεα ἔπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα οὐκ ἀνίει, πρὶν ἂν διαφάγη. ὁ μὲν δὲ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ, ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιγὺνδε ἀποτίνει τῷ ἔρσενι· τῷ γονέϊ τιμωρόντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἔοντα τὰ τέκνα διεσθίει τὴν μητέρα, διαφάγοντα δὲ τὴν νηθὺν αὐτῆς οὕτω τὴν ἐκδυσιν ποιεῖται. οἱ δὲ ἄλλοι ὄφεις ἔοντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες τίκτουςί τε ὧς καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χοῆμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν δὲ νυν ἐχιδναὶ κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσὶ, οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἔοντες ἀθρόοι εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

Τὸν μὲν δὲ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀρά- 110
βιοι, τὴν δὲ κασίην ὧδε· ἐπεὶ ἂν καταδήσωνται βύρρησι καὶ δερμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλήν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέη, περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ ἀυλίζεται κούθηρα περρωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσίκελα μάλιστα, καὶ τέτριγε δεινὸν, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα, τὰ δεῖ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν οὕτω δρέπειν τὴν κασίην. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θων- 111
μαστότερον συλλέγουσι· ὅκου μὲν γὰρ γίνεται καὶ ἥτις μιν γῇ ἢ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλήν ὅτι λόγῳ οἰκότι χρεόμενοι ἐν τοισίδε χωρίοισι φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι, ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη. ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεια, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον καλέομεν, φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς προσπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὖρεσι, ἐνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι. πρὸς ὧν δὲ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφί-
ζεσθαι τάδε, βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων τὰ μέλα διαταμόντας ὥς μέγιστα κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία, καὶ σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν

- νεοσσιέων ἀπαλλάσσεσθαι ἐκάς αὐτέων, τὰς δὲ ὄρνιθας καταπετομένας [αὐτῶν] τὰ μέλα τῶν ὑποζυγίων ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιὰς, τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἰσχειν καταρροήγνυσθαι ἐπὶ γῇ· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν οὕτω τὸ κιννάμωμον, συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων ἀπι-
 112 κνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ Ἀράβιοι καλέουσι λάδανον, ἔτι τούτου θωυμασιώτερον γίνεται. ἐν γὰρ δυσοδμοτάτῳ γινόμενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγῳσι εὐρίσκεται ἐγγινόμενον οἶον γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστὶ, θνιμιῶσι τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.
- 113 Τοσαῦτα μὲν θυνμάτων περὶ εἰρήσθω, ἀπόξει δὲ τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὥς ἦδύ. δύο δὲ γένεα οἷων σφί ἐστι θώνυματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἑτέρωθι ἐστί· τὸ μὲν αὐτῶν ἕτερον ἔχει τὰς οὐράς μακράς, τριῶν πηχέων οὐκ ἐλάσσονας, τὰς εἰ τις ἐπεὶ σφί ἐπέλκειν, ἔλκεα ἂν ἔχοιεν ἀνατριβομένων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργεῖν ἐς τοσοῦτο· ἀμαξίδας γὰρ ποιεῦντες ὑποδέουσι αὐτὰς τῆσι οὐρῇσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἀμαξίδα ἐκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἷων τὰς οὐράς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν πλάτος.
- 114 Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς δύνοντα ἥλιον ἡ Αἰθιοπία χώρα ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων· αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλαφείας καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια καὶ ἔβενον καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.
- 115 Αὗται μὲν νῦν ἐν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαὶ εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ· περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ ἔρωγε ἐνδέκομαι Ἡριδανόν [τινα] καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων

ποταμὸν ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορέην ἄνε-
 μον, ἀπ' ὅτεν τὸ ἤλεκτρον φοιτᾷ λόγος ἐστὶ, οὔτε νή-
 σους οἶδα Κασσιτερίδας εἰσάσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος
 ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ ὁ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεύει
 τὸ οὖνομα, ὥς ἐστι Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ
 ποιητέῳ δέ τινος ποιηθὲν, τοῦτο δὲ οὐδενὸς αὐτόπτεω
 γενομένου [οὔ] δύναμαι ἀκοῦσαι τοῦτο μελετῶν, ὅπως
 θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης. ἐξ ἐσχάτης δ'
 ὧν ὅ τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ καὶ τὸ ἤλεκτρον. Πρὸς 116
 δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλείστος χρυσὸς φαί-
 νεται ἐών. ὅπως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο
 ἀτρεκέως εἶπαι, λέγεται δὲ ὑπὲρ τῶν γρυπῶν ἀρπάζειν
 Ἀριμασποὺς ἄνδρας μουνοφθάλμους. πείθομαι δὲ οὐδὲ
 τοῦτο, ὅπως μουνόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν
 ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποισι.
 αἱ δὲ ὧν ἐσχατιαὶ οἰκασὶ περικληῖνους τὴν ἄλλην χώραν
 καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι
 καὶ σπανιότατα ἔχειν αὐτά.

Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκληγμένον οὐρεῖ 117
 πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ οὐρεὸς εἰσι πέντε· τοῦτο
 τὸ πεδίον ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὐροῖσι ἐὼν τῶν
 Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Τρκανίων καὶ Πάρθων καὶ
 Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων, ἐπεὶ τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι
 τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέως. ἐκ δὲ ὧν τοῦ περικληῖν-
 ος οὐρεὸς τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὖνομα δὲ οὗ
 ἐστὶ Ἀκῆς· οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε διαλελαμμένος
 πενταχοῦ τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ δια-
 σφάγος ἀγόμενος ἐκάστης ἐκάστοισι, ἐπεὶ τε δὲ ὑπὸ τῷ
 Πέρσῃ εἰσὶ, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐ-
 ρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς πύλας ἐπ' ἐκάστη διασφάγι
 ἔστησε, ἀποκεκληγμένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου τὸ
 πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων πέλαγος γίνεται, ἐκδιδόν-

τος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντας δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὐ-
τοι ὦν, οἳ περ ἔμπροσθε ἐώθεσαν χαρᾶσθαι τῷ ὕδατι,
οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χαρᾶσθαι συμφορῇ μεγάλη διαχρέονται.
τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς ὥσπερ καὶ τοῖσι
ἄλλοισι ἀνθρώποισι, τοῦ δὲ θέρους σπείροντες μελίνην
καὶ σήσαμον χρηῖσκοντο τῷ ὕδατι. ἐπεὰν ὦν μηδὲν σφι
παραδίδωται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοί
τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως
βοῶσι ὠρνούμενοι, ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν
μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο πε-
ρουσας. ἐπεὰν δὲ διάκορος ἢ γῆ σφέων γέννηται πίνουσα
τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληῖνται, ἄλλας δ'
ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα
τῶν λοιπῶν. ὥς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μέγала
προησδόμενος ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ
ἔχει οὕτω.

- 118 ΤΩΝ δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἐπὶ ἀνδρῶν, ἕνα
αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε ὑβρίζοντα τὰδε ἀποθανεῖν
αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἤθελε ἐς τὰ βασιλῆα
ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ
νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ μάγῳ ἔσοδον εἶναι
παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου, ἣν μὴ γυναικὶ τυγχάνη
μισγόμενος βασιλεὺς. οὐκ ὦν δὴ Ἰνταφέρνης ἐδικαίειν
οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ' ὅτι ἦν τῶν ἐπτά, ἐσιέναι
ἤθελε· ὁ δὲ πυλουργὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώ-
ρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσεσθαι. ὁ δὲ Ἰν-
ταφέρνης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν ποιέει τοιάδε·
σπασάμενος τὸν ἀκινάκην ἀποτάμνει αὐτῶν τὰ τε ὦτα
καὶ τὰς ῥίνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου
119 περὶ τοὺς ἀνχένας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε. Οἱ δὲ τῷ
βασιλεῖ δεικνύουσι ἑαυτοὺς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον, δι'
ἦν πεπονθότες εἶησαν. Λαρεῖος δὲ ἀρρωδήσας, μὴ

κοινῷ λόγῳ οἱ ἔξ πεποικηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπειμπόμενος ἕνα ἕκαστον ἀπεπειράτο γνώμης, εἰ συνέπαινοι εἶσι τῷ πεποικημένῳ. ἔπει τε δὲ ἐξέμαθε, ὥς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἴη ταῦτα πεποικηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνεα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκητῆρας πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν, συλλαβὼν δὲ σφεας ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως κλαίεσκε ἄν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεῦσα δὲ αἰεὶ τὸν αὐτὸ τοῦτο τὸν Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτεῖραι μιν, πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρεῖος διδοῖ ἕνα τῶν δεδεμένων οἰκητῶν ῥύσασθαι, τὸν βούλει ἐκ πάντων. Ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνατο τάδε· Εἰ μὲν δὴ μοι διδοὶ βασιλεὺς ἐνός τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν. Πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θωυμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε· ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα τὸν ἀδελφεὸν ἔλλεν περιεῖναι τοι, ὅς καὶ ἄλλοτριώτερός τοι τῶν παίδων καὶ ἔσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστί. Ἡ δ' ἀμείβετο τοισίδε· ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο, εἰ θαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατὴρ δὲ καὶ μητὴρ οὐκέτι μεν ζώντων ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χροομένη ἔλεξα ταῦτα· Εὖ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνή, καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε, τὸν παραιτέτο, καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἥσθεις αὐτῇ, τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἰς αὐτῇ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

ΚΑΤΑ δὲ κοινὴ μάλιστα τὴν Καμβύσει νουῖσον ἐγέ- 120
νετο τάδε. ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων ὑπαρχος Ὀροίτης ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος

- οὐκ ὁσίον· οὔτε γάρ τι παθῶν οὔτε ἀκούσας μάταιον
 ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου οὔτε ἰδὼν πρότερον
 ἐπεθύμησε λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι, ὥς μὲν οἱ πλεῖνες
 λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· ἐπὶ τῶν βασιλέος θυ-
 ρέων κατήμενον τὸν τε Ὀροίτεα καὶ ἄλλον Πέρσην, τῷ
 οὖνομα εἶναι Μιτροβάτεια, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δα-
 σκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νεῖκεα συμπεσέειν· κρι-
 νομένων δὲ περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν τὸν Μιτροβάτεια τῷ Ὀροίτῃ
 προφέροντα· Σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὅς βασιλεῖ νῆσον
 Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτήσαιο,
 ὥδε δὴ τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι, τὴν τῶν τις ἐπι-
 χωρίων πεντεκαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστὰς ἔσχε, καὶ νῦν
 αὐτῆς τυραννεύει; Οἱ μὲν δὴ μὲν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα
 καὶ ἀλγῆσαντα τῷ ὀνειδεῖ ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὕτω τὸν
 εἰπαντα ταῦτα τίσασθαι, ὥς Πολυκράτεια πάντως ἀπο-
 121 λέσαι, δι' ὅντινα κακίως ἤκουσε. Οἱ δὲ ἐλάσσονες λέ-
 γουσι πέμψαι Ὀροίτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτενδῇ χρήμα-
 τος δεησόμενον (οὐ γὰρ ὧν δὴ τοῦτο γε λέγεται), καὶ
 τὸν Πολυκράτεια τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρ-
 εἶναι δὲ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον. καὶ κως εἰτ' ἐν
 προνοίῃς αὐτὸν καταλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα,
 εἴτε καὶ συντυχίῃ τις τοιαύτῃ ἐπεγένετο — τὸν τε γὰρ
 κήρυκα τὸν Ὀροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν
 Πολυκράτεια (τυχεῖν γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖ-
 122 χον) οὔτε τι μεταστραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι. Αἰτίαι
 μὲν δὴ αὗται διφάσιαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυ-
 κράτεος γενέσθαι, πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις
 βούλεται αὐτέων. ὁ δὲ ὧν Ὀροίτης ἱζόμενος ἐν Μαγνη-
 σίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένη ἐπεμπε Μύρ-
 στον τὸν Γύγεω ἄνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέ-
 ροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης
 γὰρ ἐστὶ πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἰδμεν Ἑλλήνων, ὅς θαλασ-

τοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνω τε τοῦ Κνωσσίου, καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἤρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπίνης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὦν ταῦτά μιν διανοεύμενον ὁ Ὀροίτης πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· Ὀροίτης Πολυκράτει ὦδε λέγει. πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι καὶ χορήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὦδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεαυτὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καὶ υιοὶ τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως· σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χορήματα τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκέν τε χρημάτων ἄρξεις ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. εἰ δέ μοι ἀπιστείεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἔων, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω. Ταῦτα ἀκούσας Πολυκράτης ἤσθη τε καὶ ἐβού- 123 λετο· καὶ κως, βιβαίετο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου ἄνδρα τῶν ἀσπιῶν, ὅς οἱ ἦν γραμματιστής· ὅς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτους ἔοντα ἀξιοθέτητον ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. ὁ δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἔοντα προσδόκιμον ἐποίησε τοιάδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε, καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας εἶχε ἐτοίμας. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος καὶ θεησάμενος ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτει. Ὁ δὲ πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ 124 τῶν φίλων ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι, πρὸς δὲ καὶ ἰδοῦσης τῆς θυγατρὸς ὅψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεε οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἔοντα λουῖσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡλίου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν

ὅψιν παντοίῃ ἐγίνετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεα παρὰ τὸν Ὀροίτεα, καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίζετο. ὁ δὲ οἱ ἠπέλιψε, ἣν σὼς ἀπονοστήσῃ, πολλὸν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἣ δὲ ἡρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρ-
 125 θενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι. Πολυκράτης δὲ πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας ἐπλωε παρὰ τὸν Ὀροίτεα, ἅμα ἀρόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἐταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκῆδεα τὸν Καλλιφῶντος Κροτωνιήτην ἄνδρα, ἰητρόν τε ἑόντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἐσωτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίῳ γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξιός ἐστι Πολυκράτει με-
 γαλοπρεπεῖην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγῆσιος Ὀροίτης ἀνεσταύρωσε· τῶν δὲ οἱ ἐπο-
 μένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἰδέναι ἑόντας ἐλευθέρους, ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὅψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς, ὅπως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιεὶς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ οἱ Ἀμα-
 σις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.

126 Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεος τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσεω θάνατον καὶ τῶν μάγων τὴν βασιλητὴν μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλει μὲν οὐδὲν Πέρσας ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχὴν, ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτροβάτεα τὸν ἐκ Δασκυ-

λείον ὑπαρχον, ὅς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεια ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτροβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἀνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα καὶ τινα ἀγγραρήϊον Δαρείου ἐλθόντα παρ' αὐτὸν, ὥς οὐ πρὸς ἡδονήν οἱ ἦν τὰ ἀγγελλόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' ὁδόν, ἀποκτείνας δέ μιν ἠφάνισε αὐτῷ ἴππῳ. Δαρεῖος δὲ 127 ὥς ἔσχε τὴν ἀρχήν, ἐπεθύμει τὸν Ὀροῖτεια τίσασθαι πάντων τε τῶν ἀδικημάτων εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτροβάτεω καὶ τοῦ παιδός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰσθμῆς στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν ὅτε οἱ οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχήν, καὶ τὸν Ὀροῖτεια μεγάλην τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν, τὸν χίλιοι μὲν Περσέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τὸν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικόν. πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε· ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι τοῦτο ὑμέων ὑποστάς ἐπιτελέσειε σοφίῃ καὶ μὴ βίῃ τε καὶ ὁμίλῳ; ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον οὐδέν. ὑμέων δὴ ὦν τίς ἂν μοι Ὀροῖτεια ἢ ζῶοντα ἀγάγοι ἢ ἀποκτείνειε; ὅς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν δύο ἡμέων ἤϊστωσε, Μιτροβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμεῦ κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρὶν τι ὦν μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακὸν καταλαμπτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτω. Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, τῶν δὲ 128 ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων ποιεῖν ταῦτα. ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος κατελάμβανε κελεύων πάλλεσθαι· παλλομένων δὲ λαγχάνει ἐκ πάντων Βαρατος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαραῖος ποιεῖ τοιάδε βιβλία γραψάμενος πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρη-

γμάτων σφρηγιδά σφι επέβαλε τὴν Δαρείου, μετὰ δὲ ἦτε ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδεις. ἀπικόμενος δὲ καὶ Ὀροίτεω ἐς ὄψιν ἔλθων τῶν βιβλίων ἐν ἑκάστῳ περιαιρούμενος ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιλεῖσι ἐπιλέγεσθαι· γραμματιστὰς δὲ βασιλεῖς οἱ πάντες ὕπαρχοι ἔχουσι· ἀποπειρούμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, εἰ οἱ ἐνδεξαίετο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀροίτεω. ὁρῶν δὲ σφεας τὰ τε βιβλία σεβομένους μεγάλως καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζόνως, διδοὶ ἄλλο, ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τοιάδε· ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα. οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετήκάν οἱ τὰς αἰχμὰς. ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειδομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσύνσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοὶ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγράπτῳ· Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσησι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεα. οἱ δὲ δορυφόροι ὥς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκιννάκας κτείνουσι παραντίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετῆλθον.

- 129 Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα συνῆνυκε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῶσκοντα ἀπὸ ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα. καὶ κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἐωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἰητρικὴν τούτοις ἐχράτο. οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα κακὸν μέζον ἐργάζοντο. ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἶχετο, τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκλήδεος τὴν τέχνην ἀγγέλλει τῷ Δα-

ραίῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ' ἑαυτὸν ἐκέ-
 λευσε. τὸν δὲ ὥς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀρολίῳ ἀνδραπό-
 δοῖσι ὁκουδὴ ἀπημελημένον, παρῆγον ἐς μέσον πέδας
 τε ἔλκοντα καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον. Σταθέντα δὲ ἐς μέ- 130
 σον εἰρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο· ὁ δ'
 οὐκ ὑπεδέκετο, ἄρρωθέων, μὴ ἑαυτὸν ἐκφήνας τὸ πα-
 ράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεστερημένος. κατεφάνη τε τῷ
 Δαρείῳ τεχνάζειν ἐπιστάμενος, καὶ τοὺς ἀγαρόντας
 αὐτὸν ἐκέλευσε μάστιγας τε καὶ κέντρα παραφέρειν ἐς τὸ
 μέσον. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φᾶς ἀτρεκέως μὲν
 οὐκ ἐπίστασθαι, ὁμιλήσας δὲ ἰητρῷ φλαύρως ἔχειν τὴν
 τέχνην. μετὰ δὲ ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι
 χρεόμενος καὶ ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων ὕπνου
 τέ μιν λαγχάνειν ἐποίησε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μιν
 εἶντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπουν ἐσεσθαι.
 δωρέεται δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων
 δύο ξεύρεσι· ὁ δὲ μιν ἐπείρετο, εἰ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν
 ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγιέα ἐποίησε. ἡσθεῖς δὲ τῷ
 ἔπει ὁ Δαρεῖος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑαυτοῦ γυναῖ-
 κας. παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖ-
 κας, ὥς βασιλεῖ οὗτος εἶη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε. ὑπο-
 τύπτουσα δὲ αὐτέων ἐκάστη φιάλῃ ἐς τοῦ χρυσοῦ τὴν
 θήκην ἐδωρέετο τὸν Δηموκῆδεα, οὕτω δὴ τι δαφιλεῖ
 δωρεῇ, ὥς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατή-
 ρας ἐπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὐνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέ-
 γετο, καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

Ὁ δὲ Δημοκῆδης οὗτος ὥς ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος 131
 Πολυκράτει ὠμίλησε· πατρὶ συνείχετο ἐν Κρότῳ ὁρ-
 γὴν χαλεπῶ· τοῦτον ἐπεὶ τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολι-
 πὼν οἶχετο ἐς Αἰγίναν. καταστάς δὲ ἐς ταύτην τῷ πρώτῳ
 ἔτει ὑπερεβάλετο τοὺς ἄλλους ἰητροὺς, ἀσκευῆς περ
 εὖ καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργα-

- λήϊα. καὶ μιν δευτέρῳ ἔτει ταλάντου *Αἰγυιῆται* δημοσίῃ μισθεύνται, τρίτῳ δὲ ἔτει Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνέων, τετάρτῳ δὲ ἔτει Πολυκράτης θυῶν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο εἰς τὴν Σάμον. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρός οὐκ ἤκιστα Κροτωνιῆται ἱητροὶ εὐδοκίμησαν· ἐγένετο γὰρ ὦν τοῦτο, ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἱητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι, δεύτεροι δὲ Κυρηναῖοι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι
- 132 ἤκουον μουσικὴν εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι. Τότε δὲ ὁ *Δημοκῆδης* ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξησάμενος *Δαρείου* οἶκόν τε μέγιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐργεγόνεε, πλὴν τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἑλληνας ἀπιέναι πάντα τὰ ἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἱητροὺς, οἱ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι διότι ὑπὸ Ἑλληνος ἱητροῦ ἐσώθησαν, τούτους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρύσατο, τοῦτο δὲ μάντιν Ἥλειον Πολυκράτει ἐπισπόμενον καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοις ἐρρύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα *Δημοκῆδης* παρὰ βασιλεῖ.
- 133 Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα τὰδε ἄλλα συνέβαινε γενέσθαι· Ἀτόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ, *Δαρείου* δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφν φῦμα, μετὰ δὲ ἐκραγὲν ἐνέμετο πρόσφ. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἢ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί, ἐπεὶ τε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν *Δημοκῆδεα*, καὶ οἱ ἐπέδεξε. ὁ δὲ φᾶς ὑγιέα ποιήσειν ἐξορκοῖ μιν ἢ μὲν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο, τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ, δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην ἐστὶ
- 134 φέροντα. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰώμενος ὑγιέα ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Δημοκῆδεος* ἢ Ἀτοσσα προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ *Δαρείῳ* λόγον τοιόνδε· Ὡ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κᾶτῃσαι, οὔτε τι

ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναιμι Πέρσῃσι. οἶκός δ' ἐστὶ ἄνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων δεσπότην φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι, ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφοτέρω δέ τοι φέρει ταῦτα ποιεῖν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστέωτα, καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ μὴδ' σχολὴν ἄγοντες ἐπιβουλεύσῃ τοι. νῦν γὰρ ἂν τι καὶ ἀποδέξαιω ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται. Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε, ὁ δ' ἀμείβεται τοισίδε· Ὡ γύναι, πάντα, ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσῃν, εἰρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι ξεύξας γέφυραν ἐκ τῆσδε τῆς ἡπείρου ἐς τὴν ἑτέραν ἡπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ ταῦτα ὀλίγον χρόνου ἔσται τελεῦμενα. Λέγει Ἀττοσσα τάδε· Ὅρα νυν, ἐπὶ Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔασον· οὔτοι γὰρ, ἐπεὶ σὺ βούλῃ, ἔσονται τοι· σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ἐπιθυμέω γὰρ, λόγῳ πυνθανομένη, Ἀκαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπεύνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγῆσασθαι τοῦτον, ὅς σε τὸν πόδα ἐξήσατο. Ἀμείβεται Δαρεῖος· Ὡ γύναι, ἐπεὶ τοῖνυν τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἄμεινον εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτοὺς, οἳ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν ἐξαγγελεύσῃ ἡμῖν· καὶ ἐπειτεν ἐξεπιστάμενος ἐπ' αὐτοὺς τρέφομαι. Ταῦτα εἶπε καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ 135 ἔργον ἔποιεε. ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἡμέρῃ ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα ἐντέλλετό σφι ἐπομένους Δημοκῆδεϊ διεξελθεῖν τὰ παρα-

θαλάσσια τῆς Ἑλλάδος, ὅπως τε μὴ διαδοῖσεται σφεας
ὁ Δημοκίδης, ἀλλὰ μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσι. ἐν-
τειλάμενος δὲ τούτοις ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν
Δημοκίδεα ἐδέετο αὐτοῦ, ὅπως ἐξηγησάμενος πᾶσαν
καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ᾗξει.
δῶρα δὲ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε
πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λαβόντα ἄγειν, φᾶς ἄλλοι οἱ
πολλαπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα οἱ
ἔφη συμβαλέεσθαι πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα
οἱ πλώσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπ' οὐ-
δενὸς δολεροῦ νόου ἐπηγγέλλετο οἱ ταῦτα, Δημοκίδης
δὲ δείσας, μὴ εὖ ἐκπειρῶτο Δαρεῖος, οὔτι ἐπιδραμῶν
πάντα τὰ διδόμενα ἐδέετο, ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ κατὰ
χώρην ἔφη καταλείπειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι,
τὴν μέντοι ὀλκάδα, τὴν οἱ Δαρεῖος ἐπηγγέλλετο ἐς τὴν
δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος
δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρεῖος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ
136 θάλασσαν. Καταβάντες δ' οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοι-
νίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλή-
ρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαυλὸν μέγαν παντοίων ἀγα-
θῶν· παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλωον ἐς τὴν Ἑλλάδα,
προσίσχοντες δὲ αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθνεῦντο
καὶ ἀπεγράφοντο, ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνο-
μαστότατα θηησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίας ἐς Τά-
ραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥησιώνης τῆς Δημοκίδεος Ἀρι-
στοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο μὲν τὰ
πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικῶν νεῶν, τοῦτο δὲ αὐ-
τοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε ὥς κατασκόπους δῆθεν ἔοντας·
ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκίδης ἐς τὴν Κρό-
τωνα ἀπικνέεται. ἀπικμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυ-
τοῦ ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ παρὲ-
137 λαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι. Πλώοντες δὲ ἐνθεῦτεν

οἱ Πέρσαι καὶ διώκοντες Δημοκῆδεα ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, εὐρόντες δέ μιν ἀγοράζοντα ἄπτοντο αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν καταρρωθέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προέναι ἐτοῖμοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντίπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας προῖσχομένους ἔπεα τάδε· Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὄρατε τὰ ποιεέτε· ἄνδρα βασιλέος δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέσθε. κῶς ταῦτα βασιλεῖ Δαρείῳ ἐκχρήσσει περιυβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιούμενα ἔξει καλῶς, ἣν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ τῆσδε προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ προτέρην ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα; Ταῦτα λέγοντες τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ὦν ἔπειθον, ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκῆδεα καὶ τὸν γυνλὸν, τὸν ἅμα ἤγοντο, ἀπαιρεθέντες ἀπέπλουν ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδ' ἔτι ἐξήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἔκμαθῆν, ἐδτερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσούδε μέντοι ἐντετέλατό σφι Δημοκῆδης ἀναγομένοισι, κελεύων εἰπεῖν σφέας Δαρείῳ, ὅτι ἄρμостαι τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκῆδης γυναικα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἦν οὖνομα πολλὸν παρὰ βασιλεῖ. κατὰ δὴ τοῦτό μοι δοκεῖ σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκῆδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείον ἑὸν καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος. Ἀναχθέντες δὲ 138 ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυρίην, καὶ σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος ἀνὴρ Ταραντίως φηγὰς ὀυσάμενος ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρείον. ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτοῖμος ἦν διδόναι τοῦτο ὃ τι βούλοιο αὐτός. Γίλλος δὲ αἰρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἦν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλώῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούνοους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατὰγοντας γίνεσθαι, δοχέων ἀπὸ

τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα δὴ τὴν κάτωδὸν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον εἰς Κνίδον κατάγει σφέας ἐκέλευε Γίλλον εἰς Τάραντα· πειθόμενοι δὲ Δαρεῖω Κνίδιοι Ταραντίνους οὐκ ᾧν ἐπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη, οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατὰ-σχοποὶ ἐγένοντο.

- 139 *ΜΕΤΑ* δὲ ταῦτα Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἰρέει, πολίων πάσῃων πρῶτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσειω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον ἄλλοι τε συχνοὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὥς οἰκὸς, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θεηταί, τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκειος, Πολυκράτεος τε ἐὼν ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίῃ τις τοιήδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἡγόραζε ἐν τῇ Μέμφι. ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσειω καὶ λόγον οὐδενὸς κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν ὁρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος θείῃ τύχῃ χρεόμενος λέγει· Ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος, δίδωμι δὲ ἄλλως, εἰ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι. πάντως τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα. Ὁ μὲν δὴ Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπολωλέ-
 140 *ναι δι'* εὐηθείην, ὥς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ μάργῳ ἐπανέστησαν οἱ ἐπὶ καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ Δαρεῖος τὴν βασιληίην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν, ὥς ἡ βασιληίη περιεληλύθει ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δε-

θέντι τὸ εἶμα. ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἔζετο ἐς τὰ πρό-
θυρα τῶν βασιλέως οἰκίῶν καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης
εἶναι. ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πύλουρος τῷ βασιλεῖ·
ὁ δὲ θωυμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· Καὶ τίς ἐστὶ Ἑλλή-
νων εὐεργέτης, τῷ ἐγὼ προαιδεῦμαι, νεωστὶ μὲν τὴν
ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε δ' ἢ τις ἢ οὐδεὶς κω παρ' ἡμέας
αὐτῶν, ἔχω δὲ χρέος εἰπεῖν οὐδέν· ἀνδρὸς Ἑλληνος·
ὅμως δὲ αὐτὸν παραάγετε ἔσω, ἵνα εἰδῶ, τί ἐθέλων λέγει
ταῦτα. Παρῆγε ὁ πύλουρος τὸν Συλοσῶντα· σιάντα
δὲ ἐς μέσον εἰρώτεον οἱ ἐρμηνέες, τίς τε εἶη καὶ τί
ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέως. εἶπε ὧν ὁ Συλο-
σῶν πάντα τὰ περὶ τὴν γλάνίδα γενόμενα, καὶ ὥς αὐτὸς
εἶη ἐκεῖνος ὁ δοῦς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· Ὁ
γενναιότατε ἀνδρῶν, σὺ ἐκεῖνος εἶ, ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν
ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρὰ, ἀλλ' ὧν ἴση
γε ἢ χάρις ὁμοίως, ὥς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι.
ἀντ' ὧν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὥς
μὴ κοτέ τοι μεταμελήσῃ Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὐ ποι-
ήσαντι. Λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· Ἐμοὶ μῆτε
χρυσὸν, ὧ βασιλεῦ, μῆτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασω-
σάμενός μοι [δός] τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν ἀδελφεοῦ
τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτεω ἔχει
δοῦλος ἡμέτερος, ταύτην μοι δός ἄνευ τέφρονος καὶ ἐξαν-
δραποδίσιος. Ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος ἀπέστειλλε στρα- 141
τιὴν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ τὰ γε-
νόμενον, ἐντειλάμενος, ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν,
ταῦτά οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασ-
σαν ὁ Ὀτάνης ἔστειλλε τὴν στρατιήν. Τῆς δὲ Σάμου 142
Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπάην
παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν· τῷ δικαιοτάτῳ
ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι οὐκ ἐξεγένετο. ἐπειδὴ γὰρ
οἱ ἐξηγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίησε τοιαῦτα·

πρῶτα μὲν Διὸς ἑλευθερίου βωμὸν ἰδρύνσατο, καὶ τε-
 μενος περὶ αὐτὸν οὖρισε τοῦτο, τὸ νῦν ἐν τῷ προα-
 σταίῳ ἐστὶ, μετὰ δὲ ὥς οἱ ἐπεποιήτο, ἐκκλησίην συνα-
 γείρας πάντων τῶν ἀσίων ἔλεξε τάδε· Ἐμοί, ὡς ἴσασιν
 καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος
 ἐπιτέτραπται, καὶ μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ
 δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω, αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιή-
 σω· οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν
 ὁμοίων ἑαυτῷ οὔτε ἄλλος, ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πο-
 λυκράτης μὲν νῦν ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ, ἐγὼ
 δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγο-
 ρεύω. τοσάδε μέντοι δικαίῳ γέρεα ἐμεινωτῷ γενέσθαι
 ἐκ μεν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἐξ τά-
 λαντά μοι γενέσθαι, ἱρωσύνην δὲ πρὸς τούτοις αἰρεῖν
 μαι αὐτῷ τέ μοι καὶ τοῖσι ἅπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι τοῖς
 Διὸς τοῦ Ἑλευθερίου, τῷ αὐτὸς τε ἱρὸν ἰδρυσάμην καὶ
 τὴν ἑλευθερίην ὑμῖν περιτίθηναι. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖς
 Σαμίοις ἐπηγγέλλετο, τῶν δὲ τις ἐξαναστάς εἶπε· Ἀλλ'
 οὐδ' ἄξιός ἐστι σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγωνάς τε κακῶς καὶ
 ἐὼν ὄλεθρος, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως λόγον δώσεις τῶν με-
 143 χειρίσας χρημάτων. Ταῦτα εἶπε ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖς
 δόκιμος, τῷ οὖνομα ἦν Τελέσαρχος. Μαιάνδριος δὲ
 νόφ λαβὼν, ὥς εἰ μετήσει τὴν ἀρχὴν, ἄλλος τις ἀντὶ
 αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐδ' ἐτι ἐν νόφ εἶχε μετ-
 εἶναι αὐτήν, ἀλλ' ὥς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, με-
 ταπεμπόμενος ἕνα ἑκάστον, ὥς δὴ λόγον τῶν χρημάτων
 δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδε-
 δέατο, Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλ-
 πίτων δὲ μιν ἀποθανέσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τῷ οὖνομα ἦν
 Ἀνάκρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατὰσχῃ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ
 πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας· οὐ γάρ
 144 δὴ, ὥς οἴκασιν, ἐβούλοντο εἶναι ἐλεύθεροι. Ἐπειδὴ οὖν

ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι κατάγοντες Σύλο-
 σῶντα, οὔτε τίς σφι χεῖρας ἀνταίρειται, ὑπόσπονδοί
 τε ἔφασαν εἶναι ἐτοῖμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιᾶται
 καὶ αὐτοὺς Μαιάνδρις ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς νήσου. καται-
 νέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις Ὀτάνεω καὶ σπείσαμένου τῶν
 Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι κατεναν-
 τίου τῆς ἀκροπόλιος ἐκατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυ- 145
 ράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπομαργότερος, τῷ οὖνομα ἦν Χα-
 ρίλεως· οὗτος ὅτιδ' ἑξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο·
 καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ προησόμενα καὶ διακύ-
 ψας διὰ τῆς γοργύρης, ὥς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως
 κατημένους, ἔβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ ἐθέλειν
 ἔλθειν ἐς λόγους. ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαν-
 τας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἑωυτόν. ὥς δὲ ἤχθη
 ταχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπι-
 θέσθαι τοῖσι Πέρσῃσι, λέγων τοιαύδε· Ἐμὲ μὲν, ὃ κά-
 κιστε ἀνδρῶν, ἐόντα σεωυτοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα
 οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δῆσας γοργύρης ἡξίωσας, ὕρέων
 δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τε σε καὶ ἄνοικον ποιεῦν-
 τας οὐ τολμᾶς τίσασθαι, οὕτω δὴ τι ἐόντας εὐπετέας
 χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ
 δὸς τοὺς ἐπικούρους, καὶ σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς
 ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτὸν δὲ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου
 ἐτοῖμός εἰμι. Ταῦτα ἔλεξε ὁ Χαρίλεως· Μαιάνδριος 146
 δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο
 ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὥς δοῖναι τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν
 περιέσεσθαι τῆς βασιλείας, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συ-
 λοςῶντι, εἰ ἀπονητὶ ἐμελλε ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον
 τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας ἤθελε ὥς ἀσθὲ-
 νέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πράγματα καὶ οὕτω παρα-
 διδόναι, εὖ ἐξεπιστάμενος, ὥς παθόντες οἱ Πέρσαι
 κακῶς προσεμικρανέεσθαι ἐμελλον τοῖσι Σαμίοις,

εἰδώς τε ἐκὼν τῷ ἀσφαλῆα ἐκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε, ἐπεὰν αὐτὸς βούληται· ἐπεποιήτο γὰρ οἱ κρυπτῇ διῶρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλώει ἐκ τῆς Σάμου, τοὺς δὲ ἐπικούρους πάντας ὁπλίτας ὁ Χαρίλεως καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκούντας τε δὴ πάντα συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπικούροι τῶν Περσέων τοὺς διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἔοντας ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίουν, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθειε, πιεζόμενοι δὲ οἱ ἐπικούροι ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν
 147 ἀκρόπολιν. Ὀτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας ἐντολὰς τε, τὰς Δαρείους ἀποστέλλων ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων μήτε ἀνδραποδίξασθαι, ἀπαθῆα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νήσον Συλοσῶντι, τοῦτων μὲν τῶν ἐντολῶν μεμνημένος ἐπελανθάνετο, ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ πάντα, τὸν ἄν λάβωσι, καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα, ὁμοίως κτείνειν. ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκειον, οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, ὁμοίως ἐν
 148 τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ. Μαιάνδριος δ' ἀποδράς ἐκ τῆς Σάμου ἐκπλώει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικόμενος δ' ἐς αὐτὴν καὶ ἀνευεϊκάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίησε τοιαῦτα· ὅπως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεια προθίετο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτὰ, ὁ δὲ ἂν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένει τῷ Ἀναξανδρίδῃ ἐν λόγοις εἶν, βασιλεύοντι Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅπως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθάνυμαξέ τε καὶ ἐξέπλησσετο· ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφρέσθαι αὐτῶν ὅσα βούλοιο. τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς ἐπαυτος Μαιάνδριον ὁ Κλεομένης δικαιοτάτος ἀνδρῶν γίνεται, ὃς λαβεῖν μὲν

διδόμενα οὐκ ἐδικαίευν, μαθὼν δὲ, ὥς ἄλλοισι διδοῦς τῶν ἀστῶν εὐρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξείνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπείσῃ ἡ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν γενέσθαι. οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκέρηξαν Μαιάνδριον. Τὴν δὲ
 149 Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι παρέδοσαν Συλοσῶντι ἐρῆμον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρω μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης ἐκ τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου, ἥ μιν κατέλαβε νοσήσαι τὰ αἰδοῦα.

Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου
 150 Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι· ἐν ὅσῳ γὰρ ὅ τε μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπὶ ἐπανεστήσαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάδατο. καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον· ἐπεὶ τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιοῦντα· τὰς μητέρας ἐξελόντες γυναικὰ ἐκαστος μίαν προσεξαιρέετο, τὴν ἐβούλετο, ἐκ τῶν ἐαυτοῦ οἰκίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαγόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἐκαστος σιτοποιῶν ἐξαίρετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτάς, ἵνα μὴ σφῶν τὸν σίτον ἀναισιμώσωσι. Πυνθόμενος δὲ
 151 ταῦτα ὁ Δαρείος καὶ συλλέξας πᾶσαν τὴν ἐαυτοῦ δύναμιν ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς, ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρκειε φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαλόντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι καταρχέοντο καὶ κατέσκαπτον Δαρείον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ, καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος·
 Τί κατήσθε ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἄλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι. Τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων, οὐδαμὰ ἐλπίζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν. Ἐπὶ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυ-
 152 θότος ἤδη ὁ Δαρείος τε ἡσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οὐ

- δυνατὴ εἶδ' ἔλιν τοὺς Βαβυλωνίους. καίτοι πάντες
 σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκει ἐς αὐτὸν
 Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὥς ἐδύνατο ἔλιν σφεάς ἄλλοισι τ
 σοφίσμασι πειρησάμενος, καὶ δὴ καὶ τῷ Κύρος εἰλ
 σφεας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐ
 φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφεας οἷός τε ἦν ἔλιν
 153 Ἐνθαῦτα εἰκοστῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεραβύζου τούτου
 ὅς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν μάγον κατελόν
 των, τούτου τοῦ Μεραβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέ
 ρας τότε· τῶν αἱ σιτοφόρων ἡμιόνων μία ἔτεκε. ὥς δ
 οἱ ἐξηγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἰδ
 τὰ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τ
 γεγονὸς ἐβουλεύετο. καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου
 ῥήματα, ὅς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἑπεάν περ ἡμίονοι τέ
 κωσι, τότε τὸ τεῖχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φή
 μην Ζωπύρῳ ἐδόκεε εἶναι ἀλώσιμος ἡ Βαβυλὼν· σὺν
 γὰρ θεῷ ἐκείνόν τε εἶπεν καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμί
 154 νον. Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόνσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶν
 ἀλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρεῖῳ ἀπεπνυθάνετο, εἰ περ
 πολλοῦ κάρτα ποιεέται τὴν Βαβυλῶνα ἔλιν. πνυθόμε
 νος δέ, ὥς πολλοῦ τιμῶτο, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅπως αὐ
 τός τε ἔσται ὁ ἔλων αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται
 κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσ
 μεγάθεος τιμῶνται· ἄλλα μὲν νυν οὐκ ἐφράζετο ἐργ
 δυνατὸς εἶναι μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυτοῦ
 λωβησάμενος αὐτομολήσεις ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν ἑλα
 φρῷ ποιησάμενος ἑωυτὸν λωβᾶται λῶβην ἀνήκεστον
 ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν θίνα καὶ τὰ ὕδατα καὶ τὴν κό
 μην κακῶς περικείρας καὶ μαστιγώσας ἦλθε παρὰ Δα
 155 ρεῖον. Δαρεῖος δέ κάρτα βαρέως ἦνεν ἰδὼν ἀνδρ
 δοκιμώτατον λελωβημένον, ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπη
 δήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἶρετό μιν, ὅστις εἴη ὁ λωβησά

μενος καὶ ὅ τι ποιήσαντα. ὁ δὲ εἶπε· Οὐκ ἔστι οὗτος
 ὠνὴρ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἐστὶ δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ᾧδε
 διαθεῖναι, οὐδέ τις ἀλλοτρίων, ᾧ βασιλεῦ, τάδε ἐργα-
 σται, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτὸν, δεινὸν τι ποιούμενος
 Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελαῖν. Ὁ δ' ἀμείβετο· Ὡς
 σχετιώτατε ἀνδρῶν, ἐργῷ τῷ αἰσχίστῳ οὖνομα τὸ κάλ-
 λιστον ἔδεν, φᾶς διὰ τοὺς πολιορκευμένους σεωυτὸν
 ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ' ᾧ μάταιε λεωβημένου σεῦ
 θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας
 τῶν φρενῶν σεωυτὸν διαφθείρας; Ὁ δὲ εἶπε· Εἰ μὲν
 τοι ὑπερετίθεα τὰ ἐμελλον ποιήσειν, οὐκ ἂν με περι-
 είδες, νῦν δ' ἐπ' ἐμεωυτοῦ βαλόμενος ἐπρηξα. ἤδη ὦν
 ἦν μὴ τῶν σῶν θεήσῃ, αἰρέομεν Βαβυλῶνα. ἐγὼ μὲν γὰρ
 ὥς ἔχω αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς,
 ὥς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα. καὶ δοκέω πείσας σφέας
 ταῦτα ἔχειν οὕτω τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δὲ, ἀπ' ἧς
 ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δε-
 κάτην ἡμέρην τῆς σεωυτοῦ στρατιῆς, τῆς οὐδεμία ἔσται
 ὥρῃ ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σε-
 μιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὐτῆς ἀπὸ τῆς
 δεκάτης ἐς ἐβδόμην ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ
 τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἐβδόμης
 διαλιπὼν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτεν ἄλλους κάτισον
 ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένας πύλας τετρα-
 κισχιλίους. ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυ-
 νούντων μήτε οὗτοι, πλὴν ἐργχειριδίων· τοῦτο δὲ ἔαν
 ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἴκοσθην ἡμέρην ἰδέως τὴν μὲν ἄλ-
 λην στρατιὴν κελεύειν περίξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖ-
 χος, Πέρσας δὲ μοι τάξον κατὰ τε τὰς Βηλίδας καλεο-
 μένας πύλας καὶ Κισσίας· ὥς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμεῖο με-
 γάλα ἔργα ἀποδεξαμένου τά τε ἄλλα ἐπιτρέψονται ἐμοὶ
 Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάρδας.

τὸ δ' ἐνθεῦτεν ἐμοί τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τὰ δεῖ ποιεῖν. Ταῦτα ἐντειλάμενος ἦγε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρέφόμενος ὥς δὴ ἀληθέως αὐτόμολος. ὁρέοντες δὲ αὖ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι κατέτρεχον κατὰ καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἑτέραν πύλην εἰσώτεον τίς τε εἴη καὶ ὅτεν δεόμενος ἦκοι. ὁ δὲ σφι ἠγόρευε, ὡς εἴη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολέοι ἐς ἐκείνους. ἦγον δὴ μὲν οἱ πυλῶροι, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστὰς δὲ ἐπ' αὐτὰ κατοικτιζέτο, φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ ἐπεπόνθεε ὑπ' ἐώντου, παθῆναι δὲ ταῦτα, διότι συμβουλευσαὶ οἱ ἀπανιστάναί τὴν στρατιήν, ἐπεὶ τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσεως. Νῦν τε, ἔφη λέγων, ἐγὼ ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἦκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ καὶ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ δὴ ἐμέ γε ὥδε λαβησάμενος καταπροῖξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων. Τοιαῦτα ἔλεγε. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὥτων ἐστεργημένον μᾶστιξί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πᾶγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθεῖα καὶ σφι ἠκεῖν σύμμαχον ἐπιτρέπεσθαι ἐτοῖμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων ἐδέετο δὲ στρατιῆς. ὁ δὲ ἐπεὶ τε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε ἐποίησε τὰ περ τῷ Δαρείῳ συνεδήκατο· ἐξαγαγὼν γὰρ τὴν δεκάτην ἡμέρην τὴν στρατιήν τῶν Βαβυλωνίων καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους, τοὺς πρώτους ἐντείλατο Δαρείῳ τάξαι, τοὺτους κατεφόνευσε. μαθόντες δὲ μὲν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα πᾶγχυ περιχαρεῖς εἶοντες πᾶν δὴ ἐτοῖμοι ἦσαν ὑπηρετεῖν. ὁ δὲ διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας αὐτῷ ἐπαλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσεν τῶν Δαρείου στρατιωτῶν τοὺς δισχιλίους. ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι πάντες Ζώπυρον εἶχον

ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ αὖτις διαλιπὼν τὰς συγκει-
 μένας ἡμέρας ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον καὶ κυκλω-
 σάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχίλους. ὥς δὲ καὶ
 τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι Βαβυλωνίοισι
 Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχοφύλαξ
 ἀπεδέδεκτο. Προσβολὴν δὲ Δαρείου κατὰ τὰ συγκεί- 158
 μενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα
 τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι
 ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἡμύνοντο τὴν Δαρείου στρα-
 τὴν προσβάλλουσαν, ὁ δὲ Ζώπυρος τὰς τε Κισσίας καὶ
 Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας ἐσῆκε τοὺς Πέρ-
 σας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ
 ποιηθὲν, οὗτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱερόν,
 οἱ δὲ οὐκ εἶδον, ἔμενον ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξει ἕκαστος, ἐς
 ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προοδεδομένοι. Βαβυλὼν μὲν νυν 159
 οὕτω τὸ δεύτερον αἰρέθη, Δαρεῖος δὲ ἐπεὶ τε ἐκράτησε
 τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν σφίων τὸ τεῖχος περιεῖλε
 καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε (τὸ γὰρ πρότερον ἐλὼν
 Κύρος τὴν Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτῳ οὐδέτερον), τοῦτο
 δὲ ὁ Δαρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα, ἐς
 τρισχίλους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλω-
 νίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὥς δ' ἔξουσι γυναῖκας
 οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γενεὴ ὑπογίνηται, τάδε Δα-
 ρεῖος προῖδὼν ἐποίησε (τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὥς καὶ κατ'
 ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι, τοῦ σίτου
 προορέοντες). ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖ-
 κας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσασδ' ἑκάστοισι ἐπι-
 τάσσων, ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαῖωμα τῶν
 γυναικῶν συνηλθε. ἐκ τούτων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν
 Βαβυλώνιοι γερόνασι. Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεορ- 160
 γίην Περσέων ὑπερεβάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε
 τῶν ὕστερον γενομένων οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ

Κῦρος μοῦνος· τούτῳ γὰρ οὐδείς Περσέων ἤξιωσε κω-
 ἐωτὸν συμβαλέειν. πολλὰς δὲ Δαρείῳ λέγεται γνώ-
 μην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὥς βούλοιτο ἂν Ζώπυρον εἶναι
 ἀπαθεῖα τῆς ἀεικείης μᾶλλον ἢ Βαβυλωνίαν οἱ εἴκοσι πρὸς
 τῇ εὐσίῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δὲ μιν μεγάλως· καὶ
 γὰρ δῶρά οἱ ἂν πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα, τὰ Πέρσῃσι
 ἐστὶ τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλωνίαν οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέ-
 μεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπέ-
 δωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυξος, ὃς ἐν
 Αἰγύπτῳ ἀντὶ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατή-
 γησε· Μεγαβύξου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς
 Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΛΙΚΑΡΝΗΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

- ¹ *ΜΕΤΑ* δὲ τὴν Βαβυλωνίαν αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ Σκύθας
 αὐτοῦ Δαρείου ἔλασις. ἀνθεύσης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνδράσι
 καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος
 τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς
 τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους
 ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ ἂν Ἀσίης ἦρξαν, ὥς καὶ
 πρότερόν μοι εἰρηται, Σκύθαι ἔτεα δυὼν δέοντα τριή-
 κοντα. Κιμμερίους γὰρ ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν
 Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ
 πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι ἦρχον τῆς Ἀσίης. τοὺς δὲ

Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα καὶ διὰ
 χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην ἐξεδέξατο
 οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδικοῦ· εὖρον γὰρ ἀντιου-
 ιένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην· αἱ γὰρ τῶν Σκυθίων
 γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν,
 ποίτεον παρὰ τοὺς δούλους. Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύ- 2
 θαι πάντας τυφλοῦσι τοῦ γάλακτος εἵνεκεν τοῦ πίνουσι,
 τοιεύντες ὥδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὅστεινους,
 κύλοισι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐσθίνοντας ἐς τῶν
 θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι, ἄλλοι
 δὲ ἄλλων φυσεόντων ἀμέλγουνσι. φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκεν
 τοῦτο ποιεῖν· τὰς φλέβας τε λίμπλασθαι φυσεομένας
 τῆς ἵππου καὶ τὸ οὐθαρ κατίεσθαι. ἐπεὰν δὲ ἀμέλξωσι
 τὸ γάλα, ἐσχεάντες ἐς ξύλινα ἀγγῆια κοῖλα καὶ περι-
 στίζαντες κατὰ τὰ ἀγγῆια τοὺς τυφλοὺς δονέουσι τὸ
 γάλα, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες ἡγεῦν-
 ται εἶναι τιμιώτερον, τὸ δ' ὑπιστάμενον ἔσσουν τοῦ ἐτέ-
 ρου. τούτων μὲν εἵνεκεν ἅπαντα, τὸν ἂν λάβωσι, οἱ
 Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ, ἀλλὰ νομά-
 δες. Ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναι- 3
 κῶν ἐπετράφη νεότης, οἱ ἐπεὶ τε ἔμαθον τὴν σφετέρην
 γένεσιν, ἡντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων.
 καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώραν ἀπετάμοντο τάφρον ὀρυξά-
 μενοι εὐρέαν κατατείνουσιν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων
 ἐς τὴν Μαιῆτιν λίμνην, ἥ πέρ ἐστι μερίστη· μετὰ δὲ
 πειρομένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκυθήσι ἀντικατιζόμενοι
 ἔμαχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις καὶ οὐ δυναμέ-
 νων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθίων τῇ μάχῃ, εἰς αὐ-
 τῶν ἔλεξε τάδε· Οἷα ποιεῦμεν, ἄνδρες Σκύθαι; δού-
 λου τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι αὐτοὶ τε ἐλάσσονες
 κτεινόμενοι γινόμεθα καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσό-
 νων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν. νῦν ὧν μοι δοκεῖ αἰχμὰς μὲν

- καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν
 μάστιγα ἰέναι ἄσπον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ ὤρεον ἡμέ-
 ῳπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὁμοῖοι τε καὶ ἐξ ὁμοῖοι
 ἡμῖν εἶναι· ἐπεὶ δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὀπλων ἔχο-
 τας, μαθόντες ὥς εἰσι ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνώ-
 4 τες τοῦτο, οὐκ ὑπομενέουσι. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκυ-
 θαὶ ἐποίησαν ἐπιτελέα· οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ γινόμε-
 τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο καὶ ἔφρευγον. οὕτω οἱ Σκυ-
 θῆς τε Ἀσίης ἤρξαν, καὶ ἐξελασθέντες αὐτὶς ὑπὸ Μ-
 θῶν κατηλθόν τροπῶ τοιούτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν
 εἵνεκεν ὁ Δαρεῖος τίσασθαι βουλόμενος συνήγειρε ἐ-
 αὐτοὺς στράτευμα.
- 5 Ὡς δὲ Σκυθαὶ λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἐθνέ-
 εἶναι τὸ σφέτερον, τοῦτο δὲ γενέσθαι ὥδε· ἄνδρα, γ-
 νέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐοῦση ἐρήμῳ, τῷ οὐνοῦ
 εἶναι Ταργίταον· τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς τοκέ-
 λέγουσι εἶναι, ἔμοι μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι
 ὦν, Δία τε καὶ Βορυσθένης τοῦ ποταμοῦ θυγατέρ-
 γένεος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι τὸν Ταργίτα-
 οῦτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Αἰπόξαν καὶ Ἀρ-
 ξάν καὶ νεώτατον Κολάξαν. ἐπὶ τούτων ἀρχόντων
 τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα, ἄροτρον
 καὶ ξυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν ἐς τὴν Σκυ-
 θικήν. καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον ἄσ-
 ἰέναι, βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν, τὸν δὲ χρυσὸν ἐπιό-
 τος καλεσθαι. ἀπαλλαγθέντος δὲ τούτου προσιέναι τὴν
 δεῦτερον, καὶ τὸν αὐτὶς ταῦτα ποιεῖν. τοὺς μὲν
 καιόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι, τρίτῳ δὲ τῷ νε-
 τάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι καὶ μιν ἐκείνον κομίσαι
 ἑαυτοῦ· καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦ
 συγγνώνας τὴν βασιληῆν πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νε-
 6 τάτῳ. Ἀπὸ μὲν δὴ Αἰποξάειος γεγονέναι τούτους τ

Σκυθέων, οἳ Ἀνχάται γένος καλέονται, ἀπὸ δὲ τοῦ μέ-
 σου Ἀρποξάτος οἱ Κατίαροι τε καὶ Τράσπιες καλέονται,
 ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτῶν τοὺς βασιλεῖας, οἳ καλέον-
 ται Παραλάται· σύμπασι δὲ εἶναι οὖνομα Σκολότους,
 τοῦ βασιλέος ἐπωνυμίην· Σκύθας δὲ Ἕλληνες οὖνόμα-
 σαν. Γεγονέναι μὲν νυν σφέας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι, 7
 ἔτα δέ σφι, ἐπεὶ τε γεγόνاسι, τὰ σύμπαντα λέγουσι
 εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος Ταργιτάου ἐς τὴν Ἀα-
 ρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ
 τοσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι
 οἱ βασιλεῖς ἐς τὰ μάλιστα, καὶ θυσίησι μεγάλῃσι ἱλασκό-
 μενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὅς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυ-
 σὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὁρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος
 λέγεται ὑπὸ Σκυθέων οὐ διενιαντίζειν· δίδοσθαι δέ οἱ
 διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἱππῶ ἐν ἡμέρῃ μὴ περιελάσῃ αὐτός.
 τῆς δὲ χώρας ἐούσης μεγάλης τριφασίας τὰς βασιληϊας
 τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαιν, καὶ
 τούτων μίαν μερίστην ποιῆσαι, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυ-
 λάσσεσθαι. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην λέγουσι ἄνε-
 μον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρας οὐκ οἶά τε εἶναι ἐτι προ-
 σωτέρω οὔτε ὁρᾶν οὔτε διεξιέναι ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων·
 πτερῶν γάρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥερα εἶναι πλέον, καὶ
 ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληῖοντα τὴν ὄψιν.

Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν καὶ τῆς χώ- 8
 ρης τῆς κατύπερθε λέγουσι, Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον
 οἰκούντες ὧδε. Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρνούεω βοῦς
 ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐούσαν ἐρήμην, ἦντινα νῦν
 Σκύθαι νέμονται. Γηρνούεα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόν-
 του, κατοικημένον τὴν οἱ Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν
 νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω Ἡρακλέων στη-
 λέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι
 ἀπὸ ἡλλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πᾶσαν ὅρειν,

ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθικὴν χώρην καλεομένην· καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντὴν κατυπνῶσαι, τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀφαι-
 9 νισθῆναι θείῃ τύχῃ. Ὡς δ' ἐρεσθῆναι τὸν Ἡρακλέα, δίζησθαι, πάντα δὲ τὰ τῆς χώρας ἐπεξελθόντα τέλους ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἰλαίην καλεομένην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄντρον μίξοπάρθενόν τινα ἐκιδναν διφυέα, τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικὸς, τὰ δὲ ἐνερθε ὄφιός. ἰδόντα δὲ καὶ θωυμάσαςτα ἐπείρεσθαί μιν, εἰ κον ἴδοι ἵππους πλανωμένας· τὴν δὲ φάναι ἐσωτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μίχθῃναι· τὸν δὲ Ἡρακλέα μίχθῃναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ. ἐκείνην τε δὴ ὑπερβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομένην ὥς πλείστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ τὸν κομισάμενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδούσαν αὐτὴν εἰπεῖν· Ἴππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθάδε ἐσωσά τοι ἐγὼ, σῶστρο δὲ σὺ παρέσχε· ἔχω γὰρ ἐκ σέο παῖδας τρεῖς· τούτους, ἐπεὶ ἂν γένωνται τροφίαις, ὅ τι χρή ποιέειν, ἐξηγέο σὺ, εἴτε αὐτοῦ κατοικίξω (χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτῇ)· εἴτε ἀποπέμψω παρὰ σέ. Τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν, τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· Ἐπεὶ ἂν ἀνδρωθέντας ἰδῇαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεῦσα οὐκ ἂν ἀμαρτάνοις· τὸν μὲν ἂν ὁρᾷς αὐτῶν τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον καὶ τῷ ζωστήρῳ τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρας οἰκήτορα ποιεῦ· ὅς δ' ἂν τούτων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λείπηται, ἐκπεμπε ἐκ τῆς χώρας· καὶ ταῦτα ποιεῦσα αὐτῇ τε εὐφρανέαι καὶ
 10 τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις. Τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ ἕτερον (δύο γὰρ δὴ φορεῖν τέως Ἡρακλέα),

καὶ τὸν ζωστήρα προδέξαντα παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστήρα ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσήν, δόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν δ', ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μὲν σφι οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθυρσον αὐτῶν, τῷ δ' ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ, τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. καὶ δὴ δύο μὲν οἱ τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἴους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον οἴχεσθαι ἐκ τῆς χώρας ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτῶν Σκύθην ἐπιτελέσαντα καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθίων, ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τὸδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύδας, τὸ δὴ μούνον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθη. ταῦτα δὲ Ἕλληνων οἱ τὸν Πόντον οἰκούντες λέγουσι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα λε- 11
γομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι, Σκύδας τοὺς νομάδας οἰκόντας ἐν τῇ Ἀσίῃ πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετῶν οἴχεσθαι διαβάοντας ποταμὸν Ἀράξα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην (τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων), τοὺς δὲ Κιμμερίους ἐπιόντων Σκυθίων βουλεύεσθαι, ὥς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου, καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κειχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείναι δὲ τὴν τῶν βασιλέων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην, ὥς ἀπαλλάσσεσθαι προῆγμα εἴη μηδὲ πρὸς πολλοὺς μένοντας κινδυνεύειν, τὴν δὲ τῶν βασιλέων διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας τοῖσι ἐπιούσι. οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλέας. τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλεύεσθαι ἀμαχητὶ τὴν

- χώρην παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι, τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἑωυτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας μηδὲ συμφεῦ-
γειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους, ὅσα τε ἀγαθὰ πεπνύθασι
καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα κατα-
λαμβάνειν. ὥς δὲ δόξαι σφι ταῦτα, διαστάντας καὶ ἀρι-
θμὸν ἴσους γενομένους μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ
τοὺς μὲν ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἑωυτῶν θάψαι τὸν
δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην (καὶ σφεων
ἐτι δηλὸς ἐστὶ ὁ τάφος), θάψαντας δὲ οὕτω τὴν ἑξοδὸν
ἐκ τῆς χώρας ποιέεσθαι, Σκύθας δὲ ἐπελθόντας λαβεῖν
12 ἐρήμην τὴν χώραν. Καὶ νῦν ἐστὶ μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ
Κιμμέρια τεῖχεα, ἐστὶ δὲ πορθμῆια Κιμμέρια, ἐστὶ δὲ
καὶ χώρα οὖνομα Κιμμερίη, ἐστὶ δὲ Βόσπορος Κιμμέ-
ριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες
ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαν-
τες, ἐν τῇ νῦν Σινώπη πόλις Ἑλλάς οἰκισται. φανεροί
δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες
ἐς γῆν τὴν Μηδικήν, ἁμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ
Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον, οἱ δὲ Σκύ-
θαι ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες ἐδίωκον, ἐς ὃ ἐσέ-
βαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγειον τῆς ὁδοῦ
τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρ-
13 βάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται. Ἐφη δὲ Ἀριστέης ὁ
Καῦστροβίου ἀνὴρ Προκοπνήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπι-
κέσθαι ἐς Ἴσσηδόνας φοιβόλαμπτος γενόμενος, Ἴσσηδό-
νων δὲ ὑπεροικέειν Ἀριμασπὸν ἄνδρα μονοφθαλ-
μους, ὑπὲρ δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας γρύπας,
τούτων δὲ τοὺς Ὑπερβορέους κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν.
τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων ἀρχάντων Ἀρι-
μασπῶν αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτιθέσθαι, καὶ ὑπὸ
μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθιέσθαι ἐκ τῆς χώρας Ἴσσηδόνας,
ὑπὸ δὲ Ἴσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ

ἢ νοτίῃ θαλάσῃ ὑπὸ Σκυθίων πιεζομένους ἐκλείπειν
 ἢν χώραν. οὕτω δὴ οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς
 ὥρης ταύτης Σκυθήσι.

Καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἰρη- 14
 αι· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῃ
 αἱ Κυζίκω, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ὄντα τῶν
 στῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κνα-
 ήϊον ἐν Προκοννήσῃ ἀποθανεῖν, καὶ τὸν κναφεία κατα-
 λήσαντα τὸ ἐργαστήριον οἴχεσθαι ἀγγελλέοντα τοῖσι
 προσήκουσι τῷ νεκρῷ. ἐσκεδασμένοι δὲ ἤδη τοῦ λόγου
 ἵνα τὴν πόλιν, ὡς τεθνεὼς εἶη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβα-
 ρίας τοῖσι λέγουσι ἀπικέσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν ἥκοντα
 ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἴοντι ἐπὶ
 Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν ἐντε-
 ταμένως ἀμφισβατεύειν, τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ
 ἐπὶ τὸ κναφήϊον παρεῖναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα ὡς ἀναι-
 ῃσομένους. ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος οὔτε τεθνε-
 ῃτα οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην. μετὰ δὲ ἐβδόμῃ
 ῃτε φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα
 αὐτὰ, τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλεῖται, ποιή-
 σαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλεις 15
 αὗται λέγουσι, τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν
 Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέραν
 Ἀριστέω ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίοισι, ὡς ἐγὼ
 συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῃ τε καὶ Μεταποντίῃ εὐ-
 ρισκον. Μεταποντινοὶ φασὶ αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα
 σφι ἐς τὴν χώραν κελεῦσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἰδρύσα-
 σθαι καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα
 ἐνδριάντα παρ' αὐτὸν στήσαι· φάναι γὰρ σφι τὸν Ἀπόλ-
 λωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώραν,
 καὶ αὐτὸς οἱ ἔπεσθαι ὁ νῦν ἔων Ἀριστέης. τότε δὲ, ὅτε
 ἔπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ. καὶ τὸν μὲν εἰπанта ταῦτα

ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ Μεταποντίνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν, ὅτι τὸ φᾶσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη. τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθομένοισι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι. καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτελεῖν. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδρίας ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος, πέριξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἐστᾶσι, τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἴδονται. Ἀριστέω μὲν νῦν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

- 16 Τῆς δὲ γῆς, τῆς πέρι ὅδε ὁ λόγος ὤρηται λέγεσθαι. οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως, ὅτι τὸ κατύπερθε ἐστὶ· οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἶδέναι φαιμένον δύναιμι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦ περ ὀλίγω πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων ἔφησε ἀπικέσθαι, ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φᾶς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἶοί τ' ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρή-
- 17 σεται. Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενείτεων ἐμπορίου (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθικῆς), ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται ἔοντες Ἕλληνες Σκύθαι, ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο ἔθνος, οἷ Ἀλαζῶνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτα Σκύθῃσι ἐπασκέουσι, σίτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμνα καὶ σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλαζώνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτήρες, οἷ οὐκ ἐπὶ σιτήσι σπείρουσι τὸν σίτον, ἀλλ' ἐπὶ πρήσι. τούτων δὲ κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί, Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον ἐρῆμος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ἰπανιν ποταμὸν ἐστὶ ἔθνη.
- 18 πρὸς ἐσπέρης τοῦ Βορυσθένεος. Ἀτὰρ διαβάντι τὸν Βορυσθένα ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ἰλιάη, ἀπὸ

δὲ ταύτης ἄνθρωποι οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί, τοὺς
 Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ Ἰπάνι ποταμῷ καλέουσι
 Βορυσθενεῖτας, σφέας δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας. οὗτοι
 ὧν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῶ
 ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ, κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν, τῷ
 ὄνομα κεῖται Παντικάπης, τὸ δὲ πρὸς βορρην ἄνεμον
 πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένεα ἡμερέων ἑνδεκα· ἡ δὲ κατ-
 ὑπερθε τούτων ἐρῆμός ἐστι ἐπὶ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν
 ἐρῆμον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὼν ἴδιον καὶ οὐ-
 δαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατὑπερθε ἐρῆμος ἦδη
 ἀληθέως καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδέν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν.
 Τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῶν γεωργῶν τούτων Σκυθέων δια- 19
 βάντι τὸν Παντικάπην ποταμὸν νομάδες ἦδη Σκύθαι
 νέμονται, οὗτ' ἐτι σπείροντες οὐδέν οὔτε ἀροῦντες·
 φιλή δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα αὕτη γῆ πλήν τῆς Ἰλαίης. οἱ δὲ
 νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἡμερέων τεσσέρων καὶ
 δέκα ὁδὸν νέμονται χώραν κατατείνουσιν ἐπὶ ποταμὸν
 Γέρον. Πέρην δὲ τοῦ Γέρον ταῦτα δὴ τὰ καλούμενα 20
 βασιλήϊα ἐστὶ καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοι τε καὶ πλείστοι
 καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους
 εἶναι· κατήκουσι δὲ οὗτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς
 τὴν Ταυρικὴν, τὸ δὲ πρὸς ἡῶ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ
 ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὠρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης
 τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον, τὸ καλεῖται Κρημνοί· τὰ
 δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατὑ-
 περθε πρὸς βορρην ἄνεμον τῶν βασιληῶν Σκυθέων
 οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν.
 Μελαγχλαίνων δὲ τὸ κατὑπερθε λίμναι καὶ ἐρῆμός ἐστι
 ἀνθρώπων, κατ' ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τάναϊν δὲ ποτα- 21
 μὸν διαβάντι οὐκέτι Σκυθικὴ, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν
 λαξίων Σαυροματέων ἐστὶ, οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξέμενοι
 τῆς Μαιήτιδος λίμνης νέμονται τὸ πρὸς βορρην ἄνεμον,

- ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τοῦτω δευτέρην λάξιν ἔχοντες Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσα
 22 δασέαν ὕλη παντοίῃ. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην ἐστὶ πρώτη μὲν ἐρήμος ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδοὶ μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηνία τὴν ἄνεμον νέμονται. Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἰδιον· ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τοῦτοισι καὶ τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσι, τοῖσι οὖνομα κεῖται Ἰῦρκαι, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες τροπὴν τοῦ ὠδε· λοχῶ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς (τὰ δὲ ἐστὶ πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν), ἵππος δὲ ἐκάστῳ δεδιδαγμένος ἐργαστέρα κεῖσθαι ταπεινότητος εἵνεκεν ἐτοιμός ἐστι καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δένδρεος τοξεύσας καὶ ἐπιβάς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων ἔχεται. ὑπὲρ δὲ τούτων τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἀποκλίνοντι οἰκέουσι Σκυῖται ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιλητῶν Σκυθῶν ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χώρον
 23 Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθῶν χώρας ἐστὶ καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγαιος, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου λιθώδης τ' ἐστὶ καὶ τρηχέα. διεξεληθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέως χώρον πολλὸν οἰκέουσι ὑπάρειαν οὐρέων ὑψηλῶν ἀνθρώποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ καὶ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλειαι ὁμοίως, καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δὲ ἰδίην ἔντε ἐσθῆτι δὲ χρεόμενοι Σκυθικῇ, ζῶντες δὲ ἀπὸ δένδρεων. ποντικὸν μὲν οὖνομα τῷ δένδρῳ, ἀπ' οὗ ζῶουσι, μέγαθος δὲ κατὰ συνέην μάλιστα καὶ καρπὸν φορεῖ κνᾶμφ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο ἐπεὰν γένται πέπον, σακκέουσι ἱματίοις, ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν, οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντι ἐστὶ ἄσχυρ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνου

καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συν-
 τιθέασι καὶ ταύτας σιτέονται. πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά
 ἐστὶ· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ. ὑπὸ δει-
 δρεῶ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, τὸν μὲν χειμῶνα, ἐπεὶ
 τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πύλῳ στεγνῷ λευκῷ, τὸ δὲ θέ-
 ρος ἄνευ πύλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικεῖ ἀνθρώπων· ἱσοὶ
 γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδέ τι ἀρῆιον ὄπλον ἐκτέεται. καὶ
 τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς
 διαιρέοντες, τοῦτο δὲ, ὅς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τού-
 τους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικεῖται· οὐνομα δέ σφι ἐστὶ Ὀρ-
 ριεμπαῖοι. Μέχρι μὲν νυν τῶν φαλακρῶν τούτων πολλή 24
 περιφάνεια τῆς χώρας ἐστὶ καὶ τῶν ἐμπροσθε ἐθνέων·
 καὶ γὰρ Σκυθῶν τινὲς ἀπικνεύονται ἐς αὐτοὺς, τῶν οὐ
 χαλεπὸν ἐστὶ πυνθέσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθέ-
 νεὸς τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων.
 Σκυθῶν δὲ οἳ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς, δι' ἐπτὰ ἐρμηνέων
 καὶ δι' ἐπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται. Μέχρι μὲν δὴ 25
 τούτων γινώσκεται, τὸ δὲ τῶν φαλακρῶν κατ' ὑπερθε
 οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὔρεά τε γὰρ ὑψηλὰ ἀπο-
 τάνει ἄβατα καὶ οὐδεὶς σφεα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλα-
 κροὶ οὗτοι λέγουσι, ἔμοι μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, οἴκεῖν
 τὰ οὔρεα αἰγίποδας ἄνδρας, ὑπερβάντι δὲ τούτους ἄλ-
 λους ἀνθρώπους, οἱ τὴν ἐξάμηνον κατεύδουσι· τοῦτο
 δὲ οὐκ ἐνδέκομαι [τὴν] ἀρχὴν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡμῶν τῶν
 φαλακρῶν γινώσκεται ἀτρεκέως ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκέ-
 μενον, τὸ μὲντοι κατ' ὑπερθε πρὸς βορέην ἀνεμον οὐ
 γινώσκεται, οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων,
 εἰ μὴ ὅσα αὐτῶν τούτων λερόντων. Νόμοισι δὲ Ἰσση- 26
 δόνες τοιοῖσινδε λέγονται χρᾶσθαι· ἐπεὶ ἀνδρὶ ἀποθάνῃ
 πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα,
 καὶ ἐπιτεν ταῦτα θύσαντες καὶ καταταμόντες τὰ κρέα
 κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα,

- ἀναμίζαντες δὲ πάντα τὰ κρέα δαῖτα προτιθέαται. τῇ δὲ κεφαλῇν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες καταχρυσοῦσι, καὶ ἔπειτεν ἅτε ἀγάλματι χρέονται, θυσίας μεγάλας ἐπετέουσ ἐπιτελέοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιεῖ, κατὰ περ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσθαι. ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι, ἰσοκρατές δὲ ὁμοίως.
- 27 αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατ' ὑπερθεῖ Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μονοφθαλμούς ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι, παρὰ δὲ τούτων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι, παρὰ δὲ Σκυθῶν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομαζόμεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασποῦς ἄριμα γὰρ ἐν καλέουσι Σκύθαι, σποῦ δὲ τὸν ὀφθαλμόν.
- 28 Ἀνσχεῖμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρα οὕτω δὴ τί ἐστὶ, ἐνθα τοὺς μὲν ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιήσεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θαλάσσια πῆγνυται καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος, καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρον Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται, καὶ τὰς ἀμάξας ἐπελαύνουσι πέραν εἰς τοὺς Σινδοὺς. οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτὼ μῆνας διατελέει χειμῶν ἐὼν, τοὺς δ' ἐπιλοιπούς τέσσαρας ψύχει αὐτόθι ἐστί. κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμῶν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλῃσι χώρῃσι γινομένοισι χειμῶσι, ἐν τῇ τὴν μὲν ὥρα ἡν οὐκ ἔχει λόγου ἄξιον οὐδέν, τὸ δὲ θέρος ὕων οὐκ ἀνέει. βροῦνται τε ἡμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τῇ νικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρος δὲ ἀμφιλαφεές· ἦν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὥς τέρας νενόμισται θωρυάζεσθαι· ὥς δὲ καὶ ἦν σεισμὸς γένηται, ἦν τε θέρος ἦν τε χειμῶνος, ἐν τῇ Σκυθικῇ, τέρας νενόμισται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται ἀρχήν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν

κρυμῶ ἑστέωτες ἀποσφακελίζουσι, ὄντοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. Δοκέει δέ μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ 29 κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι· μαρτυρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ καὶ Ὀμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσεΐῃ ἔχον ὥδε·

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι, ὁρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνεσθαι τὰ κέρεα. ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύει κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχήν, ἢ φύοντα φύει μόγις. Ἐνθαῦτα μὲν 30 νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα, θαυμαῶς δέ (προσθή- κας γὰρ δὴ μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίξητο), ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δύναται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἕντος οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὔδενός. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρξης τευ οὐ γίνεσθαι σφίσι ἡμιόνους. ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἡ ὥρη κυῖσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς, καὶ ἔπειτέν σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιείσι τοὺς ὄνους, ἐς οὓς ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτεν δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι. Περὶ δὲ τῶν πτερῶν, τῶν Σκύθαι 31 λέγουσι ἀνάπλεον εἶναι τὸν ἥερα, καὶ τούτων εἵνεκεν οὐκ οἶά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπίρου οὔτε διεξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτῶν[τῇ] γνώμην· τὰ κατ' ὑπερθε ταύτης τῆς χώρας αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρους ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός· ἤδη ὦν ὅστις ἀρχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσιν εἶδε, οἶδε τὸ λέγω· οἶκε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἕοντα τοιοῦτον ἀνοίκητα τὰ πρὸς βορέην ἐστὶ τῆς ἡπίρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μὲν νυν, τὰ λέγεται μακρότατα, εἶρηται.

Ἐπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι λέ- 32 γουσι οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὥς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὔτοι λέγουσι οὐδέν·

ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκῦθαι, ὥς περὶ τῶν μονοφθαλ-
 μων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ἐστὶ περὶ Ὑπερβορέων
 εἰρημένα, ἐστὶ δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπιγόνουσι, εἰ δὴ τῷ
 33 ἐόντι γε Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. Πολλῶ δέ τι
 πλεῖστα περὶ αὐτῶν Ἀῆλιοι λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδε-
 δεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα ἀπι-
 κνέεσθαι ἐς Σκῦθας, ἀπὸ δὲ Σκυθῶν ἤδη δεκομένους
 αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἐκαστοὺς κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς
 ἐσπέρης ἐκαστάτῳ ἐπὶ τὸν Ἀδρίην, ἐνθεύτεν δὲ πρὸς
 μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρῶτους Ἀσθωναίους Ἐλ-
 λήνων δέκεσθαι, ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν
 Μηλιέα κόλπον καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὐβοίαν, πόλιν
 τε ἐς πόλιν πέμπειν μέχρι Καρύστου, τὸ δ' ἀπὸ ταύτης
 ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς κομίζον-
 τας ἐς Τήνον, Τηνίους δὲ ἐς Ἀῆλον. ἀπικνέεσθαι μὲν
 νῦν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Ἀῆλον, πρῶτον δὲ
 τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱρὰ δύο κούρας,
 τὰς οὐνομάζουσι Ἀῆλιοι εἶναι Ὑπερόχην τε καὶ Αἰαδι-
 κην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς
 Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομποὺς τοί-
 τους, οἳ νῦν περφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν
 Ἀῆλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀπο-
 πεμφθέντας ὁπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιευμένους,
 εἴ σφεας αἰεὶ καταλάμψεται ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέκε-
 σθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὐρούς τὰ ἱρὰ ἐνδεδε-
 μένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖς πλησιοχώροις ἐπισκῆπτειν
 κελεύοντας προπέμπειν σφέα ἀπὸ ἐωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος·
 καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι
 ἐς Ἀῆλον, οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοις τοῖσι ἱεροῖσι τόδε ποι-
 ευμενον προσφερές, τὰς Θρηϊκίας καὶ τὰς Παιονίδας
 γυναικάς, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιλῆϊ, οὐκ
 34 ἄνευ πυρῶν καλάμης θνύουσας τὰ ἱρὰ. καὶ ταῦτα μὲν δι-

ἴδα ταύτας ποιεύσας, τῇσι δὲ παρθένοισι ταύτησι τῇσι
 ἔξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Ἀήλῳ κείρονται καὶ
 αἱ κοῦραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Ἀηλίων· αἱ μὲν πρὸ γάμον
 ἐλόκαμον ἀποταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι
 ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμι-
 ῖον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρὸς, ἐπιπέφυκε δέ οἱ ἐλαίη),
 οἱ δὲ παῖδες τῶν Ἀηλίων περὶ χλόην τινὰ εἰλίξαντες τῶν
 ἐριχῶν προτιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν δὴ
 ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Ἀήλου οἰκητόρων,
 παρὶ δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὀπιν ἐούσας 35
 παρθένους ἔξ Ὑπερβορέων κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους
 ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Ἀήλον ἔτι πρό-
 τερον Ὑπερόχης τε καὶ Αἰοδίκης. ταύτας μὲν νυν τῇ
 Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο
 φόρον ἀπικέσθαι, τὴν δὲ Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὀπιν ἅμα
 αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι καὶ σφι τιμὰς
 ἄλλας δεδύσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς
 ἑρυναϊκὰς ἐποννομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ, τὸν
 σφι Ὀλὴν ἀνὴρ Λύκιος ἐποίησε, παρὰ δὲ σφέων μαθόν-
 τας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας ὕμνεειν Ὀπὶν τε καὶ Ἀργὴν
 οὐνομάζοντάς τε καὶ ἀγείруντας (οὗτος δὲ ὁ Ὀλὴν καὶ
 τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Λυκίας
 ἔλθων τοὺς ἀειδομένους ἐν Ἀήλῳ), καὶ τῶν μηρίων
 καταγχεσθῶν ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν ταύτην ἐπὶ τὴν
 θήκην τὴν Ὀπιὸς τε καὶ Ἀργῆς ἀναισιμονῆσαι ἐπιβαλ-
 λομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὀπίσθε τοῦ Ἀρτεμισίου
 πρὸς ἡῷ τετραμμένη ἀγχοτάτῳ τοῦ Κηίων Ἰστυτηορίου.

Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων περὶ εἰρήσθω. τὸν γὰρ 36
 περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέου
 οὐ λέγω, λέγων ὥς τὸν ὀλιστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν
 τὴν γῆν οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσὶ τινες ὑπερβόρειοι
 ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνώτιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρέων

γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα νό-
 ἔχοντως ἐξηγησάμενον, οἷ' Ὀκεανόν τε ῥέοντα γράφου-
 πέριξ τὴν γῆν, ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὥς ἀπὸ τόξου, καὶ
 τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιούντων ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ
 ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων, καὶ οἷα τὰ
 ἔστι ἐς γραφὴν ἐκάστη.

- 37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλα-
 σσαν τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην· τούτων δ' ὑπεροικέου-
 πρὸς βορρᾷ ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σ-
 σπείρων δὲ Κόλχοι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορρῆην θάλα-
 σσαν, ἐς τὴν Φάσις ποταμὸς ἐκδιδοί. ταῦτα τέσσαρα ἔθνη
 38 οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. Ἐνθεῦτεν δὲ τὸ πρ-
 ᾧ ἐσπέρης ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θά-
 λασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγγέσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἐτέ-
 ρα πρὸς βορρῆν ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη παρατέταται
 θάλασσαν παρὰ τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον
 μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ, τὰ δὲ πρὸς νότον ἡ αὐ-
 τὴ ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου τοῦ πρὸς
 Φοινίκῃ κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπί-
 ᾱκος. οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνη αὐθρόπαι
 39 τριήκοντα. αὕτη μὲν νυν ἡ ἐτέρη τῶν ἀκτέων, ἡ δὲ
 ἐτέρη ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυ-
 θρὴν θάλασσαν, ἥ τε Περσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδι-
 κομένη Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει
 αὕτη, οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀρα-
 βιον, ἐς τὸν Λαρετος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήμε-
 μέχρη μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων χώρος πλατὺς καὶ
 πολλὸς ἔστι, τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς
 θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρὰ τε Συρίην τὴν Παλαιστ-
 νην καὶ Αἰγυπτου, ἐς τὴν τελευτᾶ, ἐν τῇ ἔθνεα ἐσ-
 τρία μοῦνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέ-
 40 ρος Ἀσίας ἔχοντά ἐστι, τὰ δὲ κατ' ὑπερθε Περσέων

Μήδων καὶ Σασπειρών καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἡῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἐνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρῆκει θάλασσα, πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα καὶ ὁ Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκείται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐρήμος ἦδη τὸ πρὸς τὴν ἡῶ, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι, οἷον δὴ τι ἐστὶ. ποικαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστὶ, ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ 41 ἀκτῇ τῇ ἐτέρῃ ἐστὶ· ἀπὸ γὰρ Αἰγυπτίου Λιβύη ἦδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στενὴ ἐστὶ (ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων, αὗται δ' ἂν εἰεν χίλιοι στάδιοι), τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στενοῦ τούτου κάρτα πλατεά τυγχάνει ἐοῦσα ἀκτὴ, ἥτις Λιβύη κέκληται.

Θωυμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λι- 42 βύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστὶ· μήκει μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρῆκει ἡ Εὐρώπη, εὐρεος δὲ πέρι οὐδὲ συμβαλέειν ἄξιον φαίνεται μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δημοὶ ἐσσην εἶσα περιόρουτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος, ὃς ἐπεὶ τε τὴν διώρυχα ἐπέσαστο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἀνδρας πλοίοισι, ἐντελλόμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλέων στηλέων διεκπλώειν ἕως ἐς τὴν βορητὴν θάλασσαν καὶ οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικυέσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπλουν τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅπως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπεύρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλώοντες γινοίατο, καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον, θερίσαντες δ' ἂν τὸν σίτον ἐπλουν, ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων τρίτῳ ἔτει κάμψαντες Ἡρακλέας στήλας ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον. καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν

οὐ πιστά, ἄλλω δὲ δὴ τεῷ, ὥς περιπλώοντες τὴν Αἰβύνην
 43 τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιά. οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη
 τὸ πρῶτον, μετὰ δὲ Καρχηδόνιοι εἰσι οἱ λέγοντες, ἔπε-
 Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης οὐ περι-
 πλώσε Αἰβύνην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθεὶς, ἀλλὰ δέισα-
 τό τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην ἀπῆλθε ὀπίσω
 οὐδ' ἐπετέλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. θυγα-
 τέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου παρθένον ἐβίησατο
 ἔπειτεν μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκο-
 λοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξῳ βασιλέος ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος
 εἰσοῦσα Δαρεῖον ἀδελφεὴν παραιτήσατο, φῶσά οἱ αὐτὴν
 μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἥπερ ἐκείνον. Αἰβύνην γάρ οἱ
 ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλῶειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περι-
 πλώων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος
 δὲ Ξέρξῳ ἐπὶ τούτοις ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴ-
 γυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων ἐπλώ-
 ἐπὶ Ἡρακλέας στήλας, διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ
 ἀκρωτήριον τῆς Αἰβύνης, τῷ οὐνομα Σολόεις ἐστὶ, ἐπλώ-
 πρὸς μεσαμβρίην, περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολ-
 λοῖσι μῆσι, ἐπεὶ τε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας
 ὀπίσω ἀπέπλωε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος
 παρὰ βασιλέα Ξέρξεα ἔλεγε φῶς τὰ προσωτάτω ἀνθρώ-
 πους σμικροὺς παραπλῶειν ἐσθῆτι φοινικίῃ διαχροε-
 μένους, οἳ, ὅπως σφεῖς καταγοίατο τῇ νηϊ, φεύγεσκον
 πρὸς τὰ οὐρεα λείποντες τὰς πόλεις, αὐτοὶ δὲ ἀδικεῖν
 οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν.
 τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Αἰβύνην παντελῶς αἴτιον τόδε
 ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατόν ἐτι εἶναι προ-
 βαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχεσθαι. Ξέρξης δὲ οὐ οἱ συγγινώσκων
 λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον
 ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν. τοῦ-
 του δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεὶ

τε ἐπύθето τάχιςτα τὸν δεσπότηα τετελευτηκότα, ἔχων
 χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε, τοῦ ἐπι-
 στάμενος τὸ οὖνομα ἔκων ἐπιλήθωμαι.

Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη, ὅς 44
 βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος
 οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν
 εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκιδίδοι, πέμπει πλοίοισι ἄλλους
 τε, τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθεῖν ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύ-
 λακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἱ δὲ ὀρμηθέντες ἐκ Κασπατύ-
 ρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυκῆς γῆς ἐπλουν κατὰ πο-
 ταμὸν πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν, διὰ
 θαλάσσης δὲ πρὸς ἐσπέρην πλώοντες τριηκοστῶ μὴν
 ἀπικνεύονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον, ὅθεν ὁ Αἰγυπτίῳ
 βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε
 περιπλῶειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας
 Ἰνδοὺς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσῃ ταύτῃ
 ἔχρατο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνέ-
 σχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη τῇ Λιβύῃ.

Ἡ δὲ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερὴ ἐστὶ γινώσκα- 45
 μένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα οὔτε τὰ πρὸς
 βορέην, εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκει δὲ γινώσκεται παρ'
 ἀμφοτέρως παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι, ἐπ' ὅτεν
 μὴ ἐούση γῇ οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας
 ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰ-
 γύπτιος ποταμὸς ἐτέθη καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος (οἱ δὲ Τά-
 ναῖν ποταμὸν τὸν Μαίητην καὶ Πορθμήϊα τὰ Κιμμέρια
 λέγουσι), οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυνθέ-
 σθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἤδη γὰρ Λιβύη
 μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν
 τὸ οὖνομα γυναικὸς αὐτόχθονος, ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προ-
 μηθεὸς γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μετα-
 λαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Ἄνδοι, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίᾳ

τοῦ Κότυος τοῦ Μάνεω κεκλησθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίας, ἀπ' ὅτεν καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκλησθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περιόρουτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὖνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίας φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὖνομα τὴν χώραν· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίας τε φαίνεται ἐοῦσα καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην, ἣτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλεῖται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην, ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Ἀνακίην. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτο εἰρησθῶ· τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτῶν χρησόμεθα.

- 46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὐξείνιος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Ἀρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένει ἐν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπῆϊων προημάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρεται, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρεται ὥστε ἀποφυνγέειν τε μηδὲνα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τέλεια ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι ἱπποτοξόται, ζῶοντες μὴ ἀπ' ἀρότου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε σφι ἢ ἐπὶ ξευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοι τε καὶ ἄποροι
- 47 προσμίσγειν; Ἐξεύρεται δὲ σφι ταῦτα τῆς τε γῆς ἐούσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων· ἢ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιάς αὕτη ποιῶδης τε καὶ εὐνδρός ἐστι, ποταμοὶ τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλὰ τέω ἀρι-

μὲν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύνων. ὅσοι δὲ
 ὀνομαστοί τε εἰσι αὐτῶν καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσ-
 ης, τούτους οὐνομανέω. Ἰστρος μὲν πεντάστομος,
 ἐπὶ δὲ Τύρης τε καὶ Ὑπανίς καὶ Βορυσθένης καὶ Παν-
 ικάπης καὶ Ὑπάκυρις καὶ Γέρρος καὶ Τάναϊς· ῥέουσι
 ἐ οὗτοι κατὰ τὰδε. Ἰστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν 48
 αὐτῶν τῶν ἡμεῖς ἰδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἐωντῷ ῥέει καὶ
 ἔρεος καὶ χειμῶνος, πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρης τῶν
 ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιούδε μέγιστος γέγονε,
 ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἷδε
 ἢ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες, διὰ μὲν γε τῆς Σκυθικῆς χώ-
 ρης πέντε μὲν οἱ ῥέοντες, τὸν τε Σκύθαι Πόρατα κα-
 λέουσι, Ἕλληνες δὲ Πυρετὸν, καὶ ἄλλος Τιαραντὸς καὶ
 Αῤαρός τε καὶ Νάπαρις καὶ Ὀρδησσός. ὁ μὲν πρῶτος
 λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας καὶ πρὸς ἡῷ ῥέων ἀνακοι-
 νοῦται τῷ Ἰστρῷ τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς, Τι-
 αραντὸς, πρὸς ἐσπέρης τε μᾶλλον καὶ ἐλάσσων, ὁ δὲ δὴ
 Αῤαρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσός διὰ μέσου τού-
 των ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἰστρον. οὗτοι μὲν ἀντιγε-
 νῆες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύνουσι αὐτὸν, ἐκ δὲ Αῤα-
 πύρρων Μάρις ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἰστρῷ.
 Ἐκ δὲ τοῦ Αἴμου τῶν κορυφῶν τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι 49
 ῥέοντες πρὸς βορέην ἄνεμον ἐσβάλλουσι ἐς αὐτὸν, Ἀ-
 τλας καὶ Αὔρας καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηϊκῆς καὶ Θρητ-
 κων τῶν Κροβύζων ῥέοντες Ἀθρος καὶ Νόης καὶ Ἀρτά-
 νης ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἰστρον· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὔρεος
 Ροδόπης Σκίος ποταμὸς μέσον σχίζων τὸν Αἴμον ἐκδιδοῖ
 ἐς αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ῥέων πρὸς βορέην ἄνεμον Ἀγ-
 γρος ποταμὸς ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς
 ποταμὸν Βρόγγον, ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἰστρον· οὕτω ἀμ-
 φοτέρους ἔοντας μεγάλους ὁ Ἰστρος δέκεται. ἐκ δὲ τῆς
 κατ' ὑπερθε χώρας Ὀμβρίκων Κάρις ποταμὸς καὶ ἄλλος

Ἄλπις πρὸς βορέην ἄνεμον καὶ οὗτοι ῥέοντες ἐκδιδοῦσι
 ἐς αὐτόν. ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος
 ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἱ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέσῃ
 μετὰ Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ῥέων δὲ
 διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθικῆς ἐκ-
 50 βάλλει. Τούτων ὧν τῶν καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολ-
 λῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ γίνεται ὁ Ἴστρος
 ποταμῶν μέγιστος, ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλλει
 ὁ Νεῖλος πλήθει ἀποκρατέει· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον
 οὔτε ποταμὸς οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐκδιδοῦσα ἐς πληθύνει
 οἱ συμβάλλεται. Ἰσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἐν τε θέρει καὶ ἐν χει-
 μῶνι ὁ Ἴστρος κατὰ τοιούδε τι, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ· τοῦ μὲν
 χειμῶνός ἐστι ὅσος περ ἐστὶ, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἑσθ-
 τοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος
 πάμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χράται. τοῦ δὲ θέ-
 ρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλο-
 φῆς, τηχομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον· αὕτη
 τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν συμπληθύνει καὶ ὄμβρον
 πολλοὶ τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος
 ὅσῳ δὲ πλεον ἐπ' ἐωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ
 θέρει ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσοῦτῳ τὰ συμμίσγόμενα τῷ
 Ἴστρον πολλαπλήσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἢ περ τοῦ χειμῶνος·
 ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισηκώσις γίνεται ὥστε ἴσσο-
 μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἴοντα.

51 Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθησί ἐστι ὁ
 Ἴστρος, μετὰ δὲ τοῦτον Τύρης, ὃς ἀπὸ βορέας μὲν
 ἀνέμου ὀρμαῖται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης
 ἢ οὐρίζει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ
 τῷ στόματι αὐτοῦ κατοικῶνται Ἕλληνες, οἱ Τυρίται κα-
 52 λέονται. Τρίτος δὲ Ἵπανις ποταμὸς ὀρμαῖται μὲν ἐκ
 τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν πέριξ
 νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέσται δ' ἡ λίμνη

αὐτῇ ὁρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων
 ὁ Ὑπάνιος ποταμὸς ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον
 βραχὺς καὶ γλυκὺς ἐστὶ, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς θαλάσ-
 σης τεσσέρων ἡμερέων πλόον πικρὸς αἰνῶς. ἐκδίδοι
 γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρὴ, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρῇ,
 ἢ μεγάλῃ σμικρῇ ἐοῦσα κινεῖ τὸν Ὑπάνιον ἑόντα ποτα-
 μὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν
 οὐροισι χώρης τῆς τε ἁροτήρων Σκυθῶν καὶ Ἀλαζώ-
 νων· οὐνομα δὲ τῇ κρήνῃ καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῃ Σκυ-
 θιστὶ μὲν Ἑξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν
 Ἰσραὶ ὁδοί. συνάγουσι δὲ τὰ τέρατα ὃ τε Τύρης
 καὶ ὁ Ὑπάνιος κατὰ Ἀλάζωνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀπο-
 στρέψας ἐκότερος ῥέει εὐρύτων τὸ μέσον. Τέταρτος δὲ 53
 Βορυσθένης ποταμὸς, ὅς ἐστι μέγιστός τε μετὰ Ἰστρον
 τούτων καὶ πολυαρκέστατος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας
 οὗτι μῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν
 ἄλλων ἀπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ
 γὰρ οὐκ οἶα τέ ἐστι συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν
 δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς
 τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται,
 ἰχθῦς τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους, πίνεσθαί
 τε ἡδιστός ἐστι, ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι, σπό-
 ρος τε παρ' αὐτὸν ἀριστος γίνεται, ποίη τε, τῇ οὐ σπείρε-
 ται ἡ χώρα, βαθυτάτη. ἄλλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ ἀν-
 τόματοι πηγνύνται ἄπλετοι. κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα,
 τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλλα
 τε πολλὰ θωυμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γέρρον χώρον, ἐς
 τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλὸς ἐστὶ, γινώσκειται ῥέων
 ἀπὸ βορέεω ἀνέμου, τὸ δὲ κατύπερθε δι' ὧν ῥέει ἄν-
 θρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι· φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρη-
 μου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθῶν τὴν χώραν· οὗτοι γὰρ
 οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμον-

- ται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου αὐτὸν
 ἔχω φράσαι τὰς πηγὰς, δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλή-
 νων. ἀρχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται
 καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ὑπανις ἐς τὸ αὐτὸ ἔλος ἐκδιδοῦς.
 τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων ἐὼν ἔμβολον τῆς χώ-
 ρης Ἰππόλειω ἄκρῃ καλεῖται, ἐν δὲ αὐτῷ ἱρὸν Διμήτρος
 ἐνίδρυται, πέρην δὲ τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τῷ Ὑπάνι Βορυσθενεῖ-
 ται κατοικῆνται. ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποτα-
 54 μῶν. Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος, τῷ
 οὐνομα Παντικάπης· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε
 καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορι-
 σθέneos νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκυῖται, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν
 Ὑλαίην, παραμειψάμενος δὲ ταύτην τῷ Βορυσθένει
 55 συμμίσγεται. Ἐκτος δὲ Ὑπάκυρις ποταμὸς, ὃς ὀρμαῖται
 μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων
 ῥέων ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκινῆτιν πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέρ-
 γων τὴν τε Ὑλαίην καὶ τὸν Ἀχιλλεῖον καλεόμενον ὁρ-
 56 μον. Ἑβδομος δὲ Γέρρος ποταμὸς ἀπέσχιται μὲν ἀπὸ
 τοῦ Βορυσθέneos κατὰ τοῦτο τῆς χώρας, ἐς ὃ γινώσκειται
 ὁ Βορυσθένης. ἀπέσχιται μὲν νυνὲς ἐκ τούτου τοῦ χώρου.
 οὐνομα δὲ ἔχει, τό περ ὁ χώρος αὐτὸς, Γέρρος, ῥέων δὲ
 ἐς θάλασσαν οὐρίζει τὴν τε τῶν νομάδων χώραν καὶ
 τὴν τῶν βασιληῶν Σκυθέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν Ὑπάκ-
 57 ριν. Ὁγδοὺς δὲ δὴ Τάναϊς ποταμὸς, ὃς ῥεῖ τὰνέκαθεν
 ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρμεόμενος, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς μέγαν ἐν
 λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐρίζει Σκυῖτας τε τοὺς
 βασιλεῖς καὶ Σαυρομάτας. ἐς δὲ Τάναϊν τοῦτον ἄλ-
 58 λος ποταμὸς ἐσβάλλει, τῷ οὐνομά ἐστι Τργις. Τοῖσι μὲν
 δὴ οὐνομαστοῖσι ποταμοῖσι οὕτω δὴ τι οἱ Σκυῖται ἐσκεν-
 ἀδαται, τοῖσι δὲ κτήνεσι ἣ ποίῃ ἀναφνομένη ἐν τῇ Σκυ-
 θικῇ ἐστὶ ἐπιχολωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

ἐννοιγομένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσι ἔστι σταθμώσασθαι, ὅτι
τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὖπορά ἐστι, τὰ δὲ 59
λοιπὰ νόμαια κατὰ τάδε σφι διακέεται. θεοὺς μὲν μού-
ρους τοῦσδε ἱλάσκονται, Ἰστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ
Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυ-
ναῖκα. μετὰ δὲ τούτους Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην
Ἀφροδίτην καὶ Ἥρακλέα καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάν-
τες οἱ Σκύθαι νενομίκασι, οἱ δὲ [καλεόμενοι] βασιλῆϊοι
Σκύθαι καὶ τῷ Ποσειδέωνι θύουσι. οὐνομάζεται δὲ
Σκυθιστὶ Ἰστίη μὲν Ταβιτὶ, Ζεὺς δὲ ὀρθότατα κατὰ
γνώμην γε τὴν ἐμὴν καλεόμενος Παπαῖος, Γῇ δὲ Ἀπία,
Ἀπόλλων δὲ Οἰτόσυρος, οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτῃ Ἀρτίμ-
πικα, Ποσειδέων δὲ Θαμιμασάδας. ἀγάλματα δὲ καὶ
ἱεροῦς καὶ νηοῦς οὐ νομίζουσι ποιεῖν πλήν Ἄρει·
οὕτω δὲ νομίζουσι. Θυσίῃ δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε 60
περὶ πάντα τὰ ἱερὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ᾧδε· τὸ μὲν ἱρήϊον
αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἔστηκε,
ὃ δὲ θυῶν ὀπισθε τοῦ κτήneos ἔστεως σπάσας τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν, πίπτοντος δὲ τοῦ
ἱρήϊου ἐπικαλέει τὸν θεόν, τῷ αὖ θυῇ, καὶ ἔπειτεν
βρόχῳ περὶ ᾧν ἔβαλε τὸν ἀνχένα, σκυταλὶδα δὲ ἐμβα-
λὼν περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας οὔτε
καταρξάμενος οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀπο-
θέρας τράπεται πρὸς ἔψησιν. Τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθι- 61
κῆς αἰνῶς ἀξύλου ζούσης ᾧδὲ σφι ἐς τὴν ἔψησιν τῶν
θηρῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρῳσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι
τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτεν ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν τύ-
χῳσι ἔχοντες, ἐς λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι
ζρητῆρσι προσικέλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέζοντας· ἐς
ταύτους ἐσβάλλοντες ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν
ἱρήϊων· ἣν δὲ μὴ σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας

τῶν ἱρῆων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα καὶ παραμίζαν-
τες ὕδωρ ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα. τὰ δὲ αἰθεται κάλλιστα·
αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐφιλωμένα
τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε ἐκ τούτου ἐξέψει καὶ τὰ
ἄλλα ἱρῆα ἐκ τούτου ἕκαστον. ἐπεὶ δὲ ἐψηθῇ τὰ κρέα,
ὁ θύσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγγνων ἀπαρξάμενος
ὀρίπται ἐς τὸ ἔμπροσθε. θύουσι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πρό-
βατα καὶ ἵππους μάλιστα.

- 62 Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι κα-
ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ Ἄρει ὧδε· κατὰ νομοὺς
ἐκάστοισι τῶν ἀρχητῶν ἐσίδρυται σφι Ἄρεος ἱρὸν
τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννεύεται ὅσον τ' ἐπὶ
σταδίους τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἑλασσον
ἄνω δὲ τούτου τετράγωνον ἄπεδον πεποιήται, καὶ
τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὴν
ἑν ἐπιβατόν. ἕτερος δὲ ἐκάστου ἀμάξας πεντήκοντα
καὶ ἑκατὸν ἐπιπέουσι φρυγάνων· ὑπονοστήει γὰρ διὰ
αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμῶνων. ἐπὶ τούτῳ δὴ τοῦ ὄγκου
ἀκινάκης σιδήρεος ἱδρύται ἀρχαῖος ἐκάστοισι, καὶ τοῦτο
ἐστὶ τοῦ Ἄρεος τὸ ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει θυ-
σίας ἐπετέουσιν προσάγουσι πρόβατων καὶ ἵππων, καὶ
δὴ καὶ τοισίδ' ἐτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι.
ὅσους ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκα-
τὸν ἀνδρῶν ἀνδρα ἕνα θύουσι τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ καὶ τὰ
πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροῖα· ἐπεὶ γὰρ οἶνον ἐπισπείσας
κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐκ
ἄγγος καὶ ἔπειτεν ἀνευείκοντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν
φρυγάνων καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος. ἄνω μὲν
δὴ φορέουσι τοῦτο, κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τὰ δὲ
τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιούς ὤμους πεί-
τας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ ἐς τὸν ἥερα λεί-
ουσι καὶ ἔπειτεν καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρῆα ἀπαλλάττει.

σονται· χεῖρ δὲ τῇ ἄν πέσῃ κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός.

Θυσίαι μὲν νυν αὐταὶ σφι κατεστέασι, ὅσι δὲ 63 οὔτοι οὐδὲν νομίζουσι, οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν ἐθέλουσι. Τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι δια- 64 κέεται· ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει· ὅσους δ' ἄν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληΐης μεταλαμβάνει, τὴν αὖ λάβωσι, μὴ ἐνείκας δὲ οὐ. ἀποδεῖρει δὲ αὐτὴν τρόπον τοιῷδε· περιταμῶν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἐκσεῖει, μετὰ δὲ σαρκίσας βοδὸς πλευρῇ δέψει τῇσι χερσὶ, ὀργάσας δὲ αὐτὸ ἅτε χειρόμακτρον ἐκτῆται, ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου, τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει καὶ ἀγάλλεται· ὅς γὰρ ἄν πλείστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ γλαίνας ἐπιένυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατὰ περβαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας νεκρῶν ἑόντων ἀποδεύραντες αὐτοῖσι ὄνυξι καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα, σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι. πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδεύραντες καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται, αὐτὰς 65 δὲ τὰς κεφαλὰς, οὔτι πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε· ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἐνεσθῆ τῶν ὀφρύων ἐκκαθαίρει· καὶ ἦν μὲν ἡ πένης, ὃ δὲ ἐξωθεν ὠμοβοέην μούνην περιτείνας οὕτω χρᾶται, ἦν δὲ ἡ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέην περιτείνει, ἐσωθεν δὲ περιχρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκητῶν, ἦν σφι διάφοροι γένωνται καὶ ἦν ἐπι-

- κρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεί. ξείνων δέ οἱ ἐλθόντων, τῶν ἂν λόγον ποιέηται, τὰς κεφαλὰς ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει, ὥς οἱ ἐόντες οἰκῆλοι πόλεμον προσεδήκαντο καὶ σφεων αὐτὸς ἐπεκράτησε, ταύτην ἀνδρα
- 66 γαστήρην λέγοντες. Ἀπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἑκαστος ἐν τῷ ἑαυτοῦ νομῷ κινυᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθῶν, τοῖσι ἂν ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ἢ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἡτιμωμένοι ἀποκατέαται· ὄνειδος δέ σφι ἔστι μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάττα πολλοὺς ἄνδρας ἀραιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες πίνουσι ὁμοῦ.
- 67 Μάντιες δὲ Σκυθῶν εἰσὶ πολλοὶ, οἱ μαντεύονται ῥάβδοις ἱετήρῃσι πολλῇσι ᾧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ διεξιέλίσσουσι αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες θεσπίζουσι, ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω καὶ αὐτὶς κατὰ μίαν συντιθεῖσι. αὕτη μὲν σφι ἡ μαντική πατρῴη ἐστὶ, οἱ δὲ Ἐνάρρεις οἱ ἀνδρόγυνοι τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης δ' ὦν φλοιῷ μαντεύονται· ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοις τοῖσι ἑαυτοῦ καὶ διαλύων
- 68 χρᾶ. Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθῶν κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὥς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὥς τὰς βασιλῆας ἰστίας ἐπιώρρηκε ὃς καὶ ὃς, λέγοντες τῶν ἄστων τὸν ἂν δὴ λέγωσι. τὰς δὲ βασιλῆας ἰστίας νόμος Σκυθῆσι τὰ μάλιστά ἐστι ὁμνύναι τότε, ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὄρκον ἐθέλωσι ὁμνύναι. ἀντίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος, τὸν ἂν δὴ φῶσι ἐπιόρησαι, ἀπυγμένον δὲ

ἐλέγχουσι οἱ μάντιες, ὥς ἐπισηκῆσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιλεῖας ἰστίας καὶ διὰ ταῦτα ἀλγείει ὁ βασιλεὺς· ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπισηκῆσαι, καὶ δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν καὶ οὗτοι ἐσορέοντες ἐς τὴν μαντικὴν καταδήσῃσι ἐπισηκῆσαι, τοῦ δὲ ἰσθῆος τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ χροῖματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσῃσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες καὶ μάλα ἄλλοι· ἦν ὦν οἱ πλεῖνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσῃσι, δέδοκται τοῖσι πρῶτοις τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι. Ἀπολλῦσι δὴτα αὐτοὺς τρόπῳ 69 τοιῷδε· ἐπεὰν ἄμαξαν φρυγάνων πλήσῃσι καὶ ὑποξενῶσι βοῦς, ἐμποδίσαντες τοὺς μάντιας καὶ χεῖρας ὀπίσω δῆσαντες καὶ στομαῖσάντες κατεργνῶσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα, ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ ἀπιδίσι φοβήσαντες τοὺς βοῦς. πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτῶν ὁ ὄρυμὸς κατακαυθῇ. κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' αὖ ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικέει.

Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε πρὸς τοὺς ἄν ποι- 70 ῶνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες εἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ ὄρκια ταμνομένων, τύψαντες ὑπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος καὶ ἐπειτεν ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκεα καὶ αἰστοὺς καὶ σάγαριν καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσῃσι, κατεύχονται πολλὰ καὶ ἐπειτεν ἀποπίνουσι αὐτοὶ τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιεύμενοι καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἀξιοί.

- 71 Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισι εἰσὶ, ἐς ὃ ὁ Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἐπεὰν σφι ἀποθάνη ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετραγώνον, ἐτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκηρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλήν κυπέρου κεκομμένου καὶ θυμῆματος καὶ σελίνου σπέρματος καὶ ἀνῆσου, συνερραμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἱ δ' ἂν παραδέξωνται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιεῦσι τὰ περ οἱ βασιλήϊοι Σκύθαι· τοῦ αὐτοῦ ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ὄνα καταμύσσονται, διὰ τῆς ἀριστερῆς χειρὸς ὀλοτοὺς διαβύνονται. ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασιλέως ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· οἱ δὲ σφι ἔπονται, ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον. ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι ἔσχατα κατοικημένοισιν εἰσι τῶν ἐθνέων, τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι. καὶ ἔπειτεν, ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκησι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμᾶς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ νεκροῦ ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ ἔπειτεν ῥίψι καταστεγάζουσι, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης τῶν παλλακέων τε μίαν ἀποπνίξαντες δάπτουσι καὶ τὸν οἶνοχόον καὶ μάγειρον καὶ ἱπποκόμον καὶ διήκουν καὶ ἀγγελιηφόρον καὶ ἵππους καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχὰς καὶ φιάλας χρυσέας· ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρεόνται· ταῦτα δὲ ποιήσαντες χοῦσι πάντες χῶμα μέγα, ἀμιλλεόμενοι καὶ προθυ-
72 μέομενοι ὥς μέγιστον ποιῆσαι. Ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου αὐτῖς ποιεῦσι τοιόνδε· λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτάτους (οἱ δὲ εἰσι Σκύθαι ἐγγενεές· οὗτοι γὰρ δὴ θεραπεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφι θερά-

ποντες), τούτων ὧν τῶν διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνέξωσι πεντήκοντα καὶ ἵππους τοὺς καλλιστευόντας πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτῶν τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες ἐμπιπλάσι ἀχύρων καὶ συρράπτουσι· ἀψίδος δὲ ἡμῖσιν ἐπὶ δύο ξύλα στήσαντες ὑπτίον καὶ τὸ ἕτερον ἡμῖσιν τῆς ἀψίδος ἐπ' ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ ταῦτα, ἐπειτεν τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήκεια ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἀψίδας· τῶν δὲ αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέχουσι τοὺς ὦμους τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὀπίσθι παρὰ τοὺς μηρούς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ ἀμφοτέρα κατακρέμαται μετέωρα· χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια ἐμβalόντες ἐς τοὺς ἵππους κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθι αὐτῶν, καὶ ἐπειτεν ἐκ πασσάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεηνίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσῃ μέχρι τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τούτου, τὸ ἐς τόρμον πηγνύνουσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου. ἐπιστήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἱππέας τοιούτους ἀπελάνουσι. Οὕτω μὲν τοὺς 73 βασιλέας θάπτουσι, τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἀμάξῃσι κειμένους, τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐωχεῖ τοὺς ἐπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι· ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἐπειτεν θάπτονται. θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρονται τρόπῳ τοιῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνάμενοι ποιεύσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πέλους εἰρινέους περιτείνουσι, συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας

- ἐσβάλλουσι ἐς σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε
 74 καὶ τῶν πύλων. Ἔστι δὲ σφι κάνναβις φρυγμένη ἐν τῇ
 χώρῃ, πλὴν παχύτης καὶ μεγέθους τῷ λίνῳ ἐμφερί-
 στάτη. ταύτῃ δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἢ κάνναβις. αὕτη καὶ
 αὐτομάτῃ καὶ σπειρομένη φύεται, καὶ ἐξ αὐτῆς Θρήϊκας
 μὲν καὶ εἴματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιώτατα. οὐδ'
 ἄν, ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη, λίνον
 ἢ καννάβιος ἔστι· ὅς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν καννάβιν, λι-
 75 νεον δοκῇσει εἶναι τὸ εἶμα. Ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς
 καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ
 τοὺς πύλους, καὶ ἔπειτεν ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ
 τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμιάται ἐπι-
 βαλλόμενον καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλ-
 ληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρὶν ἀποκρατήσῃ. οἱ δὲ Σκύθαι
 ἀγάμενοι τῇ πυρὶν ὠρύονται· τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ
 ἔστι· οὐ γὰρ δὴ λούνται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα·
 αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ὕδωρ παραχέουσιν κατασώχοντες
 περὶ λίθον τρηγὴν τῆς κυπαρίσσου καὶ κέδρου καὶ λι-
 βάνου ξύλου, καὶ ἔπειτεν τὸ κατασώχόμενον τοῦτο παρὰ
 ἑδὼν καταπλάσσουνται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ
 ἅμα μὲν εὐωδίῃ σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπα-
 ρέουσιν τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὴν γίνοντα
 καθαρά καὶ λαμπρά.
- 76 Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι
 φεύγουσι, μὴ τοί γε ὦν ἄλλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ
 ἥκιστα, ὥς διέδεξαν Ἀναχάρσι τε καὶ δευτέρα αὐτοῦ
 Σκύλῃ. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀναχάρσις ἐπεὶ τε γῆν πολλὴν
 θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν
 ἐκομίζετο ἐς ἥθεα τὰ Σκυθῶν, πλώων δὲ δι' Ἑλλησ-
 πόντου προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ εὗρε γὰρ τῇ μητρὶ
 τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυξικηνοὺς ὁρτὴν κάρτα με-
 γαλοπρεπέως, εὗξάτο τῇ μητρὶ ὁ Ἀναχάρσις, ἣν σῶ-

καὶ ὑγίης ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταῦτὰ κατὰ ὥρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας καὶ παννυχίδα στήσειν. ὥς δὲ ἀπύκνυτο ἐς τὴν Σκυθικὴν, καταδύς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην (ἣ δ' ἐστὶ μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλῆιον δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλέη), ἐς ταύτην δὴ καταδύς ὁ Ἀνάχαρσις τὴν ὁρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα. καὶ τῶν τις Σκυθέων καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα ἐσήμηνε τῷ βασιλεῖ Σαυλίῳ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος ὥς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. καὶ νῦν ἦν τις εἰρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν Σκῦθαι γινώσκειν, διὰ τοῦτο, ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὥς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω τοῦ Ἀριαπείδεος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου τοῦ Λύκου τοῦ Σπαργαπείδεος. εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανόν· Ἰδανθύρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου, Σαύλιος δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα 77 λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὥς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο, ὁπίσω τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην πλήν Λακεδαιμονίων, τούτοισι δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναι τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων, ὁ δ' ὦν ἀνὴρ, ὥσπερ πρότερον εἰρέσθη, διεφθάρη. οὗτος μὲν νῦν οὕτω δὴ τι ἐπρηξε διὰ ξεινικά τε νόμια καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας. Πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὥστε 78 ρον Σκύλης ὁ Ἀριαπείδεος ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ. Ἀριαπείδει γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων

παίδων Σκύλης, ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γί-
 νεται καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρίης, τὸν ἡ μήτηρ αὕτη γλῶσ-
 σάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ χρόνῳ
 ὕστερον Ἀριαπείδης μὲν τελευταῖα θόλῳ ὑπὸ Σπαργα-
 πείδεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέως, Σκύλης δὲ τὴν τε
 βασιλῆϊν παρέλαβε καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς, τῇ
 οὖνομα ἦν Ὀποίη. ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἀστὴ, ἐξ ἧς ἦν
 Ὅρικος Ἀριαπείδει παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθῶν ὁ Σκύ-
 λης διαίτη [μὲν] οὐδαμῶς ἡρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολ-
 λὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος ἦν ἀπὸ παι-
 δεύσιος τῆς ἐπεπαιδευτο, ἐποίησε τε τοιοῦτο· εὖτε ἀγάροι
 τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθῶν ἐς τὸ Βορυσθενεῖτέων ἄστυ
 (οἱ δὲ Βορυσθενεῖται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι
 Μιλησίους), ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν
 στρατιὴν καταλείπεσκε ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως
 ἔλθοι ἐς τὸ τείχος καὶ τὰς πύλας ἐγκληῖσαι, τὴν στολὴν
 ἀποθέμενος τὴν Σκυθικὴν λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα,
 ἔχων δ' ἂν ταύτην ἡγόραζε οὔτε δορυφόρων ἐπομένων
 οὔτε ἄλλον οὐδενός (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μὴ τίς
 μιν Σκυθῶν ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολὴν), καὶ τὰλλα
 ἐχρᾶτο διαίτη Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίηε κατὰ νό-
 μους τοῖς Ἑλλήνων. ὅτε δὲ διατρίψει μῆνα ἢ πλεον
 τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν στολὴν.
 ταῦτα ποιεέσκε πολλάκις, καὶ οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βο-
 79 ρυσθενεῖ καὶ γυναῖκα ἐγήμε ἐς αὐτὰ ἐπιχωρίην. Ἐπεὶ τε
 δὲ ἔδεε οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προσφάσιος τοι-
 ῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ τελεσθῆναι· μέλ-
 λοντι δὲ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετὴν ἐγένετο φάσμα
 μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενεῖτέων τῇ πόλει οἰκίης με-
 γάλης καὶ πολυτελέος περιβολή, τῆς καὶ ὀλίγον τι πρό-
 τερον τούτων μνήμην εἶχον, τὴν πέριξ λευκοῦ λίθου
 σφίγγες τε καὶ γρυῖπες ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέ-

σκηψε βέλος. καὶ ἡ μὲν κατεκρή παῖσα, Σκύλης δὲ υἱὸν
τούτου εἵνεκεν ἕσπον ἐπετέλεσε τὴν τελετὴν. Σκύθαι
δὲ τοῦ βακχεύειν πέρι Ἑλλήσι ὀνειδίζουσι· οὐ γὰρ φασὶ
οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον, ὅστις μαίνεσθαι
ἐνάγει ἀνθρώπους. ἐπεὶ τε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ ὁ
Σκύλης, διεπρήστευσσε τῶν τις Βορυσθενεϊτέων πρὸς
τοὺς Σκύθας λέγων· Ἡμεῖν γὰρ καταγελάτε, ὦ Σκύθαι,
ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος
ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακ-
χεύει καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε,
ἔπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δέξω. Εἶποντο τῶν Σκυθέων οἱ
προεστειότες, καὶ αὐτοὺς ἀναγκρῶν ὁ Βορυσθενεϊτῆς
λάθρῃ ἐπὶ πύργον κάτισε. ἐπεὶ τε δὲ παρήτε σὺν τῷ
θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἰδὼν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι,
κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο, ἐξελθόντες δὲ
ἐσήμενον πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἰδοιεν. Ὡς δὲ μετὰ 80
ταῦτα ἐξήλανε ὁ Σκύλης ἐς ἡῆρα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι
προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γε-
γονότα ἐκ τῆς Τήρεω θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ.
ὁ δὲ μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίην, δι'
ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην. πυνδόμενος
δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην·
ἐπεὶ τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἰστροῦ ἐγένετο, ἠντίασαν μιν οἱ Θρηῖκες,
μελλόντων δὲ αὐτῶν συνάψειν ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ
τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιάδε· Τί δει ἡμέας ἀλλήλων
πειρηθῆναι; εἰς μὲν μεν τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ
μεν ἀδελφεόν. σύ τ' ἐμοὶ ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγὼ σοὶ
τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κιν-
δυνεύσης μήτ' ἐγώ. Ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπε-
κηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς
Σιτάλκῃ πεφευγὼς [τοῦτον]. ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καται-
νέει ταῦτα, ἐκδούς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρωα Σιτάλκῃ

ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην. καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο, Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν. οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμαια Σκύδαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

- 81 Πλήθος δὲ τὸ Σκυθέων οὐκ οἶός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυνθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναι σφεας καὶ ὀλίγους ὥς Σκύδας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινόν μοι ἐς ὅψιν· ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ὑπανιος χώρος, οὗνομα δὲ οἷ ἔστι Ἐξαμπαῖος, τοῦ καὶ ὀλίγον τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῇ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὑπανιν ἄποτον ποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήϊον, μεγάλθι καὶ ἑξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ Πόντου κρητήρος, τὸν Πausanίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὅς δὲ μὴ εἶδέ κω τοῦτον, ὧδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας εὐπετέως χωρεῖ τὸ ἐν Σκύθῃσι χαλκήϊον, πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊόν ἐστι δακτύλων ἑξ. τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίῳ γενέσθαι. βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὗνομα εἶναι Ἀριαντάν, [τοῦτον] εἰδέναι τὸ πλήθος τὸ Σκυθέων καλεῦναι μιν πάντας Σκύδας ἄρδιον ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ ὀϊστοῦ κομίσαι· ὅς δ' αὖ μὴ κομίσῃ, θάνατον ἠπέλλε κομισθῆναι τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίῳ καὶ οἱ δόξαι ἐξ αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τούτων δὴ μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθους τοῦ Σκυθέων ἤκουον. Θωνμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῶ μεγίστους καὶ ἀριθμὸν πλείστους. τὸ δὲ ἀποθωνμάσαι ἄξιον καὶ πάρεξ τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλθους τοῦ πεδίου παρέχεται, εἰρησέ-
- 82

ται· ἵκνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνεὸν, τὸ οἶζε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δλίπηχυν, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι, ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχὰς ἡία λέξων λόγον.

Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας καὶ 83 ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατὸν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ξευγνύναι τὸν Θρηϊκιον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Τσατάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἐχρήζετο μηδαμῶς αὐτὸν στρατηγεῖν ἐπὶ Σκύθας ποιεῖσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθῶν τὴν ἀπορίην. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπειθε συμβουλευόν οἱ χρηστὰ, ὁ μὲν ἐπέπαντο, ὁ δὲ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων. Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων 84 Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου τριῶν ἐόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων ἕνα αὐτῷ καταλειφθῆναι. ὁ δὲ οἱ ἔφη ὡς φίλῳ ἐόντι καὶ μετρίῳ δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν, ἐλπίζων τοὺς υἱέας στρατηγῆς ἀπολελύσθαι, ὁ δὲ ἐπέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτων ἐπεστεῶτας ἀποκτείνει πάντας τοὺς Οἰοβάξου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες αὐτοῦ ταύτῃ ἐλείποντο, Δαρεῖος δὲ ἐπεὶ τε πορευόμενος 85 ἐκ Σούσων ἀπῆκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἐξευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέαν ἐπλῶε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλυμμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνέας φασὶ εἶναι, ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ ἐθνεῖτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον· πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θωυμασιώτατος, τοῦ τὸ μὲν μῆκος εἰσι στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τοῦτου τοῦ πελάγους τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἐξευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἰκοσι

καὶ ἑκατὸν ἐστὶ· τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπο-
 ρος. ἡ δὲ Προποντὶς ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακο-
 σίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων καταδιδόι ἐς τὸν
 Ἑλλήσποντον, ἐόντα στενότητα μὲν ἐπὶ σταδίου, μῆ-
 κος δὲ τετρακοσίου. ἐκδιδόι δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα
 86 πελάγεος, τὸ δὴ Αἰγαῖον καλεῖται. Μεμέτρηται δὲ
 ταῦτα ὧδε· νηὺς ἐπίπαν μάλιστα κη κατανύει ἐν μα-
 κρομερίῃ ὀργυιᾶς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυ-
 ρίας. ἤδη ὦν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος (τοῦτο γάρ
 ἐστὶ τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἑννέα πλόος ἐστὶ
 καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν
 ὀργυιέων γίνονται, ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τούτων στάδιοι
 ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι εἰσι. ἐς δὲ Θεμισκύρην τὴν
 ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς (κατὰ τοῦτο
 γάρ ἐστὶ τοῦ Πόντου εὐρύτατον) τριῶν τε ἡμερέων καὶ
 δύο νυκτῶν πλόος· αὗται δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριη-
 κοντα ὀργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ
 τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορος τε
 καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέεται καὶ κατὰ τὰ
 εἰρημένα πεφυκάσι, παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος
 [οὗτος] ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῶ τέφρ' ἐλάσσω
 ἑωυτοῦ, ἣ Μαιῆτις τε καλεῖται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου.
 87 Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθήρῃσατο τὸν Πόντον, ἐπλωε ὀπίσω
 ἐπὶ τὴν γέφυραν, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλέης
 Σάμιος· θηησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον στήλας ἔστησε
 δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμματα ἐς μὲν
 τὴν Ἀσσύρια, ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικὰ, ἔθνεα πάντα, ὅσα
 περ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα, τῶν ἦρχε· τούτων μυριάδες
 ἑξηριδμήθησαν χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ ἑβδομήκοντα σὺν
 ἱππεῦσι, νέες δὲ ἑξακόσiai συνελέχθησαν. τῇσι μὲν νυν
 στήλῃσι τεύτῃσι Βυζάντιοι, κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν,
 ὕστερον τούτων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθω-

σίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἐνὸς λίθου (οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος), τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χώρος, τὸν ἔξευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὥς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.

Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα ἡσθίεις τῇ σχεδίῃ τὸν ἀρχι- 88 τέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα. ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλῆς ἀπαρχήν, ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζευξίν τοῦ Βοσπόρου καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε·

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλῆς Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδῆς,
Αὐτῷ μὲν στέφανον περιθείς, Σαμίοισι δὲ κῦδος,
Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζευξάντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο, Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε 89 ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἰωσι παραγγείλας πλώειν ἐς τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ, ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν, ζευγνύντας τὸν ποταμόν. τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἥγον Ἰωνεὺς τε καὶ Αἰολεὺς καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυνεᾶς διεκπλώσας ἐπλῶε ἰθὺ τοῦ Ἰστρου, ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμὸν δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης τοῦ ποταμοῦ τὸν ἀνχένα, ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἰστρου, ἐξεύγνυε. Δαρεῖος δὲ ὥς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τέαρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν 90 περιόικων εἶναι ποταμῶν ἀριστος τά τε ἄλλα ἐς ἄκρην

- φέροντα, καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψάωρην ἀκέ-
 σασθαι. εἰδὼ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ θυῶν δέουσαι τεσσερά-
 κοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσai· καὶ αἱ μὲν αὐτέων
 εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι λοῖ-
 ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ Περίνθῳ καὶ ἐξ Ἀπολλω-
 νίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, θυῶν ἡμερέων ἑκατέρῃ.
 ἐκδιδόει δὲ ὁ Τέαρὸς οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεστον ποταμὸν,
 ὁ δὲ Κοντάδεστος ἐς τὸν Ἀγριάνην, ὁ δὲ Ἀγριάνης ἐς
 τὸν Ἐβρον, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν τῇ παρ' Αἰνῷ πόλι.
 91 Ἐπὶ τοῦτον ὦν τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος Δαρεῖος ὥς
 ἐστρατοπεδεύσατο, ἤσθεις τῷ ποταμῷ στήλην ἔστησε
 καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας λέγοντα τάδε· Τέα-
 ρον ποταμοῦ κεφαλὰ ὕδωρ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον
 παρέχονται πάντων ποταμῶν καὶ ἐπ' αὐτάς ἀπὶκετο
 ἐλαύνων ἐπὶ Σκύθας στρατὸν ἀνὴρ ἄριστός τε καὶ κάλ-
 λιστος πάντων ἀνθρώπων, Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος, Περ-
 σέων τε καὶ πάσης τῆς ἡπείρου βασιλεὺς. ταῦτα δὴ ἐν-
 92 θαῦτα ἐγράφη. Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς ἀπὶκετο
 ἐς ἄλλον ποταμὸν, τῷ οὖνομα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ
 Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος
 ἐποίησε τοιούδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ ἐκέλευε
 πάντα ἄνδρα λίθον ἓνα παρεξίοντα τιθέναι ἐς τὸ ἀπο-
 δεδεγμένον τοῦτο χωρίον. ὥς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπε-
 τέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων κατα-
 93 λιπὼν ἀπήλαυνε τὴν στρατιήν. Ποῖον δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ
 τὸν Ἴστρον πρῶτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας.
 οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησὸν ἔχοντες Θρηῖκες καὶ ὑπὲρ
 Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβροίης πόλιος οἰκημένοι, κα-
 λεύμενοι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νισατοὶ, ἀμαχητὶ σφέας
 αὐτοὺς παρέδωσαν Δαρείῳ· οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμο-
 σύνην τραπόμενοι ἀντίκα ἐδουλώθησαν, Θρηϊκῶν ἐόν-
 94 τες ἀνδρηγῶτατοι καὶ δικαιοτάτοι. Ἀθανατίζουσι δὲ

τούδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑωυτοὺς νομί-
 ζουσι, ἵνα τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαί-
 μονα. οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβε-
 λῆξιν. διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλω λαχόντα αἰεὶ σφέων
 αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐν-
 τελλόμενοι τῶν ἂν ἐκάστοτε δέωνται. πέμπουσι δὲ ᾧδε·
 οἱ μὲν αὐτῶν ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι, ἄλλοι δὲ
 διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς
 χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον
 ῥιπτεῦσι ἐς τὰς λόγχας. ἣν μὲν δὴ ἀποθάνη ἀναπαρεῖς,
 τοῖσι δὲ ἴλεως ὁ θεὸς δοκεῖ εἶναι· ἣν δὲ μὴ ἀποθάνη,
 αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν
 εἶναι, αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον ἄλλον ἀποπέμπουσι· ἐν-
 τέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρηῖκες καὶ πρὸς
 βροντὴν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐ-
 ρανὸν ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες
 εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον. Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν 95
 τῶν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, τὸν
 Ζάλμοξιν τοῦτον ἔοντα ἄνθρωπον δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ,
 δουλεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχῳ· ἐνθεῦτεν δὲ
 αὐτὸν γεγνόμενον ἐλεύθερον χρήματα κτήσασθαι συχνά,
 κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· ἅτε δὲ κακο-
 βίων τε ἔοντων τῶν Θρηῖκων καὶ ὑπαφρονεστέρων τὸν
 Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίκαιάν τε Ἰάδα καὶ ἥθεα
 βαθυτέρα ἢ κατὰ Θρηῖκας, οἷα Ἑλλησί τε ὁμιλήσαντα
 καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ
 κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν
 ἰσοτῶν τοὺς πρώτους καὶ εὐωχέοντα ἀναδιδάσκειν, ὥς
 οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τούτων
 αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἤξουσι ἐς χῶρον
 τοῦτον, ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἔξουσι τὰ πάντα ἀγαθὰ. ἐν
 ᾧ δὲ ἐποίησε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ

- κατάγαιον οἶκημα ἐποιέετο. ὥς δέ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἶκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηίκων ἠφανίσθη, καταβὰς δὲ κάτω εἰς τὸ κατάγαιον οἶκημα διαιτᾷτο ἐπ' ἑτεα τρία. οἱ δὲ μιν ἐπόθειον τε καὶ ἐπένθειον ὥς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἑτεῖ ἐφάνη τοῖσι Θρηίξι, καὶ οὕτω πιθανὰ σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτά φασί μιν ποιῆσαι. Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὕτως ἀπιστέω οὔτε ὧν πιστεύω τι λήην, δοκέω δὲ πολλοῖσι ἑτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρειω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτησι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρύφῃ τοιούτῃ χρεόμενοι ὥς ἐχειρωθήσαν ὑπὸ Περσέων, εἶποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.
- 97 Δαρείος δὲ ὥς ἀπύκετο καὶ ὁ πεζὸς ἅμ' αὐτῷ στρατός ἐπὶ τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων Δαρείος, ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχεδὴν λύσαντας ἔπεσθαι κατ' ἡπειρον ἑωυτῶ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν καὶ ποιεῖν τὰ κελευόμενα Κῶης ὁ Ἐρξάνδρου στρατηγὸς ἑὸν Μυτιληναίων ἐλεῖν Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον, εἰ οἱ φίλον εἰς γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι. Ὡ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι, τῆς οὔτε ἀρηρομένου φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἶκος μένη, σύ νυν γέφυραν ταύτην ἔα κατὰ χώρην ἐστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπὼν τούτους, οἱ περ μιν ἐξεύξαν καὶ ἦν τε κατὰ νόον προήξωμεν εὐρόντες Σκυθας, ἐστὶ ἀποδος ἡμῖν, ἦν τε καὶ μὴ σφεας εὐρεῖν δυνώμεθα, ἢ γὰρ ἀποδος ἡμῖν ἀσφαλῆς· οὐ γὰρ ἔδεισά κω, μὴ ἐσσωθῶμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ δυνάμενοι σφεας εὐρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ τάδε λέγειν φαίη τις ἂν με ἐμεωντοῦ εἵνεκεν, ὥς καταμένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν, τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοι, βασιλεῦ, εἰ

μέσον φέρω, αὐτὸς μέντοι ἔφομαί τοι καὶ οὐκ ἂν λει-
φθείην. Κάριτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ Δαρείου, καὶ μιν
ἔμειψατο τοισίδε· Ξεῖνε Δέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ ὀπίσω
ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ
χρηστῆς συμβουλῆς χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι. Ταῦτα 98
εἰπας καὶ ἀπάψας ἄμματα ἐξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας
ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους ἔλεγε τάδε· Ἄνδρες
Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέ-
φυραν μετεῖσθαι μοι, ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποι-
εῖτε τάδε· ἐπεὰν με λῶντε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκυ-
θας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε ἄμμα ἐν
ἑκάστης ἡμέρης· ἦν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω,
ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἀμμάτων, ἀπο-
πλώετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐτῶν. μέχρι δὲ τούτου, ἐπεὶ
τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν σχεδίην, πᾶσαν προ-
θυμίην σωτηρίας τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι. ταῦτα δὲ
ποιεῦντες ἐμοὶ μεγάλως χαριείσθε. Δαρεῖος μὲν ταῦτα
εἰπας ἐς τὸ πρόσω ἠπείγετο.

Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηϊκὴ τὸ ἐς θάλασσαν πρό- 99
κειται. κόλπον δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης ἡ Σκυθικὴ
τε ἐκδέκεται καὶ ὁ Ἰστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτήν, πρὸς εὖρον
ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἰστροῦ ἔρχο-
μαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς
χώρης ἐς μέτροισιν. ἀπὸ Ἰστροῦ αὕτη ἡδὴ ἀρχαίη Σκυ-
θικὴ ἐστὶ, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον και-
μένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρχινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ
ταύτης τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν,
αὐσαν ὀρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον,
καίμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος μέχρι χειρσονήσου τῆς τρη-
χῆς καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπη-
λωτήν ἄνεμον κατήκει. ἐστὶ γάρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο
μέρεα τῶν οὐρῶν ἐς θάλασσαν φέροντα, τὴν τε πρὸς

- μεσαμβροίην καὶ τὴν πρὸς [τὴν] ἡῶ, κατὰ περ τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακόν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν. τοιοῦτο ἡ Ταυρικὴ ἐστὶ ὅς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἰήπυγες ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος ἀποταμοίαν μέχρι Τάραντος καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγω ταῦτα πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι ἄλλοισι οἶκε ἡ Ταυρικὴ. Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς ἤδη Σκύθαι τὸ κατ' ὑπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἡοῖς νέμονται (τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἐσπέρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος) μέχρι Τανάδος ποταμοῦ, ὅς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἰστρον τὰ κατ' ὑπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα ἀποκληῖται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρων, μετὰ δὲ Νευρῶν, ἔπειτεν δὲ Ἀνδροφάγων, τελευταίων δὲ
- 101 Μελαγχλαίων. Ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς ὡς εἰούσης τετραγώνου, τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν πάντῃ ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον καὶ τὸ πᾶρ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἰστρον ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός, ἀπὸ Βορυσθένεός τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιήτιν ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίονες τοὺς κατ' ὑπερθε Σκυθίων οἰκημένους εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησὶ ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληται μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων καὶ τὰ ὀρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαςτος τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκυῖται δόντες σφίσι λόγον, ὥς οὐκ οἶοί τε 102
 μὲν τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μῦνοι,
 ἔμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ
 βασιλεῖς συνελθόντες ἐβουλευόντο ὥς στρατοῦ ἐπε-
 ὑνόντος μεγάλου. ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλεῖς
 Κύρων καὶ Ἀγαθύρσων καὶ Νευρῶν καὶ Ἀνδροφάγων
 καὶ Μελαρχλαίων καὶ Γελωνῶν καὶ Βουδίνων καὶ Σαν-
 ματέων. Τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοισίδε χρέ- 103
 ῖται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τοὺς τε ναυηγροὺς καὶ
 ὡς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας τρόπον τοιῷδε·
 καταξάμενοι ῥοπάλῳ παίλουσι τὴν κεφαλὴν. οἱ μὲν δὴ
 ἔχουσι, ὥς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω
 καὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν), τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνα-
 ταυροῦσι, οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι,
 ὁ μὲντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι,
 ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι,
 ἔχουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἰ-
 κ. πολεμίους δὲ ἄνδρας, τοὺς ἂν χειρώσωνται, ποι-
 οῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν ἀποφέρειται, ἐς
 τὰ οἰκία, ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἰστῶ-
 πτερ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσιν πολλὸν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ
 τῆς καπνοδόχης· φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης
 τῆς ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶνσι δὲ ἀπὸ λήτης τε καὶ πο-
 ῦτον. Ἀγαθύρσοι δὲ ἀβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ καὶ χρῶ- 104
 σφόδροι τὰ μάλιστα, ἐπικοινωνοῦν δὲ τῶν γυναικῶν τὴν
 ἔξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοὶ τε ἀλλήλων ἔωσι καὶ
 οἰκῆται ἔοντες πάντες μῆτε φθόνῳ μῆτ' ἐχθεὶ χρέωνται
 ἀλλήλους. τὰ δ' ἄλλα νόμια Θρηῖξι προσκεχωρήκασιν.
 Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέονται Σκυθικοῖσι, γενεῇ δὲ 105
 αὐτῇ πρότερόν σφας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέ-
 λαβε ἔκλιπεν τὴν χώραν πᾶσαν ἀπὸ ὀφίων. ὕφιας γάρ
 φει πολλοὺς μὲν ἡ χώρα ἀνέβαινε, οἱ δὲ πλεῖντες ἀνωθέν

- σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ πιεζόμενοι οἴκησαν
 μετὰ Βουδίνων τὴν ἐωντῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσιν
 δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι. λέγονται γὰρ ὑπὸ
 Σκυθῶν καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημέ-
 νων ὥς ἕτερος ἐκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἐκαστος λύκος
 γίνεται ἡμέρας ὀλίγας καὶ αὐτῖς ὀπίσω ἐς τὸντὸ κατ-
 ἴσταται. ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι, λέ-
 106 γουσι δὲ οὐδὲν ἔσσουν, καὶ ὁμνύουσι δὲ λέγοντες. Ἄνθρω-
 φάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἡδεα
 οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμον οὐδὲν χρεόμενοι, νο-
 μάδες δὲ εἰσι, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμαίην
 γλῶσσαν δὲ ἰδίην ἔχουσι, ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μούνο
 107 τούτων. Μετὰ γλαῖνοι δὲ εἴματα μὲν μέλανα φορέουσιν
 πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι, νόμοισι δὲ
 108 Σκυθικοῖσι χρεούνται. Βουδῖνοι δὲ ἔθνος ἐὼν μέγα καὶ
 πολλὸν γλαυκὸν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυρρὸν. πόλιν
 δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη, οὖνομα δὲ τῇ πόλει ἐστὶ
 Γελωνός· τοῦ δὲ τεύχεος μέγαθος κῶλον ἐκάστου τριή-
 κοντα σταδίων ἐστὶ, ὑψηλὸν δὲ καὶ πᾶν ξύλινον, καὶ
 οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι καὶ τὰ ἱρά. ἐστὶ γὰρ δὴ αὐτόθι
 Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλ-
 μασι τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι, καὶ τῷ Διο-
 νύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ
 Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἑλλήνες, ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων ἐξε-
 ναστάντες οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδῖνοισι, καὶ γλώσσην τε
 109 μὲν Σκυθικῇ, τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρεούνται. Βουδῖνοι δὲ
 οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρεούνται καὶ Γελωνοί· ἀλλ' οὐδέ
 διαίτα ἢ αὐτῇ ἐστὶ Γελωνοῖσι καὶ Βουδῖνοισι· οἱ μὲν γὰρ
 Βουδῖνοι ἐόντες αὐτόχθονες νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειρο-
 τραγέουσι μούνοι τῶν ταύτη, Γελωνοὶ δὲ γῆς τε ἐργά-
 ται καὶ σιτοφάγοι καὶ κήπους ἐκτεμημένοι, οὐδὲν τῇ
 ἰδέην ὁμοῖοι οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μὲντοι Ἑλλήνων κα-

λέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλεόμε-
 νοι. ἡ δὲ χώρα σφέων πᾶσα ἐστὶ θαρσέα ἰδησί παντοίῃσι.
 ἐν δὲ τῇ ἰδῇ τῇ πλείστῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή
 καὶ ἔλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν, ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες
 κίλισκονται καὶ κάστορες καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνα-
 πρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρας παραρρά-
 πτεται, καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσι εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων
 ἅκεσιν. Σαυροματίων δὲ περὶ ᾧδε λέγεται. ὅτε Ἕλλη- 110
 νες Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο (τὰς δὲ Ἀμαζόνους καλέουσι
 Σκύθαι Οἰόρπατα, δύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο κατὰ
 Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· οἷός γάρ καλέουσι [τὸν]
 ἄνδρα, τὸ δὲ πατὰ κτείνειν), τότε λόγος τοὺς Ἕλληνας
 νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμώδοντι μάχῃ ἀποπλῶειν ἄγοντας
 τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἠδυνέατο ζωγρῆσαι,
 τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγῃ ἐπιθεμένας ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας.
 πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτάς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρᾶσθαι
 οὐδὲ ἰστίοισι οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄν-
 δρας, ἐφέροντο κατὰ κύμα καὶ ἄνεμον, καὶ ἀπικνέον-
 ται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Κορμινούς. οἱ δὲ Κορ-
 μνοὶ εἰσι γῆς τῆς Σκυθῆων τῶν ἐλευθέρων. ἐνθαῦτα
 ἀποβάσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες ᾧδοιπόρεον ἐς
 τὴν οἰκεομένην. ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱπποφορβίῳ τοῦτο
 διήρπασαν, καὶ ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι ἐληΐζοντο τὰ
 τῶν Σκυθῆων. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι 111
 τὸ πρῆγμα· οὔτε γὰρ φωνὴν οὔτε ἐσθῆτα οὔτε τὸ ἔθνος
 ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θάναματι ἦσαν, ὁκόθεν ἔλθοιεν,
 ἐδόκεον δ' αὐτάς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχον-
 τας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτάς ἐποιεῦντο. ἐκ δὲ τῆς μάχης
 τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἐγνώσαν
 ἑούσας γυναῖκας. βουλευομένοισι ὦν αὐτοῖσι ἔδοξε κτεί-
 νειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτάς, ἑαυτῶν δὲ τοὺς νεω-
 τάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτάς, πληθὺς εἰκάσαντας ὅσαι

- περ' ἐκείναι ἦσαν· τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκείνων καὶ ποιεῖν τὰ περ' αὐτῶν καὶ ἐκείναι ποιεῶσι, ἢ δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δὲ ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλευσάντο οἱ Σκύθαι βουλόμενοι ἐξ αὐτέων παῖδας ἐγγενήσεσθαι. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιᾷ δηλήσει ἀπιγμένους ἔων χαίρειν, προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρω τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη. εἶχον δὲ οὐδέ οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἵππους, ἀλλὰ ζῶν ἔξωον τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ νησι, θηρεύοντές τε καὶ ληϊζόμενοι. Ἐποίησαν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιούδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλλήλων ἐκὺμαρτίην ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι ἐποίησαν τὸ αὐτὸ. καὶ τις μουνωθεισέων τιμὴ αὐτέων ἐνεχρίμπετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ περιεῖδε χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε (οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων), τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὸ αὐτὸ χωρίον καὶ ἕτερον ἄγειν, σημαίνουσαν δύο γενέσθαι καὶ αὐτὴ ἑτέραν ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος καὶ ἕτερος ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέραν αὐτὴν ὑπομένουσαν. οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὥς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. Μετὰ δὲ συμμίζαντες τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην, τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἔδυνάτο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας

τάδε οἱ ἄνδρες· Ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ [καὶ] κτή-
 σιες. νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζῶην τοιήνδε ἔχω-
 μεν, ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα, γυναι-
 κας δὲ ἔξομεν ὑμέας καὶ οὐδαμὰς ἄλλας. Αἱ δὲ πρὸς
 ταῦτα ἔλεξαν τάδε· Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν
 μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια
 ἡμῖν τε καὶ ἐκείνῃσι ἐστί. ἡμεῖς μὲν τοξεύομεν τε καὶ
 ἀκοντίζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικῆτα οὐκ
 ἐμάθομεν, αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν
 τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικῆτα ἐργά-
 ζονται, καὶ μένουσιν ἐν τῇσι ἀμάξῃσι, οὗτ' ἐπὶ θήρην
 ἰοῦσαι οὔτε ἄλλη οὐδαμῇ. οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκεί-
 νῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν
 ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δικαιοτάτοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς
 τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος, καὶ ἔπειτεν
 ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπ' ἡμέων αὐτῶν. Ἐπείδοντο καὶ 115
 ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεὶ τε δὲ ἀπολαχόντες
 τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς
 Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε· Ἡμέας
 ἔχει φόβος τε καὶ δέος, ὅπως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ
 χώρῳ, τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο
 δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέραν δηλησαμένας πολλά. ἀλλ' ἐπεὶ
 τε ἀξιούτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιεέτε ἅμα ἡμῖν·
 φέρετε, ἔξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, καὶ περήσαν-
 τες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν. Ἐπείδοντο καὶ ταῦτα 116
 οἱ νεηνίσκοι. διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν ὁδοιπόρουσιν πρὸς
 ἧλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Ταναΐδος
 ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαϊήτιδος πρὸς βο-
 ρεὴν ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χώρον, ἐν
 τῷ νῦν κατοίκηνται, οἰκησαν τοῦτον. καὶ διατῇ ἀπὸ
 τούτου χρέονται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖ-
 κες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι

- ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι, καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέουσιν.
- 117 Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὥδε σφι διακείται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι.
- 118 Ἐπὶ τούτων ὧν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἡλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγριοι ἔλεγαν ἐκδιδάσκοντες, ὥς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κυτέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου διαβέβηκε ἐς τὴνδε τὴν ἡπειρον, διαβὰς δὲ καὶ καταστρεψάμενος Θορήικας γεφυροὶ ποταμὸν Ἰστρου, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἐωυτῷ ποιήσασθαι. Ὑμεῖς ὧν μηδεὶν τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιίδητε ἡμέας διαφθαρέντας, ἀλλὰ τῶντὸ νοήσαντες ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκ ὧν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώραν, ἢ μένοντες ὁμολογίῃ χρησόμεθα. τί γὰρ πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον. ἦκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδὲν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπὶ ὑμέας, οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψάμενῳ ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούρους ἐστρατηλάτῃς ὁ Πέρσης τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον οὕτω λέναι ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, καὶ ἂν ἐδῆλου πᾶσι, ὥς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ ἐπεὶ τε τάχιστα διέβη τὴνδε τὴν ἡπειρον, τοὺς αἰεὶ ἐμποδᾶν γινομένους ἡμεροῦται πάν-

τας. τοὺς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑαυτῶν Θρηίκας καὶ δὴ
καὶ τοὺς ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας. Ταῦτα Σκυ- 119
θίων ἐπαγγελιομένων ἐβουλεύοντο οἱ βασιλεῖς οἱ ἀπὸ
τῶν ἐθνέων ἦκοντες, καὶ σφραγίσθησαν αἱ γνώμαι·
ὁ μὲν Γελωνὸς καὶ ὁ Βουδίνος καὶ ὁ Σαυρομάτης κατὰ
τὸν γένοντο ὑπεδέκοντο Σκύθησι τιμωρήσειν, ὁ δὲ
Ἀγάθυρσος καὶ Νευρὸς καὶ Ἀνδροφάγος καὶ οἱ τῶν
Μελαγχλαίων καὶ Ταύρων τάδε Σκύθησι ὑπεκρίναντο·
Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας
καὶ ἄρξαντες πολέμον, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε
λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθὰ, καὶ ἡμεῖς ὑπακού-
σαντες τῶντο ἂν ὑμῖν ἐπρόσσομεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς
τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν ἄνευ ἡμέων ἐπεκρατέετε
Περσέων, ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου, καὶ ἐκεί-
νοι, ἐπεὶ σφραγίσαντο θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν
ἀποδιδούσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄν-
δρας τούτους οὐδὲν, οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα
ἀδικεῖν. ἦν μὲντοι ἐπὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἄρξην τε
ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς οὐ πεισόμεθα· μέχρι δὲ τοῦτο ἴδω-
μεν, μενέμεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι· ἥκειν γὰρ δοκέομεν
οὐκ ἐπ' ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδι-
κίης γενομένους.

Ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβου- 120
λεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ ἐμ-
φανέος, ὅτι δὴ σφι οὐταί γε σύμμαχοι οὐ προσεγέγοντο,
ὑπεξιόντες δὲ καὶ ὑπεξελαύνοντες τὰ φρέατα, τὰ παρ-
εξίοιεν αὐτοῖ, καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν, τὴν ποίην τε
ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας διελόντες. καὶ πρὸς
μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων, τῆς ἐβασίλευε Σκώπαισις,
προσχωρέειν Σαυρομάτας· τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἦν
ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰδὼν Ταναΐδος ποταμοῦ
παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνον-

- τός τε τοῦ Πέρσεω ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία
 ἦν μοῖρα τῆς βασιληΐης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν
 ἥ περ εἴρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιληῶν, τὴν τε μεγά-
 λην, τῆς ἥρχε Ἰδάνθυρος, καὶ τὴν τρίτην, τῆς ἐβασί-
 λευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὸντὸ καὶ Γελωνῶν τε
 καὶ Βουδίνων προσγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδὸν
 προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ
 ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν
 σφέας ἰδὺν τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην
 συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι, εἰ δὲ μή
 ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας
 ἀλλ' ἀέκοντας ἐκπολεμῶσαι, μετὰ δὲ τοῦτο ὑποστρέφειν
 ἐς τὴν σφετέρην καὶ ἐπιχειρεῖν, ἣν δὴ βουλευομένοις
 121 δοκῇ. Ταῦτα οἱ Σκυθαὶ βουλευσάμενοι ὑπηντίλαζον
 τὴν Δαρείου στρατιήν, προδρόμους ἀποστέλλαντες τῶν
 ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας, ἐν τῇσι σφι δια-
 τᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι, καὶ τὰ πρό-
 βατα [πάντα], πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, το-
 σαῦτα ὑπολιπόμενοι τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἀμάξῃσι προέπει-
 122 ψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐλαύνειν. Ταῦτα
 μὲν δὴ προεκομίζετο, τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς
 εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχον-
 τας ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ, οὗτοι μὲν τούτους εὐρόντες ἡμέ-
 ρης ὁδὸν προέχοντες ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς
 φνύμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανείσαν
 τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ
 ὑπαγόντων. καὶ ἔπειτεν (πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοι-
 ρῶν ἰθυσαν) οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἡῶ τε καὶ τοῦ
 Ταναΐδος. διαβάντων δὲ τούτων τὸν Ταναῖν ποταμὸν
 οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον, ἐς ὃ τῶν Σαυροματέων
 τὴν χώραν διεξελθόντες ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν Βουδίνων.
 123 Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἦσαν διὰ τῆς Σκυθικῆς

καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνε-
σθαι ἅτε τῆς χώρας ἐούσης χέρσου, ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὴν
τῶν Βουδίνων χώραν ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες
τῷ ξυλίνῳ τείχει ἐκλελοιπότες τῶν Βουδίνων καὶ κεκει-
νωμένου τοῦ τείχεος πάντων ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ
ποιήσαντες εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐς ὃ
διεξελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἐρήμον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἐρή-
μος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ ὑπὲρ
τῆς Βουδίνων χώρας, ἐοῦσα πληθὺς ἐπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ.
ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμον Ὀυσσαγέται οἰκέουσι, ποταμοὶ δὲ ἐξ
αὐτῶν τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδι-
δοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιητιν, τοῖσι
οὐνόματα κέεται τᾶδε, Λύκος, Ὅαρος, Τάναϊς, Σύργις.
Ἐπεὶ ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἐρήμον, παυσάμενος 124
τοῦ δρόμου ἴδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ.
τοῦτο δὲ ποιήσας ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα, ἴσον ἀπ'
ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἐξήκοντα μάλιστα κη,
τῶν ἑκτὲ ἐς ἑμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς
ταῦτα ἐγράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες
τὰ κατύπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικὴν. ἀφανισθέν-
των δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντο σφί,
οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετήκε,
αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦγε πρὸς ἐσπέρην, δόκων τούτους
τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι καὶ πρὸς ἐσπέρην σφέας
φεύγειν. Ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν ὡς ἐς 125
τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρησι τῆσι μοί-
ρησι τῶν Σκυθίων, ἐντυχὼν δὲ ἐδίωκε ὑπεκφέροντας
ἡμέρης ὁδῷ. καὶ οὐ γὰρ ἀνίει ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύ-
θαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπα-
μένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, πρῶτην δὲ ἐς τῶν Με-
λαγχλαίων τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν
οἱ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς

- τῶν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους, ταραχθέντων δὲ καὶ
 τούτων ὑπῆγον ἐπὶ τὴν Νευρίδα, ταρασσομένων δὲ καὶ
 τούτων ἦϊσαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι εἰς τοὺς Ἀγα-
 θύρσους. Ἀγάθυρσοι δὲ ὁρέοντες καὶ τοὺς ὁμοῦρους
 φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ
 σφί ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας πέμψαντες κήρυκα ἀπηγό-
 ρευσιν Σκύθησι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὖρων,
 προλέγοντες, ὥς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα
 διαμαχέσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προσίπαντες ταῦτα ἐβόη-
 θεον ἐπὶ τοὺς οὖρους, ἐρύκειν ἐν νῶ ἔχοντες τοὺς ἐπιόν-
 τας, Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ ἐσβα-
 λόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθησι οὔτε πρὸς ἀλκὴν
 ἐτράποντο, ἐπιλαθόμενοι τε τῆς ἀπειλῆς ἐφευγον αἰεὶ
 τὸ πρὸς βορέῳ εἰς τὴν ἐρήμον τεταραγμένοι. οἱ δὲ Σκύ-
 θαι εἰς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπι-
 κνέοντο, οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρας εἰς τὴν σφετέρην
 126 κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι. Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο
 καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυ-
 θέων βασιλέα Ἰδάνθυρσον ἔλεγε τάδε· Δαιμόνιε ἀν-
 δρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ, ἔξόν τοι τῶνδε τὰ ἔτερα ποιεῖν;
 εἰ μὲν γὰρ ἀξιώχρεως δοκέεις εἶναι σεωντῶ τοῖσι ἐμοῖσι
 πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ σιάς τε καὶ πανσάμενος
 πλάνης μάχεσθαι, εἰ δὲ συγγινώσκειαι εἶναι ἔσσω, σὺ
 δὲ καὶ οὕτω πανσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότη τῷ σῷ
 127 δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἔλθῃ εἰς λόγους. Πρὸς
 ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰδάνθυρσος ἔλεγε τάδε·
 Οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώ-
 πων δαίσας ἐφυγον οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν σε φεύγω,
 οὐδέ τι νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώ-
 θεα ποιεῖν. Ὅ τι δὲ οὐκ ἀντίκα μάχομαι τοι, ἐγὼ καὶ
 τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστεα οὔτε γῆ πεφυτευμένη
 ἐστί, τῶν πέρι δαίσαντες, μὴ ἀλόῃ ἢ καρῇ, ταχύτερον

συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν· εἰ δὲ δέοι πάντως ἐς
 τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἑόντες
 τάφοι πατρώοι. φέρετε, τούτους ἀνευρόντες συγγέιν
 πειρᾶσθε αὐτούς, καὶ γνώσεσθε τότε, εἴτε ὑμῖν μαχε-
 σόμεθα περὶ τῶν τάφων εἴτε καὶ οὐ μαχεσόμεθα. πρό-
 τερον δὲ, ἣν μὴ ἡμέας λόγος αἰρή, οὐ συμμίζομέν τοι.
 ἀμφὶ μὲν μάχῃ τοσαῦτα εἰρήσθω, δεσπότας δὲ ἐμοὺς
 ἐγὼ Δία τε νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον καὶ Ἰστίην τὴν
 Σκυθίων βασιλείαν μούνους εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώ-
 ρων γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμψω τοιαῦτα, οἷά σοι
 πρέπει ἔλθειν, ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἐφησας εἶναι
 ἐμὸς κλαίειν λέγω. [τοῦτό ἐστι ἡ ἀπὸ Σκυθίων ῥῆσις.]
 Ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων ταῦτα Δαρείῳ, οἱ δὲ 128
 Σκυθίων βασιλεῖς ἀκούσαντες τῆς δουλοσύνης τὸ οὐ-
 νομα ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων
 μοῖραν ταχθεῖσαν, τῆς ἥρχε Σκώπασις, πέμπουσι Ἰωσι
 κελεύοντες ἐς λόγους ἀπικέσθαι τούτοις, οὐ τὸν Ἰστρον
 ἐξενγμένον ἐφροῦρεον, αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοις
 ἔδοξε πλανᾶν μὲν μηκέτι Πέρσας, σίτα δὲ ἐκάστοτε ἀναι-
 ρεομένοις ἐπιτίθεσθαι. νομῶντες ὦν σίτα ἀναιρεομέ-
 νους τοὺς Δαρείου ἐποίησαν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ
 ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τράπεσκε ἡ τῶν Σκυθίων, οἱ δὲ
 τῶν Περσέων ἱππότες φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς τὸν πεζόν,
 ὁ δὲ πεζὸς ἂν ἐπεκούρει· οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες τὴν
 ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποιεῦντο
 δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίως προσβολὰς οἱ Σκύθαι.
 Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι τε ἦν σύμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθησι 129
 ἀντίλοον ἐπιτιθεμένοις τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶμα
 μέγιστον ἐρέω, τῶν τε ὄνων ἢ φωνῇ καὶ τῶν ἡμίωνων
 τὸ εἶδος. οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῇ ἢ Σκυθικῇ
 φέρει, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, οὐδὲ ἐστὶ ἐν τῇ
 Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παράπαν οὔτε ὄνος οὔτε ἡμί-

- νος διὰ τὰ ψύχρα. ὑβρίζοντες ὧν οἱ ὄννοι ἐτάρασσον τῇ ἵππον τῶν Σκυθῶν, πολλάκις δὲ ἐπελαυνόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας μεταξὺ ὅπως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφόμενοι καὶ ἐν θῶν-
ματι ἔσκον, ὁρᾷ ἰστιάντες τὰ ὦτα, ἅτε οὔτε ἀκούσαν-
τες πρότερον φωνῆς τοιαύτης οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος
ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρὸν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου
130 Οἱ δὲ Σκύθαι ὅπως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους
ἵνα παραμένοιεν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ κα-
παρμένοντες ἀνιψάτο τῶν πάντων ἐπιδεῆς ἔοντες
ἐποίευν τοιάδε· ὅπως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐ-
τῶν καταλίποιν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλα-
νον ἐς ἄλλον χῶρον, οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλά-
βσκον τὰ πρόβατα, καὶ λαβόντες ἐπηείροντο ἂν τῶν
131 πεποιημένων. Πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου τέλος
Δαρείος τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθῶν βασι-
λεῖς μαθόντες τοῦτο ἐπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέ-
ροντα ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ οἷστους πέντε.
Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον
τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ
δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι, αὐτοὺς δὲ τοὺς
Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοὶ εἰσι, γινῶναι τὸ ἐθέλει τὰ
δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβουλεύοντο.
132 Δαρείου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν Σκύθας ἑωυτῷ διδόναι
σφέας τε αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, εἰκάζων τῇδε, ὥς
μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σι-
τεόμενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὄρνις δὲ μάλιστα οἴκε-
ῖ πτερον, τοὺς δὲ οἷστους ὥς τὴν ἑωυτῶν ἀλκὴν παραδι-
δοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο, συνεστή-
κε δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν
ἐπὶ τὰ ἐνὸς τῶν τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ
δῶρα λέγειν· "Ἦν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς

τὸν οὐρανὸν, ὧ Πέρσαι, ἢ μύες γενόμενοι κατὰ τῆς
 γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας
 ἐσπηδήσετε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε τῶν
 τοξευμάτων βαλλόμενοι. Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα 133
 εἰκάζον, ἡ δὲ Σκυθίων μία μοῖρα ἡ ταχθεῖσα πρότερον
 μὲν παρὰ τὴν Μαιήτιν λίμνην φρουρέειν, τότε δὲ ἐπὶ
 τὸν Ἰστρον Ἰωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὥς ἀπύκετο ἐπὶ τὴν
 γέφυραν, ἔλεγε τὰδε· Ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην ὑμῖν
 ἤκομεν φέροντες, ἣν πέρ γε ἐθέλητε ἑσακοῦειν. πυνθα-
 νόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν ἐξήκοντα ἡμέρας
 μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν αὐτοῦ μὴ παραγε-
 νομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμε-
 τέρην. νῦν ὧν ὑμεῖς τὰδε ποιεῦντες ἐκτὸς μὲν ἔσσεσθε
 πρὸς ἐκείνου αἰτίας, ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκει-
 μένας ἡμέρας παραμείναντες τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσ-
 σεσθε. Οὗτοι μὲν νυν ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσιν
 ταῦτα ὀπίσω τὴν ταχίστην ἡπείγοντο, Πέρσῃσι δὲ μετὰ 134
 τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρεῖω ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολει-
 φθέντες Σκύθαι πεζῶ καὶ ἵπποισι ὥς συμβαλέοντες·
 τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διήλξε·
 τῶν δὲ ὧς ἕκαστοι ὥρεον τὸν λαγὸν ἐδίωκον. ταραχθέν-
 των δὲ τῶν Σκυθίων καὶ βοῇ χρεομένων εἶρετο ὁ Δα-
 ρεῖος τῶν ἀντιπολέμων τὸν θόρυβον, πυθόμενος δὲ
 σφειας τὸν λαγὸν διώκοντας εἶπε ἄρα πρὸς τοὺς περ
 ἐώθεε καὶ τὰ ἄλλα λέγειν· Οὗτοι ὧνδρες ἡμέων πολ-
 λὸν καταφρονέουσιν, καὶ μοι νῦν φαίνεται Γωβρύης εἶπαι
 περὶ τῶν Σκυθικῶν δῶρων ὀρθῶς. ὥς ὧν οὕτω ἤδη
 δοκούντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ, ὅπως
 ἀσφαλῶς ἡ κομιδὴ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω. Πρὸς ταῦτα
 Γωβρύης εἶπε· ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν μὲν καὶ λόγῳ
 ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀπορίην, ἐλθὼν
 δὲ μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς ἐμπαίζοντας ἡμῖν.

- νῦν ὧν μοι δοκεῖ, ἐπεὶν τάχιστα νύξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύ-
 σαντας τὰ πυρὰ, ὥς καὶ ἄλλοτε ἐώδαμεν ποιεῖν, τῶν
 στρατιωτῶν τοὺς ἀσθενεστάτους ἐς τὰς καλαιπωρίας
 ἐξαπατήσαντας καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσαντας
 ἀπαλλάσσεσθαι, πρὶν ἢ καὶ ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἰδυῖναι Σκυ-
 θὰς λύσοντας τὴν γέφυραν, ἢ καὶ τι ἴωσι δόξαι τὸ ἡμέας
 οἷόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι. Γωβρύης μὲν ταῦτα συν-
 135 εβούλευε, μετὰ δὲ νύξ τε ἐγένετο, καὶ Δαρεῖος ἐχρᾶτο
 τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν
 καὶ τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς ὄνους
 πάντας καταδήσας κατέλιπε αὐτοῦ ταύτῃ ἐν τῷ στρα-
 τοπέδῳ· κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους καὶ τοὺς ἀσθενέας
 τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα οἱ μὲν ὄνοι βοήν παρ-
 ἔχωνται, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκεν κατε-
 λείποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε δηλαδὴ, ὥς αὐτὸς μὲν
 σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι
 Σκυθήσι, οὗτοι δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον
 ὀνοιάτο. ταῦτα τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ
 Δαρεῖος καὶ πυρὰ ἐκκαύσας τὴν ταχίστην ἠπείγετο ἐπὶ
 τὸν Ἴστρον. οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ ὁμίλου οὕτω
 μὲν δὴ μᾶλλον πολλῶ ἴεσαν τῆς φωνῆς, ἀκούσαντες δὲ
 οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων πάγχυ κατὰ χώραν ἤλπιζον τοὺς
 136 Πέρσας εἶναι. Ἡμέρης δὲ γενομένης γνόντες οἱ ὑπο-
 λειφθέντες, ὥς προδοδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου, χεῖρας
 τε προτείνοντο τοῖσι Σκυθήσι καὶ ἔλεγον τὰ κατήκοντα·
 οἱ δὲ ὥς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην συστραφέντες,
 αἱ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθῶν καὶ ἡ μετὰ Σαυρομα-
 τέων καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοί, ἐδίωκον τοὺς Πέρσας
 ἰδὺν τοῦ Ἴστρον. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ
 ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένον
 ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ δὲ Σκυθικοῦ ἱπ-
 πότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπισταμένον ἀμαρτόν-

τες ἀλλήλων, ἐφθησαν πολλῶ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας
 ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας
 οὐκ ἂν ἀπικόμενους ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἰωνας ἐόντας ἐν τῇσι
 νηυσί· "Ἄνδρες Ἰωνες, αἱ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ
 διοίχνηται, καὶ οὐ ποιεῖτε δίκαια ἐτι παραμένοντες. ἀλλ'
 ἐπεὶ πρότερον δαιμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες τὸν
 πόρον τὴν ταχίστην ἅπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί
 τε καὶ Σκύθησι εἰδότες χάριν, τὸν δὲ πρότερον ἐόντα
 ὑμῶν δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα οὕτω ὥστε ἐπὶ
 μηδαμὸς ἐτι ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι. Πρὸς 137
 ταῦτα οἱ Ἰωνες ἐβουλευόντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθη-
 ναίου, στρατηγέοντος καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιτέων
 τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἣν γνώμη πείθεσθαι Σκύθησι καὶ
 ἐλευθεροῦν Ἰωνήν, Ἰστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίῃ
 ταύτῃ, λέγοντος, ὥς νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐ-
 τῶν τυραννεύει πόλιος, τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος καταί-
 ρεισθαι οὕτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσεσθαι ἄρχειν
 οὕτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἐκάστην
 τῶν πολλῶν δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι.
 Ἰστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου ἀντίκα πάν-
 τες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότε-
 ρον τὴν Μιλτιάδεω αἰρεόμενοι. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ δια- 138
 φέροντές τε τὴν ψῆφον καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλέως,
 Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι Δάφνις τε Ἀβυδηνὸς καὶ
 Ἰπποκλὸς Λαμψακηνὸς καὶ Ἡρόφαντος Παριηνὸς καὶ
 Μητροδόωρος Προκοννήσιος καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικη-
 νὸς καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος· οὗτοι μὲν [ἦσαν] οἱ ἐξ Ἑλ-
 λησπόντου, ἀπ' Ἰωνίης δὲ Στράτις τε Χίος καὶ Αἰάκης
 Σάμιος καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς καὶ Ἰστιαῖος Μιλήσιος,
 τοῦ ἣν γνώμη ἢ προκειμένη ἐναντίῃ τῇ Μιλτιάδεω. Αἰο-
 λείων δὲ παρὴν λόγιμος μοῦνος Ἀρισταγόρης Κυμαῖος.
 Οὗτοι ὅν ἐπεὶ τε τὴν Ἰστιαίου αἰρέοντο γνώμην, ἔδοξε 139

σφι πρὸς ταύτῃ τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι, τῆς
 μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας ἔοντα, λύειν
 δὲ ὅσον τόξενμα ἐξικνέεται, ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκῶσι
 ποιεῦντες μηδὲν καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρώατο βιάμενοι
 καὶ βουλόμενοι διαβῆναι τὸν Ἰστρον κατὰ τὴν γέφυραν.
 εἰπεῖν τε λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον
 ὥς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσι ἔστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα
 μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ, μετὰ δὲ ἐκ πάντων ὑπεκρί-
 νατο Ἰστιαῖος τάδε λέγων· Ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ
 ἦκατε φέροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε. καὶ τὰ τε ἀπ'
 ὑμῶν ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται καὶ τὰ ἀπ' ἡμῶν ἐς ὑμᾶς
 ἐπιτηδέως ὑπηρετεῖται. ὥς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν
 πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἔχομεν, ἐθέλοντες εἶναι
 ἐλεύθεροι. ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς τάδε λύομεν, ὑμᾶς καιρὸς
 ἔστι δόξασθαι ἐκείνους, εὐρόντας δὲ ὑπὲρ τε ἡμῶν καὶ
 140 ὑμῶν αὐτῶν τίσασθαι οὕτω ὥς ἐκείνους πρέπει. Σκύ-
 θαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθεῖα
 ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων, καὶ ἡμάρτανον
 πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἰτιοὶ δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ
 Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ δια-
 φθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ
 ἐποίησαν, παρῆχε ἂν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευ-
 ρεῖν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τὰ σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβου-
 λεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νῦν τῆς
 σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν,
 ταύτῃ διεξιόντες ἐδίξηντο τοὺς ἀντιπολέμους, δοκέοντες
 καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι, οἱ
 δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἐωυτῶν γενόμενον στίβον,
 τοῦτον φυλάσσοντες ἦσαν, καὶ οὕτω μόγις εὐρον τὸν
 πόρον. οἷα δὲ νυκτὸς τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς
 γεφύρης ἐντυχόντες ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπύκατο, μὴ
 141 σφῆας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοιπότες. Ἦν δὲ περὶ Λα-

ρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων·
 τοῦτον τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χεῖλεος τοῦ Ἰσ-
 τρου ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν
 δὴ ἐποίησε ταῦτα, Ἰστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κε-
 λεύματι τὰς τε νέας ἀπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν
 στρατιὴν καὶ τὴν γέφυραν ἔξευξε. Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω 142
 ἐκφεύγουσι, Σκύθαι δὲ διζήμενοι καὶ τὸ δεύτερον ἤμαρ-
 τον τῶν Περσέων, καὶ τοῦτο μὲν, ὥς ἔοντας Ἴωνας ἔλεν-
 θέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι
 ἀπάντων ἀνθρώπων, τοῦτο δὲ, ὥς δούλων Ἰώνων
 τὸν λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι
 εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς
 Ἴωνας ἀπέριπται.

Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηϊκῆς πορευόμενος ἀπίκητο 143
 ἐς Σηστόν τῆς Χερσονήσου· ἐνθευτεν δὲ αὐτὸς μὲν
 διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν
 τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον ἄνδρα Πέρσῃν, τῷ Δαρεῖος
 κοτε ἔδωκε γέρας τοιούδε εἰπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος· ὥρμη-
 μένου Δαρεῖου ροιᾶς τρώγειν, ὥς ἀνοιξε τάχιστα τὴν
 πρώτην τῶν ροιῶν, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβα-
 νος, ὃ τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτο πληθὸς γενέσθαι,
 ὅσοι ἐν τῇ ροιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε Μεγαβάζους
 ἂν οἱ τοσοῦτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον
 ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν
 εἰπας ἐτίμα, τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα
 τῆς στρατιῆς τῆς ἑαυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. Οὗτος δὲ ὁ 144
 Μεγάβαζος εἰπας τόδε τὸ ἔπος ἐλίπετο ἀθάνατον μνή-
 μην πρὸς Ἑλλησποντίων· γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ
 ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους
 κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων, πνθόμενος δὲ
 ἔφη Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν
 ἔοντας τυφλοῦς· οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παρθέοντος

κτιζειν χώρου τὸν αἰσχίονα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειψθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

- 145 Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἐπρησσε, τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος διὰ πρόφασιν, τὴν ἐγὼ ἀπηγῆσομαι, προδιηγησάμενος πρότερον τὰδε. Τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες ἐξελαθέντες ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραχυρῶνος ληψαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων ἐξελαθέντες ἐκ Αἰήνου οἰχοντο πλώοντες ἐς Λακεδαιμόνα, ἰζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἐπεμπον, πευσόμενοι, τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί· οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον, ὥς εἶψαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλωόντων ἡρώων, προσσχόντας δὲ τούτους ἐς Αἴηνον φυτεῦσαι σφείας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες τὸ δεύτερον εἰρώτεον, τί ἐθέλοντες ἤκοιεν τε ἐς τὴν χώρην καὶ πῦρ αἴθιοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες ἦκειν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιοτάτον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι· δέεσθαί τε οἰκείν ἅμα τούτοισι μοῖραν τε τιμῶν μετέχοντες καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἕαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι ἐθέλουσι αὐτοί. μάλιστα δὲ ἐνῆγέ σφεας ὥστε ποιεῖν ταῦτα τῶν Τυνδαριδέων ἡ ναυτιλίῃ ἐν τῇ Ἀργοῖ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας γῆς τε μετέδωκαν καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγνημαν, τὰς δὲ ἐκ Αἰήνου ἦγοντο ἐξέδοσαν
- 146 ἄλλοισι. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληΐης μεταιτέοντες καὶ ἄλλα ποιεῦντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι

ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτείνειν, συλλαβόντες δὲ σφεας κατέ-
 βαλον ἐς ἐρκτὴν. κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λα-
 κεδαιμόνιοι νυκτὸς, μετ' ἡμέρην δὲ οὐδένα· ἐπεὶ ὧν
 ἔμελλόν σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖ-
 κες τῶν Μινυέων, εἰσῆσαι ἄσταί τε καὶ τῶν πρώτων
 Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἐρκτὴν καὶ
 ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκάστη τῷ ἑωυτῆς ἀνδρὶ. οἱ δὲ σφεας
 παρήκαν, οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἔσε-
 σθαι. αἱ δὲ ἐπεὶ τε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε· πᾶσαν
 τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι αὐταὶ
 τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι ἐνδύντες τὴν
 γυναικῆν ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες, ἐξήϊσαν ἔξω, ἐκφυ-
 γόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἵζοντο αὐτὶς ἐς τὸ Τηϋγετον.
 Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος τοῦ 147
 Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος ἐστελλε ἐς
 ἀποικίην ἐκ Λακεδαιμόνος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος
 ἱὼν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμον
 παισὶ Εὐρουσθένει καὶ Προκλέϊ, ἐόντων δ' ἔτι τῶν παί-
 δων τούτων νηπίων ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν
 Σπάρτῃ βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ
 παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύ-
 μενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπεὶ τε ἐγένεσато ἀρχῆς,
 οὐκ ἔφη μενέειν ἐν τῇ Λακεδαιμόνι, ἀλλ' ἀποπλώσε-
 σθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεο-
 μένῃ νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγο-
 νοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος
 γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπην διζήμενος προσέεσχε ἐς τὴν
 νῦν Θήρην καλεομένην, προσσχόντι δὲ εἶπε δὴ οἱ ἡ
 χώρα ἦρεσέ, εἶτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο,
 καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινί-
 κων καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλιάρου. οὗτοι
 ἐνέμουντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεάς, πρὶν

- 148 ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαιμόνος, ὅκτω ἀνδρῶν. Ἐπὶ τούτους δὴ ὧν ὁ Θήρας λεῶν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλῶν ἔστειλλε, συνοικήσων τούτοισι καὶ οὐδαμῶς ἐξελῶν ἀπὸ τούτων, ἀλλὰ κάρτα οἰκητέμενος. ἐπεὶ τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτῆς ἴζοντο ἐς τὸ Τηϋγετον τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι παραιτέται ὁ Θήρας, ὅπως μῆτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπεδέκετό σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπορόνους ἐπλώσε, οὕτως πάντας ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῖνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Περωρεήτας καὶ Κανύκωνας, τούτους δ' ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρης σφέας αὐτοὺς [ἐς] ἕξ μοίρας διείλον, καὶ ἔπειτεν ἕκαστον πόλιας τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Ἀέρεον, Μάκιστον, Φριξᾶς, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον· τούτων δὲ τὰ πλεῖν ἐπ' ἐμὸν Ἡεῖοι ἐπόρθησαν. τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ οἰκιστέω Θήρα ἢ ἐπ' ὠνυμῇ ἐγένετο. Ὁ δὲ παῖς οὗτος γὰρ ἔφη οἱ συμπλώσεσθαι, τοιγαρὶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὅν ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἐπεος τούτου οὐνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο, καὶ κως τὸ οὐνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰόλυκον δὲ γίνεταί Αἰγεὺς ἀπ' οὗ Αἰγείδαι καλεῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἰδρύναντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαίου καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν. καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε. τῶντ' οὖν τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.
- 150 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ τὰντὰ λέγουσι, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μόνον Θηραῖοι ὥδε γενέσθαι λέγουσι. Γρίνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρας τῆς

νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφοὺς ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκ-
τόμβην· εἶποντο δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν ποληγέων καὶ δὴ
καὶ Βάττος ὁ Πολυρνήστου, ἐὼν γένος Εὐφημίδης τῶν
Μινυέων. χρεομένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλεί τῶν Θη-
ραίων περὶ ἄλλων χρᾶ ἢ Πυθίῃ κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν.
ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· Ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε
ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς αἰέρεσθαι, σὺ δὲ τινα τῶνδε τῶν νεω-
τέρων κέλευε ταῦτα ποιεῖν. ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ
ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα, μετὰ δὲ
ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην
εἰδότες ὅκου γῆς εἴη, οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα
ἀποστελλεῖν ἀποικίην. Ἐπτα δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ 151
ὔε τὴν Θήρην, ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ
νῆσῳ πλὴν ἐνὸς ἐξηνάνθη. χρεομένοισι δὲ τοῖσι Θη-
ραίοισι προέφερε ἡ Πυθίῃ τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην.
ἰπεί τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρή-
την ἀγγέλους διζημένους, εἰ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων
ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην. περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν
οὔτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν, ἐν ταύτῃ δὲ συμ-
μίσγονσι ἀνδρὶ πορφυρέῃ, τῷ οὔνομα ἦν Κορώβιος, ὃς
ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ
Λιβύης ἐς Πλατέαν νήσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες
ἦγον ἐς Θήρην, ἐκ δὲ Θήρης ἐπλῶον κατάσκοποι ἄνδρες
τὰ πρῶτα οὐ πολλοί· κατηγορησάμενον δὲ τοῦ Κορωβίου
ἐς τὴν νήσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν τὸν μὲν Κορώ-
βιον λείπουσι, σιτία καταλιπόντες ὅσωνδὴ μηνῶν,
αὐτοὶ δὲ ἐπλῶον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι
περὶ τῆς νήσου. Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρό- 152
νον τοῦ συγκειμένου τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα.
μετὰ δὲ νηὺς Σαμὴ, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλώ-
ουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην·
πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα

- λόγον σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι, αὐτοὶ δὲ ἀνα-
 χθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλων,
 ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ. καὶ οὐ γὰρ ἀνίει τὸ
 πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς
 Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεόμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον
 τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον, ὥστε ἀπονοστή-
 σαντες οὗτοι ὁπίσω μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν
 ἡμεῖς ἀτρεκείην ἰδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετὰ γε
 Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ
 οὐκ οἶά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην
 τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἕξ τάλαντα ἐποίησαντο χαλ-
 κῆϊον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπου, πέριξ δὲ αὐτοῦ
 γρυπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοὶ εἰσι, καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ
 Ἡραϊον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκείους κολοσσούς
 ἐπταπῆχας, τοῖσι γούνασι ἐρηρυσμένους. Κυρηναίοισι
 δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου
 153 πρῶτα φιλίας μεγάλαι συνεκρήθησαν. Οἱ δὲ Θηραῖοι
 ἐπεὶ τε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο ἐς
 τὴν Θήρην, ἀπήγγελον, ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ
 ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἔαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ
 πέμπειν πάλῳ λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἀπάντων
 ἐπὶ τὰ ἐόντων ἄνδρας, εἶναι δὲ σφεων καὶ ἡγεμόνα καὶ
 βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέ-
 ρους ἐς τὴν Πλατείαν.
- 154 Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι, τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ
 λόγου συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρη-
 ναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θη-
 ραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἐστὶ τῆς Κρήτης Ἀἰὶδος πόλις,
 ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεὺς, ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμή-
 τορι, τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμῃ, ἐπὶ ταύτῃ ἐγήμε ἄλλην
 γυναικα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίει εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ
 μητρυνῇ τῇ Φρονίμῃ, παρέχονσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ'

αὐτῇ μηχανωμένη, καὶ τέλος μαχλοσύνην ἐπενείκασα· οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμνηναῖτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. ἦν γὰρ δὴ Θεμισίων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ἀἰῶ· τοῦτον ὁ Ἐτεάρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ ἢ μὲν οἱ διηκονήσειν ὅ τι ἂν δεηθῇ. ἐπεὶ τε δὲ ἐξορκώσῃ, ἀγαγὼν οἱ παραδιδόει τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμισίων περιημεκτῆσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην ἐποίησε τοιάδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλωε, ὡς δὲ ἐγίνετο ἐν τῷ πελάγει, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξορκώσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατήκε ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπᾶσας δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν Πολύ- 155 μνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο· χρόνου δὲ περιόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχύφωνος καὶ τραυλὸς, τῷ οὐνομα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοι τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι, ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετουνομάσθη, ἐπεὶ τε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπὸ τε τοῦ χρησθηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς, τὴν ἔσχε, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενος· Αἴβυες γὰρ βασιλέα βάττον καλέουσι, καὶ τούτου εἵνεκεν δοκέω θεσπίζουσιν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσση, εἰδυῖαν, ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπεὶ τε γὰρ ἡνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφούς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δὲ οἱ χρᾶ ἡ Πυθίῃ τάδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα,
ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσση χρεομένη· ὦ βασιλεῦ,
ἐπὶ φωνὴν ἦλθες. Ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· Ὄναξ, ἐγὼ
μὲν ἦλθον παρὰ σέ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς, σὺ δέ
μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν·

τέφ' δυνάμι, κοίη χειρί; Ταῦτα λέγων οὐκ ἐπειθε ἄλλοι
οἱ χρεῶν· ὥς δὲ κατὰ ταῦτ' ἐθέσπιξέ οἱ καὶ πρότερον
156 οἴχετο μεταξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. Μετὰ
δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο
παλιγκότως· ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι
ἐπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ
Πυθίη σφι ἐχρησε συγκτιλῶσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λι-
βύης ἄμεινον προήξειν· ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάτ-
τον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι· πλώσαντες δὲ ἐ-
πὶ τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὅπισθεν
ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην· οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομέ-
νοὺς ἐβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ' ὅπισθεν
πλῶειν ἐκέλευον. οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὅπισθεν ἀπέπλωον
καὶ ἐκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην, τῇ οὖνομα, ὣς
καὶ πρότερον εἰρέθη, ἐστὶ Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι
ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλει.

157 Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γὰρ σφι χρηστὸν
συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες
ἀπέπλωον ἐς Δελφοὺς, ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον
ἐχρέοντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ οὐδὲν
ἄμεινον προήσσειν οἰκεῦντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα
χρεῶν τάδε·

Αἰ τὸ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,

Μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σε.

ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλωον
ὅπισθεν· οὐ γὰρ δὴ σφραγὶς ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης, πρὶν
δὴ ἀπικῶνται ἐς αὐτὴν Λιβύην· ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὴν νῆ-
σον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον ἐκτισαν αὐτῆς [τῆς] Λι-
βύης χῶρον ἀντίον τῆς νῆσου, τῷ οὖνομα ἦν Ἀξιρις
τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἀμφοτέρω συγκληθῆναι κα-
158 ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει. Τοῦτον οἶκεον τὸν
χῶρον ἔξ ἔτεα· ἐβδόμῳ δὲ σφραγὶς ἔτεϊ παραιτησάμενον

[οἱ] Αἰβυες, ὥς ἐς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσιν, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Αἰβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέρην καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης νυκτὸς παρήγον. ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὖνομα Ἰρασα. ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος εἶπαν· Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται. Ἐπὶ μὲν νυν Βάττου τε τοῦ οἰκιστέω τῆς 159 ζόης ἄρξαντος ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτεα καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρχεσίλειω ἄρξαντος ἐκκαίδεκα ἔτεα οἶκεον οἱ Κυρηναῖοι ἴοντες τοσοῦτοι, ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, Βάττου τοῦ εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλῶειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀναδασμῶ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

Ὅς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ

Γᾶς ἀναδαιομένης, μετὰ οἱ ποκά φάμι μελήσειν.
 συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην περι-
 ταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Αἰβυες καὶ ὁ βασι-
 λεὺς αὐτῶν, τῷ οὖνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρας
 στερισκόμενοι καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων,
 πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ
 Αἰγύπτου βασιλεῖ. ὁ δὲ συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων
 πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην. οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκ-
 στρατευσάμενοι ἐς Ἰρασα χῶρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστιν
 συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμ-
 βολῇ. ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι
 Ἑλλήνων καὶ παραχρεόμενοι διεφθάρησαν οὕτω, ὥστε
 ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τού-
 των Αἰγύπτιοι* κατὰ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ ἀπέ-

- 160 *στησαν ἀπ' αὐτοῦ. Τούτου δὲ τοῦ Βάττου γίνεται παῖς Ἀρκεσίλεως, ὃς βασιλεύσας πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὃ μιν οὗτοι ἀπολιπόντες οἰχοντο ἐς ἄλλον χώρον τῆς Λιβύης καὶ ἐπ' ἑωυτῶν βαλλόμενοι ἐκτίσαν πόλιν ταύτην, ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλεῖται κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τοῦτους ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δίδεσαντες αὐτὸν οἰχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἡοίους τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως εἶπετο φεύγουσι, ἐς ὃ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγίνετο ἐπιδιώκων καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιδέσθαι οἱ συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο ὥστ' ἐπτακισχιλίους ὀπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν μετὰ δὲ τὸ τῷμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τ' καὶ φάρμακον πεπωκότα ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει. Λέαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλεω δόλω κτείνει, τῇ οὖν*
- 161 *νομα ἦν Ἐρυξώ. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιληὴν τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος, χωλὸς ἔων καὶ οὐκ ἀρτίπους· οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς ἐπειρησόμενους, ὅντινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκείοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὦν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Δημῶναξ. οὗτος ὦν ὤνῃρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα τοῦτο μὲν τριφυλοὺς ἐποίησέ σφρας τῇδε διαθείς, Θηραίων μὲν καὶ τῶν περιολίων μίαν μοῖραν ἐποίησε, ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν τρίτην δὲ νησιωτῶν πάντων, τοῦτο δὲ τῷ βασιλεῖ Βάττι τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἱρῶσύνας τὰ ἄλλα πάντα, τὰ πρό-*
- 162 *τερον εἶχον οἱ βασιλεῖς, ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε. Ἐπὶ*

μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττου οὕτω διετέλεε εὐόντα, ἐπὶ δὲ
 τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλειω πολλή ταραχή περὶ τῶν
 τιμῶν ἐγένετο. Ἀρκεσίλειος γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χω-
 λοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ ὁ Μαντινεὺς
 Δημῶναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα.
 ἐνθεῦτεν στασιάζων ἐσώθη καὶ ἔφυγε εἰς Σάμον, ἣ δὲ
 μήτηρ οἱ εἰς Σαλαμίνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλα-
 μίνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν
 Δελφοῖσι θυμητήριον ἐὼν ἀξιόθνητον ἀνέθηκε, τὸ ἐν
 τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦ-
 του ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς, ἣ κατὰξει σφέας εἰς τὴν
 Κυρήνην. ὁ δὲ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιὴν οἱ
 ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον καλὸν μὲν ἔφη
 καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκείνο, τὸ δοῦναί οἱ θεο-
 μίην στρατιήν· τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ τῷ διδομένῳ ἔλεγε.
 τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύ-
 σεον καὶ ἡλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἰριον· εἰπάσης δὲ
 αὐτῆς τῆς Φερετίμης τῷτο ἔπος ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιού-
 τοις γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιῇ. Ὁ δὲ Ἀρ- 163
 κείλειος τοῦτον τὸν χρόνον εὖν ἐν Σάμῳ συνήγειρε
 πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρα-
 τοῦ πολλοῦ ἐστάλη εἰς Δελφοὺς Ἀρκεσίλειος χρησόμενος
 τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε·
 Ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους καὶ Ἀρκεσίλειος τέσσερας,
 ὅκτω ἀνδρῶν γενεάς, διδοὶ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυ-
 ρήνης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει.
 σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι κατελθὼν εἰς τὴν σεωντοῦ. ἦν
 δὲ τὴν κάμινον εὖρης πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσης
 τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξο-
 πτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς εἰς τὴν ἀμφίρρυντον·
 εἰ δὲ μὴ, ἀποθανεῖαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων.
 Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλειῳ χρᾶ. ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς 164

ἐκ τῆς Σάμου κατήλθε ἐς τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπικρατῆ-
 σας τῶν πρηγμάτων τοῦ μαντήϊου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλ'
 δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἶτεε τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῷ
 δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάσσοντο, τὸν
 δὲ τινὰς χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέ-
 στειλε ἐπὶ διαφθορῇ. τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενει-
 χθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύναντο καὶ ἐς Θήρη
 ἀπέστειλαν, ἑτέρους δὲ τινὰς τῶν Κυρηναίων ἐς πύρ-
 ρον μέγα π' Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν ὕλη
 περὶνῆσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξ-
 εργαμένοισι τὸ μαντήϊον ἐὼν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίς
 οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι
 ἔργετο ἐκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τὸν
 τὸν κεχρησμένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρυντον τὴν
 Κυρήνην εἶναι. εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυ-
 γατέρα δὲ τῶν Βαρκαίων τοῦ βασιλέως, τῷ ὄννομα ἦν
 Ἀλαξίρα· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται, καὶ μιν Βαρκαῖοι τῶν
 ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόν-
 τες ἀγοράζοντα κτείνουσι, πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν
 αὐτοῦ Ἀλαξίρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν εἶτε ἐκὼν εἶτε
 ἄέκων ἁμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυ-
 165 τοῦ. Ἡ δὲ μήτηρ Φερεσίμη, ἕως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν
 τῇ Βάρκῃ διαιτᾷτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακὸν, ἣ δὲ εἶχε
 αὐτῇ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τὰλλα νεμο-
 μένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα, ἐπεὶ τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ
 Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα οἰχώκεε ἐς
 Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεταὶ ἐν
 Καμβύσει τὸν Κύρου πεποιημένοι· οὗτος γὰρ ἦν ὁ
 Ἀρκεσίλεως, ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε καὶ φόρον
 ἐτάξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερεσίμη Ἀρνα-
 δεω ἰκέτις ἔξετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα, προϊσχο-
 μένη πρόφασιν, ὥς διὰ τὸν μηδισμόν ὁ παῖς οἱ τέθυκε

Ο δὲ Ἀρναύδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου ὑπαρχος ὑπὸ 166
 Καμβύσεω κατεστεινός, ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρ-
 ισεύμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν
 Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑαυτοῦ λιπέσθαι
 τοῦτο, τὸ μὴ ἄλλῳ εἰη βασιλεῖ κατεργασμένον, ἐμίμετο
 τοῦτον, ἐς ὃ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυ-
 σίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον νόμισμα
 ἐκόψατο, Ἀρναύδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἄργύριον τῶντὸ
 τοῦτο ἐποίησε· καὶ νῦν ἐστὶ ἄργύριον καθαρώτατον τὸ
 Ἀρναυδικόν. μαθὼν δὲ Δαρεῖός μιν ταῦτα ποιεῦντα,
 αἰτίην οἱ ἄλλην ἐπενείκας, ὥς οἱ ἐπανίσταται, ἀπέκτεινε.
 Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρναύδης κατοικτεῖρας Φερεσίμην δι- 167
 δοῦς αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πε-
 ζὸν καὶ τὸν ναυτικόν, στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ
 Ἀμασιν ἀπέδεξε ἄνδρα Μαράφιον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ
 Βάδρην ἰόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀποστεῖλαι
 τὴν στρατιὴν ὁ Ἀρναύδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα
 ἐκυνθάνετο, τίς εἰη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας. οἱ δὲ
 Βαρκαῖοι αὐτοὶ ὑπεδέκοντο πάντες, πολλὰ τε γὰρ καὶ
 κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρναύ-
 δης οὕτω δὴ τὴν στρατιὴν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερεσίμῃ.
 αὕτη μὲν νῦν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγίνετο, ἐπέμ-
 πετο δὲ ἡ στρατιή, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Λιβύων κατα-
 στροφῇ. Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖα ἐστὶ,
 καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω
 ἐφρόντιζε Δαρεῖον οὐδέν.

Οἰκεῖνσι δὲ κατὰ τὰδε Λίβνες, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρ- 168
 ξάμενοι. πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοικηνται,
 οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρεόνται, ἐσθῆτα
 δὲ φορέουσι οἴην περ οἱ ἄλλοι Λίβνες. αἱ δὲ γυναῖκες
 αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλ-
 κειν, τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθείρας ἐπέαν

- λάβωσι τοὺς ἐωντῆς, ἐκάστη ἀντιδάνκει καὶ οὕτω ῥίπτει· οὗτοι δὲ μῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται, καὶ τῷ βασιλεῖ μῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἣ δὲ ἂν τῷ βασιλεῖ ἀρεστὴ γένηται, ὑπὸ τούτου διαπαρθευέται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἄδυσμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ ὄννομα Πλαγίονος· 169 νόσ ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται Γίλιγαμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἐσπέρην χώραν μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐπὶ δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἦ τε Πλατέα νήσος ἐπικέεται, τὴν ἐκτισαν Κυρηναῖοι, καὶ ἐν τῇ ἡπείρῳ Μενελαῖος λιμὴν ἐστὶ καὶ Ἄξιρις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἰκεῖν καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον. νόμοισι δὲ χρεόνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖς 170 ἑτέροισι. Γίλιγαμμένων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρην Ἀσβύται· οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκεῖν. ἐπὶ θαλάσσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύται· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἦμιστοι ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσὶ, νόμους δὲ τοὺς πλεῖναιμιμέσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυτέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Ἀύσχισαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκεῖν, κατήκοντες ἐπὶ θαλάσσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρας οἰκεῖν οὐσι Βάκαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θαλάσσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρχαίης· νόμοισι δὲ 171 τοῖσι αὐτοῖσι χρεόνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐσχισέων δὲ τούτων τὸ πρὸς ἐσπέρης ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὼν πολλόν, οἱ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσῃ τὰ πρόβατα ἀναβαλίνουσι ἐς Αὐγίλα χώραν ὑπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιφρέες πεφύκασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀτελέβους ἐπεὶν θηρεύσασαι, αἰήναντες πρὸς τὸν ἥλιον

καταλέουσι καὶ ἐπειτεν ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουνσι.
 γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος ἐπικοινωνοῦν
 αὐτέων τὴν μίξιν ποιεῦνται, τρόπον παραπλησίῳ τῷ καὶ
 Μασσαγέται. ἐπεὶ ἂν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται.
 πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς νόμος ἐστὶ τὴν
 νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελεῖν τῶν δαι-
 τυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὥς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, δι-
 δοῖ δῶρον, τὸ ἂν ἔχη φερόμενος ἐξ οἴκου. Ὀρκίοισι δὲ
 καὶ μαντικῇ χρέονται τοιῷδε· ὁμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ
 σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γε-
 νέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἀπτόμενοι, μαντεύονται
 δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα, καὶ κατεν-
 ξάμενοι ἐπικατακοιμούνται, τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψι ἐνύ-
 πνιον, τούτῳ χρᾶται. πίστισι δὲ τοιησίδε χρέονται· ἐκ
 τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει·
 ἦν δὲ μὴ ἔχῃσι ὕγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν σπο-
 δοῦ λαβόντες λείχουσι. Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι 173
 Ψύλλοι. οὗτοι ἑξαπολώλασι τρόπον τοιῷδε· ὁ νότος
 σφί πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε, ἥ δὲ
 χώρα σφί πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος ἦν ἀνυδρὸς· οἱ
 δὲ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὴν νό-
 τον (λέγω δὲ ταῦτα, τὰ λέγουσι Αἰβυες), καὶ ἐπεὶ τε
 ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσέ σφεας.
 ἑξαπολομένων δὲ τούτων ἔχουσι τὴν χώραν οἱ Νασα-
 μῶνες. Τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον ἐν 174
 τῇ θηριώδει οἰκέουσι Γαράμαντες, οἱ πάντα ἀνθρω-
 πον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην, καὶ οὔτε ὄπλον ἐκ-
 τέταται ἀρήϊον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέεται. Οὗτοι 175
 μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμῶνων, τὸ δὲ παρὰ
 τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Μάκαι, οἱ λό-
 φους κείρονται, τὸ μὲν μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὐ-
 ξεσθαι, τὰ δὲ ἐνθεν καὶ ἐνθεν κείροντες ἐν χοῖ, ἐς δὲ

- τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κινυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων διασὺς ἰδησί ἐστι εὐύσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Αἰβύης ψιλῆς, ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐ
- 176 αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοι εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἐχόμενοι Γινδᾶνες εἰσι, τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρι δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορεῖ κατὰ τοιόνδε τι, ὥς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιγθέντα περισφύριον περιδέεται· ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι
- 177 ὥς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. Ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδᾶνων νέμοντα Λωτοφάγοι, οἳ τὸν καρπὸν μόνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζῶουσι· ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστὶ μέγαθον ὅσον τε τῆς σχίνου, γλυκύτητα δὲ τοῦ φοίνικος τῆς καρπῷ προσέκελος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου
- 178 οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυνες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεόμενοι, ἀτὰρ ἔσσαν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατ' ἡκούσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὐνομα Τρίτων ἐστὶ ἐκδιδοί δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἐνι, τῇ οὐνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασι λόγιον εἶναι κτίσαι.
- 179 Ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος λεγόμενος, Ἰήσωνα, ἐπεὶ τοὶ οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἢ Ἀργῷ, ἐσθιέμενον ἐς αὐτὴν τὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χαλκεοπερικλώειν Πελοπόννησον, βουλούμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι. καὶ μιν ὥς πλώοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορέην καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καὶ οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγήν· λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσωνα

ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα, φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον
δέξειν καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν. πειθόμενου δὲ τοῦ
Ἰήσονος οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύ-
ναι τὸν Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ
ἑωυτοῦ ἱρῷ ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν
Ἰήσωνι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὥς ἐπεὰν τὸν τρί-
ποδα κομίσηται τῶν τις ἐκγόνων τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμ-
πλώνοντων, τότε ἐκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τρι-
τωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην. ταῦτα
ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Αἰβύων κρῦψαι τὸν
τρίποδα.

Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλῶν Αὐσέες. οὗτοι 180
δὲ καὶ οἱ Μάχλυνες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέ-
ουσι, τὸ μέσον δὲ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν
Μάχλυνες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὐσέες
τὰ ἔμπροσθε. ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι
αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί
τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐτιγενεὶ θεῶν λέγουσαι τὰ πάτρια
ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέουмен. τὰς δὲ ἀποδνη-
σκούσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθέ-
νους καλέουσι. πρὶν δ' ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι τάδε
ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἐκάστοτε
κοσμήσαντες κυνέη τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ
καὶ ἐπ' ἄρμα ἀναβιβάσαντες περιάγουσι τὴν λίμνην
κύκλῳ. ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους
πρὶν ἢ σφι Ἑλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι, δο-
κέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτὰς· ἀπὸ
γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπί-
χθαι ἐς τοὺς Ἑλληνας. τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσει-
δέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης, καὶ
μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διὶ, τὸν
δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν

λέγουσι, μῆξιν δὲ ἐπικούινον τῶν γυναικῶν ποιεόνται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδὸν τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἄδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὸ αὐτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

181

Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν νομάδων Λιβύων εἰρέεσθαι, ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη, ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὀφρυὴ ψάμμου κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ Ἡρακλέας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρυῇ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλός ἐστι τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφῇσι ἐκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἄλός ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκὺ, περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐσχατοὶ πρὸς τῆς ἐρήμου καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδους, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμωνιοὶ, ἔχοντες τὸ ἱερὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαίεος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἰρηταί μοι, κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῷ γαλμᾷ ἐστὶ. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐὼν, τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυνούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίῃ τε ἐστὶ, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρὸν, τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς δὲ δύεται τε ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρὸν· ἐπὶ δὲ μάλλον ἰὼν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει, τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονται τε μέσαι νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἡῶ. ἐπὶ κλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλεῖται ἡλίον. Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρυῆς τῆς ψάμμου δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε ἄλός ἐστι ὁμοίος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὖνομα Ἀὔγιλά ἐστι. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον οἱ Νασαμώνες ὁπωριεῦντες

182

τοὺς φοῖνικας φοιτέουσι. Ἀπὸ δὲ Ἀνγίλων διὰ δέκα 183
 ἡμερέων ἄλλων ὁδοῦ ἕτερος ἄλος κολωνὸς καὶ ὕδωρ καὶ
 φοῖνικες καρποφόροι πολλοὶ, κατὰ περ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέ-
 ροις, καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ, τοῖσι οὖνομα
 Γαράμαντες ἐστὶ, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς, οἱ ἐπὶ τὸν
 ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες οὕτω σπείρουσι. συντομώτατον
 δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων
 ἐς αὐτοὺς ὁδὸς ἐστὶ, ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες
 γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τὸδε εἰσὶ· τὰ κέρεια ἔχουσι
 κεκυφῶτα ἐς τὸ ἔμπροσθε. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέον-
 τες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἶοι τέ εἰσι προ-
 εμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν
 διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν, ὅτι μὴ τοῦτο καὶ τὸ δέσμα
 ἐς παχύτητα τε καὶ τρίψιν. οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς
 τραγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίποισι.
 οἱ γὰρ τραγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώ-
 πων πάντων εἰσὶ, τῶν ἡμεῖς περὶ λόγους ἀποφερομέ-
 νους ἀκούομεν. σιτέονται δὲ οἱ τραγλοδύται ὄφις καὶ
 σαύρας καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρπετῶν· γλῶσσαν δὲ οὐδε-
 μιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγας κατὰ
 περ αἱ νυκτερίδες. Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἄλλων δέκα 184
 ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος ἄλος τε κολωνὸς καὶ ὕδωρ, καὶ ἄν-
 θρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὖνομά ἐστι Ἀτά-
 ραντες, οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς
 ἰδμεν· ἀλέσι μὲν γὰρ σφί ἐστι Ἀτάραντες οὖνομα, ἐνὶ
 δὲ ἐκάστῳ αὐτῶν οὖνομα οὐδὲν κέεται. οὗτοι τῷ ἡλίῳ
 ὑπερβάλλοντι καταρέονται καὶ πρὸς τούτοις πάντα τὰ
 αἰσχροῖα λοιδοροῦνται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτοὺς
 τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν. μετὰ δὲ δι'
 ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος κολωνὸς ἄλος καὶ ὕδωρ,
 καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἄλος
 τούτου οὐρος, τῷ οὖνομά ἐστι Ἀτλας. ἐστὶ δὲ στεῖνόν

- καὶ κυκλοτερές πάντῃ, ὑψηλὸν δὲ οὕτω δὴ τι λέγεται
ὥς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι. οὐδέ-
κοτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χει-
μῶνος· τοῦτο τὸν κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώ-
ριοι εἶναι. ἐπὶ τούτῳ τοῦ οὐρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι
ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἀτλαντες. λέ-
γονται δὲ οὔτε ἐμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια
185 ὄραν. Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων ἔχω τὰ
οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρυῇ κατοικημένων καταλέξαι,
τὸ δ' ἀπὸ τούτων οὐκέτι. διήκει δ' ὧν ἡ ὀφρυὴ μέχρι
Ἡρακλέων στηλέων καὶ τὸ ἔξω τούτων. ἔστι δὲ ἄλός τε
μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ καὶ ἄνθρωποι
οἰκέοντες. τὰ δὲ οἰκία τούτοις πᾶσι ἐκ τῶν ἀλίνων χόν-
δρων οἰκοδομέεται. ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἀνομβρία
ἔστι· οὐ γὰρ ἂν ἡδυεῖατο μένειν οἱ τοῖχοι ἔοντες ἄλι-
νοι, εἰ ὕε. ὁ δὲ ἄλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος
τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρυῆς ταύτης, τὸ πρὸς
νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἐρήμος καὶ ἄνυδρος
καὶ ἄθηρος καὶ ἀνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρα, καὶ
ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.
- 186 Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύ-
πτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Αἰ-
βυες, καὶ θηλέων τε βοῶν οὔτι γεγόμενοι, διότι περ
οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ὕς οὐ τρέφοντες. βοῶν μὲν νυν
θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέε-
σθαι διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσιν, ἀλλὰ καὶ νηοτητῆς αὐτῇ
καὶ ὀρεῖας ἐπιτελέουσι, αἱ δὲ τῶν Βαρχαίων γυναῖκες
187 οὐδὲ ὧν πρὸς τῇσι βουσί γεύονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω
ἔχει, τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρας τῆς Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι
νομάδες εἰσὶ Αἰβυες, οὐδὲ νόμοις τοῖσι αὐτοῖσι χρεό-
μενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ
νομάδες ἐώθασιν ποιεῖν. οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νο-

μάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι, ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἷσπῃ προβάτων καί-
 ουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας, μετεξέτεροι δὲ αὐ-
 τῶν τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι τοῦδε εἵνεκεν, ὥς μὴ σφεας
 ἐς τὸν πάντα χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς
 δηλῆται. καὶ διὰ τοῦτο σφέας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτά-
 τους. εἰσὶ γὰρ ὥς ἀληθές οἱ Αἰβυες ἀνθρώπων πάν-
 των ὑγιηρότατοι τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο,
 οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσὶ. ἦν δὲ
 καλοῦσι τὰ παιδιά σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηται σφι
 ἄκος· τράγου [γὰρ] οὖρον σπείσαντες ὕονται σφει.
 λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰβυες. Θυσίαι δὲ τοῖσι νο- 188
 μάσι εἰσὶ αἶδε· ἐπεὰν τοῦ ὠτός ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος,
 ῥιπτεύουσι ὑπὲρ τὸν δόμον, τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἀπο-
 στρέφουσι τὸν ἀνχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σε-
 λήνῃ μούνοισι. τούτοις μὲν νυν πάντες Αἰβυες θύουσι,
 ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτανίδα λίμνην νέμοντες τῇ Ἀθηναίῃ
 μάλιστα, μετὰ δὲ τῷ Τρίτῳ καὶ τῷ Ποσειδέωνι. Τὴν 189
 δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθη-
 ναίης ἐκ τῶν Αἰβυσσέων ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν
 γὰρ ἢ ὅτι σκυτίνη ἢ ἐσθῆς τῶν Αἰβυσσέων ἐστὶ καὶ οἱ
 θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῇσι οὐκ ὕφιεσ εἰσι, ἀλλὰ
 ἱμάντινοι, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τῶντ' ἔσταλται. καὶ
 ὃ καὶ τὸ οὖνομα κατηγορεύει, ὅτι ἐκ Αἰβύης ἦκει ἢ
 στολὴ τῶν Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς
 περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Αἰβυσσαι, κεχοιμένας
 ἐρευθεδάνῳ, ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τούτων αἰγίδας οἱ Ἕλ-
 ληνες μετουνόμασαν. δοκεῖ δ' ἔμοιγε καὶ ἡ ὁλολυγὴ
 ἐπὶ ἱοῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ ταύτη
 χρέονται αἱ Αἰβυσσαι, καὶ χρέονται καλῶς. καὶ τέσσερας
 ἵππους συζευγνύναι παρὰ Αἰβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθή-

190 *κασί. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες κατὰ περ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὶ ἀπὴν τὴν ψυχὴν, ὅπως μιν κατίσουσι μηδὲ ὑπτιος ἀποθανέσται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐνεργμένων περὶ σχοίνους ἐστὶ, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέονται.*

191 *Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ Αὐσέων ἔχονται ἀροτήρες ἤδη λίβυες καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὖνομα κέεται Μάξυες, οἳ τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλῶν κομέουσι, τὰ δ' ἐπ' ἀριστερὰ κείρουσι, τὸ δὲ σῶμα μίλτω χρίονται. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἐσπέρην πολλῷ θηριωδεστέρη τε καὶ θασυτέρῃ ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμουσι, ἐστὶ ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὄρεινὴ τε κάρτα καὶ θασέα καὶ θηριώδης. καὶ γὰρ οἱ ὄφεις οἱ ὑπερμεγάρθεις καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρα ἔχοντες καὶ οἱ κυνοκέφαλοι καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὥς δὴ λέγονται γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἄγριαι καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία ἀκατάφρεστα.*

192 *Κατὰ τοὺς νομάδας δὲ ἐστὶ τούτων οὐδὲν, ἀλλ' ἄλλα τοιάδε, πύγαργοι καὶ ξορκάδες καὶ βουβάλιες καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρα ἔχοντες, ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι (οὐ γὰρ δὴ πίνουσι), καὶ ὄρνες, τῶν τὰ κέρα τοῖσι φοίνιξι οἱ πήχες ποιεῦνται (μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βούν ἐστὶ), καὶ βασσάρια καὶ ὕιναι καὶ ὕστριχες καὶ κριοὶ ἄγριοι καὶ δίκτυες καὶ θῶες καὶ πάνθηρες καὶ βόρνες,*

καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπλήγεες χερσαῖοι, τῇσι σάν-
 ρησι ἐμφερέστατοι, καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι καὶ ὄφεις
 μικροὶ, κέρας ἕν ἕκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι
 ἐστὶ θηρία, καὶ τὰ περ τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ
 ὕος ἀγρίου· ἐλαφος δὲ καὶ ὕς ἀγρίου ἐν Λιβύῃ πάμπαν
 οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τριζὰ αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν δί-
 ποδες καλέονται, οἱ δὲ ξεγέριες (τὸ δὲ οὖνομα τοῦτο ἐστὶ
 μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί),
 οἱ δὲ ἐχινέες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλέαι ἐν τῷ σιληφῷ γινόμεναι,
 τῇσι Ταρτηρσίησι ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυνὶ θηρία
 ἢ τῶν νομάδων Λιβύων γῇ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστοροῦντες
 ἐπὶ μακρότατον οἶοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι. Μαξύων 193
 δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἡνιο-
 χεῦσι τὰ ἄρματα ἐς τὸν πόλεμον. Τούτων δὲ Γύζαν- 194
 τες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι πολλὸν μὲν μέλισσαι κατεργά-
 ζονται, πολλῶ δ' ἐτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας
 ποιεῖν. μιλοῦνται δ' ὧν πάντες οὗτοι καὶ πιθηκοφα-
 γέουσι· οἱ δὲ σφι ἄφθονοι ὅσοι ἐν τοῖσι οὖρεσι γίνον-
 ται. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι 195
 νῆσον, τῇ οὖνομα εἶναι Κύραυνιν, μῆκος μὲν διηκο-
 σίων σταδίων, πλάτος δὲ στεεινὴν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἡπεί-
 ρου, ἐλαιέων τε μεστὴν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ
 εἶναι, ἐκ τῆς αἰ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων πτεροῖσι ὀρ-
 νίδων κεκριμένοισι πίσσῃ ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέ-
 ρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἐστὶ ἀληθέως, οὐκ οἶδα, τὰ
 δὲ λέγεται γράφω. εἴη δ' ἂν πᾶν, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ
 ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ
 ὤρεον· εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἣ δ' ὧν
 μεγίστη αὐτέων ἐβδομήκοντα ποδῶν πάντη, βάθος δὲ
 διόργγιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρ-
 σίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτεν ἀναφέρουσι τῇ μυρ-
 σίνῃ πίσσαν, ὁδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα

- τῆς Πιερικῆς πίσεως ἀμείνω· ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὄρω-
 ρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συγχρῆν,
 οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὃ τι
 δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν ἀναφαίνεται
 ἐν τῇ θαλάσῃ, ἥ δὲ ἀπέχει ὥς τέσσαρα στάδια ἀπὸ τῆς
 λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ
 196 καίμηνος οἰκότα ἐστὶ ἀληθεύειν. Λέγουσι δὲ καὶ τὰδε
 Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χώρον τε καὶ ἀνθρώπους
 ἔξω Ἑρακλείων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν
 ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπέξῃς
 παρὰ τὴν κυματωγὴν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν κα-
 πνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι
 ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἔπειτεν ἀντὶ τῶν φορτίων χρυ-
 σὸν τιθέναι καὶ ἐξαναχωρεῖν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων.
 τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι, καὶ ἦν μὲν
 φαίνηται σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι
 ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ
 πλοῖα κατέαται, οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ὧν
 ἔθνηαν χρυσόν, ἐς οὗ ἂν πελθῶσι. ἀδικεῖν δὲ οὐδετέ-
 ρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἄπτεσθαι, πρὶν
 ἂν σφι ἀπισωθῇ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους
 τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον, ἢ αὐτοὶ τὰ χρυσίον
 λάβωσι.
- 197 Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων οὐνομά-
 σαι· καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μῆδων οὔτε τι
 νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τοσοῦτο δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν
 περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσαρα ἔθνηα νέμεται αὐ-
 τὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, καὶ τὰ μὲν
 δύο αὐτόχθονα τῶν ἔθνέων, τὰ δὲ δύο οὐ, Αἰβυες μὲν
 καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς βορέω, οἱ δὲ
 τὰ πρὸς νότον τῆς Λιβύης οἰκούντες, Φοίνικες δὲ καὶ
 198 Ἕλληνες ἐπὶ λυδες. Δοκεῖ δέ μοι οὐδ' ἄρετὴν εἶναι τις

ἡ Λιβύη σπουδαίη ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆ-
ναι, πλὴν Κίνυπος μούνης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὖνομα ἢ
γῇ τῷ ποταμῷ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίῃ τῇ ἀρίστῃ γεῶν Δή-
μητρος καρπὸν ἐκφέρειν, οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ·
μελάγγραιός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἔπυδρος πίδαξι, καὶ οὔτε
αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν οὔτε ὄμβρον πλέω πιούσα
δεδήληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ ἐκ-
φορίων τοῦ καρποῦ ταῦτ' ἀμέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ κατ-
ίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῇ καὶ τὴν Εὐεσπερίται νέμονται·
ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὶ αὐτὴ ἐσωτῆς ἄριστα ἐνείκη,
ἐκφέρει, ἢ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι ἐπὶ τριηκόσια. Ἐχει δὲ καὶ 199
ἡ Κυρηναίη χώρα, εἰούσα ὑψηλοτάτῃ ταύτης τῆς Λιβύης,
τὴν οἱ νομάδες νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἐσωτῇ ἀξίας
θώματος. πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρ-
πῶν ὀργᾶ ἀμᾶσθαι τε καὶ τρυγᾶσθαι· τούτων τε δὴ
συγκεκομισμένων τὰ ὑπὲρ τῶν θαλασσιδίων χώρων τὰ
μέσα ὀργᾶ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι· συγ-
κεκόμεναι τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατ-
υπεριότητι τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὀργᾶ, ὥστε ἐκπέ-
ποταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς καὶ ὁ
τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυ-
ρηναίους ὁπώρα ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτο
εἰρήσθω.

Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπεὶ τε ἐκ τῆς 200
Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρυσάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν
Βάρκην, ἐπολιόρχεον τὴν πόλιν, ἐπαγγελλόμενοι ἐκ-
διδόναί τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω· τῶν
δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς
λόγους. ἐνθαῦτα δὲ ἐπολιόρχεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας
ἐννέα, ὀρύσσοντες τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς
τὸ τεῖχος, καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μὲν
νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι,

ὥδε ἐπιφρασθεῖς· περιφέρων αὐτήν ἐντὸς τοῦ τείχεος
 προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα
 ἔσκε κωφὰ, πρὸς τὰ προσίσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα
 ἠχέεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. ἀντορύσσοντες δ' αὖ
 ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἐκτεινόντων Περσέων τοὺς γεωρυ-
 χέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη, τὰς δὲ προσβο-
 201 λὰς ἀπεκρούοντο οἱ Βαρκαῖοι. Χρόνον δὲ δὴ πολλὸν
 τριβομένων καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, καὶ
 οὐκ ἔσσαν τῶν Περσέων, Ἀμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πε-
 ζοῦ μηχανᾶται τοιαῦτα· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὥς κατὰ
 μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἰρετοὶ εἶεν, δόλῳ δὲ αἰρετοὶ, ποι-
 εῖν τοιαῦτα· νυκτὸς τάφρον ὀρύξας εὐρέαν ἐπέτεινε ξύλα
 ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς, κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύ-
 λων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιεῖν τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον.
 ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους.
 οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφι ἕαδε ὁμολογίην
 χρήσασθαι. τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινα,
 ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια, ἔστ' ἂν ἡ
 γῇ αὕτη οὕτω ἔχη, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν, καὶ
 Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φάναι ἄξιον βασιλεῖ καὶ Πέρ-
 σας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίους. μετὰ δὲ τὸ
 ὄρκιον Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τοῦτοις αὐτοῖς τε
 ἐξήϊσαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολεμίων ἔων παριέναι
 ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλούμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαν-
 τες. οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν
 ἔθρον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκεν
 τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκοῖεν, ταμόντες
 τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὄρκιον, ὅσον ἂν
 ἡ γῇ μένη κατὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμενε
 202 τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν. Τοὺς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν
 Βαρκαίων ἡ Φερετῖμη, ἐπεὶ τέ οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρ-
 εδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος, τῶν δὲ

σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα περιέστιξε καὶ
 τούτοις τὸ τεῖχος. τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων λητῆν
 ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν ἦσαν
 Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοις δὲ
 τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη. Τοὺς ὧν δὴ λοιποὺς 203
 τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι ἀπήλσαν
 ὀπίσω· καὶ ἐπεὶ τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπέστησαν,
 οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς
 διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς Βάδρης μὲν
 ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἰρέειν τὴν
 πόλιν, Ἀμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ ἔα, ἐπὶ Βάρκην γὰρ
 ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν, ἐς ὃ διεξελθοῦσι
 καὶ ἰζομένοις ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον μετεμέλῃσέ σφι
 οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρῶντο τὸ δεύτερον
 παριέναι ἐς αὐτήν, οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρεον.
 τοῖς δὲ Πέρσῃσι οὐδενὸς μαχομένου φόβος ἐνέπεσε,
 ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἐξήκοντα στάδια ἴζοντο. ἰδρυ-
 θέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ ἦλθε παρὰ Ἀρυνάνδεω
 ἄγγελος ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων
 δεηθέντες ἐπόδιά σφι δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα
 ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τὸ
 ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Αἰβυες τῆς τε ἐσθιῆτος εἵνεκεν καὶ τῆς
 σκευῆς τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν καὶ ἐπελκομένους
 ἐφόνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο. Οὗτος ὁ 204
 Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἐκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας
 ἦλθε. τοὺς δὲ ἡνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους
 δὲ ἐκ τῆς Αἴγυπτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασι-
 λέα· βασιλεὺς δὲ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώ-
 ρης κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὖνομα
 ἔθεντο Βάρκην, ἥ περ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκουμένη ἐν
 τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε. 205

ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Αἰβύνης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς ζώουσα γὰρ εὐλέων ἐξέξεσε, ὥς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίθισχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττου τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρίῃ ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΜΟΥΣΑΙ.

HERODOTI

HISTORIARUM LIBRI IX.

CURAVIT

HENR. RUDOLPH. DIETSCH.

V O L. II.

LIPSIAE

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLVI.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΜΟΝΟΤΥΠΟ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βερόιας

PRAEFATIO.

Libri V c. 3 pro μή ποτε ἐγγίγνεται Schaeff. app. ad Dem. II p. 21 οὐ μὴ suspicatus est. Quod MKPFB exhibent ἐν γένηται, non recte probasse auctore Matthiae Bährum, ostendit quod praecedit σφί. fluxit illa scriptura ex libro, per grammaticum quendam correcto. — c. 4. Quamvis ἀνγγελισθαι poeticum sit (Pind. Nem. X, 35), tamen non ideo contra omnes libros cum Bekk. et Dindorfio ἀπηγγέμενοι scribere. — c. 6. ζῶειν pro ζῆν, quod omnes libri tenent, scripsi auct. Bred. p. 170. — c. 9. οἱ male om. SVFabc. Pro absurdo ἀπειρος cum Bekk. scripsi ἀπορος. Verba ultima σιγύννας — τὰ δόρατα Wessel., Valck., Larch. non iustus de causis ab grammatico quodam assuta videntur iudicasse. — c. 10. Cautius existimavi κατέχουσι retineri, quam cum uno 8 scribi κατέχουσαι τὰ πέρην τοῦ Ἰσθμοῦ εἰσι. — c. 12. Ἀνδία rectius scribi quam cum SV Ἀνδιὰ, ostendit Bred. p. 179. — c. 18. ἐπὶ ξείνια Wessel. Vid. Bred. p. 150. Libri ξείνια vel ξείνια vel ξεινίας. — c. 21. τῷ στρατηγῷ Valck. Vulgo τῶν στρατηγῶν. — c. 22. τοὺς post ταύτους male om. SV. — c. 23. δέ post μαθῶν recte om. SPF; cum ἐγκτήσασθαι SVac, ἐγκτίσασθαι al. — c. 27. Quoniam verba αὐτῇ δὲ τούτου ἤδη liberiore modo post complura interposita referuntur ad populorum illorum subiectionem, fuerunt, qui ut excidisse aliquid putarent, ut Valck., aut Herodotum verba Οἱ μὲν ἤ — τελευτᾷ cum omne opus suum relegeret, adiecisse itaque ipsum narrationem conturbasse crederent, ut Schweigh., Gaisf., Bähr. Utrumque refutavit Eltz, p. 330. Articulum autē ἀπὸ Συνθέων male om. PFB. — c. 28. Recte Reiskium pro ἀνείως vel ἀνείος, quod in libris est, correxisse ἀνείως, omnes intellexerunt; at difficile ad diiudicandum est, utrum in extr. cap. rectius cum SVPF ἐκ πάντων Ἑλλήνων an cum vulg. πάντων τῶν Ἑλλήνων scribatur. — c. 29. ἐν ἀνεστηνυῖη τῇ πόλει Reisk. et Abresch., ἐν om. omnes edd. et codd. Rectius fortasse corrigetur: ἀνεστηνυῖης τῆς πόλεως. — c. 34. καὶ οἷτα καὶ ποτὰ καὶ τὸ τεῖχος ἐσάξαντο SPFa, καὶ τεῖχος Ald. et edd. seqq. Quae quid defenderunt, ita explicarunt, ut καὶ οἷτα καὶ ποτὰ cum παρεσκευάσαντο coniungerent, et ἐσάξαντο (ab σάττειν ductum) idem esse atque ὑφάξαντο dicerent, quod ipsum restituendum censuit Höger. Actt. Mon. II p. 492 sq. At ei rationi id obstat, quod σάττειν de refarciendo usquam alibi dictum est (nam aliud est ἀποσάττειν, quod afferunt Iarprocraton, false Herodoti locum libri VI laudans, et Suidas). Quare alii καὶ efficiendum censuerunt et τὸ τεῖχος cum ἐσάξαντο coniunxerunt, false id ab ἐσάγειν factum putantes, cum aor. I. verbi ἄγειν

apud antiquiores Graecos in usu non fuisse dudum demonstraverit Lob. ad Phryn. p. 287 (cfr. eiusd. Parerg. p. 736, Buttm. Gr. Gr. I p. 521, Bred. p. 351). Iam cum καί ante τὸ τεῖχος omnes libri tueantur, nec tamen casu ortum videatur, cum Herodotus saepius οἷα σάττωσαι dixerit (vid. Schweigh. Lex. s. v.), cum denique οἷα καὶ ποτὰ plurimque coniungantur, non disiungantur (cfr. c. 65), equidem κατὰ τὸς emendandum censeo, quam coniecturam quondam probavit Hermannus. — c. 39. Recte Schaeferum ἐκ σέο, quod in libris exstat, emendavisse ἐξέο, ostendit Aldina, in qua post ἐκ σέο adiectum est glossema ἄπες. An recte contenderit Eltz. p. 330 ἐξες scribendum fuisse, activum enim usitatus, esse, nescio. — c. 40. τοί, quod post τοῖνον in aliis scriptum est, recte om. S. Articulum ante Σπαρτιῆται non habent SVPPa. Abesse posse nemo negabit, quamvis rectius adiciatur. — c. 42. καί, quod inter Μακίων τε et Αἰβύων exhibent libri, recte Niebuhr auctore delevit Bekk. — c. 44 extr. Scriptura vitiosa librorum τῶντα δὲ οὐκ οὔτοι λέγουσι ab alijs alio modo emendata est. Pauw. ὡς, Reisk. Schweigh. et Schaefer. ὡν, Bekk. αὐ. Eltz. p. 331 οὐκ efficiendum censet. — c. 45. Κραδίην et Κραδίην debentur Wesselingio. — c. 48. Permirus sane est, quod constant libri in singulari ἠνέσχετο h. l., VII, 159; VIII, 26, ut in plurali ἀνέσχοιτο V, 89; VI, 112; VII, 139. Quo minus alterutrum mutandum. Vid. Bred. p. 318 sq. — c. 50. εὐπεία recte Facd, vet. edd., εὐπεία S, εὐπεία b, unde fuerant qui εὐπεία inconsideratus scriberent. — c. 52. De lacuna vid. Bred. p. 14. — c. 55. Wytenbachii suspicio ἐμπεροσάτην certe melior est, quam Eltzii p. 331: ἐν τῷ ἑαυτοῦ πάθει ἐναργεστάτην. Dativus explicandus: Vidit propter suam calamitatem (missam ei ab Diis propter —) instantem somnium clarissimum. Diversa sunt, quae Bernh. Synt. Gr. p. 102 comparavit. — c. 59. τρίποσι τοῖσι Dobraeus, libri τισί. In inscriptione omnes, nisi fallor, libri ἔων ἀπό, pro quo Valcken. et Both. Opuscul. p. 14 scribendum putarunt ἀνέθηνεν ἔων. C. O. Müller ap. Böttig. Amalth. I p. 129 νεῶν ἀπο, Bentl., Villos. Anecd. II. p. 129, Schw., Gaisf. ἀνέθηνε νεῶν, ad sententiam recte, sed νεῶν singulari modo dictum. Rectius Wesseling. ἀνέθηνε ἀνιῶν, facilius Bergl. (Wolf Proll. ad Hom. p. 55) ἀνέθηνεν ἰών. — c. 61. Libri τρίποδ' αὐτόν, pro quo optime Schweigh. coniecit αὐτός, non intellectum illud ab Elzio p. 331, qui ipse scribi vult τρίποδος τῶδ' — ἄγαλμα. — c. 62. Valck. et Wessel. coniectura ἐπὲς Πάριονδος pro eo quod libri tenent ἐπὲς Παριονίης iam dudum ab viris doctis est refutata. Tum minime necessaria est Eltzii p. 339 emendatio τάνδε νῆον pro eo, quod libri teneant τὸν τε. Scilicet deflexit H. ab incepta dicendi ratione. — c. 63. Pro οἱ Ἀθηναῖοι Schw. maluit Λακεδαιμόνιοι. At cur id ab Atheniensibus audivisse Herodotum veri dissimile est? Nec recipere ausus sum Bekkeri προφαίνεν pro προφέρων, cum recte monuerit Bähr. esse hoc; eos opprobrio dando iubere, coll. IV, 151. — c. 66 articulum post Ἰσαγόρης male om. SVPPc. — c. 67 pro ἐκβαλοῖ Dobraeus suspicatus est ἐκβάλλη. — c. 69. τότε πάντα S.

reliqui πάντων, unde Bekk. suspicatus est παντός. — c. 73. Non delevisset Schweighauserus πρὸς in verbis ἡπιστάτο — ἐκπεπολεμῶσθαι, si memor fuisset eius usus, de quo dixit Heindorf, ad Plat. Gorg. p. 25. — c. 77. Vulgata scriptura ἐς πίδαας δῆσαντες merito cessit ei, quam SV exhibent ἐν πίδααις. — c. 80. δὴ post τοιαῦτα non male om. Fb. — c. 82. πορεύονται debetur Valckenario, libri πετιόνται. — c. 88. Recepti suadente Eltzie p. 332 libri S scripturam ἐκ τὸτε. In his locis, qui ad defendendam vulgatam ἐκ τε τότε comparati sunt, VI, 84 et VII, 215, τὲ coniungendi vim habet, neque incredibile est insolentius genus dicendi a librariis per glossemā explicatum esse. — c. 90. τῶν om. FaS, quod probandum videtur. — c. 91. νὺν περιησόμεθα σφας ἀμα νῦν ἀπινόμενοι τίσασθαι Fab vulg., sed VP: ν. π. σφ. ἃ. ὅ. ἀπινόμενοι τίσασθαι, cum quibus ita consentit S, ut τίσασθαι omittat. Quamquam non caret veri specie Eltzi p. 332 suspicio Herodotum scripsisse: ν. π. σφεα ἃ. ὅ. ἀπινόμενοι, tamen cum quid statuendum esset mihi nondum constaret, vulgatam mutare non ausus sum, eoque minus, quod minime inepti librarii manum olere videretur. Paulo post τὸν rectius efficitur, quam cum PF Paris. retinebatur. — c. 92, 5 extr. Vereor ne cupidius Dindorfius arripuerit Bekkeri coniecturam πολλῶ δ' ἐτι πλείους vel πλεῖνας. — c. 101. Memorabilis est scriptura SV: τὰ ἔσχατα περινευρόμενον pro τὰ περιἔσχατα νευρόμενον. Librorum vitium οὐκ ἔχοντος ἐξήλυναι emend. Wessel. In sequentibus vulgatam τοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀννομήνους commutare non ausus sum unius F auctoritate, quamquam scriptura eius τοὺς μὲν ἀννομήνους τῶν πολεμίων habet, quo commendatur. Nec minus mihi audacius visum, propter loci diversitatem genitivum pro glossemate habere, praesertim cum sic τοὺς μὲν ad Lydos. τοὺς δὲ ad Persas referri possit. — c. 107. μὲν δὴ SV, reliqui δὴ omittunt. — c. 108. Formam μεμειμένους (h. l. VI, 1; VII, 229), quam Bergk. Anacr. Fragm. p. 204 in μεμειμένους mutandam censuerat, iis argumentis defendit Bred. p. 310, ut retinendam arbitrarer. — c. 118. ἀπονοστήσουσι ab et F pr. v. l., ἀπονοστήσουσι male S et F pr. m. — c. 124. ἄγοι VSFad, ἄγει bc Ald., ἄγη coniecit Dobraeus.

Libri VI c. 5. Quamquam non ignoro locos Sophoclis, quos attulit Wessel. Al. 1019, O. R. 841 (add. 670), tamen nescio an rectius cum Ald. ABVS (quamquam is ἀποστής exhibet) scribatur ἀποστής ἐκ τῆς γῆς, quod probavit Bernhardt Synt. Gr. p. 226 n. 10. — c. 12. εἶσι om. SVad Ald., retinent MPKFbc. — c. 13. ὑπερβαλοῦτο τοῦ Λαγείον coni. Valek. Libri τὸν Λαγείον, quod frustra defenderunt Gaisf. et Matth. Eltz, p. 130 maluit τὸ Λαγείον. — c. 23 cum S pro τότε ἔον, quod exstat in PFK Par., exhibeat ὅστε, recte emendavit Schaef. ὅστε. — c. 25. Quamvis librorum, ut videtur, omnium scriptura: νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ quodam modo defendi possit, ut defensa est ab Bernh. Gr. Synt. p. 208, non dubitavi recipere Reiskii emendationem: τὴν ἐν τῇ ν. — c. 28. λιμάνουσης certissima est Reiskii et Heringae Obs. crit. p. 277 emendatio. Libri δειμάνουσης. Paulo post cum

Bernhard. l. c. p. 184 praefendum putavi quod in ABSV Ald. *ἐκ τῶν Ἀταρνέας*, librorum illorum praestantia permotus, quum quod exhibent MPKF *ἐν* minime falsum esse non ignorarem. — c. 32. Quin recte Valcken. inter *ἀντί* et *εἶναι ἐνόχιας* (sic libri paene omnes) articulum inseruerit, nemo dubitabit. Cfr. I, 210; VII, 170. Quod Aldina exhibet, *ἀντί ἐνοχλίαν εἶναι*, correctoris esse videtur. Nec magis qui Herodoti consuetudinem noverit, quin recte Schaeff. *τοῖσι* inter *αὐτοῖσι* et *ἰσοῖσι* in libris adiectum deleverit, dubitabit. — c. 33. *τοῖσι* ante *Πέρσῃσι* om. PSF, recte. Otiosa mihi videtur Dobraei coniectura, *ἐτεῖ πρότερον* pro *ἐνι πρότερον*, quam tamen recepit Dind. *Πρότερον* exhibent MKPF, om. reliqui. — c. 35 scripsi *ποιέαι*, SV *ποιοί*, b *ποιείη*, reliqui *ποιοίη*. Auctore Dobraeo coniunctivum *ποιέη* restituit Dind. — c. 37 libri *τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι*. Emendaverunt Stephanus et Bekk. — c. 41. Pro *κεκοσμέεται* Bred. p. 334 maluit *κεκόσμηται*. — c. 46. Quod SV exhibent *ὡς ἐς ἀπόστασιν*, commendavit Bernh. Synt. Gr. p. 220. De *μηχανώτα* vid. Bred. p. 390. — c. 57. *προβάτων* om. KFaed. — c. 58. De verbis *ἀρίθμῳ τῶν περιούτων ἀναγκαστούς* explicandis neque Werf. Act. Mon. I p. 240, neque C. O. Müller Dor. II, 99, cuius sententiam ignorans repetiit Eltz. p. 333, assentiri possum, sed Valckenarii rationem probō. Verba *καὶ αὐτῶν Σπαρτιητέων* cum desint in SP, nec certe dici possit annon Herodotus Spartanos ipsos hac funeris parte vacasse narraverit, pro talibus, quae nulla suspicione carerent, vendere religioni dixi. — c. 61 recte mihi Eltz. p. 333 emendasse visus est *προεργαζόμενον*, nec vero quod exhibent MPKF *ἐν τῇ Ἑλλάδι*, quamquam commendavit Bernh. l. c. p. 212, probare potui. — c. 65. *οὐκ ἔωντοῦ μιν εἶναι* Sac vulg., *μιν* om. MPKF, quod profecto probabile est. — c. 69. *ἀγνοίη* Valck. Plerique libri *ἀνολή*. At cum id ipsa forma sua suspicioni obnoxium sit, an glossema est eius, quod S exhibet *οὐ καλῶς*? — c. 72. Certissima emendatio vitiosae librorum scripturae *χειρὶ διπλῇ* debetur Wesselingii ingenio. Paulo post scripturam librorum SV *ἐν Τεγέῃ* non contemnendam esse dicit Bernh. Synt. Gr. p. 209. Similiter c. 75 S exhibet *ἐν Σπάρτῃ δεισάντες*. — c. 73. *γῆν* om. SV Thom. M. — c. 74. *ἐξορκούν*, pro quo libri *ἐξορκῶν* vel *ἐξόρκιον* exhibent, primus scripsit Valck. — c. 75. *ἀνέγνωσε ἐς τὰ περὶ Δημόρτον γινόμενα λέγειν* cum SV Ald., ad quos libros accedit d exhibens: *ἐς Δημόρτον*, scribi iubet Bernh. l. c. p. 220. — c. 86. *παραθήκην* h. l. SVP, infra 3 *ληϊσται* debetur Bekkero; libri *ληϊσται*. — c. 92. *ὣν σφι* inter *διὰ* *δὴ* et *ταῦτα* interpositam cum Sac al. (retinent MPKFbd) efficiendum esse demonstravit Struv. spec. I p. 33, idem p. 19 seq. verba *ἀνὴρ ὁ σύννομος*, in MPKFbd post *στρατηγός* adscripta, cum illdem libris omitenda esse. — c. 95 pro *τῷ προτέρῳ* *ἔτε* Dobraeus contexit scribendum esse *τρίτῳ πρότερον ἔτε*. — c. 98. *ὡς ἔλεγον Ἀῆλιοι* MPKFac: alii οἱ *Ἀῆλιοι*. Verba *δύναται* — *καλῶσι* suspicione non carere ostendit Bred. p. 16. — c. 101. *Ταμένως* egregie est Valck. emendatio, libri *τέμενος*. — c. 103. Quod S exhibet *παρὰ τῷ πάτρῳ οἱ* com-

mendat Bernh. l. c. p. 89. — c. 107. παρατάτας scripsi ex PKabf et F, ubi prima manu est παραστάντας; παριστάντας SV, παρεστώτας Wessel. al. — c. 108. Libri ἀναιρέατο. Emend. Bekk., prob. Bred. p. 315. — c. 109. Auctore Eltizio p. 333 restitui, quod Reisk. coniecerat, quodque ab correctore scriptum inventum est in P., δέδεκται pro δέδοκται, cum vix culquam placitum crederem Wesselingii aliorumque interpretationem: „decreta sunt, quae patientur.“ Eodem auctore posita κῶς ἐς σέ τοι pro τι scripsi. Tum cum inde, quod Fb al. (habent SV) cum veteribus editionibus primum συμβαλεῖν omitunt, verisimile sit, alterutrum tantum ab Herodoto scriptum esse, mihi et simplicitati et consuetudini convenientior videtur oratio, si secundo loco efficiatur. In extremo cap. libri exhibent ἣν δὲ τῶν α. τὴν συμβ. Quod cum ferri nequeat, verisimillima mihi visa est Schweigh. suspicio τὴν ante τῶν ἀποσπενδόντων excidisse. Alii τὰ maluerunt. — c. 111 dubitavi, quamquam Eltzius id suasit p. 334, ἐς ante πανηγυρίας, quod solus S omittit, retinere. Est sane zeugmatis quoddam genus, sed quod recte admittatur. Τὰ ante ἀγαθὰ rectius habere videtur PKF, quam S cum aliis omittere, cum omnia, quaecunque contingere possint, bona intelligantur. — c. 119 pro ἀπαχθέντας παρ' ἑωντόν Bekk. maluit ἀναχθέντας, de quo ei non magis assentior, quam H. 114. Ceterum Eltzius p. 132 cum commendaret hanc scripturam: το αἱ Πέρσαι καλέουσι τοῦτο, φαδινάκην, fugit ex libris, qui τοῦτο exhibent, in KFa et fortasse etiam in P et M τό omissum esse, diversitatem igitur scripturae antiquam hanc fuisse, ut alii enuntiatum illud per relativum cum praecedente iungerent, alii demonstrativo usi per se positum exhiberent. — c. 122. Quamvis Herodotus ἐπεισόδια maxime amet, tamen ei res, quae hac capite narrantur, et dicendi genus eiusmodi sunt, ut ab librario, haud indocto quidem et antiquo tempore, nec vero ab ipso scriptore adiecta videantur. Vid. Bred. p. 16. Quae cum ita sint, nihil in his mutavi. — c. 123. ὑπολοίπους Sac Ald., λοιπούς MKFPbd. Quod sequitur τοὺς λοιπούς Wesseling. ab librariis male intersectum esse indicavit, Reiskius τοῦ λοιποῦ scribendum censuit, uterque sine iusta causa, cum Herodotus repelita hac voce vim sententiae augere voluisse videatur. — c. 128 pronomen οἱ post ἡρέοντο cum Bekkero inserendum putavi, quamvis id non necessarium iudicasset Eltz. p. 338. — c. 130. Miror quod Eltz. p. 132, quamvis iam Stephanus et Schweigh. hunc locum rectissime explicassent, τῆς ad ἀξιώσιος referentes (ἡ ἀξίωσις ἡ ἐξ ἐμεῦ γῆμαι), tamen contiecit scribendum τῆςδε ἐξ ἐμεῦ γῆμαι. — c. 132. Cum futurum aptius videretur, cum S pro ἐπιστρατεύεται scripsi ἐπιστρατεύσεται (σηται b). — c. 134. ὑπόδηται rectius scribi quam ὑποδῆται demonstravit Rumpf. l. c. p. 15. — c. 135. Pro εἰ καταχρήσονται coniectivum restituendum censuit Dobraeus. — c. 137. σφισι αὐτοῖσι scripsi auctoritate librorum S et F permotus, quamquam aegre fero, dativum non adscriptum esse, qui ad Pelasgos pertineat (vid. Eltz. p. 339, Matth. ad I, 57). Turpe additamentum τε καὶ τοὺς παῖδας, in plerisque libris

post *ὀνυγατέρας* adiectum, recte in S deletum esse, iam dudum a viris doctis intellectum est.

Libri VII c. 1 verba καὶ πλοῖα per se vix vituperanda, si quidem vere Valck. ad VI, 48 νῆας naves longas, πλοῖα onerarias esse monuit, uncis circumdedit, quoniam omissa sunt in libris PKFM. — c. 2 Ἀποβαζάνης libri praeter S et Vall., qui Ἀρταβαζάνης. — c. 5 scripturam ἀλλ' εἰ τὸ μὲν εἶναι in libris MKPFB inventam ab ipso Herodoto profectam censuit Eltz. p. 335. Si verum εἰ iudicetur, quod mihi quidem ab libraris inductis enuntiata artius conglutinare cupientibus ascriptum videtur, malim id pro optato accipere (Herm. d. ἄν p. 154 et 155, Matth. Gr. Gr. p. 975) quam cum hui. libr. c. 235 comparare. — c. 8, 1. Recte h. 1. πατήρ τε ὁ ἐμός, ut 10, 3 et 104 πατήρ ὁ σός corr. Bekk., at non obsequendum putavi eidem, infra 3 προτῶν μέντοι concilianti μὲν δῆ. De ἐν ἡμετέρου vid. ad I, 35. Pro falso ἰδιοβουλεύειν (vid. Lob. ad Phryn. p. 624, Bred. p. 81 sq.) verum ἰδιοβουλεύειν suppediavit S. — c. 9, 2 extr. γῆς recte om. S. 3 nescio utrum rectius cum Sac al. ἐγὼ πνεοθεῖην scribatur, an ἐγὼ γε, quod in MPKFBd inventum est, in ἐγὼ τε mutetur. — c. 10, 7. οὐ παρόντος κατηγορεῶν exhibent Paris. Vall. παρῶντι FMKP, παρῶντων V Ald., S παρτόντα, quod si cum ἀδικεῖ coniungitur, tamen minus bona est sententia. Etenim non accusando absenti iniuriam facit, sed iniuriam facit, cum absentem, qui se defendere nequeat, accusat. — c. 12. Cum utrumque recte scribi possit, et quod MPKFab exhibent ἀλλεῖν Πέρσας, et quod Sed al. Πέρσῃσι, librum S, quippe qui plurimis locis solus verum praebeat, aequi malui. — c. 13. τοὺς ἀντοὺς τοὺς καὶ male Ald. Vid. Struv. spec. I p. 25. Hoc vero loco Bekkerum secutus sum, pro μέντοι scribens μὲν δῆ. — c. 16, 2. Verba πεπλησθῆσαι — φανέλζει contra Reiskii suspicionem (qui tamen vere αὐταὶ scripsit pro αὐταί) defendit Eltz. p. 329. Paulo post 3 multo minus aptum mihi videtur, quod S exhibet πᾶν αὐτός, quam quod reliqui ὡπτό („ita ipsam totam rem“ i. e. totam rem, ut verò est, nihil falsi admixto). Φανήτω PFac, minus bene sed ex consueto errore φανέται SV, quod quo modo natam sit, ostendit δ φανέλτω exhibens. Tum cum libri ἢ οὐκ, vel ἢ οὐκ, vel ἢ οὐχὶ exhibeant, id recte emendavit Schweigh., οὐ καὶ scribens. Et γὰρ δῆ ἐπιγοιτήσῃ cum PK malui retinere, quam ex FS ἐπιγοιτήσῃ scribere, quod minus insolens illud, tum ad sententiam aptius — poult enim hoc A. —, denique facilis fuit error. Postremo cum in libris male scriptum esset: ἀλλ' ἦδῃ ἢ ἐμὲ (MKPFB), vel ἀλλ' ἢ δῆ ἐγὼ (S add.), Schaef. coni. ἀλλ' ἦδῃ δεῖ, Schweigh.: ἀλλ' εἰ δεῖ, Bekk.: ἀλλ' ἢ δεῖ, Eltz. p. 336 ἀλλ' εἰ δῆ δεῖ, quem secutus sum, non quo falsum putarem, quod Bekk. coniecit, sed quod proxime ad librorum vestigia accessisse videbatur. Scriptura libri S ex dittographia verborum δεῖ ἐμὲ videtur nata. — c. 19 pro ἐπὶ τοῖς εἰρημένοισι Bekk. tacite scripsit ἐν τ. ε. idque recepit Dind. Equidem ego interpretor: omni studio ferebantur ut dicta praemia nanciscerentur, ut H. id ipsum illustraverit adiectis verbis 392

λων — λαβεῖν. — c. 20. τὰ πρὸς μεσαμβρ. Bekk. Libri τοῦ. — c. 21. In verbis καὶ οὐδ' et ἑτεροι male adiectae voculae, quas exhibent PKFb et M (is καὶ non habet), recte auctoritate libri S eiecta sunt, *M*ν om. Sed neque aegre eo careamus. — c. 35. Nisi cui placent quae natura diversa sunt, coniuncta, probabit, quod coniecerunt Eldikius, Markland. ad Eur. Suppl. 222, Böckh. ad Plat. Min. p. 173, *Θαλαρῶ*. — c. 36. Ne cum Bekk. *τεσσερισκαίδεκα* scribendum putes, vid. Bred. p. 270 sq. Tum cum libri omnes exhiberent *πεντηκοντέρων καὶ τριχού*, et neque καὶ haberet, quo referretur, neque *πεντηκόντεροι* soli possent pontes significare ex navibus longis et onerariis factos, non dubitavi cum *Ρεταβίω τριηρέων* interserere. — c. 37. Cur *πιμπλήται* scripserim, vid. ap. Rumpf. l. c. p. 14. — c. 38. Libri *χοήσας ἂν τι τεῦ βουλομένην τυχεῖν*, praeter S, qui exhibet *χοήσας ἂν τι σεῦ βουλομένην τυχεῖν*. Quorum illud prorsus perversum esse neminem fugit. Ex altero quod fecit Eltz, p. 336: *χοήσας* (vid. Bred. p. 174) *ἂν τι σεῦ βουλομένην τυχεῖν*, id displicet et propter verborum ordinem, et quod *τυγχάνειν τι τινας* an dixerit H., dubitari licet. Nam IX, 109 *πάντα* cum Bährjo ad *αλέησασαν* referendum est, nec quod Xeu. Anab. VI, 6, 32 scripsit: *ταῦτα δὲ σοῦ τυχόντες ὀπισθινοῦνται σοι ἀντί τούτων*, illud confirmat, cum videntur ea constructio tantum in neutris pronominum demonstrativorum ac relativorum a Graecis admissa et poetarum propria esse (Herm. ad Vig. p. 760). Quare cum facile intelligatur, quo modo, cum locus corruptus esset, et *τι* inseri et *σεῦ* corrigi potuerit, probō Sūvernii (ap. Bekk.) emendationem. — c. 39. *τῇ ψυχῇ* *ζημιῶσαι* exhibent SVPFbd, pro quo *τὴν ψυχὴν* scribere nolui, cum medium *ζημιῶσθαι* mihi videretur hanc vim habere, ut esset: poenam solvere. — c. 41. Schaeferi con. *διελέλειπτο* confirmatur per libros F (*διέλειπτετε*) et PK (*διέλειπέ τε*). — c. 40, 1. Ex eo quod codd. SV exhibent, *κομίσαι*, rectius scribetur *κομίσσαι* quam *κομίσαι*, quod Graecum non esse demonstravit Bred. p. 378. — c. 50, 2 pro *ἐς ὃ δυνάμιος* scripsi cum Struv. spec. 1 p. 42 (cfr. Elz. p. 123) *ἐς τὸ*. — c. 60. Scripturam Ald. SVac *πλήθος ἀριθμόν*, pro quo MPKFb exhibent *πλήθος ἐς ἀριθμόν*, probavi cum Valck. et Bernh. Gr. Synt. p. 218, magis auctoritate illorum librorum, quam alia causa permotus. Tum recte Reiskius librorum *συνάξαντες* mutavit in *συννάξαντες*. — c. 72 quamquam omnes fere libri *Σύροι* exhibent, tamen *Σύροι* rescribendum. Cfr. Bred. p. 70. — c. 76. De lacuna vid. Bred. p. 14. — c. 86. *Κάσπειροι* pro librorum *Κάσπιοι* vel *Κάσιοι* substituit Reiz., nec tamen id omni dubitatione exemptum. — c. 90. *ἑστατάτο* recte a Bekk. scriptum est, quum SV cum Eust. p. 234 = 177 *ἑσταλάδατο* (Götlung. ad Hes. scut. 288), F cum add. vett. *ἑσταλάδατο*, d *ἑσκειν-άδατο* exhiberent. Vid. Bred. p. 328. — c. 95 post *οὐ δὲ λοιποὶ* recte Wesseling. *οὐ* inseruit. Vid. Herold. l. c. p. 16. — c. 100 quum omnes libri *ἡρίθυμοι* exhiberent (S τέ om.), idque recte dictum videretur, nolui cum Schaefero orationem elegantiores et faciliorem reddere *ἡρίθυμῳ* scribendo. — c. 101. *τί* in aliis libris male post *ἡδὺ*

adiectum, SV om. Quod coniecit Böckh, μήτι γε μή (μή τοί γε IV, 76), id recipere non ausus sum, at necessarium videbatur, ut c. Bekk. pro *χρησσομαι* scriberetur *χρήσσομαι*. — c. 103 pro *περί Ξυα Ξαστον*, quod non solum libri tumentur, sed etiam Eustath. p. 190 = 144, a quo recte explicavit Schweigh.: unumquemque circumstabimus, Valck. maluit *παρά*. — c. 105 *ἐτρέψε* exhibent MPKFB, reliqui *ἐτρέψατο*. Difficile ad diiudicandum est, utrum rectius. Tum codicis S scripturam *ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον* commendavit Eltz. p. 132. At multo minus intelligitur, cur Herodotus sic efferre illius hominis nomen voluerit, quam mirum est *τοῦτω* ad Doriscum appositum esse, cum iam inde a c. 59 quae eo loco facta sint, enarrare inceperit. — c. 109 *ἐσειῶ* Schweighaeuseri ingenio debetur; libri *ἐσειαι*. — c. 114. *γηράσαν*, pro quo Buttmannus coniecit *γηράσαν*, defendit Bred. p. 340. — c. 115. Quam verbum *ἐπιπείρειν* nusquam alibi se legere meminisset, Eltz. p. 336 coniecit *οὔτε τι σπείρουσι*. At de agris, per quos itit Xerxes, non constitit dicit Herodotus. — c. 121. *πιεζόμενοι ὁμοίως*, quod in libris legitur, emendavit Reiskius. Paulo post *στρατιόν* om. SV. — c. 129. Cum infra c. 196 omnes libri *Ἡπιδανός* exhiberent, id h. l. scribere non dubitavi. — c. 130. Libri *ἀλλ' ἥδε αὐτῇ*, quod emendavit Abresch. Dill. Thuc. p. 605, Matth. scripsit: *ἀλλ' ἡ αὐτῇ*. — c. 136 non debebat Dind. Valckenarii conjecturam *θνομένοισι οὐκ ἐγινετο* recipere, cum *καλλιπέει* impersonaliter ab Herodoto dictum esse ostendissent Wessel. ad IX, 19 et Schaeff. ad Lamb. Bos. p. 213. — c. 139 recepi Schaeferi emendationem *τάληθές* (F *τὸ ἀληθές*, alii *τάληθές*), cum *ἀμαρτάνειν τι*, quamvis defendi possit, ut defendit Bernh. Synt. p. 182, sine exemplo sit, nec mirum librariorum insueta crasi (cfr. tamen II, 121, 6. Bred. p. 201) in errorem ductos esse. — c. 140. Pro *ἀξηλα*, quod nemo commode explicavit, recepi emendationem Bloomf. gloss. ad Aesch. Prom. 146 *αἰδηλα*, quam probavit Lobeck. Aglaoph. p. 1353. *Ἀσιγγενίς* praehebunt SV, reliqui *Συριγγί- νίς*. Ultima oraculi verba, quae nonnulli ferri posse negarunt, explico: malis animum vestrum ad altiora cupienda efferre discite (last euer Herz durch die Leiden euch schwellen). Similiter dictum est Hom. Od. XVIII, 165 *ὅπως πετάσειε μάλιστα θυμὸν μνηστῆρων*. — c. 141. De verbis *ἐτι τοί ποτε ἀντίος ἔσση* vid. Eltz. p. 338. — c. 143. *Συ- persedisset*, credo, Eltz. p. 337 pro *παριάν* coniectando *παρεῶν*, si qua ratione apud Atticos *παριέναι ἐς τὸν δῆμον*, *οἱ παριόντες*, similia, dicerentur meminisset. Post librorum vitium *ἐὸν* *κως* emendaverunt Reiskius et Abreschius, sed quaeritur, annon maior corruptela sit h. l., cum SV pro *τὸ ἔπος* exhibeant *πάθος*. — c. 145. Verborum *συλλεγομένων* — *φρονούντων* ordinem perturbatum esse nemo non sentit. Equidem cum Bekkero uncis circumclusi illa, quae non recte posita viderentur, sed aegre carebo nomine *Ἑλλήνων*. Schaeferus transposuit *τῶν Ἑλλήνων τῶν π. τ. Ἑ*. Tum cum *ἐγκεχωρημένοι*, quod omnes libri exhibent, ferri non posset, facillima mihi visa est Reiskii emend. *ἐγκεχωρημένοι* (cfr. IV, 152; V, 124; VII, 151). Bred. p. 343:

ἐκχεομένοι. — c. 147. τῇ γε ἄλλῃ omnes libri praeter f, qui exhibet τῇ τε. Emendavit τῇδε Matthiaeus, idemque postea in mentem venit Eltizio p. 337. — c. 151 Bekk. coniecit: ἐμμένει τῇ πρὸς Ἑρξέα πρὸς συνεκράσαντο, quod quamvis elegantius sit, tamen non necessarium, neque confugiendum ad artificiosam explicationem, quam proposuit Eltz. p. 329. — c. 153. Libri omnes οὐκ ἔστιν ὁ ἐν Γέλῃ. Illud nomen proprium esse docuit me G. Hermannus. Reiciendam esse Eltzii p. 337 coniecturam θαυμά μοι αὖν κεν τοῦτο, qui Vallae interpretationem latinam legerit, intelliget. — c. 154 de lacuna vid. Bred. p. 15. Πολέμοιοι, quod pro πολεμίοιοι scribendum esse viderat Valla, inventum est in S. Postea pro πέφηνε, quod quamquam omnes libri exhibent, ferri non potest, Werfer. Act. Monac. I p. 204 coniecit πεφύγε, quod non recte vituperasse Eltzium p. 128 intelliges ex iis, quae disputavit Bred. p. 289, quem vid. etiam p. 320. Ipse Eltz. non male coniecit: οὐδεμία ἀπέφηνε. Simile vitium idem Werf. sustulit VIII, 50, ἐληλύθατε corrigens. — c. 156. Qui defenderunt librarum scripturam ἦσαν ἅπαντα αἱ Συρηκόσιοι (Wessel. Bähr. Eltz. p. 338 sq.), maluerunt scriptori obscuritatis opprobrium facere, quod ipse prudentissime effugit I, 122 et III, 157, quam librarlis festinationis. — c. 157. Koenii emendationem: πρὸς τὸν βάροβαρον τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ε. πάντως γὰρ κεν recte plerique viri docti improbaverunt. — c. 161 ἐπὶ vid. ad III, 72. — c. 161 et 162. Nimis suspicaces fuerunt, qui verba τῶν καὶ Ὀμηρος — στρατὸν et οὗτος δὲ ὁ νόος — ἐξαραιρημένων εἴη ab Herodoto scripta esse negarunt. Sed ut recte scriptam illam: οὗτος δὲ ὁ νόος — λέγειν, non possum adduci, nec tamen cum Eltizio p. 332 τὸ ἐθέλει λέγειν efficienda censeo, sed scriptum fuisse conicio vel τὸ δὲ ῥῆμα vel τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα τότε (sic S) θέλει λέγειν, ad quae verba illustranda, quae praecedunt, ab librario ascripta esse non miraberis. — c. 164 extr. Plerique libri ἀπὸ πάντα τὰ χημάτα ἄγων, SV om. ἀπὸ, quod probavit Bernh. Synt. p. 197, et verisimilior est Schaef. emend. ἅπαντα (Eltz. p. 126). — c. 167. In floribus multum turbatum. S enim: εἴτε ἐτέρω, ὡς Καρχηδόνιοι, τοῦ μὲν, PK Steph. marg. Vall.: ὡς Καρχηδόνιοι τε καὶ Συρηκόσιοι, τοῦ: ὡς Κ. καὶ Σ. Quum Carthaginienses cum Syracusanis potius quam cum Phoenicibus consensisse omni specie veri careat, quis non intelligat Καρχηδόνιοι ad Φοίνικας ab librario ascriptum, alio loco inter verba scriptoris illatum esse? At multi Καρχηδόνιοι ante τοῦτο μὲν ponendum censent, quo subiecto certe carere possumus. — c. 169. Μελέτω probavit Bernh. Synt. p. 92 adn. — c. 170. Cum ferri non possit, quod optimi libri SFB exhibent, Θεοῦ σφε ἐποτρύναντας (Bred. p. 283), dubitari sane potest, utrum cum K σφεας, an cum Ald. et Eltz. p. 128 σφι scribendum sit. Hoc defenditur exemplo Hesiodi Opp. 695: δμοσι δ' ἐποτρύνειν. — c. 175 veram esse scripturam redd. SV καὶ μὴ ἀγχοτέρη τε (reliqui καὶ ἅμα ἀγχοτέρη) ostendit Herm. ad Soph. O. R. 1001. — c. 184. τόσον c. F et Paris. efficiendum censuit Eltz. p. 136. At neque eo electo constructio loci faciliior sit, ne-

que τόσον ad sequentia relatum offensioni est. Tum dubitari potest, utrum Herodotus scripserit, quod S exhibet ὁμιλος γίνονται, an quod reliqui ὁμιλος γίνεται. — c. 190. χρύσεια, quod uncis inclusi, ferri non posse, cum ex nexu intelligitur — qualis enim hic ordo: aurea, argentea, aurea? — tum inde quod MPKF ἄφατα om. Non male Schaefer. ad Gregor. Cor. p. 184 coniecit ab Herodoto scriptum esse ἄφατα ὅσα χρήματα. Γόησι quod sciam primus Passov. Lex. s. v. γόη. Vulgo γόησι. — c. 196. Pro τῆς Θεσσαλίας ἱππων Bekk. coni. τῆς Θεσσαλικῆς ἱππῶν. Idem ἐλίποντο, quod frustra def. Eltz. p. 121. correxit, item 221. — c. 207. περισπερχόντων, quod libri exhibent, recte defenderunt Schweigh., Bähr., Bred. p. 364 (a περισπερχής eodem modo factum, quo ἀελπτέοντες ab ἀελπτῆς VII, 168). Valck. περισπερχθέντων, Schaefer. Mel. crit. p. 69: περισπερχέων ἔοντων. Tum στρατιὸν τῶν Μήδων, quod libri exhibent, em. Bekk. — c. 208. ἐνεκύρησε, quod omnes libri tueri videntur, quamquam defendit Matth. Gr. Gr. p. 793, tamen non dubitavi cum Valcken. in ἐκύρησε mutare. — c. 209. τῇ περ ὥρων Reisk., libri τάπερ. Κοσμέονται an recte scriptum sit, vehementer dubito, sed tamen Valckenarii conjecturam σμύονται recipere nolui (fort. ἀποσμέονται). — c. 210. ἀπήλαννον recte solus S, reliqui ἀπηλάνοντο. — c. 215. Qui quam saepe in libris manuscriptis ἦ et ἧς confusa sint, meminerit, non tantum tribuit cod. S scripturae Πέρεξθ δὲ ἐπεὶ ἦρεσε, quantum tribuit Eltz. p. 123. — c. 219 nisi qui librorum caeca tenax est, nemo improbabit Valcken. emendationem ἐπὶ δὲ pro ἐπεὶ. — c. 226. ἀπίωσι. Vid. ad III, 72. — c. 229. Vid. ad V, 108. — c. 230. τῶν νέεσθ] Τῶν qui ea ratione explicat, qua Eltz. p. 340, omnem grammaticam rationem perfludit. Nec verisimilis est Bredovii p. 15 suspicio inter τύχησι et τῶν aliquid excidisse, cum nemo profecto aliquid aliud dici exspectet, nisi hoc: „Si in praesenti calamitate, cum quadringentae naves perierint, alius dimiseris cet.“ Non recte illi quod Valcken. coniecit, τῷ vituperaverunt. Quam saepe per relativum enuntiata causalia adiiunguntur, dici vix potest (cfr., ut pauca proferam, I, 33, 71; VIII, 101); debebat autem id enuntiatum statim post τύχησι poni, quod id ipsum eo explicatur, nec denique pronomen αὐ requiritur, cum Xerxis persona alii non opponatur. Quare mihi aut cum Valcken. τῷ scribendum videtur, aut quod magis placet, τῷ γε vel τοῦ γε.

Libri VIII c. 5 ἐκ τῶν Ἀθηναίων debetur Bekkero, libri Ἀθηναίων. — c. 15. ὅπως μὴ παρήσανσι recte Fab, male S παρήσωσι. Cfr. Bred. p. 340. — c. 16. Quibus de causis, quamquam τραπέσθαι defensum est ab Eltzio p. 122, cum Bekkero τράπεσθαι scripserim, nemo non intelliget. — c. 20. Libri omnes βαρβαρόφωνων. Emendavit Larcher. Paulo post Bekk. et Dind. utrum per errorem, an consilio κακοῖσι omiserint, nescio. — c. 23 Valckenarii emendatio Ἰστυαίων confirmata est per S, reliqui Ἰστυαίων. — c. 35. De Αλοιδίων et Valck. conjectura Αλκιδίων vid. O. Müller Orchom. p. 484 et 97, Kruse Hellas II, 2, 60 et 84. — c. 38. Cum ἔχοντας, quod omnes libri ex-

ferri non posse arbitrentur, Dörvill. ad Char. p. 310 ἡ καὶ
 ὑπόθεσις, Wesseling. μέζονα, Kōn. ἐόντας, Höger, Act. Mon. III. 4
 p. 520 μεζόνως coniecerunt. At nihil mutandum ac locus explicandus
 a ratione, quam praeivit Döderl. de brachyl. (Red. u. Aufs. II) p. 183.
 — c. 40. Quin operam perdant, qui scripturam librorum τευχοντας
 εἰς τὴν Π., pro qua S exh. καὶ τὴν Π., defendant, vix quisquam du-
 bitabit. — c. 41. Articulum ante τέκνα, praecedente Bekk., c. duobus
 mss. efficiendum censuit Bred. p. 28 sine iusta caussa. — c. 60. 1 ἐς
 τὴν Π. scripsi auctore Struvio I p. 44. — c. 70. Recte viri docti Valcken.
 παρηγγέλλεν scribi iubenti non obsecuti sunt. — c. 76. Veram scri-
 pturam ἀπεβίβασαν (vid. Valck. ad VIII, 59 et cfr. IX, 32) praebe-
 runt SV, reliqui ἀπεβίβασαντο. Medium qui defendere velit, debet
 interpretari: educendos curarunt. — c. 77. Verba obscura oraculi δο-
 κούντ' ἀνὰ πάντα πιθέσθαι intacta reliqui. Sententiam apparet talem
 esse debere: cum nihil iam sibi restitutum credat, sed ea quam variis
 modis exprimi potest? Neque τίθεσθαι, quod F, neque πιθέσθαι,
 quod A, et παίθεσθαι, quod P exhibet, neque denique πυθέσθαι, quod
 vulgatum est, ferri possunt. Neque placet, quod Stegerus coniecit:
 ἀνὰ πάντα πιθέσθ' εὖ, neque quod Eltz. p. 340: ἅμα πάντ' ἀπελ-
 εῖσθαι. Dolendum est, quod S et V h. l. lacunam habent. — c. 84.
 Quamquam consuetum fuit πρόμνην ἀνακροῦσθαι et infra ipsum hoc
 scriptum est, tamen cum h. l. ἐπὶ πρόμνην ἀνακροῦσθαι omnes libri
 et Suidas tueantur, idque recte dictum esse intelligatur ex ἐπὶ πόδα
 ἀναχωρεῖν (vid. Krüg. ad Thuc. I, 50 et ad Xen. Anab. V, 2, 32),
 nihil equidem mutandum censeo. Prorsus inutile est, quod Eltz. p. 341
 coniecit ἐπὶ πρόμνην ἀνέκρουσθαι. — c. 86. Quaerendum est, an
 non verum sit, quod exhibent SVFac θήσασθαι βασιλέα. — c. 90.
 διεφθάρτατο G. Hermannus, Buttm. Gr. Gr. II p. 249 n., Bred. p. 328,
 quibus recte obsecuti sunt novissimi editores. Διεφθάρτατο, quod om-
 nes libri praeter ac, qui διεφθειρέτατο exhibent, tueri videntur, imme-
 ditato defendit Eltz. p. 122. In extremo hoc capite omnes libri exhi-
 bent: πρὸς δ' ἔτι προσεβάλλετο vel προσεβάλετο, pro quo Reiskius
 coniecit προσελάβετο. Cum haec verba appareat adici ad illa ταῦτα
 ἐνόμενα τοὺς Ἴωνας ἐρρύσατο, φίλος εἶναι non possunt nisi de Ionum
 amico intelligi, ut non necessaria sit Abreschii (Dill. Thuc. p. 112)
 coniectura: φίλος Ἴωνων εἶναι. Cum vero Ionum amicus cum calami-
 tate, quae accidit Phoeniciis, nihil habere possit, nisi ut ad eam ab
 omnibus advertendam, illis inferendam contulerit, quallis sententia scripto-
 ris fuerit vix dubium videtur esse. Iam προσελάβεσθαι et quae eius-
 dem generis verba sunt, cum genetiuis ita coniunguntur, ut aut alienius
 negotii partem suscipere (στρατεύματος III, 34, 48; πολέμου V, 44
 45; ὁρμῆς Thuc. III, 36, vid. ib. Krüger.) aut aliqua re uti (προ-
 σέως VI, 49) significetur. Quare illud h. l. mihi ferri non posse
 videtur. Προσεβάλλεσθαι an cum genetivo coniunctum sit, certe non
 minus dubium est, quamquam id dici posse contenderunt Bernh. Synt.
 p. 147 et Eltz. p. 341 sq. — loci enim, qui proferuntur, aut suspecti

aut huic dissimiles sunt. At recte dicitur *προσβάλλεσθαι τι* i. e. vindicare sibi aliquid. In hac igitur sententia: Ariaramnes sibi partem calamitatis Phoenicum vindicavit, i. e. ad eam inferendam nonnihil contulisse se praedicavit, quid vituperandum? His de causis ego Bekkerum secutus sum. — c. 96. Cum neque *ἀποπλήσαι* intransitive dicatur, neque recta haec sint: naufragia illa expleverunt oraculum, non dubitavi recipere, quod Buttm. Gr. Gr. II p. 215 proposuit, *ἀποπλήσθαι*; nec minus in oraculo, quod sequitur, Koenii ad Paus. I, 1, 4 emendationem *φρύξουσι*, ubi libri *φρίξουσι*. — c. 97. *ὑπόδηται*. Vid. ad VI, 134. — c. 100. *τῶν τὸ πᾶν σφι ἤδη δοκούντων κατεργάσθαι* Fac, *κατεργάσασθαι* reliqui. — c. 101. De *τὰ ἐμά* vid. Bred. p. 201. — c. 108. *σφεῖς* in paucis tantum libris scriptum videtur; nam σφι exhibent PFKabc, *σφεῖς* SV, unde corrigendus error Bredovii p. 282. — c. 118 cum SV pro vulgato *χρυσῇ στεφάνῃ* scribendum esse *χρυσῇ στεφάνῳ* demonstravit Bred. p. 55. — c. 132. *στασιῶται σφίς* F, *σφι* reliqui. — c. 133. *σφι* (Mardonio et Persis) non mutandum esse cum Koenio in *οἱ*, recte viri docti intellexerunt. — c. 138. *σύμμαχον τὸν Ἀθηναίων οἱ ποιήσασθαι* S, *τὸν Ἀθηναίων* etiam Ald. et *οἱ ποιήσασθαι* V. *Οἱ* male repelium ex praecedentibus, sed *ποιήσασθαι* nonne recte scribetur? — c. 140, 1. *αἴτιον γένηται* libri, emendavit Valck. Tum *παρ' ἐμοὶ εἶναι* a, *παρεοῦσάν μοι* Ald. c, reliqui *παρ' ἐμέ*. Pro *τοῦ περ* male SPKfa: *τὸ περ*. In §. 2 libri PFVabS *ἐξαιρετον μεταίχμιόν τε*, unde cum Eltz. p. 342 scribi iuberet *μεταίχμιόν γε*, vellem de loco particulae *γέ* accurate quaesivisset. Unde *ἐξαιρέτων τε μεταίχμιον* fluxerit, equidem nescio. Et *τέ* et *τί* abesse posse, nemo negabit. — c. 142. *οὐ τί γε* pro *οὔτε γε* scribendum esse vidit Werfer. Act. Mon. I p. 62, *τῶντων ἀπάντων* bene ab suspicionibus (Schaeff. *ἀπαντώντων*) def. Eltz. p. 342 sq. Quamvis minime displiceret Schaeff. emendatio *περὶ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς*, tamen contra omnes libros eam recipere dubitavi. *Ἀρχή* non tam de subiectis regionibus, sed de principatu quodam dictum videtur etiam apud Thuc. II, 38.

Libri IX c. 2 libri *καταστρέψηται*. Emendavit Bekk. — c. 6 *τὸν* om. SFabc. Unde natum sit, ostendit c, qui exhibet *προσεδόκουν τὸν ἐκ*. — c. 7. *καὶ δὴ ἐπάλξις* Schaeff. Libri: *καὶ ἤδη*. — c. 10. Verba *καὶ* — *εἰλωτων* valde suspecta sunt, cum quod SV ea omittunt, tum propter formam insolentem *εἰλωτων*. Vid. Bred. p. 233. — c. 11. *δὴ* cum omittant SVFKPbe, vix recte retineri videtur. — c. 14. Ferri non posse, quod libri exhibent *ἀγγελὴ πρόδρομος*, quis intelligit, enim *πρόδρομος* significet eos, qui praemittantur, non eos, qui ab praemissis nuntium referentes redeunt. Quid scribendum esset perspicit Schweighaeuserus. — c. 17. *ων* post *ων*, quamquam om. MPKFc, tamen cum Herodoti consuetudinis sit, retinendum videtur. — c. 19. Insolentem locutionem *ἐκαλλιέετο* prudenter sustulit Süverninus, scribi iubens *ἐκαλλίεε τὸ πρόσω*. — c. 26 pro *ἀγορεύσασθαι* Grasshof. Ztschr. f. d. Alterthmsw. 1834, 30 p. 248 maluit *ἀγορησασθαι*. Tum Koen. ad Greg. Corinth. p. 548 coniciens: *ἐς ἡμέας ἐκένεσθαι*, im-

nemor videtur fuisse loci II, 36. De δίκαιον — ἥπερ vid. Bred. p. 36, et dubium est, annon in capite, quod sequitur, μᾶλλον cum S elidendum sit. — c. 27. τοῦτο μὲν, quae verba in libris ante τούτους πρότερον posita sunt, recte unius S auctoritate eiecta sunt. Post Ἀματινίδας Ald. mirum glossema habet τὰς ἀποθήκας. Vid. Bred. p. 64. — c. 34. Eltz. p. 120 αἰτεόμενος quoniam in libris scriptum sit, ita defendendum putat, ut coniungat ὡς εἰκόσαι βασιλῆτην τε καὶ πολιτην, αἰτεόμενος. At nonne, cum duo participia ταῦτα λέγων et αἰτεόμενος cum ἐμμέτερο coniunguntur, gravius corrumpitur Herodoteae orationis facilitas, quam librorum auctoritas infringitur, si cum Schaefero αἰτεόμενον scribas? Tum πολλῶ om. PKFab. — c. 35. Ἰσθμῶν praeclare Palmerius, libri Ἰσθμῶ. — c. 37. Recepti Eltzii p. 343 emendationem συγκεκορημένον. Libri συγκεκορημένον, S συγκεχωρημένον. — c. 45. ἐξαίφνης, quod unois circumclusi, abest ab SV Vall. — c. 49. πρόσω ἐγένετο Fab. ἐγένετο alii. — c. 50. Vehementer dubito an ἀποκεκλέατο recte scribatur, quamquam probavit Bred. p. 329. — c. 58. Cum in talibus sibi constare deceat bonum scriptorem et librarii quam saepe in terminationibus erraverint, dici vix possit, equidem discedo in Koenii ad Greg. Cor. p. 384 sententiam, pro Πιτανητέων scribendum esse Πιτανήτεω. — c. 65. Valckenarii suspicionem, ἀναπτορον, pro quo SVaed exhibent ἀναπτόριον, glossema esse, arguentis confirmavit Bred. p. 30 sq. — c. 70. In verbis σφι οἱ Ἀθηναῖοι male articulum om. SVKa. Postea τὴν Μαρδονίων recte F, reliqui τοῦ M. — c. 71. Non dubitari recipere cod. S scripturam οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντες, quamquam vidi esse, qui hoc grammatico tribuerent, impeditus genus loquendi πάντας Herodoto vindicarent (Matth. Gr. Gr. II p. 887). — c. 76. καὶ αἱ ἀμφίπολοι recte Reisk., prob. praeter alios Herold. p. 16. Libri αἱ om. In extremis verbis Bekkeri coniectura, τότε μὲν μιν ἀπέτρεψε, ingeniosa quidem nec tamen necessaria est. — c. 77 pro ὕστεροι SVPFa et c ex corr. ὕστερον exhibent. — c. 78. Pro vitioso τετιμώρησαι, quod in libris est, recte Sübernius τετιμωρήσαι conl. Vid. Bred. p. 322. — c. 82 pro καθώς, quod SV exhibent, aut καὶ cum reliquis libris aut κατὰ scribendum est. Vid. Bred. p. 93 et ad II, 99. — c. 85 pro ἰρέας et ἰρέες, quod libri exhibent, rectissime Valck. ἰρέας et ἰρέες coniecit. — c. 90. ἐπειδὴ γὰρ scripsi cum S al., magis auctoritate illius codicis commotus, quam alia causa; PF: ἐπεὶ γὰρ δὴ. — c. 92 pro οἱ μὲν ἀπέπλων ingeniose Bekk. coniecit οἱ μὲν δύο ἀπέπλων. — c. 93. ἐπεὶ τε ἐπειρώτεον Reisk. Libri ἐπειτα vel ἐπεὶ γὰρ. — c. 98. ὁ μὴ ἐπακούσας Bekk., ἐσακούσας PF, ἀκούσας S. — c. 100 libri ὡς εἰ ἄρα παρεσκευάδατο. Emendavit Bekk. Tum συμπύπτοντος scripsi de Eltzii p. 344 sententia. — c. 102 ἐτι καὶ δὴ alterutrum glossema esse, quis non intelligit? Eltzius tamen p. 344 ἐπι scribendum coniecit. — c. 120 ἐπιθεῖναι an ab Herodoto scriptum sit, vehementer ego dubito. Eltz. p. 345 audacius ὑποστήναι. An ἀντιθεῖναι?

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

ΟΙ ΔΕ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες 1
ὑπὸ Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Πε-
ρινθίους Ἑλλησποντίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι
Δαρείου κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ
Παιόνων τρηχέως. οἱ γὰρ ὧν ἀπὸ Στρομόνος Παῖονες
χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ
ἦν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνται σφεας οἱ Περίν-
θιοι οὐνομαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρέειν, ἦν δὲ
μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρέειν, ἐποίηεν οἱ Παῖονες
ταῦτα. ἀντικατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προ-
αστείῳ ἐνθαῦτα μονομαχίῃ τριφασίῃ ἐκ προκλήσιός σφι
ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἄνδρὶ καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλον
καὶ κύνα κυνί. νικῶντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὥς
ἐπαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παῖονες τὸ
χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι καὶ εἰπὴν κου παρὰ σφίσι
αὐτοῖσι· Νῦν ἂν εἴῃ ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, νῦν
ἡμέτερον τὸ ἔργον. Οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνίσασι
ἐπιχειρέουσι οἱ Παῖονες, καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν καὶ
ἐλιπόν σφεων ὀλίγους. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρό- 2
τερον γενόμενα ὧδε ἐγένετο, τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν
περὶ τῆς ἐλευθερίας γινομένων τῶν Περινθίων οἱ Πέρ-
σαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθει. ὥς δὲ ἔχει-

ρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαννε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαξος διὰ τῆς Θρηϊκῆς, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος βασιλέ· ταῦτα γὰρ οἱ ἐνετέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηϊκὴν καταστρέφεισθαι.

- 3 **ΘΡΗΙΚΩΝ** δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετὰ γε Ἰνδοῦς πάντων ἀνθρώπων. εἰ δὲ ὑπ' ἐνὸς ἄρχοιτο ἢ φρονέου κατὰ τῶντὸ, ἅμαχόν τ' ἂν εἴη καὶ πολλῶ κράτιστον πάντων ἐθνέων κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγγένηται· εἰσὶ δὲ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. οὐνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι, νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλησίοισι πάντες χροῦνται κατὰ πάντα, πλήν Γετέων καὶ Τρανσῶν καὶ
- 4 τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. Τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι εἰρηγαί μοι, Τρανσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταῦτ' αὐτοῖσι ἄλλοις Θρηϊξὶ ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γινόμενον περικυζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἀναπλῆσαι κακὰ, ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθει, τὸν δ' ἀπογινόμενον παίζοντες τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἕξαπ-
- 5 αλλαχθεὶς ἐστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων ποιεῦσι τοιάδε· ἔχει γυναικας ἕκαστος πολλὰς· ἐπεὶ ὧν τις αὐτῶν ἀποθάνῃ, κείνῃς γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν καὶ φίλων σπονδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τούδε, ἥτις αὐτέων ἐφίλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός· ἢ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπὸ τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηϊωτάτου ἑωυτῆς, σφαχθεῖσα δὲ συνθάπτεται τῷ ἀνδρί· αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται· ὄνειδος γὰρ
- 6 σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται. Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρηϊκῶν ἐστὶ ὅδε ὁ νόμος· πωλεῦσι τὰ τέκνα ἐπ' ἐξαγωγῇ. τὰς δὲ

παρθένους οὐ φυλάσσουνσι, ἀλλ' ἐῷσι τοῖσι αὐταὶ βού-
λονται ἀνδράσι μίσγεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς
φυλάσσουνσι, καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γο-
νέων χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι εὐγενὲς
κέκριται, τὸ δ' ἄστικτον ἀγενές. ἀργὸν εἶναι κάλλιστον,
γῆς δὲ ἐργάτην ἀτιμότατον. τὸ ζῶειν ἀπὸ πολέμου καὶ
ληϊστύος κάλλιστον. Οὗτοι μὲν σφεων οἱ ἐπιφανέστατοι
νόμοι εἰσὶ.

Θεοὺς δὲ σέβονται μούρους τούσδε, Ἄρεα καὶ Διό- 7
νυσον καὶ Ἄρτεμιν· οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτῶν, πάρεξ τῶν
ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν, καὶ
ὁμνύουσι μούρου τοῦτον, καὶ λέγουσι γερονέναι ἀπὸ
Ἑρμῆος ἐωντούς. Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν εἰσὶ 8
αἶδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρὸν, καὶ παν-
τοῖα σφάξαντες ἱρήϊα εὐωχεύονται, προκλαύσαντες πρῶ-
τον· ἔπειτεν δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῇ
κρύψαντες, κῶμα δὲ χέαντες ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον,
ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνωμα-
χίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηϊκῶν εἰσὶ αἶδε.

Τὸ δὲ πρὸς βορέῳ ἔτι τῆς χώρας ταύτης οὐδεὶς ἔχει 9
φράσαι τὸ ἄτρεκὲς, οἵτινές εἰσι ἀνθρώπων [οἱ] οἰκέον-
τες αὐτήν, ἀλλὰ τὰ πέτρην ἤδη τοῦ Ἰστροῦ ἐρῆμος χώρα
φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπορος. μούρους δὲ δύναμαι πν-
θέσθαι οἰκέοντας πέτρην τοῦ Ἰστροῦ ἀνθρώπους, τοῖσι
οὕνομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθῆτι δὲ χρεομένους Μηδικῇ.
τούς δὲ ἵππους αὐτῶν εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ἐπὶ
πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν, σμικροὺς δὲ καὶ
σιμους καὶ ἀδυνάτους ἀνδρας φέρειν, ξευγνυμένους δὲ
ὑπ' ἄρματα εἶναι ὀξύτατους· ἄρματῆλατέειν δὲ πρὸς
ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τούτων τοὺς οὖρους
ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ. εἶναι δὲ Μήδων σφέας
ἀποίκους λέγουσι· ὅπως δὲ οὗτοι Μήδων ἀποικοὶ γε-

- γόνυσι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι, γένοιτο δ' ἂν
 πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. σιγύννας δ' ὧν καλέουσι Αἰ-
 γυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλίνης οἰκόντες τοὺς καπήλους,
 10 Κύπριοι δὲ τὰ δόρατα. Ὡς δὲ Θρηῖκες λέγουσι, μέλισ-
 σαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἰστρου, καὶ ὑπὸ τούτων
 οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω. ἐμοὶ μὲν νυν ταῦτα
 λέγοντες δοκέουσι λέγειν οὐκ οἰκότα· τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα
 φαίνεται εἶναι δύσκριτα· ἀλλὰ μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτου
 αὐοίκητα δοκεῖ εἶναι διὰ τὰ ψύχρα. ταῦτα μὲν νυν τῆς
 χώρας ταύτης περὶ λέγεται, τὰ παραθαλάσσια δ' ὧν αὐ-
 τῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίησε.
- 11 Δαρεῖος δὲ ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον
 ἀπίκετο ἐς Σάρδεις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἰστιαίου τε τοῦ Μι-
 λησίου εὐεργεσίας καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου
 Κῶεω, μεταπεμψάμενος δὲ σφεαῖς ἐς Σάρδεις ἐδίδου αὐ-
 τοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἰστιαῖος, ἅτε τυραννεύων τῆς
 Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεχρήξζε, αἰτέει
 δὲ Μύρκινον τὴν Ἡδωνίδα βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν
 κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἰρέεται, ὁ δὲ Κῶης, οἷά
 τε οὐ τύραννος δημότης τε ἑὼν, αἰτέει Μυτιλήνης τυ-
 ραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι οὗτοι μὲν κατὰ
- 12 ἔλλοντο ἐτράποντο, Δαρεῖον δὲ συνήνεκε προῆγμα τοι-
 οῦδε ἰδόμενον ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζῳ Παίον-
 νας ἑλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς
 τὴν Ἀσίην· ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης, ἄνδρες Παῖονες,
 οἵ, ἐπεὶ τε Δαρεῖος διέβη ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλον-
 τες Παίωνων τυραννεύειν ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις ἅμα
 ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα. φυλάξαντες
 δὲ Δαρεῖον προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον το τῶν
 Ἀνδῶν ἐποίησαν τοιοῦδε· σκευάσαντες τὴν ἀδελφεὴν
 ὡς εἶχον ἄριστα ἐπ' ὕδωρ ἐπεμπον ἄγρος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ
 ἔχουσαν καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν καὶ

κλώθουσαν λίνον. ὥς δὲ παρεξήτε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τῷ
 Δαρείῳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ Περσικὰ ἦν οὔτε Ἀνδία τὰ
 ποιούμενα ἐκ τῆς γυναικὸς, οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας
 οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς δὲ ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων
 τινὰς πέμπει κελεύων φυλάξαι, ὃ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ
 ἢ γυνή. οἱ μὲν δὴ ὀπισθε εἶποντο, ἡ δὲ ἐπεὶ τε ἀπίκετο
 ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἤρσε τὸν ἵππον, ἄρσασα δὲ καὶ τὸ
 ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξήτε,
 φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπέλκουσα ἐκ τοῦ
 βραχίονος τὸν ἵππον καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον. Θω- 13
 μάξων δὲ ὁ Δαρεῖος τὰ τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκόπων
 καὶ τὰ αὐτὸς ὥρα ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἑωυτῷ ἐς ὄψιν.
 ὥς δὲ ἤχθη, παρήσαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς οὐ κη πρόσω
 σκοπιὴν ἔχοντες τούτων. εἰρωτέοντος δὲ τοῦ Δαρείου,
 ὁποδαπὴ εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι Παῖονες καὶ
 ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν. ὁ δ' ἀμείβετο, τίνες δὲ
 οἱ Παῖονες ἄνθρωποι εἰσι καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί
 ἐκεῖνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδεις. οἱ δὲ οἱ ἔφραζον,
 ὥς ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες σφέας αὐτοῦς, εἴη δὲ ἡ
 Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη, ὁ δὲ
 Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόντου, εἴησαν δὲ Τευ-
 κρῶν τῶν ἐκ Τροίης ἄποικοι. οἱ μὲν δὴ αὐτὰ ἕκαστα
 ἔλεγον, ὁ δὲ εἰρώτα, εἰ καὶ πᾶσαι εἴησαν αὐτόθι αἱ γυ-
 ναῖκες οὕτω ἐργατίδες. οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύ-
 μως οὕτω ἔχειν· αὐτοῦ γὰρ ὦν τούτου εἵνεκεν καὶ
 ἐποιέετο. Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς 14
 Μεγάβαρον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγόν, ἐντελ-
 λόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἡθέων Παίονας καὶ παρ' ἑω-
 τὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐ-
 τῶν. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τὴν ἀγγελίην ἐπὶ τὸν
 Ἑλλησπόντον, περαιωθεὶς δὲ διδοῖ τὸ βιβλίον τῷ Μεγα-
 βάει. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς

- 15 Θρηίκης ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Παιονίην. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παῖονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφέας ἰέναι, ἀλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο πρὸς θαλάσσης, δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐμβάλλοντας. οἱ μὲν δὴ Παῖονες ἦσαν ἐτοῖμοι τὸν Μεγαβάζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρύκειν, οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλλίσθαι τοὺς Παῖονας καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται, λαθόντες δὲ τοὺς Παῖονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτῶν, εὐρύσας ἀνδρῶν ἐρήμους· οἷα δὲ κεινῆσι ἐπιπεσόντες εὐπετέως κατέσχον. οἱ δὲ Παῖονες ὥς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλιας, ἀντίκα διασκεδασθέντες κατ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. οὕτω δὴ Παιόνων Σιροπαῖονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης ἐξ ἡθέων ἐξαναστάντες ἤγοντο ἐς τὴν
- 16 Ἀσίην. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάργαιον οὖρος καὶ Δόβηρας καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Ὀδομάντους καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε· ἱκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐξευγμένα ἐν μέσῃ ἔστηκε τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἡπείρου στενὴν ἔχοντα μὴ γεφύρῃ. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἱκρίοισι τὸ μὲν κόν ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται, μετὰ δὲ νόμῳ χρεόμενοι ἰσῆσι τοιῶδε· κομίζοντες ἐξ οὔρεος, τῷ οὐνομά ἐστι Ὀρβηλος, κατὰ γυναικα ἑκάστην ὁ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίσθησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναικάς. οἰκεῦσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἱκρίων καλύβης τε, ἐν τῇ διαιτᾶται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἱκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία θέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτω, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες. τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποξυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθυῶν.

τῶν δὲ πλῆθός ἐστι τοσοῦτο, ὥστε ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατίει σχοίνῳ σφυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην, καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχῶν ἀνασπᾷ πλήρεια ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένηα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακας τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν 17 δὴ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην, Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἐπὶ Πέρσας, οἱ μετ' αὐτὸν ἐκείνον ἦσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὕτοι παρ' Ἀμύντην αἰτήσαντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. ἐστὶ δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην. πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον, ἔξ οὗ ὕστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἐκάστης ἐφοίτα, μετὰ δὲ τὸ μέταλλον Δύσωρον καλούμενον οὗρος ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μακεδονίῃ. Οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες οὗτοι παρὰ 18 τὸν Ἀμύντην ὡς ἀπίκοντο, αἶτεον ἐλθόντες ἐς ὅσιν τὴν Ἀμύντεω Δαρείῳ βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ ταῦτα τε ἐδίδου καὶ σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει, παρασκευασάμενος δὲ δείπνον μεγαλοπρεπὲς ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε· Ξεῖνε Μακεδῶν, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπεὰν δείπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους· σύ νυν, ἐπεὶ περ προθύμως μὲν ἐδέξαιο, μέγας δὲ ξεινίξεις, διδοῖς τε βασιλεῖ Δαρείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἔπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ. Εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης· ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γέ ἐστι οὐκ οὗτος, ἀλλὰ κεχωρῆσθαι ἄνδρας γυναικῶν· ἐπεὶ τε δὲ ὑμεῖς ἐόντες δεσπόται προσχρηῖζετε τούτων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα. εἶπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμψατο τὰς γυναῖκας. αἱ δ' ἐπεὶ τε καλούμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀν-

τῆς ἰζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι
 γυναικας εὐμόρφους ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην φάμενοι τὸ
 ποιηθὲν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρέσσον γὰρ εἶναι
 ἀρχήθεν μὴ ἔλθειν τὰς γυναικας ἢ ἔλθουσας καὶ μὴ
 παριζομένας ἀντίας ἵζεσθαι ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν.
 ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρίζειν· πειθο-
 μένων δὲ τῶν γυναικῶν αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε
 ἄπτοντο, οἷα πλεόνως οἰνωμένοι, καὶ κού τις καὶ φι-
 19 λείν ἐπειράτο. Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων ἀτρέμας
 εἶχε, καίπερ δυσφορέων, οἷα ὑπερδερμαίνων τοὺς Πέρ-
 σας, Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω παρεὼν τε καὶ ὁρέων
 ταῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθής, οὐδαμῶς
 ἔτι κατέχειν οἶός τε ἦν, ὥστε δὲ βαρέως φέρον εἶπε
 πρὸς Ἀμύντην τάδε· Σὺ μὲν, ὦ πάτερ, εἶκε τῇ ἡλικίῃ.
 ἀπιῶν τε ἀναπαύεο, μὴδὲ λιπάρῃς τῇ πόσι, ἐγὼ δὲ προσ-
 μένων αὐτοῦ τῇδε πάντα τὰ ἐπιτήδεια παρέξω τοῖσι ξεί-
 νοις. Πρὸς ταῦτα συνεῖς ὁ Ἀμύντης, ὅτι νεώτερα
 πρήγματα πρήξειν μέλλοι Ἀλέξανδρος, λέγει· Ὡ παῖ,
 σχεδὸν γὰρ σευ ἀνακαιόμενου συνίημι τοὺς λόγους, ὅτι
 ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιεῖν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σευ
 χρηίζω μὴδὲν νεοχωῶσαι κατ' ἀνδρας τούτους, ἵνα μὴ
 ἐξεργάσῃ ἡμέας, ἀλλὰ ἀνέχεν ὁρέων τὰ ποιούμενα· ἀμφὶ
 20 δὲ ἀπόδω τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι. Ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρη-
 σας τούτων οἰχάκεε, λέγει ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρ-
 σας· Γυναικῶν τούτων, ὦ ξείνοι, πολλή ἐστι ὑμῖν
 εὐπέτεια, καὶ εἰ πάσῃσι βούλεσθε μίσγεσθαι καὶ ὀκοση-
 σιῶν αὐτέων. τούτου μὲν περὶ αὐτοὶ ἀποσημανέετε· νῦν
 δὲ, σχεδὸν γὰρ ἡδὴ τῆς κοίτης ὥρη προσέρχεται ὑμῖν
 καὶ καλῶς ἔχοντας ὑμέας ὁρέω μέθης, γυναικας ταύτας,
 εἰ ὑμῖν φίλον ἐστὶ, ἅπετε λούσασθαι, λουσαμένας δὲ
 ὀπίσω προσδέκεσθε. εἰπας ταῦτα, συνέπαινοι γὰρ ἦσαν
 οἱ Πέρσαι, γυναικας μὲν ἐξελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν

γυναικῆν, αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἀνδρας λειογενεῖους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῆτι σκευάσας καὶ ἐγχειρίδια δοὺς παρῆγε ἔσω, παράγων δὲ τούτους ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε· ὦ Πέρσαι, οἴκατε πανδαισίῃ τελέῃ ἰστιῆσθαι· τὰ τε γὰρ ἄλλα, ὅσα εἶχομεν, καὶ πρὸς τὰ οἷά τε ἦν ἐξευρόντας παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι, καὶ δὴ καὶ τόδε τὸ πάντων μέγιστον, τὰς τε ἑωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλευόμεθα ὑμῖν, ὥς παντελέως μάθῃτε τιμεόμενοι πρὸς ἡμέων τῶν πέρ ἔστε ἄξιοι, πρὸς δὲ καὶ βασιλεῖ τῷ πέμπαντι ἀπαγγεῖλητε, ὥς ἀνὴρ Ἕλλην Μακεδόνων ὑπαρχος εὖ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τραπέξῃ καὶ κοίτῃ. ταῦτα εἰπας Ἀλέξανδρος παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ ἀνδρα Μακεδόνα ὥς γυναιῖκα τῷ λόγῳ· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ σφεων οἱ Πέρσαι ψαύειν ἐπειρῶντο, διεργάζοντο αὐτούς.

Καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μὶθῳ διεφθάρησαν, καὶ 21 αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπῆτῃ αὐτῶν· εἶπετο γὰρ δὴ σφι καὶ ὀχήματα καὶ θεράποντες καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευὴ· πάντα δὲ ταῦτα ἅμα πᾶσι ἐκείνοισι ἠφάνιστο. μετὰ δὲ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον, ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τούτων μεγάλη ἐκ τῶν Περσέων ἐγένετο, καὶ σφας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δοὺς πολλὰ καὶ τὴν ἑωυτοῦ ἀδελφεήν, τῇ οὐνομα ἦν Γυγαίῃ· δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρῃ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν διζήμενων τοὺς ἀπολομένους τῷ στρατηγῷ. ὁ μὲν νυν τῶν Περσέων τούτων θάνατος οὕτω καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη. Ἕλληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδίκκεω γεγονό- 22 τας, κατὰ περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτὸς τε οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὀπισθε λόγοισι ἀποδέξω, ὥς εἰσι Ἕλληνες, πρὸς δὲ καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω ἐγνώσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἐλομένου καὶ καταβάντος ἐπ'

αὐτὸ τοῦτο οἱ ἀντιθενσόμενοι Ἑλλήνων ἑξεργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων. Ἀλέξανδρος δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε, ὥς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλληνα, καὶ ἀγωνιζόμενος σταδίων συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ. ταῦτα μὲν νυν οὕτω κη ἐγένετο.

- 23 Μεγάβαζος δὲ ἄγων τοὺς Παίονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐνθ' αὖτεν δὲ διαπεραιωθεὶς ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἅτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἰστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακῆς τῆς σχεδῆς, ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμὸν, τῷ οὐνομά ἐστι Μύρκινος, μαθὼν ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιούμενον ἐκ τοῦ Ἰστιαίου, ὥς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρεῖω τάδε· ὦ βασιλεῦ, κοῖόν τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἑλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτήσασθαι πόλιν ἐν Θρηῖκι, ἵνα ἴδῃ τε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος καὶ πολλοὶ κωπέες καὶ μέταλλα ἀργύρεα, ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ἕλληνα περιοικέει, πολλὸς δὲ βάρβαρος, οἱ προστάτῃ ἐπιλαβόμενοι ποιήσουσι τοῦτο, τὸ ἂν ἐκεῖνος ἐξηγέται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός; σύ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ οἰκητῷ πολέμῳ συνέχῃ τρόπῳ δὲ ἡπίῳ μεταπεμψάμενος παῦσον· ἐπεὰν δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιέειν, ὅπως μηκέτι ἐκεῖνος ἐς Ἕλληνας
- 24 ἀπίξεται. Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἐπειθε Δαρεῖον, ὥς εὖ προσορέων τὸ μέλλον γίνεσθαι. μετὰ δὲ ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινου ἔλεγε τάδε· Ἰστιάε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει· ἐγὼ φροντίζων εὐρίσκω ἐμοὶ τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι οὐδένα εἶναι σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον, τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι, ἀλλ' ἐργοῖσι οἶδα μαθῶν. νῦν ὦν, ἐπινοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέεο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ

ὑπερθέωμαι. τούτοισι τοῖσι ἐπεσι πιστεύσας ὁ Ἰστιαιὸς, καὶ ἅμα μέγα ποιούμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπῆκετο εἰς τὰς Σαρδίς. ἀπικομένῳ δὲ οἱ ἔλεγε Δαρειὸς τάδε· Ἰστιαιε, ἐγὼ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν· ἐπεὶ τε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθίων καὶ σύ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδέν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχείῃ ἐπεξήτησα, ὥς σε ἰδεῖν τε καὶ εἰς λόγους μοι ἀπικέσθαι, ἐγνωκώς, ὅτι κτημάτων πάντων ἐστὶ τιμιώτατον ἀνὴρ φίλος συνετός τε καὶ εὖνοος, τὰ τοι ἐγὼ καὶ ἀμφοτέρω συνειδώς ἔχω μαρτυρέειν εἰς πρήγματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν, εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τάδε τοι ἐγὼ προτείνωμαι· Μίλητον μὲν ἔα καὶ τὴν νεόκτιστον ἐν Θρηϊκῇ πόλιν, σὺ δὲ μοι ἐπόμενος εἰς Σοῦσα ἔχε τὰ περ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος. Ταῦτα Δαρειὸς 25 εἶπας, καὶ καταστήσας Ἀρταφέρνηα ἀδελφεὸν ἐώντου ὁμοπάτριον ὑπαρχον εἶναι Σαρδίῳ, ἀπήλαυνε εἰς Σοῦσα ἅμα ἀγόμενος Ἰστιαιὸν, Ὅτάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίῳ ἀνδρῶν, τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης γενόμενον τῶν βασιληῶν δικαστέων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάξας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην, σπαδίξας δὲ αὐτοῦ τὸ δέσμα ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον, εἰς τὸν ἕζων ἐδίκασε· ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείναντας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τοῦ Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνησθαι, ἐν τῷ κατίζων θρόνῳ δικάζει. Οὗτος 26 ὦν ὁ Ὅτάνης, ὁ ἐγκατιζόμενος εἰς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμενος Μεγαβάξω τῆς στρατηγείας Βυξαντίους τε εἶλε καὶ Καλχηδονίους, εἶλε δὲ Ἀντανδρον τὴν ἐν τῇ Τρωάδι γῇ, εἶλε δὲ Λαμπώνιον, λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων νέας εἶλε Ἀἰμνόν τε καὶ Ἱμβρον, ἀμφοτέρως ἐτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας. Οἱ μὲν δὴ 27

Ἀθηναῖοι καὶ ἐμαχέσαντο εὖ καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν, τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ Πέρσαι ὕπαρχον ἐπιστάσι Ἀνκάρητον τὸν Μαιανδρόν τοῦ βασιλεῦσαντος Σάμου ἀδελφεόν. οὗτος ὁ Ἀνκάρητος ἄρχων ἐπὶ Ἀθήνῃς τελευτᾷ. αἰτία δὲ τούτου ἦδε· πάντας ἡνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λιποστρατίης ἐπὶ Σκυθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν τὸν ἀπὸ Σκυθῶν ὀπίσω ἀποκομιζόμενον.

- 28 Οὗτος μὲν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας, μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεσις κακῶν ἦν, καὶ ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε, τοῦτο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτῇ τε ἐσωτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα, κατύπερθε δὲ τούτων ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν· τούτους γὰρ καταρτιστήρας [ἐκ]
- 29 πάντων Ἑλλήνων εἶλοντο οἱ Μιλήσιοι. Κατήλλαξαν δὲ σφεας ὧδε οἱ Πάριοι· ὥς ἀπίκοντο αὐτῶν ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον (ᾧρεον γὰρ δὴ σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένους), ἔφασαν αὐτῶν βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώραν. ποιεῦντες δὲ ταῦτα καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὅπως τινὰ ἴθοιεν ἐν ἀνεστηκυίῃ τῇ χώρῃ ἄγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγράφοντο τὸ οὖνομα τοῦ δεσπότης τοῦ ἄγρου. διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν χώραν καὶ σπανίους εὗρόντες τούτους, ὥς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἄλλην ποιησάμενοι ἀπέδεξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν, τῶν εὖρον τοὺς ἄγρους εὖ ἐξεργασμένους (δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δὴ σφεας ἐπιμελήσεσθαι, ὥσπερ τῶν σφετέρων), τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν στασιάζοντας τούτων ἔταξαν περὶ
- 30 θεσθαι. Πάριοι μὲν νυν οὕτω Μιλησίους κατήρτισαν.

τότε δὲ ἐκ τούτων τῶν πολλῶν ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι
 τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ
 τοῦ δήμου, φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ
 Μιλήτου ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἑὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολ-
 παγόρεω, γαμβρός τε ἑὼν καὶ ἀνεψιὸς Ἰστιαίου τοῦ
 Αὑσαγόρεω, τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε. ὁ γὰρ
 Ἰστιαῖος τύραννος ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν
 χρόνον ἑὼν ἐν Σούσοισι, ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι
 πρὶν ἔόντες τῷ Ἰστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν
 Μίλητον ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἰ κως αὐτοῖσι παρά-
 σχοι δύναμιν τινα καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν. ὁ δὲ
 ἐπιλεξάμενος, ὥς, ἦν δι' ἑωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πό-
 λιν, ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν ξεινίην
 τὴν Ἰστιαίου, τόνδε σφι τὸν λόγον προσέφερε· Αὐτὸς
 μὲν ὑμεῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύναμιν τοσαύτην παρα-
 σχεῖν ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων
 Ναξίων· πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλὴν ἀσπίδα Να-
 ξίοισι εἶναι καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά· μηχανήσομαι δὲ
 πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος· ἐπινοέω δὲ τῆδε. Ἀρτα-
 φέρνης μοι τυγχάνει ἑὼν φίλος, ὁ δὲ Ἀρταφέρνης Τστά-
 σπεος μὲν ἐστὶ παῖς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέως ἀδελφεὸς,
 τῶν δ' ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει πάντων,
 ἔχων στρατιὴν τε πολλὴν καὶ πολλὰς νέας. τοῦτον ἂν
 δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν ἂν χρηζόμεν. Ταῦτα
 ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσ-
 σειν τῇ δύναϊτο ἄριστα, καὶ ὑπὶσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον
 καὶ δαπάνην τῇ στρατιῇ, ὥς αὐτοὶ διαλύσונτες, ἐλπίδας
 πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξου, πάντα
 ποιήσειν τοὺς Ναξίους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι, ὥς δὲ καὶ
 τοὺς ἄλλους νησιώτας· τῶν γὰρ νήσων τούτων τῶν
 Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ. Ἀπικόμενος δὲ 31
 ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφέρ-

- νεα, ὥς Νάξος εἶη νῆσος μεγάλη· μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλή τε καὶ ἀγαθὴ καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης, χρήματα δὲ ἐνὶ πολλὰ καὶ ἀνδράποδα. Σὺ δ' ἐπὶ ταύτην τὴν χώραν στρατηλάτεις, κατὰγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καὶ τοι ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μὲν ἔστι ἐτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ (ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν), τοῦτο δὲ νήσους βασιλεῖ προσκτήσεται αὐτὴν τε Νάξου καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἡρτημένας, Πάρον καὶ Ἄνδρου καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεόμενος εὐπετέως ἐπιθήσεται Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγάλη τε καὶ εὐδαίμωνι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου καὶ κάρτα εὐπετέι ἀφ' ἑρθεῖναι. ἀποχρέονσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρῶσασθαι. Ὁ δὲ ἀμείβετο αὐτὸν τοισίδε· Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλέος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα, πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ. ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν διηκόσιαί τοι ἐτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοισι καὶ αὐτὸν βασιλεῖα συν-
- 32 ἐπαινουν γίνεσθαι. Ὁ μὲν δὴ Ἀρισταγόρης ὥς ταῦτα ἤκουσε, περιχαρὴς ἔων ἀπήϊε ἐς Μίλητον, ὃ δὲ Ἀρταφέρνης, ὥς οἱ ἐπέψαντι ἐς Σοῦσα καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρειο λεγόμενα συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρειὸς ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε Μεγαβάτην ἀνδρα Πέρσῃν τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἐωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιὸν, τοῦ Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθὴς γέ ἐστι ὁ λόγος, ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης
- 33 ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρην. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τὸν τε Ἀρι-

σταγόρην καὶ τὴν Ἰάδα στρατιὴν καὶ τοὺς Ναξίους ἐπλωε
 πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου, ἐπεὶ τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ,
 ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασα, ὡς ἐνθεῦτεν βορέῃ ἀνέμῳ ἐς
 τὴν Νάξον διαβάλοι. καὶ οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ
 Ναξίους ἀπολέσθαι, πρῆγμα τοιόνδε συνηεῖχθη γενέ-
 σθαι· περιόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλα-
 κὰς ἐπὶ νεὸς Μυνδίας ἔτυχε οὐδείς φυλάσσω· ὁ δὲ
 δεινόν τι ποιησάμενος ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξεν-
 ρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὐνομα ἦν
 Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμῆς διελόντας τῆς νεὸς
 κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὰ
 σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος ἐξαγγέλλει τις τῷ
 Ἀρισταγόρῃ, ὅτι τὸν ξεινόν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβά-
 τῆς δῆσας λυμαίνονται. ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέτο τὸν Πέρ-
 σην, τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο αὐτὸς ἐλθὼν
 ἔλυσε. πυθόμενος δὲ κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγα-
 βάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ. ὁ δὲ εἶπε· Σοὶ δὲ
 καὶ τούτοις τοῖσι πρῆγμασι τί ἐστι; οὐ σε ἀπέστειλε
 Ἀρταφέρνης ἐμεῖο πείθεσθαι καὶ πλάειν τῇ ἂν ἐγὼ κε-
 λεύω; τί πολλὰ πρήσεις; Ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης. ὁ
 δὲ θυμωθεὶς τούτοις, ὡς νῦν ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον
 πλοῖον ἄνδρας φράσσοντας τοῖσι Ναξίοις πάντα τὰ παρ-
 εόντα σφι πρῆγματα. Οἱ γὰρ ὧν Νάξιοι οὐδὲν πάντως 34
 προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὀρμήσεσθαι.
 ἐπεὶ μέντοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσηνεύοντο τὰ ἐκ
 τῶν ἄρρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορ-
 κησόμενοι, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ κατὰ τάχος ἐσάξαντο. Καὶ
 οὗτοι μὲν παρεσκευάδατο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου,
 οἱ δ' ἐπεὶ τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον,
 πρὸς πεφραγμένους προσεφέροντο καὶ ἐπολιόρκεον μῆ-
 νας τέσσερας. ὡς δὲ τὰ τε ἔχοντες ἤλθον χρήματα οἱ
 Πέρσαι, ταῦτα καταδεδαπάνητό σφι, καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρι-

- σταγόρη προσαναισίμωτο πολλὰ, τοῦ πλευνός τε ἐδέετο ἢ πολιορκίῃ, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἡπειρον, κακῶς 35 πρήσσοντες. Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρταφέρνηϊ ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπέξέμιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀρρωθέε τε τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς καὶ Μεγαβάτῃ διαβεβλημένος, ἐδόκει τε τὴν βασιλιῆν τῆς Μιλήτου ἀπαιρεθῆσεσθαι. ἀρρωθέων δὲ τούτῳ ἕκαστα ἐβουλεύετο ἀπόστασιν. συνέπιπτε γάρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπύχθαι ἐκ Σούσων παρὰ Ἰστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλέος. ὁ γὰρ Ἰστιαῖος βουλούμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποστῆναι ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλῆως σημῆναι ὥστε φυλασσομενέων τῶν ὁδῶν, ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἐστιξε καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας. ὥς δὲ ἀνέφυσαν τὰ χιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελεύειν Ἀρισταγόρῃν ξυρήσαντά μιν τὰς τρίχας κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλὴν· τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν. ταῦτα δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐποίησε συμφορὴν ποιεύμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὦν γινομένης πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν, μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου οὐδαμὰ ἐς αὐτὴν ἥξειν ἐτι ἐλογίζετο.
- 36 Ἰστιαῖος μὲν νυν ταῦτα διανοεύμενος ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον, Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλεύετο ὦν μετὰ τῶν στασιωτῶν, ἐκφήνας τὴν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τὸ αὐτὸ ἐξέφεροντο, κελεύοντες ἀπίστασθαι, Ἐκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλε-

μον βασιλεῖ τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τὰ τε ἔθνηα πάντα, τῶν ἤρχε Δαρείος, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δευτέρα συνεβούλευε ποιεῖν, ὅπως ναυκρατές τῆς θαλάσσης ἔσονται. ἄλλως μὲν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐναρᾶν ἐσόμενον τοῦτο (ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων εὐῶσαν Ἀσθενέα), εἰ δὲ τὰ χρήματα καταιρεθείη τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Ἀνδρὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατήσειν τῆς θαλάσσης, καὶ οὕτω αὐτοὺς τε ἔξειν χρήμασι χρᾶσθαι καὶ τοὺς πολέμιους οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα μεγάλα, ὥς δεδήλωται μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἐδόκεε δὲ ὁμως ἀπίστασθαι, ἕνα τε αὐτῶν πλώσαντα ἐς Μνῶντα ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὼν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλώοντας στρατηγούς. Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο καὶ συλ- 37 λαβόντος δόλῳ Ὀλίαντον Ἰβανώλιος Μυλασέα καὶ Ἰστιαῖον Τύμνεω Τερμερέα καὶ Κῶν Ἐρξάνδρου, τῷ Δαρείῳ Μυτιλήνην ἐδώρησατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδω Κυμαῖον καὶ ἄλλους συχνούς, οὕτω δὴ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεστήκεε, πᾶν ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. Καὶ πρώτα μὲν λόγῳ μετείς τὴν τυραννίδα ἰσονομίην ἐποίησε τῇ Μιλήτῳ, ὥς ἂν ἐκόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίητο, μετὰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τῶντὸ τοῦτο ἐποίησε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων, τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλωσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιεέσθαι τῇσι πόλισι ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδούς, ὅθεν εἴη ἕκαστος. Κῶν μὲν νυν Μυτι- 38 ληναῖοι ἐπεὶ τε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν, Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτῶν ἀπῆκαν· ὥς

δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῖνες ἀπίσαν. τυράννων μὲν νῦν
κατάπανσις ἐγένετο ἀνὰ τὰς πόλεις, Ἀρισταγόρης δὲ ὁ
Μιλήσιος ὥς τοὺς τυράννους κατέπανσε, στρατηγούς
ἐν ἐκάστη τῶν πολλῶν κελύσας ἐκάστους καταστήσαι,
δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τριήρει ἀπόστολος ἐρί-
νετο· ἔδρε γὰρ δὴ συμμαχίης τινὸς οἱ μεγάλης ἐξεν-
ρεθῆναι.

- 39 Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐκ-
έτι περιεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκει, Κλεομέ-
νης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδew εἶχε τὴν βασιληίην, οὐ κατὰ ἀν-
δραγαθίην σχὼν, ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ
ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἐωυτοῦ θυγατέρα καὶ εὐούσης
ταύτης οἱ καταθνυμῆς παῖδες οὐκ ἐρίνοντο. τοῦτου δὲ
τοιούτου ἔοντος οἱ ἔφοροι εἶπεν ἐπικαλεσάμενοι αὐτόν·
Εἰ τοι σὺ γε σεωυτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν τοῦτό ἐστι
οὐδ' ὑποπτόμενον, γένος τὸ Εὐρυσθέμεος γενέσθαι ἐξίτη-
λον. σὺ νῦν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεὶ τέ τοι οὐ τίττει,
ἔξεο, ἄλλην δὲ γῆμον· καὶ ποιέων ταῦτα Σπαρτιήτῃσι
ἀδήσεις. Ὁ δ' ἀμείβετο φὰς τούτων οὐδέτερα ποιήσειν,
ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλευεῖν παραινέοντας, τὴν
ἔχει γυναῖκα, εὐούσαν ἀναμάρτητον ἐωυτῷ, ταύτην ἀπ-
40 ἔντα ἄλλην ἐσαγαγέσθαι, οὐδέ σφι πείσεσθαι. Πρὸς
ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι προσ-
έφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε· Ἐπεὶ τοίνυν περιεχόμενον
σε ὀρέομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποίεις, καὶ
μὴ ἀντίβαινε τούτοις, ἵνα μὴ τι ἄλλοιον περὶ σεῦ [οἱ]
Σπαρτιῆται βουλευσῶνται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ
προσδεόμεθά σευ τῆς ἐξέσιος, σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα,
ὅσα νῦν παρέχεις, πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσά-
γαγε γυναῖκα τεκνοποιόν. ταῦτά κη λεγόντων συνεχώ-
ρησε ὁ Ἀναξανδρίδης, μετὰ δὲ γυναικας ἔχων δύο διέξας
41 ἰστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς Σπαρτιητικά. Χρόνου

δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἡ ἐνύστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ
 τέκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἐπεδρον
 βασιλέα Σπαρτιήτησι ἀπέφαινε, καὶ ἡ προτέρη γυνὴ τὸν
 πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα τότε κως ἐκύνσε, συν-
 τυχή ταύτη χρησαμένη. ἔχουσεν δὲ αὐτὴν ἀληθεῖ λόγῳ
 οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκῆτοί πυθόμενοι ὧχλεον,
 φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέ-
 σθαι. δεινὰ δὲ ποιούντων αὐτῶν, τοῦ χρόνου συντάμ-
 νοντος, ὑπ' ἀπιστίας οἱ ἔφοροι τέκτουςαν τὴν γυναῖκα
 περιζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὥς ἔτεκε Δωριέα, ἰδέως
 ἰσχει Λεωνίδην, καὶ μετὰ τοῦτον ἰδέως ἰσχει Κλεόμβρο-
 του· οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτον τε καὶ
 Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα καὶ τὸ
 δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνὴ, ἐοῦσα θυγάτηρ Πρινητάδεω
 τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον. Ὁ μὲν δὴ 42
 Κλεομένης, ὥς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενήρης ἀκρομανής
 τε, ὁ δὲ Δωριεὺς ἦν τῶν ἡλικίων πάντων πρῶτος, εὖ τε
 ἡπίστατο κατ' ἀνδραγαθίην· αὐτὸς σχήσων τὴν βασι-
 λειήν. ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὁ τε Ἀναξανδρί-
 δης ἀπέθανε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεόμενοι τῷ νόμῳ
 ἐστήσαντο βασιλέα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δω-
 ριεὺς δεινὸν τε ποιούμενος καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομέ-
 νεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λεῶν Σπαρτιήτας ἤγε ἐς
 ἀποικίην, οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος,
 ἐς ἣντινα γῆν κτίσων ἦν, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομι-
 ζομένων. οἷα δὲ βαρέως φέρων, ἀπῆι ἐς τὴν Λιβύην τὰ
 πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δ'
 ἐς Κύνυπα οἶκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ
 ποταμόν. ἐξελαθεῖς δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτει ὑπὸ Μακίων
 τε Λιβύων καὶ Καρχηδονίων ἀπῆκετο ἐς Πελοπόννησον.
 Ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀντιχάρης ἀνὴρ Ἐλεώνιος συνεβούλευσε 43
 ἐκ τῶν Αἰῶν χρησμῶν Ἡράκλειαν τὴν ἐν Σικελίᾳ κτί-

ζειν, φὰς τὴν Ἑρυνκος χώραν πᾶσαν εἶναι Ἡρακλειδέων
 αὐτοῦ Ἡρακλέος κτησαμένου. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐς
 Δελφοὺς οἴχeto χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἰρήσει ἐπ'
 ἣν στέλλεται χώραν· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ αἰρήσειν. παρα-
 λαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον, τὸν καὶ ἐς Αἰβύην
 44 ἦγε, ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην. Τὸν χρόνον δὲ τοῦ-
 του, ὥς λέγουσι Συβαρίται, σφέας τε αὐτοὺς καὶ Τήλυν
 τὸν ἑωυτῶν βασιλέα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεύεσθαι,
 τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδεῶς γενομένους δεηθῆναι
 Δωριέος σφίσι τιμωρῆσαι καὶ τυχεῖν δεηθέντας· συστρα-
 τεύεσθαι τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα καὶ συνελεῖν τὴν
 Σύβαριν. ταῦτα μὲν νυν Συβαρίται λέγουσι ποιῆσαι
 Δωριέα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα
 σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας
 πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων μάντιν Ἥλειον
 μῦνον, καὶ τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε· παρὰ Τήλνους τοῦ Συ-
 βαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ σφέας,
 ἐπεὶ τέ οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρηε χρηστὰ θυομένῳ ἐπὶ Κρό-
 45 τωνα. ταῦτα δὲ [οὐκ] οὔτοι λέγουσι. Μαρτύρια δὲ τοῦ-
 των ἐκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε, Συβαρίται μὲν τέμε-
 νός τε καὶ νηὸν εἶοντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κραθίν, τὸν
 ἰδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι Ἀθη-
 ναίῃ ἐπωνύμῳ Κραδίῃ, τοῦτο δὲ αὐτοῦ Δωριέος τὸν
 θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ
 μεμαντευμένα ποιῶν διεφθάρη· εἰ γὰρ δὴ μὴ παρ-
 ἐπρηξε μηδὲν, ἐπ' ὃ δὲ ἐστάλη ἐποίηε, εἴλε ἂν τὴν Ἑρ-
 κλινὴν χώραν καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτός τε καὶ ἡ
 στρατιὴ διεφθάρη. οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύουσι
 Καλλίῃ μὲν τῷ Ἥλειῳ ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι
 πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίει
 ἀπόγονοι, Δωριέῳ δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι οὐ-
 δέν. καίτοι εἰ συνεπελάβετό γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέ-

μου Λωριεύς, δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλήσια ἢ Καλλίη.
 ταῦτα μὲν νῦν ἐκάτεροι αὐτῶν μαρτύρια ἀποφαίνονται
 καὶ πάρεστι, ὅκοιτέροισί τις πείθεται αὐτῶν, τούτοις
 προσχωρέειν. Συνέπλωον δὲ Λωριεῖ καὶ ἄλλοι συγκτί- 46
 σται Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κε-
 λέης καὶ Εὐρυλέων, οἳ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς
 τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἐσσωθέντες ὑπὸ τε Φθι-
 νίκων καὶ Ἑγεσταίων· μῦθος δέ γε Εὐρυλέων τῶν συγ-
 κιστέων περιεγέμετο τούτου τοῦ πάθους. συλλαβὼν δὲ
 οὗτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους ἔσχε Μινῶην
 τὴν Σελινουσίῳ ἀποικίην, καὶ συνηλευθέρου Σελινου-
 σίους τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρεω. μετὰ δὲ, ὥς τοῦτον
 κατέϊλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινούντος, καὶ
 ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' ὀλίγον· οἱ γὰρ μιν Σελινούσιοι
 ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυρόντα ἐπὶ Διὸς ἄγο-
 ραίου βωμόν. Συνέσπετο δὲ Λωριεῖ καὶ συναπέθανε 47
 Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω Κροτωνιήτης ἀνὴρ, ὃς ἀρμο-
 σάμενος Τήλως τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα ἔφυγε ἐκ
 Κρότωνος, ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου οἴχετο πλώων ἐς Κν-
 ρήνην, ἐκ ταύτης δὲ ὀρμεόμενος συνέσπετο οἰκῆτῃ τε
 τριήρει καὶ οἰκῆτῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐὼν τε Ὀλυμπιονί-
 κης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἑαυτόν. διὰ δὲ
 τὸ ἑαυτοῦ κάλλος ἠνέκατο παρὰ Ἑγεσταίων τὰ οὐδεὶς
 ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρώϊον ἰδρυσάμενοι
 θυσίησι αὐτὸν ἱλάσκονται. Λωριεὺς μὲν νῦν τρόπῳ 48
 τοιούτῳ ἐτελεύτησε, εἰ δὲ ἠνέσχετο βασιλευόμενος ὑπὸ
 Κλεομένεος καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευε ἂν Λα-
 κεδαίμονος· οὐ γὰρ τινα πολλὸν χρόνον ἦρξε ὁ Κλεο-
 μένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἅπαις, θυγατέρα μούνην λιπὼν,
 τῇ οὖνομα ἦν Γοργώ.

Ἀπικνέεται δ' αὖν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραν- 49
 νος ἐς τὴν Σπάρτην Κλεομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν, τῷ

δὴ ἐς λόγους ἦτε, ὥς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χαλκ-
 κενον πίνακα, ἐν τῷ γῆς ἀπάσης περιόδος ἐντετέμνητο καὶ
 θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ
 ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε· Κλεό-
 μενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θωυμάσῃς τῆς ἐνθαῦτα
 ἀπίξιος· τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα· Ἰώνων παῖδας
 δοῦλους εἶναι ἀντ' ἐλευθέρων ὄνειδος καὶ ἄλγος μέγι-
 στον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ
 προέστατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὦν πρὸς θεῶν τῶν Ἑλλη-
 νίων ῥύσασθε Ἴωνας ἐκ δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμαίμονας.
 εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα οἷά τέ χωρέειν ἐστί· οὔτε γὰρ
 οἱ βάρβαροι ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς
 τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι. ἥ τε μάχη αὐτῶν ἐστὶ
 τοιγῆδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα. ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες
 ἔρχονται ἐς τὰς μάχας καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι
 οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναι εἰσὶ. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι
 τὴν ἥπειρον ἐκείνην νεμομένοισι ὅσα οὐδὲ τοῖσι συν-
 ἁπασι ἄλλοισι, ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἄργυρος καὶ
 χαλκὸς καὶ ἐσθῆς ποικίλη καὶ ὑποζύγιά τε καὶ ἀνδρά-
 ποδα τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. κατοίκηνται
 δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι ὥς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε
 οἶδε Ἀνδοί, οἰκούντες τε χώραν ἀγαθὴν καὶ πολυαργυ-
 ρώτατοι ἔόντες (δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν
 περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετεμμένην), Ἀν-
 δῶν δὲ, ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, οἶδε ἔχονται Φρύγες
 οἱ πρὸς τὴν ἡῶ, πολυπροβατώτατοί τε ἔόντες ἀπάντων
 τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπώτατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται
 Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν· τούτοις
 δὲ πρόσσυροι Κίλικες, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε,
 ἐν τῇ ἦδε Κύπρος νῆσος κέεται, οἱ πεντακόσια τάλαντα
 βασιλεῖ τὸν ἐπέτεον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλικῶν δὲ τῶνδε
 ἔχονται Ἀρμένιοι οἶδε, καὶ οὗτοι ἔόντες πολυπρόβατοι,

Ἀρμενίων δὲ Ματιηνοὶ χώρην τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ
τούτων γῆ ἥδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τούδε
Χοῦσπεα κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἐνθα βασιλεύς
τε μέγας διαίταν ποιεῖται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαν-
ροὶ ἐνθαυτὰ εἰσι· ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν θαρ-
σέοντες ἤδη τῷ Διὶ πλούτου πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν
χώρης ἄρα οὐ πολλῆς οὐδὲ οὕτω χρηστῆς καὶ οὕρων
σικκῶν χρεῶν ἐστὶ ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρὸς τε
Μεσσηνίους ἔοντας ἰσοπαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀρ-
γείους, τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἐστι οὐδὲν οὔτε
ἀργύρου, τῶν πέρι καὶ τινα ἐνάγει προθυμίῃ μαχόμε-
νον ἀποθνήσκειν· παρέχον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἄρχειν
εὐπετέως, ἄλλο τι αἰρήσεσθε; Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα
ἔλεξε, Κλεομένης δὲ ἀμείβετο τοισίδε· ὦ ξεῖνε Μιλή-
σιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην ὑποκρινέεσθαι.
Τότε μὲν ἐς τοσοῦτο ἤλασαν, ἐπεὶ τε δὲ ἡ κυρὴ ἡμέρη 50
ἐγένετο τῆς ὑποκρίσεως καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγκείμενον,
εἶρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόρην, ὁκόσων ἡμερῶν
ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰωνῶν ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ
Ἀρισταγόρης τᾶλλα ἔὼν σοφὸς καὶ διαβάλλων ἐκείνων
εὖ ἐν τούτῳ ἐσφάλῃ· χρεῶν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐὼν,
βουλούμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέ-
γει δ' ὅν τριῶν μηνῶν φᾶς εἶναι τὴν ἄνοδον. ὁ δὲ
ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, τὸν ὁ Ἀρισταγόρης
ᾠρητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε· ὦ ξεῖνε Μιλήσιε,
ἀπαλλάσσεο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου· οὐδένα γὰρ
λόγον εὐπέεα λέγεις Λακεδαιμονίοισι, ἐθέλων σφέας ἀπὸ
θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν. ὁ μὲν δὴ Κλεο- 51
μένης ταῦτα εἶπας ἥτε ἐς τὰ οἴκια, ὁ δὲ Ἀρισταγόρης
λαβὼν ἱκετηρίην ἥτε ἐς τοῦ Κλεομένους, ἐσελθὼν δὲ
ἔσω ἅτε ἱκετεύων ἐπακούσαι ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα,
ἀποπέμψαντα τὸ παιδίον· προσεστήκεε γὰρ δὴ τῷ Κλεο-

μένει ἡ θυγάτηρ, τῇ οὖνομα ἦν Γοργοί· τοῦτο δέ οἱ καὶ μούνον τέκνον ἐτύγχανε ἐὼν ἐτέων ὀκτώ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἵνεκεν. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρισταγόρης ἤρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπισχνεόμενος, ἦν οἱ ἐπιτελέσῃ τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεομένου προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης, ἐς ὃ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπεδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον αὐδάξατο· πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξείνος, ἦν μὴ ἀποστάς ἴης. ὃ τε δὴ Κλεομένης ἡσθεῖς τοῦ παιδίου τῇ παραινέσει ἥτε ἐς ἕτερον οἶκημα, καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδέ οἱ ἐξεγένητο ἐπὶ πλεόν ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα.

- 52 Ἐχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε· σταθμοὶ τε πανταχῇ εἰσὶ βασιλήϊοι καὶ καταλύσεις κάλλισται, διὰ ὀκλεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλὲς. διὰ μὲν γὰρ Ἀνδρίας καὶ Φρυγίας σταθμοὶ τείνοντες εἰκοσὶ εἰσὶ, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκδέκεται δ' ἐκ τῆς Φρυγίας ὁ Ἄλυσ ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι, τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμὸν, καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην καὶ ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὖρων τῶν Κιλικίων σταθμοὶ δυὼν δέοντές εἰσι τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν· ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὖροισι διξὰς τε πύλας διεξελᾶς καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψαι. ταῦτα δὲ διεξελάσαντι καὶ διὰ τῆς Κιλικίας ὁδὸν ποιευμένῳ τρεῖς εἰσὶ σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυ. οὗρος δὲ Κιλικίας καὶ τῆς Ἀρμενίας ἐστὶ ποταμὸς νηυσιπέροτος, τῷ οὖνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσὶ καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ ἕξ καὶ πεντήκοντα καὶ

ἡμισυ, καὶ φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι. ποταμοὶ δὲ νησι-
 πέρητοι τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη
 διαπορθμεύσαι ἐστὶ, πρῶτος μὲν Τίγρις, μετὰ δὲ δεύ-
 τερός τε καὶ τρίτος αὐτὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ αὐτὸς
 ἑὸν ποταμὸς οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων· ὁ μὲν γὰρ πρό-
 τερος αὐτῶν καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ῥέει, ὁ δὲ ὕστε-
 ρον ἐκ Ματινηῶν. ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν οὐνομα-
 ζεῖται Γύνδης, τὸν Κύρος διέλαβέ ποτε ἐς διώρυγας ἐξή-
 κοντα καὶ τριηκοσίας. ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλ-
 λουσι ἐς τὴν Ματινηνὴν γῆν σταθμοὶ εἰσι τέσσερες
 ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώραν μεταβαίνοντι ἔνδεκα
 σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἡμισὺ
 ἐστὶ ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἔοντα καὶ τοῦτον νησι-
 πέρητον, ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάν-
 τες σταθμοὶ εἰσι ἔνδεκα καὶ ἑκατὸν. καταγῶραι μὲν νυν
 σταθμῶν τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαί-
 νοντι, εἰ δὲ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιλιῆτι τοῖσι 53
 παρασάγγῃσι καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στά-
 δια, ὥσπερ οὗτός γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων στά-
 διά ἐστι ἐς τὰ βασιλῆα τὰ Μεμνόνια καλεόμενα πεντα-
 κόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια παρασαγγέων ἑόντων
 πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν
 στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη διεξιούσι ἀναισιμούνται ἡμέ-
 ραι ἀπαρτὶ ἐνενηήκοντα. Οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ 54
 εἰπαντι πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον εἶναι τριῶν
 μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασιλέα ὀρθῶς εἰρητο. εἰ
 δέ τις τὸ ἀτρεκέστερον τούτων ἐτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο
 σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δέει προσ-
 λογίσασθαι ταύτην. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς
 πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων
 (τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστυ καλεῖται) τεσσεράκοντα καὶ
 τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρ-

δις εἰσὶ τεσσαράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι. καὶ οὕτω
 τρισὶ ἡμέρησι μηχανύεται ἡ τρίμηνος ὁδός.

- 55 Ἀπελαυνόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης
 ἦτε ἐς τὰς Ἀθήνας γενομένης τυράννων ᾧδε ἐλευθέρως.
 Ἐπεὶ Ἰππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἰππῖω δὲ τοῦ τυράν-
 νου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὅψιν ἐνυπνίου τῷ ἑαυτοῦ πάθει
 ἐναργεστάτην κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος γέ-
 νος εἶντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραν-
 νεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἕτεα τέσσερα οὐδὲν ἔσσον, ἀλλὰ
 56 καὶ μᾶλλον ἢ πρὸ τοῦ. Ἡ μὲν νυν ὄψις τοῦ Ἰππάρχου
 ἐνυπνίου ἦν ἥδε. ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων
 ἐδόκεε ὁ Ἰππαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐει-
 δέα αἰνίσσεσθαι τὰ ἔπεα·

Τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ·

Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δὲ, ὥς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερός ἦν ὑπερ-
 τιθέμενος ὄνειροπόλοισι· μετὰ δὲ ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν
 ἐπεμπε τὴν πομπήν, ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ.

- 57 Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἰππάρχου,
 ὥς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐργόνεσαν ἐξ Ἑρετρίας τὴν ἀρ-
 χήν, ὥς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὗρισκω, ἦσαν Φοί-
 νικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν
 νῦν Βοιωτὴν καλομένην, οἶκον δὲ τῆς χώρης ταύτης
 ἀπολαχόντες τὴν Ταναγραϊκὴν μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδ-
 μείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων οἱ Γεφυ-
 ραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐτρά-
 πουτο ἐπ' Ἀθηναίων. Ἀθηναῖοι δὲ σφεας ἐπὶ ῥήτοισι
 ἐδέξαντο σφέων αὐτῶν εἶναι πολήτας πολλῶν τέων καὶ
 58 οὐκ ἀξιαπηγῆτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι. Οἱ δὲ Φοίνικες
 οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυ-
 ραῖοι, ἄλλα τε πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώραν ἐσῆ-
 γαρον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα,

οὐκ ἔοντα πρὶν Ἑλλῆσι, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέονται Φοίνικες, μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ὀρθμὸν τῶν γραμμάτων. περιοίκεον δὲ σφραγὶς τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες, οἱ παραλαβόντες διδασχὴν παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυσμίσαντές σφραγὶς ὀλίγα ἐχρέοντο, χρεόμενοι δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε ἔσαγαρόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα Φοινικῆτα κεκληῖσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βίβλων ἐχρέοντο διφθέρησι αἰγέρησι τε καὶ ολέησι. ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι. Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδ- 59 μῆτα γράμματα ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν ἐπὶ τρίποσι τρισὶ ἐγκεκολλημένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἔοντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι. ὁ μὲν δὴ εἰς τῶν τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει

Ἀμφιτρώων μ' ἀνέσθηκεν ἰὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.
ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λαῖον τὸν Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. Ἔτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέ- 60 τρω τόνῳ λέγει·

Σκαῖος πυγμαχέων με ἐκηβόλω Ἀπόλλωνι
Νικήσας ἀνέσθηκε τεῖν περικαλλὲς ἄγαλμα.
Σκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἴπποκόωντος, εἰ δὴ οὗτος γ' ἐστὶ ὁ ἀναθελὶς καὶ μὴ ἄλλος τῷ οὐνομα ἔχων τῷ Ἴπποκόωντος, ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαῖου. Τρίτος δὲ τρί- 61 πους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρω·

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸς εὐσκόπῳ Ἀπόλλωνι
Μουναρχέων ἀνέσθηκε τεῖν περικαλλὲς ἄγαλμα.
ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος μουναρχέοντος ἐξανιστάται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων καὶ τράπονται ἐς τοὺς Ἐργέλεας, οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες

ὑστερον ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρέουσι εἰς Ἀθήνας· καὶ σφι ἰσὶ ἐστὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἰδρυμένα, τῶν οὐδὲν μετὰ τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἰσῶν καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῆς Διμήτρος ἰσόν τε καὶ ὄργια.

- 62 Ἡ μὲν δὴ ὅψις τοῦ Ἰππάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγεγόνεσαν, τῶν ἦσαν οἱ Ἰππάρχου φονέες, ἀπήγγηται μοι· δεῖ δὲ πρὸς τοῦτοισι ἐτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἥϊα λέξων λόγον, ὥς τυράννων ἡλευθερώθησαν Ἀθηναῖοι. Ἰππείω τυραννεύοντος καὶ ἐμπικρανομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἰππάρχου θάνατον Ἀλκμαιωνίδαι γένος ἔοντες Ἀθηναῖοι καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπεὶ τέ σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοις Ἀθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρει κάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλως πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἔοντα, τότε δὲ οὐκῶ, τοῦτον ἐξοικοδομήσαι. οἷα δὲ χρημάτων εὐ ἦκοντες καὶ ἔοντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἐτι, τὸν τε νηὸν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον τὰ τε ἄλλα, καὶ συγκεκλιμένου σφι παρλίον λίθου ποιέειν
- 63 τὸν νηὸν Παρλίον τὰ ἐμπροσθε αὐτοῦ ἐξεποίησαν. Ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅπως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προσφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Ακκεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τῶντὸ πρόφαντον ἐγένετο, πέμπουσι Ἀρχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἔοντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ ἐξελῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνέων, ὅμως καὶ ξείνους σφι ἔοντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀν-

δρωῶν. πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσσχὼν ἐς Φάληρον τὴν στρατιὴν ἀπέβησε, οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλῆς ἐπικουρίην· ἐπεποιήτο γάρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν κοινὴ γυνάμῃ χρεόμενοι χιλίην τε ἵππον καὶ τὸν βασιλέα τὸν σφέτερον Κινέην ἄνδρα Κονιατὸν· τοὺς ἐπεὶ τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμνηχανέοντο τοιάδε· κείραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον καὶ ἱππασιμον ποιήσαντες τοῦτον τὸν χώρον ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον· ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθιρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀρχιμόλιον, τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατέρξαν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαιμονος οὕτω ἀπῆλλαξε, καὶ Ἀρχιμόλιον εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργει. Μετὰ δὲ Λα- 64
κεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδew, οὐκ ἐτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες, ἀλλὰ κατ' ἥπειρον, τοῖσι ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν ἢ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος πρώτη προσέμιξε καὶ οὐ μετὰ πολλὸν ἐτράπετο, καὶ σφῶν ἐπεσον ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρας· οἱ δὲ περιγενομένοι ἀπαλλάσσοντο ὥς εἶχον ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλῆς. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοις εἶναι ἐλευθέροις ἐπολιόρκει τοὺς τυράννους ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ. Καὶ οὐδὲν τι πάν- 65
τως αὖ ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι (οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόειον ποιήσασθαι, οἳ τε Πεισιστρατίδαι σίτοις καὶ ποτοῖς εὖ παρεσκευάδατο), πολιορκήσαντές τε αὖ ἡμέρας ὀλίγας ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νῦν δὲ συντυχίη τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγένετο,

τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὐτὴ σύμμαχος· ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρας οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδῶν ἤλωσαν. τοῦτο δὲ ὥς ἐγένετο, πάντα αὐτῶν τὰ πρήγματα συνετετάρακτο, παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι, ἐπ' οἷσι ἐβούλονται οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρησι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς. μετὰ δὲ ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοι τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλαιθρον, οἱ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλεῖς. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τῶντ' οὖνομα ἀπεμνημόνευσε Ἰπποκράτης τῷ παιδί θέσθαι τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην. οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπηλλάχθησαν, ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἐπαθον ἀξιοῦσθαι ἀπηγήσιος πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστήναι ἀπὸ Δαρείου καὶ Ἀρισταγόρου τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρηῖσθαι σφέων βοηθείην, ταῦτα πρῶτα φράσω.

- 66 Ἀθηναὶ ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων ἐγένοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπαῖσαι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι, θύουσι δὲ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ Διὶ Κερῶ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος, ἐσσούμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται· μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἰωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὀπλητος ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐξευρών δ' ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐπιχωρίων, πάρεξ Αἰαντος· τοῦτον δὲ ἅτε ἀστυγέλτονα

καὶ σύμμαχον ξεῖνον εἶντα προσέθετο. Ταῦτα δὲ, δο- 67
κείν ἐμοί, ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης οὗτος τὸν ἑαυτοῦ μη-
τροπάτορα Κλεισθένα τὸν Σικυνῶνος τύραννον. Κλει-
σθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας τοῦτο μὲν ῥαψωδούς
ἔπανσε ἐν Σικυνῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὀμηρείων ἐπέων
εἵνεκεν, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντα
ὑμνεῖται, τοῦτο δὲ, ἡρώϊον γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ
τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυνῶνιων Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦ-
τον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης εἶντα Ἀργεῖον ἐμβαλεῖν
ἐκ τῆς χώρας. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς ἐχρηστηριάζετο, εἰ
ἐκβάλοι τὸν Ἀδρήστον· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ φασα Ἀδρη-
στον μὲν εἶναι Σικυνῶνιων βασιλέα, ἐκείνον δὲ λευστήρα.
ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ παρεδίδου, ἀπελθὼν ὀπίσω
ἐφρόντιζε μηχανήν, τῇ αὐτὸς ὁ Ἀδρήστος ἀπαλλάξεται.
ὥς δὲ οἱ ἐξευρησθαι ἔδοκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιω-
τίας ἔφη ἐθέλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστα-
κοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδοσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλει-
σθένης τὸν Μελάνιππον τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ
τῷ πρυτανεῖῳ καὶ μιν ἴδρυσεν ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυρο-
τάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης (καὶ
γὰρ τοῦτο δέει ἀπηγγέσασθαι) ὥς ἐχθιστον εἶντα Ἀδρή-
στῳ, ὃς τὸν τε ἀδελφεόν οἱ Μηκιστέα ἀπεκτόνεις καὶ τὸν
γαμβρόν Τυδέα. ἐπεὶ τε δὲ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε, θυ-
σίας τε καὶ ὀρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος ἔδωκε τῷ Με-
λανίππῳ. οἱ δὲ Σικυνῶνιοι ἐώθεσαν μεγαλωσθὶ κάρτα
τιμᾶν τὸν Ἀδρήστον· ἡ γὰρ χώρα ἦν αὕτη Πολύβου, ὁ
δὲ Ἀδρήστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος, ἅπαις δὲ Πό-
λυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. τὰ τε δὴ ἄλλα
οἱ Σικυνῶνιοι ἐτίμων τὸν Ἀδρήστον, καὶ δὴ πρὸς τὰ
πάθηα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν Διό-
νυσον οὐ τιμῶντες, τὸν δὲ Ἀδρήστον. Κλεισθένης δὲ
χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην

- 68 τῷ Μελανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἀδρηστόν οἱ ἐπεποιήτο, φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυνωίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι, μετέβαλέ ἐς ἄλλα οὐνόματα, ἐνθα καὶ πλείστον κατέγέλασε τῶν Σικυνωίων· ἐπὶ γὰρ ὅς τε καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεῖς αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἐωυτοῦ φυλῆς· ταύτη δὲ τὸ οὐνομα ἀπὸ τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὔτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο, ἕτεροι δὲ Ῥᾶται, ἄλλοι δὲ Ὀνεᾶται, ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. τούτοισι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλῶν ἐχρέοντο οἱ Σικυνῶνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθένεος ἄρχοντος καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος ἔτι ἐπ' ἕτεα ἐξήκοντα, μετέπειτεν μέντοι λόγον σφίσι δόντες μετέβαλον ἐς τοὺς Ῥαλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας, τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ Ἀδρηστοῦ παιδὸς Αἰγιαλέος τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκληῆσθαι Αἰγιαλέας.
- 69 Ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυνῶνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκε, ὁ δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης ἐὼν τοῦ Σικυνωίου τούτου θυγατριδὸς καὶ τὸ οὐνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοὶ καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλεισθένεα ἐμιμήσατο. ὥς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον τότε πάντα πρὸς τὴν ἐωυτοῦ μοῖραν προσεδήκατο, τὰς φυλὰς μετουνόμασε καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων. δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δῆμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς. ἦν τε τὸν δῆμον προσθέμενος πολλῶ κατὑπερθε
- 70 τῶν ἀντίστασιωτέων. Ἐν τῷ μέρει δὲ ἐσσοῦμενος ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾷται τάδε· ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἐωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδῶν πολιορκίης. τὸν δὲ Κλεομένεα εἶχε αἰτλή φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα

ἐξέβαλε Κλεισθένεα καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων. ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδασχῆς τοῦ Ἰσαγόρευ· οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαίωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου, αὐτὸς δὲ οὐ μετεῖχε, οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. Οἱ 71 δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε οὐνομάσθησαν· ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης. οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε, προσποιησάμενος δὲ ἑταιρηῆν τῶν ἡλικιωτέων καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη, οὐ δύναμενος δὲ ἐπικρατῆσαι ἰκέτης ἵκετο πρὸς τῷγαλμα. τούτους ἀνιστάσι μὲν οἱ πρυτάνεις τῶν ναυκράρων, οἱ περ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου, φρονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαίωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλε Κλεισθένεα καὶ 72 τοὺς ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε, μετὰ δὲ οὐδὲν ἔσσαν παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ, ἀπικόμενος δὲ ἀγῆλα τέει ἐπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τὰ οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας δεύτερά τὴν βουλήν καταλύειν ἐπειράτο, τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρευ στασιώτησι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι ὃ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρκειον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρας ὅσοι ἦσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένει ἡ φήμη· ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχέσειν, ἥτε ἐς τὸ ἄδυντον τῆς θεοῦ ὡς προσερέων· ἡ δὲ ἴρεια ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμείψαι εἶπε· ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει μηδ' ἐσιθι ἐς τὸ

- ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα. ὁ
 δὲ εἶπε· Ὡ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεὺς εἰμι, ἀλλ' Ἀχαιῖς.
 ὁ μὲν δὴ τῇ κληδόνι οὐδὲν χρεόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ
 τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, τοὺς δὲ
 ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἐν δὲ αὐ-
 τοῖσι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε
 καὶ λήματος ἔχοιμ' ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὗτοι μὲν νυν
 73 δεδεδεμένοι ἐτελεύτησαν, Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλει-
 σθένεα καὶ τὰ ἐπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεο-
 μένεος μεταπεμψάμενοι πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδεις,
 συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας· ἥπι-
 στέατο γάρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα
 ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς
 Σάρδεις καὶ λερόντων τὰ ἐντεταλμένα Ἀρταφέρνης ὁ
 Ῥοτιάσπεος Σαρδίων ὑπαρχος ἐπειρώτα, τίνες εἶντες
 ἄνθρωποι καὶ κῆ γῆς οἰκημένοι δεοῖατο Περσέων σύμ-
 μαχοι γενέσθαι, πυνθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων ἀπε-
 κορύφον σφι τὰδε· Εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Ἀρσίῳ
 Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνε-
 τίθετο, εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέ-
 λευε. οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλόμενοι διδόναι
 ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι
 μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἐκουστῶν αἰτίας μεγάλας εἶχον.
 74 Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιυβρίσθαι ἔπεισι καὶ
 ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννη-
 σου στρατὸν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει, τίσασθαι δὲ
 ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἰσαγόρην βουλό-
 μενος τύραννον καταστήσαι· συνεξῆλθε γάρ οἱ οὗτος ἐκ
 τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐσέ-
 βαλε ἐς Ἐλευσίνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰ-
 νόην αἰφένουσι καὶ Ῥοιάς, δῆμους τοὺς ἐσχάτους τῆς
 Ἀττικῆς, Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἑτερα ἐσίνοντο ἐπιόντες

χωρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ περ ἀμφιβολίῃ
 ἔχοντες, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐνύστερον ἐμελ-
 λον μνήμην ποιήσεσθαι, Πελοποννησίοισι δὲ ἐοῦσι ἐν
 Ἐλευσίνι ἀντία ἔθεντο τὰ ὕπλα. Μελλόντων δὲ συν- 75
 ἄψιν τὰ στρατόπεδα εἰς μάχην Κορινθιοὶ μὲν πρώτοι
 σφίσι αὐτοῖσι δόντες λόγον, ὥς οὐ ποιοῦεν τὰ δίκαια,
 μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο, μετὰ δὲ Δημάργτος
 ὁ Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιτῶν,
 καὶ συνεξαγαγὼν τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαιμόνος καὶ
 οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ Κλεομένηϊ. ἀπὸ
 δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ
 ἐξεῖναι ἔπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς ἐξιούσης τῆς
 στρατιῆς (τέως γὰρ ἀμφοτέροι εἶποντο), παραλυομένον
 δὲ τούτων τοῦ ἑτέρου καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαρι-
 δέων τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφοτέροι
 ἐπὶ κλητοῖ σφι ἔοντες εἶποντο. τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσίνι
 ὄρεοντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τοὺς τε βασιλεῖς τῶν
 Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκ-
 λιπόντας τὴν τάξιν οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλάσσόμενοι.
 Τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Λαριῆες, 76
 ὅς τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες, καὶ ὅς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ
 πλήθους τοῦ Ἀθηναίων, πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μέγαρα
 κατοίκισαν (οὗτος ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρον βασιλεύοντος
 Ἀθηναίων ὀρθῶς ἂν καλέοιτο), δεῦτερον δὲ καὶ τρίτον,
 ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἐξέλασιν ὀρηθέντες ἐκ Σπάρ-
 τῆς ἀπίκοντο, τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἐλευσίνα Κλεο-
 μένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε, οὕτω τέταρτον
 τότε Λαριῆες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας. Διαλυθέντος ὦν 77
 τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίνυσθαι
 βουλόμενοι πρῶτα στρατηγὴν ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας.
 Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθεύουσι ἐπὶ τὸν Εὐριπον.
 Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθοὺς ἔδοξε πρότερον τοῖσι

Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρεῖν. συμβάλλουσι τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πολλῶ ἐκράτησαν, κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες ἑπτακοσίους αὐτῶν ἐξώγησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὐβοίαν συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι, νικήσαντες δὲ καὶ τούτους τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἵπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δ' ἵπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τούτων ἐξώγησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐξωγήμενοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις θήσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν σφεας δίμνεως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτῶν, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, αἱ περ ἐτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν περιεοῦσαι, κρεμάμεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένου. καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον· τὸ δὲ ἀριστερῆς χειρὸς ἔστηκε πρῶτον ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλει· ἐπιγέγραπται δὲ οἱ τάδε·

Ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες

Παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμῳ

Δεσμῶ ἐν ἀχλύνεντι σιδηρῷ ἔσβησαν ὕβριν·

Τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔθεσαν.

- 78 Ἀθηναῖοι μὲν νυν αὖξηντο, δημοῖ δὲ οὐ κατ' ἐν μούνον, ἀλλὰ πανταχῇ ἢ ἰσηγορίῃ ὥς ἐστὶ χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννεύομενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφέας περιουκούντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο· δημοῖ ὦν ταῦτα, ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἠθελοκάκεον ὥς δεσπότη ἐργαζόμενοι, ἐλευθερωθέντων δὲ αὐτὸς ἕκαστος ἐων-
79 τῷ προεθυμέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἐπρησσον, Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἐπεμπον,

βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων
 μὲν αὐτῶν οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς πολύφημον
 δὲ ἐξευζέικαντας ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόν-
 των ὦν τῶν θεοπροπῶν ἐξέφερον τὸ χρηστήριον ἄλλην
 ποιησάμενοι· ὥς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτῶν τῶν
 ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τούτων·
 οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσιν Ταναγραῖοί τε καὶ Κο-
 ρωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχό-
 μενοι προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον. τί δέει
 τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἢ τὸ χρη-
 στήριον. Τοιαῦτα [δὴ] ἐπιλεγομένων εἶπε δὴ κατε μα- 80
 θὼν τις· Ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν
 τὸ μαντήριον. Ἀσωποῦ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες
 Θήβη τε καὶ Αἰγίνα· τούτων ἀδελφεῶν ἐουσέων δοκέω
 ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητῆρων
 γενέσθαι. καὶ οὐ γὰρ τις ταύτης ἀμείνων γνώμη ἐδόκεε
 φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπι-
 καλεόμενοι κατὰ τὸ χρηστήριόν σφι βοηθέειν, ὥς ἔον-
 των ἄγχιστέων, οἱ δὲ σφι αἰτέουσι επικουρίην τοὺς
 Αἰακίδας συμπέμπειν ἔφασαν. Πειρησαμένων δὲ τῶν 81
 Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων καὶ τρη-
 χέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων αὐτίς οἱ Θηβαῖοι
 πέμψαντες τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδουσιν, τῶν δὲ
 ἄνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπ-
 κερθέντες καὶ ἐχθρῆς παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης
 ἐς Ἀθηναίους τότε Θηβαίων δεηθέντων πόλεμον ἀκή-
 ρυνκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ἐπικειμένων γὰρ αὐτῶν
 Βοιωτοῖσι ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν
 κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίας
 πολλοὺς δῆμους, ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως Ἀθη-
 ναίους ἐσίλυντο.

Ἡ δὲ ἐχθρὴ ἡ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν 82

Αἰγινητέων ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδανυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὧν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδανυριοὶ ἐχρέοντο ἐν Δελφοῖσι· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἰδρῦσασθαι καὶ σφι ἰδρυσάμενοισι ἄμεινον συνοίσεσθαι. ἐπειρώτεον ὧν οἱ Ἐπιδανυριοὶ, κότερα χαλκοῦ ποιέωνται τὰ ἀγάλματα ἢ λίθου· ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὧν οἱ Ἐπιδανυριοὶ Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἱροτάτας δὴ ἐκείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὥς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἢ ἐν Ἀθῆνῃσι. οἱ δὲ ἐπὶ τοισίδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσιν ἔτιος ἐκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθίδι· καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδανυριοὶ τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαϊέων τούτων ποιησάμενοι ἰδρῦσαντο· καὶ ἡ τε γῆ σφι ἔφερε, 83 καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. Τοῦτον δ' ἐπὶ τὸν χρόνον καὶ πρὸ τοῦ Αἰγινῆται Ἐπιδανυρίων ἦκουον, τὰ τε ἄλλα καὶ δίκας διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον ἐδίδοσαν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε νέας τε πηξάμενοι καὶ ἀγνωμοσύνη χρησάμενοι ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδανυρίων. ἅτε δὲ ἰόντες διάφοροι, ἐδηλέοντο αὐτοὺς ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἰόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτῶν, καὶ σφεα ἐκόμισάν τε καὶ ἰδρῦσαντο τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν, τῇ Οἰῇ μὲν ἔστι οὖνομα, στάδια δὲ μάλιστα κη ἀπὸ τῆς πόλιος ὥς εἴκοσι ἀπέχει. ἰδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ θυσίῃσι τέ σφεα καὶ χοροῖσι γυναικῆτοισι κερτόμοισι ἰλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν· κακῶς δὲ ἡγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας.

ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδευροῖσι αἱ τοιαῦται ἱουρργίαι·
 εἰσὶ δὲ σφι καὶ ἄρρητοι ἱουρργίαι. Κλεφθέντων δὲ τῶνδε 84
 τῶν ἀγάλματων οἱ Ἐπιδευροὶ τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ συν-
 ἔθεντο οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον
 τοῖσι Ἐπιδευροῖσι· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ, ὥς οὐκ ἀδι-
 κοῖεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ
 χώρῃ, ἐπιτελέειν τὰ συνέθεντο, ἐπεὶ δὲ ἐστερησθαι αὐ-
 τῶν, οὐ δίκαιοι εἶναι ἀποφέρειν ἐτι, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας
 αὐτὰ Αἰγινῆτας πρῆσσεσθαι ἐκέλευον. πρὸς ταῦτα Ἀθη-
 ναῖοι ἐς Αἶγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ
 Αἰγινῆται ἔφασκαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν
 πρῆγμα. Ἀθηναῖοι μὲν νυν λέγουσι μετὰ τὴν ἀπαίτη- 85
 σιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μὴ τῶν ἀστῶν τούτους, οἱ ἀπο-
 πεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἶγιναν
 τὰ ἀγάλματα ταῦτα ὥς σφετέρων ξύλων ἔοντα ἐπειρῶν-
 το ἐκ τῶν βάρθρων ἐξάνασπῶν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται.
 οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτῶν κρατῆσαι, πε-
 ριβαλόντας σχοινία ἔλκειν τὰ ἀγάλματα, καὶ σφι ἔλκουσι
 βροντῇ τε καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς
 δὲ τριηρίτας τοὺς ἔλκοντας ὑπὸ τούτων ἄλλοφρονῆσαι,
 παθόντας δὲ τοῦτο κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους, ἐς
 ὃ ἐκ πάντων ἓνα λειφθέντα ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φά-
 ληρον. Ἀθηναῖοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι, Αἶ- 86
 γινῆται δὲ οὐ μὴ νηὶ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους (μία μὲν
 γὰρ καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μίης, καὶ εἰ σφι μὴ ἐτυχον ἐοῦ-
 σαι νέες, ἀπαμύνασθαι ἂν εὐπετέως), ἀλλὰ πολλῇσι νηυ-
 σὶ ἐπιπλώειν σφι ἐπὶ τὴν χώραν, αὐτοὶ δὲ σφι εἶξαι καὶ
 οὐ διανευμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρε-
 κέως, οὔτε εἰ ἔσπουδες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμα-
 χίῃ κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν
 τι καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναίους μὲν νυν, ἐπεὶ τέ σφι οὐδέ τις
 ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν τραπέσθαι

πρὸς τὰ ἀγάλματα, οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν
 βάθρων αὐτὰ οὕτω δὴ περιβαλομένους σχοινία ἔλκειν,
 ἐς ὃ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφοτέρω τῶντ' ποιῆσαι,
 ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλω δέ τ' ἐφ' ἐς γούνατα γάρ
 σφι αὐτὰ πεσεῖν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν
 οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖν, σφέας
 δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους ὥς
 μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἐτοίμους Ἀργείους
 ποιέεσθαι. τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰ-
 γιναίην, καὶ παρῆναι βοηθεόντάς σφι τοὺς Ἀργείους,
 καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον καὶ
 οὐ προακηκοῦσι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσεῖν ὑποταμομέ-
 νους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν, ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντὴν τε
 87 γενέσθαι καὶ τὸν σεισμόν αὐτοῖσι. Λέγεται μὲν νυν ὑπ'
 Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε, ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ'
 Ἀθηναίων ἓνα μῦθον τὸν ἀποσπένναι αὐτῶν ἐς τὴν
 Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι αὐτῶν τὸ
 Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων τὸν ἓνα τοῦτον
 περιγενέσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι
 μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἓνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοι-
 ῷδε· κομισθεῖς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλε τὸ πάθος·
 πυθομένας δὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἐπ' Αἰγιναν στρατευσα-
 μένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένας ἐκεῖνον μῦθον
 ἐξ ἀπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λα-
 βούσας καὶ κεντεύσας τῇσι περόνησι τῶν ἱματίων εἰρω-
 τῶν ἐκάστην αὐτέων, ὅκη εἴη ὁ ἐκωτῆς ἀνὴρ. καὶ τοῦτον
 μὲν οὕτω διαφθαρῆναι, Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθους
 δεινότερόν τι δοῖναι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. ἄλλω
 μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεφ' ζημιώσῃσι τὰς γυναῖκας, τὴν δὲ
 ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ
 πρὸ τοῦ αἰ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Ἀωρίδα, τῇ
 Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην· μετέβαλον ὧν ἐς τὸν λῆ-

νεον κιθῶνα, ἵνα δὴ περόνησι μὴ χρέωνται. Ἔστι δὲ 88
 ἀληθὲς λόγῳ χρεομένοισι οὐκ ἴας αὐτῇ ἢ ἐσθῆς τὸ πα-
 λαιὸν, ἀλλὰ Κάειρα, ἐπεὶ ἢ γε Ἑλληνικῇ ἐσθῆς πᾶσα ἢ
 ἀρχαῇ τῶν γυναικῶν ἢ αὐτῇ ἦν, τὴν νῦν Δωρίδα κα-
 λέομεν. τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινῆταισι καὶ πρὸς
 ταῦτα ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι παρὰ σφίσι ἐκατέ-
 ροισι, τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατε-
 στεῶτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τούτων περό-
 νας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας, Ἀττικὸν δὲ μήτε
 τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ
 χυτρίδων ἐπιχωρίων νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πί-
 νειν. Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἐκ
 τότε κατ' ἔριν τῶν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ
 ἐφόρεον μέζοντας ἢ πρὸ τοῦ.

Τῆς δὲ ἐχθρῆς τῆς πρὸς Αἰγινῆτας Ἀθηναίοισι γε- 89
 νομένης ἀρχὴ κατὰ εἴρηται ἐγένετο. τότε δὴ Θηβαίων ἐπι-
 καλεομένων προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων
 ἀναμιμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθειον τοῖσι Βοιωτοῖ-
 σι. Αἰγινῆται τε δὴ ἐδῆθεν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσ-
 σια, καὶ Ἀθηναίοισι ὀρμεομένοισι ἐπ' Αἰγινῆτας στρα-
 τεύεσθαι ἦλθε μαντήτιον ἐκ Δελφῶν, ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ
 Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτεα τῷ ἐνὶ καὶ τριηκοστῷ
 Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινῆ-
 τας πολέμου καὶ σφί χωρήσειν τὰ βούλονται· ἦν δὲ αὐ-
 τῖκα ἐπιστρατεύονται, πολλὰ μὲν σφεας ἐν τῷ μεταξὺ
 τοῦ χρόνου πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν, τέλος μὲν-
 τοι καταστρέψεσθαι. ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ
 Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδεξαν τοῦτο, τὸ νῦν
 ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἴδρυται, τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχον-
 το ἀκούσαντες, ὅπως χρεῶν εἰῇ ἐπισχεῖν πεπονθότας
 πρὸς Αἰγινητέων ἀνάρσια. Ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευα- 90
 ζόμενοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον

ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλόην, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἔοντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμία ἐφαίνετο πρὸς [τῶν] Ἀθηναίων. ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐνῆργον σφέας οἱ χρησμοὶ λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἦσαν ἀδάεες, τότε δὲ Κλεομένους κομισάντος ἐς Σπάρτην ἐξέμαθον. ἐκτῆσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμούς, τοὺς ἐκτετητο μὲν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱερῷ, καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε.

91 Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμούς καὶ τοὺς Ἀθηναίους ὥρεον αὐξομένους καὶ οὐδαμῶς ἐτοίμους ἔοντας πελθεσθαι σφι, νόῳ λαβόντες, ὡς ἐλεύθερον μὲν εἶναι τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν ἂν γίνοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενὲς καὶ πειθαρχέσθαι ἐτοῖμον, μαθόντες δὲ τούτων ἕκαστα μετεπέμποντο Ἰππὶν τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγλείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς τὸ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι. ἐπεὶ τε δὲ σφι Ἰππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους ἐλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς· ἐπαερθέντες γὰρ κιβδηλοῖσι μαντητοῖσι ἄνδρας ξείνους ἔοντας ἡμῖν τὰ μάλιστα καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξειν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτεν ποιήσαντες ταῦτα δῆμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν, ὃς ἐπεὶ τε δι' ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκλυψε, ἡμέας μὲν καὶ τὸν βασιλέα ἡμεῶν περιυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται, ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι

αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδεῖς, τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκ-
 μαθήσεται ἀμαρτῶν. ἐπεὶ τε δὲ ἐκείνα ποιήσαντες ἡμάρ-
 τομεν, νῦν πειρησόμεθα σφεας ἅμα ὑμῖν ἀπικόμενοι τί-
 σασθαι· αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν τύνδε τε [τὸν] Ἰππῖνυ
 μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῶ
 τε λόγῳ καὶ κοινῶ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθή-
 νας ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλούμεθα. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον, 92
 τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους.
 οἱ μὲν νῦν ἄλλοι ἡσυχίην ἤγον, Κορίνθιος δὲ Σωσικλῆς
 ἔλεξε τάδε· Ἡ δὴ ὅ τε οὐρανὸς ἔσται ἐνεργθε τῆς γῆς καὶ 1
 ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἄνθρωποι νο-
 μὸν ἐν θαλάσῃ ἔξουσιν καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄν-
 θρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰσοκρατίας κα-
 ταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις κατάγειν παρασκευά-
 ζεσθε, τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἐστι κατ' ἀνθρώπους
 οὔτε μαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκεῖ ὑμῖν εἶ-
 ναι χρηστὸν ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλεις, αὐτοὶ πρῶ-
 τοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι οὕτω
 καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίξησθε κατιστάναι· νῦν δὲ αὐτοὶ ἀπει-
 ροὶ ἔόντες τυράννων καὶ φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο
 ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι παραχρᾶσθε ἐς τοὺς συμμά-
 χους· εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροί ἐατε, κατὰ περ ἡμεῖς, εἴχετε
 ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβαλέσθαι ἢ περ νῦν.
 Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλις κατάστασις τοιήδε· ἦν ὀλιγ- 2
 αρχίη, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλούμενοι ἔνεμον τὴν πό-
 λιν, ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων, Ἀμφίονι δὲ
 εἶναι τούτων τῶν ἀνδρῶν γίνεται θυγάτηρ χαλῇ· οὖνο-
 μα δὲ οἱ ἦν Λάβδα. ταύτην Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε
 γῆμαι, ἰσχεῖ Ἡετίων ὁ Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν ἐκ Πέτρης
 εἶναι, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίδης τε καὶ Καινείδης. ἐκ δὲ
 οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παῖδες ἐγίνοντο.

ἑστάλη ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν
 ἰθέως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·

Ἡετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἔοντα.

Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται

Ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἡετίωνι ἐξαγγέλλεται ὡς τοῖσι
 Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον χρηστή-
 ριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρουν τε ἐς τῶντὸ καὶ τὸ
 τοῦ Ἡετίωνος, καὶ λέγον ὧδε·

Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει, τέξει δὲ λέοντα

Καρτερόν ὠμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει.

Ταῦτά νυν εὖ φράξεσθε, Κορίνθιοι, οὐ περὶ καλὴν

Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυύοντα Κόρινθον.

- 3 Τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γενόμενον ἦν
 ἀτέκμαρτον, τότε δὲ τὸ Ἡετίωνι γενόμενον ὥς ἐπύθον-
 το, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συνήκαν ἐὼν συμφθὸν τῷ
 Ἡετίωνος. συνέντες δὲ καὶ τοῦτο εἶχον ἐν ἡσυχίῃ, ἐθέ-
 λοντες τὸν μέλλοντα Ἡετίωνι γενέσθαι γόνον διαφθεί-
 ραι. ὡς δὲ ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα, πέμπουσι σφέων αὐτῶν
 δέκα ἐς τὸν δῆμον, ἐν τῷ κατοίκητο ὁ Ἡετίων, ἀποκτε-
 νέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην
 καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τὴν Ἡετίωνος αἶψαν τὸ
 παιδίον· ἡ δὲ Λάβδα εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκεν ἐκεῖνοι
 ἀπικοίατο καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς
 εἵνεκεν αἰτέειν φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτῶν ἐνί. τοῖσι δὲ
 ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδὸν τὸν πρῶτον αὐτῶν λαβόντα
 τὸ παιδίον προσονδίσαι. ἐπεὶ τε ὦν ἔδωκε φέρουσα ἡ
 Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσεγέλασε
 τὸ παιδίον, καὶ τὸν φρασθέντα τοῦτο οἰκτὸς τις ἴσχει
 ἀποκτεῖναι, κατοικτεῖρας δὲ παραδιδόει τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ
 τῷ τρίτῳ. οὕτω δὲ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παρα-
 διδόμενον οὐδενὸς βουλομένου διεργάσασθαι. ἀποδόν-

τες ὧν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον καὶ ἐξελθόντες ἔξω ἑστειώτες ἐπὶ τῶν θυρέων ἀλλήλων ἄπτοντο καταιτιώμενοι, καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα, ἐς ὃ δὴ σφι χρόνου ἐγγινομένου ἔδοξε αὐτοῖς παρελθόντας πάντας τοῦ φόβου μετίσχειν. Ἔδρε δὲ ἐκ τοῦ Ἡετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλά- 4 στεῖν. ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἑστειῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θυρῇσι· δεισασα δὲ, μὴ σφι μεταδόξῃ καὶ τὸ δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη, ὥς, εἰ ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοῖατο, πάντα ἐρευνήσειν μέλλοιεν, τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ἔλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὥς οὐκ ἐφαίνετο, ἔδοκεε ἀπαλλάσσεσθαι καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας, ὥς πάντα ποιήσειαν, τὰ ἐκεῖνοι ἐντείλαντο. οἱ 5 μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα, Ἡετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς αὐξάνετο καὶ οἱ διαφνυρόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὖνομα ἐτέθη. ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πῖδυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμός ὅδε ἦν·

Ὀλβιος οὗτος ἀνὴρ, ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,

Κύψελος Ἡετίδης, βασιλεὺς κλειτοῦ Κορίνθου,

Αὐτὸς καὶ παῖδες, παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν, τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος τοιοῦτος δὴ τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῶ 6 δ' ἔτι πλείστους τῆς ψυχῆς. Ἀρξάντος δὲ τούτου ἐπὶ 6 τριήκοντα ἔτεα καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ διάδοχος οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ πατρὸς, ἐπεὶ τε δὲ ὠμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυ-

ραίνω, πολλῶ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μαιφονώτερος. πέμ-
 ψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα ἐπυνθάνετο, ὅτινα
 αὖν τρόπον ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν προηγη-
 τῶν κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύοι. Θρασύβουλος δὲ
 τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος,
 ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην ἅμα τε διεξήϊε τὸ λῆλον
 ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ
 Κορίνθου ἄπιξιν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ, ὅπως τινὰ ἴδοι τῶν
 ἀσταχύων ὑπερέχοντα, κολούων δὲ ἔρριπτε, ἐς ὃ τοῦ
 λῆλου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διεφθίρει τρόπῳ
 τοιούτῳ. διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον καὶ ὑποθέμενος ἔπος
 οὐδὲν ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κή-
 ρυκος ἐς τὴν Κόρινθον ἦν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν
 ὑποθήκην ὃ Περιάνδρος. ὃ δὲ οὐδὲν οἱ ἔφη Θρασύβου-
 λον ὑποθέσθαι, θωυμάζειν τε αὐτοῦ, παρ' οἷόν μιν ἄν-
 δρα ἀποπέμψει, ὥς παραπλήγῃ τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σι-
 νάμων, ἀπηγεόμενος τὰ περ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώ-
 7 πεε. Περιάνδρος δὲ συνεῖς τὸ ποιηθὲν, καὶ νόῳ σχῶν,
 ὥς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπερόχους τῶν ἀστῶν
 φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς
 πολιήτας. ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώ-
 κων, Περιάνδρος σφεα ἀπετέλεσε, μὴ δὲ ἡμέρη ἀπέδυσσε
 πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα
 Μέλισσαν. πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα
 ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ τὸ νεκρομαντήλον παρακαταθήκης
 περὶ ξεινικῆς οὔτε σημανέειν ἔφη ἢ Μέλισσα ἐπιφανείσα
 οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἢ παρακαταθήκη· ῥι-
 γοῦν τε γὰρ καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γὰρ οἱ συγκατέθεψε
 εἰμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν οὐ κατακαυθέντων· μαρτύ-
 ριον δὲ οἱ εἶναι, ὥς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν
 τὸν ἱππὸν Περιάνδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. ταῦτα δὲ ὥς
 ὁπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ (πιστὸν γὰρ οἱ ἦν τὸ

συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ ἐοῦση Μελίσση ἐμίγη), ἰδέως δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα ἐποιήσατο ἐς τὸ Ἑρᾶιον ἐξ-
 ιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ ὥς ἐς
 ὄρετὴν ἦσαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρεόμεναι, ὁ δ' ὑπο-
 στήσας τοὺς δορυφόρους ἀπέδυσέ σφεας πάσας ὁμοίως,
 τὰς τ' ἐλευθέρως καὶ τὰς ἀμφιπόλους, συμφορήσας δὲ ἐς
 ὄρυγμα Μελίσση ἐπευχόμενος κατέκαλε. ταῦτα δέ οἱ ποιή-
 σαντι καὶ τὸ δεύτερον πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἰδωλον τὸ
 Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χῶρον τοῦ ξείνου τὴν παρα-
 καταθήκην. Τοιοῦτο μὲν ἐστὶ ὑμῖν ἡ τυραννὶς, ᾧ Αα-
 κεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμεῖς δὲ τοὺς Κοριν-
 θίους τό τε αὐτίκα θῶμα μέγα εἶχε, ὅτε ὑμεῖς εἶδομεν
 μεταπεμπομένους Ἰππὶν, νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θω-
 μάζομεν λέγοντας ταῦτα, ἐπιμαρτυρόμεθ' αὖ ἐπικαλεό-
 μενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατιστάναι τυ-
 ραννίδας ἐς τὰς πόλεις. οὐκ ὦν παύσεσθε, ἀλλὰ πειρή-
 σεσθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἰππὶν, ἴστε ὑμῖν
 Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας.

Σωσικλῆς μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων ἔλεξε τά- 93
 δε, Ἰππὶς δὲ αὐτὸν ἀμείβετο τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας
 θεοὺς ἐκεῖν' ἧ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιπο-
 θήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφί ἦκωσι ἡμέραι αἱ κύ-
 ριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἰππὶς μὲν τούτοις ἀμεί-
 ψατο οἷά τε τοὺς χρησμούς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπι-
 στάμενος, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν
 ἡσυχίᾳ σφείας αὐτοὺς, ἐπεὶ τε δὲ Σωσικλῆς ἤκουσαν εἰ-
 παντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτῶν φωνὴν ῥήξας αἰρέετο
 τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην, Αακεδαιμονίοισι τε ἐπεμαρ-
 τύρουντο μὴ ποιεῖν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα.
 οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύθη, Ἰππὶς δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελάννο- 94
 μέν' ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδὼν Ἀνθεμοῦντα, ἐδί-
 δουσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐδέτερα

αἰρέετο, ἀνεχώρει δὲ ὀπίσω εἰς Σίγειον, τὸ εἶλε Πεισί-
στρατος αἰχμή παρὰ Μυτιληναίων, κρατήσας δὲ αὐτοῦ
κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἡγη-
σίστρατον, γερονότα ἐξ Ἀργείης γυναικὸς, ὃς οὐκ ἀμα-
χητὶ εἶχε τὰ παρέλαβε παρὰ Πεισιστράτου. ἐπολέμεον
γὰρ ἔκ τε Ἀχιλλήϊου πόλιος ὀρμεόμενοι καὶ Σιγείου χρό-
νον ἐπὶ συχνὸν Μυτιληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν
ἀπαιτέοντες τὴν χώραν, Ἀθηναῖοι δὲ οὔτε συγγινωσκό-
μενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι
μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρας ἢ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι ἄλ-
λοισι, ὅσοι Ἑλλήνων συνεπρήξαντο Μενέλεω τὰς Ἑλένης
95 ἄρπαγας. Πολεμεόντων δὲ σφρων παντοία καὶ ἄλλα ἐγέ-
νετο ἐν τῇσι μάχῃσι, ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς συμ-
βολῆς γενομένης καὶ νικούντων Ἀθηναίων αὐτὸς μὲν
φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δὲ οἱ ὅπλα ἴσχυουσι Ἀθηναῖοι, καὶ
σφρα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦ-
τα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλει ποιήσας ἐπιτιθεῖ εἰς Μυτιλήνην,
ἐξαγγελλόμενος τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίππῳ ἀνδρὶ ἐταί-
ρῳ. Μυτιληναίους δὲ καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Περι-
ανδρὸς ὁ Κυφέλου· τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπετράποντο
κατήλλαξε δὲ ὧδε, νέμεσθαι ἑκατέρους τὴν ἔχουσι. Σί-
96 γειον μὲν νυν οὕτω ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι. Ἰππῆς δὲ
ἐπεὶ τε ἀπῆκετο ἐκ τῆς Αἰακιδάμονος εἰς τὴν Ἀσίην, πᾶν
χρῆμα ἐκίνεε, διαβάλλων τε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν
Ἀρταφέρνηα καὶ ποιέων ἅπαντα, ὅπως αἱ Ἀθῆναι γε-
νοίατο ὑπ' ἑωυτῷ τε καὶ Δαρείῳ. Ἰππῆς τε δὴ ταῦτα
ἐπρησσε, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα πέμπουσι εἰς
Σάρδεις ἄγγέλους, οὐκ ἔωντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι
Ἀθηναίων τοῖσι φηγάσι· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευε σφρας,
εἰ βουλοίατο σῶσι εἶναι, καταδέεσθαι ὀπίσω Ἰππῆν·
οὐκ ὦν δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθη-

ναίτοι· οὐκ ἐνδεχομένοισι δέ σφι ἐδέδοκτο ἐκ τοῦ φανε-
ροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους εἶναι.

Νομίζουσι δὴ ταῦτα καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς 97
Πέρσας ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης
ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελαθεὶς ἐκ τῆς
Σπάρτης ἀπύκετο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοι-
πέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ
Ἀρισταγόρης ταῦτά ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ περὶ τῶν
ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ,
ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες τε χειρω-
θῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὡς
οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ οἶκός σφεας
εἴη ὁρᾶσθαι δυναμένους μέγα. καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ὑπί-
σχετο οἷα κάρτα δεόμενος, ἐς ὃ ἀνέπεισέ σφεας. πολλοὺς
γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἓνα, εἰ Κλεο-
μένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο
διαβαλεῖν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο.
Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεισθέντες ἐψηφίσαντο εἰκοσι νέας
ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐ-
τῶν εἶναι Μελάνθιον ἄνδρα τῶν ἀσπῶν ἐόντα τὰ πάντα
δόκιμον. αὐταὶ δὲ αἱ νέες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἑλλησί
τε καὶ βαρβάρουσι. Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας καὶ ἀπι- 98
κόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα, ἀπ' οὗ
Ἴωσι μὲν οὐδεμίᾳ ἐμελλε ὠφελείᾳ ἔσσεσθαι (οὐδ' ὧν οὐδὲ
τούτου εἵνεκεν ἐποίηε, ἀλλ' ὅπως βασιλέα Δαρεῖον λυ-
πήσειε), ἐπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας
τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους
ὑπὸ Μεγαβάξου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ
κώμην ἐπ' ἐωυτῶν, ὅς ἐπεὶ τε ἀπύκετο ἐς τοὺς Παίονας,
ἔλεγε τάδε· Ἄνδρες Παίονες, ἐπεμψέ με Ἀρισταγόρης
ὁ Μιλήτου τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποδησόμενον, ἣν
περ βούλησθε πεῖθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίῃ πᾶσα ἀπέστηκε

ἀπὸ βασιλέως, καὶ ὑμῖν παρέχει σῶζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέ-
 ρην αὐτῶν. μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ
 τούτου ἡμῖν ἤδη μελήσει. ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παί-
 ονες κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποίησαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖ-
 δάς τε καὶ γυναῖκας ἀπεδίδρυσκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δὲ
 τινες αὐτῶν καὶ κατέμειναν ἄρρωδήσαντες αὐτοῦ. ἐπεὶ
 τε δὲ οἱ Παίονες ἀπίκοντο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς
 Χίον διεβήσαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ κατὰ πόδας ἐλη-
 λύθει Περσέων ἵππος πολλὴ διώκουσα τοὺς Παίονας· ὥς
 δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παί-
 οσι, ὅπως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους
 οὐκ ἐνεδέχοντο, ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χιοὶ σφεας ἐς Λέσβον
 ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν· ἐνθεῦτεν δὲ
 περὶ κομιζόμενοι ἀπίκοντο ἐς Παιονίην.

- 99 Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἱ τε Ἀθηναῖοι ἀπίκοντο εἰ-
 κοσι νηυσὶ, ἅμα ἀγόμενοι Ἑρετριέων πέντε τριήρεις, οἳ
 οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν
 Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες (οἱ γὰρ δὴ Μι-
 λῆσιοι πρότερον τοῖσι Ἑρετριεῦσι τὸν πρὸς Χαλκιδέας
 πόλεμον συνδιήνεικαν, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι ἀντίᾳ
 Ἑρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθειον), οὗτοι ὦν
 ἐπεὶ τέ σφι ἀπίκοντο καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρήσαν,
 ἐποίητο στρατηγὴν ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις. αὐτὸς μὲν
 δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ, στρατηγούς
 δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἐωυτοῦ τε ἀδελ-
 φεὸν Χαροπίδην καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν Ἐρμόφαντον.
- 100 Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἐφεσον πλοῖα
 μὲν κατέλιπον ἐν Κορησσῷ τῆς Ἐφεσίης, αὐτοὶ δὲ ἀνέ-
 βαινον χειρὶ πολλῇ ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πο-
 ρευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καῦστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεὶ
 τε ὑπερβάντες τὸν Τμῶλον ἀπίκοντο, αἰρέουσι Σάρδις
 οὐδενός σφι ἀντιωθέντος, αἰρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκρο-

πόλιος τὰλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρρύνετο αὐτὸς
 Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγην. Τὸ δὲ 101
 μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας σφέας τὴν πόλιν ἔσχε τόδε. ἦσαν
 ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι αἱ μὲν πλεῦνες καλάμιναι, ὅσαι
 δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἦσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀρυ-
 φάς. τούτων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὥς ἐνέπρησε,
 αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὼν τὸ πῦρ ἐπενέμετο τὸ ἄστυ
 πᾶν. καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος οἱ Ἀυδοί τε καὶ ὅσοι Περ-
 σέων ἐνῆσαν ἐν τῇ πόλει, ἀπολαμφθέντες πάντοθεν ὥστε
 τὰ περιέσχατα νευομένου τοῦ πυρὸς καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξή-
 λυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἐς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ
 τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, ὅς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφο-
 ρέων ἐκ τοῦ Τρωῶλου διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει καὶ ἐπει-
 τευ ἐς τὸν Ἑρμὸν ποταμὸν ἐκδιδοί, ὃ δὲ ἐς θάλασσαν·
 ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Πακτωλὸν καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροί-
 ζόμενοι οἱ τε Ἀυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἠναγκάζοντο ἀμύνε-
 σθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὀρέοντες τοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀμυ-
 νομένους, τοὺς δὲ σὺν πλήθει πολλῷ προσφερομένους
 ἐξανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ οὗρος τὸ Τρωῶλον κα-
 λεόμενον, ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς
 νέας. Καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ 102
 ἱερὸν ἐπιχωρίας θεοῦ Κυβήβης, τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρ-
 σαι ὕστερον ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἑλλήσι ἱερά. τότε δὲ
 οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἄλφειο ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες προ-
 πυρῳανόμενοι ταῦτα συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθειον τοῖσι
 Ἀυδοῖσι. καὶ κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴω-
 νας εὐρίσκουσι, ἐπόμενοι δὲ κατὰ στίβον αἰρέουσι αὐ-
 τοὺς ἐν Ἐφέσῳ. καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβα-
 λόντες δὲ πολλὸν ἐσώθησαν. καὶ πολλοὺς αὐτῶν οἱ Πέρ-
 σαι φονεύουσι, ἄλλους τε οὐνομαστοὺς, ἐν δὲ δὴ καὶ
 Εὐαλκίδην στρατηγέοντα Ἑρετριέων, στεφανηφόρους τε
 ἀργῶνας ἀναραιορκότα καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηϊοῦ

πολλὰ αἰνεθέντά. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην
ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλεις.

- 103 Τότε μὲν δὴ οὕτω ἡγωνίσαντο, μετὰ δὲ Ἀθηναῖοι
μὲν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας ἐπικαλομένους
σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρῳ οὐκ ἔφασαν τι
μωρήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στε-
ρηθέντες (οὕτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρείου
οὐδὲν δὴ ἔσσαν τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον ἐσκευάζοντο
πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον Βυζάντιόν τε καὶ τὰς
ἄλλας πόλεις ἀπάσας τὰς ταύτῃ ὑπ' ἐαυτοῖσι ἐποίησαντο
ἐμπλώσαντες τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον Καρίης τὴν πολ-
λὴν προσεκλήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ τῇ
Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχεῖν, ὥς ἐνέ-
104 πρησαν τὰς Σάρδεις, τότε σφι καὶ αὕτη προσεγένετο. Κύ-
πριοι δὲ ἐθέλονταί σφι πάντες προσεγένοντο πλὴν Ἀμα-
θουσίων· ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων. ἦν
Ἰονήσιλος Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελ-
φεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρῶμου τοῦ Εὐέλδοντος
παῖς. οὗτος ὦν ἦρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόρ-
γον παρηγορέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, τότε δ', ὡς
καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπεστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος
ἐνῆρχε. ὥς δὲ οὐκ ἐπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαυτὰ μιν φυ-
λάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ἰονήσιλος ἅμα
τοῖσι ἐαυτοῦ στασιώτῃσι ἀπεκλήϊσε τῶν πυλέων. Γόργος
μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μήδους, Ἰονήσι-
λος δὲ ἦρχε Σαλαμίνος καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους
συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε, Ἀμαθου-
σίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι ἐπολιόρκειε προ-
κατήμενος.

- 105 Ἰονήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκει Ἀμαθουῖντα, βασιλέα
δὲ Δαρείῳ ὥς ἐξηγγέλθη Σάρδεις ἀλούσας ἐμπεπρησθαι
ὑπὸ τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι

τῆς συλλογῆς, ὥστε ταῦτα συνυφανθῆναι, τὸν Μιλήσιον
 Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτὸν, ὡς ἐπύθετο
 ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα, ὡς
 οὐτοί γε οὐ καταπροῖξονται ἀποστάντες, εἰρεσθαι, οἵτι-
 νες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ δὲ πυνθόμενον αἰτῆσαι τὸ τό-
 ξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα ὀϊστὸν ἄνω ἐς τὸν οὐρα-
 νὸν ἀπεῖναι, καὶ μιν ἐς τὸν ἥερα βάλλοντα εἰπεῖν· ὦ
 Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι, εἰπαντα δὲ
 ταῦτα προστάξαι ἐν τῶν θεραπεύοντων δαίπνον προκει-
 μένου αὐτῷ ἐς τρεῖς ἐκάστοτε εἰπεῖν· Δέσποτα, μέμνηο
 τῶν Ἀθηναίων. Προστάξας δὲ ταῦτα εἶπε, καλέσας ἐς 106
 ὄψιν Ἰστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρό-
 νον ἤδη πολλόν· Πυνθάνομαι, Ἰστιαῖε, ἐπίτροπον τὸν
 σὸν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιη-
 κέναι πρήγματα· ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἐτέρης ἡπείρου
 ἐπαγαγὼν καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι τοὺς θάσσοντας ἐμοὶ
 δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι
 ἐπεσθαι Σαρδίῳ με ἀπεστέρηκε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνε-
 ται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ' ἄνευ τῶν σῶν βουλευμά-
 των τοιοῦτό τι ἐπρήχθη; ὄρα, μὴ ἐξ ὑστέρης σεωπτὸν ἐν
 αἰτίῃ σχῆς. Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἰστιαῖος· Βασιλεῦ, κοῖον
 ἐφθέγγεο ἔπος; ἐμὲ βουλευῆσαι πρήγμα, ἐκ τοῦ σοί τι ἢ
 μέγα ἢ σμικρὸν ἐμελλε λυπηρὸν ἀνασχήσειν; τί δ' ἂν
 ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα, τεῦ δὲ ἐνδεὴς ἐών; τῷ πάρα
 μὲν πάντα ὅσα περ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμά-
 των ἐπακούειν ἀξιεῦμαι. ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτο, οἷον σὺ
 εἰρηκας, πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑων-
 τοῦ βαλόμενον πεπρηγμέναι. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέ-
 κομαι τὸν λόγον, ὅπως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος
 νεώτερον πρήσσουσι περὶ πρήγματα τὰ σά· εἰ δ' ἄρα τι
 τοιοῦτο ποιεῦσι καὶ σὺ τὸ ἐὼν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθε,
 οἷον πρήγμα ἐργάσαιο ἐμὲ ἀπὸ θαλασσης ἀνάσπαστον

- ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἶκασι ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφι γε-
 νομένου ποιῆσαι τῶν πάλαι ἕμερον εἶχον· ἐμέο δ' ἂν
 ἔοντος ἐν Ἰωνίῃ οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε. νῦν ὦν ὡς
 τάχος με ἄπες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι ἐκεῖνά τε
 πάντα καταρτίσω ἐς τῶντ', καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον
 τοῦτον τὸν ταῦτα μηχανησάμενον ἐγκειρίθεται παραδῶ.
 ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας θεοὺς ἐπόμενυμι
 τοὺς βασιλεῖους μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχον
 κιδῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἂν τοι Σαρδῶ νη-
 107 σον τὴν μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω. Ἰστιαῖος μὲν [ὁ] ἡ
 λέγων ταῦτα διέβαλε, Δαρεῖος δὲ ἐπείθεται καὶ μιν ἀπεί-
 εντειλάμενος, ἔπειτ' αὖ τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιήσῃ, πα-
 ραγίνεσθαι οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.
- 108 Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασι-
 λέα ἀνῆκε καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἰστιαῖον
 ἐς λόγους ἦλθε καὶ Ἰστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου
 ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐρί-
 νετο τάδε· πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίῳ Ἀμα-
 θουσίους ἐξαγγέλλεται νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα
 Περσικὴν Ἀρτύβιον ἄνδρα Πέρσῃν προσδόκιμον ἐς τὴν
 Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος κήρυκας
 διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλούμενός σφεας. Ἴωνες δὲ
 οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἤκουσιν πολλῷ στόλῳ. Ἴωνες
 τε δὴ παρήσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ δια-
 βάντες ἐκ τῆς Κιλικίης ἦσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα περὶ
 τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλων τὴν ἄκρην, αὐ κα-
 109 λεῦνται Κληῖδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ τοιούτου γε-
 νομένου ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλέσαντες
 τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς· ἄνδρες Ἴωνες, αἰρήσαν
 ὑμῖν διδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι, ὁκοτέροισι βούλεσθε
 προσφέρεσθαι, ἢ Πέρσῃσι ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πέσῃ
 βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειραῖσθαι, ὥρῃ ἂν εἴη

ὑμῖν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν τάσσεσθαι περὶ, ἡμεῖς δὲ
 ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας Φοινίξι ἀνταγωνιευ-
 μένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε διαπειρᾶσθαι,
 ποιεῖν χρεὼν ἐστὶ ὑμεῖς, ὁκότερα ἂν δὴ τούτων ἐλη-
 σθε, ὅπως τὸ κατ' ὑμεῖς ἐσται ἢ τε Ἰωνίη καὶ ἡ Κύπρος
 ἐλευθέρη. Εἶπαν οἱ Ἴωνες πρὸς ταῦτα· Ἡμεῖς ἀπέπεμψε
 τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων φυλάξοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ'
 οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι
 περὶ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μὲν νυν ἐπ' οὗ ἐτάχθημεν,
 ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί, ὑμεῖς δὲ χρεὼν ἐστὶ
 ἀναμνησθέντας, οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν
 Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθοῦς. Ἴωνες μὲν τούτοις
 ἀμείψαντο, μετὰ δὲ ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων 110
 τῶν Περσέων διέτασσον οἱ βασιλεῖς τῶν Κυπρίων τοὺς
 μὲν ἄλλους Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀν-
 τιτάσσοντες, Σαλαμινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ
 ἄριστον ἀντέτασσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ
 τῶν Περσέων ἐθέλοντὴς ἀντετάσσετο Ὀνήσιλος. Ἦλκυε 111
 δὲ ἵππον ὁ Ἀρτυβίος δεδιδαγμένον πρὸς ὀπλίτην ἵστα-
 σθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἦν γάρ
 οἱ ὑπασπιστὴς γένος μὲν Κάρ, τὰ δὲ πολέμια κάρτα δό-
 κimos καὶ ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς τοῦτον· Πυ-
 θάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθόν καὶ ποσὶ
 καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν ἂν προσενειχθῇ.
 σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα εἶπε, ὁκότερον βούλει φυ-
 λάξας πληῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον εἴτε αὐτὸν Ἀρτυβίον. Εἶπε
 πρὸς ταῦτα ὁ ὀπείων αὐτοῦ· ὦ βασιλεῦ, ἐτοιμὸς μὲν ἐγώ
 εἰμι ποιεῖν καὶ ἀμφοτέρω καὶ τὸ ἕτερον αὐτῶν, καὶ πάν-
 τως τὸ ἂν ἐπιτάσσης σὺ· ὥς μέντοι ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι
 τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω. βασιλεῖα
 μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὼν εἶναί φημι βασιλεῖ τε καὶ στρα-
 τηγῷ προσφέρεσθαι· ἦν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα στρατη-

- γόν, μέγα τοι γίνεται, καὶ δεύτερα, ἣν σὲ ἐκεῖνος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπ' ἀξιοχρεῶ καὶ ἀποθανεῖν ἡμίσεα συμφορῇ· ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισί τε ὑπηρέτησι προσφέρεισθαι καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῆς· ἐγὼ γάρ τοι ὑποδέχομαι μὴ μιν ἀνδρὸς ἔτι γε
- 112 μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον. Ταῦτα εἶπε, καὶ μεταντίκα συνέμισγε τὰ στρατόπεδα πεξῇ καὶ νηυσί· νηυσὶ μὲν νυν Ἴωνες ἄκροι γενόμενοι ταύτην τὴν ἡμέρην ὑπερεβάλλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τούτων Σάμιοι ἡρίστευσαν, πεξῇ δὲ, ὡς συνῆλθον τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο, κατὰ δὲ τοὺς στρατηγούς ἀμφοτέρους τάδε ἐγίνετο· ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμενος, ὁ Ὀνήσιλος, κατὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ, παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον, ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ ὀπέων ὄρεπᾶν φηλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ.
- 113 μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κουρίου, προδοῖοι ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτοῦ οὐ σμικρὴν. οἱ δὲ Κουριεῖς σῦντοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἵπποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια ἄρματα τῶντ' οἱ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίησαν. γινομένων δὲ τούτων κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένον δὲ τοῦ στρατοπέδου ἄλλοι τε ἔπεσαν πολλοὶ καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὃς περ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἐπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκνυρος ὁ Φιλοκύνπρου, Φιλοκύνπρου δὲ τούτου, τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον
- 114 ἐν ἔπεσι αἶνεσε τυράννων μάλιστα. Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρησε, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθούντα καὶ μιν ἀνεκρέμασαν

ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ οὐσῆς
 ἤδη κοίλης ἐσμὸς μελισσέων ἐσθὺς ἐς αὐτὴν κηρίων μιν
 ἐνέπλησαν. τούτου δὲ γενομένου τοιούτου (ἐχρέοντο γὰρ
 περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι) ἐμαντεύθη σφι τὴν μὲν κε-
 φαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἡρώϊ
 ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ σφι ποιεῦσι ταῦτα ἅμεινον συνοίσε-
 σθαι. Ἀμαθούσιοι μὲν νυν ἐποίεον ταῦτα καὶ τὸ μέχρι 115
 ἐμεῦ, Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχῆσαντες ἐπεὶ τε ἑμα-
 θον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα καὶ τὰς πό-
 λιας τῶν Κυπρίων πολιορκουμένας τὰς ἄλλας πλὴν Σα-
 λαμίνους, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλεῖ τοὺς Σα-
 λαμίνους παραδόντας, ἀντίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦ-
 τα ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πόλιων
 ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλείστον πολιορκουμένη Σόλοι,
 τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτῳ μηνὶ εἶλον
 οἱ Πέρσαι.

Κύριοι μὲν δὴ ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι αὐτίς 116
 ἐκ νέης κατεδεδούλωντο, Δαυρίσης δὲ ἔχων Δαρείου θυ-
 γατέρα καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρα-
 τηροὶ, ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαν-
 τες τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων καὶ ἐσαρά-
 ξαντές σφας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ
 ἐνθευτεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλεις ἐπόρθεον. Δαυρίσης 117
 μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεις εἶλε μὲν
 Δάρδανον, εἶλε δὲ Ἀβυδὸν τε καὶ Περκώτην καὶ Δάμ-
 ψικον καὶ Παισόν· ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἐκάστης αἵ-
 ρεε, ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντί οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε
 ἀγγελίη τοὺς Κᾶρας τῶντ' Ἰῶσι φρονήσαντας ἀπεστά-
 ναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου
 ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην. Καὶ κως ταῦτα τοῖσι 118
 Κερσί ἐξηγγέλθη πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέ-
 σθαι. πυνθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε

- στήλας καλεομένας καὶ ποταμὸν Μαρσύην, ὃς ῥέων ἐκ
 τῆς Ἰδριάδος χάρης ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδίδοι. συλλε-
 χθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλα-
 τε πολλαὶ καὶ ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἐμοὶ Πιξωδάροιο
 τοῦ Μανυσώλου ἀνδρὸς Κινδυεύς, ὃς τοῦ Κιλικίων βασι-
 λέος Στυενέσιος εἶχε θυγατέρα. τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ
 γνώμη ἔφερε διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρες καὶ
 κατὰ νότον ἔχοντας τὸν ποταμὸν οὕτω συμβάλλειν, ἵνα
 μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες αὐτοῦ τε μέντοι
 ἀναγκαζόμενοι γενοίαιτο ἔτι ἀμείνουες τῆς φύσιος. αὐτῶν
 μὲν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσησι κατὰ νό-
 του γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι, δηλαδὴ
 ἦν φυγὴ τῶν Περσέων γένηται καὶ ἐσσωθῆωσι τῇ συμ-
 βολῇ, ὥς οὐκ ἀπουοστήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτον-
 119 τες. Μετὰ δὲ παρευόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον
 τῶν Περσέων ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύῃ ποταμῷ συνέβα-
 λὸν τε τοῖσι Πέρσησι οἱ Κᾶρες καὶ μάχην ἐμαχέσασαιτο
 ἰσχυρὴν καὶ ἐπὶ χρόνον πολλὸν, τέλος δὲ ἐσσωθήσαν διὰ
 πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς δισχιλίους,
 Καρῶν δὲ ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτῶν
 κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα ἐς Διὸς στρατίου ἱερὸν, μέγα
 τε καὶ ἅγιον ἄλλος πλατανίστων. μῦνοι δὲ τῶν ἡμεῶν
 ἴδμεν Κᾶρές εἰσι, οἱ Διὶ στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κα-
 τειληθέντες δὲ ὧν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο περὶ σω-
 τηρίας, ὁκότερα ἢ παραδόντες σφέας αὐτοὺς Πέρσησι ἢ
 ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην ἄμεινον πρήξουσιν.
 120 Βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες
 Μιλήσιοί τε καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι. ἐνθαῦτα δὲ τὰ μὲν
 πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο μετήκαν, οἱ δὲ αὐτίς πο-
 λεμῆν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο, καὶ ἐπιούσιν τε τοῖσι Πέρσησι
 συμβάλλουσι καὶ μαχεσάμενοι ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἐσ-
 σωθήσαν· πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν Μιλήσιοι

μάλιστα ἐπλήγησαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβόν 121
 τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κῆρες. πνιθόμενοι γάρ, ὥς στρα-
 τευέσθαι ὠρμέεται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλεις σφέων, ἐλό-
 χησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδὸν, ἐς τὴν ἐμπεσόντες οἱ Πέρ-
 σαι νυκτὸς διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐ-
 τῶν, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισιμάκης, σὺν δὲ σφι
 ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύρῳ. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγε-
 μῶν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος ἀνὴρ Μυλασεύς. οὗτοι
 μὲν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν, Ὑμέης δὲ καὶ 122
 αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσα-
 μένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντίδα εἶλε Κίον
 τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελὼν, ὥς ἐπύθετο τὸν Ἑλλή-
 σποντον ἐκλελοιπέναι Δαυρίσῃν καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ
 Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσπον-
 του ἦγε τὸν στρατὸν, καὶ εἶλε μὲν Αἰολέας πάντας, ὅσοι
 τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἶλε δὲ Γέργιδας τοὺς ὑπολειφθέν-
 τας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν. αὐτὸς τε Ὑμέης αἰρέων ταῦτα
 τὰ ἔθνεα νοῦσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρωάδι. οὗτος μὲν δὴ οὕτω 123
 ἐτελεύτησε, Ἀσταφέρους δὲ ὁ Σαρδίῳ ὑπαρχος καὶ Ὀτά-
 νης ὁ τρίτος στρατηγὸς ἐτάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ
 τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν
 Κλαζομενᾶς αἰρέουσι, Αἰολέων δὲ Κύμην. Ἀλισκομένων 124
 δὲ τῶν πολλῶν, ἦν γάρ, ὥς διέδεξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μι-
 λήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὃς ταράξας τὴν Ἰωνίην καὶ ἐγ-
 κερασάμενος πρήγματα μεγάλα δορησμὸν ἐβούλενε, ὁρῶν
 ταῦτα, πρὸς δὲ οἱ καὶ ἀδύνατα ἐφαίνετο βασιλεῖα Δαρείου
 ὑπερβαλέσθαι, πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συ-
 στασιῶτας ἐβουλεύετο, λέγων, ὥς ἄμεινόν σφι εἴη κρη-
 σφύγετόν τι ὑπαρχόν εἶναι, ἣν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς
 Μιλήτου, εἴτε δὴ ὦν ἐς Σαρδῶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγαι
 ἐς ἀποικίην εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, τὴν Ἰστιάδος
 ἐτείχεε παρὰ Δαρείου θωρεὴν λαβῶν. ταῦτα ἐπειρωτα ὁ

- 125 Ἀρισταγόρης. Ἐκαταίου μὲν νυν τοῦ Ἡγησιάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τούτων μὲν ἐς οὐδετέραν στέλλειν ἔφερον ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἣν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου, ἔπειτεν δὲ ἐκ
- 126 ταύτης ὁρμεόμενον κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἐκαταῖος συνεβούλευε, αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρμινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτράπει Πυθαγόρῃ ἀνδρὶ τῶν ἀστών δοκίμῳ, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλωκε ἐς τὴν Θρηϊκὴν, καὶ ἔσχε τὴν χώραν, ἐπ' ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεόμενος ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηϊκῶν αὐτὸς τε ὁ Ἀρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος καὶ βουλομένων τῶν Θρηϊκῶν ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΚΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΕΡΑΤΩ.

- 1 ἈΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας οὕτω τελευτᾷ, Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου παρῆν ἐς Σάρδεις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίῶν ὑπαρχος, κατὰ κοῖον τι δοκέει Ἰωνας ἀπεστάναι· ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθῶνμαξέ τε τὸ γεγονὸς ὥς οὐδὲν δηῖδεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὀρέων αὐτὸν τεχνάζοντα εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκέειν τῆς ἀποστάσιος· Οὕτω τοι, Ἰστιαῖε, ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σὺ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης.

Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε, 2
 Ἰστιαῖος δὲ δεισας ὥς συνιέντα Ἀρταφέρνηα ὑπὸ τὴν
 πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασι-
 λέα Δαρεῖον ἐξηπατηκώς, ὃς Σαρδῶ νήσου τὴν μεγίστην
 ὑποδεξάμενος κατεργάσεσθαι ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν
 ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. διαβὰς δὲ ἐς Χίον
 ἐδόθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς πρὸς αὐτῶν νεώτερα
 ἀρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτοὺς ἐκ Δαρείου. μαθόντες
 μέντοι οἱ Χιοὶ τὸν πάντα λόγον, ὥς πολέμιος εἶη βασι-
 λέϊ, ἔλυσαν αὐτόν. Ἐνταῦθα δὲ εἰρωτεύμενος ὑπὸ τῶν 3
 Ἰώνων ὁ Ἰστιαῖος, κατ' ὃν τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε
 πρὸς Ἀρισταγόρην ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέως καὶ κακὸν το-
 σοῦτο εἶη Ἴωνας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενομένην αὐ-
 τοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὃ δὲ ἔλεγέ σφι, ὥς βασι-
 λεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν
 τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίκῃ, καὶ τού-
 των εἵνεκεν ἐπιστείλειε. οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέως
 βουλευσαμένου ἐδειμάτου τοὺς Ἴωνας. Μετὰ δὲ ὁ Ἰστι- 4
 αῖος δι' ἀγγέλου ποιούμενος Ἑρμίππου ἀνδρὸς Ἀταρνεί-
 τεω τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βιβλία ὥς
 προλελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρ-
 μιππος, πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῖ, φέρων δὲ
 ἐνεχείρισε τὰ βιβλία Ἀρταφέρνηϊ. ὁ δὲ μαθὼν ἅπαν τὸ
 γινόμενον ἐκέλευε τὸν Ἑρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστι-
 αίου δοῦναι φέροντα τοῖσι περ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ
 παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἰστιαῖῳ ἑωυτῷ δοῦ-
 ναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν ἀπέκτεινε ἐνθαῦτα
 πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. Περὶ Σάρδεις μὲν δὴ 5
 ἐγένετο ταραχὴ, Ἰστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλ-
 πίδος Χιοὶ κατήγον ἐς Μίλητον αὐτοῦ Ἰστιαίου δεηθέν-
 τος. οἱ δὲ Μιλήσιοι ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀριστα-
 γόρῃ οὐδαμῶς πρόθυμοι ἦσαν ἄλλον τύραννον δέχε-

σθαι ἐς τὴν χώραν, οἳ τε ἐλευθερίας γευσάμενοι. καὶ δὴ, νυκτὸς γὰρ εὐρύς βίη ἐπειρᾶτο κατιῶν ὁ Ἰστιάτος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπὸ τευ τῶν Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπώστὸς [ἐκ] τῆς ἐωντοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον, ἐνθεύτεν δὲ, οὐ γὰρ ἐπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἐωντῶ δοῦναι νέας, διέβη ἐς Μυτιλήνην καὶ ἐπεισε Δεσβίους δοῦναι οἱ νέας. οἱ δὲ πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεας ἐπλωον ἅμα Ἰστιάτῳ ἐς Βυζάντιον, ἐνθαῦτα δὲ ἰζόμενοι τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλήν ἢ ὅσοι αὐτῶν Ἰστιάτῳ ἔφασαν ἐτοῖμοι εἶναι πείθεσθαι.

- 6 Ἰστιάτος μὲν νυν καὶ Μυτιληναῖοι ἐποίεον ταῦτα, ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατὸς προσδόκιμος· συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων καὶ ἐν ποιήσαντες στρατόπεδον ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πολίσματα περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι. τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἦσαν προθυμότεστοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι νεωστὶ κατεστραμμένοι.
- 7 καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτεον, Ἴωνες δὲ πυνθανόμενοι ταῦτα ἐπεμπον προβούλους σφέων αὐτῶν ἐς Πανιώνιον. ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον τὸν χώρον καὶ βουλευόμενοισι ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μὴ συλλέγειν ἀντίξουν Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ τείχεα ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους, τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν, πληρώσαντας δὲ συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Αἶδην, προναυμαχῆσοντας Μιλήτου· ἡ δὲ Αἶδη
- 8 ἐστὶ νῆσος σμικρὴ ἐπὶ τῇ πόλει τῇ Μιλησίῳν κειμένη. Μετὰ δὲ ταῦτα πεπληρωμένησι τῇσι νηυσὶ παρήσαν οἱ Ἴωνες, σὺν δὲ σφι καὶ Αἰολέων οὐ Δεσβον νέμονται· ἐτάσσοντο δὲ ὧδε· τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῶ εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀρθώκοντα, εἶχοντο δὲ τούτων

Πριηνέες δυνάδεκα νηυσὶ καὶ Μνούσιοι τρισὶ νηυσὶ, Μν-
 ουσίων δὲ Τήϊοι ἔχοντο ἑπτακαίδεκα νηυσὶ, Τήϊων δὲ
 ἔχοντο Χίοι ἑκατὸν νηυσὶ· πρὸς δὲ τούτοις Ἐρυθραῖοί
 τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαῖές, Ἐρυθραῖοι μὲν ὀκτὼ νέας
 παρεχόμενοι, Φωκαῖές δὲ τρεῖς· Φωκαῖέων δὲ ἔχοντο
 Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα· τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο
 ἔχοντες τὸ πρὸς ἑσπέρην κέρας Σάμιοι ἑξήκοντα νηυσὶ.
 πασέων δὲ τούτων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ
 πεντήκοντα καὶ τριηκόσiai τριήρεις. αὐταὶ μὲν Ἰώνων 9
 ἦσαν, τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἦσαν ἑξα-
 κόσiai. ὥς δὲ καὶ αὐταὶ ἀπίκατο πρὸς τὴν Μιλησίην καὶ
 ὁ πεζὸς σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρατηγοὶ
 πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν καταρροΐδισαν,
 μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ οὕτω οὔτε
 τὴν Μίλητον οἶοί τε ἔωσι ἐξελεῖν μὴ οὐκ ἐόντες ναυκρά-
 τορες, πρὸς τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κακὸν τι λαβεῖν.
 ταῦτα ἐπιλεγόμενοι συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράν-
 νους, οἳ ὑπ' Ἀρισταγόρῳ μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέν-
 τες τῶν ἀρχέων ἔφευγον ἐς Μήδους, ἐτύγγανον δὲ τότε
 συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον, τούτων τῶν ἀνδρῶν
 τοὺς παρέοντας συγκαλέσαντες ἔλεγόν σφι τάδε· Ἄνδρες
 Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος
 οἶκον· τοὺς γὰρ ἐαυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολιήτας πειρά-
 σθω ἀποσχίξωιν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προῖδχομέ-
 νοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὥς πείσονται τε ἄχαρι οὐδὲν
 διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδὲ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια
 ἐμπεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσιν οὐδὲν, ἢ πρότερον
 ἔχον· εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οἳ δὲ πάντως διὰ
 μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες, τὰ πέρ
 σφας κατέξει, ὥς ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ ἑξανδραποδιεῦ-
 νται, καὶ ὥς σφῶν τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, τὰς
 δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς Βάκτρα, καὶ ὥς τὴν χώραν

- 10 ἄλλοισι παραδώσομεν. Οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα, τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ἴωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπικοντο αὐταὶ αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνη τε διεχρόντο καὶ οὐ προσέιντο τὴν προδοσίην, ἑωυτοῖσί τε ἕκαστοι ἐδόκεον μούνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μὲν νυν ἰδέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων
- 11 ἐγίνετο, μετὰ δὲ τῶν Ἰώνων συλληχθέντων ἐς τὴν Λαδὴν ἐγίνοντο ἀγοραί· καὶ δὴ κού σφι καὶ ἄλλοι ἠγορεύοντο, ἐν δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαεὺς στρατηγὸς Διονύσιος λέγων τάδε· Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι, καὶ τούτοις ὡς δορηπέτῃσι· νῦν ὦν ὑμεῖς, ἣν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑμῖν ἔσται, οἰοί τε δὲ ἔσεσθε ὑπερβαλόμενοι τοὺς ἐναντίους εἶναι ἐλευθέροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε, οὐδεμίαν ὑμέων ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην βασιλεῖ τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ' ἐμοὶ τε πείθεσθε καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέψατε· καὶ ὑμῖν ἐγὼ θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων ὑποδέχομαι ἢ οὐ συμμίξειν τοὺς πολέμιους ἢ συμμίσγοντας
- 12 πολλὸν ἐλασώσεσθαι. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτράπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ. ὁ δὲ ἀνάντων ἐκαστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅπως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο διέκπλοον ποιεύμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλληλέων καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὀπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων, παρεῖχε τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι' ἡμέρης· μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἐπτά ἐπέειδοντό τε καὶ ἐποίηον τὸ κελευόμενον, τῇ δὲ ἐπὶ ταύτῃσι οἱ Ἴωνες, οἷα ἀπαθές ἔδυντες πόνων τοιούτων τετρονμένοι τε ταλαιπωρήσῃσι τε καὶ ἡλίῳ, ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε· Τίνα δαιμόνων παρὰ βάντες τάδε ἀνυπὶμπλαμεν; οἵτινες παραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου ἀνδρὶ Φωκαεῖ ἀλα-

ζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς
 ἔχομεν· ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας λυμαίνεται λύμῃσι ἀνη-
 κέστοισι, καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώ-
 κασι, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τῶντὸ τοῦτο πείσεσθαι [εἶσι].
 πρὸ τε τούτων τῶν κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὀτιῶν
 ἄλλο παθεῖν ἐστὶ, καὶ τὴν μέλλουσαν δουλητὴν ὑπομεί-
 ναι, ἢ τις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ συνέχεσθαι. φέ-
 ρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ. Ταῦτα ἐλεξαν,
 καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε, ἀλλ' οἷα
 στρατιῇ, σκηνὰς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκιητροφέοντο
 καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας οὐδ' ἀναπειρά-
 σθαι. Μαθόντες δὲ ταῦτα γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ 13
 στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ
 Συλοσῶντος ἐκείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ
 Αἰάκης κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφωων ἐκ-
 λιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην, οἱ Σάμιοι ὦν ὁρέοντες ἅμα
 μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων ἐδέκοντο τοὺς
 λόγους, ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασι-
 λέος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι, εὖ τε ἐπιστάμενοι, ὥς, εἰ
 καὶ τὸ παρὲν ναυτικὸν ὑπερβαλοίατο τοῦ Δαρείου, ἄλλο
 σφι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμε-
 νοι, ἐπεὶ τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἰωνας ἀρνευμένους εἶναι
 χρηστοὺς, ἐν κέρδει ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τὰ τε ἰρὰ τὰ
 σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτεν τοὺς λόγους
 ἐδέκοντο, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκεος, τύραν-
 νος δὲ τῶν Σάμου ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπε-
 στέρητο τὴν ἀρχὴν κατὰ περ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραν-
 νοι. Τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλων οἱ Φοίνικες, οἱ Ἰωνες ἀντ- 14
 ανήγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὥς δὲ καὶ ἀρχοῦ ἐγέ-
 νοντο καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦτεν οὐκ ἔχω
 ἡτρεκέως συγγράφαι, οἳ τινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄν-
 δρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ· ἀλλήλους

- γὰρ καταιτιῶνται. λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα κατὰ τὰ
 συγκείμενα πρὸς τὸν Αλάκεα ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀπο-
 πλῶσαι ἐκ τῆς τάξις ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἔνδεκα νεῶν
 τούτων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐνανυμάχουν ἀνη-
 κουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καὶ σφι τὸ κοινὸν τῶν
 Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα ἐν στήλῃ ἀναγρα-
 φῆναι πατρόθεν ὥς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι, καὶ
 ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι
 τοὺς προσεχέας φεύγοντας τῶντ' ἐποίευν τοῖσι Σαμίοισι
 ὥς δὲ καὶ οἱ πλεῖνες τῶν Ἰώνων ἐποίευν τὰ αὐτὰ ταῦτα.
- 15 Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ περιέφθισαν
 τρηχύτατα Χίοι ὥς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ
 οὐκ ἐθελοκακέοντες· παρείχοντο μὲν γάρ, ὥσπερ καὶ
 πρότερον εἰρέθῃ, νέας ἑκατὸν καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων
 ἄνδρας τεσσαράκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας·
 ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας
 οὐκ ἐδικαλεῦν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτῶν ὁμοιοί, ἀλ-
 λά μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι διεκπλώοντες
 ἐνανυμάχουν, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἐλόντες νέας συχνὰς ἀπέ-
 βαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῖνας. Χίοι μὲν δὴ τῇσι
- 16 λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἐσωτῶν, ὅσοι
 δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἦσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὐ-
 τοι δὲ ὥς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκά-
 λην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον,
 οἱ δὲ περὶ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον
 ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χίοι, νυκτὸς τε ἀπὸ κατὰ
 ἐς αὐτὴν καὶ ἐόντων τῇσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων.
 ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προακηκοότες ὥς εἶχε περὶ
 τῶν Χίων, ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβεβληκό-
 τα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας καὶ ἰέναι
 ἐπὶ τὰς γυναῖκας ἐξεβοήθειον πανδημεὶ καὶ ἔκτεινον τοὺς
 Χίους. οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχησιν.

Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς ἐπεὶ τε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ 17
 πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἑλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων
 ἀπέπλωε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς, ὥς ἀνδρα-
 ποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ, ὁ δὲ ἰθέως ὥς εἶχε ἐπλωε
 ἐς Φοινίκην, γαύλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας καὶ χρήματα
 λαβὼν πολλὰ ἐπλωε ἐς Σικελίην, ὁρμεόμενος δὲ ἐνθεῦ-
 τεन ληϊστὴς κατεστήκεε Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχη-
 δονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἰω- 18
 νας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης
 καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τεῖχεα καὶ παντοίας μηχανὰς προσ-
 φέροντες αἰρέουσι κατ' ἄκρης ἕκτῳ ἔτει ἀπὸ τῆς ἀποστά-
 σιος τῆς Ἀρισταγόρεω, καὶ ἡνδραποδίσαντο τὴν πόλιν
 ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον
 γενομένῳ.

Χρεομένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτη- 19
 ρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη ἐπίκοινον χρηστή-
 ριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργεῖους φέρον, τὴν δὲ παρ-
 ενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μὲν νυν ἐς αὐτοὺς Ἀρ-
 γεῖους ἔχον, ἐπεὶ ἀν κατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε
 μνησθήσομαι, τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεῶσι ἔχρησε,
 ἔχει ὥδε.

Καὶ τότε δὴ, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
 Πολλοῖσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ,
 Σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις,
 Νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.
 τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄν-
 δρες μὲν οἱ πλεῖνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόν-
 των κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων
 λόγῳ ἐγίνοντο, ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὁ νηὸς τε καὶ
 τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ
 ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἐτέρωθι τοῦ λό-

- 20 ρου ἔποιησάμην. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἦγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ σφεῶς Δαρεῖος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας κατοίκησε ἐπὶ τῇ Εὐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσῃ, ἐν Ἀμπῇ πόλει, παρ' ἣν Τίγρης ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἔξει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρας αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ
- 21 δὲ ὑπεράκρια ἔδωσαν Καρσί Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι. Παρθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ ἀπέδωσαν τὴν ὁμοίην Συβαρίται, οἱ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἰκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάριος γὰρ ἑλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλησίοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεδήκαντο· πόλιες γὰρ αὐταὶ μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλησι ἔξινώθησαν· οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἔποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἁλώσει τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δράμα Μιλήτου ἁλώσειν καὶ διδάξαντι ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θῆητρον καὶ ἔξημίωσάν μιν ὥς ἀναμνήσαντα οἰκίητα κακὰ χιλήσι δραχυῆσι, καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι.
- 22 Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἡρήμωτο, Σαμίων δὲ τοῖσί τι ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε, ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἢ σφι ἐς τὴν χώραν ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεια, ἐς ἀποικίην ἐκπλῶειν μηδὲ μένοντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκει δουλεύειν. Ζαγκλατοὶ γάρ οἱ ἀπὸ Σικελίης τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ αὕτη ἀκτὴ καλεομένη ἐστὶ μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης· τούτων ὧν ἐπικαλομένων οἱ Σάμιοι μῦνοι Ἴώνων ἐστάλη-

σαν, σὺν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπεφευγότες. Ἐν ᾧ τοι- 23
 οὔδε δὴ τι συνήνεικε γενέσθαι· Σάμιοι γὰρ κομιζόμενοι
 ἐς Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιξεφυρίοισι,
 καὶ Ζαγκλαῖοι αὐτοὶ τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὐνομα
 ἦν Σκύθης, περικατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν ἐξελεῖν βου-
 λόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Πηγλίου τύραννος Ἀναξίλεως,
 ὥστε ἑὼν διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σα-
 μίοισι ἀναπεῖθει, ὡς χρεῶν εἴη Καλὴν μὲν ἀκτὴν, ἐπ' ἣν
 ἐπλωον, ἑᾶν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν ἐοῦσαν ἐρη-
 μου ἀνδρῶν. πειθόμενων δὲ τῶν Σαμίων καὶ σχόντων
 τὴν Ζάγκλην ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο ἐχομέ-
 νην τὴν πόλιν ἑωυτῶν, ἐβοήθεον αὐτῇ καὶ ἐπεκαλέοντο
 Ἰπποκράτεια τὸν Γέλης τύραννον· ἦν γὰρ δὴ σφι οὗτος
 σύμμαχος. ἐπεὶ τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἰπποκράτης σὺν τῇ
 στρατιῇ ἦκε βοηθέων, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν
 Ζαγκλαίων ὡς ἀποβαλόντα τὴν πόλιν ὁ Ἰπποκράτης πε-
 δῆσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα, ἐς Ἴνυκον
 πόλιν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολο-
 γησάμενος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ὄρκους δοὺς καὶ δεξάμενος
 προέδωκε. μισθὸς δὲ οἱ ἦν εἰρημένος ὅδε ὑπὸ τῶν Σα-
 μίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεια
 λαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἰπ-
 ποκράτεια λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῖνας τῶν Ζαγκλαίων
 αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δῆσας, τοὺς δὲ κορυ-
 φαίους αὐτῶν τριηκοσίους ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατα-
 σφάξαι. οὐ μέντοι οἱ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύ- 24
 θης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκ-
 διδρῆσκει ἐς Ἰμέρην, ἐκ δὲ ταύτης παρῇν ἐς τὴν Ἀσίην
 καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. καὶ μιν ἐνόμισε Δαρεῖος
 πάντων ἀνδρῶν δικαιοτάτον εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος
 παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα
 ἐς Σικελίην ἀπῖκετο καὶ αὐτὶς ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ

- βασιλέα, ἐς ὃ γῆραι μέγα ὄλβιος εὖν ἐτελεύτησε ἐν Πέρ-
 σησι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλι-
 25 καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλέατο. μετὰ δὲ τὴν ναυμα-
 χίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην Φοίνικες κελυσάν-
 των Περσέων κατήγον ἐς Σάμον Αἰάκεια τὸν Συλοσῶντο
 ὥς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι καὶ μεγάλα κατερ-
 γασάμενον. καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ
 Δαρείου διὰ τὴν ἐκλείψιν τῶν νεῶν τὴν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ
 οὔτε ἡ πόλις οὔτε τὰ ἱερὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἀλου-
 σης αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθέλοντ' ἐν
 τῶν πολλῶν ὑποκυνθᾶσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάροντο.
 26 Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγένετο, Ἰστιάδῃ δὲ τῷ Μιλησίῳ
 ἰόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὅλ-
 κας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ
 Μιλήτου γεγόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα
 πρήγματα ἐπιτράπει Βιστάλτῃ Ἀπολλοφάνεος παιδὶ Ἀβυ-
 δηνῶ, αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλωε, καὶ Χίω
 φρουρῇ οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε ἐν Κόλλοισι καλεσ-
 μένοισι τῆς Χίης χώρας. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνόν,
 καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυ-
 μαχίης, ὃ Ἰστιάδης ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐν
 27 Πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεόμενος. Φιλέει δὲ κως προσή-
 μαινεῖν, εὐτ' ἂν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσε-
 σθαι· καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήϊα μεγάλα ἐγε-
 νετο. τοῦτο μὲν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νεηνιέω
 ἑκατὸν δύο μῦνοι τούτων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ ὅκτι
 τε καὶ ἐνενήκοντα αὐτῶν λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεκε.
 τοῦτο δὲ ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγῳ πρὶν
 τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι ἐνέπει-
 ῖν ἢ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἰς μῦνον
 ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφι σημήϊα ὃ θεὸς προέδεξε, με-
 τὰ δὲ ταῦτα ἡ ναυμαχία ὑπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν

ἔβαλε, ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγένετο Ἰστιάος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταστροφὴν εἰπέ-
 τώς αὐτῶν ἐποίησατο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἰστιάος ἑστρα- 28
 τεύετο ἐπὶ Θάσον ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συκνοῦς. πε-
 ρικατημένῳ δὲ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη, ὡς οἱ Φοίνικες
 ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυ-
 θόμενος δὲ ταῦτα Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς
 δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείλετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ
 Λέσβου δὲ λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς πέρην διαβαίνει
 ἐς τοῦ Ἀταρνέος ὡς ἀμήσων τὸν σίτον, τὸν τε ἐνθεῦτεν
 καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου, τὸν τῶν Μυσῶν. ἐν δὲ τού-
 τοις τοῖς χωροῖς ἐτύγγανε ἑὼν Ἀρπαγος ἀνὴρ Πέρσης,
 στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης, ὅς οἱ ἀποβάντι συμβα-
 λῶν αὐτὸν τε Ἰστιάον ζωγρήν ἔλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐ-
 τοῦ τὸν πλέω διέφθειρε. Ἐξωγρήθη δὲ ὁ Ἰστιάος ὥδε· 29
 ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖς Πέρσησι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς
 Ἀταρνείτιδος χώρας, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολ-
 λὸν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὀρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖς Ἕλ-
 λησι· τό τε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο, καὶ τε-
 τραμμένων τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἰστιάος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέε-
 σθαι ὑπὸ βασιλέος διὰ τὴν παροῦσαν ἀμαρτάδα φιλο-
 ψυχὴν τοιγύδε τινα ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμ-
 βάνετο ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω καὶ ὡς κατααιρεόμενος ὑπ'
 αὐτοῦ ἐμελλε συγκεντηθῆσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετ-
 εἰς καταμηνύει ἑωυτὸν, ὡς εἶη Ἰστιάος ὁ Μιλήσιος. Εἰ 30
 μὲν νῦν, ὡς ἐξωγρήθη, ἀνήχθη ἀρόμενος παρὰ βασιλέα
 Δαρεῖον, ὁ δὲ οὔτ' ἂν ἐπαθε κακὸν οὐδὲν δοκέειν ἐμοί,
 ἀπῆκέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίαν· νῦν δέ μιν αὐτῶν τε τού-
 των εἴνεκεν, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὐτὶς μέγας παρὰ βα-
 σιλέϊ γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὑπαρχος καὶ ὁ
 λαβὼν Ἀρπαγος, ὡς ἀπύκετο ἀρόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν
 αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν

- ταριχεύσαντες ἀνήνεικον παρὰ βασιλέα Δαρείου ἐς Σού-
 σα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτησάμενος
 τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν οὐ ζῶντα ἀνήγαγον ἐς
 ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἰστιαίου λούσαντας
 τε καὶ περιστέλλαντας εὐ ἐνετείλατο θάψαι ὥς ἀνδρὸς με-
 γάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτῳ. Τὰ μὲν περὶ
- 31 Ἰστιαίου οὕτω ἔσχε, ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων
 χειμερίσας περὶ Μίλητον τῷ δευτέρῳ ἔτει ὥς ἀνέπλωσε,
 αἰρεῖ εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἡπείρῳ κειμένας,
 Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅπως δὲ λάβοι τινὰ τῶν
 νήσων, ὥς ἐκάστην αἰρέοντες οἱ βάρβαροι ἔσαγῆνευον
 τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον·
 ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀψάμενος τῆς χειρὸς ἐκ θαλάσσης τῆς βο-
 ρητῆς ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ ἔπειτεν διὰ πάσης τῆς
 νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. αἰρεον
 δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ πόλεις τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτὰ,
 πλὴν οὐκ ἔσαγῆνευον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἶά τ'
- 32 ἦν. Ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς
 ἀπειλὰς, τὰς ἐπηπείλησαν τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευομέ-
 νοις ἐναντία σφίσι. ὥς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολιῶν,
 παιδὰς τε τοὺς εὐεידεστάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον καὶ
 ἐποίησαν ἀντὶ τοῦ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους, καὶ παρθέ-
 νους τὰς καλλιστενούσας ἀνασπάστους παρὰ βασιλέα
 ταῦτά τε δὴ ἐποίησαν, καὶ τὰς πόλεις ἐνεπίμπρασαν αὐ-
 τοῖσι ἱροῖσι. οὕτω δὴ τὸ τρίτον Ἴωνες κατεδουλώθησαν,
 πρῶτον μὲν ὑπὸ Ἀυδῶν, δις δὲ ἐπέξῃς τότε ὑπὸ Περσέων.
- 33 Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς
 τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλώνοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αἰρεε πάν-
 τα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι [τοῖσι] Πέρσῃσι ὑποχείρια
 ἦν γεγονότα κατ' ἡπειρον. Εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἰδε
 τοῦ Ἑλλησπόντου· Χερσόνησός τε, ἐν τῇ πόλεις συχναὶ
 ἔννεισι, καὶ Πέρινθος καὶ τὰ τεῖχεα τὰ ἐπὶ Θρηάκης καὶ

Σηλυβρίῃ τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν νυν καὶ οἱ
 πέρηθεν Καλχηδόνιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλώοντας τοὺς
 Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην ἑσώ
 ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην
 οἰκισαν, οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας
 τὰς καταλεχθείδους τράπονται ἐπὶ τε Προκόννησον καὶ
 Ἀρτάκην, πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαντες ἐπλωον αὐτὲς ἐς
 τὴν Χερσόνησον ἐξαιρήσαντες τὰς ἐπιλοίπους τῶν πο-
 λίων, ὅσας πρότερον προσσχόντες οὐ κατέσυραν. ἐπὶ δὲ
 Κυζικον οὐδὲ ἐπλωσαν ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἐτι
 πρότερον τοῦ Φοινίκων ἐσπλόου ἐγερόνεσαν ὑπὸ βασιλεῖ
 Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάξου ὁμολογήσαντες, τῷ ἐν Δασκυ-
 λείῳ ὑπάρχῳ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίας πόλιος,
 τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες.

Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρ'ι τότε Μιλτιάδης ὁ Κί- 34
 μωνος τοῦ Σησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην
 πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ τοιαύτῳ· εἶχον
 Δόλογχοι Θρηῖκες τὴν Χερσόνησον ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ
 Δόλογχοι πιεσθέντες πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων ἐς Δελφοὺς
 ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους.
 ἡ δὲ Πυθίη σφ'ι ἀνείλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώ-
 ρην τούτων, ὅς ἂν σφ'εας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρῶτος
 ἐπὶ ξείνια καλέσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογχοι τὴν ἱερὴν ὁδὸν
 διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἦσαν καὶ σφ'εας ὥς οὐδεὶς
 ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηναίους. Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι 35
 τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἅτῳ
 ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τε-
 θριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰ-
 γύνης γεγυῶς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναίος, Φιλαίου τοῦ
 Αἰαντος παιδὸς, γενομένου πρῶτου τῆς οἰκίης ταύτης
 Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιάδης κατήμενος ἐν τοῖσι προ-
 θυροῖσι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας

ἐσθῆτα οὐκ ἐργωρίην ἔχοντας καὶ αἰχμὰς προσεβώσατο,
 καὶ σφι προσελθοῦσι ἐπηγγέλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια.
 οἱ δὲ θεξάμενοι καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐξέφαινον πᾶν
 οἱ τὸ μαντήϊον, ἐκφώναντες δὲ ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν
 πεῖθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραντίκα ἐπεισε
 ὁ λόγος οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ καὶ βου-
 λόμενον ἐκποδὼν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφοὺς
 ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον, εἰ ποιεῖσι τὰ περ αὐτοῦ οἱ
 36 Δολόγκοι προσεδέοντο. Κελενούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης,
 οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναραιρηκὼς
 πρότερον τούτων τεθρίππῳ, τότε παραλάβων Ἀθηναίων
 πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου ἐπλῶε ἅμα
 τοῖσι Δολόγκοις, καὶ ἔσχε τὴν χώραν. καὶ μιν οἱ ἐπαγα-
 γόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπε-
 τείχισε τὸν ἱσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίας πόλιος
 ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφεας οἱ Ἀψινθιοὶ δηλέεσθαι
 ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώραν. εἰσὶ δὲ οὗτοι σταδίοι ἕξ τε καὶ
 τριήκοντα τοῦ ἱσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἱσθμοῦ τούτου ἡ Χερ-
 σόνησος ἔσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἰκοσί καὶ τετρακοσίων
 37 τὸ μῆκος. Ἀποτειχίσας ὦν τὸν ἀνένα τῆς Χερσονήσου
 ὁ Μιλτιάδης καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῳ τοιούτῳ ὥσαμε-
 νος τῶν λοιπῶν πρῶτοις ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι. καὶ
 μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἰρέουσι ζωγρίην. ἦν δὲ ὁ
 Μιλτιάδης Κροῖσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθό-
 μενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα πέμπων προηγόρευε τοῖσι
 Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα, εἰ δὲ μὴ, σφεας πί-
 τνος τρόπον ἡπέιλε ἐκτρίψειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμ-
 ψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοις, τί ἐθέλει τὸ ἔπος εἶναι, τό
 σφι ἡπέιλησεν ὁ Κροῖσος, πίτνος τρόπον ἐκτρίψειν, μόγισ
 κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἔδον, ὅτι πίτνυς
 μούνη δεινδρέων πάντων ἐκκοπεῖσα βλαστὸν οὐδένα με-
 τίει, ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δειδαντες ὦν οἱ

Λαμψακηνοὶ Κροῖσον λύσαντες μετήκαν Μιλτιάδεα. Οὗ 38
τος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει, μετὰ δὲ τελευτᾷ ἅπαις,
τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρήματα παραδούς Στησαγόρῃ τῷ
Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδί ὁμομητρῶν. καὶ οἱ τελευτή-
σαντι Χερσονησῖται θύουσι, ὥς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶ-
να ἱππικὸν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ Λαμψακη-
νῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἐόντος
πρὸς Λαμψακηνοὺς καὶ Στησαγόρην κατέλαβε ἀποθανεῖν
ἅπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκει ἐν τῷ πρυτανήῳ
πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου δὲ καὶ
ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ. Τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησα- 39
γόρῳ τρόπῳ τοιῷδε ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος,
Στησαγόρῳ δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καταλαμ-
ψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι
τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι, οἳ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίευν
εὖ, ὥς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ
τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὥς ἐγένετο.
Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσονήσον εἶχε κατ'
οἴκους, τὸν ἀδελφεὸν Στησαγόρην δηλαδὴ ἐπιτιμέων. οἱ
δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα συνελέχθησαν ἀπὸ
πασέων τῶν πολιῶν οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν, κοινῶ
δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὥς συλλυπηθησόμενοι ἐδέθησαν
ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἰσχεὶ τὴν Χερσονήσον πεν-
τακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ
Θρηίκων βασιλέος θυγατέρα Ἡγησιπύλην. Οὗτος δὲ ὁ 40
Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθεε ἐς τὴν Χερσό-
νησον, κατελάμβανε δὲ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόν-
των προηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτει τούτων
Σκύθας ἐκφεύγει· Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες
ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνειστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι
τῆς Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας
ὁ Μιλτιάδης ἐφενγε ὑπὸ Χερσονήσου, ἐς ὃ οἳ τε Σκύθαι

ἀπηλλάχθησαν καὶ μιν οἱ Δόλογχοι κατήγαγον ὀπίσω
 ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτει πρότερον ἐγεγόνεε τῶν τότε μι-
 41 κατεχόντων, τότε δὲ πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας
 ἐν Τενέδῳ, πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν παρ-
 εόντων ἀπέπλωε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὠρμήθη ἐ-
 Καρδίνης πόλιος, ἔπλωε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου παρ-
 αμείβετό τε τὴν Χερσόνησον, καὶ οἱ Φοίνικες οἱ περι-
 πίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῇς
 τέσσερσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἴμβρον, τὴν δὲ ο-
 πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον διώκοντες οἱ Φοίνικες. τῇ
 δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύ-
 τατος ἄρχων Μητίλοχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρήϊκος
 ἐὼν θυγατρός, ἀλλ' ἐξ ἄλλης. καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νη-
 εῖλον οἱ Φοίνικες, καὶ μιν πυνθόμενοι ὥς εἴη Μιλτιάδεω
 παῖς, ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοκέοντες χάριτα μεγά-
 λην καταθήσεσθαι, ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο
 ἐν τοῖσι Ἴωσι πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθησι, ὅτε οἱ
 Σκύθαι προσεδέοντο λύσαντας τὴν σχεδίην ἀποπλώειν
 ἐς τὴν ἑαυτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὥς οἱ Φοίνικες Μητίλοχον
 τὸν Μιλτιάδεω ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μη-
 τίλοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε
 καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο, τὰ ἐς Πέρ-
 σας κενοσμέαται. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέεται ἐς
 τὰς Ἀθήνας.

42 Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἔτι
 πλέον ἐγένετο τούτων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε
 μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτους
 Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίῳ ὑπαρχος μεταπεμφάμενος ἀγγέ-
 λους ἐκ τῶν πόλιων συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας
 ἡνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δωσίδικοι εἶεν καὶ μὴ ἀλλήλους
 φέροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἡνάγκασε ποιέειν, καὶ
 τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς κα-

λέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, κατὰ δὴ τούτους
μετρήσας φόρους ἔταξε ἑκάστοισι, οἱ κατὰ χώραν διατε-
λέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ
ὥς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνηος, ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν
κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον. Καὶ σφι ταῦτα μὲν 43
εἰρηναῖα ἦν, ἅμα δὲ τῷ ἔαρι τῶν ἄλλων καταλελυμένων
στρατηγῶν ἐκ βασιλέος Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε
ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγρό-
μενος, πολλὸν δὲ ναυτικόν, ἡλικίην τε νέος ἑὼν καὶ νεωστὶ
γεγαμηκὼς βασιλέος Δαρείου θυγατέρα Ἀρταξώστην.
ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος ἐπεὶ τε ἐγένετο
ἐν τῇ Κιλικίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα
τῇσι ἄλλῃσι νηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες
ἤγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὥς δὲ παραπλώων τὴν Ἀσίην
ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον
θῶμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεχομένοισι Ἑλλήνων Περσέων
τοῖσι ἑπτὰ Ὀτάνεια γνώμην ἀποδέξασθαι, ὥς χρεῶν εἶη
δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰω-
νῶν καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος δημοκρατίας κατ-
λίστα ἐς τὰς πόλεις. ταῦτα δὲ ποιήσας ἡπείρετο ἐς τὸν
Ἑλλήσποντον. ὥς δὲ συνελέχθη μὲν χροῖμα πολλὸν νεῶν,
συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλὸς, διαβάντες τῇσι
νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης,
ἐπορεύοντο δὲ ἐπὶ τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. Αὗται μὲν 44
ὧν σφι πρόσχημα ἦσαν τοῦ στόλου, ἅτῃ ἐν νόῳ ἔχον-
τες ὅσας ἂν πλείστας δύναιντο καταστρέφεσθαι τῶν Ἑλ-
ληνίδων πόλεων, τοῦτο μὲν δὴ τῇσι νηυσὶ Θασίους οὐδὲ
χειρας ἀνταειραμένους κατεστρέψαντο, τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ
Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαν-
το· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι ἤδη ἦν
ὑποχείρια γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην
ὑπὸ τὴν ἡπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου, ἐκ δὲ Ἀκάν-

θον ὀρμεόμενοι τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπιπεσὼν δὲ
 σφι περιπλώουσι βορῆς ἄνεμος μέγας τε καὶ ἄπορος κάρ-
 τα τρηχέως περιέσπε πλήθει πολλὰς τῶν νεῶν ἐκβάλλων
 πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ κατὰ τριηκοσίας μὲν τῶν
 νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀν-
 θρώπων· ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης εἰούσης τῆς θαλάσσης
 ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἄθων οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διε-
 φθείροντο ἀρπαζόμενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσό-
 μενοι, οἱ δὲ αὐτῶν νέειν οὐκ ἠπιστάτο καὶ κατὰ τοῦτο
 διεφθείροντο, οἱ δὲ ῥίγει. Ὁ μὲν δὴ ναυτικός στρατός
 45 οὕτω ἐπρησσε, Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατοπεδευο-
 μένῳ ἐν Μακεδονίῃ νυκτὸς Βρύγοι Θορήκες ἐπεχείρησαν.
 καὶ σφειων πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ
 αὐτὸν τραυματίζουσι. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην
 διέφυγον πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανέστη
 ἐκ τῶν χωρέων τούτων Μαρδόνιος, πρὶν ἢ σφεας ὑπο-
 χειρίους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος
 ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας
 πρὸς τοὺς Βρύγους καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ τὸν
 Ἄθων. οὗτος μὲν νυν ὁ στόλος αἰσχυρῶς ἀγωνισάμενος
 46 ἀπηλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην, δευτέρῳ δὲ ἔτει τούτων ὁ Δα-
 ρεῖος πρῶτα μὲν Θασίους διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυ-
 γειτόνων, ὥς ἀπόστασιν μηχανώατο, πέμψας ἄγγελον ἐκ-
 ἔλενέ σφεας τὸ τεῖχος περιαιρέειν καὶ τὰς νέας ἐς Ἀβδη-
 ρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι οἶα ὑπὸ Ἰσθιαίου τε τοῦ
 Μιλησίου πολιορκηθέντες καὶ προσόδων ἐουσίῳν μεγά-
 λων ἐχρέοντο τοῖσι χρήμασι ναῦς τε ναυπηγεύμενοι μα-
 κρὰς καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσ-
 οδός σφι ἐγένετο ἐκ τε τῆς ἠπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλ-
 λων. ἐκ μὲν γε τῶν ἐκ Σκαπτῆς Ὑλης τῶν χρυσέων με-
 τάλλων τὸ ἐπίπαν ὀρδῶκοντα τέλαντα προσήγε, ἐκ δὲ
 τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οὕτω,

ὅτε τὸ ἐπίπαν Θασίοισι ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι προσήτε
 ἀπὸ τε τῆς ἡπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἔτεος ἐκάστου διη-
 κόσια τάλαντα, ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσήλθε, τριηκόσια.
 Εἶδον δὲ καὶ αὐτοὺς τὰ μέταλλα ταῦτα, καὶ μακρῶ ἦν αὐ- 47
 τῶν θωυμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρου οἱ μετὰ Θά-
 σου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην, ἣτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου
 τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὖνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ
 Φοινικικὰ ταῦτα ἐστὶ τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώ-
 ρου καλεσμένου καὶ Κοινύρων, ἀντίου δὲ Σαμοθρηϊκής,
 οὗρος μέγα ἀνεστραμμένον ἐν τῇ ζητήσι. Τοῦτο μὲν νῦν
 ἐστὶ τοιοῦτο, οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλεῖ κελεύσαντι καὶ τὸ 48
 τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκό-
 μισαν ἐς Ἀβδηρα.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπεπειράτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων,
 ὅ τι ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἐωυτῷ ἢ παραδι-
 δόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας ἄλλους ἄλλη
 τάξας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλεῖ γῆν τε
 καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε, ἄλλους
 δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἐωυτοῦ δασμοφόρους πόλεις
 τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μακράς καὶ ἱππα-
 γωγὰ πλοῖα ποιεέσθαι. Οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦ- 49
 τα, καὶ τοῖσι ἤκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ μὲν
 ἡπειρωτέων ἔδοσαν τὰ προῖσχετο αἰτέων ὁ Πέρσης, πάν-
 τες δὲ νησιῶται ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες. οἱ τε δὴ
 ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρεῖω, καὶ δὴ
 καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δὲ σφι ταῦτα ἰθέως Ἀθηναῖοι
 ἐπεκίατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινῆτας
 δεδωκέναι, ὥς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται.
 καὶ ἄσμενοι προφάσιος ἐπελάβοντο, φοιτέοντές τε ἐς τὴν
 Σπάρτην κατηγόρεον τῶν Αἰγινητέων τὰ πεποιήκοιεν
 προδόντες τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην 50
 Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρίδῃ βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων

διέβη ἐς Αἰγίνα, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινήτων τοὺς αἰτιωτάτους. ὥς δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοοι τῶν Αἰγινήτων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κρίος ὁ Πολυκρίτου μάλιστα, ὃς οὐκ ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἄξιον χαίροντα Αἰγινήτων· ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιεῖν ταῦτα ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ ἂν μιν τῷ ἑτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν. ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημοκρήτους Κλεομένης δὲ ἀπελαινόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης εἰρετα τοῦ Κρίον, ὃ τι οἱ εἶη τὸ οὔνομα· ὁ δὲ οἱ τὸ ἔον ἔφρασε. ὁ δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη· "Ἦδὴ νῦν καταχαλκοῦ, ὦ κριε, τὰ κέρεια ὥς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ.

- 51 Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων Δημοκρήτος ὁ Ἀρίστωνος διέβαλλε τὸν Κλεομένηα, ἔων βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων, οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεεστέρης, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης (ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνاسι), κατὰ πρεσβυγένειαν δὲ ὡς τετίμηται.
- 52 μᾶλλον ἢ Εὐρυσθέneos. Λακεδαιμόνιοι γὰρ ὁμολογούντες οὐδεὶν ποιητῇ λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον τὸν Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώρην, τὴν νῦν ἐκτέεται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλὸν Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα, τῇ οὔνομα εἶναι Ἀργείην· θνηατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερασάνδρου τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα, ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον τὰ τέκνα νούσῃ τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἔοντας βουλευῆσαι κατὰ νόμον βασιλεῶν τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι· οὐκ ὦν δὴ σφέας ἔχειν, ὁκότερον ἔλονται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἰσῶν ἔόντων· οὐ δυναμένους δὲ γυνῶναι, ἣ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν· εἰδυῖαν μὲν

καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα, βουλομένην δὲ, εἰ κως ἀμ-
 φότεροι γενοίατο βασιλέες. τοὺς ὦν δὴ Λακεδαιμονίους
 ἀπορέειν, ἀπορέοντας δὲ πέμπειν ἐς Δελφοὺς ἐπειρησο-
 μένους, ὅ τι χρήσονται τῷ πρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κε-
 λεύειν σφέας ἀμφοτέρω τὰ παιδία ἡγήσασθαι βασιλέας,
 τιμῶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον. τὴν μὲν δὴ Πυθίην
 ταῦτά σφι ἀνελεῖν, τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορέουσι
 οὐδὲν ἔσσειν, ὅκως ἐξεύρωσι αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον,
 ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσηνίου, τῷ οὖνομα εἶναι Πανίτην.
 ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαι-
 μονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην, ὁκότερον τῶν παι-
 δων πρότερον λούει καὶ σιτίξει· καὶ ἦν μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ
 φαίνεται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἔχειν, ὅσον τι καὶ
 δίζηται καὶ ἐθέλουσι ἐξευρεῖν, ἦν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη
 ἐναλλάξ ποιεῦσα, δηλὰ σφι ἔσσειν, ὥς οὐδὲ ἐκείνη πλεον
 οὐδὲν οἶδε, ἐπ' ἄλλην τέ σφεας τράπεσθαι ὁδόν. ἐνθαῦτα
 δὴ τοὺς Σπαρτιήτας κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας
 φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων λα-
 βεῖν κατὰ τὰ αὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ
 λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν, τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόν-
 τας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης ὥς
 εἶναι πρότερον τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καὶ οἱ οὖνομα τε-
 θῆναι Εὐρυσθέnea, τῷ δὲ νεωτέρῳ Προκλέα. τούτους
 ἀνδρωθέντας αὐτοὺς τε ἀδελφεοὺς ἔοντας λέγουσι δια-
 φόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς ἀλλήλοισι, καὶ
 τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ὡσαύτως διατελέειν. ταῦτα 53
 μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μῦθοι Ἑλλήνων, τάδε δὲ
 κατὰ τὰντα λεγόμενα ὑπ' Ἑλλήνων ἐγὼ γράφω· τούτους
 γὰρ δὴ τοὺς Δωριέων βασιλέας μέχρι μὲν Περσέος τοῦ
 Δαναΐης, τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, καταλεγόμενους ὀρθῶς ὑπ'
 Ἑλλήνων καὶ ἀποδεικνυμένους ὥς εἶσι Ἕλληνες· ἥδη γὰρ
 τηλικαῦτα ἐς Ἕλληνας οὗτοι ἐτέλεον. ἔλεξα δὲ μέχρι Περ-

- σέος τοῦδε εἵνεκεν, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἐτι ἔλαβον, ὅ
οὐκ ἔπεστι ἐπωνυμίῃ Περσέϊ οὐδεμία πατρὸς θνητοῦ
ὥσπερ Ἡρακλέϊ Ἀμφιτρυῶν· ἥδη ὧν ὀρθῶ λόγῳ χρὴ
μένω μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἰρηταί μοι, ἀπὸ δὲ Δω-
νάης τῆς Ἀκρισίου καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας
αὐτῶν φαινοίετο ἂν ἔόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Ἀ-
54 γύπτιοι Ἰθαγενεές. Ταῦτα μὲν νυν κατὰ Ἕλληνας λέγουσι
γεγεννηλόγηται, ὥς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς
ὁ Περσεὺς ἐὼν Ἀσσύριος ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ οἱ
Περσέος πρόγονοι· τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολο-
γέοντας κατ' οἰκηλότητα Περσέϊ οὐδὲν, τούτους δὲ εἶνα
55 κατὰ περ Ἕλληνας λέγουσι, Αἰγυπτίους. Καὶ ταῦτα μὲν
νυν περὶ τούτων εἰρήσθω, ὅ τι δὲ ἔόντες Αἰγύπτιοι, καὶ
ὅ τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιληίας, ἄλ-
λοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἰρηται, εἰσόμεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλ-
λοι οὐ κατελάβοντο, τούτων μνήμην ποιήσομαι.
- 56 Γερεά τε δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δὲ
δῶκασι· ἱρῶσύνας δύο, Διὸς τε Λακεδαιμόνος καὶ Διὸς
οὐρανίου, καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται
χαίρην, τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων διακωλύ-
τήν, εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγρῳ ἐνέχεσθαι· στρατευομέ-
νων δὲ πρῶτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέ-
ναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν
αὐτούς· προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξοδίῃσι, ὅκω-
σοισι ἂν ἐθέλωσι, τῶν δὲ θυομένων ἀπάντων τὰ δέρο-
57 ματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμ-
πολέμια, τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τάδε σφι δέδοται·
ἣν θυσίην τις δημοτελέα ποιέηται, πρῶτους ἐπὶ τὸ δεῖ-
πνον ἵζειν τοὺς βασιλέας καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἄρχε-
σθαι, διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλ-
λοισι δαιτυμόσι· καὶ σπονδαρχίας εἶναι τούτων, καὶ τῶν
τυθέντων [προβάτων] τὰ δέρματα· νεομηνίας δὲ ἀνὰ πά-

σας καὶ ἐβδόμας ἱσταμένον τοῦ μηνὸς δίδοσθαι ἐκ τοῦ
 δημοσίου ἱρήλον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος καὶ μέ-
 διμνον ἀλφίτων καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικὴν, καὶ ἐν
 τοῖσι ἄγῳσι πᾶσι προεδρίας ἐξαιρέτους· καὶ προσξείνουσ
 ἀποδεικνύναι τούτοις προσκεῖσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν
 ἁστών, καὶ Πυθίους αἰρέεσθαι δύο ἑκάτερον· οἱ δὲ Πύ-
 θιοι εἰσι θεοπρόποι ἐς Δελφούς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βα-
 σιλέων τὰ δημόσια· μὴ ἐλθούσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ
 τὸ δεῖπνον ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο
 χοίνικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην, παρεούσι δὲ διπλή-
 ρια πάντα δίδοσθαι· τῶντὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων
 κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι· τὰς δὲ μαντηίας τὰς γι-
 νομένας τούτους φυλάσσειν, συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυ-
 θίους· δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλέας τοσάδε μούνα·
 πατρούχον τε παρθένου πέρι, ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, ἣν
 μὴ περ ὁ πατήρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ, καὶ ὁδῶν δημοσιέων
 πέρι· καὶ ἣν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλέων
 ἵναντίον ποιέεσθαι· καὶ παρίξειν βουλευούσι τοῖσι γέ-
 ρουσι, ἑοῦσι δυῶν δέουσι τριήκοντα. ἣν δὲ μὴ ἐλθῶσι,
 τοὺς μάλιστα σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ
 τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ
 τὴν ἑωυτῶν. Ταῦτα μὲν ζῶουσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδο- 58
 ται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων, ἀποθανούσι δὲ τάδε·
 ἱππέες περιαγγέλλουσι τὸ γερονδὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Λα-
 κωνικὴν, κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιμοῦσαι λέβητα
 κροτέουσι. ἔπειαν ὧν τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ
 οἰκίης ἑκάστης ἔλευθέρους δύο καταμαινέεσθαι, ἄνδρα τε
 καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπι-
 κέεται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοις κατὰ τῶν βασι-
 λέων τοὺς θανάτους ἐστὶ ὧντὸς καὶ τοῖσι βαρβάροις τοῖσι
 ἐν τῇ Ἀσίῃ· τῶν γὰρ ὧν βαρβάρων οἱ πλεῖνες τῶντῳ
 νόμῳ χρεόνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλέων. ἔπειαν

- γὰρ ἀποθάνη βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δέ
 Λακεδαιμόνος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῶ τῶν περιό-
 κων ἀναγκαστοὺς εἰς τὸ κῆδος ἰέναι· τούτων ὧν καὶ τῶν
 εἰλωτέων [καὶ αὐτῶν Σπαρτιητέων] ἐπεὰν συλληχθέντες
 εἰς τὸ αὐτὸ πολλὰ χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτον-
 ταί τε προθύμως καὶ οἰμωγῇ διαχρέονται ἀπλῆτω, φάμε-
 νοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλέων, τοῦ
 τον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὃς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασι-
 λέων ἀποθάνη, τούτῳ δὲ εἰδῶλον σκευάσαντες ἐν κλίνῃ
 εὖ ἐστρωμένη ἐκφέρουσι. ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορῇ δέκ-
 ῃ ἡμερῶν οὐκ ἴσταται σφι, οὐδ' ἀρχαιρεσίῃ συνίξει, ἀλλ'
 59 πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας. Συμφέρονται δὲ ἄλλο τόδ'
 τοῖσι Πέρσῃσι· ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως ἄλλο
 ἐνίστηται βασιλεὺς, οὗτος ὁ ἐσιῶν ἐλευθεροῖ ὅστις τῶν
 Σπαρτιητέων τῷ βασιλεῖ ἢ τῷ δημοσίῳ ὄφειλε. ἐν δ' αὖτε
 Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προοφειλόμενον
 60 φόρον μετρί τῇσι πόλεσι πάσῃσι. Συμφέρονται δὲ καὶ
 τάδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι· οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ
 αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρῴας τέχνας
 καὶ αὐλητῆς τε αὐλητέῳ γίνεται καὶ μάγειρος μαγείρῳ
 καὶ κῆρυξ κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι
 ἄλλοι σφέας παρακληῖουσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτε-
 λέουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.
- 61 ΤΟΤΕ δὲ τὸν Κλεομένεα ἑόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ καὶ
 κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προεργαζόμενον ὁ Δημόκριτος
 διέβαλε, οὐκ Αἰγινήτεων οὕτω κηδόμενος, ὥς φθόνῳ καὶ
 ἄγῃ χρεόμενος. Κλεομένης δὲ νουστήσας ἀπ' Αἰγίνης ἐβού-
 λευε τὸν Δημόκριτον παῦσαι τῆς βασιληΐης, διὰ πρῆγμα
 τοιούδε ἐπίβασιν εἰς αὐτὸν ποιεύμενος· Ἀρίστωνι βασι-
 λεύοντι ἐν Σπάρτῃ καὶ γήμαντι γυναικας δύο παῖδες οὐκ
 ἐγίνοντο. καὶ οὐ γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτων εἶναι
 αἷτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα. ὧδε δὲ γαμέει. ἣν οἱ φί-

λος τῶν Σπαρτιητέων ἀνὴρ, τῷ προσεχίετο τῶν ἀστῶν
 μέλιστα ὁ Ἀρίστων. τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυ-
 νὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν, καὶ ταῦτα
 μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη. ἐοῦσαν γάρ μιν
 τὸ εἶδος φλαύρην ἢ τροφὸς αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ὀλ-
 βίων θυγατέρα καὶ δυσεϊδέα ἐοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ ὀρέουσα
 τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιευμένους, ταῦ-
 τα ἕκαστα μαθοῦσα ἐπιφράζεται τοιαῦδε· ἐφόρεε αὐτὴν
 ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱερὸν· τὸ δ' ἐστὶ ἐν
 τῇ Θεράπνῃ καλυμένη, ὑπερθε τοῦ Φοιβητίου ἱεροῦ· ὅπως
 δὲ ἐνείκειε ἢ τροφὸς, πρὸς τε τῷ γάλμα ἴστα καὶ ἔλλισετο
 τὴν θεὸν ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δὴ
 κοτε ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται ἐπι-
 φανῆναι, ἐπιφανεῖσαν δὲ ἐπείρεσθαι μιν, ὃ τι φέρει ἐν
 τῇ ἀγκάλῃ, καὶ τὴν φράσαι, ὥς παιδίον φορεῖ· τὴν δὲ
 κελεύσαι οἱ δέξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπειρησθαι γάρ οἱ
 ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι· τὴν δὲ πάντως
 ἑωυτῇ κελεύειν ἐπιδέξαι· ὀρέουσαν δὲ τὴν γυναῖκα περὶ
 πολλοῦ ποιευμένην ἰδέσθαι, οὕτω δὴ τὴν τροφὸν δέξαι
 τὸ παιδίον· τὴν δὲ καταψῶσαν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν
 εἶπαι, ὥς καλλιστεύσει πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναι-
 κῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύτης τῆς ἡμέρης μεταπεσεῖν τὸ εἶδος.
 γαμέει δὲ δὴ μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην Ἀγῆτος ὁ
 Ἀλκείδεω, οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος. Τὸν δὲ Ἀρί- 62
 στωνα ἐκνίξε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως· μηχανᾶ-
 ται δὴ τοιαῦδε· αὐτὸς τε τῷ ἐταίρῳ, τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὐτῇ,
 ὑποδέκεται δωτήνην δώσειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἔν, τὸ
 ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος ἔληται, καὶ τὸν ἐταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε
 ὡσαύτως τὴν ὁμοίην διδόναι. ὁ δὲ οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ
 τῇ γυναικί, ὀρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καται-
 νείει ταῦτα· ἐπὶ τούτοισι δὲ ὄρκους ἐπήλασαν. μετὰ δὲ
 αὐτὸς τε ὁ Ἀρίστων ἔδωκε τοῦτο, ὃ τι δὴ ἦν, τὸ εἴλετο

- τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγριος, καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἐταίρου τὴν γυναικα ἐπειρᾶτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ πλὴν τοῦ του μούνου τὰ ἄλλα ἔφη καταινέσαι. ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε ὄρκῳ καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ ἀπείει ἀπά-
 63 γεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο γυναικα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἀποπεμφάμενος, ἐν δὲ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μηνας ἡ γυνὴ αὐτῇ τίκτει τοῦτον δὴ τὸν Δημάρητον. καὶ τίς οἱ τῶν οἰκετέων ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων ἐξαγγέλλει, ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ ἐπιστάμενός τε τὸν χρόνον, τῷ ἡγάγετο τὴν γυναικα, καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλόμενος τοὺς μῆ-
 νας εἶπε ἀπομόσας· Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη· τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι, πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποίησαντο τὸ παραν-
 τίκα, ὁ δὲ παῖς αὔξετο, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστα οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὖνομα ἔθετο διὰ τόδε· πρότερον τούτων πανδημεὶ Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι,
 ὥς ἀνδρὶ εὐδοκίμεοντι διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἀρὴν ἐποίησαντο παῖδα γενέ-
 σθαι· διὰ τοῦτο μὲν οἱ τὸ οὖνομα Δημάρητος ἐτέθη.
 64 Χρόνου δὲ προϊόντος Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληίην. ἔδεε δὲ, ὥς οἶκε, ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληΐης, δι' ἃ Κλεομένει διεβλήθη μεγάλως πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἐλευσίνος καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ'
 65 Αἰγινήτων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος. Ὁρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης συντίθεται Λευ-
 χίδῃ τῷ Μενάρχει τοῦ Ἄγριος, ἔδντι οἰκίῃς τῆς αὐτῆς Δη-
 μαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἦν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλέα ἀντὶ Δη-
 μαρήτου, ἔψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γεγονώς διὰ πρῆγμα τοι-

οὐδε ἄρμολαμένον Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος
 τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας
 ἀποστερέει Λευτυχίδην τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν
 Πέρκαλον ἀρπάσας καὶ σχὼν γυναῖκα· κατὰ τοῦτο μὲν
 τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἐχθρὴ ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγερόνεε, τότε
 δὲ ἐκ τῆς Κλεομένηος προθυμίας ὁ Λευτυχίδης κατόμνυ-
 ται Δημαρήτου, φᾶς αὐτὸν οὐκ ἰκνευμένως βασιλεύειν
 Σπαρτιητέων, οὐκ ἔοντα παῖδα Ἀρίστωνος. μετὰ δὲ τὴν
 κατωμοσίην ἐδίωκε ἀνασώζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος, τὸ εἶπε
 Ἀρίστων τότε, ὅτε οἱ ἐξήγγειλε ὁ οἰκέτης παῖδα γερονέ-
 ναι, ὁ δὲ συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας ἀπώμοσε, φᾶς οὐκ
 ἔωτοῦ[μιν] εἶναι. τούτου δὲ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ
 Λευτυχίδης ἀπέφαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος
 γεγονότα οὔτε ἰκνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς
 ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος ἐκείνους, οἳ τότε ἔτυχον
 πάριδροί τε ἔοντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος.
 Τέλος δὲ ἔόντων περὶ αὐτῶν νεικέων ἔδοξε Σπαρτιήτησι 66
 ἐπιέρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, εἰ Ἀρίστωνος
 εἴη παῖς ὁ Δημάρητος. ἀνοίστου δὲ γενομένου ἐκ προ-
 νοίης τῆς Κλεομένηος ἐς τὴν Πυθίην ἐνθαῦτα προσποι-
 ἔται Κλεομένης Κόβωνα τὸν Ἀριστοφάντον, ἄνδρα ἐν
 Δελφοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον, ὁ δὲ Κόβων Περίαλ-
 λαν τὴν πρόμαντιν ἀναπείθει τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέ-
 γεσθαι λέγειν. οὕτω δὲ ἡ Πυθίη ἐπειρωτῶντων τῶν θεο-
 πρόπων ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα.
 ὑστέρω μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κό-
 βων τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν καὶ Περίαλλα ἡ πρόμαντις
 ἐπαύθη τῆς τιμῆς. Κατὰ μὲν δὲ τὴν Δημαρήτου κατά- 67
 παυσιν τῆς βασιλείης οὕτω ἐγένετο, ἔφυγε δὲ Δημάρη-
 τος ἐκ Σπάρτης ἐς Μῆδους ἐκ τοιοῦδε οὐεῖδος· μετὰ τῆς
 βασιλείης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἤρχε αἰρεθεὶς
 ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὲ γυμνοπαιδίαι, θηωμένου δὲ τοῦ Δη-

μαρήτου ὁ Δευτυχίδης, γεγωνὺς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς ἀντ'
 ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λάσθῃ
 εἰρώτα τὸν Δημάρητον, ὁκοῖόν τι εἴη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ
 βασιλεύειν· ὁ δὲ ἀλγήσας τῷ ἐπειρωτήματι εἶπε φᾶς αὐ-
 τὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρησθαι, ἐκείνουν δὲ οὐ, τὴν
 μέντοι ἐπειρώτησιν ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἢ
 μυρίης κακότητος ἢ μυρίης εὐδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἶπας
 καὶ κατακαλυψάμενος ἦλθε ἐκ τοῦ θεήτρον ἐς τὰ ἑωυτοῦ
 οἰκία, αὐτίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθνε τῷ Διὶ βοῦν,
 68 θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐκάλεσε. Ἀπικομένη δὲ τῇ μητρὶ
 ἐσθλὴς ἐς τὰς χεῖρας οἱ τῶν σπλάγχχνων κατικέτενε λέγων
 τοιαῦτα· ὦ μήτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος
 ἱκετεύω καὶ τοῦ ἐρκείου Διὸς τοῦδε φράσαι μοι τὴν ἀλη-
 θείην, τίς μεν ἐστὶ πατήρ ὀρθῶ λόγῳ. Δευτυχίδης μὲν
 γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων κνέουσάν σε ἐκ τοῦ προ-
 τέρου ἀνδρὸς οὕτω ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστων, οἱ δὲ καὶ τὸν
 ματαιότερον λόγον λέγοντες φασὶ σε ἐλθεῖν παρὰ τῶν
 οἰκετέων τὸν ὀνοφορβόν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα.
 ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι τῶν θεῶν εἰπεῖν τὸ ἀληθές· οὔτε
 γὰρ, εἴ περ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ πε-
 ποίηκας, μετὰ πολλέων δὲ, ὅ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ,
 ὥς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν γὰρ
 69 ἂν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας. Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε,
 ἢ δὲ ἀμείβετο τοισίδε. ὦ παῖ, ἐπεὶ τέ με λιτῇσι μετέρχεαι
 εἰπεῖν τὴν ἀληθείην, πᾶν ἐς σὲ κατειρήσεται τῶληθές. ὥς
 με ἡγάγετο Ἀρίστων ἐς ἑωυτοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώ-
 τῆς ἦλθέ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι, συνευνηθὲν δὲ
 τοὺς στεφάνους, τοὺς εἶχε, ἐμοὶ περιετίθει. καὶ τὸ μὲν
 οἰχώκεε, ἦκε δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων. ὥς δέ με εἶδε ἔχου-
 σαν στεφάνους, εἰρώτα, τίς εἴη ὅ μοι δοῦς· ἐγὼ δὲ ἐφά-
 μην ἐκείνουν· ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο· ἐγὼ δὲ κατωμνύμην,
 φαμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιεῖν ἀπαρνεύμενον· ὀλίγῳ

γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συννευνηθέντα δοῦναί μοι
 τοὺς στεφάνους. ὁρέων δέ με κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων
 ἔμαθε, ὡς θεῖον εἶη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν οἱ στέφα-
 νοι ἐφάνησαν ἔοντες ἐκ τοῦ ἥρωϊου τοῦ παρὰ τῆσι θύ-
 ρησι τῆσι αὐλείησι ἰδρυμένου, τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου,
 τοῦτο δὲ οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον εἶ-
 ναι. οὕτω δὴ, ὦ παῖ, ἔχεις πᾶν, ὅσον τι καὶ βούλει
 πυθέσθαι. ἡ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας, καὶ τοι
 πατήρ ἐστι Ἀστράβακος ὁ ἥρωας, ἡ Ἀρίστων· ἐν γὰρ σε
 τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναιρέομαι. τῇ δέ σε μάλιστα κατάπτου-
 νται οἱ ἔχθροί, λέγοντες, ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ
 σὺ ἡγγέλθης γεγεννημένος, πολλῶν ἀκούνων οὐ φή-
 σεις σε ἑωυτοῦ εἶναι, τὸν χρόνον γὰρ, τοὺς δέκα μῆνας,
 οὐδέκω ἐξήκειν, ἀνδρείη τῶν τοιούτων ἐκεῖνος τοῦτο ἀπ-
 ἔρριψε τὸ ἔπος. τίκτουσι γὰρ γυναῖκες καὶ ἐννεάμηνα καὶ
 ἐπτάμηνα, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ
 δὲ σέ, ὦ παῖ, ἐπτάμηνον ἔτεκον. ἐγνώ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ
 Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον, ὡς ἀγνοίῃ τὸ ἔπος ἐκ-
 βάλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεων-
 τοῦ μὴ δέκεο· τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκουας. ἐκ δὲ
 ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέγουσι
 τίκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας. Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε, ὁ 70
 δὲ πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο καὶ ἐπόδια λαβὼν ἐπορεύετο
 εἰς Ἥλιν, τῷ λόγῳ φᾶς, ὡς εἰς Λελφοὺς χρησόμενος τῷ
 χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑποτοπηθέντες
 Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν ἐδίωκον. καὶ κως ἔφθῃ
 εἰς Ζάκυνθον διαβάς ὁ Δημάρητος ἐκ τῆς Ἥλιδος. ἐπιδια-
 βάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τε ἄπτοντο καὶ τοὺς
 θεράποντας αὐτὸν ἀπαιροῦνται. μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδί-
 досαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐνθεῦτεν διαβαίνει εἰς τὴν
 Ἀσίην παρὰ βασιλέα Λαρεῖον. ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν
 μεγαλωστί καὶ γῆν τε καὶ πόλιν ἔδωκε. οὕτω ἀπίνετο εἰς

τὴν Ἀσίην Δημάρητος καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ, ἅλ-
λα τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισι τε καὶ γνώμησι ἀπο-
λαμπρυνθεῖς, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενο
τεθρίππῳ προσέβαλε, μῦθος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γε-
νομένων βασιλέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.

- 71 Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος Δημαρήτου καταπαν-
θέντος διεδέξατο τὴν βασιληίην. καὶ οἱ γίνεται παῖς Ζευ-
ξίδημος, τὸν δὴ Κυνίσκον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων ἐκά-
λεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης· προ-
Λευτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λευ-
τυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξιδήμου γαμέει δευτέρην γυ-
ναῖκα Εὐρυδάμην, ἐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεήν, Δια-
κτορίδεω δὲ θυγατέρα, ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γίνεται οὐ-
δὲν, θυγάτηρ δὲ Λαμπιτῶ, τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου
- 72 γαμέει δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω. Οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυ-
χίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δη-
μαρήτῳ ἐξέτισε· ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσα-
λίην, παρεὸν δὲ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι ἐδώρο
δόκησε ἀργύριον πολλόν. ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἀλοῦς αὐτοῦ
ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπικατήμενος χειρὶδι πλὴν ἀργυρίου
ἔφυγε ἐκ Σπάρτης ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεῖς, καὶ τὰ οἰ-
κία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην καὶ ἐτελεύτησεν
ἐν ταύτῃ.
- 73 Ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον, τότε δὲ ὡς
τῷ Κλεομένει εὐοδώθη τὸ ἐς τὸν Δημάρητον πρῆγμα
αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδην ἦγε ἐπὶ τοὺς Αἰγινῆτας
δεινόν τινά σφι ἔγκοτον διὰ τὸν προπηλακισμόν ἔχων
οὕτω δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων
ἠκόντων ἐπ' αὐτοὺς ἐδικαλευν ἐτι ἀντιβαίνειν, ἐκείνοι
τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστοι
ἀξιόους καὶ πλούτῳ καὶ γένει ἥγον, καὶ ἄλλους καὶ δὴ κα-
Κρίον τε τὸν Πολυκρίτου καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκρά-

τεος, οἳ περ εἶχον μέγιστον κράτος· ἀγαρόντες δέ σφεας
 ἐς [γῆν] τὴν Ἀττικὴν παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς
 ἐχθίστους Αἰγινήτησι Ἀθηναίους. Μετὰ δὲ ταῦτα Κλεο- 74
 μένεα ἐπάλιστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάφω-
 τον δαίμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσα-
 λίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην νεώτερα
 ἐπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκαάδας ἐπὶ τῇ Σπάρ-
 τη, ἄλλους τε ὄρκους προσάγων σφι ἣ μὲν ἔψεσθαι σφεας
 αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγήται, καὶ δὴ καὶ ἐς Νῶνακριν πόλιν πρό-
 θυμος ἦν τῶν Ἀρκαάδων τοὺς προεστέωτας ἀγινέων ἐξ-
 ορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶ-
 ναι ὑπ' Ἀρκαάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ, καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιούδε
 τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης στάζει ἐς ἄγκος,
 τὸ δὲ ἄγκος αἵμασις τις περιθεῖν κύκλος. ἡ δὲ Νῶνα-
 κρις, ἐν τῇ ἣ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς
 Ἀρκαδίας πρὸς Φενεῶ. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεο- 75
 μένεα ταῦτα πρήσσοντα κατήγον αὐτὸν δειδαντες ἐπὶ
 τοῖσι ἀντοῖσι ἐς Σπάρτην, τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. κατ-
 ελθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίῃ νοῦσος, ἐόντα
 καὶ πρότερον ὑπομαργότερον· ὅπως γάρ τεφ' ἐντύχοι
 Σπαρτιητέων, ἐνέχρανε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον.
 ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα καὶ παραφρονήσαντα ἔδησαν οἱ
 προσήκοντες ἐν ξύλῳ· ὁ δὲ δεθεὶς τὸν φύλακον μουνω-
 θέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων αἶτεε μάχαιραν, οὐ βουλομένου
 δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι ἠπείλεε τὰ μιν λυθεῖς
 ποιήσει, ἐς ὃ δεισας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλακος (ἦν γὰρ τῶν
 τις εἰλωτέων) διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλα-
 βὼν τὸν σίδηρον ἤρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώ-
 μενος· ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας προέβαινε
 ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς, ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἐς τε
 τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας, ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπὶκετο
 καὶ ταύτην καταχορδεύων ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ, ὥς

- μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέ-
 γνωσε τὰ περὶ Δημάρητον γενόμενα λέγειν, ὥς δὲ Ἀθη-
 ναῖοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσίνα ἐσβαλὼν ἔκειρε τὸ τέ-
 μενος τῶν θεῶν, ὥς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱεροῦ αὐτῶν τοῦ
 Ἄργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης κατα-
 γινέων κατέκοπτε καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐν-
 76 ἔφησε. Κλεομένει γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι ἐχρή-
 σθη Ἄργος αἰρήσειν. ἐπεὶ τε δὲ Σπαρτιήτας ὄρων ἀπί-
 κτο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασίνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ τῆς
 Στυμφηλίδος λίμνης (τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα
 ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἄργει, τὸ ἐνθεῦτεν
 δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων Ἐρασίνον καλέεσθαι),
 ἀπικόμενος δ' ὧν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον
 ἐσφαγιάζετο αὐτῷ. καὶ οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλίρει δια-
 βαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασίνου οὐ προδι-
 δόντος τοὺς πολιήτας, Ἀργεῖους μέντοι οὐδ' ὥς χαιρή-
 σειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας τὴν στρατιὴν κατή-
 γαγε ἐς Θυρέην, σφαγιάσάμενος δὲ τῇ θαλάσῃ ταῦρον
 πλοίοισι σφεας ἤγαγε ἐς τε τὴν Τιρυνθίην χώραν καὶ
 77 Ναυπλίην. Ἀργεῖοι δ' ἐβοήθηον πυνθανόμενοι ταῦτα
 ἐπὶ θάλασσαν. ὥς δὲ ἄρχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τιρυνθος,
 χώρα δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται ἡ Σήπεια οὔνομα, μεταίχμιον
 οὐ μέγα ἀπολιπόντες ἔξοντο ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι.
 ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην
 οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἰρεθέωσι. καὶ γὰρ δὴ σφι
 ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ἐπίκοινα
 ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοις τε καὶ Μιλησίοις, λέγον ὥδε·
 Ἄλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα
 Ἐξελάσῃ καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
 Πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφείας τότε θήσει.
 Ὡς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπεσσομένων ἀνθρώπων·
 Δεινὸς ὄφρις τριέλικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθεῖς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον πα-
 ρείχε. καὶ δὴ σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κῆρυκι τῶν πολε-
 μίων χρᾶσθαι, δόξαν δὲ σφι ἐπόλευν τοιόνδε· ὅπως ὁ
 Σπαρτιήτης κῆρυξ προσημαίνει τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποί-
 ουν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὸ αὐτὸ τοῦτο. Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομέ- 78
 νης ποιεῦντας τοὺς Ἀργεῖους ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κῆρυξ
 σημήνειε, παραγγέλλει σφι, ὅταν σημήνη ὁ κῆρυξ ποιέ-
 σθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χωρέειν ἐς τοὺς
 Ἀργεῖους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαι-
 μονίων· ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ
 τοῦ κηρύγματος ἐπεκίετο, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν
 αὐτῶν, πολλῶ δ' ἐτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου κα-
 ταφυγόντας περιζώμενοι ἐφύλασσαν. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ 79
 Κλεομένης ἐπόλεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας καὶ
 πυνθανόμενος τοῦτων ἐξεκάλει πέμπων κῆρυκα, οὐνο-
 μαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀπεργμένους,
 ἐξεκάλει δὲ φᾶς αὐτῶν ἔχειν τὰ ἄποινα· ἄποινα δὲ ἐστὶ
 Πελοποννησίοισι δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχ-
 μάλωτον ἐκτίνειν. κατὰ πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργείων
 ὡς ἐκάστους ἐκκαλεύμενος ὁ Κλεομένης ἐκτείνει. ταῦτα
 δὲ πως γινόμενα ἐλελήθее τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τε-
 μένει· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος οὐκ ὥρων οἱ
 ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὅ τι ἔπρασσον, πρὶν γε δὴ αὐτῶν τις
 ἀναβὰς ἐπὶ δένδρεον κατεῖδε τὸ ποιεύμενον. οὐκ ὦν δὴ
 ἐτι καλεόμενοι ἐξήϊσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέ- 80
 λευε πάντα τινὰ τῶν εἰλωτέων περινέειν ὕλην τὸ ἄλσος,
 τῶν δὲ πειθομένων ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἦδη
 ἐπείρετο τῶν τινὰ αὐτομόλων, τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος,
 ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι· ὁ δὲ ὡς ἤκουσε, ἀναστενάζας μέγα
 εἶπε· ὦ Ἄπολλον χρηστήριε, ἡ μεγάλας με ἠπάτηκας
 φάμενος Ἄργος αἰρήσειν· συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ
 χρηστήριον. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλέω 81

στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην, χιλίους δὲ αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστεάς ἦε ἐς τὸ Ἡραίον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὁ ἱεὺς ἀπηγόρευε, φάς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱερεῖα ἐκέλευε τοὺς εἰλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπαγαγόντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσσε· ποιήσας δὲ ταῦτα ἀπ-
82 ἦε ἐς τὴν Σπάρτην. Νοστήσαντα δὲ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, φάμενοι μιν θωροδοκῆσαντα οὐκ ἐλεῖν τὸ Ἄργος, παρεὼν εὐπετέως μιν ἐλεῖν. ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων, ἔχω σαφηνέως εἶπαι, ἔλεξε δ' ὧν φάμενος, ἐπεὶ τε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱερὸν εἴλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ· πρὸς αὐτὰ ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρὶν γε δὴ ἱεροῖσι χρήσῃται καὶ μάθῃ, εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδόι εἴτε οἱ ἐμποδῶν ἔσθῃ· καλλιρενμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι, μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκίην, ὅτι οὐκ αἰρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξ-
ἐλάμψε, αἰρέειν ἂν κατ' ἄκρης τὴν πόλιν, ἐκ τῶν στηθέων δὲ λάμψαντος πᾶν οἱ πεποιῆσθαι, ὅσων ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων πιστὰ τε καὶ οἰκῶτα ἔδοκε Σπαρτιήτησι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκον-
83 τας. Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχηρώθη οὕτω, ὥστε οἱ δοῦλοι αὐτῶν ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα ἄρχοντές τε καὶ διέπον-
τες, ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτ' ἐσφείας οὗτοι ἀνακτώμενοι ὀπίσω ἐς ἑωντοὺς το Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους, ἔπειτεν δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἑὸν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίας· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότῃσι. ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

Ἀργεῖοι μὲν νῦν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μανέντα ἀπο- 84
 λείσθαι κακῶς, αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆται φασι ἐκ δαιμονίου
 μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαν-
 τὰ μιν ἀκρητοπότην γενέσθαι καὶ ἐκ τούτου μανῆναι.
 Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεὶ τέ σφι Λαρείου ἐσβαλεῖν
 ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα μεμονῆναι μιν τίσασθαι, πέμ-
 φοντας δὲ ἐς Σπάρτην συμμαχίην τε ποιέεσθαι, καὶ συν-
 τίθεσθαι, ὥς χρεῶν εἴη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ
 Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας
 δὲ τοὺς Σπαρτιῆτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὁρμεομένους
 ἀναβαίνειν καὶ ἐπειτεν ἐς τὸ αὐτὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένεα δὲ
 λέγουσι ἡκόντων τῶν Σκυθῶν ἐπὶ ταῦτα ὁμιλέειν σφι
 μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου μαθεῖν
 τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν· ἐκ τούτου δὲ μανῆναί
 μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἐκ τε τοῦ, ὥς αὐτοὶ λέγουσι,
 ἐπεὶ ζωρότερον βούλωνται πιεῖν, Ἐπισκύθισον λέγου-
 σι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι·
 ἡμεῖς δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρτήρ ἐκ-
 τίσαι.

Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὥς ἐπύθοντο Αἰγι- 85
 νῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους
 Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Αἰ-
 κεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες ἔγνωσαν περι-
 υβρίσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω, καὶ μιν κατέκριναν
 ἐκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἰγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομέ-
 νων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινήτων τὸν
 Λευτυχίδην εἰπέ σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ
 Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ· Τί βούλεσθε ποιέειν, ἄνδρες Αἰ-
 γινῆται; τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἐκδοτον γενόμε-
 νου ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεόμενοι
 ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅπως ἐξ ὑστέρης μὴ τι ὑμῖν,
 ἢν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώραν

ἐσβάλωσι. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἐσχοντο τὴν
 ἀγωγῆς, ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιῇδε, ἐπισπόμενοι
 Λευτυχίδην ἐς Ἀθήνας ἀποδοῦναι Αἰγινῆτησι τοὺς ὀ
 86 δρας. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἦλθε
 αἰτεε τὴν παραθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσις εἰλκον
 βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἔοντας βασι
 λείας παραθέσθαι καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑ
 1 ρου ἀποδιδόναι. οὐ φαρμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθη
 ναίων ἐλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε· Ὡς Ἀθηναῖοι, ποιέ
 μιν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες π
 έτετε ὅσια, καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τούτων· ὅκοι
 μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνέχθη γενέσθαι περὶ πα
 ραθήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτια
 ται γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τ
 ἀπ' ἐμέο Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδ
 ρα φαρμέν τὰ τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ
 ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης περὶ πάντων, ὅσοι τὴν Λακε
 δαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. συνενειχθήναι
 οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν, ἄνδρα Μιλήσιον
 ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαι οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγον
 προῖσχόμενον τοιαύδε· Εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἦκω δὲ ἐκ
 τῆς Ἰωνίας, Γλαῦκε, δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι. ὥς γὰρ
 δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίαν
 νίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλὸς, ἐμεωντῶν
 ἄλλων ἄνδρων ἐδίδουν καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἢ Ἰωνίαν
 ἢ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἰδρυμένη, καὶ διότι χρ
 ματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας. ταῦτά
 ὦν ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξε μοι τὰ ἡμῶν
 πάσης τῆς οὐσίας ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ, εὖ
 ἐπισταμένῳ, ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σῶα. σὺ
 μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῶξε
 βίων· ὅς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι

Ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξείνος τοσαῦτα ἔλεξε, Γλαῦ- 2
 κος δὲ ἐδέξατο τὴν παραθήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ.
 χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τοῦ-
 του τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες, ἐλθόντες δὲ
 ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπ-
 αίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος
 τοιάδε· Οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει
 οὐδὲν εἰδέναι τούτων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαι τε ἀνα-
 μνησθεῖς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὁρ-
 θῶς ἀποδοῦναι, καὶ εἰ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι
 Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας· ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλο-
 μαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τούδε. Οἱ μὲν δὴ 3
 Μιλήσιοι συμφορὴν ποιούμενοι ἀπαλλάσσοντο ὥς ἀπ-
 εστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς
 Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστήριῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐ-
 τὸν τὸ χρηστήριον, εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληΐσεται, ἡ Πυ-
 θίη μετέρχεται τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·

Γλαῦκ' Ἐπικυδεῖδη, τὸ μὲν ἀντίκα κέρδιον οὕτως,
 Ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληΐσασθαι.

Ὅρνυ', ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὖορκον μένει ἄνδρα.
 Ἀλλ' Ὅρκου πάς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἐπὶ χεῖρες,
 Οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πάσαν
 Συμμάσφας ὀλέσει γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.

Ἄνδρὸς δ' εὖορκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραι-
 τέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν δηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πει-
 ρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦ- 4
 κος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀπο-
 δοῖσθαι τὰ χρήματα. τοῦ δὲ εἵνεκεν ὁ λόγος ὅδε, ὥς
 Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται· Γλαύ-
 κου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν οὔτ' ἰστίη οὐδεμία
 νομιζομένη εἶναι Γλαύκου, ἐκτέτριπταί τε πρόοριζος ἐκ

Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παραθή-
 κης ἄλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι. Αὐτυχίδης μὲν
 εἶπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουν οἱ Ἀθηναῖοι,
 87 ἀπαλλάσσετο, οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδι-
 κημάτων δοῦναι δίκας, τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν Θη-
 βαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι
 Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιούντες ἀδικέεσθαι, ὥς τιμωρησόμενοι
 τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο. καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι
 Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχίσαντες ὦν τὴν
 θεωρίδα νέα εἶλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθη-
 88 ναίων, λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ
 παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ
 οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτησι. καὶ ἦν γὰρ Νι-
 κόδρομος Κνοῖδου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκι-
 μος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτησι προτέρην
 ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθη-
 ναίους ἀναρτημένους ἐρδεῖν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθε-
 ται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέ-
 ρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκεῖνους ἐς τὴν ἡκεῖν δεήσει βοη-
 θεύοντας. μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ συνεθήκατο
 Ἀθηναίοισι ὁ Νικόδρομος τὴν παλαιὴν καλεομένην πό-
 89 λιν, Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραρίνονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυ-
 χον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητέων συμβα-
 λείν. ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσθαι σφι νέας, ἐν
 τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορινθιοί, ἦσαν γὰρ
 σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι
 διδοῦσι δεομένοισι εἰκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους
 ἀποδόμενοι· δωτήνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἔξην δοῦναι.
 ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὰς σφετέρας,
 πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἀπάσας, ἐπλωον ἐπὶ
 τὴν Αἰγίαν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρη μὴ τῆς συγκειμένης.
 90 Νικόδρομος δὲ, ὥς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρ-

γίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρῆσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης,
 σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἔσποντο, τοῖσι
 Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδωσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρ-
 μεόμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας.
 ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον γίνετο, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες 91
 ἱπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ ἐπεκράτη-
 σαν, καὶ ἐπειτὲν σφείας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες.
 ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγρος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ
 οἶοι τε γίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἐφθησαν ἐκπε-
 σόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἢ σφι ἴλεων γενέσθαι τὴν
 θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωορήσαντες ἐξῆ-
 γον ὡς ἀπολέοντες, εἰς δέ τις τούτων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ
 καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Διμήτρος θεσμοφόρου, ἐπι-
 λαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἶχετο. οἱ δὲ ἐπεὶ τέ μιν
 ἀποσπάσαι οὐκ οἶοι τε ἀπέλκοντες γίνοντο, ἀποκόψαν-
 τες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω, χεῖρες δὲ ἐκεῖναι ἐμπε-
 φνυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστήρσι. Ταῦτα μὲν νυν σφείας 92
 αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἦκουσι
 ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα, ἐσσωθέντες δὲ τῇ ναυ-
 μαχίῃ ἐπεκαλέοντο τοὺς αὐτοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους.
 καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθεύουσι, μεμφόμενοι, ὅτι
 Αἰγινᾶται νέες ἀνάγκη λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον
 τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώραν καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμο-
 νίοισι· συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνιέων νεῶν ἄν-
 δρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπε-
 βλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἑκατέ-
 ρους. Σικυῶνιοι μὲν νυν συγγινόντες ἀδικῆσαι ὁμολό-
 γησαν ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες ἀξήμιοι εἶναι, Αἰγινῆ-
 ται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο, ἥσαν τε αὐθαδέστεροι. διὰ
 δὴ ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδείς Ἀρ-
 γείων ἐτι ἐβοήθεε, ἐθέλοντα δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐ-
 τοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τού-

των οἱ πλεῖνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελείντησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μονιμομαχίην ἐπασκέων τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δε-
 93 κελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν, καὶ σφεων νέας τέσσαρας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον.

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινή-
 94 τας, ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἔωυτοῦ ἐποίει ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνήσθαι μιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Πεισιστρατιδῶν προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος ταύτης ἐχόμενης τῆς προφάσις καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαίνῳς πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύνει τῆς στρατηγίης, ἄλλους δὲ στρατηγούς ἀποδέξας ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἑρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δαίτην τε ἔοντα Μῆδον γένος καὶ Ἀρταφέρνηα τὸν Ἀρταφέρνηος παῖδα, ἀδελφιδέον ἔωυτοῦ· ἐντε-
 95 ἥλμενος δὲ ἀπέπεμπε ἑξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἑρέτριαν ἀγαγεῖν ἔωυτῷ ἐς ὕψιν τὰ ἀνδράποδα. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδῖον, ἅμα ἄγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευόμενοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἐκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἵππαυοι νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτει προεῖπε τοῖσι ἔωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἐτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἐπλωον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἡπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺν τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμημένοι παρὰ τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήδων τὸν πλόον ἐποιεῦν-

το, ὅς μὲν ἔμοι δοκέειν, δειδαντες μάλιστα τὸν περίπλοον
 τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτει ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κο-
 μιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος σφέας
 ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἄλοῦσα. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου 96
 πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύ-
 τῃ γὰρ δὴ πρώτην ἐπέιχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι),
 μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὖρεα οἴ-
 χοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραπο-
 δισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱερὰ
 καὶ τὴν πόλιν, ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους
 ἐκινήγοντο. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Ἀῆλίοι ἐκ- 97
 λιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Ἀῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆ-
 νον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλυνούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας
 οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ
 πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ, αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ᾗσαν οἱ Ἀῆ-
 λιοι, πέμπων κήρυκα ἡγόρευέ σφι τάδε· Ἄνδρες ἱεοὶ, τί
 φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ;
 ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καὶ μοι ἐκ βα-
 σιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο,
 ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς
 οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἅπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν
 καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε. Ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι
 Ἀηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανή- 98
 σας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιή-
 σας ἐπλῶσε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα
 ἡγόμενος καὶ Ἰωνας καὶ Αἰολέας, μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦ-
 τεν ἔξαναχθέντα Ἀῆλος ἐκινήθη, ὥς ἔλεγον Ἀῆλιοι, καὶ
 πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σείσθαισα. καὶ τοῦτο μὲν
 κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν
 ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω
 τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τούτων
 ἐπεξῆς γενεῶν ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἰκοσι

ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμούντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν εἶναι ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε·

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ εἶναι.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρείος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήτος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήτος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἑλληνες καλέοιεν]. Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆειραν ἐκ τῆς Δήλου, προσίσχον πρὸς τὰς νήσους, ἐνθεύτεν δὲ στρατιὴν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλώοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον (οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδονσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἀστυγείτουσας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ᾧ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἐρετριεῖς δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλώουσιν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώραν, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ιδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τούτων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουνσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλ-

λάσσεσθαι σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνη συμβουλευσάντι πείθονται. Καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον 101 σφέας αὐτοὺς, οἱ δὲ Πέρσαι πλώοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἑρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ἐς ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἑρετριεῖς ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλὴν, εἰ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τεῖχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεὶ τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἐπιπτον ἐπὶ ἑξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων, τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβὸς τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέω, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδούσι τοῖσι Πέρσησι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἡνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς. Χειρωσάμενοι δὲ 102 τὴν Ἑρετρίαν καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλωον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν, τὰ καὶ τοὺς Ἑρετριεῖς ἐποίησαν, καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθῶν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιπνεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἑρετρικῆς, ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἰπλῆς ὁ Πεισιστράτου. Ἀθηναῖοι 103 δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθειον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δὲ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρευ κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισιστράτου τὸν Ἴπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίπῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τῶντ' ὅξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι

νικῶν παραδίδοι Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι, καὶ τῇ νίκῃν παρὲς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος καὶ μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήϊον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαιπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ, καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφεται αὐταὶ αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἥδη τῶντὸ τοῦτο Εὐαγόρεω Ἀάκωνος, πλέω δὲ τούτων οὐδαμαί. Ὁ μὲν δὲ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τῆνικαῦτα παρὰ τῷ πατρὶ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοῦνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδης.

- 104 Οὗτος δὲ ὢν τότε ὁ Μιλτιάδης ἦκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον ἐστρατήγεε Ἀθηναίων· ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἰμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλέα, ἅμα δὲ ἐκφυγόντ'· τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη τὸ ἐνθευτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἰρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

- 105 Καὶ πρῶτα μὲν ἰόντες ἐτι ἐν τῷ ἄστει οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπονσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναίων μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελειώντα, τῷ δὲ, ὥς αὐτὸς τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὗρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πάν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοῦνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πάνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι

διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται, ἔντος ἐν-
 νόου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησί-
 μου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἔσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι
 καταστάντων σφίσι εὐ' ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες
 εἶναι ἀληθέα ἰδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς ἱρὸν, καὶ
 πῦτόν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέησι καὶ λαμ-
 πάδι ἱλάσκονται. Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν 106
 ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φα-
 νῆναι, δευτεραῶς ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄσπεος ἦν ἐν Σπάρ-
 τη, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· ὦ Λακεδαι-
 μόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ
 περιθεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἑλλήσι δουλοσύνη
 περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἑρέ-
 τριά τε ἡνδραπόδισται καὶ πῶλι λογίμῃ ἡ Ἑλλὰς γέγονε
 ἀσθενεστέρα. Ὁ μὲν δὴ σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελλε,
 τοῖσι δὲ ἔαδε μὲν βοηθῆειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δὲ σφι
 ἦν τὸ παραντία ποιέειν ταῦτα οὐ βουλομένοισι λύειν
 τὸν νόμον· ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτη
 δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν μὴ οὐ πλήρους ἔντος τοῦ
 κύκλου. οὗτοι μὲν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον, τοῖσι δὲ 107
 βαρβάροισι κατηγέτο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μα-
 ραθῶνα, τῆς παροιχομένης νυκτὸς ὅψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ
 τοιγύδε· ἰδόκεε ὁ Ἰππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνευνη-
 θῆναι. συνεβάλετο ὧν ἐκ τοῦ οὐνείρου κατελθὼν ἐς τὰς
 Ἀθήνας καὶ ἀνασώσάμενος τὴν ἀρχὴν τελευτήσῃεν ἐν τῇ
 ἑωυτοῦ γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὀψιος συνεβάλετο ταῦτα,
 τότε δὲ κατηγεδόμενος τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἑρε-
 τρίας ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέαν, καλεομένην
 δὲ Αἰγίλειαν, τοῦτο δὲ καταγομένης ἐς τὸν Μαραθῶνα
 τὰς νέας ὥρμιζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβά-
 ρους διέτασσε. καὶ οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε
 καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε, οἷα δὲ οἱ πρεσβυτέρῳ ἔοντι

τῶν ὁδόντων οἱ πλεῖνες ἐσεύοντο. τούτων ὧν ἓνα τῶν
 ὁδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν
 ψάμμου αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν. ὥς
 οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὁδὼν, ἀναστεινάζας εἶπε πρὸς τοὺς
 παραστάτας· Ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ οὐδέ μιν δι-
 νησόμεθα ὑποχειρὴν ποιήσασθαι· ὁκόσον δὲ τί μοι με-
 108 ρος μετῆν, ὁ ὁδὼν μετέχει. Ἰππίης μὲν δὴ ταύτῃ τῇ
 ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι, Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμέ-
 νοις ἐν τεμένει Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέ-
 πανδημί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖς
 Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, καὶ πόνοους ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀθη-
 ναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναραιρέατο· ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζόμε-
 νοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυ-
 χοῦσι Κλεομένει τε τῷ Ἀναξανδρίδῃ καὶ Λακεδαιμονίοι-
 σι σφέας αὐτοὺς, οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε·
 Ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρῳ τε οἰκέομεν, καὶ ὑμῖν τοιγὰρ τις γιν-
 νοιτ' ἂν ἐπικουρίῃ ψυχρῇ· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐκ
 ἀνδραποδισθέντες ἢ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλευ-
 μεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησι-
 χῶροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι. Ταῦ-
 τα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίαν οὐτ-
 τῶν Πλαταιέων, ὥς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν
 πόνοους συνεστέατας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μὲν νῦν
 Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον, οἱ δὲ οὐκ ἠπίσθησαν
 ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιούντων τοῖσι δυνάδεκα θεοῖσι ἱκε-
 ται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θη-
 βαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλα-
 ταιέας· Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθηον. μελλόντων δὲ συν-
 ἀπτειν μάχην Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον, παρατυχόντες δὲ
 καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὐρίσας
 τὴν χώραν ἐπὶ τοισίδε, ἔαν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς με-
 βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταύ-

τα γνόντες ἀπαλλάσσονται, Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπε-
 θήκαντο Βοιωτοί, ἐπιθέμενοι δὲ ἐσώθησαν τῇ μάχῃ.
 ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν
 Πλαταιεῦσι εἶναι οὐρούς, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσω-
 πὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὐρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιάς
 εἶναι καὶ Ὑσιάς. ἔδωσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιεὺς σφέας αὐ-
 τοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ, ἥκον δὲ τότε ἐς
 Μαραθῶνα βοηθέοντες. Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι 109
 ἐγίνοντο δίχα αἱ γνώμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐόντων συμβάλλ-
 λειν, ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλεῖν,
 τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελευόντων. ὥς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο
 καὶ ἐνίκα ἡ χεῖρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα (ἣν γὰρ ἐν-
 δέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πο-
 λεμαρχεῖν, τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πο-
 λέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι, ἣν τε τότε πολέ-
 μαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος) πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλ-
 τιάδης ἔλεγε τάδε· Ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἐστὶ ἡ κατα-
 δουλώσαι Ἀθήνας, ἡ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα
 λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷα οὐδὲ Ἀρ-
 μόδιός τε καὶ Ἀριστογέλτων λείπουσι. νῦν γὰρ δὴ, ἐξ οὗ
 ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον. καὶ ἦν
 μὲν γε ὑποκύνῃσι τοῖσι Μήδοισι, δέδεκται τὰ πείσονται
 παραδεδομένοι Ἰππῆι, ἣν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις,
 οἷη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολιῶν γενέσθαι. κῶς
 ὦν δὴ ταῦτα οἷά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τοι τού-
 των ἀνήκει τῶν πρηγμάτων τὸ κύρος ἔχειν, νῦν ἐρχομαι
 φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων δέκα δίχα γίνον-
 ται αἱ γνώμαι, τῶν μὲν κελευόντων συμβαλεῖν, τῶν δὲ
 οὐ[συμβαλεῖν]. ἦν μὲν νῦν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαι τινα
 στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασεῖσειν τὰ Ἀθηναίων
 φρονήματα ὥστε μηδίσαι, ἦν δὲ συμβάλωμεν πρὶν τι καὶ
 σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ

- ἴσα νεμόντων οἰοί τε εἶμεν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ
 ταῦτα ὧν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει καὶ ἐκ σέο ἤρτηται· ἥ
 γὰρ σὺ γνώμη τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλεῖ
 θέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἣν δὲ τὴν τῶν
 ἀποσπενδόντων τὴν συμβολὴν ἔλη, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγ
 110 κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία. Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιά
 δης προσκίτᾳ τὸν Καλλίμαχον. προσγενομένης δὲ τοι
 πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ
 οἱ στρατηγοί, τῶν ἢ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὥς ἐκά
 στον αὐτῶν ἐρίνετο πρυτανητῇ τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδης
 παρεδίδουσαν· ὁ δὲ δεκόμενος οὔτι κω συμβολὴν ἐποίεε
 111 το, πρὶν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανητῇ ἐγένετο. Ὡς δὲ ἐς ἐκαῖ
 νον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε Ἀθηναῖοι ὡς
 συμβαλέοντες· τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρ
 χος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθη
 ναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν. ἡγεομένου
 δὲ τούτου ἐξεδέκοντο ὥς ἡριθμέοντο αἱ φυλαὶ, ἐχόμενα
 ἀλλήλων· τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον
 κέρας, Πλαταιέες. ἀπὸ ταύτης γὰρ σφι τῆς μάχης θυσία
 Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ πανηγύριος τὰς ἐν τῇσι πεν
 ταετηρίσι γινομένης κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ Ἀθηναῖος, ἅμ
 112 τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι
 τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐρί
 νετο τοιούδε τι· τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ
 στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐρίνετο ἐπὶ τάξις ὀλί
 γας, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ
 112 κέρας ἐκάτερον ἔρρωτο πλήθει. Ὡς δὲ σφι διετέτακτο
 καὶ τὰ σφάγια ἐρίνετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὥς ἀπέλθουσαν οἱ
 Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στά
 διοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτῶν ἢ ὀκτώ. οἱ δὲ
 Πέρσαι ὀρέοντες δρόμῳ ἐπιόντας παρεσκευάζοντο ὥς δε
 ξόμενοι, μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον καὶ πάγχυ

ὀλεθρίην, ὁρέοντες αὐτοὺς ὀλίγους, καὶ τούτους ὁρόμεν
ἐπειγομένους οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι οὔτε τοξευμά-
των. ταῦτα μὲν νυν οἱ βάρβαροι κατείκαζον, Ἀθηναῖοι
δὲ ἐπεὶ τε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο
ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν ὁρόμεν εἰς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέ-
σχοντο ἐσθιῆτά τε Μηδικὴν ὁρέοντες καὶ τοὺς ἄνδρας ταύ-
την ἐσθιημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ τὸ οὐνομα
τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαγα- 113
θῶνι χρόνος ἐγένετο πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρα-
τοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσῃ τε αὐτοὶ καὶ Σά-
και ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι,
καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον εἰς τὴν μεσόγαιαν, τὸ δὲ κέρας ἐκά-
τερον ἐνίκων Ἀθηναῖοι τε καὶ Πλαταιεῖς. νικῶντες δὲ τὸ
μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων, τοῖσι δὲ
τὸ μέσον ῥήξασι αὐτῶν συναγαγόντες τὰ κέρα ἀμφοτέρω
ἐμάχοντο καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρ-
σῃσι εἶποντο κόπτοντες, εἰς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικό-
μενοι πῦρ τε αἶτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. Καὶ 114
τοῦτο μὲν ἐν τούτῳ τῷ πόντῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος
διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγυθός, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν
στρατηγῶν Στησίλεως ὁ Θρασύλεω, τοῦτο δὲ Κυνέγειρος
ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων
νεῶς, τὴν χεῖρα ἀποκοπεῖς πελέκει πίπτει, τοῦτο δὲ ἄλλοι
Ἀθηναίων πολλοὶ τε καὶ οὐνομαστοί. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν 115
νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι, τῇσι δὲ λοι-
πῇσι οἱ βάρβαροι ἔξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ
τῆς νήσου, ἐν τῇ ἔλιπον, τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀνδράποδα, πε-
ριέπλων Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους
ἀπικόμενοι εἰς τὸ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ
Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι·
τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα

- 116 εἰοῦσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί. Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλων Σού-
νιον, Ἀθηναῖοι δὲ, ὥς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθηον
ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρ-
βάρους ἤκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρα-
κλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Κυ-
νοσάργει. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες
Φαλήρου (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων),
ὑπὲρ τούτου ἀνακωχεύσαντες τὰς νέας ἀπέπλων ὀπίσω
117 ἐς τὴν Ἀσίην. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθα-
νον τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους
ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν ἐνενηκοντα καὶ δύο· ἔπε-
σον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι, συνήνευκε δὲ αὐτόθι θῶν-
μα γενέσθαι τοιόνδε, Ἀθηναίων ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν
Κουφαγόρεω ἐν τῇ συστάσι μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γι-
νόμενον ἀγαθὸν τῶν ὁμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πλη-
γέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα, καὶ τὸ λοιπὸν
τῆς ζῆσς διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἔοντα τυφλόν.
λέγειν δὲ αὐτὸν ἤκουσα περὶ τοῦ πάθεος τοιόνδε τινὰ λό-
γον, ἄνδρα οἱ δοκέειν ὀπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ
γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φᾶσμα τοῦ-
το ἔωντόν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἔωντοῦ παραστάτην
ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.
118 Αἷτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην,
ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ
ἦτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται, ὁ δὲ, ὥς ἡμέρη τάχιστα
ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν, εὐρὼν δὲ ἐν Φοι-
νίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον ἐπυνθάνε-
το, ὁκόθεν σεσυλημένον εἴη· πυνθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ,
ἔπλωε τῇ ἔωντοῦ νηὶ ἐς Αἴηλον. καὶ ἀπύκατο γὰρ τηρι-
καῦτα οἱ Αἴηλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεται τε ἐς
τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Αἴηλοῖσι ἀπα-
ραγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Αἴηλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἐστὶ ἐπὶ

θαλάσση Χαλκίδος καταντίον. Αὐτὸς μὲν δὴ ταῦτα ἐν-
 τειλάμενος ἀπέπλωε, τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Ἀῆλιοι
 οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι' ἐτέων εἰκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ
 ἐκ θεοπροπίου ἐκομίσαντο ἐπὶ Ἀῆλιον. Τοὺς δὲ τῶν Ἑρε- 119
 τριέων ἠνδραποδισμένους Δαῖτις τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὥς
 προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλώοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα.
 βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς
 Ἑρετριέας ἐνειχέ σφι δεινὸν χόλον οἷα ἀρξάντων ἀδικίης
 προτέρων τῶν Ἑρετριέων, ἐπεὶ τε δὲ εἶδὲ σφεας ἀπαχθέν-
 τας παρ' ἑωυτὸν καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἔοντας, ἐποίησε
 κακὸν ἄλλο οὐδὲν, ἀλλὰ σφεας τῆς Κισσίνης χώρας κατὰ-
 κισσε ἐν σταδμῷ ἑωυτοῦ, τῷ οὐνομά ἐστι Ἀρδέρικκα, ἀπὸ
 μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσ-
 σεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος, τὸ παρέχεται τριφασίας
 ἰδέας· καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται
 ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε· ἀντλέεται μὲν κηλωνήϊρ, ἀντὶ δὲ
 γαυλοῦ ἡμῖσιν ἄσκοῦ οἱ προσδέδεται· ὑποτύψας δὲ τούτῳ
 ἀντλέει καὶ ἐπαιτεν ἐργχεί ἐς δεξαμενὴν· ἐκ δὲ ταύτης ἐς
 ἄλλο διαχεόμενον τράπεται τριφασίας ὁδοῦς. καὶ ἡ μὲν
 ἄσφαλτος καὶ οἱ ἄλεις πῆγνυνται παραντίκα, τὸ δὲ ἔλαιον
 συνάγουσι ἐν ἀργηίοισι, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδινά-
 κην· ἔστι δὲ μέλαν καὶ ὀσμὴν παρεχόμενον βαρέαν. Ἐν-
 θαῦτα τοὺς Ἑρετριέας κατοίκισε βασιλεὺς Δαρεῖος, οἱ καὶ
 μέχρι ἐμὸ εἶχον τὴν χώραν ταύτην φυλάσσοντες τὴν ἀρ-
 χαίην γλῶσσαν. Τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑρετριέας ἔσχε οὕτω,
 Λακεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι μετὰ 120
 τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν
 οὕτω, ὥστε τριτατοὶ ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ.
 ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς ἰμείροντο ὅμως θηγή-
 σασθαι τοὺς Μήδους, ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα
 ἐθηήσαντο. μετὰ δὲ αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον
 αὐτῶν ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω.

- 121 Θῶνμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἂν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος ἄσπινδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάροισι τε εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπὸ Ἰππίῃ, οἵτινες μᾶλλον ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππῳ, Ἰππονίκῳ δὲ πατρὶ, φαίνονται μισοτύραννοι ἔόντες. Καλλίης τε γὰρ μῦθος Ἀθηναίων ἀπάντων ἐτόλμα, ὅπως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν Ἀθηνέων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐχθίστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμηχανᾶτο.
- 122 [Καλλίῳ δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γὰρ τὰ προλελεγμένα, ὥς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα, τοῦτο δὲ τὰ ἐν Ὀλυμπίῳ ἐποίησε, Ἰππῳ νικήσας, τεθρίππῳ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος, ἐφανερῶς ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας μερίστησι δαπάνῃσι, τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἐωυτοῦ θυγατέρας εἰούσας τρεῖς οἶός τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ἑραῖαι, ἔδωκε σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἐκείνησί τε ἐχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάντων τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἐωυτῇ ἐκλέξασθαι, ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρὶ.] Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἕσαν τούτου ἦσαν μισοτύραννοι. Θῶνμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσέλεμαι τὴν διαβολὴν, τούτους γε ἀναδέξαι ἄσπινδα, οἵτινες ἔφευγόν τε τὸν πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ Πεισιστρατίδαι τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἢ περ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων, ὥς ἐγὼ κρίνω. οἱ μὲν γὰρ ἐξηγγρίωσαν τοὺς ὑπολοίπους Πεισιστρατιδέων Ἰππαρχὸν ἀποκτείναντες, οὐδὲ τι μᾶλλον ἐπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας, Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἡλευθέρωσαν, εἰ δὲ οὗτοι γε ἀληθέως ἦσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπείσαντες προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς

Ἀθήνας, ὥς μοι πρότερον δεδήλωται. Ἀλλὰ γὰρ ὅσως τι 124
 ἐπιμεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προεδίδουσιν τὴν πα-
 τριδα. οὐ μὲν ὦν ἦσαν σφραγῶν ἄλλοι δοκιμώτεροι ἐν γε
 Ἀθηναίοις ἄνδρες, οὐδ' οἷ μάλλον ἐτετιμέατο. οὕτω
 οὐδὲ λόγος αἰρεῖται ἀναδεχθῆναι ἐκ γε αὖ τούτων ἀσπίδα
 ἐπὶ τοιούτῳ λόγῳ. ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς, καὶ τοῦτο
 οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὅς μέντοι ἦν ὁ ἀνα-
 δέξας, οὐκ ἔχω προσωτέρῳ εἰπεῖν τούτων.

Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμ- 125
 προὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος καὶ αὐτῆς
 Μεγακλέος ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὲν γὰρ
 Ἀλκμαίων ὁ Μεγακλέος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Ἀνδοῖσι παρὰ
 Κροίσου ἀπικνεομένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελ-
 φοῖσι συμπρήκτωρ τε ἐγένετο καὶ συνελάμβανε προθύ-
 μως, καὶ μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν Ἀνδῶν τῶν ἐς τὰ
 χρηστήρια φοιτεόντων ἐωυτὸν εὖ ποιέειν μεταπέμπεται
 ἐς Σάρδις, ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ, τὸν αὖ δὴ-
 νηται τῷ ἑωυτοῦ σώματι ἐξενείκασθαι ἐσάπαξ. ὁ δὲ Ἀλ-
 κμαίων πρὸς τὴν δωρεὴν ἐοῦσαν τοιαύτην τοιάδε ἐπιτη-
 δεύσας προσέφερε· ἐνδύς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον πολ-
 λὸν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους τοὺς εὐ-
 ρισκε εὐρυτάτους ἐόντας ὑποδησάμενος ἦτε ἐς τὸν θη-
 σαυρὸν, ἐς τὸν οἱ κατηγέοντο, ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν
 ψήγματος, πρῶτα μὲν παρέσαξε παρὰ τὰς κνήμας τοῦ
 χρυσοῦ ὅσον ἐχώρειν οἱ κόθορνοι, μετὰ δὲ τὸν κόλπον
 πάντα πλησάμενος χρυσοῦ καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς
 διαπάσας τοῦ ψήγματος καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα ἐξήλθε
 ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἔλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, πεν-
 τι δὲ τεφρὸν οἰκῶς μάλλον ἢ ἀνθρώπῳ, τοῦ τό τε στόμα
 ἐβέβυστο καὶ πάντα ἐξώγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον
 γέλως ἐσῆλθε, καὶ οἱ πάντα τε ἐκεῖνα διδοῖ καὶ πρὸς ἕτερα
 δωρέεται οὐκ ἐλάσσῳ ἐκείνων. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰ-

κλή αὕτη μεγάλης, καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθρίπ-
 126 ποτροφήσας Ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται, μετὰ δὲ, γενεῇ δευ-
 τερῇ ὕστερον, Κλεισθένης μιν ὁ Σικυῶνος τύραννο
 ἐξήειρε ὥστε πολλῷ οὐνομαστοτέρην γενέσθαι ἐν τοῖσι
 Ἕλλησι, ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένει γὰρ τῷ Ἀριστωνύ-
 μου τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω γίνεται θυγάτηρ, τῇ οὐ-
 νομα ἦν Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε Ἑλλήνων πάντων
 ἐξευρών τὸν ἄριστον τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμ-
 πίων ὦν ἐόντων καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίπῳ ὁ Κλει-
 σθένης κήρυγμα ἐποίησατο, ὅστις Ἑλλήνων ἐωυτὸν ἀξιῷ
 Κλεισθέneos γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἐξηκοστὴν ἡμέ-
 ρην ἢ καὶ πρότερον ἐς Σικυῶνα ὡς κυρώσοντος Κλεισθέ-
 neος τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ, ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς ἀρξαμένου
 ἡμέρης. Ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν
 καὶ πάτρῃ ἐξωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστῆρες, τοῖσι Κλει-
 σθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος ἐπ' αὐ-
 127 τῷ τούτῳ εἶχε. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίας ἦλθε Σμινδυρίδης
 ὁ Ἰπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλείστον δὴ χλιδῆς εἰς
 ἀνὴρ ἀπύκετο (ἢ δὲ Σύβαρις ἥκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον
 μάλιστα), καὶ Σιρίτης Λάμασος Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λε-
 γομένου παῖς. οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλίας ἦλθον, ἐκ δὲ τοῦ
 κόλπου τοῦ Ἰονίου Ἀμφίμνηστος Ἐπιστροφῶς Ἐπιδά-
 μνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε
 Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἑλλήνας ἰσχύει καὶ φηγόν-
 τος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατίας τῆς Αἰτωλίδος χώρας,
 τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. ἀπὸ δὲ Πελοπον-
 νήσου Φεῖδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Αεωκήδης,
 Φεῖδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοις
 καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων, ὃς ἐξα-
 ναστήσας τοὺς Ἡλείων ἀγωνοθέτας αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμ-
 πῇ ἀγῶνα ἔθηκε, τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμίαντος Αν-
 κούργου Ἀρκᾶς ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου

πόλιος Λαφάνης Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε, ὡς λό-
 γος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται, τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι καὶ
 ἀπὸ τούτου ξεινοδοκούντος πάντας ἀνθρώπους, καὶ
 Ἥλειος Ὀνομαστός Ἀγαίου. οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελο-
 ποννήσου ἦλθον, ἐκ δὲ Ἀθηνέων ἀπίκοντο Μεγακλῆς
 τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου,
 καὶ ἄλλος Ἱπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἰδὲ προ-
 φέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίας ἀνθεύσης τοῦτον τὸν
 χρόνον Λυσανίης, οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μῦνος. ἐκ δὲ
 Θεσσαλίας ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης Κραννώ-
 νιος, ἐκ δὲ Μολοσσῶν Ἄλκων. τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ
 μνηστῆρες, ἀπικομένων δὲ τούτων ἐς τὴν προειρημένην 128
 ἡμέρην ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτῶν
 ἀνεπύθετο καὶ γένος ἐκάστων, μετὰ δὲ κατέχων ἐνιαυτὸν
 διεπειράτο αὐτῶν τῆς τε ἀνδραγαθίας καὶ τῆς ὀργῆς καὶ
 παιδευσίος τε καὶ τρόπου, καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ ἰὼν ἐς συνου-
 σίην καὶ συνάπασι, καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι
 ἦσαν αὐτῶν νεώτεροι, καὶ τό γε μέγιστον, ἐν τῇ συνιστῇ
 διεπειράτο· ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοῦς, τοῦτον
 πάντα ἐποίησε καὶ ἅμα ἐξείνιξε μεγαλοπρεπέως. καὶ δὴ κου
 μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέσκοντό οἱ οἱ ἀπ' Ἀθηνέων
 ἀπιγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἱπποκλείδης ὁ Τισάνδρου
 καὶ κατ' ἀνδραγαθήν ἐκρίνετο, καὶ ὅτι τὸ ἀνέκαθεν τοῖσι
 ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι ἦν προσήκων. Ὡς δὲ ἡ κυρία 129
 ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου καὶ
 ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθέneos, τὸν κρίνει ἐκ πάντων, θύ-
 σας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχεε αὐτούς τε τοὺς
 μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δει-
 πνου ἐγένοντο, οἱ μνηστῆρες ἔριν εἶχον ἀμφὶ τε μουσικῇ
 καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον. προιούσης δὲ τῆς πόσιος
 κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἱπποκλείδης ἐκέλευσε τὸν
 αὐλητὴν ἀβλήσαι οἱ ἐμμέλειαν, πειθομένον δὲ τοῦ αὐ-

λητέω ὠρχήσατο. καὶ κως ἑωυτῷ μὲν ἀρεστῶς ὠρχέετο, ὁ δὲ Κλεισθένης ὁρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπώπτευε. μετὰ δὲ ἐπισχῶν ὁ Ἴπποκλείδης χρόνον ἐκέλευσέ οἱ τινα τραπέξαν ἐσενεῖκαι, ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέξης πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχημάτια, μετὰ δὲ ἄλλα Ἀττικὰ, τὸ τρίτον δὲ τὴν κεφαλὴν ἐρείδας ἐπὶ τὴν τραπέξαν τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσε. Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστνγέων γαμβρόν οἱ ἐτι γενέσθαι Ἴπποκλείδην διὰ τὴν τε ὄρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην κατείχε ἑωυτὸν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτὸν, ὥς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος εἶπε· ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπωρχήσασθε μὴν τὸν γάμον. ὁ δὲ Ἴπποκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε· Οὐ φροντὶς Ἴπποκλείδῃ. ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομάζεται.

- 130 Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος ἔλεξε ἐς μέσον τάδε· Ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστήρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἶόν τε εἴη, χαριζοίμην ἄν. μὴτ' ἓνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνω μῆτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων· ἀλλ' οὐ γὰρ οἶά τέ ἐστι μῆς πέρι παρθένου βουλευόντα πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν, τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαννομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τάλαντον ἀργυρίου ἐκάστῳ δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιῶσιος εὔνεκεν τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίας, τῷ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλέτῃ γυνῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων. φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλῆος
- 131 ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένει. Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μνηστήρων τσαυτὰ ἐγένετο καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, τούτων δὲ συνοικησάντων γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλάς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὐνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σικυνωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλῆς καὶ Ἴπποκράτης, ἐκ δὲ Ἴπποκράτεος Μεγακλῆς τε ἄλλος

καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένους Ἀγαρίστης
ἔχουσα τὸ οὖνομα, ἣ συνοικήσασά τε Ξανθίππῳ τῷ
Ἀρίφρονος καὶ ἔγκυος ἐοῦσα εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐδό-
κε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τίττει Πε-
ρικλέα Ξανθίππῳ.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον Μιλ- 132
τιάδης, καὶ πρότερον εὐδοκιμῶν παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε
μᾶλλον αὖξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἐβδουμήκοντα καὶ στρα-
τιῇν τε καὶ χρήματα Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφι, ἐπ' ἣν
ἐπιστρατεύσεται χώραν, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουτιεῖν,
ἣν οἱ ἐκπῶνται, ἐπὶ γὰρ χώραν τοιαύτην δὴ τινα ἄξιον,
ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως ἀφθονον οἰδονται, λέγων τοιαῦ-
τα αἰτεε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι δὲ τούτοις ἐπαερθέντες
παρέδωσαν. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιῇν 133
ἐπλῶε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων, ὥς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν
πρότεροι στρατευόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ
Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα λόγου ἦν, ἀτὰρ τινα καὶ
ἐγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοισι διὰ Ἀνσαγόρην τὸν Τισίεω,
ἶοντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ὑδάρνεα τὸν
Πέρσην. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἐπλῶε ὁ Μιλτιάδης τῇ
στρατιῇ ἐπολιόρκει Παρίους κατειλημένους ἐντὸς τείχεος,
καὶ ἐσπέμπων κήρυκα αἰτεε ἑκατὸν τάλαντα, φὰς, ἣν
μὴ οἱ δῶσι, οὐκ ἀπαναστήσειν τὴν στρατιῇν, πρὶν ἢ ἐξέλῃ
σφέας. οἱ δὲ Πάριοι, ὅκως μὲν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀρ-
γυρίου, οὐδὲ διανοεῦντο, οἱ δὲ, ὅκως διαφυλάξουσιν τὴν
πόλιν, τοῦτο ἐμηχανῶντο, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενοι, καὶ
τῇ μάλιστα ἔσκε ἐκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο
ἅμα νυκτὶ ἐξηείρετο διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. Ἐς μὲν δὴ 134
τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι, τὸ ἐν-
θεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ᾧδε λέγουσι· Μιλτιάδῃ
ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναῖκα, ἐοῦσαν
μὲν Παρίην γένος, οὖνομα δὲ οἱ εἶναι Τιμοῦν, εἶναι δὲ

ὑποζάκορον τῶν χθονίων θεῶν. ταύτην ἐλθοῦσαν ἐς ὄψιν Μιλτιάδεω συμβουλευσαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἐλεῖν, τὰ ἂν αὐτὴ ὑπόθηται, ταῦτα ποιέειν. μετὰ δὲ τὴν μὲν ὑποθέσθαι, τὸν δὲ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν πρὸ τῆς πόλιος ἔοντα τὸ ἔρκος θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορεῖν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι, ὑπερθορόντα δὲ ἵεναι ἐπὶ τὸ μέγαρον ὅτιδ' ἰσχυροῦντα ἐντός, εἴτε κινήσονται τι τῶν ἀκινήτων εἴτε ὅτιδ' ἴσχυοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσι τε γενέσθαι, καὶ πρόκα τε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵεσθαι, καταθρόσκοντα δὲ τὴν αἵμασίην τὸν μηρὸν σπασθῆναι. οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι λέγουσι. Μιλτιάδης μὲν νῦν φλαύρως ἔχων ἀπέπλωε ὀπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἄγων οὔτε Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας τε ἕξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας καὶ θηρώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πνιθόμενοι, ὥς ἡ ὑποζάκορος τῶν θεῶν Τιμῶ Μιλτιάδῃ κατηγγήσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τούτων τιμωρήσασθαι θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφοὺς, ὥς σφας ἡσυχίῃ τῆς πολιορκίης ἔσχε, ἔπεμπον δὲ ἐπειρησόμενους, εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον τῶν θεῶν ὥς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρίδος ἄλωσιν καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρρητα ἱερά ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πνιθὴ οὐκ ἔα, φάσα οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ δέειν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναι οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πνιθὴ 136 ἔχρησε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονουστήσαντα ἔσχον ἐν στόμασι, οἳ τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρωνος, ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν. Μιλτιάδης δὲ αὐτὸς μὲν παρεὼν οὐκ ἀπελογέετο (ἦν γὰρ ἀδύνατος ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ), προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλύῃ ὑπεραπελογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν

Μαραθῶνι πολλὰ ἐπιμεμνημένοι καὶ τὴν Ἀθήνῃσι αἵρεσιν, ὡς ἔλῳν Ἀθηνῶν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελασγοὺς παρ-
 ἰδῶκε Ἀθηναίοισι. προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ
 κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ
 τὴν ἀδικίην πεντήκοντα τάλαντοισι Μιλτιάδης μὲν μετὰ
 ταῦτα σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος τελευτᾷ,
 τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

Ἀθηνῶν δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὧδε ἔσχε· Πελασγοὶ 137
 ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε
 ὦν δὴ δικαίως εἴτε ἀδίκως. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι,
 πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἐκαταῖος μὲν ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε
 ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπεὶ τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθη-
 ναίους τὴν χώραν, τὴν σφίσι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ὑμησσῶν
 ἑοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν
 ἀκρόπολιν κοτε ἑληλαμένου, ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθη-
 ναίους ἐξεργασμένην εἶναι, τὴν πρότερον εἶναι κακὴν τε
 καὶ τοῦ μηδεὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόρον τε καὶ ἴμερον τῆς
 γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρό-
 φασιν προἰσχυμένους τοὺς Ἀθηναίους· ὥς δὲ αὐτοὶ Ἀθη-
 ναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ τοὺς
 Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμησσῷ ἐνθεῦτεν ὀρμεομένους ἀδι-
 κέειν τάδε· φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας ἐπ’
 ὕδαρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον (οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν
 χρόνον σφίσι καὶ οὐδὲ τοῖσι ἄλλοις Ἑλλήσι οἰκέτας), ὅπως
 δὲ ἔλθοιεν αὐταί, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλι-
 γωρίας βιάσθαι σφεας. καὶ ταῦτα μέντοι σφι οὐκ ἀποχρᾶν
 ποιεῖν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν ἐπ’
 αὐτοφώρῳ φανῆναι. ἑωυτοὺς δὲ γενέσθαι ποσούτῳ ἐκεί-
 νων ἀνδρῶν ἀμείνουσας, ὅσῳ παρὲν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι
 τοὺς Πελασγοὺς, ἐπεὶ σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ
 ἐθέλῃσαι, ἀλλὰ σφι προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς
 δὲ οὕτω δὴ ἐκχωρήσαντας ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ

- καὶ Ἀἴμνον. Ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἐκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ
 138 Ἀθηναῖοι λέγουσι. Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι Ἀἴμνον τότε
 νεμόμενοι καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσα-
 σθαι, εὐ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς, πεντη-
 κοντέρους κτησάμενοι ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρωνί
 ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας, ἐνθεῦτεν
 δὲ ἀρπάσαντες τούτων πολλὰς οἰχοντο ἀποπλώοντες, καί
 σφας ἐς Ἀἴμνον ἀγαγόντες παλλακὰς εἶχον. ὥς δὲ τέ-
 κνων αὐταὶ αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλῶσσαν τε τὴν
 Ἀττικὴν καὶ τρόπους τοὺς Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς
 παῖδας. οἱ δὲ οὔτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγι-
 δων γυναικῶν παισὶ ᾗθελον, εἰ τε τύπτοιό τις αὐτῶν
 ὑπ' ἐκείνων τινὸς, ἐβοήθειόν τε πάντες καὶ ἐτιμώρεον ἄλ-
 λήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδι-
 καίευν καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον. μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πε-
 λασγοὶ ἑαυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν· καὶ σφι βουλευομέ-
 νοισι δεινὸν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκουσιν σφίσι τε
 βοηθεῖν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς
 παῖδας καὶ τούτων αὐτίκα ἄρχειν πειρώατο, τί δὴ ἄν-
 δρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι. ἐνθαῦτα ἔδοξε σφι κτείνειν
 τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικέων γυναικῶν. ποιεῦσι δὴ
 ταῦτα, προσαπολλύουσι δὲ σφῶν καὶ τὰς μητέρας. Ἀπὸ
 τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργά-
 σαντο αἱ γυναῖκες τοὺς ἅμα θόαντι ἄνδρας σφετέρους
 ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ σχέλια
 139 ἔργα πάντα Ἀἴμνια καλέεσθαι. Ἀποκτείνουσι δὲ τοῖσι Πε-
 λασγοῖσι τοὺς σφετέρους παῖδας τε καὶ γυναῖκας οὔτε γῇ
 καρπὸν ἔφερε οὔτε γυναικὲς τε καὶ ποῦμαι ὁμοίως ἐτι-
 κτον καὶ πρὸ τοῦ. πιεζόμενοι δὲ λιμῶ τε καὶ ἀπαιδίῃ ἐς
 Δελφοὺς ἐπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρσόν-
 των κακῶν. ἥ δὲ Πυθίῃ σφείας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας
 διδόναι ταύτας, τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἥλθόν

τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοὶ, καὶ δίκας ἐπηγγέλλοντο
 βουλόμενοι διδόναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι
 δὲ ἐν τῷ πρυτανεῖῳ κλίνην στρώσαντες ὥς εἶχον κάλ-
 λιστα καὶ τράπεζαν ἐπιπλέην ἀγαθῶν πάντων παραθέν-
 τες ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώραν σφίσι παραδι-
 δόναι οὕτω ἔχουσαν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν·
 Ἐπεὶν βορέη ἀνέμῳ αὐτήμερον νηὺς ἕξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμε-
 τέρης ἐς τὴν ἡμετέραν, τότε παραδώσομεν. Τοῦτο εἶπαν
 ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀτ-
 τικὴ πρὸς νότον κέεται πολλὸν τῆς Αἴμνου. Τότε μὲν 140
 τοσαῦτα, ἔτεσι δὲ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων, ὥς ἡ
 Χερσόνησος ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι,
 Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ἐτησίῳ ἀνέμων κατεσθηκότων νηϊ
 κατανύσας ἐξ Ἑλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς τὴν Αἴ-
 μνον προηγόρευε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι,
 ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον, τὸ οὐδαμὰ ἥλπισαν
 σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μὲν νυν
 ἐπέθοντο, Μυριναῖοι δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι εἶναι τὴν
 Χερσόνησον Ἀττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ καὶ αὐτοὶ παρ-
 ἔστησαν. Οὕτω δὴ τὴν Αἴμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε καὶ
 Μιλτιάδης.

ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΒΔΟΜΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΜΝΙΑ.

ΕΠΕΙ ΔΕ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μα- 1
 ραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλέα Δαρείου τὸν Ὑστάσπεος

- καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι δὲ
 τὴν ἐς Σάρδεις ἐσβολὴν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῶν τε δεινῶν
 τερα ἐποίεε καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα. καὶ αὐτῖνα μὲν ἐπηγγέλλετο πέμπων ἀγγέλου
 κατὰ πόλεις ἐτοιμάζειν στρατιήν, πολλῶν πλέα ἐπιτάσσων
 ἐκάστοισι, ἢ πρότερον παρείχον, καὶ νέας τε καὶ ἵππων
 καὶ σίτου [καὶ πλοῖα]. τούτων δὲ περιωγγελλομένων
 Ἀσίῃ ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα καταλεγομένων τε τῶν ἀρ-
 στῶν ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων καὶ παρασκευα-
 ζομένων. τετάρτῳ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσεω δου-
 λωθέντες ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλ-
 λον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι. Στελλο-
 μένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἰγυπτου καὶ Ἀθήνας τῶν παίδων
 αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς δὲ
 μιν ἀποδέξαντα βασιλεῖα κατὰ τὸν Περσέων νόμον οὐτ-
 οὖν στρατεύεσθαι. ἦσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασι-
 λεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρης γυναικὸς
 Γωβρύεω θυγατρὸς, καὶ βασιλεύσαντι ἐξ Ἀτόσσης τῆς
 Κύρου ἕτεροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευ-
 ῆντο Ἀρταβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων Ξέρξης. ἔοντες δὲ
 μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς ἐστασίαζον, ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης
 κατ' ὅτι πρεσβύτατός τε εἴη πάντῳ τοῦ γόνου καὶ οὐ
 νομιζόμενα εἴη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτα-
 του τὴν ἀρχὴν ἔχειν, Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἴη
 τῆς Κύρου θυγατρὸς καὶ ὅτι Κύρος εἴη ὁ κτησάμενος
 3 τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἐλευθερίην. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδε-
 κνυμένου καὶ γνώμην ἐτύγχανε κατὰ τὸν τοῦτοισι κα-
 τημένην Ἀριστῶνος ἀναβεβηκὸς ἐς Σοῦσα, ἑστέρη-
 μένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιλεῖης καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν
 ἑωυτῷ ἐκ Λακεδαιμόνος. οὗτος ὥνῃς πυθόμενος τῶν Δα-
 ρείου παίδων τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει
 Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἑταίροις, ὡς αὐ-

τὸς μὲν γένοιτο Δαρείῳ ἤδη βασιλεύοντι καὶ ἔχοντι τὸ
 Περσέων κράτος, Ἀρτοβαζάνης δὲ ἐτι ἰδιώτῃ ἐόντι Δα-
 ρείῳ, οὐκ ὦν οὐτ' οἰκὸς εἴη οὔτε δίκαιον ἄλλον τινὰ τὸ
 γέρας ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ, ἐπεὶ γε καὶ ἐν Σπάρτῃ εἴη ὁ
 Δημόρητος ὑποτιθέμενος οὕτω νομίζεσθαι, ἣν οἱ μὲν
 προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεῦ-
 σαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγε-
 νομένου τὴν ἐκδεξιν τῆς βασιληΐης γίνεσθαι, χρησαμένου
 δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρτήτου ὑποθήκῃ γνούς ὁ Δαρεῖος, ὡς
 λέγοι δίκαια, βασιλέα μιν ἀπέδεξε. δοκέειν δ' ἐμοὶ καὶ
 ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης ἐβασίλευσεν ἂν Ξέρξης· ἡ γὰρ
 Ἄτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος. Ἀποδέξας δὲ βασιλέα Πέρ- 4
 σῃσι Δαρεῖος Ξέρξεα ὥρμητο στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ
 μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν τῷ ὑστέρῳ ἔτει
 παρασκευαζόμενον συνήνεικε αὐτὸν Δαρεῖον, βασιλεί-
 σαυτα τὰ πάντα ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἀποθανεῖν,
 οὐδὲ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεστεῶτας Αἰγυπτίους οὔτε
 Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι. ἀποθανόντος δὲ Δαρείου ἡ
 βασιληΐη ἀνεχώρησε εἰς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα. Ὁ 5
 τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς προθύμως
 ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἰγυπτου ἐποιεῖτο
 τὴν στρατιῆς ἄγερσιν. παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ'
 αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαροδόσιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν
 Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου
 λόγου εἶχετο, λέγων· Δέσποτα, οὐκ οἰκός ἐστι Ἀθηναίους
 ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας μὴ οὐ δοῦναι δι-
 κας τῶν ἐποίησαν. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις, τὰ
 περ ἐν χερσὶ ἔχεις, ἡμερώσας δὲ Αἰγυπτου τὴν ἐξυβρί-
 σασαν στρατηλάτεις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔξη
 πρὸς ἀνθρώπων ἀγαθὸς καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ
 γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι. Οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν τι-
 μωρὸς, τούτου δὲ τοῦ λόγου παρενθήκην ποιέεσκετο

τῇνδε, ὥς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρη, καὶ δένδρεα παν-
 τοῖα φέρει τὰ ἡμερᾶ, ἀρετὴν τε ἄκρην, βασιλεῖ τε μόνῳ
 6 θνητῶν ἀξίῃ ἐκτῆσθαι. Ταῦτα δὲ ἔλεγε οἷα νεωτέρων
 ἔργων ἐπιθυμητῆς ἔων καὶ ἐθέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος
 ὑπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε
 Ξέρξεα ὥστε ποιεῖν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ
 σύμματα γενόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεα· τοῦτο μὲν
 ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγ-
 γελοὶ ἐπεκαλέοντο βασιλεῖα πᾶσαν προθυμίην παρεχόμε-
 νοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα (οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἦσαν Θεσσα-
 λίας βασιλεῖς), τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδῶν οἱ ἀναβεβη-
 κότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ
 οἱ Ἀλευάδαι, καὶ δὴ τι πρὸς τούτοισι ἔτι πλέον προσω-
 ρέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον ἄνδρα Ἀθηναῖον χρη-
 σμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀνα-
 βεβήκεσαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάθη
 γὰρ ὑπὸ Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ
 Ἀθηνῶν, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀλούς ὑπὸ Λάσσου τοῦ Ἐρμιονέ-
 ος ἐμποιέων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν, ὥς αἰ ἐπὶ Αἴ-
 μνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιζοίτο κατὰ τῆς θαλάσσης.
 διὸ ἐξηλάσεν μιν ὁ Ἰππαρχος, πρότερον χρεόμενος τὰ μά-
 λιστα. τότε δὲ συναναβὰς ὅπως ἀπίκοιτο ἐς ὅψιν τὴν βα-
 σιλέος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδῶν περὶ αὐτοῦ σε-
 μνοὺς λόγους κατέλεγε τῶν χρησμῶν. εἰ μὲν τι ἐνέοι
 σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν, ὁ δὲ
 τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος ἔλεγε τὸν τε Ἑλλήσποντον
 ὥς ζευχθῆναι χρεῶν εἰη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, τὴν τε ἔλα-
 σιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμοδέων προσεφέρετο,
 καὶ οἱ τε Πεισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀπο-
 7 δεικνύμενοι. Ὡς δὲ ἀνεγνωσθῇ Ξέρξης στρατεύεσθαι
 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτει μετὰ τὸν θά-
 νατον τὸν Δαρείου πρῶτα στρατητὴν ποιεῖται ἐπὶ τοὺς

ἀπιστεῶτας. τούτους μὲν νῦν καταστρεψάμενος καὶ Ἀργυρπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας, ἣ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτράπει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν ἑαυτοῦ, Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεια μὲν νῦν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτεν ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμιτίχου ἀνὴρ Αἴβυς. Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλωσιν ὥς 8 ἐμελλε εἰς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπὶ κλητον Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθηται σφέων καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει. Ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· Ἄν- 1 ὄρες Πέρσαι, οὐτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεῖς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμὰ κω ἡτρεμίσσαμεν, ἐπεὶ τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα· ἀλλὰ θεὸς τε οὕτω ἄγει καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἔμεινον. Τὰ μὲν νῦν Κύρος τε καὶ Καμβύσης πατὴρ τε ὁ ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκλήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἂν τις λέγοι. ἐγὼ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων τιμῇ τῇδε μηδὲ ἐλάσσω προσκλήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι· φροντίζων δὲ εὐρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον χώρην τε τῆς νῦν ἐκτῆ- μεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφορωτέρην δὲ, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμεῖς νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. Μέλλω ξεύξας τὸν Ἑλλήσποντον ἑλᾶν στρατὸν διὰ 2 τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὦράτε μὲν νῦν καὶ Δαρεῖον ἰδύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους. ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρῆσασθαι, ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε δακύνου καὶ

- τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ἔλ-
 τε καὶ πυρῶσω τὰς Ἀθήνας, οἳ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸ
 ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες· πρῶτα μὲν ἐς Σάρδεις
 ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμε-
 τέρῳ, ἀπικόμενοι ἐνέπρησαν τὰ τε ἄλσέα καὶ τὰ ἱερά, δευ-
 τερά δὲ ἡμέας οἱ ἄλλοι ἐρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντας, οὗ-
 Δατίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τὰ ἐπίστασθαι κο-
 3 πάντες. Τούτων μέντοι εἵνεκεν ἀνάσθηται ἐπ' αὐτοὺς
 στρατεύεσθαι, ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε ἀνευρίσκει
 λογιζόμενος· εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιοχώ-
 ρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμοντο
 χώραν, γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι
 ὁμοურέουσιν. οὐ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδεμίαν κατόψεται
 ἡλῖος ὁμοურέουσιν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφεας πάσας ἐγὼ
 ἅμα ὑμῖν μίαν χώραν θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τὴν
 Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν, οὔτε τινα πόλιν
 ἀνδρῶν οὐδεμίαν οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολει-
 πεσθαι, τὸ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτω
 τῶν κατέλεξα ὑπεξαίρημένων· οὕτω οἳ τε ἡμῖν αἰτί-
 4 ἔξουσιν δούλιον ζυγὸν οἳ τε ἀναίτιοι. Ὑμεῖς δ' ἂν μοι τάδε
 ποιέοντες χαρίζοισθε· ἐπεὶ ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον
 ἐς τὸν ἥκειν θέει, προθύμως πάντα τινα ὑμῶν χρήσι-
 μαρ εἶναι· ὅς ἂν δὲ ἔχων ἡκὴ παρεσκευασμένον στρατὸν
 κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα, τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι
 ἐν ἡμετέρον. ποιητέα μὲν νυν ταῦτά ἐστι οὕτω, ἵνα δὲ
 μὴ ἰδιοβουλέειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς με-
 9 σσον, γνώμην κελεύων ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαι-
 νεσθαι. Ταῦτα εἰπας ἐπαύετο. Μετ' αὐτὸν δὲ Μαρδό-
 νιος ἔλεγε· ὦ δέσποτα, οὐ μῶννον εἰς τῶν γενομένων
 Περσέων ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων, ὅς τὰ τε ἄλλ-
 λῶν ἐπὶ κέο ἄριστα καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν
 τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἐάσεις καταγελάσαι ἡμῶν

ἔοντας ἀναξίους. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σά-
 κας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπας καὶ Ἀσσυρίους ἄλλα τε
 ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδὲν, ἄλ-
 λὰ δύνανται προσκτᾶσθαι βουλόμενοι, καταστρεφάμενοι
 δοσίλους ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ ὑπάρξαντας ἀδικίης οὐ τι-
 μωρησόμεθα. τί δεισάντες; κοίην πλήθους συστροφὴν,
 κοίην δὲ χρημάτων δύνανται; τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν 1
 μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύνανται εὐθευεῖν. ἔχο-
 μεν δὲ αὐτῶν παῖδας καταστρεφάμενοι τούτους, οὐ ἐν τῇ
 ἡμετέρῃ κατοικημένοι Ἴωνες τε καὶ Αἰολεὺς καὶ Δωριεῖς
 καλεῖνται. ἐπειρηθὴν δὲ καὶ αὐτὸς ἤδη ἐπελαύνων ἐπὶ
 τοὺς ἄνδρας τούτους ὑπὸ πατρὸς τοῦ σοῦ κελευσθεὶς, καί
 μοι μέγχι Μακεδονίης ἐλάσαντι καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι
 ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι οὐδεὶς ἠντιώθη ἐς μάχην.
 Καίτοι γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὥς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα 2
 πολέμους ἵστασθαι ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος.
 ἑπεὶ γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προείπωσι, ἐξευρόντες τὸ
 κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον ἐς τοῦτο κατιόντες μά-
 χονται, ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσον-
 ται· περὶ δὲ τῶν ἐσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχὴν, ἐξώλεες
 γὰρ δὴ γίνονται· τοὺς χρεῖν, ἔοντας ὁμογλώσσους, κή-
 ρυξί τε διαχρεομένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν τὰς
 διαφορὰς καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι, εἰ δὲ πάντως ἔδδε
 πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρεῖν, τῇ ἐκάτεροί
 εἰσι δυσχειρωτότατοι, καὶ ταύτῃ πειρᾶν. τρόπον τοῖνον
 οὐ χρηστῶ Ἕλληνες διαχρεόμενοι ἐμέο ἐλάσαντος μέγχι
 Μακεδονίης [γῆς] οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτου λόγον ὥστε μά-
 χεσθαι. Σοὶ δὲ δὴ μέλλει τις, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι 3
 πόλεμον προσφέρων, ἄγουντι καὶ πληθὺς τὸ ἐκ τῆς Ἀσίας
 καὶ νέας τὰς ἀπάσας; ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο
 θράσεος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων πρήγματα, εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ τε
 εὐσεβεῖν γνῶμη καὶ ἐκεῖνοι ἐπαεργθέντες ἀβουλίῃ ἐλ-

θοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν, ὥς εἴμεν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολέμια. ἔστω δ' ὦν μηδὲν ἀπείρητον· αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι.

- 10 Μαροδόσιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλέγων τὴν Ξέρξεω γνώμην ἐπέπαυτο, σιωπῶντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος πάτρως ἐὼν Ξέρξει, τῷ
1 δὴ καὶ πρίντος ἐὼν ἔλεγε τάδε· Ὡ βασιλεῦ, μὴ λεχθεῖσέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλησι οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἰρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρᾶσθαι, λεχθεῖσέων δὲ ἔστι, ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον αὐτοῖς μὲν ἐπ' ἐσυντοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὶ δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ ἡγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμῶτι γῆς ἄστὺ νέμοντας· ὁ δὲ ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας καταστρέψεσθαι ἐμοί τε οὐκ ἐπέθτετο, στρατευσάμενός τε πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἐπὶ ἀμείνοντας ἢ Σκύθας, οἱ κατὰ θάλασσαν τε ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἐνεσθαι δεινόν, ἐμὲ
2 σοὶ δίκαιόν ἐστι φράζειν. Ζεύξας φῆς τὸν Ἑλλήσποντον ἑλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα. καὶ δὴ συνήνεικε ἥτοι κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν ἐσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρω· οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἀνικμοί, πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιὴν γε τοσαύτην σὺν Δατί καὶ Ἀρταφέρνηϊ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν μοῦνοι Ἀθηναῖοι διέσφειραν. οὐκ ὦν ἀμφοτέρῃ σφι ἐχώρησε, ὅλλ' ἦν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ πλώωσι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπειτεν λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται

δεινόν. Ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκῆτῃ αὐτὸς ταῦτα συμ- 3
βάλλομαι, ἀλλ' οἷόν μοι ἦν ὅτε ἡμέας ὀλίγον ἐδέξασε καταλα-
βεῖν πάθος, ὅτε πατήρ ὁ σὸς ξεύξας Βόσπορον τὸν Θρηῖ-
κιον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἰστρου διέβη ἐπὶ Σκύθας.
τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι δεόμενοι Ἰώνων λῦσαι
τὸν πόρον, τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρώσεων
τοῦ Ἰστρου. καὶ τότε γε Ἰστιάτης ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ
ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ μηδὲ ἡντιώθη,
διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα. καίτοι καὶ λόγῳ
ἀκούσαι δεινόν, ἐπ' ἀνδρὶ γε ἐνὶ πάντα τὰ βασιλείας πρή-
γματα γεγενῆσθαι. Σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μη- 4
δένα τοιοῦτον ἀπικέσθαι μηδεμιᾷ ἀνάγκῃ ἐούσης, ἀλλ'
ἐμοὶ πείθευ· νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον, αὐ-
τὶς δὲ, ὅταν τοι δοκῇ, προσκεψάμενος ἐπὶ σεαυτοῦ προ-
αγόρευε τὰ τοι ἡοκεί εἶναι ἄριστα. τὸ γὰρ εὖ βουλευε-
σθαι κέρδος μέγιστον εὐρίσκω ἐόν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντιω-
θῇναί τι ἐθέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἔσσουν εὖ, ἔσσω-
ται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα, ὁ δὲ βουλευσάμενος
αἰσχρῶς, εἰ οἱ ἡ τύχῃ ἐπίσποιτο, εὖρημα εὖρηκε, ἔσσουν
τε οὐδέν οἱ κακῶς βεβούλευται. Ὅρᾳς τὰ ὑπερέχοντα 5
ζῶα ὥς κεραυνοὶ ὁ θεὸς οὐδὲ ἐὰ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμι-
κρὰ οὐδέν μιν κνίξει, ὅρᾳς δὲ, ὥς ἐς οἰκήματα τὰ μέγι-
στα αἰεὶ καὶ θένδρεα τὰ τοιαῦτα ἀποσκήπτει τὰ βέλεα.
φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολοῦειν. οὕτω
δὲ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ
τοιούδε· ἐπεὶ ἂν σφι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβαίῃ ἢ
βροντῇ, δι' ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως ἑωυτῶν. οὐ γὰρ ἐὰ
φρονέειν μέγα ὁ θεὸς ἄλλον ἢ ἑωυτόν. Ἐπειχθῆναι μὲν 6
νῦν πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγά-
λαι φιλόδουσι γίνεσθαι, ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ,
εἰ μὴ παραντίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον ἐξεύ-
ροι τις ἂν. Σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβουλεύω, 7

σὺ δὲ, ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λό-
 γους ματαίους περὶ Ἑλλήνων οὐκ ἔοντων ἀξίων φλαυρώ-
 ἀκούειν. Ἑλληνας γὰρ διαβάλλων ἐπαίρεις αὐτὸν βασι-
 λέα στρατεύεσθαι, αὐτοῦ δὲ τούτου εἵνεκεν δοκέεις μοι
 πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν. μή νυν οὕτω γένηται. δια-
 βολὴ γάρ ἐστι δεινότατον, ἐν τῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικούν-
 τες, εἷς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ διαβάλλων ἀδικεῖ
 οὐ παρεόντος κατηγορέων, ὁ δὲ ἀδικεῖ ἀναπειθόμενος,
 πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμάθῃ· ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου τάδε
 ἐν αὐτοῖσι ἀδικέεται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου καὶ
 8 νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι. Ἄλλ' εἰ δὴ δέει
 γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους στρατεύεσθαι, φέρε,
 βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡθρεσι τοῖσι Περσέων μενέτω,
 ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα στρατη-
 λάτῃς αὐτὸς σὺ ἐπιλεξάμενός τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ
 λαβὼν στρατιὴν ὁκόσῃν τινὰ βούλῃ. καὶ ἦν μὲν τῇ σὺ
 λέγεις ἀναβαλὴν βασιλεὶ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἔμοι
 παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι καὶ ἐγὼ· ἦν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω,
 οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν δέ σφι καὶ σὺ, ἦν ἀπονο-
 στήσης. εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύναι οὐκ ἐθέλῃς, σὺ
 δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκούσε-
 σθαί τινά φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων, Μαρ-
 δόνιον μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας ὑπὸ κυνῶν
 τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον ἢ κου ἐν γῇ τῇ Ἀθηναίων
 ἢ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ ἄρα καὶ πρότερον
 κατ' ὁδὸν, γνόντα, ἐπ' οἴους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρα-
 τεύεσθαι βασιλέα.

- 11 Ἀρτάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε, Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς
 ἀμείβεται τοισίδε· Ἀρτάβανε, πατὴρ εἰς τοῦ ἐμοῦ ἀδελ-
 φεύς· τοῦτό σε ῥύσεται μηδένα ἀξίον μισθὸν λαβεῖν
 ἐπέων ματαίων. καὶ τοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθημι
 ἔοντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μήτε συστρατεύεσθαι ἐμοιγε

ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι γυναῖξί· ἐγὼ
 δὲ καὶ ἄνευ σέο, ὅσα περ εἶπα, ἐπιτελέα ποιήσω. μὴ γὰρ
 εἶην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος τοῦ Ἀρσάμεος τοῦ Ἀρια-
 ράμνεω τοῦ Τείσπεος τοῦ Κύρου τοῦ Καμβύσεω τοῦ Τεί-
 σπεος τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονώς, μὴ τιμωρησάμενος Ἀθη-
 ναίους, εὖ ἐπιστάμενος, ὅτι, εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην ἄξομεν,
 ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύουσιν ἐπὶ τὴν
 ἡμετέραν, εἰ χρή σταθμώσασθαι τοῖσι ὑπαρχμένοισι ἐξ
 ἐκείνων, οἳ Σάρδις τε ἐνέπρησαν καὶ ἤλασαν ἐς τὴν Ἀσίην.
 οὐκ ὦν ἐξαναχωρεῖν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποι-
 εῖν ἢ παθεῖν προκείμεται ἀγῶν, ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπὸ
 Ἑλλήσι ἢ ἐκεῖνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ
 μέσον οὐδὲν τῆς ἐχθρῆς ἐστὶ. Καλὸν ὦν προπεπονθότας
 ἡμέας τιμωρεῖν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν, τὸ πεί-
 σομαι, τοῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους, τοὺς γε
 καὶ Πέλοψ ὁ Φρυγῆ, ἑὸν πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κατ-
 εστρέφατο οὕτω, ὥς καὶ ἐς τὸδε αὐτοὶ τε ὠνδρωποὶ καὶ
 ἡ γῆ αὐτῶν ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεψαμένου καλέονται.

Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐλέγετο, μετὰ δὲ εὐφρόνῃ τε 12
 ἐρίνετο καὶ Ξέρξης ἐκνίξε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη· νυκτὶ δὲ
 βουλὴν διδοὺς πάγχυ εὗρισκέ οἱ οὐ προῆγμα εἶναι στρα-
 τεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. δεδογμένων δέ οἱ αὐτῆς τοῦ-
 των κατύπνωσε. καὶ δὴ κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήν-
 δε, ὥς λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἄνδρα οἱ
 ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐεidéα εἰπεῖν· Μετὰ δὴ βου-
 λεύει, ὃ Πέρσα, στρατεύμα μὴ ἄγειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 προεῖπας ἀλλῆλιν Πέρσῃσι στρατόν; οὔτε ὦν μεταβου-
 λευόμενος ποιεῖς εὖ, οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα·
 ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαιο ποιεῖν, ταύτην ἴθι
 τῶν ὁδῶν. Τὸν μὲν ταῦτα εἶπαντα ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀπο-
 πτάσθαι, ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης ὀνείρου μὲν τούτου λό- 13
 γον οὐδένα ἐποιέετο, ὁ δὲ Περσέων συναλίσας τοὺς καὶ

- πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε· Ἄνδρες Πέρσαι,
 συγγνώμην μοι ἔχετε, ὅτι ἀγχίστροφα βουλευόμεαι· φρε-
 νῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεινωτοῦ πρώτα οὐκῶ ἀνήκω, καὶ οἱ
 παρηγορευόμενοι ἐκεῖνα ποιεῖν οὐδένα χρόνον μεν ἀπ-
 ἔχονται. ἀκούσαντι μὲν δὴ μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης
 παρὰντίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέξεσε ὥστε ἀεικίστερα ἀπορ-
 ρῖψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεῶν· νῦν μὲντοι
 συγγνώμης χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὥς ὦν μεταδε-
 δογμένον μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥσυχοι
 ἔσθε. Πέρσαι μὲν ὥς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες προσ-
 14 ἐκύνεον, νυκτὸς δὲ γενομένης αὐτῖς τῶντ' ὄνειρον ἔλεγε
 τῷ Ξέρξῃ κατυπνωμένῳ ἐπιστάν· Ὡ παῖ Δαρείου, καὶ
 δὴ φαίνεται ἐν Πέρσῃσί τε ἀπειπάμενος τὴν στρατηλασίην
 καὶ τὰ ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιούμενος λόγῳ ὥς παρ' οὐ-
 δενὸς ἀκούσας. εὖ νυν τόδ' ἴσθι, ἦν περ μὴ αὐτίκα στρα-
 τηλατέης, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἀνασχήσει· ὥς καὶ μέγας καὶ
 πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω
 15 κατὰ τάχος ἔσσει. Ξέρξης μὲν περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψι
 ἀνά τε ἔδραμε ἐκ τῆς κοίτης καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρ-
 τάβανον καλέοντα. ἀπικομένῳ δὲ οἱ ἔλεγε Ξέρξης τάδε·
 Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παρὰντίκα μὲν οὐκ ἐφρόνεον εἰπας ἐς
 σὲ μάταια ἔπεα χρηστῆς εἵνεκεν συμβουλίας, μετὰ μὲν-
 τοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων, ἐγνων δὲ ταῦτά μοι
 ποιητέα ἔοντα, τὰ σὺ ὑπέθῃκαο. οὐκ ὦν δυνατὸς τοί εἰμι
 ταῦτα ποιεῖν βουλόμενος· τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετ-
 εγνωκότι ἐπιφοιτῶν ὄνειρον φαντάζεται μοι, οὐδαμῶς
 συνέπαινον ἔδν ποιεῖν με ταῦτα, νῦν δὲ καὶ διαπειλῇ-
 σαν οἴχεται. εἰ ὦν θεὸς ἐστὶ ὃ ἐπιπέμπων καὶ οἱ πάντως
 ἐν ἡδονῇ ἐστὶ γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 ἐπιπτήσεται καὶ σοὶ τῶντ' οὗτο ὄνειρον, ὁμοίως ὥς καὶ
 ἐμοὶ ἐντελλόμενον. εὐρίσκω δὲ ᾧδ' ἂν γινόμενα ταῦτα,
 εἰ λάβοις τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο

ἴξοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἐπαίτεν ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ
 κατυπνωσίας. Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε, Ἀρτάβανος 16
 δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κελεύσματι πειθόμενος, οἷα οὐκ ἀξιεύ-
 μενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ἵζεσθαι, τέλος, ὥς ἡνα-
 γκάζετο, εἰπας τὰδε ἐποίεε τὸ κελευόμενον· Ἴσον ἐκεῖνο, 1
 ὦ βασιλεῦ, παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ καὶ τῷ λέ-
 γοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι, τὰ δὲ καὶ ἀμφότερα
 περιήκοντα ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλλᾶι σφάλλουσι, κατὰ
 περ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν
 πνεύματά φρασι ἀνέμων ἐμπέτοντα οὐ περιορᾶν φύσι τῇ
 ἑωυτῆς χρᾶσθαι. ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς οὐ
 τοσοῦτό ἔδακε λύπη, ὅσον γινώμεων δύο προκειμένων
 Πέρσῃσι, τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης, τῆς δὲ καταπανού-
 σης καὶ λεγούσης, ὥς κακὸν εἴη διδάσκειν τὴν ψυχὴν
 πλέον τι διζῆσθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος, τοιούτων
 προκειμένων γινώμεων ὅτι τὴν σφαλερωτέραν σεωυτῷ τε
 καὶ Πέρσῃσι ἀναιρέο. Νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραπαι ἐπὶ τὴν 2
 ἀμείνω, φῆς τοι μετιέντι τὸν ἐπ' Ἑλληνας στόλον ἐπι-
 φοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ τινὸς πομπῇ, οὐκ ἑὼντά σε κατα-
 λύνειν τὸν στόλον. ἀλλ' οὐδὲ ταῦτά ἐστι, ὦ παῖ, θεῖα·
 ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα τοιαῦτά ἐστι,
 οἷα σὲ ἐγὼ διδάξω, ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἑὼν·
 πεπλανῆσθαι αὐταὶ μάλιστα ἐώθασι αἱ ὅψιες τῶν ὄνει-
 ράτων, τὰ τις ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ
 ἡμέρας ταύτην τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἴχομεν
 μετὰ χειρας. Εἰ δὲ ἄρα μὴ ἐστὶ τοῦτο τοιοῦτο, οἷον ἐγὼ 3
 διαίρῃω, ἀλλὰ τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸ συλλα-
 βὼν εἰρηκας· φανήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοί, ὥς καὶ σοί, δια-
 κελευόμενον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλον μοι ὀφείλει ἔχον-
 τι τὴν σὴν ἐσθῆτα ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμὴν, οὐδὲ τι μᾶλλον ἐν
 κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ, εἰ πέρ γε
 καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐη-

- θείης ἀνῆκει τοῦτο, ὅ τι δὴ κοτὲ ἐστὶ τὸ ἐπιφαινόμενόν
 τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δοῖται ἐμὲ ὀρῶν σὲ εἶναι, τῇ σῇ
 ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιή-
 σεται οὐδὲ ἀξιῶσαι ἐπιφανῆναι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα
 ἔχω οὔτε ἦν τὴν σῇν, σὲ δὲ ἐπιφοιτήσῃ, τοῦτο ἤδη μα-
 θητέον ἐστί· εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσῃ γέ συνεχέως, φαίην
 ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι. εἰ δὲ τοι οὕτω δεδοκῆται γί-
 νεσθαι καὶ οὐκ οἶά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' εἰ δὴ δέει ἐμὲ
 ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τούτων ἔξ ἐμεῦ ἐπι-
 τελευμένων φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρ-
 17 εούσῃ γνώμῃ χρῆσομαι. Τοσαῦτα εἶπας Ἀρτάβανος, ἐλ-
 πίξων Ξέρξεα ἀποδέξιν λέγοντα οὐδέν, ἐποίησε τὸ κε-
 λευόμενον· ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα καὶ ἰζόμενος ἐς
 τὸν βασιλῆϊον θρόνον ὥς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποιέετο,
 ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ τῶντ' ὄνειρον, τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα
 ἐφοίτα, ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε τάδε· Σὺ δὴ
 ἐκεῖνος εἰς ὃ ἀποσπεύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα ὥς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετ-
 έπειτεν οὔτε ἐς τὸ παραντίκα νῦν καταπροΐξῃαι ἀποτρά-
 18 πων τὸ χρεὼν γενέσθαι, Ξέρξεα δὲ τὰ δέει ἀνηκουστέον-
 τα παθεῖν, αὐτῷ ἐκεῖν' οὕτως δεδήλωται. Ταῦτά τε δὴ ἐδόκει
 Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν καὶ θερμοῖσι σιδηροῖσι
 ἐκκαίειν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ ὃς ἀμβώ-
 σας μέγα ἀναθρόσκει καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὥς τὴν ὄψιν
 οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δευτέρᾳ οἱ λέγει
 τάδε· Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἷα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολ-
 λά τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρῆγματα ὑπὸ ἐσθόνων, οὐκ
 ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἰκιν, ἐπιστάμενος, ὥς κα-
 κὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν, μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ
 Μασσαγέτας Κύρου στόλόν ὥς ἐπρῆξε, μεμνημένος δὲ
 καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσεω, συστρατευόμενος
 δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας. ἐπιστάμενος ὦν ταῦτα γνώ-

μην εἶχον ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. ἔπει δὲ δαιμονίῃ τις γίνεται ὁρμή, καὶ Ἑλληνας, ὡς οἶκε, φθορὴ τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι, σὺ δὲ σήμενον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμενα, χρᾶσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σεῦ πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευὴν, ποίειε δὲ οὕτω, ὅπως τοῦ θεοῦ παρὰδιδόντος τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν. Τούτων λεχθέντων ἐπαερθέντες τῇ ὄψι, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι, καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀποσπεύδων μούνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερὸς ἦν.

Ὁρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατέειν μετὰ ταῦτα τρίτῃ 19 ὄψι ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τέ οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανώσθαι ἐλαίῃς θαλλῶ, ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν, μετὰ δὲ ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. Κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑωυτοῦ ἀπελάσας εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι, ἐθέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν, καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπαγερεσιν ποιεῖται, χῶρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἡπείρου. Ἀπὸ 20 γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα πλήρεα παρὰρτέετο στρατιὴν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ, πέμπων δὲ ἔτεϊ ἀνομένῳ ἐστρατηλάτῃ χειρὶ μεγάλη πλήθους. στόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῶ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο ὥστε μήτε τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι μήτε τὸν Σκυθικὸν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἐμβαλόντες σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίας καταστρεψάμενοι

- ένέμουντο, τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρειὸς ἐτιμωρέετο, μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρεϊδέων ἐς Ἴλιον μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενον, οἱ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον τοὺς τε Θρηϊκὰς κατεστρέψαντο πάντας καὶ ἐπὶ τὸν Ἴόνιον πόντον κατέβησαν μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ το πρὸς με-
- 21 σαμβρίης ἤλασαν. Αὗται αἱ πᾶσαι οὐδ' ἕτεραι πρὸς ταύτησι γενόμεναι στρατηλασίαι μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαι. τί γὰρ οὐκ ἦγαγε ἐκ τῆς Ἀσίας ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης, κοῖον δὲ πινόμενόν [μιν] ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππος προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἵππαγωγὰ πλοῖα, ἅμα στρατευομένοισι, τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ σιτὰ τε καὶ νέας.
- 22 Καὶ τοῦτο μὲν ὥς προσπταισάντων τῶν πρώτων περιπλωόντων περὶ τὸν Ἄθων προετοιμάζετο ἐκ τριῶν ἐτέων κοινὸν μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων· ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς Χερσονήσου ὠρμεον τριήρεις, ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεόμενοι ὠρυσσον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς, διάδοχοι δ' ἐφοίτων, ὠρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάξου καὶ Ἀρταχάλης ὁ Ἀρταίου ἄνδρες Πέρσαι ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ οὗρος μέγα τε καὶ οὐνομαστόν, ἐς θάλασσαν κατήκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἡπειρον τὸ οὗρος, χερσονησοειδὲς τέ ἐστι καὶ ἰσθμὸς ὥς δυώδεκα σταδίων, πεδίον δὲ τοῦτο καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορῶνης. ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἰκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημένοι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἡπειρωτῶν ὠρμητο ποιεῖν, εἰσεῖ αἶδε, Αἶον, Ὀλόφρυξος, Ἀκρόθων, Θύσσοι, Κλεωναί. πόλις μὲν αὐταί, αἱ τὸν

Αἰθῶν νέμονται, ὥρυσσον δὲ ᾧδε· Λασάμενοι τὸν χα- 23
 ρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνη, κατὰ Σάινην πόλιν σχοινο-
 ενὲς ποιησάμενοι, ἐπειδὴ ἐγένετο βαθέα ἡ διώρυξ, οἱ
 ἔν κατώτατα ἑστέωτες ὥρυσσον, ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν
 ὃν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑστέωσι
 πλ. βάθρων, οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι ἑτέροις, ἕως ἀπίκοντο
 τοὺς ἀνωτάτω, οὗτοι δὲ ἐξεφόρεύν τε καὶ ἐξέβαλλον
 τοῖσι μὲν νῦν ἄλλοισι πλὴν Φοινίκων καταρρηγνύμενοι
 ἰκρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρείχον· ἅτε
 ἂρ τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα
 κοιευμένων ἐμελλέ σφι τοιοῦτο ἀποβήσεσθαι. οἱ δὲ Φοί-
 νικες σοφίην ἐν τε τοῖσι ἄλλοις ἐργοῖσι ἀποδείκνυνται
 καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ· ἀπολαχόντες γὰρ μόριον, ὅσον ἀν-
 οῖσι ἐπέβαλλε, ὥρυσσον, τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώ-
 ρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδεε αὐτὴν τὴν διώ-
 ρυχα γενέσθαι, προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου συνῆγον αἰεὶ·
 ἄνω τε δὴ ἐγένετο καὶ ἐξισούτο τοῖσι ἄλλοις τὸ ἔργον.
 ὅθεν αὐτὰ δὴ λειμῶν ἐστὶ, ἵνα σφι ἀγορή τε ἐγένετο καὶ
 κρητήριον· σῆτος δέ σφι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀλη-
 εσμένος. Ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλόμενον εὐρίσκειν, μεγα- 24
 οφρυσύνης εἵνεκεν αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐδέ-
 ων τε δύναμιν ἀποδείκνυσθαι καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι·
 παρεὼν γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας
 κειρύνσαι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσῃ, εὖρος
 ὡς δύο τριήρεας πλῶειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. τοῖσι δὲ
 ὑποτοῖσι τούτοις, τοῖσί περ καὶ τὸ ὕρνημα, προσετέτακτο
 καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι. Ταῦ- 25
 α μὲν νῦν οὕτω ἐποίησε, παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὕπλα ἐς
 ἅς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάξας Φοί-
 νικας τε καὶ Αἰγυπτίους, καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλ-
 λειν, ἵνα μὴ λιμῆναι ἢ στρατιῇ μηδὲ τὰ ὑποξύρια ἐλα-
 ὄμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους

καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὀλκάσι τε καὶ πορθμητοῖσι ἐκ τῆς Ἀσίας πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν πλείστον ἐς Λευκὴν ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηάκης ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περιουθίων, οἱ δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρουμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

- 26 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορευέτο ἐς Σάρδις, ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἰρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἡπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευέσθαι στρατόν. ὃς μὲν νυντῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκείμενα παρὰ βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα. οἱ δὲ ἐπεὶ τε διαβάντες τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὠμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι παρεγένοντο ἐς Κελαινὰς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ καὶ ἐτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὖνομα τυγχάνει ἐὼν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων ἐς τὸν Μαιάνδρον ἐκδιδοῖ, ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύνεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος
- 27 ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ Ἄτνος ἀνὴρ Λυδὸς ἐξείνισε τὴν βασιλέος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μερίστοισι καὶ αὐτὸν Ξέρξεα, χρήματά τε ἐπηγγέλλετο βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν. ἐπαγγελιομένου δὲ χρήματα Πυθίου εἶρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος καὶ κόσα χρήματα ἐκτεμένος ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν· ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι, ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίστῳ τῇ χρυσῇ καὶ τῇ ἀμπέλῳ, ὃς καὶ νῦν ἐστὶ πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ

τῶν ἡμεῖς ἰδμεν μετὰ σέ. Θωυμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τε 28
 λευταῖον Ξέρξης αὐτὸς δεύτερα εἶρετο Πύθιον, ὅκόσα οἱ
 εἴη χρήματα. ὁ δὲ εἶπε· ὦ βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύνω,
 οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἐμεωντοῦ οὐσίην, ἀλλ'
 ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα
 σε ἐπυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλληνίδα,
 βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα ἐξέμα-
 θον, καὶ εὖμον λογιζόμενος ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας
 εἰσῆσας μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας
 στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδεούσας ἐπὶ χιλιάδων. καὶ τού-
 τοισί σε ἐγὼ δωρέομαι, αὐτῷ δ' ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδραπόδων
 τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε,
 Ξέρξης δὲ ἡσθίεις τοῖσι εἰρημένοισι εἶπε· Ξεῖνε 29
 ἐπεὶ τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώραν, οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέ-
 μιξα ἐς τόδε, ὅστις ἡθέλησε ξείνια προθεῖναι στρατῷ τῷ
 ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστάς αὐτεπάγγελ-
 τος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἡθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα,
 ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ ἐξείνισας μέγας στρατὸν τὸν ἐμὸν
 καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐ-
 τῶν γέρεα τοιάδε δίδωμι· ξεινόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν,
 καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν στατήρων ἀποπλή-
 σω παρ' ἐμεωντοῦ δοὺς τὰς ἐπὶ χιλιάδας, ἵνα μὴ τοι
 ἐπιδεέες ἴωσι αἱ τετρακόσιαι μυριάδες ἐπὶ χιλιάδων,
 ἀλλ' ἥ τοι ἀπαρτιλογίῃ ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη. ἔκτησό τε
 αὐτὸς τὰ περ αὐτὸς ἐκτήσασθαι, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοι-
 οὔτος· οὐ γάρ τοι ταῦτα ποιεῦντι οὔτε ἐς τὸ παρεὸν οὔτε
 ἐς χρόνον μεταμελήσει.

Ταῦτα δὲ εἰπας καὶ ἐπιτελέει ποιήσας ἐπορεύετο αἰεὶ 30
 τὸ πρόσω. Ἄνανα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παρα-
 μειβόμενος καὶ λίμνην, ἐκ τῆς ἅλεις γίνονται, ἀπῆκετο ἐς
 Κολοσσὰς πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Ἀνκος ποταμὸς
 ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων ἀφανίζεται, ἔπειτεν διὰ σταδίων

- ὥς πέντε μάλιστα κη ἀναφαινόμενος ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων ὁρμεόμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὖρους τῶν Φρυγῶν καὶ Ἀνδῶν ἀπίκετο ἐς Κύδραρα πόλιν, ἐνθα στήλη καταπεπηγυῖα, σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίσου, καταμηνύει διὰ γραμμάτων τοὺς οὖρους.
- 31 Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Ἀνδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν ἐπὶ Καρίης φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι τὸν Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται καὶ λέναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημιουργοὶ μέλι ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι, ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν εὔρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκεν δωρησάμενος κόσμῳ χροσέῳ καὶ μελεδωνῶ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπίκετο ἐς τῶν Ἀνδῶν τὸ
- 32 ἄστυ. Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδις πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ καὶ προερέοντας δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν. πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας οὔτε ἐς Λακεδαιμόνα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἰτήσιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ, τῶνδε δὲ εἵνεκεν τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔδοσαν Λαρεῖν πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκεε τότε δέισαντας δῶσειν. βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβέως ἔπεμπε.
- 33 Μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο ὥς ἐλῶν ἐς Ἄβυδον. οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστοῦ τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τρηχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα Ἄβυδον καταντίον, ἐνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῶ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταύκτην ἄνδρα Πέρσῃν λαβόντες Σηστοῦ ὑπαρχον ζῶοντα πρὸς σάνίδα διεπασσάλευσαν, ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλεω τὸ ἱερὸν τὸ ἐς

Ελαιούντα ἀγνέομενος γυναικας ἀθέμιτα ἔργα ἔρδεσκε.
 Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμεόμενοι ἔγραφον 34
 τοῖσι προσεκέετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοίνικας, τὴν
 δ' ἑτέραν τὴν βυβλίην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι
 ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. καὶ δὴ ἔξευγμένον τοῦ πό-
 ρου ἐπιγενόμενος χειμῶν μέγας συνέκοψέ τε ἐκεῖνα πάν-
 τα καὶ διέλυσε. Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος 35
 τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι
 πληγὰς καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ξεῦρος. ἦδη
 δὲ ἤκουσα, ὥς καὶ σιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε στί-
 ξοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὲ ὦν ῥαπίζοντας
 λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα. Ὡ πικρὸν ὕδωρ, δε-
 σπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἡδίκησας οὐδὲν
 πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν. Καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης
 διαβήσεται σε, ἣν τε σύ γε βούλῃ ἣν τε μὴ· σοὶ δὲ κατὰ
 δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει ὥς εἶντι θολερῷ τε καὶ
 ἄλμυρῷ ποταμῷ. Τὴν τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο τού-
 τοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ξεύξει τοῦ Ἑλλησ-
 πόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποί- 36
 ον, τοῖσι προσεκέετο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμὴ, τὰς δὲ ἄλλοι
 ἀρχιτέκτονες ἐξεύγνυσαν· ἐξείγνυσαν δὲ ὧδε· πεντη-
 κοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ
 Εὐξείνου Πόντου ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν
 ἑτέραν τεσσαρεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου
 ἐπικαρσίας, τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀνακω-
 χεύῃ τὸν τόνον τῶν ὀπλων, συνθέντες δὲ ἀγκύρας κατ-
 ἤκων περιμήκειας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἑτέρης
 τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεούτων, τῆς δὲ ἑτέ-
 ρης τῆς πρὸς ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου εὗρου τε καὶ
 νότου εἵνεκεν, διέκπλουον δὲ ὑπόφραυσιν κατέλιπον τῶν
 πεντηκοντέρων καὶ τριηρέων τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόν-
 τον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλώειν πλοίοισι λεπτοῖσι καὶ ἐκ τοῦ

- Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ ὄπλα, οὐκέτι χωρὶς ἑκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου δασάμενοι ἐς ἑκατέρην, τέσσαρα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν ἦν ἡ αὐτὴ καὶ καλλονή, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα, τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἶλκε. ἐπειδὴ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμούςς ξύλων καταπρίσαντες καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίας τῷ εὐρεὶ κόσμῳ ἐπετίθεσαν κατύπερθε τῶν ὕπλων τοῦ τόνου, θέντες δὲ ἐπεξῆς ἐνθαῦτα αὐτὶς ἐπεζεύγνυον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα ὕλην ἐπεφόρησαν, κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην γῆν ἐπεφόρησαν, κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν φραγμὸν παρείρυσαν ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποξύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα καὶ
- 37 οἱ ἵπποι. Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύαστο καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἳ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διωρυχός, οἳ τῆς ῥηχέως εἵνεκεν ἐποιήθησαν, ἵνα μὴ πιμπλήται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διωρυξ παντελέως πεποιημένη ἡγγέλλετο, ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὤρματο ἐλὼν ἐς Ἄβυδον. ὤρμημένῳ δὲ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδρην ἀφανὴς ἦν οὐτ' ἐπινεφέλων εόντων αἰθρίης τε τὰ μάλιστα, ἀντὶ ἡμέρης τε νυξ ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο, καὶ εἶρετο τοὺς μάγους, τὸ ἐθέλοι προφαίνειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφραζον, ὥς Ἕλλησι προδεικνύει ὁ θεὸς ἐκλειψιν τῶν πολιῶν, λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ σφέων. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρὴς ἐὼν ἐποιέετο τὴν ἔλασιν. Ὡς δ' ἐξήλαυνε τὴν στρατιήν, Πύθιος ὁ Ἀνδὸς καταρρωδήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα ἐπαερθεῖς τε τοῖσι δωρήμασι ἐλθὼν παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· Ὡς δέσποτα, χρηστὰς ἂν τευ βουλοίμην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὼν ὑπορ-
- 38

γῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον. Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον
 δοκέων μιν χρηῖσιν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσιν
 καὶ δὴ ἀγορεύειν ἐκέλευε, ὅτεν δέοιτο. ὁ δὲ ἐπὶ τε ταῦ-
 τα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσύνωντάς τας· Ὡς δέσποτα, τυγχά-
 νουσί μοι παῖδες ἰόντες πέντε, καὶ σφεις καταλαμβάνει
 πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. σὺ δὲ, ὦ
 βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἤκοντα οἰκτεῖρας τῶν μοι
 παίδων ἕνα παράλυσον τῆς στρατηγῆς τὸν πρεσβύτατον,
 ἵνα αὐτοῦ τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ἡ μελεδωνός. τοὺς
 δὲ τέσσερας ἄγε ἅμα σεωντῶ, καὶ πρῆξας τὰ νοέεις νο-
 στήσεις ὁπίσω. Κάρτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμεί- 39
 βετο τοισίδε· Ὡς κακὲ ἀνθρώπε, σὺ ἐτόλμησας ἐμεῦ στρα-
 τευομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἄγοντος παῖδας
 ἐμούς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκητοὺς καὶ φίλους μνήσασθαι
 περὶ σέο παιδός, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν χρῆν πανοικίῃ
 αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίστασο, ὥς
 ἐν τοῖσι ὥσι τῶν ἀνθρώπων οἰκτεῖ ὁ θυμὸς, ὅς χρηστὰ
 μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ
 τούτοισι ἀκούσας ἀναιδέει. ὅτε μὲν νυν χρηστὰ ποιήσας
 ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγγέλλεο, εὐεργεσίῃσι βασιλέα οὐ καν-
 χήσαι ὑπερβαλέσθαι, ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτρά-
 πευ, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψει, ἐλάσσω δὲ τῆς ἀξίης. σὲ
 μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσερας τῶν παίδων ὀύεται τὰ ξείνια,
 τοῦ δὲ ἐνός, τοῦ περιέχει μάλιστα, τῇ ψυχῇ ζημιώσεται.
 Ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέ-
 τακτο ταῦτα πρῆσσειν, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας
 τὸν πρεσβύτατον μέσον διαταμεῖν, διαταμόντας δὲ τὰ
 ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν ἐπὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δ' ἐπ'
 ἀριστερὰ, καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν. Ποιησάντων 40
 δὲ τούτων τοῦτο μετὰ ταῦτα διεξήτε ὁ στρατός. ἡγέοντο
 δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια, μετὰ
 δὲ τούτους στρατός παντοίων ἐθνέων ἀναμῖξ, οὐ διακε-

κριμένοι· τῇ δὲ ὑπερημίσεις ἦσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο, καὶ οὐ συνέμισγον οὔτοι βασιλεί. προηγεῦντο μὲν δὴ ἱππότες χίλιοι ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι, μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὔτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες, μετὰ δὲ ἱπποὶ Νισαῖοι καλεῦμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὥς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε· ἔστι πεδῖον μέγα τῆς Μηδικῆς, τῷ οὐνομά ἐστι Νίσαιον. τοὺς ὧν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδῖον τοῦτο. ὅπισθε δὲ τούτων τῶν δέκα ἵππων ἄρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἰσκον λευκοὶ ὀκτώ, ὅπισθε δὲ τῶν ἵππων εἵπετο πεξὴ ἡνίοχος ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει. τούτου δὲ ὅπισθε αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἄρματος ἵππων Νισαίων· παραβέβηκε δὲ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὐνομα ἦν Πατιράμφης, ὅταν νεώ παῖς ἀνδρὸς Πέρσεω.

- 41 Ἐξήλασε μὲν οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης, μετεκβαίνεσκε δὲ, ὅπως μιν λόγος αἰρέοι, ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς ἄρμα μάξαν. αὐτοῦ δὲ ὅπισθε αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἄριστοί τε καὶ γενναιότατοι χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες, μετὰ δὲ ἵππος ἄλλη χιλίῃ ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη, μετὰ δὲ τὴν ἵππον ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μυριοί. οὗτος πεξὸς ἦν· καὶ τούτων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δούρασι ἀντὶ τῶν σκυρῶν ῥοιὰς εἶχον χρουσέας, καὶ περὶ συνεκλήθον τοὺς ἄλλους, οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τούτων ἔοντες ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον. εἶχον δὲ χρουσέας ῥοιὰς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τράποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα οἱ ἄρχιστα ἐπόμενοι Ξέρξει. τοῖσι δὲ μυριοῖσι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διελέλειπτο καὶ δύο σταδίους, καὶ ἔπειτεν ὁ λοιπὸς ὄμιλος
- 42 ἥτε ἀναμίξ. Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Αὐδίνης ὁ στρατὸς ἐπὶ τε ποταμὸν Κάϊκον καὶ γῆν τὴν Μυσίην, ἀπὸ δὲ

αἵκου ὀρμεόμενος, Κάνης οὖρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ
 τὸν Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν, ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θή-
 ρος πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύντειόν τε πόλιν καὶ Ἀν-
 νδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος, τὴν Ἰδην δὲ
 βῶν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα ἦτε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ
 πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε
 καὶ πρηστῆρες ἐπεσπίπτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτῃ συ-
 ὄν ὄμιλον διέφθειραν. Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ 43
 τὴν Σκάμανδρον, ὅς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεὶ τε ἐκ Σαρ-
 ῶν ὀρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ὅε-
 ρον οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πι-
 ῶμενος, ἐπὶ τούτῳ δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης,
 τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη ἱμερον ἔχων δηήσασθαι.
 ἠρησάμενος δὲ καὶ πυθόμενος ἐκείνων ἕκαστα τῇ Ἀθη-
 αῇ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσσε βοῦς χιλίας, χοῶς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι
 ῶσι ἔχεαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς
 τὸν στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦ-
 ν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ροίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύ-
 ρειον καὶ Δάρδανον, ἣ περ δὴ Ἀβύδω ὁμοῦρός ἐστι, ἐν
 ξιῇ δὲ Γέργιθας Τευκρούς.

Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ, ἠθέλησε Ξέρξης ιδέσθαι 44
 ἅντα τὸν στρατόν. καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ
 αἰτήδες αὐτοῦ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ (ἐποίησαν
 Ἀβυθῆνοι ἐντελαμένον πρότερον βασιλέος), ἐνθαῦτα
 ἔζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζόν
 αἰ τὰς νέας. θηεύμενος δὲ ἡμέρῃ τῶν νεῶν ἅμιλλαν γι-
 ομένην ιδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες
 ἰδιώται, ἥσθη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ. Ὡς δὲ ὦρα 45
 ἅντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμ-
 ῖνον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυθηνῶν πεδία ἐπί-
 λεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακάρισε, με-
 ῶ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε. Μαθῶν δὲ μιν Ἀρτάβανος ὁ πά- 46

τρωας, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως οὐ
 συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὐ-
 τος ὦν ἤφρασθεις Ξέρξεα δακρύσαντα εἶρετο τάδε· Ὡ
 βασιλεῦ, ὥς πολλὸν ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαιο νῦν
 τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον· μακαρίσας γὰρ σεωντὸν δακρύ-
 εις. Ὁ δὲ εἶπε· Ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι,
 ὥς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἑόν-
 των τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται. Ὁ δὲ
 ἀμείβετο λέγων· Ἐτερα τοῦτον παρὰ τὴν ζόην πεπόν-
 θαμεν οἰκτρότερα. ἐν γὰρ οὕτῳ βραχὲρ βίῳ οὐδεὶς οὔτω
 ἀνθρώπος ἑὼν εὐδαιμόνων πέφυκε, οὔτε τούτων οὔτε τῶν
 ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ οὐκ ἄπαξ τε-
 θνᾶναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζῶειν. αἱ τε γὰρ συμφοραὶ
 προσπίπτουσιν καὶ αἱ νοῦσοι συνταράσσουσιν καὶ βραχὺν
 ἔοντα μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν
 θάνατος μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης καταφυγὴ αἰρετωτάτη
 τῷ ἀνθρώπῳ γέγρονε, ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα
 47 φθονερός ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ἑὼν. Ξέρξης δὲ ἀμείβετο
 λέγων· Ἀρτάβανε, βιοτῆς μὲν νῦν ἀνθρωπότης πέρι,
 ἐούσης τοιαύτης, οἴην περ σὺ διαιρέειν εἶναι, παυσά-
 μεθα, μηδὲ κακῶν μεμνεώμεθα χρηστὰ ἔχοντες πρή-
 γματα ἐν χερσὶ· φράσον δέ μοι τόδε· εἰ τοι ἡ ὄψις τοῦ
 ἐνυπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην
 γνώμην, οὐκ ἑὼν με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ
 μετέστις ἂν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ. Ὁ δὲ ἀμεί-
 βετο λέγων· Ὡ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανείσα τοῦ ὀνεί-
 ρου, ὥς βουλόμεθα ἀμφοτέροισι, τελευτήσῃ· ἐγὼ δ' ἔτι
 καὶ ἐς τόδε δαίματός εἰμι ὑπόπλεος οὐδ' ἐντὸς ἐμωυτοῦ,
 ἄλλα τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος, καὶ δὴ καὶ ὀρέων τοι δύο
 48 τὰ μέγιστα πάντων ἔοντα πολεμιώτατα. Ξέρξης δὲ πρὸς
 ταῦτα ἀμείβετο τοισίδε· Δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα
 λέγεις μοι εἶναι δύο πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς

μεμπτός κατὰ τὸ πλῆθος ἐστὶ, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στρα-
 τευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέρου, ἢ
 τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκείνων, ἢ καὶ
 συνναμώτερα ταῦτα; εἰ γὰρ τοι ταύτη ἐνδεέστερα φαίνα-
 ται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν
 ταχίστην ἄγερσιν ποιοίτο. Ὁ δ' ἀμείβετο λέγων· Ὡ βα- 49
 σιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦτον, ὅστις γε σύνεσιν ἔχοι, μέμ-
 φοιτ' ἂν οὔτε τῶν νεῶν τὸ πλῆθος. ἦν τε πλεῦνας συλ- 1
 λέξης, τὰ δύο τοι, τὰ λέγω, πολλῶ ἔτι πολεμιώτερα γί-
 νεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα ἐστὶ γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ
 τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμῶθι, ὥς ἐγὼ εἰ-
 κάζω, ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος δεξάμενός σευ τοῦτο
 τὸ ναυτικὸν φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας. καίτοι
 οὐκ ἔνα κη αὐτὸν δέει εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶ-
 σαν τὴν ἡπειρον, παρ' ἣν δὴ κομίσεται. οὐκ ἂν δὴ ἐόντων
 τοι λιμένων ὑποδεξίω μάλιστα, ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀν-
 θρώπων ἄρχουσι καὶ οὐκ ἄνθρωποι τῶν συμφορέων.
 Καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου τὸ ἕτερον ἐρ- 2
 χομαι ἐρέων. γῆ δὲ πολέμῃ τῇδε τοι κατίσταται· εἰ ἐθέ-
 λει τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστήναι, τοσοῦτῳ τοι γίνεται
 πολεμιώτερον, ὅσῳ ἂν προβαίνης ἐκαστέρῳ, τὸ πρόσω αἰεὶ
 κλεπτόμενος· εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδε-
 μία πληθώρα. καὶ δὴ τοι ὥς οὐδενὸς ἐναντιευμένου λέ-
 γω τὴν χώραν πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην λιμὸν
 πέξεσθαι. ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος
 μὴν ἄρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρόμα, ἐν δὲ
 τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη. Ἀμείβεται Ξέρξης τοισίδε· Ἀρτά- 50
 βανε, οἰκότως μὲν σύ γε τούτων ἕκαστα διαιρέει, ἀτὰρ
 μήτε πάντα φοβέο μήτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγει. Εἰ γὰρ δὴ 1
 βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν
 ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσεις ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσ-
 σον δὲ πάντα θαρσέοντα ἡμῖν τῶν δεινῶν πάσχειν μάλ-

λον ἢ πᾶν χρήμα προδευμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν.
 εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον μὴ τὸ βέβαιον ἀπο-
 δέξεις, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπε-
 ναντία τοῦτοιςι λέξας. τοῦτο μὲν νῦν ἐπ' ἴσης ἔχει· εἰδέ-
 ναι δὲ ἄνθρωπον ἔοντα κῶς χρή τὸ βέβαιον; δοκέω μὲν
 οὐδαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένοισι ποιέειν ὥς τὸ ἐπί-
 παν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα, τοῖσι δὲ ἐπιλεγομένοιςι
 2 τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι οὐ μάλα ἐθέλει. Ὅρᾳς τὰ Περσέων
 πρήγματα ἐς τὸ δυνάμιος προκεχώρηκε. εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι
 οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλεῖς γνώμῃσι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι
 καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι γνώμῃσι τοιαύτῃσι ἄλλους συμ-
 βούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἂν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο
 προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτεύοντες ἐς τοῦτο
 σφεα προηγάροντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κιν-
 δύνουσι ἐθέλει κατατρέεσθαι. Ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιούμενοι
 ἐκεῖνοισι ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα, καὶ
 καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην νοστήσομεν ὀπί-
 σω, οὔτε λιμῶ ἐντυχόντες οὐδαμῶθι οὔτε ἄλλο ἄχαρι οὐ-
 δὲν παθόντες. τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φε-
 ρόμενοι πορευόμεθα, τοῦτο δὲ τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν
 γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σίτον ἔξομεν, ἐπ' ἀροτῆρας
 51 δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας. Λέγει Ἀρτάβα-
 νος μετὰ ταῦτα· ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε ἀρρωδέειν οὐδὲν ἔας
 πρήγμα, σὺ δὲ μεν συμβουλίην ἐνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ
 ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῖνα λόγον ἐκτείνειν. Κῦ-
 ρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν πλὴν Ἀθηναίων κατ-
 εστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι. τούτους ὦν τοὺς
 ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμιᾷ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς
 πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τούτων οἰοί τέ εἶμεν τῶν ἐχθρῶν
 κατυπέρτεροι γίνεσθαι. ἢ γάρ σφεας, ἣν ἔπονται, δέει
 ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλουμένους τὴν μητρόπο-
 λιν, ἢ δικαιοτάτους συνελευθεροῦντας. ἀδικώτατοι μὲν

νυν γινόμενοι οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι, δικαιότατοι δὲ γινόμενοι οἷοί τε δηλήσασθαι μέγας τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. ἐς θυμὸν ὧν βάλεν καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος ὥς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι. Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· Ἀρτάβανε, 52 τῶν ἀπεφήναο γνωμέων σφάλλεαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὥς Ἴωνας φοβέει μὴ μεταβάλωσι, τῶν ἔχομεν γνωμα μέγιστον, τῶν σὺ τε μάρτυς γίνεαι καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοις ἢ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι, οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν. πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρή νεώτερόν τι ποιῆσειν. οὕτω μὴδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῳ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτρέπω.

Ταῦτα εἶπας καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλλας ἐς Σοῦσα 53 δευτέρα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους· ἐπεὶ δὲ οἱ παρήσαν, ἔλεγέ σφι τάδε· ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρητίζων συνέλεξα, ἄνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς καὶ μὴ κατασχύνειν τὰ πρόσθε ἐργασμένα Πέρσησι, ἔόντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια, ἀλλ' εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν· ξυρὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. τῶνδε δὲ εἵνεκεν προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς, τῶν ἦν κρατήσωμεν, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτὲ ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, οἳ Περσίδα γῆν λελόγχασιν.

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διὰ 54 βασιν, τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον ἐθέλοντες ἰδέ-

- σθαι ἀνίσχοντα, θυμῆματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγλίζοντες καὶ μυρσίλῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὥς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν εὐχετο πρὸς τὸν ἥλιον μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι, ἢ μιν παύσει καταστρέφασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον, ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται. εὐξάμενος δὲ ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσειον κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀμυνάκην καλέουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατήκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι καὶ 55 ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποιήτο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἐτέραν τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπῆτή. ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην αὐτοί, τῇ δὲ ὑστεραίῃ πρῶτοι μὲν οἱ τε ἱππῶται καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τράποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι· μετὰ δὲ οἱ τε ἵπποι οἱ ἱρῶι καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱρὸν, ἐπὶ δὲ αὐτὸς τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι καὶ οἱ ἱππῶται οἱ χίλιοι, ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ ἄλλος στρατὸς. καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.
- 56 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρησι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνησι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέγεται Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· ὦ Ζεῦ, τί θῆ ἄνδρ' εἰδόμενος Πέρση καὶ οὖνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος ὑνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι,

ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἔξῃν τοι ποιεῖν ταῦτα.

Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὠρμημέναισι τέρας 57
 σφι ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο
 καίπερ εὐσύμβλητον εἶν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν· εὐσύμ-
 βλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἐμελλε μὲν ἑλάν στρα-
 τιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγανρότατα καὶ μεγαλοπρε-
 πέστατα, ὁπίσω δὲ περὶ ἐωυτοῦ τρέχων ἦξειν ἐς τὸν ἀν-
 τὸν χώρον. ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας εἶναι ἐν
 Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διζὰ ἔχουσιν αἰ-
 δοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος, τὰ δὲ θηλέης, κατύπερθε δὲ ἦν τὰ
 τοῦ ἔρσενος. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος 58
 τὸ πρόσω ἐπορεύετο, σὺν δέ οἱ ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυ-
 τικὸς ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλώων παρὰ γῆν ἐκομίζετο,
 τὰ ἔμπαλιν πρήσσω τῷ πεζοῦ· ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἐσπέρην
 ἔπλωε, ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης ποιεύμενος τὴν ἄπιξιν,
 ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν, ὁ δὲ κατ'
 ἥπειρον στρατὸς πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέε-
 το τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν
 Ἑλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην
 πόλιν, διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πύλιος, τῇ οὖνομα τυρ-
 χάνει εἶν Ἀγορή. ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν
 Μέλανα καλεόμενον καὶ Μέλανα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόν-
 τα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦτον
 τὸν ποταμὸν διαβὰς, ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπα-
 νυμίην ἔχει, ἥτε πρὸς ἐσπέρην, Αἰνὸν τε πόλιν Αἰολίδα
 καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιών, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δο-
 ρίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ τῆς Θρηϊκῆς αἰγιαλός τε καὶ 59
 πεδίων μέγα, διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας Ἐβρος, ἐν
 τῷ τείχός τε ἐδέδμητο βασιλῆιον τοῦτο, τὸ δὲ Δορίσκος
 κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκει ὑπὸ
 Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεὶ τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρα-

τεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χώρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατὸν, καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένους ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι κελεύσαντος Ξέρξεω ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν, ἐν τῷ Σάλλῃ τε Σαμοθρητικῇ πεπόλισται πόλιν καὶ Ζώνη, τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρρειον ἄκρῃ οὐνομαστή. ὁ δὲ χώρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύναντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν
 60 χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποίεετο. Ὅσον μὲν νυν ἕκαστοι παρῆχον πλήθους ἀριθμὸν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές (οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων), σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλήθος ἐφάνη ἐβδόμηκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηρίθμησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον· συναγαγόντες ἐς ἓνα χώρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συννάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἕξωθεν κύκλον, περιγράψαντες δὲ καὶ ἅπεντες τοὺς μυρίους αἵμασι τὴν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον, ὅψος ἀνῆκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. ταύτην δὲ ποιήσαντες ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιωικοδομημένον, μέχρι οὐ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν. ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ ἔθνεα διέτασσαν.

51 Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἷδε ἦσαν· Πέρσαι μὲν ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τήρας καλεομένους, πῖλους ἁπαγέας, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὅψιν ἰχθυοειδέος, περὶ δὲ τὰ σκέλεα ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέγρα, ὑπὸ δὲ φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, δίστους δὲ καλαμίνας, πρὸς δὲ ἐργχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρῆχοντο Ὅτάνεα τὸν Ἀμήστιριος πατέρα τῆς Ξέρξεω γυναικός· ἐκαλέοντο δὲ πάλαι

ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτῶν
 καὶ τῶν περιούκων Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης
 τε καὶ Διὸς ἀπύκετο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου καὶ ἔσχε αὐ-
 τοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ παῖς, τῷ
 οὖνομα ἔθηκε Πέρσην, τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει· ἐτύγ-
 χανε γὰρ ἅπαις ἑὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσηνος γόνου. ἐπὶ τούτου
 δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην 62
 ἑσταλμένοι ἐστρατεύοντο· Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ
 καὶ οὐ Περσικὴ. οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρελίχοντο
 Τιγράνην ἄνδρα Ἀχαιμενίδην, ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς
 πάντων Ἀριοι, ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ
 Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους μετέβαλον καὶ οὗτοι
 τὸ οὖνομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι.
 Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ Πέρσαι
 ἐσκευάδατο, ἀντὶ δὲ τῶν πύλων μιτρηφόροι ἦσαν. Κισ-
 σίων δὲ ἦρχε Ἀνάφης ὁ Ὀτάνεω. Τρκάνιοι δὲ κατὰ περ
 Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον τὸν
 Βαβυλῶνος ὕστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα. Ἀσσύριοι 63
 δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά
 τε κράνεια καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινα βάρβαρον οὐκ
 εὐαπήγητον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παρα-
 πλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶχον, πρὸς δὲ ῥόπαλα ξύλων
 τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λινέους θώρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ
 μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων
 Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τούτων δὲ μεταξὺ Χαλδαῖοι. ἦρχε
 δὲ σφεων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου. Βάκριοι δὲ περὶ μὲν 64
 τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρα-
 τεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια καὶ αἰχμὰς βραχείας.
 Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβάσις
 ἐς ὅξυν ἀπηγμένους ὀρθὰς εἶχον πεπηγυῖας, ἀναξυρίδας δὲ
 ἐνδεδύκεσαν, τόξα δὲ ἐπιχώρια καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ
 καὶ ἀξίνας σαγάρεις εἶχον. τούτους δὲ ἰόντας Σκύθας

- Ἀμυργίους Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σακίων ἦρχε
- 65 Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἴνδοι δὲ εἴματα μὲν ἐνδεδυνότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον καὶ ὀιστοὺς καλαμίνουσ, ἐπὶ δὲ σιδήρος ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἴνδοι, προσετείχετο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάδῃ τῷ Ἀρταβάτῳ.
- 66 Ἄριοι δὲ τόξοις μὲν ἐσκευασμένοι ἦσαν Μηδικοῖσι, τὰ δὲ ἄλλα κατὰ περ Βάκτριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμοι καὶ Σογδοὶ τε καὶ Γανδάριοι καὶ Λαδίαι τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ ἦρχον οἶδε, Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκειος, Σογδῶν δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου, Γανδαρίων δὲ καὶ Λαδικίων Ἀρ-
- 67 τύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρνας τε ἐνδεδυνότες καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκας ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεὸν, Σαραγγαὶ δὲ εἴματα μὲν βεβαμμένα ἔχοντες ἐνέπρεπον, πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγίων δὲ ἦρχε Φερεινδάτης ὁ Μεραβάξου. Πάκτυες δὲ σισυρνοφόροι τε ἦσαν καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀρτύν-
- 68 τὴν τὸν Ἰθαμάτρεω. Οὗτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἦσαν κατὰ περ Πάκτυες. τούτων δὲ ἦρχον οἶδε, Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων Ἀρσαμένης ὁ Δα-
- 69 ρείου, Παρικανίων δὲ Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάξου. Ἀράβιοι δὲ ξειρὰς ὑπεξωσμένοι ἦσαν, τόξα δὲ καλίντονα εἶχον πρὸς δεξιὰ, μακρὰ. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρὰ, τετραπηγέων οὐκ ἐλάσσω, ἐπὶ δὲ καλαμίνουσ ὀιστοὺς σμικροὺς, ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπὶ λίθος

ὄξυν πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφορηγίδας γλύφουσι· πρὸς
 δὲ αἰχμὰς εἶχον, ἐπὶ δὲ κέρας δορκάδος ἐπὶν ὄξυν πεποιη-
 μένον τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τοῦ
 δὲ σώματος τὸ μὲν ἡμῖν ἐξηλείφοντο γύψῳ ἰόντες ἐς
 μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἡμῖν μίλτω. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰ-
 θιοπῶν τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ
 Δαρείου καὶ Ἀρτυστῶνης τῆς Κύρου θυγατρὸς, τὴν μά-
 λιστα στέφρας τῶν γυναικῶν Δαρείος εἰκὼ χρυσέην σφυ-
 ρήλατον ἐποίησατο. τῶν μὲν δὴ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθιο-
 πῶν καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης, οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνα- 70
 τολέων Αἰθίοπες (διεοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο) προσε-
 τάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι
 ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μούνον· οἱ μὲν γὰρ ἀπ'
 ἡλίου Αἰθίοπες ἰδυτρίχες εἰσι, οἱ δὲ ἐκ τῆς Αἰθύης οὐ-
 λότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ
 ἐκ τῆς Ἀσίας Αἰθίοπες τὰ μὲν πλέω κατὰ περ Ἰνδοὶ ἐσε-
 σάχατο, προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι
 σὺν τε τοῖσι ὥσθι ἐκδεδαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ. καὶ ἀντὶ μὲν
 λόφου ἢ λοφιῇ κατέχρα, τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων ὀρθὰ πε-
 πηγότα εἶχον· προβλήματα δὲ ἀντ' ἀσπίδων ἐποιεῦντο
 γεράνων δοράς. Αἰβνες δὲ σκευὴν μὲν σκντίνην ἦσαν 71
 ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ἐπικαύτοισι χρεόμενοι. ἄρχοντα
 δὲ παρείχοντο Μασσάγην τὸν Ὀαρίζον. Παφλαγόνες δὲ 72
 ἐστρατεύοντο ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράνεα πε-
 πλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμικρὰς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας,
 πρὸς δὲ ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια, περὶ δὲ τοὺς πόδας πέ-
 διλα ἐπιχώρια ἐς μέσσην κνήμην ἀνατείνοντα. Αἰγνες δὲ
 καὶ Ματιηνοὶ καὶ Μαριανδύνοι τε καὶ Σύριοι τὴν αὐτὴν
 ἔχοντες Παφλαγόσι ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύριοι οὗτοι ὑπὸ
 Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν
 καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδρου ἦρχε, Μαριανδύ-
 νων δὲ καὶ Αιγύων καὶ Συρίων Γωβρόνης ὁ Δαρείου τε καὶ

- 73 Ἀρτυστῶνης. Φρύγες δὲ ἀρχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες, ὥς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπήτῃσι ἔοντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι, μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὖνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἔοντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρ-
 74 τόχμης, Λαρεῖον ἔχων θυγατέρα. Αὐδοὶ δὲ ἀρχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὄπλα. οἱ δὲ Αὐδοὶ Μηῖονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι, ἐπὶ δὲ Αὐδοῦ τοῦ Ἄττος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὖνομα. Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικρὰς, ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέοντο ἐπικαῦτοισι. οὗτοι δὲ εἰσι Αὐδῶν ἄποικοι, ἀπ' Οὐλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί. Αὐδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος,
 75 ὅς ἐς Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Λάτι. Θρηῖκες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἁλωπεκέας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας, ἐπὶ δὲ χειρὰς περιβεβλημένοι ποικίλας, περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νεβρῶν, πρὸς δὲ ἀκόντια τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμικρὰ. οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοί, τὰ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξανασιτῆναι δὲ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρηῖκων δὲ τῶν ἐν
 76 τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρταβάνου..... ἀσπίδας δὲ ὁμοβοῖνας εἶχον σμικρὰς, καὶ προβόλους δύο λυκιοεργέας ἕκαστος εἶχε, ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι ὧτά τε καὶ κέρα προσῆν βοὺς χάλκεα, ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοινικέοισι κατελίχατο. ἐν τούτοισι τοῖσι ἀνδράσι Ἀρεὸς ἐστὶ
 77 χρηστήριον. Καβηλέες δὲ οἱ Μηῖονες, Λασόνιοι δὲ καλούμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξι εἶχον σκευὴν, τὴν ἐγὼ, ἐπεὶ

κατὰ τὴν Κιλικῶν τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω.
 Μιλῦναι δὲ αἰχμὰς τε βραχέας εἶχον καὶ εἵματι ἐνεπεπορ-
 πέατο· εἶχον δὲ αὐτῶν τόξα μετεξέτεροι Λύκιοι, περὶ δὲ
 τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφοθερέων πεπονημένους κυνέας. τού-
 των πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Τσάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ 78
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνους εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ
 αἰχμὰς σμικρὰς, λόγχοι δὲ ἐπῆσαν μεγάλοι. Τιβαρηνοὶ
 δὲ καὶ Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι κατὰ περ Μόσχοι
 ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ συνέτασσαν ἄρ-
 χοντες οἷδε, Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνοὺς Ἀριόμαρδος ὁ
 Δαρείων τε παῖς καὶ Πάρμνος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου,
 Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυνοίκους Ἀρταῦκτης ὁ Χοράσμιος,
 ὃς Σηστὸν τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε. Μῆρες δὲ ἐπὶ 79
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπί-
 δας δὲ δερματίνους σμικρὰς καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοῖνας
 σμικρὰς αἰχμὰς τε βραχέας, πρὸς δὲ καὶ μαχαίρας εἶχον.
 Μαρώων δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ Τεάσπιος.
 Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατὰ περ Κόλχοι ὠπλισμέ-
 νοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω
 ἦρχε. Τὰ δὲ νησιωτικὰ ἔθνη τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσ- 80
 σης ἐπόμενα, νῆσων δὲ, ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους κα-
 λεομένους κατοικίξει βασιλεὺς, ἀρχοτάτω τῶν Μηδικῶν
 εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὄπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε
 Μαρδόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων δει-
 τέρῳ ἔτει τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.

Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἡπειρον στρατευόμενά τε ἔθνη 81
 καὶ τεταγμένα ἐς τὸ πεζόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον
 οὗτοι, οἳ περ εἰρέεται, καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμή-
 σαντες οὗτοι ἦσαν καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀπο-
 δέξαντες, ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχοι.
 τελέων δὲ καὶ ἔθνέων ἦσαν ἄλλοι σημαντορες. ἦσαν μὲν

- 82 δὴ οὗτοι, οἳ περ εἰρέεσθαι, ἄρχοντες, ἐστρατήγεον δὲ τού-
των τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ Μαρδόνιός
τε ὁ Γωβρύεω καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου τοῦ γνώ-
μην θεμένου μη στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Σμερ-
δομένης ὁ Ὀτάνεω (Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν
παῖδες, Ξέρξης δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοί) καὶ Μασίστης ὁ Δα-
ρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς καὶ Γέργης ὁ Ἀρίξου καὶ Με-
83 γάβυξος ὁ Ζωπύρου. Οὗτοι ἦσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαν-
τος πεζοῦ χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων Περ-
σέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ
Ὑδάρνεος, ἐκαλέοντο δὲ ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ
τοῦδε· εἰ τις αὐτῶν ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν ἢ θανάτῳ βιη-
θεῖς ἢ νόσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο, καὶ ἐγίνοντο οὐδα-
μὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων οὔτε ἐλάσσονες. κόσμον δὲ πλεῖ-
στον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι
ἦσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον, ἣ περ εἰρηται, χωρὶς
δὲ χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον.
ἀρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν δὲ παλλακὰς καὶ θεραπῆν
πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην. σῖτα δὲ σφι, χωρὶς τῶν
ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.
- 84 Ἰππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνη· πλὴν οὐ πάντα παρεί-
χετο ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μόννα. Πέρσαι μὲν τὴν αὐτὴν
ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτῶν· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφα-
λῇσι εἶχον μετεξέτεροι αὐτῶν καὶ χάλκεα καὶ σιδήρεα ἐξ-
85 εληλαμένα ποιήματα. Εἰσὶ δὲ τινες νομάδες ἀνθρωποὶ
Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ,
σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς τε Περσικῆς
καὶ τῆς Πακτυλκῆς, οἳ παρείχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχι-
λίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα οὔτε σι-
δήρεα ἐξω ἐγχειριδίων, χρέονται δὲ σειρήσι πεπλεγμένῃσι
ἐξ ἱμάντων. ταύτῃσι πλόννοι ἔρχονται ἐς πόλεμον· ἡ δὲ
μάχη τούτων τῶν ἀνδρῶν ἦδε· ἐπεὶ ἐν συμμίσγασιν τοῖσι

πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειράς ἐπ' ἄκρῳ βρόχους ἐχού-
 σας, ὅτεν δ' ἂν τύχη, ἦν τε ἵππου ἦν τε ἀνθρώπου, ἐπ'
 ἑωυτὸν ἔλκει, οἱ δὲ ἐν ἔρκεσι ἐμπαλασσόμενοι διαφθεί-
 ρονται. τούτων μὲν αὕτη ἡ μάχη, καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς
 Πέρσας. Μῆδοι δὲ τὴν περ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευὴν, καὶ 86
 Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἴνδοι δὲ σκευὴ μὲν ἐσεσάχατο τῇ αὐ-
 τῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἤλαυνον δὲ κέλητας καὶ ἄρματα, ὑπὸ
 δὲ τοῖσι ἄρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι
 δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι
 ὁμοίως. Αἰβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατὰ περ ἐν τῷ πεζῷ· ἤλαυν-
 νον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἄρματα. ὥς δ' αὐτως Κάσπειροι
 καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀρά-
 βιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἤλαυν-
 νον δὲ πάντες καμήλους ταχυτῆτα οὐ λειπομένης ἵππων.
 Ταῦτα τὰ ἔθνηα μούνα ἵππευε, ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου 87
 ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἄρ-
 μάτων. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἵππῆες ἐτετάχατο κατὰ τέλεια,
 Ἀράβιοι δὲ ἐσχατοὶ ἐπετετάχατο. ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὗτι
 ἀνεχομένων τὰς καμήλους ὕστεροί ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φο-
 βέοιτο τὸ ἱππικόν. Ἰππαρχοὶ δὲ ἦσαν Ἀρμαμίδης τε καὶ 88
 Τίθαιος Δάτιος παῖδες. ὁ δὲ τρίτος σφι συνίππαρχος
 Φαρνούχης κατελέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων. ὥς γὰρ ὥρ-
 μέοντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνευθέλητον.
 ἐλαύνοντι γὰρ οἱ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε
 νύων, καὶ ὁ ἵππος οὐ προϊδὼν ἐφοβήθη τε καὶ στὰς ὀρ-
 θὸς ἀπεσείσατο τὸν Φαρνούχεια, πεσὼν δὲ αἰμά τε ἡμες,
 καὶ ἐς φθίσιν περιήλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον ἀντίκα
 κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὥς ἐκέλευε· ἐς τὸν χῶ-
 ρον, ἐν τῷ περ κατέβαλε τὸν δεσπότῃ, ἀπαραγόντες ἐν
 τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω
 παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διη- 89

κόσται καὶ χίλια, παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἷδε· Φοίνικες μὲν
 σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τριηκοσίας, ὧδε
 ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀγ-
 χοτάτω πεποιημένας τρόπον τὸν Ἑλληνικόν, ἐνδεδυκότες
 δὲ θώρηκας λινέους, ἀσπίδας δὲ ἴτους οὐκ ἐχούσας εἶχον
 καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἰκεον, ὥς
 αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐνθεύτεν δὲ
 ὑπερβάντες τῆς Συρίας οἰκέουσι τὰ παρὰ θάλασσαν. τῆς
 δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν
 Παλαιστίνῃ καλεῖται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διη-
 κοσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα
 χηλεῦτὰ, ἀσπίδας δὲ κοίλας, τὰς ἴτους μεγάλας ἐχούσας,
 καὶ δούρατά τε ναύμαχα καὶ τύκους μεγάλους. τὸ δὲ πλη-
 θος αὐτῶν θωρηκοφόροι ἦσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶ-
 90 χον. Οὗτοι μὲν οὕτω ἐστάλατο, Κύπριοι δὲ παρείχοντο
 νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε. τὰς μὲν
 κεφαλὰς εἰλίχτο μίτροισι οἱ βασιλεῖς αὐτῶν, οἱ δὲ ἄλλοι
 εἶχον κιθῶνας, τὰ δὲ ἄλλα κατὰ περὶ Ἕλληνες. τούτων δὲ
 τοσάδε ἔθνεά ἐστι, οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος καὶ Ἀθηνέων,
 οἱ δὲ ἀπὸ Ἀρκαδίας, οἱ δὲ ἀπὸ Κύνθου, οἱ δὲ ἀπὸ Φοι-
 νίκης, οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίας, ὥς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι.
 91 Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας. οὗτοι δ' αὖ περὶ μὲν
 τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια, λαισηῖά τε εἶχον ἀντ'
 ἀσπίδων, ὠμοβοεῖς πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους
 ἐνδεδυκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον,
 ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρησι πεποιημένα. Οὗτοι
 μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ
 Ἀργήνορος ἀνδρὸς Φοίνικος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Πάμ-
 φυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο νέας Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι
 ἐσκευασμένοι. οἱ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης
 92 ἀποσκευασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Ἀνίκιοι
 δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα θωρηκοφόροι τε ἔόντες

καὶ κνημιδοφόροι, εἶχον δὲ τόξα κρηνέενα καὶ ὀίστους
καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια, ἐπὶ δὲ αἰγὸς δέρματα
περὶ τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα, περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πί-
λους πετροῖσι περιεστεφανωμένους, ἐργχειρίδια δὲ καὶ
δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ Τερμίλαι ἐκαλέοντο ἐκ Κρήτης
γεγονότες, ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίου ἀνδρὸς Ἀθη-
ναίου ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Δωριεὲς δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας 93
τριήκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὄπλα
καὶ γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ ἑβδομήκοντα
παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ' Ἑλληνες ἔσταλ-
μένοι, εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐργχειρίδια. Οὗτοι δὲ
οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρώτοισι τῶν λό-
γων εἰρηται. Ἴωνες δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἔσκενα- 94
σμένοι ὡς Ἑλληνες. Ἴωνες δὲ ὅσων μὲν χρόνον ἐν Πελο-
ποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην Ἀχαιὴν, καὶ πρὶν
ἢ Δαναὸν τε καὶ Διὸν ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον,
ὡς Ἑλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγυαῖες, ἐπὶ
δὲ Ἴωνος τοῦ Διὸς Ἴωνες. Νησιῶται δὲ ἑπτακαίδεκα 95
παρείχοντο νέας ὀπλισμένοι ὡς Ἑλληνες. καὶ τοῦτο Πε-
λασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἴωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν
αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλεις Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθη-
νέων. Αἰολεὲς δὲ ἐξήκοντα νέας παρείχοντο, ἔσκευασμέ-
νοι τε ὡς Ἑλληνες καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοί,
ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ πλὴν Ἀβυδηνῶν
(Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλέως κατὰ χώραν
μένουσι φυλάκους εἶναι τῶν γεφυρέων), οἱ δὲ λοιποὶ οἱ
ἐκ τοῦ Πόντου στρατενόμενοι παρείχοντο μὲν ἑκατὸν
νέας, ἔσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἑλληνες. οὗτοι δὲ Ἴωνων
καὶ Δωριέων ἄποικοι. Ἐπεβάτενον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν 96
νεῶν Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἄριστα
πλωούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων Σι-
δώνιοι. τούτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι

- αὐτῶν ἐπῆσαν ἐκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες, τῶν ἐγὼ, οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξέργομαι ἐς ἱστορίας λόγον, οὐ παραμύνημαι. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἐκάστου ἐπᾶξι οἱ ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἐν τ' ἔθνεϊ ἐκάστῳ ὅσαι περ πόλεις, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν. εἶποντο δὲ ὥς οὐ στρατηγοί, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι, ἐπεὶ στρατηγοὶ τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἐκάστων,
- 97 ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Πέρσαι, εἰρέαται μοι. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἶδε, Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου καὶ Πηριξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω καὶ Μεγάβαξος ὁ Μεγαβάτεω καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου. τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρὸς, Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεὸς, τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόντεροι δὲ καὶ πεντηκόντεροι καὶ κέρκουροι καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα σμικρὰ συνελθόντα ἐς τὸν
- 98 ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια. Τῶν δὲ ἐπιπλωόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγούς οἶδε ἦσαν οἱ οὐνομαστότατοι, Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀνύσου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμου, καὶ Ἀράδιος Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Συνέννεσις Ὀρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα, καὶ Κύπριοι Γύργος τε ὁ Χέρσιος καὶ Τιμώνας ὁ Τιμαγόρεω, καὶ Καρῶν Ἰστιατὸς τε ὁ Τύμνεω καὶ Πίγρης ὁ Σελδώμου καὶ
- 99 Δαρμασίθυμος ὁ Κανθαύλεω. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ παραμύνημαι ταξιαρχέων ὥς οὐκ ἀναγκαζόμενος, Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶνμα ποιεῦμαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης, γυναικὸς, ἣτις ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρητῆς ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀναγκαίης. οὐνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀνγδάμιος, γένος δὲ ἐξ Ἀλικαρνησοῦ τὰ πρὸς πατρὸς, τὰ μητροθεν δὲ Κρηῖσσα. ἡγε-

μόνευε δὲ Ἀλικαρνησέων τε καὶ Κῳ̃ων καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδονίων, πέντε νέας παρεχομένη. καὶ συνπαάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων, νέας εὐδοξοτάτας παρείχετο, πάντων δὲ τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλεὶ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτήν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἔον Ἀσρικόν, Ἀλικαρνησέας μὲν Τροιξηνίους, τοὺς δὲ ἄλλους Ἐπιδανυρίους.

Ἐς μὲν τοσούδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται, Ξέρξης 100 δὲ ἐπεὶ ἡρίθμησέ τε καὶ διετάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφεας διεξελάσας θηήσασθαι. μετὰ δὲ ἐποίησε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπὶ ἄρματος παρὰ ἔθνος ἐν ἑκάστον ἐπυνθάνετο, καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί, ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἑσχατα ἀπίκητο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποιήτο, τῶν νεῶν κατελκυσθισέων ἐς θάλασσαν ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νέα Σιδωνίην ἵξετο ὑπὸ σκηνῇ χρυσῇ καὶ παρέπλωε παρὰ τὰς πρῶρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἑκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαρόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνεκώχεον, τὰς πρῶρας ἐς γῆν τρέψαντες πάντες μεταπηθὸν καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δ' ἐντὸς τῶν προφρέων πλώων ἐθνεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεὸς, 101 μετεπέμψατο Δημόαρητον τὸν Ἀρίστωνος συστρατευόμενον αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καλέσας δ' αὐτὸν εἶρετο τάδε· ὦ Δημόαρχε, νῦν μοί σε ἡδὺ ἐστὶ ἐπείρεσθαι τὰ ἐθέλω. σὺ εἰς Ἑλλήν τε, καί, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων, πόλιος οὐτ' ἐλαχίστης οὐτ' ἀσθενεστάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἑλληνες ὑπομενέουσιν χειρὰς ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι. οὐ γάρ, ὡς ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ πάντες Ἑλληνες

- καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἐσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλ-
 λεχθεῖνσαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπομεῖναι,
 μὴ ἔοντες ἄρθμιοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖον
 τι λέγεις περὶ αὐτῶν, πυνθίσθαι. Ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα, ὁ
 δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· Ὁ βασιλεῦ, κότερα ἀληθεῖη χρῆσώμαι
 πρὸς σέ ἢ ἡδονῇ; Ὁ δέ μιν ἀληθεῖη χρῆσάσθαι ἐκέλευε.
 102 φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέστερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἦν. Ὡς δὲ
 ταῦτα ἤκουσε Δημάρηντος, ἔλεγε τάδε· Βασιλεῦ, ἐπειδὴ
 ἀληθεῖη χρῆσάσθαι πάντως με κελεύεις ταῦτα λέγοντα,
 τὰ μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται, τῇ Ἑλ-
 λάδι πενίη μὲν αἰεὶ κοτε σύντροφός ἐστι, ἀρετὴ δὲ ἔπα-
 κτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυ-
 ροῦ, τῇ διαχρεομένη ἢ Ἑλλὰς τήν τε πενίην ἀπαμύνεται
 καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω μὲν νυν πάντας τοὺς Ἑλλη-
 νας τοὺς περὶ ἐκείνους τοὺς Ἀθωρικοὺς χώρους οἰκημέ-
 νους, ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούσδε τοὺς λό-
 γους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μούνων, πρῶτα μὲν ὅτι
 οὐκ ἔστι, ὅπως κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην
 φέροντας τῇ Ἑλλάδι, αὐτὶς δὲ ὡς ἀντιώσσονται τοι ἐς μά-
 χην, καὶ ἦν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι.
 ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθῃ, ὅσοι τινὲς ἔοντες ταῦτα ποι-
 εῖν οἰοί τέ εἰσι. ἦν τε γὰρ τύχῳσι ἐξεστρατευμένοι χί-
 λιοι, οὗτοι μαχέσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες τούτων, ἦν
 103 τε καὶ πλεῦνες. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης γελάσας ἔφη· Δη-
 μάρηντε, οἷον ἐφθέρῃας ἔπος, ἄνδρας χιλίους στρατιῇ το-
 σῇδε μαχέσασθαι. ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φῆς τούτων τῶν ἄν-
 δρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι. σὺ ὦν ἐθελήσεις αὐτίκα
 μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; καίτοι εἰ τὸ πολιτι-
 κὸν ὑμῖν πᾶν ἐστὶ τοιοῦτο, οἷον σὺ διαιρέεις, σέ γε τὸν
 ἐκείνων βασιλέα πρόπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσε-
 σθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ ἐκείνων ἕκαστος
 δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιος ἐστι, σέ δὲ

γε δέξημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ'
 ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος. εἰ δὲ τοιοῦτοί τε ἑόν-
 τες καὶ μεγάθεα τοσοῦτοι, ὅσοι σὺ τε καὶ οἱ παρ' ἐμὲ φοι-
 τῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχέετε τοσοῦτο, ὅρα, μὴ μά-
 την κόμπος ὁ λόγος οὗτος ὁ εἰρημένος εἴη. ἐπεὶ φέρε ἰδω
 παντὶ τῷ οἰκότι· κῶς ἂν θυναιατο χίλιοι ἢ καὶ μύριοι ἢ
 καὶ πεντακισμύριοι, ἑόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως
 καὶ μὴ ὑπ' ἐνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀντιστῆναι;
 ἐπεὶ τοι πλεῦνες περὶ ἓνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι ἑόν-
 των ἐκείνων πέντε χιλιάδων. ὑπὸ μὲν γὰρ ἐνὸς ἀρχόμε-
 νοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον γενοιάτ' ἂν δειμαίνοντες
 τοῦτον καὶ παρὰ τὴν δαυτῶν φύσιν ἀμείνουτες, καὶ ἴοιεν
 ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἑόντες,
 ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον οὐκ ἂν ποιεοίεν τούτων οὐ-
 δέτερα. δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθει χαλε-
 πῶς ἂν Ἑλληνας Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι. ἀλλὰ παρ'
 ἡμῶν τοῦτό ἐστι, τὸ σὺ λέγεις, ἔστι γε μέντοι οὐ πολλόν,
 ἀλλὰ σπάνιον. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφύρων
 οἱ ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι,
 τῶν σὺ ἑὼν ἄπειρος πολλὰ φλυηρείς. Πρὸς ταῦτα Ἀθ- 104
 μάρητος λέγει· Ὡ βασιλεῦ, ἀρχήθην ἡπιστάμην, ὅτι ἀλη-
 θεῖη χρεόμενος οὐ φίλα τοι ἔρέω, σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας
 λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατή-
 κοντα Σπαρτιήτησι. καίτοι ὥς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε
 ἔστοργῶς ἐκείνους, αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίστεται, οἷ μὲ τι-
 μὴν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρῷα ἄπολιν τε καὶ φυ-
 γάδα πεποιήκασι, πατήρ δὲ ὁ σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ
 μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκ ὦν οἶκός ἐστι ἄνδρα τὸν σώ-
 φρονα εὐνοίαν φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν
 μάλιστα. ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶ-
 ναι μάχεσθαι οὔτε δυοῖσι, ἐκῶν τε εἶναι οὐδ' ἂν μουνό-
 μαχέοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων

ἀγῶν, μαχοίμην ἂν πάντων ἡδίστα ἐνὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἕλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιός εἶναι. ὥς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι κατὰ μὲν ἓνα μαχόμενοι οὐδαμῶν εἰσὶ κακίονες ἀνδρῶν, ἀλλῆς δὲ ἄριστοι ἀνδρῶν ἀπάντων. ἐλεύθεροι γὰρ ἔόντες οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι· ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδαιμάνουσι πολλῶ ἔτι μᾶλλον, ἢ οἱ σοὶ σέ. ποιεῦσι γῶν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγει· ἀνώγει δὲ τῶντ' αἰεὶ, οὐκ ἔων φεύγειν οὐδὲν πληθὺς ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατέειν ἢ ἀπόλλυσθαι. σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρῆειν, τᾶλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπὸν, νῦν δὲ ἀναγκασθεῖς ἔλεξα. γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ.

- 105 Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο, Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἔτρεψε καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἠπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἔλθων Ξέρξης καὶ ὑπαρχον ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστειν, τὸν δὲ ὑπὸ Λαρείου σταθέντα καταπαύσας ἐξήλανε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηϊκῆς ἐπὶ τὴν
- 106 Ἑλλάδα. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα τοιούτῳ Μασκάμην γενόμενον, τῷ μούνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε ὥς ἀριστεύοντι πάντων, ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Λαρεῖος ὑπάρχους, πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος, ὥς δὲ καὶ Ἀρτοξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοισι ἐγγόνοισι. κατέστασαν γὰρ ἐν πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπαρχοὶ ἐν τῇ Θρηϊκῇ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες, οἳ τε ἐκ Θρηϊκῆς καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πλην τοῦ ἐν Δορίσκῳ ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξαίρεθῆσαν, τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοὶ καὶ ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν πολλῶν πειρησαμένων. διὰ τοῦτο δὲ οἱ τὰ δῶρα
- 107 πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. Τῶν δὲ ἐξαίρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθόν, εἰ μὴ Βόγην μούνον τὸν ἐξ

Ἡρόνος. τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περι-
 εόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα, ἐπεὶ καὶ
 ἄξιος αἵνου μεγάλου ἐγένετο Βόγης, ὃς ἐπειδὴ ἐπολιορ-
 κέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὼν
 αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστήσαι ἐς τὴν Ἀσίην,
 οὐκ ἠθέλησε, μὴ δειλίῃ δόξειε περιεῖναι βασιλεῖ, ἀλλὰ
 διεκαρτέρεε ἐς τὸ ἔσχατον. ὥς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἐνῆν
 ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην ἔσφαξε τὰ τέκνα
 καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ
 ἔπειτεν ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ, μετὰ δὲ ταῦτα τὸν χρυσὸν
 ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ
 τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα. ποιήσας δὲ ταῦτα καὶ ἑω-
 τὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται
 ἔτι καὶ ἐς τὸδε ὑπὸ Περσέων. Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου 108
 ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμ-
 ποδῶν συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε. ἰδεδούλωτο γάρ, ὥς
 καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἢ μέχρι Θεσσαλίας πᾶσα καὶ
 ἦν ὑπὸ βασιλεῆα δασμοφόρος Μεγαβάξου τε καταστρεψα-
 μένου καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παραμείβετο δὲ πορευό-
 μενος ἐκ Δορίσκου πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρητικὰ τείχεα,
 τῶν ἐσχάτη πεπόλισταί πρὸς ἐσπέρην πόλιν, τῇ οὐνομά
 ἐστὶ Μεσαμβρίῃ. ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις Στρώμη,
 διὰ δὲ σφραγῶν τοῦ μέσου Αἰσσοῦ ποταμοῦ διαρρέει, ὃς τότε
 οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξει στρατῷ, ἀλλ'
 ἐπέλιπε. ἡ δὲ χώρα αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλατικὴ,
 νῦν δὲ Βριαντικὴ, ἐστὶ μέντοι τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων
 καὶ αὕτη Κικόνων. Διαβὰς δὲ τοῦ Αἰσσοῦ ποταμοῦ τὸ 109
 ῥέεθρον ἀπεξηρασμένον πόλιν Ἑλληνίδας τάσδε παρα-
 μείβετο, Μαρώνειαν, Αἰκαίαν, Ἀβδηρα. ταύτας τε δὴ
 παρεξήγε καὶ κατὰ ταύτας λίμνας οὐνομαστάς τάσδε, Μα-
 ρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρώμης κειμένην Ἰσμαρίδα, κα-
 τὰ δὲ Αἰκαίαν Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ

- ὑδωρ, Τραυὸς τε καὶ Κόμψατος. κατὰ δὲ Ἀβδηρα λίμνην
 μὲν οὐδεμίαν εἶδον οὐνομαστὴν παραμείψατο Ξέρξης,
 ποταμὸν δὲ Νέστον ῥέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ ταύτας
 τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἡπειρωτίδας πόλεις παρήϊε, τῶν ἐν μιῇ
 λίμνῃ εἶδονα τυγχάνει ὥσπερ τριήκοντα σταδίων μάλιστα
 κῆ τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἀλμυρὴ. ταύ-
 την τὰ ὑποζύγια μούνα ἀρδόμενα ἀνεξήρηνε. τῇ δὲ πόλει
 ταύτῃ οὐνομά ἐστι Πίστυρος. ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλεις
 τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας ἐξ εὐωνύμου χει-
 110 ρὸς ἀπέργων παρεξήϊε, ἔδνεα δὲ Θρηϊκῶν, δι' ὧν τῆς χώ-
 ρης ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε, Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες,
 Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἡδωνοὶ, Σάτραι. τούτων οἱ μὲν πα-
 ρὰ θάλασσαν κατοικημένοι ἐν τῇσι νηυσὶ εἶποντο, οἱ δὲ
 αὐτῶν τὴν μεσόγαιαν οἰκούντες καταλεχθέντες τε ὑπ'
 ἐμεῦ, πλὴν Σατρείων οἱ ἄλλοι πάντες περὶ ἀναγκαζόμε-
 111 νοι εἶποντο. Σάτραι δὲ οὐδενὸς ὡς ἀνθρώπων ὑπήκοοι
 ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλὰ διατελευτοῦσι τὸ μέχρι
 ἐμεῦ αἰεὶ ἔόντες ἐλευθεροὶ μούνοι Θρηϊκῶν. οἰκέουσιν τε
 γὰρ οὐρεα ὑψηλὰ, ἰδησί τε παντοίῃσι καὶ χιόνι συνηρε-
 φέα, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι, οὔτοι, οἱ τοῦ Διονύσου
 τὸ μαντήδιον εἰσι ἐκτεμένοι. τὸ δὲ μαντήδιον τοῦτο ἐστὶ
 μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν
 Σατρείων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱεροῦ, πρόμαντις δὲ
 ἡ χρένυσα κατὰ περ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλιώτε-
 112 ρον. Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην δεύτερα
 τούτων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων, τῶν ἐνὶ Φάργης
 ἐστὶ οὐνομα καὶ ἑτέρῳ Πέργαμος. ταύτῃ μὲν δὴ παρ' αὐ-
 τὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ Πάγ-
 γαιον οὐρος ἀπέργων, ἔδον μέγα τε καὶ ὑψηλὸν, ἐν τῷ
 χροῦσά τε καὶ ἀργύρεα ἐνὶ μέταλλα, τὰ νέμονται Πιερῆς
 113 τε καὶ Ὀδόμαντοι καὶ μάλιστα Σάτραι, ὑπεροικέοντας δὲ
 τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέῳ ἀνέμον Παίονας Δόβηρας τε

καὶ Παιόπλος παρεξιὼν ἦτε πρὸς ἐσπέρην, ἐς ὃ ἀπίκετο
ἐπὶ ποταμὸν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἡϊόνα, τῆς ἐτι ζωὸς
ἔων ἦρχε Βόργης, τοῦ περ ὀλίγω πρότερον τούτων λόγον
ἔποιεῦμην. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον οὗρος κα-
λέεται Φυλλίς, κατατείνουσα τὰ μὲν πρὸς ἐσπέρην ἐπὶ
ποταμὸν Ἀργίτην ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα, τὰ δὲ πρὸς
μεσαμβρίην τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ
μάγοι ἐκαλλιρέοντο σφάζοντες ἵππους λευκοὺς. Φαρμα- 114
κεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς
τούτοισι ἐν Ἑννέα ὁδοῖσι τῇσι Ἡδωνῶν ἐπορεύοντο κατὰ
τὰς γεφύρας τὸν Στρυμόνα εὐρόντες ἐξευγμένον. Ἑν-
νέα δὲ ὁδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χώρον τοῦτον καλέεσθαι
τοσοῦτους ἐν αὐτῷ παῖδάς τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν
ἐπιχωρίων ζῶντας κατῴρυσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζῶον-
τας κατορύσσειν, ἐπεὶ καὶ Ἀμηστριν τὴν Ξέρξεω γυναῖκα
πυνθάνομαι γηράσασαν δις ἐπὶ Περσέων παῖδας ἐόν-
των ἐπιφανέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἑωυτῆς τῷ ὑπὸ γῆν λεγο-
μένῳ εἶναι θεῷ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν. Ὡς δὲ 115
ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦτα πρὸς
ἡλίου θυσμῶν ἐστὶ αἰγιαλὸς, ἐν τῷ οἰκημένην Ἀργίλον
πόλιν Ἑλλάδα παρεξήγε. αὕτη δὲ καὶ ἡ κατύπερθε ταύ-
της καλέεται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Πο-
σιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων ἦτε διὰ Συλῆος πεδίου
καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος,
καὶ ἀπίκετο ἐς Ἀκανθον, ἅμα ἀρόμενος τούτων ἑκάστου
τῶν ἐθνέων καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγγαιον οὗρος οἰκεόντων,
ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα, τοὺς μὲν παρὰ θά-
λασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν νηυσὶ στρατευομένους, τοὺς
δ' ὑπὲρ θαλάσσης περὶ ἐπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην,
τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι
Θρηῆκες οὔτ' ἐπισπείρουσι, σέβονται τε μεγάλως τὸ μέχρι
ἐμεῦ. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἀκανθον ἀπίκετο, ξεινίην τε ὁ 116

- Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε καὶ ἐδωρήσατό σφας
 ἐσθῆτι Μηδικῇ, ἐπαίνεε τε ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ἔον-
 117 τας ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων. Ἐν Ἀκάνθῳ
 δὲ ἔοντος Ξέρξεω συνήνεικε ὑπὸ νόουσι ἀποθανεῖν τὸν
 ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἔοντα πα-
 ρὰ Ξέρξῃ καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάθει τε μέγιστον
 ἔοντα Περσέων (ἀπὸ γὰρ πέντε πηγέων βασιληῶν ἀπέ-
 λειπε τέσσαρας δακτύλους) φωνέοντά τε μέγιστον ἀν-
 θρώπων, ὥστε Ξέρξεα συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην
 ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι· ἐτυμβοχόεε δὲ
 πῦσα ἡ στρατιή. τοῦτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάν-
 θιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἥρωϊ, ἐποννομάζοντες τὸ οὖνομα.
 βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἀπολομένου Ἀρταχάεω ἐποιέετο
 118 συμφορὴν, οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν
 καὶ δειπνίζοντες Ξέρξεα ἐς πᾶν κακοῦ ὑπὶκατο οὕτω,
 ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκίων ἐρίνοντο, ὅκου γε Θα-
 σίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ πόλιων τῶν σφετέρων δε-
 ξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν καὶ δειπνίσασι Ἀντίπα-
 τρος ὁ Ὀργέος ἀραιρημένος, τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος
 ὁμοῖα τῷ μάλιστα, ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τά-
 119 λαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν
 τῇσι ἄλλῃσι πόλισι οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λό-
 γον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγένετο, οἷα ἐκ πολλοῦ
 χρόνου προειρημένον καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύμενον· του-
 το μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περι-
 αγγελλόντων, δασάμενοι σίτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ ἀστοὶ
 ἄλευρά τε καὶ ἄλφита ἐποίησαν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς,
 τοῦτο δὲ κτήνεα σιτεύεσκον ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλ-
 λιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χειρσαίους καὶ λιμναίους ἐν τε
 οἰκήμασι καὶ λάκκοις, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ, τοῦτο
 δὲ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ κρητῆρας ἐποι-
 εῦντο, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τίθεται, πάντα.

ταῦτα μὲν αὐτῷ τε βασιλεὺς καὶ τοῖσι ὁμοσίτοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποιήτο, τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα τασσόμενα. ὅπως δὲ ἀπίκοιτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἐτοιμία, ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιεῖσθετο Ξέρξης, ἡ δὲ ἄλλη στρατιή ἔσκε ὑπαίθριος. ὥς δὲ δειπνὸν γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν δεκόμενοι ἔχουσιν πόνον, οἱ δὲ ὅπως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τὴν τε σκηνὴν ἀνασπάσαντες καὶ τὰ ἐπιπλα πάντα λαβόντες οὕτω ἀπελαύνουσιν, λείποντες οὐδὲν, ἀλλὰ φερόμενοι. Ἐνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω ἔπος εὖ εἶρη- 120 μένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι πανδημεὶ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἰρὰ ἵζεσθαι ἰκέτας τῶν θεῶν, παραιτεομένους καὶ τὸ λοιπὸν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα, τῶν τε παροισχομένων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐδὲς ἐκάστης ἡμέρης ἐνόμιζε σίτον αἰρέεσθαι· παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ ἄριστον προεῖρητο ὁμοῖα τῷ δειπνῷ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα ἢ καταμείναντας κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι.

Οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὅμως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπε- 121 τέλεον, Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ ἀπῆκε ἀπ' ἐωυτοῦ τὰς νέας πορεύεσθαι, Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· ταύτῃ γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι· μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου ὥδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο· τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν [στρατὸν] μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἵεναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαροδονίος τε καὶ Μασίστης, ἑτέρῃ δὲ τεταγμένη ἦε τοῦ στρατοῦ τριτημυρίς τὴν μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριπυταλχμης τε καὶ Γέργης,

ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἦτε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγούς δὲ παρείχετο
 122 Σμερδομένειά τε καὶ Μεγάβυζον. Ὁ μὲν νυν ναυτικός
 στρατὸς ὥς ἀπείθη ὑπὸ Ξέρξει καὶ διεξέπλωσε τὴν διώ-
 ρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθρῳ γενομένην, διέχουσιν δὲ ἐς κόλ-
 πον, ἐν τῷ Ἀσσα τε πόλις καὶ Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ
 Σάρτη οἰκηνται, ἐνθεῦτεν, ὥς καὶ ἐκ τούτων τῶν πολλῶν
 στρατιὴν παρέλαβε, ἐπλωε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον
 κόλπον, κάμπτων δὲ Ἀμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην
 παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλεις, ἐκ τῶν νέας τε καὶ
 στρατιὴν παρελάμβανε, Τορώνην, Γαληψὸν, Σερμύλην,
 Μηκύβερναν, Ὀλυνθον. ἡ μὲν νυν χώρα αὕτη Σιδωνίη
 123 καλεῖται. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξει συντάμνων
 ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Καναστραῖον ἄκρην, τὸ δὲ πᾶ-
 σης τῆς Παλλήνης ἀνέχει μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε καὶ
 στρατιὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης καὶ Ἀφύτιος καὶ
 Νέης πόλιος καὶ Αἰγῆς καὶ Θεράμβω καὶ Σκιώνης καὶ
 Μένδης καὶ Σάνης. αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλληνην,
 πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην νεμόμεναι. παραπλώ-
 ων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώραν ἐπλωε ἐς τὸ προειρημένον,
 παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολλῶν
 τῇ Παλλήνῃ, ὁμουρεουσέων δὲ τῷ Θερμαῖῳ κόλπῳ, τῆσι
 οὐνόματά ἐστι τάδε, Αἰπαῖος, Κώμβρεια, Αἶσαι, Γίγω-
 νος, Κάμψα, Σμίλα, Αἰνεία. ἡ δὲ τούτων χώρα Κροσ-
 σαίη ἐτι καὶ ἐς τόδε καλεῖται. ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτε-
 λεύτων καταλέγων τὰς πόλεις, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτόν
 τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγένετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ
 πλόος καὶ γῆν τὴν Μυρδονίην, πλώων δὲ ἀπίκετο ἐς τε
 τὴν προειρημένην Θέρμην καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χα-
 λέστρην ἐπὶ τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν, ὃς οὐρίζει χώραν τὴν
 Μυρδονίην τε καὶ Βοττιαΐδα, τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ θά-
 λασσαν στεινὸν χωρίον πόλεις Ἰχναι τε καὶ Πέλλα.

Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς αὐτοῦ περὶ Ἀξιὸν ποτα- 124
 μὸν καὶ πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλεις τούτων πε-
 ριμένων βασιλέα ἐστρατοπεδεύετο, Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς
 στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου τὴν μεσόγαιαν τά-
 μνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι.
 ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ πο-
 ταμὸν Ἐχέιδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος ῥέει
 διὰ Μυγδονίης χώρης καὶ ἐξίει παρὰ τὸ ἔλος τὸ ἐπ' Ἀξιῶ
 ποταμῷ. Πορευομένῳ δὲ ταύτῃ λέοντες οἱ ἐπεθήκαντο 125
 τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι. καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέον-
 τες τὰς νύκτας καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἡθεα ἄλλου μὲν
 οὐδενὸς ἄπτοντο οὔτε ὑποξυγίου οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ
 τὰς καμήλους ἐκεραΐζον μούνας. θωυμάζω δὲ τὸ αἷτιον,
 ὅ τι κοτὲ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς
 λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι, τὸ μῆτε πρότερον
 ὁπώπασαν θηρίον μῆτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ κατὰ 126
 ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ καὶ βόες ἄγριοι, τῶν
 τὰ κέρεια ὑπερμεγάθεά ἐστι τὰ ἐς Ἑλληνας φοιτέοντα.
 οὗρος δὲ τοῖσι λέουσι ἐστι ὃ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποτα-
 μὸς Νέστος καὶ ὁ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε
 γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τοῦ Νέστου οὐδαμόθι πάσης τῆς ἐμ-
 προσθε Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἐσπέρας
 τοῦ Ἀχελῷου ἐν τῇ ἐπιλοίπῳ ἡπείρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ
 τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται. Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην 127
 ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἴδρυσεν αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ
 ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδευόμενος τὴν παρὰ θαλάσσαν
 χώραν τοσηύδε, ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς
 Μυγδονίης μέχρι Αὐδιδῶ τε ποταμοῦ καὶ Ἀλιάκμονος, οἱ
 οὐρίζουσι γῆν τὴν Βοττιαΐδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τῶν-
 τὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο
 μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοις οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ
 καταλεχθέντων τούτων ποταμῶν ἐκ Κρηστωναίης ῥέων

Ἐχείδωρος μῦθος οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε.

- 128 Ξέρξης δὲ οὐρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὖρεα τὰ Θεσσαλικά, τὸν τε Οὐλύμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, μεγάθῃ τε ὑπερμήκει ἐόντα, διὰ μέσον τε αὐτῶν αὐλῶνα στεῖνον πυνθανόμενος εἶναι, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι ταύτην ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θηήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἐμελλε ἔλawn διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Περγαίβους παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτη γὰρ ἀσφαλέςτατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὥς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίησε ταῦτα· ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τὴν περ ἐσέβαινε αἰεὶ, ὅπως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήτιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπῆκετο καὶ ἐθῆήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θῶνυματι μεγάλῳ ἐνέσχετο, καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ εἶρετο, εἰ τὸν ποταμὸν
- 129 ἔστι παρατρέψαντα ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν. Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἔστι τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε συγκεκλημένην πάντοθεν ὑπερμήκεσι οὖρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἡῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὀσσα ἀποκληθεῖ συμμίσγοντα τὰς ὑπὸ ῥέας ἀλλήλοισι, τὰ δὲ πρὸς βορέεω ἀνέμου Οὐλύμπος, τὰ δὲ πρὸς ἐσπέρην Πίνδος, τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον ἡ Ὀθρυς, τὸ μέσον δὲ τούτων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἔστι ἐοῦσα κόλλῃ. ὥστε ὦν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ καὶ Ἠπιδανοῦ καὶ Ὀνοχώνου καὶ Ἐνιπέος καὶ Παμίσου, οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδῖον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι δι' ἐνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στεῖνοῦ ἔκρουν ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ

ὑδωρ πάντες ἐς τὸντό. ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιεῖ εἶναι. τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται οὐκ εὐντος κω τοῦ ἀνλώνος καὶ διεκρόου τούτου τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηίδα λίμνην οὔτε οὐνομάζεσθαι κατὰ περ νῦν, ῥέειν τε οὐδὲν ἔσσαν ἢ νῦν, ῥέοντας δὲ ποιεῖν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. Αὐτοὶ μὲν νῦν Θεσσαλοὶ φασὶ Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν ἀνλώνα, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, οἰκόντα λέγοντες. ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν καὶ τὰ διεσπεῖα ὑπὸ σεισμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδὼν φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔστι γὰρ σεισμοῦ ἔργον, ὥς ἐμοὶ ἐφαίνετο εἶναι, ἢ διάστασις τῶν οὐρέων.

Οἱ δὲ κατηγεόμενοι εἰρομένου Ξέρξεω, εἰ ἔστι ἄλλη 130
ἐξοδος ἐς θάλασσαν τῷ Πηνειῷ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως εἶπον· Βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ' ἡδε αὐτή· οὐρεσι γὰρ περιεσπεφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη. Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· Σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοὶ. ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχείοντες καὶ τᾶλλα καὶ ὅτι χώρην ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. τὸν γὰρ ποταμὸν πρῆγμα ἂν ἦν μόνον ἐπεῖναί σφεων ἐπὶ τὴν χώρην, χώματι ἐκ τοῦ ἀνλώνος ἐκβιβάσαντα καὶ παρατρέψαντα δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων, ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι. Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων εὐντες Θεσσαλοὶ ἔδοσαν ἑαυτοὺς βασιλεῖ, δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλήν. εἶπας δὲ ταῦτα καὶ θηησάμενος ἀπέπλωε ἐς τὴν Θέρμην.

Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς (τὸ 131
γὰρ δὴ οὐρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τρι-

- τημορὶς, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπαντα ἡ στρατιὴ ἐς Περραι-
 βούς), οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα
 ἐπὶ γῆς αἰτησὶν ἀπίκατο, οἱ μὲν κεινοὶ, οἱ δὲ φέροντες
 132 γῆν τε καὶ ὕδωρ. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἷδε,
 Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Αἰνιῆνες, Περραιβοὶ, Λοκροὶ, Μά-
 γνητες, Μηλιεῖς, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῆται καὶ Θηβαῖοι καὶ οἱ
 ἄλλοι Βοιωτοὶ πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. ἐπὶ τού-
 τοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὄρκιον οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον
 ἀειράμενοι. τὸ δὲ ὄρκιον ὧδε εἶχε· Ὅσοι τῷ Πέρσῃ ἐδυ-
 σαν σφέας αὐτοὺς Ἕλληνες ἐόντες μὴ ἀναγκασθέντες κα-
 ταστάντων σφι εὖ τῶν προηγμάτων, τούτους δεκατεῦσαι
 τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὄρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἑλ-
 133 λησι, ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε Ξέρξης
 ἐπὶ γῆς αἰτησὶν κήρυκας τῶνδε εἵνεκεν· πρότερον Λα-
 ρεῖου πέμπσαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο οἱ μὲν αὐτῶν τοὺς αἰ-
 τέοντας ἐς τὸ βάραθρον, οἱ δ' ἐς φρέαρ ἐσβαλόντες ἐκέ-
 λευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα.
 τούτων μὲν εἵνεκεν οὐκ ἐπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας.
 ὅ τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας
 συνήνεκε ἀνεθέλκτον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι
 σφέων ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ἐδηϊώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ
 134 ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι δὲ ὦν Λακεδαι-
 μονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος
 κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱερὸν, εἰσὶ δὲ
 καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι
 αἱ κηρυκῆται αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ
 δὲ ταῦτα τοῖσι Σπαρτιήτεσι καλλιρῆσαι θυομένοισι οὐκ
 ἐδύνατο. τοῦτο δ' ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων
 δὲ καὶ συμφορῇ χρεομένων Λακεδαιμονίων, ἀλλίης τε πολ-
 λάκις συλλεγομένης καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἰ
 τις βούλοιτο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνή-
 σκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βούλις ὁ Νικόλεω

ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσι τε γεγονότες εὖ καὶ χρήμασι
 ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθέλονται ὑπέδυσαν ποινὴν τί-
 σειν Ἐρέξῃ τῶν Λαρείων κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπο-
 λομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς ἀποθανευσμένους
 ἐς Μῆδους ἀπέπεμψαν. Αὕτη τε ἡ τόλμα τούτων τῶν ἀν- 135
 δρῶν θάνατος ἀξίη καὶ τάδε πρὸς τούτοις τὰ ἔπεα. πο-
 ρευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα. ὁ
 δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν πα-
 ραθαλασσίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὅς σφεας ξείνια
 προθέμενος ἰστία, ξεινίζων δὲ εἶρετο λέγων τάδε· "Αν-
 δρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλεῖ φίλοι γενέ-
 σθαι; ὁρᾶτε γάρ, ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς
 τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες. οὐ-
 τω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλεῖ, θεδό-
 ξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοί, ἕκαστος ἂν
 ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος δόντος βασιλέως. Πρὸς ταῦτα
 ὑπεκρίναντο τάδε· Ὑδαρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμ-
 βουλή ἢ ἐς ἡμέας τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος
 συμβουλευείς, τοῦ δὲ ἄπειρος εἶναι. τὸ μὲν γὰρ δοῦλος
 εἶναι ἐξεπίσται, ἐλευθερίας δὲ οὐκ ἔπειρήθης, οὐτ' εἰ
 ἔστι γλυκὺ οὐτ' εἰ μὴ. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν
 δούρασι συμβουλευοῖς ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ
 καὶ πελέεσι. Ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο, ἐνθεῦτεν 136
 δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλεῖ ἐς ὅψιν ἦλθον,
 πρῶτα μὲν τῶν δορυφόρων κελευόντων καὶ ἀνάγκην σφι
 προσφερόντων προσκυνεῖν βασιλέα προσπίπτοντας οὐκ
 ἔφασαν ὡθεόμενοι πρὸς αὐτῶν ἐπὶ κεφαλὴν ποιήσειν
 ταῦτα οὐδαμὰ, οὔτε γάρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον
 προσκυνεῖν οὔτε κατὰ ταῦτα ἥκειν, ὥς δὲ ἀπεμαχέσαντο
 τοῦτο, δευτέρᾳ σφι λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοιοῦδε ἐχό-
 μενα· Ὁ βασιλεῦ Μῆδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι
 ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποινὴν ἐκεί-

νων τίσοντας. λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ με-
γαλοφροσύνης οὐκ ἔφη ὁμοῖος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι·
ἐκείνους μὲν γὰρ συγγέει τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα,
ἀποκτείναντας κήρυκας, αὐτὸς δὲ τὰ ἐκείνοισι ἐπιπλήσ-
σει, ταῦτα οὐ ποιήσῃ, οὐδ' ἀνταποκτείνας ἐκείνους
137 ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίας. Οὕτω ἡ Ταλθυ-
βίου μῆνις καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων ἐπαύσα-
το τὸ παραυτίκα, καὶ περ ἀπονοστησάντων ἐς Σπάρτην
Σπερθιέω τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτεν πολλῶ
ἐπηγέρθη κατὰ τὸν Πελοποννησίῳ καὶ Ἀθηναίων πόλε-
μον, ὥς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θείο-
τατον φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγ-
γέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις οὐδὲ ἐπαύσατο, πρὶν ἢ ἐξῆλθε,
τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε, τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας
τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλέα διὰ
τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλεων τε τὸν Βούλιος καὶ ἐς Ἀνήριστον
τὸν Σπερθιέω, ὃς εἶλε Ἀλίας τοὺς ἐκ Τίρυνθος ὀλκάδι
καταπλώσας πλήρει ἀνδρῶν, δῆλον ὦν μοι, ὅτι θεῖον ἐγέ-
νετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μῆνιος. οἱ γὰρ πεμφθέντες ὑπὸ
Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ
ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω Θρηῆκων βασιλέος καὶ Νυμ-
φοδώρου τοῦ Πυθιέω ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἤλωσαν κατὰ
Βισάνδην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν
Ἀττικὴν ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων, μετὰ δὲ αὐτῶν καὶ
Ἀριστέας ὁ Ἀδεϊμάντου Κορίνθιος ἀνὴρ.

Ταῦτα μὲν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ
βασιλέος στόλου, ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.
138 Ἡ δὲ στρατηλασίῃ ἡ βασιλέος οὖνομα μὲν εἶχε, ὥς ἐπ'
Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυν-
θανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐν ὁμοίῳ
πάντες ἐποιοῦντο· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν δόντες γῆν τε καὶ
ὕδωρ τῷ Πέρσῃ εἶχον θάρσος ὥς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι

πρὸς τοῦ βαρβάρου, οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δείματι μεγάλῳ κατέστασαν ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιωμαχῶν δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδίζοντων δὲ προθύμως. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέ- 139
 ξασθαι ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δὲ, τῇ γ' ἐμοὶ φαίνεται εἶναι ἀληθὲς, οὐκ ἐπισχῆσω. εἰ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἢ καὶ μὴ ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μέιναντες ἔδοσαν σφείας αὐτοὺς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι βασιλεῖ. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν ἡπειρον τοιάδε ἐγίνετο· εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων οὐκ ἐκόντων ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς, κατὰ πόλιν ἀλίσκομένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου, ἐμουνώθησαν, μουνωθέντες δὲ ἂν καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν ἐπαθον, ἢ πρὸ τοῦ ὀρέοντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας μηδίζοντας ὁμολογίῃ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξεα. καὶ οὕτω ἂν ἐπ' ἀμφοτέρω ἡ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τὴν γὰρ ὠφέλειαν τὴν τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυνθέσθαι ἤ τις ἂν ἦν βασιλεὺς ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσσης. νῦν δὲ Ἀθηναίους ἂν τις λέγων σωτήρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τάληθός· οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτράποντο, ταῦτα ῥέψιν ἐμελλε. ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν, ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπεγείραντες καὶ βασιλέα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδέ σφεας χρηστήρια φοβερά ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα ἐπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κατα-

μείναντες ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν δέξασθαι.

- 140 Πέμπαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἐτοῖμοι. καὶ σφι ποιήσασιν περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὥς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἴζοντο, χρᾶ ἡ Πυθίῃ, τῇ οὖνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε·

ὦ μέλεσι, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης
Δώματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.

Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον οὔτε τὸ σῶμα

Οὔτε πόδες νέατοι οὐτ' ὦν χέρεες, οὔτε τι μέσσης

Αἰέπεται, ἀλλ' αἰδῆλα πέλει. κατὰ γὰρ μιν ἐρείπει

Πῦρ τε καὶ ὀξύς Ἀρης, Ἀσιηγενὲς ἄρμα διώκων.

Πολλὰ δὲ κάλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κού τὸ σὸν οἶον·

Πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῶ πυρὶ θάψει,

Οἱ πον νῦν ἰδρῶτι ῥεούμενοι ἐστήκασιν,

Δείματι παλλόμενοι, κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισιν

Αἷμα μέλαν κέχυνται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκας.

Ἄλλ' ἔτιον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

- 141 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέοντο. προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίας λαβοῦσι δεύτερα αὐτὶς ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἱκέτας. πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι· Ὠναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθῆις τὰς ἱκετηρίας τάσδε, τὰς τοι ἤκομεν φέροντες· ἢ οὐ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν· ταῦτα δὲ λέγουσι ἢ πρόμαντις χρᾶ δεύτερα τάδε·

Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,

Λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μῆτιδι πικρῇ.

Σοὶ δὲ τόδ' αὐτὶς ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·

Τῶν ἄλλων γὰρ ἀλίσκομένων, ὅσα Κέκροπος οὖρος
 Ἐντὸς ἔχει κευθρῶν τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
 Τείχος Τριτογενεὶ ξύλινον διδοὶ εὐρύοπα Ζεὺς
 Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ δὲ τέκνα τ' ὀνήσει.
 Μηδὲ σὺ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
 Πολλὸν ἀπ' ἡπείρου στρατὸν ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
 Νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοί ποτε κἀντίος ἔσση.
 Ὡ θείη Σαλαμῖς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν
 Ἥ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

Ταῦτά σφι ἡπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ 142
 ἐδόκεε εἶναι, συγγραψάμενοι ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθή-
 νας. ὥς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελλον ἐς τὸν
 δῆμον, γινῶμαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο διζημένων τὸ
 μαντήτιον καὶ αἶδε συνεστηκυῖαι μάλιστα· τῶν πρεσβυ-
 τέρων ἔλεγον μετεξέτεροι δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρό-
 πολιν χρῆσαι περιέσεσθαι· ἡ γὰρ ἀκρόπολις τὸ πάλαι
 τῶν Ἀθηνέων ῥηγῶν ἐπέφρακτο. οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φρα-
 γμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι, οἱ δ'
 αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταύτας παρ-
 αρτέεσθαι ἐκέλευον τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν δὴ τὰς
 νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ
 τελευταῖα δηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης,

Ὡ θείη Σαλαμῖς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν
 Ἥ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.
 κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γινῶμαι τῶν φαιμένων
 τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμολόγοι
 ταύτῃ ταῦτα ἐλάμβανον, ὥς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δέει σφέας
 ἔσσωθῆναι ναυμαχίην παρασκευασαμένους. Ἦν δὲ τῶν τις 143
 Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρώτους νεωστὶ παριῶν, τῷ οὖνομα
 μὲν ἦν Θεμιστοκλῆς, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος
 ἀνὴρ οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλ-
 λεσθαι, λέγων τοιαῦτα, εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰ-

- ρημένον ἔοντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκέειν ἡπίως χρη-
σθῆναι, ἀλλὰ ὧδε, Ὡ σχετλή Σαλαμίς, ἀντὶ τοῦ Ὡ θείῃ
Σαλαμίς, εἴ περ γε ἐμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ' αὐτῇ τε-
λευτήσειν. ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρησθαι
τὸ χρηστήριον συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν, ἀλλ' οὐκ
ἐς Ἀθηναίους. παρασκευάζεσθαι ὧν αὐτοὺς ὡς ναυμα-
χῆσοντας συνεβούλευε ὡς τούτου ἔοντος τοῦ ξυλίνου τεί-
χεος. ταύτῃ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου Ἀθηναῖοι ταῦ-
τά σφι ἔγνωσαν αἰρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρη-
σμολόγων, οἳ οὐκ ἔων ναυμαχίην ἀρτέεσθαι, τὸ δὲ σύμ-
παν εἶναι οὐδὲ χειρὰς ἀνταείρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χά-
144 ρην τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. Ἐτέρη τε Θεμιστο-
κλέε γνῶμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν ἡρίστευσε, ὅτε
Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ,
τὰ ἐκ τῶν μετὰλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρελίου,
ἐμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἑκαστος δέκα δραχμάς. τότε
Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους τῆς διαιρέσιος ταύ-
της παυσάμενους νέας τούτων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι
διημοσίας ἐς τὸν πόλεμον, τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων.
οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστὰς ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀνα-
γκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν
ἐποιήθησαν, οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς θεόν δὲ οὕτω τῇ Ἑλ-
λάδι ἐγένοντο. αὐταῖ τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προ-
ποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἐτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι.
ἔδοξε τέ σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι ἐπιόντα
ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ παν-
δημει, τῷ θεῷ πειθομένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλο-
μένοισι.
- 145 Τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγε-
γόνεε, συλλεγομένων δὲ ἐς ταῦτ' οὗ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα
[Ἑλλήνων τῶν] τὰ ἀμείνω φρονεόντων καὶ διδόντων σφίσι
λόγον καὶ πίστιν ἐνθαῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι

πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι τὰς τε
 ἐχθρας καὶ τοὺς κατ' ἄλληλους ἐόντας πολέμους. ἦσαν δὲ
 πρὸς τινὰς καὶ ἄλλους ἐγκεκρημένοι, ὁ δὲ ὢν μέγιστος
 Ἀθηναίοισι τε καὶ Αἰγινήτησι. μετὰ δὲ πυνθανόμενοι
 Ξέρξεα σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι ἐβουλεύσαντο
 κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος προ-
 γμάτων, ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους ὁμαιχμίην συνθησομέ-
 νους πρὸς τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν
 παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένεος ἐς τε Κέρκυραν κελεύ-
 σοντας βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους, φρο-
 νήσαντες, εἴ πως ἐν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικόν, καὶ εἴ συγ-
 κύνψαντες τῷτῳ πρήσσοιεν πάντες ὡς δεινῶν ἐπιόντων
 ὁμοίως πᾶσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα
 ἐλέγετο εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω.
 Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἐχθρας πρῶτα 146
 μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς.
 οἱ δὲ ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδεις καὶ καταμαθόντες τὴν βα-
 σιλέος στρατιήν, ὡς ἐπάλστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες
 ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἀπήγοντο ὡς ἀπο-
 λεύμενοι. Καὶ τοῖσι μὲν κατακέκριτο θάνατος, Ξέρξης δὲ
 ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώ-
 μην πέμπει τῶν τινὰς δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἣν κα-
 ταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζώοντας, ἄγειν παρ' ἑω-
 τόν. ὡς δὲ ἔτι περιέοντας αὐτοὺς κατέλαβον καὶ ἦγον ἐς
 ὄψιν τὴν βασιλέος, τὸ ἐνθεῦτεν πυνθόμενος ἐπ' οἷσι ἤλ-
 θον, ἐκέλευσέ σφας τοὺς δορυφόρους περιάροντας ἐπι-
 δείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον,
 ἐπεὰν δὲ ταῦτα θηεύμενοι ἑωσι πλήρεις, ἀποπέμπειν ἐς
 τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώραν ἁσινέας. Ἐπιλέγων δὲ τὸν 147
 λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ
 κατάσκοποι, οὔτε ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα προεπύθοντο
 οἱ Ἕλληνες ἐόντα λόγου μέζω, οὔτ' ἂν τι τοὺς πολέμους

μέγα εσινέατο ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες· νοστήσαντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα δοκέειν ἔφη ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἐσωτοῦ πρήγματα πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδῶσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῇδε ἄλλη· ἔων γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ διεκπλώνοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἐς τε Αἰγίναν καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ ὥς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἐτοῖμοι ἦσαν αἰρέειν αὐτὰ, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλέα, ὁκότε παραγγελέει, ὁ δὲ Ξέρξης εἰρετο αὐτοὺς, ὅκοι πλώοιεν· οἱ δὲ εἶπαν· Ἐς τοὺς σοὺς πολεμίους, ὃ δέσποτα, σίτον ἄγοντες. Ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· Οὐκ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλώομεν, ἐνθα περ καὶ οὔτοι, τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι καὶ σίτῳ; τί δῆτα ἀδικεοῦσι οὔτοι ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες;

Οἱ μὲν νυν κατὰ σκοποὶ οὕτω θηησάμενοί τε καὶ
 148 ἀποπεμφθέντες ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην, οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ μετὰ τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων δεύτερα ἐπεμπον ἐς Ἄργος ἄγγελους. Ἄργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἐσωτοὺς γενέσθαι ὥδε· πυθίσθαι γὰρ ἀντίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐρειζόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πυθόμενοι δὲ καὶ μαθόντες, ὥς σφέας οἱ Ἕλληνες πειρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσῃν, πέμψαι θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειροσμένους, ὥς σφι μέλλει ἄριστον ποιεῦσι γενέσθαι· νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδριδέω, τῶν δὲ εἵνεκεν πέμπειν. τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελεῖν τὰδε
 Ἐχθρὸς περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
 Εἰσὼ τὸν προβόλαιον ἔχων πεφυλαγμένος ἦσο,
 Καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

Ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον, μετὰ δὲ ὥς ἐλ-
 θεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ βου-
 λευτήριον καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς τὰ λε-
 γόμενα ὑποκρίνασθαι, ὥς ἐτοῖμοι εἴσι Ἀργεῖοι ποιέειν
 ταῦτα τριήκοντα ἔτα εἰρήνην σπεισάμενοι Λακεδαιμο-
 νίοισι καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίας·
 καίτοι κατὰ γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἑω-
 τῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι.
 Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καὶ περ 149
 ἀπαγορεύοντάς σφι τοῦ χρηστήριου μὴ ποιέεσθαι τὴν
 πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην. σπουδὴν δὲ ἔχειν σπον-
 δὰς γενέσθαι τριηκοντοετίδας, καὶ περ τὸ χρηστήριον φο-
 βεομένοισι, ἵνα δὴ σφι οἱ παῖδες ἀνδρωθέωσι ἐν τούτοις
 τοῖσι ἔτεσι. μὴ δὲ σπονδέων ἐουσέων ἐπιλέγεσθαι, ἣν ἄρα
 σφέας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι κακῷ ἄλλο πταῖσμα
 πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι Λακεδαιμονίων ὑπὴ-
 κοοι. τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ ῥη-
 θέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοισίδε, περὶ μὲν σπον-
 δέων ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας, περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐ-
 τοῖσι ἐντετάλθαι ὑποκρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν σφίσι μὲν
 εἶναι δύο βασιλέας, Ἀργείοισι δὲ ἓνα· οὐκ ὦν δυνατόν
 εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον παῦσαι τῆς ἡγεμονίης,
 μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμώψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι
 κωλύειν οὐδέν. οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀνασχέσθαι
 τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' ἐλέσθαι μᾶλλον
 ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμο-
 νίοισι, προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοις πρὸ δύντος ἡλίου
 ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας, εἰ δὲ μὴ, περι-
 ἔψεσθαι ὥς πολεμίους. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τού- 150
 των πέρι λέγουσι, ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν
 Ἑλλάδα, ὥς Ξέρξης ἐπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος πρότερον
 ἢ περ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα

- δὲ τοῦτον λέγεται εἶπεν· Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει· Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσῃν εἶναι, ἀπὸ οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖδα Περσέως τοῦ Δαναΐης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφέως θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω ἂν αὖ εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ἂν ἡμέας οἰκὸς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρους προγόνους ἐκστρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοις τιμωρέοντας ἡμῖν ἀντιξοὺς γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ἦν γὰρ ἐμοὶ γέννηται κατὰ νόον, οὐδαμὸς μὲξνας ὑμῶν ἄξω. Ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργεῖους λέγεται πρῆγμα ποιήσασθαι, καὶ παραχορῆμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταίτεειν, ἐπὶ δὲ σφίσι παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὲ ἐπιστάμενους, ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι.
- 151 μεταίτεειν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην ἄγωσι. Συμπεσεῖν δὲ τούτοις καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἕλλησιν, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τούτων, τυχεῖν ἐν Σούσοις τοῖσι Μεμνονίοις ἐόντας ἑτέρου πρῆγματος εἵνεκεν ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἰππονίκου καὶ τοὺς μετὰ τούτου ἀναβάντας, Ἀργεῖους δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σούσα ἀγγέλους εἰρωτᾶν Ἀρτοξέρξεα τὸν Ξέρξεω, εἰ σφίσι ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκεράσαντο, ἢ νομίζοιτο πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι. βασιλέα δὲ Ἀρτοξέρξεα μάλιστα ἐμμένειν φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν
- 152 Ἀργεὸς φιλιωτέραν. Εἰ μὲν νυν Ξέρξης τε ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἀργεὸς καὶ Ἀργείων ἀγγελοι ἀναβάντες ἐς Σούσα ἐπειρώτων Ἀρτοξέρξεα περὶ φιλίας, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπεν, οὐδέ τινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τὴν περ' αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι. ἐπιστάμαι δὲ τοσοῦτο, ὅτι εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκίῃ κακὰ ἐς μέσον συνενέγκαιεν ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοὺς πλησίοις, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ ἀσπα

οἷως ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφεροῖατο ὀπίσω τὰ ἐσηνείκαντο. οὕτω δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἰσχιστα πεποίηται. ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὴν οὐ παντάπασιν ὀφείλω, καὶ μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον, ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὥς ἄρα Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐστήκει, πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης.

Τὰ μὲν περὶ Ἀργείων εἴρηται, ἐς δὲ τὴν Σικελίην 153 ἄλλοι τε ἀπίκτατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίζοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύναγρος, τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, Οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ, ἦν ἐκ νήσου Τήλου τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης, ὃς κτιζομένης Γέλῃς ὑπὸ Λινθίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου καὶ Ἀντιφήμεου οὐκ ἐλείφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱεροφάνται τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἑόντες, Τηλίνεω ἑνὸς τε τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε· ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλῃς οἰκημένην ἐφυγον ἄνδρες Γελῶων ἐσσωθέντες στάσι. τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἱρὰ τούτων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο οὐκ ἔχω εἶπαι. τούτοισι δ' ὦν πίσυνος ἑὼν κατήγαγε, ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱεροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. θᾶυμά μοι ὦν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνομαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτο· τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς νενόμικα γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ῥώμης ἀνδρῆϊς· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία τούτων πεφυκέναι θηλυδρόης τε καὶ μαλακώτερος ἀνὴρ. Οὕτω μὲν νυν ἐκτήσατο τοῦτο τὸ γέρας, Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος τελευτήσαντος τὸν 154 βίον, ὃς ἐτυράννευσε μὲν Γέλῃς ἐπὶ ἔτεα, ἀπέθανε δὲ

ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελῶν, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει
 τὴν μουναρχίην Ἰπποκράτης Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελφεός.
 ἔχοντος δὲ Ἰπποκράτεος τὴν τυραννίδα ὁ Γέλων ἐὼν Τη-
 λίνεω τοῦ Ἰροφάντεω ἀπόγονος πολλῶν μετ' ἄλλων καὶ
 Ἀθηνησίδῃμου τοῦ Παταίκου, ὃς ἦν δορυφόρος Ἰπποκρά-
 τεος μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι' ἀρετὴν ἀπε-
 δέχθη πάσης τῆς Ἰππου εἶναι ἵππαρχος· πολιορκέοντος
 γὰρ Ἰπποκράτεος Καλλιπολιήτας τε καὶ Ναξιόους καὶ Ζαγ-
 κλαίους τε καὶ Λεοντίνοους καὶ πρὸς Συρηκοσίους τε καὶ
 τῶν βαρβάρων συχνούς ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τούτοις τοῖς
 πολέμοις ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ εἶπον πο-
 λίων, τούτων πλὴν Συρηκουσέων οὐδεμίαν πεφεύγε δου-
 λосύνην πρὸς Ἰπποκράτεος. Συρηκοσίους δὲ Κορίνθιοι
 τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρυσάντο μάχῃ ἐσσωθέντας ἐπὶ πο-
 ταμῷ Ἐλώρῳ. ἐρρυσάντο δὲ οὗτοι ἐπὶ τοῖσδε καταλλά-
 ξαντες, ἐπ' ᾧτε Ἰπποκράτης Καμάριναν Συρηκοσίους πα-
 155 ραδοῦναι· Συρηκοσίων δὲ ἦν Καμάρινα τὸ ἀρχαῖον. Ὡς
 δὲ καὶ Ἰπποκράτης τυραννεύσαντα ἴσα ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ
 Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλιν Τβλήν, στρα-
 τευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὲ ὁ Γέλων τῷ λόγῳ
 τιμωρέων τοῖσι Ἰπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλε-
 ἀνδρῷ οὐ βουλομένων τῶν πολιητέων κατηκόων ἔτι εἶ-
 ναι, τῷ ἔργῳ, ὥς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῶν, ἤρχε
 αὐτὸς ἀποστερήσας τοὺς Ἰπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ
 τοῦτο τὸ εὔρημα τοὺς γαμόρους καλεομένους τῶν Συρη-
 κοσίων ἐκπεσόντας ὑπὸ τε τοῦ δήμου καὶ τῶν σφετέρων
 δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυριέων, ὁ Γέλων καταγαγὼν
 τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας ἔσχε καὶ
 ταύτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκοσίων ἐπιόντι Γέλωνι
 156 παραδίδοι τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. Ὁ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβε
 τὰς Συρηκούσας, Γέλῃς μὲν ἐπικρατέων λόγον ἐλάσσει
 ἐποιέετο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἰέρωνι ἀδελφεῷ ἑωυτοῦ, ὁ δὲ

τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε, καὶ ἥσαν οἱ πάντα αἱ Συρη-
 κούσαι. αἱ δὲ παραντίκα ἀνὰ τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον·
 τοῦτο μὲν γὰρ Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας
 ἀγαγὼν πολίητας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατ-
 ἔσκαψε, τοῦτο δὲ Γελῶν ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τῶντὸ
 τοῖσι Καμαριναίοισι ἐποίησε, Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σι-
 κελίῃ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίην προσεχώρησαν,
 τοὺς μὲν αὐτῶν παχέας ἀειραμένους τε πόλεμον αὐτῷ
 καὶ προσδοκέοντας ἀπολέεσθαι διὰ τοῦτο ἀγαγὼν ἐς τὰς
 Συρηκούσας πολίητας ἐποίησε, τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγα-
 ρέων οὐκ εἶντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου οὐδὲ προσ-
 δεκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς
 τὰς Συρηκούσας ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τῶντὸ
 δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε διακρίνας.
 ἐποίησε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους νομίσας δῆμον εἶναι
 συνοίκημα ἀχαριτώτατον. Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος
 ἐγερόντες μέγας ὁ Γέλων, τότε δὲ ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλ- 157
 λήνων ἀπύκατο ἐς τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λό-
 γους ἔλεγον τάδε· Ἐπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοί τε καὶ
 Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι παραλαμφομένους σε
 πρὸς τὸν βάρβαρον· τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα
 πάντως κού πυνθάνει, ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει ζεύξας
 τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἥπion στρατὸν
 ἐκ τῆς Ἀσίης στρατηλατήσῃν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρόσχημα
 μὲν ποιεύμενος, ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων
 πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἐσωτῶ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνά-
 μιος τε ἦκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ
 ἐλαχίστη μετὰ ἄρχοντί γε Σικελίης. βοήθει τε τοῖσι ἐλευ-
 θεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνελευθέρου. ἀλλῆς μὲν γὰρ
 γενομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς χεὶρ μεγάλη συνάγεται καὶ ἀξιο-
 μαχοὶ γινόμεθα τοῖσι ἐπιοῦσι· ἦν δὲ ἡμέων οἱ μὲν κατα-
 προδιδῶσι, οἱ δὲ μὴ ἐθέλωσι τιμωρέειν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον

- τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται, μὴ
 πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. μὴ γὰρ ἐλπίσης, ἣν ἡμέας καταστρέ-
 ψηται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὥς οὐκ ἔξει παρὰ σέ
 γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι. βοηθέων γὰρ ἡμῖν σεου-
 τῷ τιμωρέεις· τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πρήγματι τελευτῇ
 158 ὥς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι. Οἱ μὲν ταῦτα
 ἔλεγον, Γέλων δὲ πολλὸς ἐνεκέετο λέγων τοιαῦδε· "Ἀν-
 δρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην ἐτολήμισατε ἐμὲ
 σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν. αὐ-
 τοὶ δὲ ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ
 συνεπάσασθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συν-
 ἦπτο, ἐπισκῆπτοντός τε τὸν Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδew
 πρὸς Ἑγεσταιῶν φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ
 ἐμπόρια συνελευθεροῦν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαὶ ὠφελείαι
 τε καὶ ἐπαυρέσεις γέγονασι, οὔτε ἐμεῦ εἵνεκεν ἦλθετε
 βοηθήσαντες οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι, τό-
 τε κατ' ὑμέας τάδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται. ἀλλ'
 εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη, νῦν δὲ ἐπειδὴ
 περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῖνται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ
 Γέλωνος μνηστis γέρονε. ἀτιμίας δὲ πρὸς ὑμῶν κυρή-
 σας οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν, ἀλλ' ἐτοιμός εἰμι βοηθεῖν
 παρεχόμενος διηκοσίας τε τριήρας καὶ δισμυρίους ὀπλί-
 τας καὶ δισχιλίην ἵππον καὶ δισχιλίους τοξότας καὶ δις-
 χιλίους σφενδονήτας καὶ δισχιλίους ἵπποδρόμους ψιλοῦς.
 σιτόν τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλήνων στρατιῇ, ἐστ' ἂν διαπολε-
 μήσωμεν, ὑποδέχομαι παρέξειν. ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε
 ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλή-
 νων ἔσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὐτ'
 159 ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι οὔτ' ἂν ἄλλους πέμψαιμι. Ταῦτα ἀκού-
 σας οὔτε ἠνέσχετο ὁ Σύναγρος εἰπέ τε τάδε· Ἦ κε μεγ'
 οἰμῶξεις ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων πνθόμενος Σπαρτιή-
 τας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρησθαι ὑπὸ Γέλωνος τε καὶ

Συρηκοσίων. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνη-
 σθῆς, ὅπως τὴν ἡγεμονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ' εἰ μὲν
 βούλει βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι ἄρξόμενος ὑπὸ Λακε-
 δαιμονίων, εἰ δ' ἄρα μὴ δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοη-
 θέειν. Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ἐπειδὴ ὦρα ἀπεστραμμέ- 160
 νους τοὺς λόγους τοῦ Στάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε
 ἐξέφηνε λόγον· Ὡ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὀνειδῆσα κατιόντα
 ἀνθρώπων φιλέει ἐπανάγειν τὸν θυμόν. σὺ μέντοι ἀπο-
 δεξάμενος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ οὗ με πείσεις ἀσχήμονα
 ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε
 τῆς ἡγεμονίης, οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων περιέχεσθαι,
 στρατιῆς τε εἶντα πολλαπλησίης ἡγεμόνα καὶ νεῶν πολ-
 λὸν πλεύνων. ἀλλ' ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάν-
 της κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπεῖξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου.
 εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγὼ,
 εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ
 πεζοῦ ἐγὼ ἐθέλω. καὶ ἡ τούτοισι ὑμέας χρεῶν ἐστὶ ἀρ-
 κέεσθαι ἢ ἀπιέναι συμμαχῶν τοσῶνδε ἐσθήμους. Γέλων
 μὲν δὴ ταῦτα προτείνεται, φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγ- 161
 γελος τὸν Λακεδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοισίδε· Ὡ βα-
 σιλεῦ Συρηκοσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέ-
 πεμψεν ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ ὅπως μὲν
 στρατιὴν πέμψεις μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προ-
 φαίνεις, ὥς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχεται. ὅσον μὲν
 νυν παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐδέεο ἡγέεσθαι, ἐξήρ-
 κει ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν ἐπισταμένοισι,
 ὥς ὁ Λάκων ἱκανὸς τοι ἐμελλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφο-
 τέρων ἀπολογεύμενος, ἐπεὶ τε δὲ ἀπάσης ἀπελαννόμενος
 δέει τῆς ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι· οὐδ' ἦν ὁ Λά-
 κων ἐπὶ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν. ἡμετέρη γάρ
 ἐστὶ αὕτη γε μὴ αὐτῶν βουλομένων Λακεδαιμονίων. τού-
 τοισι μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνομεν,

- ἄλλω δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχεῖν. μάτην γὰρ
 ὥδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλείστον εἴημεν ἐκτὴμ
 νοι, εἰ Συρηκοσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν
 ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μόν
 δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων, τῶν καὶ Ὀμηρος
 ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι τὰ
 τε καὶ διακοσμήσαι στρατόν. οὕτω οὐκ ὄνειδος ἡμῖν ἐ
 162 οὐδὲν λέγειν ταῦτα. Ἀμείβετο Γέλων τοισίδε· Ξεί
 Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς
 ἀρξομένους οὐκ ἔχειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπιέντες ἔχ
 τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὁπί
 ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι, ὅτι ἐκ τ
 ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραιρήται. Οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦ
 τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν· δῆλα γὰρ, ὥς ἐν τῷ ἐ
 αὐτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων
 στρατιῆς τὴν ἐωυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τ
 Ἑλλάδα τῆς ἐωυτοῦ συμμαχίης εἴκαζε ὥς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τ
 ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη.
- 163 Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ Ι
 λωνι χρηματίζαμενοι ἀπέπλουν, Γέλων δὲ πρὸς ταῦ
 δείσας μὲν περὶ τοῖσι Ἑλλησι, μὴ οὐ δύνωνται τὸν βά
 βαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποι
 σάμενος ἔλθων ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακ
 δαιμονίῳ ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδ
 ἡμέλησε, ὃ δὲ ἄλλης εἶχετο· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἐπύθε
 τὸν Πέρσῃ διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πε
 τηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθειω ἄνδρα Κῶνον
 Δελφούς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους λόγους, κ
 ραδοκῆσονται τὴν μάχην τῇ πεσέεται, καὶ ἦν μὲν ὁ βά
 βαρος νικᾷ, τὰ τε χρήματα αὐτῷ διδόναι καὶ γῆν τε κ
 ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων, ἦν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπ
 164 γειν. Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος πρότερον τούτων παραδεξ

μενος παρὰ πατρός τὴν τυραννίδα Κώων εὖ βεβηκυῖαν, ἐκὼν τε εἶναι καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενός, ἀλλ' ἀπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κώοισι καταθεὶς τὴν ἀρχὴν οἴχeto ἐς Σικελίην, ἐνθα μετὰ Σαμίῳ ἐσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὖνομα. τοῦτον δὴ ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον διὰ δικαιοσύνην, τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνῆδεε ζοῦσαν, ἐπεμπε, ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοις δικαίοις τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοις καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τοῦτων ἐλίπετο· κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὸν κατασχέσθαι οὐκ ἠθέλησε, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίᾳ καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπῆκετο ἐς τὴν Σικελίην ἅπαντα τὰ χρήματα ἄγων. λέγεται δὲ καὶ τὰδε 165 ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ οἰκημένων, ὡς ὁμῶς καὶ μέλλων ἀρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου Ἀκραγαντίνων μουνάρχου ἐξελαθεῖς ἐξ Ἰμέρης Τηρίλλος ὁ Κρινίππου τύραννος ἐὼν Ἰμέρης ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Αἰβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἑλισύκων καὶ Σαρδονίων καὶ Κυρυνίων τριήκοντα μυριάδας καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος, Καρχηδονίων ἐόντα βασιλέα, κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τηρίλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκα ἐπῆγε ἐπὶ τὴν Σικελίην τιμωρέων τῷ πενθερῷ. Τηρίλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως, τῇ οὖνομα ἦν Κυδίππη. οὕτω δὴ οὐκ οἷόν τε γενόμενον βοηθεῖν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἕλλησι ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα. Πρὸς δὲ καὶ τὰδε 166 λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἐν τε τῇ Σικελίᾳ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον καὶ

- ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσῃν. τὸν δὲ Ἀμίλκας
 Καρχηδόνιον εἶντα πρὸς πατρός, μητρούθεν δὲ Συρηκό-
 σιον, βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθήνῃν Καρχηδονίων
 ὥς ἡ συμβολή τε ἐγένετο καὶ ὥς ἐσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφα-
 νισθῆναι πυνθάνομαι· οὔτε γὰρ ζῶντα οὔτε ἀποθα-
 νόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· τὸ πᾶν γὰρ ἐπέξελθεῖν δι-
 167 ζήμενον Γέλωνα. Ἔστι δὲ ὑπ' αὐτῶν Καρχηδονίων ὁ δὲ
 ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκότη χρεομένων, ὥς οἱ μὲν βάρβα-
 ροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἡοῦς ἀρξά-
 μενοι μέχρι δαίλης ὀψίης (ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἐλκύν-
 σαι τὴν σύστασιν), ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μέ-
 νων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο ἐπὶ πυρῇ
 μεγάλης σώματα ὅλα καταγίζων, ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν
 ἐωυτοῦ γινομένην, ὥς ἔτυχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱεροῖσι, ὥς
 ἐωυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὲ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι
 ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ, ὥς Φοίνικες
 λέγουσι, εἴτε ἑτέρῳ, ὥς Συρηκόσιοι, [Καρχηδόνιοι] τοῦτο
 μὲν οἱ θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι
 τῇσι πόλεσι τῶν ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέριστον Καρχη-
 δόνι. Τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τσαῦτα.
- 168 Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοις
 τοιαῦτα ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐ-
 τοὶ οἳ περ καὶ ἐς Σικελίην ἀπύκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς
 λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραντίκα
 μὲν ὑπὸσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, φράζοντες, ὡς
 οὐ σφι περιοπτέη ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολλυμένη (ἦν γὰρ σφα-
 λῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύσουσι τῇ πρώτῃ τῶν
 ἡμερέων), ἀλλὰ τιμωρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον. ὑπε-
 κρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα, ἐπεὶ δὲ ἔδεε βοηθῆειν,
 ἄλλα νόευντες ἐπλήρωσαν νέας ἐξήκοντα, μόγις δὲ ἀνα-
 χθέντες προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ περὶ Πύλου
 καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχενον τὰς

νέας, καταδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον τῇ πεσέεται, ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσῃν κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξιν πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐποίουν ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχῃσι πρὸς τὸν Πέρσῃν λέγειν τοιάδε· ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἂν, ἀλλὰ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οὐκ ἡθελήσαμεν τοι ἀντιοῦσθαι οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι. Τοιαῦτα λέγοντες ἡλιπίζον πλεον τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι· τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὥς ἐμοὶ δοκέει. πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας σφισκῆψις ἐπεποιήτο, τῇ περ δὴ καὶ ἐχρήσαντο· αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἐξήκοντα τριήρεις, ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἶοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμίνα, καὶ οὐδεμιᾷ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης. οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

Κρηῆτες δὲ, ἐπεὶ τέ σφεας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τοῦ- 169
τοισι ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρώτων, εἴ σφισιν ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο· ὦ νῆπιοι, ἐπιμέμφεσθε, ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων Μίνως ἐπεμψε μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμικῷ θάνατον γενόμενον, ὑμεῖς δὲ ἐκείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἀρπασθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναικα. Ταῦτα οἱ Κρηῆτες ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίας. Λέγεται γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον 170
ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαῶ θανάτῳ. ἀνὰ δὲ χρόνον Κρηῆτας θεοῦ σφέας ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην πολιορκεῖν ἐπ'

ἔτεα πέντε πόλιν Καμικὸν, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι
 ἐνέμοντο. τέλος δὲ οὐ δύναμένους οὔτε εἰλεῖν οὔτε παρα-
 μένειν λιμῶ συνεστεῶτας, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι. ὥς δὲ
 κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφέας
 χειμῶνα μέγαν ἐκβαλεῖν ἐς τὴν γῆν, συναραχθέντων δὲ
 τῶν πλοίων (οὐδεμίαν γάρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην
 φαίνεσθαι), ἐνθαῦτα Τροίην πόλιν κτίσαντας καταμεῖναι
 τε καὶ μεταβαλόντας ἀντὶ μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας
 Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ τοῦ εἶναι νησιώτας ἡπειρώτας. ἀπὸ
 δὲ Τροίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι, τὰς δὲ Ταραντῖνοι
 χρόνῳ ὕστερον πολλῶ ἐξανιστάντες προσέπταισαν μεγá-
 λως, ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο
 πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτῶν τε Ταραντίνων καὶ Ρη-
 γίνων, οἳ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν
 ἀστῶν καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντῖνοισι ἀπέθανον
 τρισχίλιοι οὕτω· αὐτῶν δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπὶν ἀρι-
 θμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλειω, ἐπίτροπος
 Ῥηγίου κατελέλειπτο, οὗτος ὅς περ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου
 καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας ἀνέβηκε ἐν Ὀλυμπίῃ
 171 τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίους
 τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρευθῆκη γέγονε. ἐς
 δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὥς λέγουσι Πραῖσιοι, ἔδοι-
 κίσεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ μάλιστα Ἕλληνας,
 τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνων τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ
 Τρωϊκά, ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι εἶοντας
 Κρητας τιμωροὺς Μενέλεω. ἀντὶ τούτων δὲ σφι ἀπονο-
 στήσασι ἐκ Τροίης λιμόν τε καὶ λοιμόν γενέσθαι καὶ αὐ-
 τοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι, ἔσπε το δεύτερον ἐρημωθεῖ-
 σης Κρήτης μετὰ τῶν ὑπολοίπων τρίτους αὐτὴν νῦν νέ-
 μεσθαι Κρητας. ἡ μὲν δὲ Πυθίῃ ὑπομνήσασα ταῦτα ἔσχε
 βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι.

172 Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὥς

διέδεξαν, ὅτι οὐ σφι ἦνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμηχανέοντο. ἐπεὶ τε γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέρσην ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν ἡλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τοῖτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον· Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Οὐλύμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίῃ τε καὶ ἡ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νυν ἐτοιμοὶ εἰμεν συμφυλάσσειν, πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν, ὥς εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ· οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μόνους πρὸ ὑμῶν δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν δὲ οὐ βουλόμεναι ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίαν οἷοί τέ ἐστε προσφέρειν· οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφν. ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοῖσι τινα σωτηρίην μηχανεόμενοι. Ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύ- 173
σαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὥς δὲ συνελέχθη ὁ στρατός, ἔπλωε δι' Εὐρίπου. ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιῆς ἐς Ἄλον, ἀποβάς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπὼν, καὶ ἀπῆκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, ἣ περ ὑπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μετὰξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὗρεος ἔοντα καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυχίους ὀπλῖται συλλεγέντες, καὶ σφι προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιλεῖος, Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος. Ἐμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα· ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ

- Ἀμύντεω ἀνδρὸς Μακεδόνοιο συνεβούλευόν σφι ἀπαλ-
λάσσεσθαι μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι
ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐπιόντος, σημαίνοντες τὸ πλῆθος
τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὥς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνε-
βούλευον (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλευεῖν, καὶ σφι
εὐνοοῦς ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδών), ἐπείθοντο. δοκέειν δὲ
μοι, ἀφροδίκη ἦν τὸ πεῖθον, ὥς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦ-
σαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην
διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ δὴ καὶ ἐσέ-
βαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ
174 τὰς νέας ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν. Αὕτη ἐγένε-
το ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατηγὴ βασιλέος τε μέλλοντος δια-
βαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐόντος ἤδη ἐν
Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμαχῶν, οὔτε
δὴ ἐμήδισαν προθύμως οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστῶς, ὥστε ἐν
τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλεῖ ἄνδρες ἐόντες χρησι-
μώτατοι.
- 175 Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ τε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἐβου-
λεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, τῇ τε στήσου-
ται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἷσι χώροις. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη
ἐγένετο τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινο-
τέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ μία, ἀγχο-
τέρη τε τῆς ἐωυτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν, δι' ἣν ἤλυσαν οἱ
ἄλόντες Ἕλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾗδεσαν ἐοῦσαν
πρότερον ἢ περ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλῃς ἐπύθοντο
Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν
ἐσβολὴν μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον, τὸν
δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλώειν γῆς τῆς Ἰσθμιαίτιδος ἐπὶ
Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ, ὥστε
πυνθάνεσθαι τὰ κατ' ἐκατέρους ἐόντα, οἳ τε χώροι οὐ-
176 τω ἔχουσι. Τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐκ τοῦ πελάγους
τοῦ Θρηκίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στεινὸν ἐόντα τὸν

πόρον τὸν μεταξὺ νήσου τε Σκιαθοῦ καὶ ἡπείρου Μαγνη-
 σίης· ἐκ δὲ τοῦ στεينوῦ τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίδιον
 δέκεται αἰγιαλὸς, ἐν δὲ Ἀρτέμιδος ἱρόν. ἡ δὲ αὖθις διὰ Τρη-
 χίνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐστὶ, τῇ στεινοτάτῃ, ἡμί-
 πλεθρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό γ' ἐστὶ τὸ στεινότατον
 τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἐμπροσθε τε Θερμοπυλέων
 καὶ ὀπισθε, κατὰ τε Ἀλπηνοὺς ὀπισθε ἔοντας εἰούσα ἁμα-
 ξιτὸς μούνη, καὶ ἐμπροσθε κατὰ Φοίνικα ποταμὸν ἀγχοῦ
 Ἀνθηλῆς πόλιος ἁμαξιτὸς ἄλλη μούνη. τῶν δὲ Θερμο-
 πυλέων τὸ μὲν πρὸς ἐσπέρας οὖρος ἄβατόν τε καὶ ἀπό-
 κρημνον, ὑψηλόν, ἀνατείνον ἐς τὴν Οἶτην, τὸ δὲ πρὸς
 τὴν ἡῶ τῆς ὁδοῦ θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάρεα. ἐστὶ
 δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρον καλέουσι
 οἱ ἐπιχώριοι, καὶ βωμὸς ἵδρυνται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι.
 ἐδέδμητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολάς, καὶ τὸ γε
 παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἐδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖχος δει-
 σαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκῆσοντες
 γῆν τὴν Αἰολίδα, τὴν περ νῦν ἐκτέεται. ἄτε δὴ πειρω-
 μένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαι σφεας τοῦτο προε-
 φυλάξαντο οἱ Φωκέες, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆ-
 καν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὥς ἂν χαραδρωθεῖη ὁ χῶρος, πᾶν
 μηχανώμενοι, ὅπως μὴ σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ
 τὴν χώραν. τὸ μὲν νυν τεῖχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε
 ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλεον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἐκέετο.
 τοῖσι δὲ αὐτῖς ὀρθώσασι ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς
 Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη δὲ ἐστὶ ἀγχοτάτῳ τῆς ὁδοῦ,
 Ἀλπηνοὶ οὖνομα· ἐκ ταύτης δὲ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο
 οἱ Ἕλληνες. Οἱ μὲν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι 177
 ἐφαίνοντο ἐπιτήδαιοι. ἅπαντα γὰρ προσκεψάμενοι καὶ
 ἐπιλογισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρ-
 βαροι οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα
 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὥς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσῃν ἔοντα ἐν

Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐστρατεύοντο αὐτά-
οι μὲν ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν ἐς
Ἀρτεμίσιον.

- 178 Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθειον διατάχθε-
τες, Δελφοὶ δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐ χρηστηριάζοντο τῷ
θεῷ ὑπὲρ ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρωθηκότες, κα-
σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὐχεσθαι· μεγάλους γὰρ τούτοις
ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ δεξάμενοι τὰ
μανητήιον πρῶτα μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἰναι
ἐλευθέροισι ἐξηγγείλαν τὰ χρησθέντα αὐτοῖσι, καὶ σφί-
δεινῶς καταρρωδέουσι τὸν βάρβαρον ἐξαγγείλαντες χα-
ριν ἁθάναντον κατέθεντο· μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Δελφοὶ τοῖς
ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαν ἐν Θυίῃ, τῇ περ τῆς Κηφ-
σοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος
οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, καὶ θυσίῃσιν σφεας μετήϊσα
Δελφοὶ μὲν νυν κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοῖς
ἀνέμοις ἱλάσκονται.

- 179 Ὁ ΔΕ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς ὁρμεόμενος ἐκ Θέρ-
μης πόλιος παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλωούσῃσι δέ-
ϊθ' Ὀκιάθου, ἐνθα ἦσαν προφυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλ-
ληνίδες, Τροϊζηνίη τε καὶ Αἰγιναίη καὶ Ἀττική. προῖδόν-
τες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων ἐς φυγὴν ὥρμησαν.
180 Τὴν μὲν δὴ Τροϊζηνίην, τῆς ἦρχε Πηξίδης, αὐτίκα αἰ-
ρέονσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτεν τῶν ἐπιβα-
τέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τὴν προ-
σφύρην τῆς νεὸς ἐσφαξαν, διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἰλω-
τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι
τούτῳ οὐνομα ἦν Λέων· τάχα δ' αὖ τι καὶ τοῦ οὐνόμα-
181 τος ἐπαύροίτο. ἡ δὲ Αἰγιναίη, τῆς ἐτρηιράρχεε Ἀσωνί-
δης, καὶ τινὰ σφι θόρυβον παρέσχε Πυθίῳ τοῦ Ἰσχυενοῦ
ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τῇ
ἡμέρην, ὅς, ἐπειδὴ ἡ νηὺς ἡλίσκετο, ἐς τοῦτο αὐτεῖ

μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας. ὥς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἦν ἔμπνοος, οἱ Πέρσαι, οἱ περ ἐπεβάτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιησαί μιν περὶ πλείστου ἐποιήσαντο, σμύρνησί τε ἰώμενοι τὰ ἔλκεα καὶ σινδόνης βυσσίνης τελαμῶσι κατείλισσοντες. καί μιν, ὥς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἐωυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ἐκπαγλόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εὖ· τοὺς δὲ ἄλλους, τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηϊ ταύτῃ, περιεῖπον ὥς ἀνδράποδα. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν, ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐτριηράρχε Φόρμος ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς τὰς ἐμβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, καὶ τοῦ μὲν σκάφους ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν οὐ. ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδεύόμενοι πυνθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου. πυνθόμενοι δὲ καὶ καταρρωδήσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μεταρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάζοντες μὲν τὸν Εὐριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης. Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπήλασαν περὶ τὸ ἔρμα τὸ μεταξὺ ἐὼν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἔρμα, ὀρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρὸν, ἐπέπλων πάσῃσι τῆσι νηυσὶ, ἔνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλεὺς ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἔρμα σφι κατηγήσατο ἐὼν ἐν πόρῳ μάλιστα Πάμμων Σκύριος. πανημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρας ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων 184

ἀπαθῆς τε κακῶν ἦν ὁ στρατός, καὶ πλῆθος ἦν τημικαῦ-
 τα ἔτι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὗρίσκω, [τόσον]· τῶν μὲν
 ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης, ἐουσέων ἑπτὰ καὶ διηκο-
 σίων καὶ χιλίων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστων τῶν ἐθνέων
 ἔόντα ὅμιλον τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας καὶ πρὸς χι-
 λιάδας τε καὶ τετρακοσίους, ὥς ἀνὰ διηκοσίους ἄνδρας
 λογιζομένοισι ἐν ἐκάστη νηϊ. ἐπεβάτευσεν δὲ ἐπὶ τούτων
 τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβατέων
 Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων τριήκοντα ἄνδρες. οὐ-
 τος ἄλλος ὅμιλος γίνεται τρισμύριοι καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ
 πρὸς διηκόσιοί τε καὶ δέκα. προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ κα-
 τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων, ποιή-
 σας ὅ τι πλέον ἦν αὐτῶν ἢ ἔλασσον ἂν ὀγδῶκοντα ἄν-
 δρας ἐνεῖναι. συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα, ὥς καὶ πρό-
 τερόν μοι εἰρέθη, τρισχίλια. ἦδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν
 αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι. τοῦτο μὲν νυν τὸ
 ἐκ τῆς Ἀσίης ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐὼν πεντήκοντα μυ-
 ριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε ἑπείσι ἐπὶ ταύτῃσι ἑπτὰ καὶ
 πρὸς ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦ δὲ πεζοῦ ἑβδομήκον-
 τα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐρίνοντο, τῶν δὲ ἱππέων ὅκτα
 μυριάδες. προσθήσω δ' ἔτι τούτοισι τὰς καμήλους τοὺς
 ἐλαύνοντας Ἀραβίους καὶ τοὺς τὰ ἄρματα Ἀλβύας, πλῆ-
 θος ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας. καὶ δὴ τό τε ἐκ τῶν νεῶν
 καὶ τοῦ πεζοῦ πλῆθος συντιθέμενον γίνεται διηκόσια καὶ
 μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία καὶ πρὸς χιλιάδες ἑπτὰ
 καὶ ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦτο μὲν τὸ ἕξ αὐτῆς τῆς
 Ἀσίης στρατεύμα ἐξαναχθὲν εἰρηται, ἄνευ τε τῆς θερα-
 πηΐης τῆς ἐπομένης καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων καὶ ὅσοι
 185 ἐνέπλων τούτοισι. Τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενοι
 στρατεύμα ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἑξηριθμη-
 μένῳ· δόκησιν δὲ δεῖν λέγειν. νέας μὲν νυν οἱ ἀπὸ Θρη-
 κῆς Ἕλληνες καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ

Θρηϊκή παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ μὲν νυν τού-
 των τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ δισμύριοι γί-
 νονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρηϊκές παρείχοντο καὶ Παίονες
 καὶ Ἑορδοὶ καὶ Βοττιαῖοι καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος καὶ
 Βρύγοι καὶ Πίερες καὶ Μακεδόνες καὶ Περραιβοὶ καὶ Αἰ-
 νιῆνες καὶ Δόλοπες καὶ Μάγνητες καὶ Ἀχαιοὶ καὶ ὅσοι
 τῆς Θρηϊκῆς τὴν παραλίην νέμονται, τούτων τῶν ἔθνεων
 τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὗται ὧν αἱ μυ-
 ριάδες ἐκείνησι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίας γίνονται
 αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσιαι καὶ ἐξή-
 κοντα καὶ τέσσαρες, ἔπεισι δὲ ταύτῃσι ἑκατοντάδες ἑκαί-
 δεκα καὶ δεκάς. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἑόντος ἀριθμὸν 186
 τοσούτου, τὴν θεραπῆτὴν τὴν ἐπομένην τούτοις καὶ τοὺς
 ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοις ἑόντας καὶ μάλα ἐν τοῖσι
 ἄλλοις πλοίοις τοῖσι ἅμα πλώουσι τῇ στρατιῇ, τούτους
 τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας, ἀλλὰ
 πλεῦνας. καὶ δὴ σφεας ποιέω ἴσους ἐκείνοις εἶναι, καὶ
 οὔτε πλεῦνας οὔτε ἐλάσσονας οὐδέν· ἐξισούμενοι δὲ οὗ-
 τοι τῷ μαχίμῳ ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνησι.
 οὕτω πεντακοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ καὶ
 χιλιάδας τρεῖς καὶ ἑκατοντάδας δύο καὶ δεκάδας δύο ἀν-
 δρῶν ἤγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερ-
 μοπυλέων. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος στρατεύματος 187
 τοῦ Ξέρξεω ἀριθμὸς. γυναικῶν δὲ σιτοποιέων καὶ παλ-
 λυκέων καὶ εὐνούχων οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν.
 οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθο-
 φόρων καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομένων, οὐδ' ἂν τού-
 των ὑπὸ πλήθεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. ὥστε οὐδέν
 μοι θῶμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποτα-
 μῶν ἐστὶ τῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως τὰ σιτία ἀντέχρησε
 θῶμά μοι μυριάσι τοσαύτῃσι. εὐρίσκω γὰρ συμβαλλό-
 μενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε

καὶ μηδὲν πλέον, ἔνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεομένας ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, καὶ πρὸς τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμνους καὶ τεσσαεράκοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι καὶ ὑποζυγίοισι καὶ κυσὶ οὐ λογίζομαι. Ἄνδρῶν δ' ἐουσέων τοσούτων μυριάδων, κάλλεός τε εἵνεκεν καὶ μεγάρθους οὐδείς αὐτῶν ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

- 188 Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπεὶ τε ὁρμηθεὶς ἐπλωα καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρης ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἔοντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς γῆν, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνησι ἐπ' ἀγκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἔοντος οὐ μεγάλου πρόκρουσαι ὥρμεοντο ἐς πόντον καὶ ἐπὶ ὀκτὸ νέας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω, ἅμα δὲ ὄρθρῳ ἐκ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας τῆς θαλάσσης ξεσάσης ἐπέπεσε σφι χειμῶν τε μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπὸ ἡλιώτης, τὸν δὴ Ἑλλησποντίνην καλέουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μὲν νῦν αὐτῶν αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὄρμου, οἱ δ' ἐφθησαν τὸν χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοὶ τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτῶν· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἴπνοὺς καλεομένους τοὺς ἐν Πηλῳ, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν. αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο. ἦν δὲ τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον.
- 189 Λέγεται δὲ λόγος, ὥς Ἀθηναῖοι τὸν Βορέην ἐκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρηστηρίου τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι. Βορέης δὲ κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον ἔχει γυναῖκα Ἀττικὴν, Ὡρείδιαν τὴν Ἐρεχθίδος. κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥς φησὶ τις ὥρμηται, συμβαλλόμενοι σφι τὸν Βορέην γαμβρὸν εἶναι, ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι ὥς ἔμαθον

αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἣ καὶ πρὸ τούτου, ἔθνόν τε καὶ
 ἐπεκαλέοντο τὸν τε Βορέην καὶ τὴν Ὠρειθυϊαν τιμωρή-
 σαι σφι καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὥς καὶ
 πρότερον περὶ Ἀθῶν. εἰ μὲν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρ-
 βάροισι ὀρμέουσι ὁ Βορέης ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, οἱ
 δ' ὦν Ἀθηναῖοι σφι λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορέην
 πρότερον καὶ τότε ἐκεῖνα κατεργάσασθαι, καὶ ἱρὸν ἀπείλ-
 θόντες Βορέῳ ἰδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἰλισσόν. Ἐν 190
 τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρήναι,
 τετρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους,
 χρημάτων τε πλήθος ἄφθονον, ὥστε Ἀμεινοκλέῃ τῷ Κρη-
 τίῳ ἀνδρὶ Μάρνητι γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα μεγάλως
 ἡ ναυηγίῃ αὕτη χρηστὴ ἐγένετο, ὅς πολλὰ μὲν χρύσεια
 ποτήρια ὑπέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ
 ἀργύρεα, θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὔρε, ἄλλα τε [χρύ-
 σεα] ἄφατα χρήματα περιεβάλετο. ἀλλ' ὁ μὲν τὰλλα οὐκ
 εἰπυχέων εὐρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις
 καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος. Σιτα- 191
 γωγῶν δὲ ὀλκάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων διαφθειρομέ-
 νων οὐκ ἐπὶν ἀριθμὸς, ὥστε δειδόντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ
 ναυτικοῦ στρατοῦ, μὴ σφι κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ
 Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο.
 ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχείμαζε τρεῖς· τέλος δὲ ἔντομά τε ποι-
 εῦντες καὶ καταείδοντες ροῇσι τῷ ἀνέμῳ οἱ μύροι, πρὸς
 δὲ τούτοις καὶ τῇ Θέτῃ καὶ τῇσι Νηρηῇσι θύοντες ἐπαν-
 σαν τετάρτη ἡμέρῃ, ἣ ἄλλως κως αὐτοὺς ἐθέλων ἐκόπασε.
 τῇ δὲ Θέτῃ ἔθνουν πνυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λό-
 γον, ὥς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἀρπασθεῖν ὑπὸ Πηλέος,
 εἴη τε ἅπασα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπιάς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων
 Νηρηϊδων. Ὁ μὲν δὴ τετάρτη ἡμέρῃ ἐπέπαυτο, τοῖσι δὲ 192
 Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν
 καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν ὁ πρῶ-

- τος ἐγένετο, ἐσημῖνουν πάντα τὰ γεγόμενα περὶ τὴν ναυ-
 ηγήν. οἱ δὲ ὥς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι σωτῆρι εὐξάμε-
 νοι καὶ σπονδὰς προχέαντες τὴν ταχίστην ὀπίσω ἤπει-
 γοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐλπίσαντες ὀλίγας τινας σφι
 ἀντιξοοὺς ἔσεσθαι νέας. Οἱ μὲν δὴ τὸ δεύτερον ἐλθόντες
 περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχουν, Ποσειδέωνος σωτῆρος
 193 ἐπωνυμίην ἀπὸ τούτου ἐτι καὶ ἐς τότε νομίζοντες, οἱ δὲ
 βάρβαροι, ὥς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος καὶ τὸ κύμα ἔστρω-
 το, κατασπάσαντες τὰς νέας ἐπλουν παρὰ τὴν ἡπειρον,
 κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης ἰδέαν ἐπλουν
 ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παρασείων φέροντα. ἔστι δὲ χώρος
 ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἐνθα λέγεται τὸν
 Ἡρακλέα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνε-
 ταίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα, εὐτ' ἐπὶ τῷ
 κῶας ἐπλουν ἐς Αἶαν τὴν Κολχίδα· ἐνθεῦτεν γὰρ ἐμελ-
 λον ὑδρευσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀπήσειν, ἐπὶ τούτου δὲ
 τῷ χώρῳ οὖνομα γέγονε Ἀφεται. ἐν τούτῳ ὦν ὄρμον οἱ
 194 Ἐφρέξω ἐποιεῦντο. Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νεῶν τούτων
 ἐτυχόν τε ὕσταται πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ κως κατεῖ-
 δον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νέας. ἔδοξάν τε δὴ
 τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλώοντες ἔπεσον ἐς
 τοὺς πολεμίους. τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰο-
 λίδος ὑπαρχος Σανδῶκης ὁ Θαμασίου, τὸν δὴ πρότερον
 τούτων βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβὼν ἀνι-
 σταύρωσε, ἔοντα τῶν βασιληῶν δικαστέων. ὁ Σανδῶκης
 ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀνακρεμασθέντος ὦν
 αὐτοῦ λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος εὗρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν
 ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλῆϊον· εὗ-
 ρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος καὶ γνούς, ὥς ταχύτερα αὐτὸς
 ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δα-
 ρεῖον οὕτω διαφνυγὼν μὴ ἀπολέσθαι περιῆν, τότε δὲ ἐς
 τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας, ἐμελλε οὐ τὸ δεύτερον δια-

φυγῶν ἐσεσθαι. ὥς γάρ σφεας εἶδον προσπλώοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἁμαρτάδα ἐπ' ἀναχθέντες εὐπετέως σφέας εἶλον. Ἐν τούτων μὴ Ἀρί- 195
δωλις πλῶων ἦλω, τύραννος Ἀλαβάνδων τῶν ἐν Καρίῃ, ἐν ἑτέρῃ δὲ ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου, ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νέας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφεων τὰς ἑνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μὴ τῇ περιγενομένῃ καταπλώων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦλω. τούτους οἱ Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων ἰσθμόν.

Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ἔ τῶν βαρβάρων στρατὸς, πάρεξ 196
τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν, τῶν εἶπον Σανδῶκεια στρατηγέειν, ἀπίκετο ἐς Ἀφειάς. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας καὶ Ἀχαιῆς ἐσβεβληκὼς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιάς, ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἄμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πυθόμενος ὥς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν Ἑλληνισιν. οὐκ αἰ' Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλείποντο πολλόν. τῶν μὲν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν Ὀνόχωνος μούνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον πινόμενος, τῶν δὲ ἐν Ἀχαιῇ ποταμῶν ῥεόντων οὐδὲ ὅστις μέριστος αὐτῶν ἐστὶ Ἡπιδανὸς, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε εἰ μὴ φλαύρως. Ἐς Ἄλουν δὲ 197
τῆς Ἀχαιῆς ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγέεσθαι ἔλεγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ Λαφυστίου Διὸς, ὥς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο Φοῖβῳ μόνον σὺν Ἴνοϊ βουλευσας, μετέπειτεν δὲ ὥς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοισι ἀέθλους τοιούσδε. ὃς ἂν ἦ τοῦ γένους τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανῆϊ αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι (λήλτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανῆϊ οἱ Ἀχαιοί), ἣν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὄκως

ἐξεισι πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὥς τ' ἐτι πρὸς τούτοις πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι δεισαντες οἴχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν, χρόνου δὲ προκόντος ὁπίσω κατελθόντες ἦν ἀλίσκωνται ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυτανήϊον, ὥς θύεται τε ἐξηγέοντο στέμμασι πᾶς πυκασθεὶς καὶ ὥς σὺν πομπῇ ἐξαχθεῖς. ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παιδὸς ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου καὶ μελλόντων μιν θύειν ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Ἀἰῆς τῆς Κολχίδος ἐρρύσατο, ποιήσας δὲ τοῦτο τοῖσι ἐπιγενομένοισι ἐξ ἑωντοῦ μηνὶν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας ὥς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτὸς τε ἐργετο αὐτοῦ καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε, τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο.

- 198 Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαίῃ, ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἦτε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεσθαι. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτόν ἐστι χῶρος πεδινὸς, τῇ μὲν εὐρὺς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στενὸς. περὶ δὲ τὸν χῶρον οὖρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληθεῖ πᾶσαν τὴν Μηλίδαν γῆν, Τρηχίναι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπ' Ἀχαΐης Ἀντικύρη, παρ' ἣν ποταμὸς Σπερχεῖος ῥέων ἐξ Αἰνιήνων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί. ἀπὸ δὲ τούτου διὰ εἰκοσὶ κου σταδίων ἄλλος ποταμὸς, τῷ οὐνόμα κέεται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ Ἡρακλεῖ καίονμένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου δι' ἄλλων εἰκοσι σταδίων ἄλλος ποταμὸς ἐστὶ, ὃς
- 199 καλεῖται Μέλας. Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει. ταύτῃ δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρας ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' ἃ Τρηχὶς πεπόλισται· δισχίλιά τε γὰρ καὶ

δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστὶ. τοῦ δὲ οὗρεος, τὸ πε-
ρικληθεὶ τὴν γῆν τὴν Τρηχινίην, ἐστὶ διασφάξ πρὸς με-
σαμβρίην Τρηχίνος, διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς πο-
ταμὸς ῥέει παρὰ τὴν ὑπώρεαν τοῦ οὗρεος. Ἔστι δὲ ἄλλος 200
Φοῖνιξ ποταμὸς οὐ μέγας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ,
ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τούτων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδού.
κατὰ δὲ τὸν Φοῖνικα ποταμὸν στενωτότατόν ἐστι· ἀμαξι-
τὸς γὰρ μία μούνη δέδμηται. ἀπὸ δὲ τοῦ Φοῖνικος ποτα-
μοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστὶ ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ
μεταξὺ Φοῖνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι,
τῇ οὖνομα Ἀνθήλη κέεται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσω-
πὸς ἐς θάλασσαν ἐκδιδού, καὶ χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρύς,
ἐν τῷ Δήμητρος τε ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἱδρύται, καὶ
ἔδραι εἰσὶ Ἀμφικτύοσι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτύονος ἱρόν.

Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μη- 201
λίδος ἐν τῇ Τρηχινίῃ, οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες ἐν τῇ διόδῳ. κα-
λεῖται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων
Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων Πύλαι.
ἐστρατοπεδεύοντο μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι τοῖσι
χωρίοισι, ἐπεκράτεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορρὴν ἄνεμον
ἐχόντων πάντων μέχρι Τρηχίνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον
καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἡπείρου.
Ἦσαν δὲ οἷδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην ἐν 202
τούτῳ τῷ χώρῳ. Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὀπλῖται καὶ
Τεγεατέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεες ἑκατέρων, ἐξ
Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίας εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἐκ τῆς
λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· τοσοῦτοι μὲν Ἀρκαδῶν, ἀπὸ δὲ
Κορίνθου τετρακόσιοι καὶ ἀπὸ Φλιοῦντος διηκόσιοι καὶ
Μυκηναίων ὀγδῶκοντα· οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου
παρήσαν, ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι καὶ
Θηβαίων τετρακόσιοι. Πρὸς τούτοισι ἐπὶ κλητοὶ ἐγένοντο 203
Λοκροὶ τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ καὶ Φωκέων χίλιοι.

αὐτοὶ γὰρ σφειας οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δι' ἀγγέλων, ὥς αὐτοὶ μὲν ἤκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσαν εἶεν ἡμέ-
 ρην, ἣ θάλασσά τε σφι εἶη ἐν φυλακῇ ὑπ' Ἀθηναίων τε
 φρουρομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν
 στρατὸν ταχθέντων, καὶ σφι εἶη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ
 θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον·
 εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα οὐδὲ ἔσσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρ-
 χῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη, τοῖσι δὲ μερίστοισι αὐτῶν
 μέγιστα· ὁφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὥς ἐόντα
 θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν ἄν. Οἱ δὲ ταῦτα πυνθα-
 204 νόμενοι ἐβοήθησεν ἐς τὴν Τρηχῖνα. Τούτοισι ἦσαν μὲν
 νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιν ἐκάστων, ὁ δὲ θυν-
 μαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεό-
 μενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδῃ τοῦ
 Λέοντος τοῦ Εὐρυκρατίδῃ τοῦ Ἀναξάνδρου τοῦ Εὐρυ-
 κράτους τοῦ Πολυδώρου τοῦ Ἀλκαμένεος τοῦ Τηλέκλου
 τοῦ Ἀρχέλειω τοῦ Ἠγησίλειω τοῦ Δορύσσου τοῦ Λεωβό-
 βότεω τοῦ Ἐχεστράτου τοῦ Ἥγιος τοῦ Εὐρυσθένης τοῦ
 Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ἰλ-
 λου τοῦ Ἡρακλέος, κτησάμενος τὴν βασιληΐην ἐν Σπάρτῃ
 205 ἐξ ἀπροσδοκήτου. Διξὼν γάρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων
 ἀδελφεῶν Κλεομένεός τε καὶ Λωριέος ἀπελήλατο τῆς
 φροντίδος περὶ τῆς βασιληΐης. ἀποθανόντος δὲ Κλεομέ-
 νεος ἄπαιδος ἔρσευος γόνου, Λωριέος τε οὐκέτι ἐόντος,
 ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς
 Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιληΐη, καὶ διότι πρότερος ἐγε-
 γόνεε Κλεομβρότου (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρί-
 δῃ παῖς), καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. Ὅς τότε
 ἦτε ἐς Θερμοπύλας ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστε-
 ῶτας τριηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες.
 παραλαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν

λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ Εὐρυ-
μάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκεν τούτους σπουδὴν ἐποιήσατο
Λεωνίδης μούρους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων με-
γάλως κατηγόρητο μηδίξειν. παρεκάλεε ὧν ἐς τὸν πόλε-
μον ἐθέλων εἰδέναι, εἴτε συμπέμψουσι εἴτε καὶ ἀπερέουσι
ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην· οἱ δὲ ἄλλο-
φρονέοντες ἐπεμπον. Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην 206
πρωτότους ἀπέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες
οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται, μηδὲ καὶ οὗτοι μηδί-
σωσι, ἣν αὐτοὺς πυνθάνονται ὑπερβαλλομένους· μετὰ
δὲ, Κάρνεια γάρ σφι ἦν ἐμποδῶν, ἐμελλόν ὁρτάσαντες
καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ κατὰ τάχος βοηθή-
σειν πανδημί. ὥς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνέ-
νωντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσιν· ἦν γὰρ κατὰ
τῶντ' Ὀλυμπιάς τούτοις τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα.
οὐκ ὧν δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθῆσεσθαι τὸν
ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον ἐπεμπον τοὺς προδρομούς.

Οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενένωντο ποιήσιν, οἱ δὲ ἐν 207
Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο τῆς ἐσβο-
λῆς ὁ Πέρσης, καταρρωδέοντες ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλ-
λαγῆς. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοις Πελοποννησίοις ἐδόκεε ἐλ-
θοῦσι ἐς Πελοπόννησον τὸν Ἴσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ,
Λεωνίδης δὲ Φωκέων καὶ Λοκρῶν περισπερχέοντων τῇ
γνώμῃ ταύτῃ αὐτοῦ τε μένειν ἐψηφίζετο, πέμπειν τε ἀγ-
γέλους ἐς τὰς πόλεις κελεύοντάς σφι ἐπιβοηθῆειν ὥς ἐόν-
των αὐτῶν ὀλίγων στρατὸν τὸν Μῆδων ἀλέξασθαι. Ταῦ- 208
τα βουλευομένων σφέων ἐπεμπε Ξερόξης κατάσκοπον ἱπ-
πέα ιδέσθαι, ὅκοσοι τέ εἰσι καὶ ὅ τι ποιέοιεν. ἡκηκόεε
δὲ ἔτι ἑὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὥς ἡλισμένῃ εἰη ταύτῃ στρατιῇ
ὀλίγῃ, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ὥς εἴησαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ
Λεωνίδης ἑὼν γένος Ἡρακλείδης. ὥς δὲ προσήλασε ὁ ἱπ-
πεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθηεῖτό τε καὶ κατῴρα πᾶν

μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ
 τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε
 ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔσω ἐμάνθανε, τοῖσι πρὸ τοῦ
 τείχεος τὰ ὄπλα ἐκέετο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λα-
 κεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὦρα γυμναζο-
 μένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους.
 ταῦτα δὴ θηώμενος ἐθώμαζε καὶ τὸ πλήθος ἐμάνθανε.
 μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυ-
 χίην· οὔτε γάρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε ἐκύρησε πολλῆς·
 ἀπελθὼν δὲ ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τὰ περ ὁπώπες πάντα.
 209 Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι πα-
 ρασκευάζοντο ὥς ἀπολεύμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ
 δύναμιν· ἀλλ' αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μετ-
 ἐπέμψατο Δημάρτητον τὸν Ἀρίστωνος ἐόντα ἐν τῷ στρα-
 τοπέδῳ. ἀπικόμενον δέ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἕκαστα τού-
 των, ἐθέλων μαθεῖν τὸ ποιεύμενον πρὸς τῶν Λακεδαι-
 μονίων. ὁ δὲ εἶπε· Ἦκουσας μὲν μεν καὶ πρότερον, εὔτε
 ὠρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων·
 ἀκούσας δὲ γέλωτά με ἔθεν λέγοντα τῇ περ ὤρων ἐκβη-
 σόμενα πρήγματα ταῦτα. ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην ἀσκέειν
 ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἄκουσον δὲ
 καὶ νῦν. οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπικάται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ
 τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γάρ σφι
 οὕτω ἔχων ἐστὶ· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ,
 τότε τὰς κεφαλὰς κοσμεύονται. ἐπίστασο δὲ, εἰ τούτους τε
 καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, ἐστὶ οὐδὲν
 ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, τὸ σε, βασιλεῦ, ὑπομενέει χεῖρας
 ἀνταειρόμενον· νῦν γὰρ πρὸς βασιλῆην τε καλλίστην
 τῶν ἐν Ἑλλήσι προσφέρει καὶ ἄνδρας ἀρίστους. Κάρις
 τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύ-
 τερα ἐπειρώτα, ὅτινα τρόπον τοσοῦτοι ἐόντες τῇ ἐων-
 τοῦ στρατιῇ μαχέσονται. ὁ δὲ εἶπε· ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶ-

σθαι ὥς ἀνδρὶ ψεύστη, ἣν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῆ, τῇ
 ἐγὼ λέγω. Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα. τέσσε- 210
 ρας μὲν δὴ παρεξῆκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφεας ἀπο-
 δρῆσεσθαι. πέμπτη δὲ, ὥς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ
 ἐφαίνοντο ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεόμενοι μένειν,
 πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μῆδους τε καὶ Κισσίουσιν θυμωθεὶς,
 ἐντειλάμενός σφεας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑω-
 τοῦ. ὥς δ' ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἑλληνας οἱ Μῆ-
 δοι, ἐπιπτον πολλοὶ, ἄλλοι δ' ἐπεσῆϊσαν καὶ οὐκ ἀπῆ-
 λαννον, καίπερ μεγάλως προσπταλόντες. δῆλον δ' ἐποί-
 ευν παντὶ τεῷ καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ
 μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. ἐγίνετο δὲ ἡ συμ-
 βολὴ δι' ἡμέρης. Ἐπεὶ τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιεί- 211
 πουτο, ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν ὑπεξῆϊσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκ-
 δεξάμενοι ἐπήϊσαν, τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς,
 τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὥς δὴ οὗτοί γε εὐπετέως κατεργασό-
 μνοι. ὥς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι Ἑλλησι, οὐδὲν
 πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ αὐ-
 τὰ, ὅτε ἐν στεينوπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι καὶ δούρασι
 βραχυτέροισι χρεόμενοι ἥπερ οἱ Ἕλληνες, καὶ οὐκ ἔχον-
 τες πλήθει χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως
 λόγον, ἀλλὰ τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μά-
 χεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅπως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα,
 ἁλῆες φεύγεσκον δῆθεν, οἱ δὲ βάρβαροι ὀρέοντες φεύ-
 γοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήϊσαν, οἱ δ' ἂν καταλαμβα-
 νόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι, μετα-
 στρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν
 Περσέων· ἐπιπτον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Σπαρτιατέων ἐν-
 θαῦτα ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνάετο παραλαβεῖν οἱ Πέρ-
 σαι τῆς ἐσόδου πειρεόμενοι καὶ κατὰ τέλος καὶ παντοίως
 προσβάλλοντες, ἀπῆλαννον ὁπίσω. Ἐνταύτῃσι τῇσι προσ- 212
 ὀδοῖσι τῆς μάχης λέγεται βασιλεῶς θηγόμενον τρεῖς ἀνα-

- δραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δέισαντα περὶ τῇ στρατιῇ. Τότε
 μὲν οὕτω ἡγωνίσαντο, τῇ δ' ὕστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν
 ἄμεινον ἀέθλεον· ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων ἐλπίσαντες
 σφας κατατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἴους τε ἔσεσθαι ἐτι
 χεῖρας ἀνταίρασθαι συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ
 τάξεις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν καὶ ἐν μέρει
 ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος
 ἐτάχθησαν φυλάξοντες τὴν ἀτραπὸν. ὥς δὲ οὐδὲν εὖ-
 ρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνώρων,
 213 ἀπήλυνον. Ἀπορέοντος δὲ βασιλέως, ὃ τι χρήσεται τῷ
 παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδῆμου ἀνὴρ Μη-
 λιεὺς ἦλθε οἱ ἐς λόγους ὥς μέγα τι παρὰ βασιλέως δοκέων
 οἴσεσθαι, ἔφρασε τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὖρου φέ-
 ρουσιν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθιρε τοὺς ταύτη ὑπο-
 μείναντας Ἕλλήνων. ὕστερον δὲ δέισας Λακεδαιμονίους
 ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην, καὶ οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγό-
 ρων, τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων,
 ἀργύριον ἐπεκηρύχθη. χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατῆλθε γὰρ
 ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδεω, ἀνδρὸς Τρηχι-
 νίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτην δι'
 ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσθε λόγοισι σημανέω,
 ἐτιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἔσσον. Ἐπιάλ-
 214 τος μὲν οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε. Ἔστι δὲ ἕτερος
 λεγόμενος λόγος, ὥς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγόρεω ἀνὴρ Κα-
 ρύστιος καὶ Κορυθαλὸς Ἀντικυρεὺς εἰσι οἱ εἰπαντες πρὸς
 βασιλέα τούτους τοὺς λόγους, καὶ περιγηγασάμενοι τὸ
 οὖρος τοῖσι Πέρσησι, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. τοῦτο μὲν
 γὰρ τῷδε χρή σταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυ-
 λαγόραι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπὶ Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυθαλῷ ἀρ-
 γύριον ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάτῃ τῷ Τρηκινίῳ, πάντως κού τὸ
 ἀτρεκέστατον πυθόμενοι, τοῦτο δὲ φεύγοντα τὸν Ἐπιάλ-
 την ταύτην τὴν αἰτίην οἶδαμεν. εἰδένῃ μὲν γὰρ ἂν καὶ

ἑὼν μὴ Μηλιεύς ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ
 πολλὰ ὠμιληκῶς εἶη· ἀλλ' Ἐπιάτης γὰρ ἐστὶ ὁ περιη-
 γησάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον
 γράφω. Ξόρης δὲ, ἐπεὶ οἱ ἦρσε τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλ- 215
 της κατεργάσεσθαι, αὐτίκα περιχαρὴς γενόμενος ἔπεμπε
 Ὑδάρνεα καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης. ὠρμέατο δὲ περὶ
 λύχνων ἀφ' ἑκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύ-
 την ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιέες, ἐξευρόντες δὲ
 Θεσσαλοῖσι κατηγγέσαντο ἐπὶ Φωκέας, τότε ὅτε οἱ Φωκέες
 φράξαντες τείχει τὴν ἐσβολὴν ἥσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέ-
 μου· ἐκ τε τοσοῦδε κατεδέδεκτο εἶναι οὐδὲν χρηστὴ Μη-
 λιῦσι. Ἐχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη· ἀρχεται μὲν ἀπὸ 216
 τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος,
 οὖνομα δὲ τῷ οὐρεῖ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τῶντ' ὀνομάζεται,
 Ἀνόπαια· τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὐ-
 ρος, λήγει δὲ κατὰ τὴν Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτην εἶναι
 τῶν Δοκρίδων πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμπυ-
 γόν τε καλεόμενον λίθον καὶ κατὰ Κερκώπων ἔδρας, τῇ
 καὶ τὸ στενωτάτον ἐστὶ. Κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπὸν 217
 καὶ οὕτω ἔχουσιν οἱ Πέρσαι, τὸν Ἀσώπον διαβάντες,
 ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὐ-
 ρα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηκινίων. ἡὼς τε δὴ
 διέφαινε, καὶ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὐρεος. κατὰ
 δὲ τοῦτο τοῦ οὐρεος ἐφύλασσον, ὥς καὶ πρότερόν μοι
 δεδήλωται, Φωκέων χίλιοι ὀπλῖται, ῥυόμενοι τε τὴν σφε-
 τέρην χώραν καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπὸν. ἡ μὲν γὰρ
 κάτω ἐσβολὴ ἐφυλάσσετο ὑπ' ὧν εἴρηται, τὴν δὲ διὰ τοῦ
 οὐρεος ἀτραπὸν ἐθέλονται Φωκέες ὑποδεξάμενοι Λεω-
 νίδῃ ἐφύλασσον. Ἐμαθὸν δὲ σφας οἱ Φωκέες ὧδε ἀνα- 218
 βεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ
 οὖρος πᾶν ἐν ὄρεσιν ἐπίπλεον. ἦν μὲν δὴ νηνεμία, ψό-
 φου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὥς οἶκός ἦν φύλλων ὑποκε-

χυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἔδραμον οἱ Φωκέες καὶ
 ἐνέδυνον τὰ ὄπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρήσαν. ὥς
 δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυνόμενους ὄπλα, ἐν θώματι ἐγένον-
 το· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδέν σφι φανήσεσθαι ἀντίξουν, ἐνε-
 κήρησαν στρατῷ. ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας, μὴ
 οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο τὸν Ἐπιάλτην,
 ὁποδαπὸς εἴη ὁ στρατός, πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως διέτασσε
 τοὺς Πέρσας ὥς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκέες ὥς ἐβάλλοντο
 τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσι τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύ-
 γοντες ἐπὶ τοῦ οὗρου τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι, ὥς
 ἐπὶ σφέας ὠρμήθησαν ἀρχήν, καὶ παρεσκευάδατο ὥς ἀπο-
 λεόμενοι. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπι-
 ἀλτην καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκῶν μὲν οὐδένα λόγον
 219 ἐποίευντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος κατὰ τάχος. Τοῖσι
 δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν ὁ μάντις
 Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱερὰ ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι
 ἅμα ἦοι σφι θάνατον. ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν οἱ ἐξ-
 αγγείλαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον. οὗτοι μὲν ἐτι-
 νυκτὸς ἐσήμηναν, τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκοποὶ καταδραμόν-
 τες ἀπὸ τῶν ἄκρων ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης. ἐνθαῦτα
 ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες, καὶ σφῶν ἐσχίζοντο αἱ γνώμαι·
 οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον.
 μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο καὶ δια-
 σκεδασθέντες κατὰ πόλιν ἕκαστοι ἐτράποντο, οἱ δὲ αὖ-
 220 τῶν ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρεσκευάδατο. Λέγεται
 δὲ καὶ, ὥς αὐτὸς σφῶν ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπόλων-
 ται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρευούσι
 οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν, ἐς τὴν ἦλθον
 φυλάξοντες ἀρχήν. ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλείστος
 εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεὶ τε αἰσθετο τοὺς συμμαχοὺς ἐόντας
 ἀπροθύμους καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κε-
 λεύσαι σφῶν ἀπαλλάσσεσθαι, αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς

ἔχειν. μένουσι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέκρηστο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτησι χρεομένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου ἀντίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, ἡ Λακεδαιμόνα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἡ τὸν βασιλέα σφέων ἀπολέσθαι. ταῦτα δὲ σφι ἐν ἔπεσι ἐξαμέτροισι χροῶντα ᾤδε·

Τμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο,
Ἡ μέγα ἄστυ ἐρικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
Πέρεθεται, ἡ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
Πενθήσει βασιλῇ φθίμενον Λακεδαιμόνος οὔρος.
Οὐ γὰρ τὸν τάνρων σήησει μένος οὐδὲ λεόντων
Ἀντιβίην· Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ ἔφημι
Σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσσηται.

Ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μούνων Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον ἢ γνώμῃ διενειχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους. Μαρτύριον δὲ μοι καὶ τόδε 221 οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε· οὐ γὰρ μούνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν, ὃς εἶπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστήν τὸν Ἀκαρυῆνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον τὸν εἰπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληται σφι. ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτός μὲν οὐκ ἀπελείπετο, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον, ἔοντα οἱ μουννογενέα, ἀπέπεμψε. Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι 222 οἱ ἀποπεμπόμενοι οἴχοντό τε ἀπιόντες καὶ ἐπέλθοντο Λεωνίδῃ, Θεσπίες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μούνοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι. τούτων δὲ Θηβαῖοι μὲν ἄέκοντες ἔμενον καὶ οὐ βουλόμενοι (κατεῖχε γὰρ σφεας Λεωνίδης ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιεύμενος), Θεσπίες δὲ ἐκόντες μάλιστα, οἳ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς

μετ' αὐτοῦ ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέ-
θανον. ἐστρατήγηε δὲ αὐτῶν Δημόφιλος Διαδρόμεω.

- 223 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιή-
σατο, ἐπισχὼν χρόνον ἐς ἀγορῆς κού μάλιστα πληθύνῃ
πρόσοδον ἐποιέετο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἐξ Ἐπιάλτεω οὐ-
τω, ἀπὸ γὰρ τοῦ οὗρου ἡ κατάβασις συντομωτέρη τέ ἐστὶ
καὶ βραχύτερος ὁ χώρος πολλὸν ἥπερ ἡ περίοδος τε καὶ
ἀνάβασις. οἳ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἄμφι Ξέρξεα προσήϊσαν
καὶ οἱ ἄμφι Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξο-
δον ποιεῦμενοι, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήϊ-
σαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ
τείχεος ἐφυλάσσετο, οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπ-
εξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο, τότε δὲ συμμίσγον-
τες ἔξω τῶν στεινῶν ἐπιπτον πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβά-
ρων· ὅπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστι-
γας ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύ-
νοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν
καὶ διεφθείροντο, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνες κατεπατέοντο
ζῶσι ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου
ἄτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον
ἐκ τῶν περιούτων τὸ οὗρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσοι
εἶχον μέριστον ἐς τοὺς βαρβάρους, παραχρεόμενοι τε καὶ
224 ἀτέοντες. Δούρατα μὲν νυν τοῖσι πλείοσι αὐτῶν τηνι-
καῦτα ἐτύγχανε κατηγότα ἤδη, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διε-
γάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πό-
νῳ πίπτει ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ
οὐνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γε-
νομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάν-
των τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐν-
θαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοί, ἐν δὲ δὴ καὶ Λα-
ρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ἵπεράνδης, ἐκ τῆς
Ἀρτάνεω θυγατρὸς Φραταγούνης γεγονότες Λαρεῖω.

δὲ Ἀρταίνης Δαρείου μὲν τοῦ βασιλέως ἦν ἀδελφεός, Ῥοτάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεος παῖς, ὃς καὶ ἐκδιδούς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε ὡς μούνου οἱ εὐούσης ταύτης τέκνου. Ξέρξεά τε δὴ δύο 225 ἀδελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω, Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμός ἐγένετο πολλὸς ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξείρυσαν καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις. τοῦτο δὲ συνεστήκεε μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο. ὡς δὲ τούτους ἤκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ετεροιοῦτο τὸ νεῖκος. ἐς τε γὰρ τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες ἴζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἁλῆες οἱ ἄλλοι πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ, ὅκον νῦν ὁ λίθινος λέων ἔσθηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρῃσι, τοῖσι αὐτῶν ἐτύγγανον ἔτι περιεῦσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τεύχεος συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθεν περισταδόν.

Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομέ- 226 νων, ὅμως λέγεται ἄριστος ἀνὴρ γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης, τὸν τότε φασὶ εἶπεῖν τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῆξαι σφας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηκινίων· ὡς ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπίωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν οἰστῶν ἀποκρύνουσιν· τοσοῦτό τι πλήθος αὐτῶν εἶναι· τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοις εἶπεῖν, ἐν ἀλογίῃ ποιούμενον τὸ τῶν Μήδων πλήθος, ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηκίνιος ξείνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυντόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιοντότροπα ἐπεὰ φασὶ Διηνέκεα τὸν Λακεδαι-

- 227 μόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστ
 σαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφεοί, Ἀλφεύς τε
 Μάρων Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ εὐδοκίμεε
 228 λιστα τῷ οὐνόμα ἦν Διθύραμβος Ἀρματίδεω. Θαφθ
 δέ σφι αὐτοῦ ταύτῃ, τῇ περ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότε
 τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι
 ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο

Ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες.

Ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται, τοῖσι δὲ Σπ
 τητήσιν ἰδίῃ·

Ὁ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε

Κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο, τῷ δὲ μάντι τόδε·

Μνῆμα τόδε κλειτοῦ Μεγιστία, ὃν ποτε Μῆδοι

Σπερχεῖδὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,

Μάντιος, ὃς τότε Κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδώς

Οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

Ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάν
 ἐπίγραμμα, Ἀμφικτύονές εἰσι σφεας οἱ ἐπικοσμήσαν
 τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίεω Σιμωνίδῃς ὁ Λεωπρέπ
 ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράφας.

- 229 Δύο δὲ τούτων τῶν τριηκοσίων λέγεται Εὐρυτό
 καὶ Ἀριστόδημον, παρεὸν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι κο
 λόγῳ χρησαμένοισι ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην.
 μεμετιμμένοι τε ἦσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνί
 καὶ κατεκτάτο ἐν Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ ἔσχα
 ἢ εἰ γε μὴ ἐβούλοντο νοστήσαι, ἀποθανεῖν ἅμα τοῖσι
 λοισι, παρεὸν σφι τούτων τὰ ἑτέρα ποιεῖν οὐκ ἐθέλη
 ὁμοφρονεῖν, ἀλλὰ γνώμη διενειχθέντας Εὐρυτον
 πυθόμενον τὴν τῶν Περσέων περίοδον, αἰτήσαντά τ
 ὅπλα καὶ ἐνδύντα, ἔγειν αὐτὸν καλεῦσαι τὸν εἰλωτ

τοὺς μαχομένους, ὥκως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀγα-
 γόντα οἴχεσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἐσπεσόντα ἐς τὸν ὄμι-
 λον διαφθαρήναι, Ἀριστόδημον δὲ λειποψυχέοντα λει-
 πθῆναι. εἰ μὲν νυνὶ ἦν μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλγῆσαντα
 ἀπονοστήσαι ἐς Σπάρτην, ἣ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων
 τὴν κομιδὴν γευέσθαι, δοκέειν ἐμοὶ οὐκ ἂν σφι Σπαρ-
 τήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθίεσθαι, νυνὶ δὲ τοῦ μὲν αὐ-
 τῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προ-
 φάσιος, οὐκ ἐτελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκάως
 σφι ἔχειν μηνῖσαι μεγάλως Ἀριστοδήμῳ. Οἱ μὲν νυνὶ οὐ- 230
 τω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην καὶ διὰ
 πρόφασιν τοιήνδε, οἱ δὲ ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρα-
 τοπέδου, ἐξέδν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην,
 οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ περιγενέσθαι,
 τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην ἀπο-
 θανεῖν. Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαιμόνα ὁ Ἀριστόδημος 231
 ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην· πάσχων δὲ τοιάδε ἠτίμωτο·
 οὔτε οἱ πῦρ οὐδὲς ἔναυε Σπαρτιητέων οὔτε διελέγετο,
 ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλεόμενος. ἀλλ'
 ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπε-
 νειχθεῖσάν οἱ αἰτίην. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέν- 232
 τα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηκοσίων τούτων περι-
 γενέσθαι, τῷ οὐνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα δὲ τοῦ-
 τον ἐς Σπάρτην, ὥς ἠτίμωτο, ἀπάγξασθαι. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, 233
 τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλή-
 νων ἑόντες ἐμάχοντο ὑπ' ἀναγκαίης ἐχόμενοι πρὸς τὴν
 βασιλέος στρατιήν, ὥς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περ-
 σέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ
 Ἑλλήνων ἐπειρομένων ἐπὶ τὸν κολωνὸν ἀποσχισθέντες
 τούτων χεῖράς τε πρὸς τεινον καὶ ἦσαν ἄσπον τῶν βαρ-
 βάρων, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὥς καὶ
 μηδίζουσι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδουσαν βασι-

λεί, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος βασιλέϊ· ὥς τε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τούτων μάρτυρας. Οὐ μέντοι τὰ γε πάντα εὐτύχησαν· ὥς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἔλθοντας, τοὺς μὲν τινὰς καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλεῖνας αὐτῶν κελεύσαντος Ξέρξεω ἐστίζον στίγματα βασιλῆα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδεω, τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτεν ἐφόνευσαν Πλαταιέες στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων καὶ σχόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

- 234 Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἡγωνίσαντο, Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρτητον εἰρώτα ἀρξάμενος ἐνθένδε· Δημάρτητε, ἀνὴρ εἰς ἀγαθός, τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ, κόσσοι τινὲς εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τούτων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες. Ὁ δ' εἶπε· ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων πολλὸν καὶ πόλεις πολλαί· τὸ δὲ ἐθέλεις ἐκμαθεῖν, εἰδήσεις. ἔστι ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα κη, καὶ οὗτοι πάντες εἰσὶ ὅμοιοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἳ γε μὴν ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι τούτοις μὲν οὐκ ὅμοιοι, ἀγαθοὶ δέ. Εἶπε πρὸς ταῦτα Ξέρξης· Δημάρτητε, τέφ τρώφῃ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατήσομεν; ἴθι ἐξηγέο. σὺ γὰρ ἔχεις αὐτῶν τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων οἷα βασι-
- 235 λεὺς γενόμενος. Ὁ δὲ ἀμείβετο· ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλευεαί μοι προθύμως, δίκαιόν μὲ σοὶ ἔστι φράζειν τὸ ἄριστον. εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστείλεις ἐπὶ τὴν Λάκαιναν χώραν. ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ νῆσος ἐπικειμένη, τῇ οὖνομά ἐστι Κύθηρα, τὴν Χίλων ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος κέρδος μί-

ζου ἔφη εἶναι Σπαρτιήτησι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδε-
 δυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσδοκῶν ἀπ' αὐ-
 τῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι, οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι, οὔτι τὸν σὸν
 στόλον προειδὼς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀν-
 δρῶν στόλον. ἐκ ταύτης αὖ τῆς νήσου ὁρμεόμενοι φο-
 βεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι
 ἰόντος οἰκῆτου οὐδὲν δεινοὶ ἔσονται τοι, μὴ τῆς ἄλλης
 Ἑλλάδος ἀλίσκομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτη.
 καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ
 Λακωνικὸν μοῦνον λείπεται. ἦν δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς, τάδε
 τοι προσδοκᾷ ἔσεσθαι· ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς
 στεινός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συν-
 ομοσάντων ἐπὶ σοὶ μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενο-
 μένων προσδέκεο ἔσεσθαι τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι ἀμα-
 χητὶ ὃ τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις προσχωρήσουσι.
 λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξῳ 236
 καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρατυχῶν τε τῷ
 λόγῳ καὶ δείσας, μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα·
 Ὡ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς ἐνδεκόμενον λόγους, ὃς φθο-
 νεῖ τοι εὖ πρήσσοντι ἢ καὶ προδιδόῃ πρήγματα τὰ σά.
 καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιούτοισι χρεόμενοι οἱ Ἕλληνες
 χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον
 στυγέουσι. εἰ δ' ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχησι, τῷ νέες
 νεναυγηγῆκασι τετρακόσiai, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπέδου
 τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλῶειν Πελοπόννησον, ἀξιό-
 μαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι· ἀλῆς δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς
 στρατὸς δυσμεταχειρίστος τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν
 οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται, καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ
 ἀρήξει καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ ὁμοῦ πορευόμενος· εἰ δὲ
 διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσαι ἐκείνοισι χρήσιμος οὔτε ἐκεῖ-
 νοι σοί. τὰ σεωντοῦ δὲ τιθέμενος εὖ γνώμην ἔχε τὰ τῶν
 ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται

τὸν πόλεμον, τὰ τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πλῆθος εἰσί. ἱκ-
 νοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἰωυτῶν πέρι φροντίξιν εἰσὶ,
 ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὥσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἦν ἴωσι ἀν-
 τία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲν τὸ παρεὸν τρώμα ἀνιεύ-
 237 ται. Ἀμείβεται Ξέρξης τοισίδε· Ἀχαίμενες, εὐ τέ μοι δο-
 κέεις λέγειν καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρηντος δὲ λέγει μὲν
 τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἔμοι, γνώμη μέντοι ἐσσοῦται ὑπὸ
 σεῦ. οὐ γὰρ θῆ' ἐκεῖνό γε ἐνδέξομαι, ὅπως οὐκ εὐνοέει
 τοῖσι ἔμοισι πρήγμασι, τοῖσι τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ
 τούτου σταθμώμενος καὶ τῷ ἔοντι, ὅτι πολιήτης μὲν πο-
 λιήτῃ εὐ πρήσσοντι φθονέει καὶ ἐστὶ δυσμενὴς τῇ σιγῇ,
 οὐδ' ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἄστοῦ πολιήτης ἀνὴρ τὰ
 ἄριστα οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποδέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς
 ἀνῆκοι, σπάνιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι, ξείνος δὲ ξείνῳ εὐ
 πρήσσοντί ἐστι εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευομένου
 τε ἂν συμβουλευόμενος τὰ ἄριστα, οὕτω ὦν κακολογίης πέρι
 τῆς ἐς Δημάρηντον, ἔοντος ἔμοι ξείνου, ἔχουσθαι τινα τοῦ
 238 λοιποῦ κελεύω. Ταῦτα εἶπας Ξέρξης διεξῆλθε διὰ τῶν νε-
 κρῶν, καὶ Λεωνίδεω, ἀκηχοῶς ὅτι βασιλεὺς τε ἦν καὶ
 στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν
 κεφαλὴν ἀνασταυρώσαι. δῆλὰ μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλ-
 λοις τεκμηρίοις, ἐν δὲ καὶ τῷδε οὐκ ἥκιστα γέρονε, ὅτι
 βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐδυμώθη
 ζῶοντι Λεωνίδῃ· οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα
 παρενόμῃσε, ἐπεὶ τιμὰν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα
 ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. Οἱ μὲν
 239 δὴ ταῦτα ἐποίουν, τοῖσι ἐπετέτακτο ποιεῖν. Ἄνειμι δὲ
 ἐκεῖσε τοῦ λόγου, τῇ μοι πρότερον ἐξέλιπε. Ἐπύθοντο
 Λακεδαιμόνιοι, ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 πρῶτοι, καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφούς ἀπέ-
 πεμψαν, ἐνθα δὴ σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγα πρότερον εἶπον·
 ἐπύθοντο δὲ τρόπῳ θωυμασίῳ. Δημάρηντος γὰρ ὁ Ἀρί-

στωνος φυγῶν ἐς Μήδους, ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἦν εὖνοος Λακεδαιμονίοισι, πάρεστι δὲ εἰκάζειν, εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε εἴτε καὶ καταχαίρων· ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξης ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσοισι ὁ Δημάρετος καὶ πυθόμενος ταῦτα ἠθέλῃσε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν, μὴ λαμφθῇ· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιάδε· δελτίον δίπτυχον λαβὼν τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτεν ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέος γνώμην, ποιήσας δὲ ταῦτα ὑπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν τὸ δελτίον μηδὲν πρῆγμα παρέχοι πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπίκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὶν γε δὴ σφι, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνὴ Γοργῶ ὑπέθετο ἐπιφρασθεῖσα αὐτῇ, τὸν κηρὸν κινᾶν κελεύουσα, καὶ εὗρήσειν σφέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. πειθόμενοι δὲ εὗρον καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτεν δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι ἐπέστειλαν. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.

ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΟΓΔΟΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΟΤΡΑΝΙΑ.

ΟΙ ΔΕ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες 1
ἦσαν οἷδε· Ἀθηναῖοι μὲν νέας παρεχόμενοι ἑπτὰ καὶ εἰ-
κοσι καὶ ἑκατόν· ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίας Πλα-
NEPOB. II.

ταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς εἶντες, συνεπλήρουν τοῖσι
 Ἀθηναίοισι τὰς νέας· Κορίνθιοι δὲ τεσσαράκοντα νέας
 παρείχοντο, Μεγαρέες δὲ εἴκοσι, καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρουν
 εἴκοσι Ἀθηναίων σφι παρεχόντων τὰς νέας, Αἰγινῆται
 δὲ ὀκτωκαίδεκα, Σικωνῖοι δὲ δυώδεκα, Λακεδαιμόνιοι
 δὲ δέκα, Ἐπιδαύριοι δὲ ὀκτώ, Ἐρετριέες δὲ ἑπτὰ, Τροι-
 ζῆνιοι δὲ πέντε, Στυράες δὲ δύο καὶ Κεῖοι δύο τε νέας
 καὶ πεντηκοντέρους δύο. Λοκροὶ δὲ σφι οἱ Ὀπούντιοι
 2 ἐπεβρόνθεον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἑπτὰ. Ἦσαν μὲν ὧν
 οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτεμίσιον, εἴρηται δέ μοι
 καὶ ὥς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο. ἀριθμὸς
 δὲ τῶν συλληχθειςέων νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦν, πάρεξ
 τῶν πεντηκοντέρων, μία καὶ ἐβδομήκοντα καὶ διηκόσια.
 τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρεί-
 χοντο Σπαρτιῆται Εὐρυβιάδεα τὸν Εὐρυκλείδεω. οἱ γὰρ
 σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἦν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθη-
 ναίοισι ἔψεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσε-
 3 σθαι στράτευμα. Ἐγένετο γὰρ κατ' ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ
 καὶ εἰς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὥς τὸ ναυτικὸν
 Ἀθηναίοισι χρεὼν εἶη ἐπιτράπειν. ἀντιβάντων δὲ τῶν
 συμμάχων εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι περιεῖ-
 ναι τὴν Ἑλλάδα, καὶ γνόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς
 ἡγεμονίης, ὥς ἀπολέεται ἡ Ἑλλὰς, ὀρθὰ νοεῦντες· στά-
 σις γὰρ ἐμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κἀ-
 κίον ἐστὶ, ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης. Ἐπιστάμενοι ὧν αὐτὸ
 τοῦτο οὐκ ἀντέτεινον, ἀλλ' εἶκον, μέχρι ὅσου κάρτα ἐδέ-
 οντο αὐτῶν, ὥς διέδεξαν. ὥς γὰρ διωσάμενοι τὸν Πέρ-
 σην περὶ τῆς ἐκείνου ἡδὴ τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφα-
 σιν τὴν Παυσανίεω ὕβριν προῖσχύμενοι ἀπέλυντο τὴν
 ἡγεμονίην τοῖς Λακεδαιμονίοις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅστε-
 4 ρον ἐγένετο· Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλή-
 νων ἀπικόμενοι ὥς εἶδον νέας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς

τὰς Ἀφειτὰς καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὥς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταρρωδήσαντες δρησμὸν ἐβουλεύοντο ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω εἰς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφεας οἱ Εὐβοεῖς ταῦτα βουλευομένους ἐδέοντο Εὐρυβιάδῃ προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον, ἔστ' ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκδέωνται. ὥς δὲ οὐκ ἐπειθον, μεταβάντες τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα ταλάντοισι, ἐπ' ᾧ τε καταμεινάντες πρὸ τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἕλληνας ἐπισχεῖν ὧδε ποιεῖ· Εὐρυβιάδῃ τούτων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ πέντε τάλαντα ὥς παρ' ἑαυτοῦ δῆθεν διδούς. ὥς δὲ οἱ οὗτος ἀνεπέπειστο, Ἀδεϊμάντος γὰρ ὁ Ὠκύτου Κορινθίων στρατηγὸς τῶν λοιπῶν ἤσπαιρε μῶνος, φάμενος ἀποπλάσσεσθαι τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ οὐ παραμενέειν, πρὸς δὲ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομόσας· Οὐ σὺ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ μέζω δῶρα δώσω, ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μῆδων πέμψει ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους. Ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νέα τὴν Ἀδεϊμάντου τάλαντα ἀργυρίου τρία. οὗτοί τε δὴ πληγέντες δάροισι ἀναπεπεισμένοι ἦσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοεῦσι ἐκεχάριστο, αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρδηνε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων, ἀλλ' ἠπιστέατο οἱ μεταλαβόντες τούτων τῶν χρημάτων, ἐκ τῶν Ἀθηνέων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα.

Οὕτω δὲ κατέμεινάν τε ἐν τῇ Εὐβοίᾳ καὶ ἐναυμά- 6
χησαν. ἐγένετο δὲ ὧδε· ἐπεὶ τε δὴ εἰς τὰς Ἀφειτὰς περὶ δειλὴν πρωτὴν γινομένην ἀπύκατο οἱ βάρβαροι, πυνθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμισιον ναυλοχεῖν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἦσαν ἐπιχειρεῖν, εἰ κὼς ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ

τῆς ἀντίης προσπλώειν οὐ κῶ σφι ἐδόκεε τῶνδε εἵνεκεν, μὴ κως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλώοντας ἐς φυγὴν ὁρμήσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνη καταλάβοι· καὶ ἐμελλον δῆθεν ἐκφεύξασθαι, ἔδεε δὲ μὴδὲ πυρφόρον τῷ ἐκείνων

7 λόγῳ ἐκφυγόντα περιγενέσθαι. Πρὸς ταῦτα ὧν τὰδε ἐμυχανέοντο· τῶν νεῶν ἀπασέων ἀποκρίναντες διηκοσίας περιέπεμπον ἔξωθεν Σκιαάθου, ὥς ἂν μὴ ὀφθίωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλώουσαι Εὐβοίαν κατὰ τε Καφηρέα καὶ Γεραιστὸν ἐς τὸν Εὐρίπον, ἵνα δὴ περιλάβοιεν, οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράξαντες αὐτῶν τὴν ὀπίσω φέρουσιν ὁδὸν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίας. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἐμελλε φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλώοντων ὥς ἡκόντων. ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον, τῶν δὲ λοιπέων νεῶν ἐν τῇσι

8 Ἀφετῇσι ἐποιεῦντο ἀριθμόν. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν τῷ οὗτοι ἀριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν (ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλῆς Σκιωναῖος θυτὴς τῶν τότε ἀνθρώπων ἀριστος, ὅς καὶ ἐν τῇ ναυηγίᾳ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γενομένη πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσησι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο), οὗτος ὁ Σκυλλῆς ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ παρέσχε ὥς τότε. ὅτε μὲν δὴ τρώπῳ τὸ ἐνθευτεν ἐτι ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἶπαι ἄτρεκῶς, θωνμάξω δὲ, εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα. λέγεται γάρ, ὥς ἐξ Ἀφετέων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πρότερον ἀνέσχε, πρὶν ἢ ἀπίκετο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστα κη τούτους ἐς ὀργῶκοντα διὰ τῆς θαλάσσης διεξελθὼν. λέγεται μὲν νυν καὶ ἄλλα ψευδέσι ἱκεῖα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, τὰ δὲ μετεξέτερά ἀληθέα. περὶ μέντοι τούτου γνώμη μοι ἀποδεδέχθω πλοῖφ

μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ὥς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα
 ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τὴν τε ναυηγίην ὥς γένοιτο,
 καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὐβοίαν. Τοῦτο 9
 δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες λόγον σφίσι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν.
 πολλῶν δὲ λεχθέντων ἐνίκα τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ
 μέιναντάς τε καὶ αὐλισθέντας, μετέπειτεν νύκτα μέσην
 παρέντας πορεύεσθαι καὶ ἀπαντῶν τῇσι περιπλωούσῃσι
 τῶν νεῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὥς οὐδεὶς σφι ἐπέπλωε, δέλλην
 ὀψίην γινομένην τῆς ἡμέρης φυλάξαντες αὐτοὶ ἐπανε-
 πλῶον ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτῶν ποιήσα-
 σθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. Ὅρεόν- 10
 τες δὲ σφεας οἱ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Ξέρξεω καὶ οἱ
 στρατηγοὶ ἐπιπλώοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μανίην
 ἐπενείκαντες ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας, ἐλπίσαντές σφεας
 εὐπετέως αἰρήσειν, οἰκότες κάρτα ἐλπίσαντες. τὰς μὲν γε
 τῶν Ἑλλήνων ὁρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἑωυτῶν πλή-
 θεϊ τε πολλαπλησίας καὶ ἄμεινον πλωούσας, καταφρο-
 νήσαντες ταῦτα ἐκυκλοῦντο αὐτοὺς ἐς μέσον. ὅσοι μὲν
 νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὖνοιοι τοῖσι Ἕλλησι, ἀέκοντές τε
 ἐστρατεύοντο, συμφορὴν τε ἐποιεῦντο μεγάλην, ὁρέον-
 τες περιεχομένους αὐτοὺς καὶ ἐπιστάμενοι ὥς οὐδεὶς αὐ-
 τῶν ἀπονοστήσει· οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ
 τῶν Ἑλλήνων πρήγματα. ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ
 γινόμενον, ἄμιλλαν ἐποιεῦντο, ὅπως αὐτὸς ἕκαστος πρῶ-
 τος νέα Ἀττικὴν ἐλὼν δῶρα παρὰ βασιλέος λάμψεται.
 Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλεῖστος ἀνὰ τὰ στρα-
 τόπεδα. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὥς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν ἀντί- 11
 προφροὶ τοῖσι βαρβάροις γενόμενοι ἐς τὸ μέσον τὰς πρύ-
 μνας συνήγαγον, δεύτερα δὲ σημήναντος ἔργου εἶχοντο,
 ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμφθέντες καὶ κατὰ στόμα. ἐνθαῦτα
 τριήκοντα νέας αἰρέουσι τῶν βαρβάρων καὶ τὸν Γόργου
 τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸν Φιλάονα τὸν Χέρ-

- σιος, λόγιμον ἔοντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἶλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Ἀνκομήθης Αἰσχραίου, καὶ τὸ ἀριστήριον ἔλαβε οὗτος. τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἑτεραλκείως ἀγωνιζομένους νύξ ἐπελθοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλων, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφετὰς, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Ἀήμιος μόνος τῶν σὺν βασιλέϊ Ἑλλήνων ἔόντων αὐτομολέει ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ
- 12 ἔργον ἔδοσαν αὐτῷ χάρον ἐν Σαλαμῖνι. Ὡς δὲ εὐφρόνη ἐργάσασθαι, ἣν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρος, ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφορέοντο ἐς τὰς Ἀφετὰς, καὶ περὶ τε τὰς πρώρας τῶν νεῶν εἰλέοντο καὶ ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κωπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ ἀκούοντες ταῦτα ἐς φόβον κατιστέατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι ἐς οἷα κακὰ ἦκον· πρὶν γάρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφας ἔκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον ὑπέλαβε ναυμαχίῃ καρτερή, ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης ὄμβρος τε λάβρος καὶ θεύματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὠρμημένα βρονταὶ τε σκληραί.
- 13 Καὶ τούτοις μὲν τοιαύτη νύξ ἐγίνετο, τοῖσι δὲ ταχθεῖσι αὐτῶν περιπλώειν Εὐβοίαν ἢ αὐτὴ περ ἑοῦσα νύξ πολλὸν ἦν ἐτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πελάγει φερομένοις ἐπέπιπτε, καὶ τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι· ὥς γὰρ δὴ πλώουσι αὐτοῖς χειμῶν τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπερίνετο ἑοῦσι κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι καὶ οὐκ εἰδότες τῇ ἐφέρουτο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποιέετό τε πᾶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισθθεῖν τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικὸν μηδὲ πολλῷ πλεον εἴη. Οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης διεφθείροντο,
- 14 οἱ δὲ ἐν Ἀφετῇσι βάρβαροι, ὥς σφι ἀσμένιοις ἡμέρῃ ἐπέ-

λαμψε, ἀτρέμας τε εἶχον τὰς νέας, καὶ σφι ὑπεχρᾶτο κα-
 κῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρεόντι. τοῖσι δὲ
 Ἑλλήσι ἐπεβοήθειον νέες τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀττικάι.
 αὐταὶ τε δὴ σφεας ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγ-
 γελίη ἐλθοῦσα ὥς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλώοντες τὴν
 Εὐβοίαν πάντες εἶησαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου
 χειμῶνος. φυλάξαντες δὴ τὴν αὐτὴν ὥρην πλώοντες ἐπέ-
 πεσον νηυσὶ Κιλίσσησι, ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὥς εὐ-
 φρόνη ἐγένετο, ἀπέπλων ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτεμισιον.
 Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ δεινὸν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν 15
 βαρβάρων νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι καὶ τὸ ἀπὸ
 Ξέρξεω δειμαίνοντες οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἕλληνας
 μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ παρακελευσάμενοι κατὰ μέσον ἡμέρης
 ἀνήγον τὰς νέας, συνέπιπτε δὲ ὥστε τῇσι αὐτῇσι ἡμέρῃσι
 τὰς ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς
 ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασ-
 σαν περὶ τοῦ Εὐρίπου, ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδην τὴν
 ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ παρεκελεύοντο ὅπως μὴ
 παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους, οἱ δ' ὅπως
 τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείραντες τοῦ πόρου κρα-
 τήσουσι. Ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλων, οἱ Ἑλ- 16
 ληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ. οἱ δὲ βάρβαροι
 μηνοειδὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν ἐκνυκλέοντο, ὥς περιλά-
 βοιεν αὐτούς. ἐνθεῦτεν οἱ Ἕλληνες ἐπανέπλῳν τε καὶ
 συνέμισγον. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ παραπλήσιοι ἀλλή-
 λουσι ἐγένοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς ὑπὸ μεγάρθους τε
 καὶ πλήθους αὐτὸς ὑπ' ἐαυτοῦ ἐπιπτε, ταρασσομένων τε
 τῶν νεῶν καὶ περιπιπτουσέων περὶ ἀλλήλας· ὅμως μέν-
 τοι ἀντεῖχε καὶ οὐκ εἶκε· δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο
 ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τράπεσθαι. πολλοὶ μὲν δὴ
 τῶν Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες, πολ-

λῶ δ' ἐτι πλεῦνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες.
Οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι διέστησαν χωρὶς ἑκάτεροι.

- 17 Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρξεω
στρατιωτῶν ἡρίστευσαν, οἱ ἄλλα τε ἔργα μεγάλα ἀπέ-
δεξαντο καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον Ἑλληνίδας πέντε.
τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέρην ἡρίστευσαν
Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδew, ὃς δα-
πάνην οἰκῆτην παρεχόμενος ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε διη-
κοσίοισι καὶ οἰκῆτῃ νηϊ.
- 18 Ὡς δὲ διέστησαν ἄσμενοι ἑκάτεροι, ἐς ὄρμον ἠπεί-
γοντο. οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης
ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπε-
κράτεον, τρηχέως δὲ περιεφθέντες καὶ οὐκ ἥμισυ Ἀθη-
ναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσειαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἦσαν, θρη-
σμὸν δὴ ἐβουλευόντο ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. Νόον δὲ λαβὼν
ὁ Θεμιστοκλέης, ὥς εἰ ἀπορραγεῖν ἀπὸ τοῦ βαρβάρου το-
τε Ἰωνικὸν φύλον καὶ τὸ Καρικόν, οἳ οἱ τε εἶησαν τῶν
λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων
πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτῃ συλλέξας τοὺς στρα-
τηγούς ἔλεγε σφι, ὥς δοκεῖ ἔχειν τινὰ παλάμην, τῇ ἐλ-
πίξοι τῶν βασιλέος συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους.
ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρεγύννον, ἐπὶ δὲ τοῖσι κατ-
ήκουσι πρήγμασι τάδε ποιητέα εἶναι σφι ἔλεγε· τῶν τε
προβάτων τῶν Εὐβοϊκῶν ὅσα τις ἐθέλοι καταθύειν (κρέσ-
σον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν ἢ τοὺς πολέμους), παρ-
αίνεε τε προειπεῖν τοῖσι ἑωυτῶν ἑκάστους πῦρ ἀνακαίειν
κομιδῆς δὲ περὶ τὴν ὥρην αὐτῷ μελήσειν ὥστε ἀσινεῖας
ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσέ σφι ποιεῖν καὶ
αὐτίκα πῦρ ἀνακαυσάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα.
- 20 Οἱ γὰρ Εὐβοεὺς παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος χρησμὸν
ὥς οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν οὔτε προ-
εσάξαντο ὥς παρεσομένου σφι πολέμου, περιπετέα τε

ἐποιήσαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ πρήγματα. Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ χρησμός·

Φράζεο, βαρβαρόφωνος ὅταν ζυγὸν εἰς ἄλλα βάλλῃ
Βύβλινον, Εὐβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἰγας.

τούτοισι δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεισι χρησαμένοισι ἐν τοῖσι τότε παρεούσι τε καὶ προσδοκίμοισι κακοῖσι παρῆν σφι συμφορῇ χρᾶσθαι πρὸς τὰ μέγιστα. Οἱ μὲν δὲ ταῦτα ἐπορησ- 21
σον, παρῆν δὲ ὁ ἐκ Τρηχίνος κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος Πολύας, γένος Ἀντικυρεὺς, τῷ προστετέτακτο, καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες ἐτοῖμον, εἰ παλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, σημαίνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι· ὥς δ' αὐτῶς ἦν Ἀβρωνίχος ὁ Αὐσικλῆος Ἀθηναῖος καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἐτοῖμος τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τριηκοντέρῳ, ἦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. οὗτος ὦν ὁ Ἀβρωνίχος ἀπικόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα περὶ Λεωνίδην καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ ὥς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποι-
εῦντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐκομίζοντο δὲ ὥς ἕκαστοι ἐτά-
χθησαν, Κορίνθιοι πρῶτοι, ὕστατοι δὲ Ἀθηναῖοι. Ἀθη- 22
ναίων δὲ νέας τὰς ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος Θεμιστοκλῆς ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοις γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ ὕστε-
ραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐπελέξαντο. τὰ δὲ γράμ-
ματα τάδε ἔλεγε· Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιεέτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατενόμενοι καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδου-
λούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστὶ τοῦτο μὴ δυνατόν ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔξεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν θέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιεῖν· εἰ δὲ μηδέτερον τούτων οἶόν τε γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μέζονος κατέξευχθε ἢ ὥστε ἀπίστασθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὶ ἐν συμ-
μίσγῳ μεν, ἐθέλοκα κέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γε-

- γόνατε καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἡ ἔχθρη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπὸ
 ὑμέων ἡμῖν γέγονε. Θεμιστοκλῆς δὲ ταῦτα ἔγραψε, δο-
 κέειν ἐμοί, ἐπ' ἀμφοτέρω νοέων, ἵνα ἡ λαθόντα τὰ γράμ-
 ματα βασιλέα Ἰωνας ποιήσῃ μεταβαλεῖν καὶ γενέσθαι
 πρὸς ἑωυτῶν, ἢ ἐπεὶ τε ἀνενειχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς
 Ξέρξεα, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἰωνας καὶ τῶν ναυμα-
 23 χιέων αὐτοὺς ἀπόσχῃ. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα ἐνέγραψε,
 τοῖσι δὲ βαρβάροισι ἀντίκα μετὰ ταῦτα πλοῖον ἦλθε ἀνὴρ
 Ἰστιαεὺς ἀγγέλλων τὸν θρησμόν τὸν ἀπ' Ἀρτεμισίου
 τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ὑπ' ἀπιστίας τὸν μὲν ἀγγέλλοντα
 εἶχον ἐν φυλακῇ, νέας δὲ ταχέας ἀπέστειλαν προκατοφο-
 μένους. ἀπαγγειλάντων δὲ τούτων τὰ ἦν, οὕτω δὲ ἅμα
 ἡλίω σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἐπλῶε ἀλγῆς ἐπὶ τὸ Ἀρ-
 τεμίσιον. ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου
 ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἐπλῶον ἐς Ἰστιαίαν. ἀπικόμενοι
 δὲ τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἰστιαιέων, καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοί-
 ρης, γῆς δὲ τῆς Ἰστιαιήτιδος τὰς παραθαλασσίας κώμας
 24 πάσας ἐπέδραμον. Ἐνθαῦτα δὲ τούτων ἐόντων Ξέρξης
 ἐτοιμάσάμενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς ἔπεμπε ἐς τὸν ναυ-
 τικὸν στρατὸν κήρυκα· προετοιμάσατο δὲ τάδε· ὅσοι τοῦ
 στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ ἦσαν νεκροὶ ἐν Θερμοπύλῃσι (ἦσαν
 δὲ καὶ δύο μυριάδες), ὑπολιπόμενος τούτων ὡς χιλίους,
 τοὺς λοιποὺς τάφρους ὀρυξάμενός ἔθαψε, φυλλάδα τε
 ἐπιβαλὼν καὶ γῆν ἐπαμυσάμενος, ἵνα μὴ ὀφθείησαν ὑπὸ
 τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὥς δὲ διέβη ἐς τὴν Ἰστιαίαν ὁ
 κῆρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ στρατοπέδου
 ἔλεγε τάδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βου-
 λομένῳ ὑμέων παραδιδόει ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλ-
 θόντα δηήσασθαι, ὅπως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους
 τῶν ἀνθρώπων, οἳ ἡλπισαν τὴν βασιλέος δύναμιν ὑπερ-
 25 βαλέεσθαι. Ταῦτα ἐπαγγειλαμένον, μετὰ ταῦτα οὐδὲν
 ἐγένετο πλοίων σπανιώτερον. οὕτω πολλοὶ ἦθελον θηή-

σασθαι. διαπεραιωθέντες δὲ ἐθήευντο διεξιόντες τοὺς
 νεκρούς· πάντες δὲ ἠπιστέατο τοὺς κειμένους εἶναι πάν-
 τας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιάς, ὁρέοντες καὶ τοὺς εἰ-
 λωτας. οὐ μὲν οὐδ' ἐλάνθανε τοὺς διαβεβηκότας Ξέρξης
 ταῦτα πρήξας περὶ τοὺς νεκρούς τοὺς ἑωυτοῦ· καὶ γὰρ
 δὴ καὶ γελοῖον ἦν· τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ καί-
 μενοι, οἱ δὲ πάντες ἐκέατο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς
 τὸ αὐτὸ χωρίον, τέσσερες χιλιάδες. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην
 πρὸς θήην ἐτράποντο, τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλωον
 ἐς Ἰσθμίαν ἐπὶ τὰς νέας, οἱ δὲ ἄμφι Ξέρξεα ἐς ὁδὸν ὠρ-
 μέατο. Ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἐπ' Ἀρκαδίας ὁλί- 26
 γοι τινὲς, βίου τε δεόμενοι καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι.
 ἄγοντες δὲ τούτους ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος ἐπυνθάνοντο
 οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιεῖεν· εἰς δὲ τις πρὸ
 πάντων ἦν ὁ εἰρωτέων αὐτοὺς ταῦτα. οἱ δὲ σφι ἔλεγον,
 ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν καὶ θεωροῖεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ
 ἵππικόν. ὁ δὲ ἐπέριετο, ὅ τι τὸ ἄεθλον εἴη σφι κείμενον,
 περὶ ὅτεν ἀγωνίζονται· οἱ δ' εἶπον τῆς ἐλαίης τὸν διδόν-
 μενον στέφανον. ἐνθαῦτα εἰπας γνώμην γενναιοτάτην
 Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου δειλὴν ὥφλε πρὸς βασι-
 λέος. πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον εἶναι στέφανον, ἀλλ'
 οὐ χρήματα, οὔτε ἠνέσχετο σιγῶν εἰπέ τε ἐς πάντας τάδε·
 Παπαί, Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἥγαρας μαχεσομέ-
 νους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται,
 ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς. Τούτω μὲν δὴ ταῦτα εἰρητο, ἐν δὲ τῷ 27
 διὰ μέσον χρόνῳ, ἐπεὶ τε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι τρώμα ἐγε-
 γόνηε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε
 σφι ἐνέχοντες αἰεὶ χόλον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος
 καὶ τὸ κάρτα. ἐσβαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοὶ τε οἱ
 Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐς τοὺς Φωκέας οὐ πολ-
 λοῖσι ἔτεσι πρότερον ταύτης τῆς βασιλέος στρατηλασίης
 ἐσώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκέων καὶ περιέφθησαν τρηχέως.

ἐπεὶ τε γὰρ κατειλήθησαν ἐς τὸν Παρνησὸν οἱ Φωκέες
 ἔχοντες μάντιν Τελλῖν τὸν Ἡλείου, ἐνθαῦτα ὁ Τελλῖς
 οὗτος σοφίζεται αὐτοῖσι τοιόνδε· γυνώσας ἄνδρας ἑξα-
 κοσίλους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίστους, αὐτοὺς τε τούτους
 καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι,
 προείπας αὐτοῖσι, τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα ἴδωνται,
 τοῦτον κτείνειν. τούτους ὦν αἱ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσα-
 λῶν πρῶται ἰδοῦσαι ἐφοβήθησαν, δόξασαι ἄλλο τι εἶναι
 τέρας, καὶ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτῇ ἡ στρατιῇ οὕτω ὥστε
 τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπίδων Φωκέας,
 τῶν τὰς μὲν ἡμισείας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ ἐς Δελ-
 φούς· ἡ δὲ δεκάτῃ ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς
 μάχης οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα συν-
 εστέωτες ἔμπροσθε τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι
 28 τοιοῦτοι ἐν Ἀβησί ἀνακέεται. Ταῦτα μὲν νυν τὸν πεζὸν
 ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκέες, πολιορκέοντας ἑνω-
 τοὺς, ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώραν τὴν ἵππων αὐτῶν ἑλυ-
 μῆναντο ἀνηκέστως. ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ, ἣ ἐστὶ κατὰ Ἰάμ-
 πολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες ἀμφορέας
 κεινοὺς ἐς αὐτὴν κατέθηκαν, χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες καὶ
 ὁμοιώσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλούς
 ἐσβάλλοντας. οἱ δὲ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας, φε-
 ρόμενοι ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας. ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ
 29 σκέλεα διεφθάρησαν. Τούτων δὴ σφι ἀμφοτέρων ἔχον-
 τες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοὶ πέμψαντες κήρυκα ἡγόρευον τά-
 δε· ὦ Φωκέες, ἥδη τι μᾶλλον γνωσιμαχέετε μὴ εἶναι
 ὁμοῖοι ἡμῖν. πρόσθε τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι, ὅσον χρό-
 νον ἐκεῖνα ἡμῖν ἦνδανε, πλέον αἰεὶ κοτε ὑμῶν ἐφερό-
 μεθα, νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτο δυνάμεθα, ὥστε
 ἐπ' ἡμῖν ἐστὶ τῆς γῆς τε ἐστερησθαι καὶ πρὸς ἡνδραπο-
 δίσθαι ὑμέας· ἡμεῖς μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες οὐ μνησικα-
 κέομεν, ἀλλ' ἡμῖν γενέσθω ἀντ' αὐτῶν πεντήκοντα τὰ

λαντα ἀργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα τὰ ἐπιόντα ἐπὶ
 τὴν χώραν ἀποτρέψειν. Ταῦτά σφι ἐπηγγέλλοντο οἱ Θεσ- 30
 αλοί. οἱ γὰρ Φωκέες μούνοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ
 ἐμῆδιζον, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος
 εὐρίσκω, κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὰ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσα-
 λοὶ τὰ Ἑλλήνων αὖξον, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμῆδιζον ἂν οἱ
 Φωκέες. ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν οὔτε δῶσειν
 ἔφασαν χρήματα παρέχειν τέ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μη-
 διζεῖν, εἰ ἄλλως βουλοίαιτο· ἀλλ' οὐκ ἔσεσθαι ἐκόντες
 εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἀνηνείχθησαν 31
 οὗτοι οἱ λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι
 Φωκεῦσι ἐγένοντο ἡγεμόνες τῇ βαρβάρῃ τῆς ὁδοῦ. ἐκ
 μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης εἰς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ
 Δωρίδος χώρας ποδεῶν στεινὸς ταύτῃ κατατείνει, ὥς
 τριήκοντα σταδίῳ μάλιστά κη εὖρος, κείμενος μεταξὺ
 τῆς τε Μηλίδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρας, ἥ περ ἦν τὸ πα-
 λαιὸν Ἀρνοπίς· ἡ δὲ χώρα αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Δω-
 ριδῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα γῆν
 οὐκ ἐσίλυντο ἐσβαλόντες οἱ βάρβαροι· ἐμῆδιζόν τε γὰρ
 καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Δωρίδος εἰς τὴν 32
 Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκέας οὐκ αἰρέουσι.
 οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησοῦ ἀνέ-
 βησαν (ἐστὶ δὲ καὶ ἐπιτηδέη δέξασθαι ὄμιλον τοῦ Παρ-
 νησοῦ ἢ κορυφῇ, κατὰ Νέωνα πόλιν κειμένη ἐπ' ἐωυτῆς,
 Τιθορέα οὖνομα αὐτῇ, εἰς τὴν δὴ ἀνηνείκοντο καὶ αὐτοὶ
 ἀνέβησαν), οἱ δὲ πλεῖνες αὐτῶν εἰς τοὺς Ὀξόλας Λοκροὺς
 ἐξεκομίσαντο, εἰς Ἀμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρι-
 σαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώραν πα-
 σαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον
 τὸν στρατόν· ὁκόσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ
 ἐκείρου, καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐνιέντες πῦρ καὶ εἰς τὰ ἱερά. Πο- 33
 ρευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισὸν ποταμὸν ἐδη-

- ουν πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρυμόν πόλιν, καὶ
 δὲ Χαράδρην καὶ Ἐρωχον καὶ Τεδρώνιον καὶ Ἀμφίαν
 καὶ Νέωνα καὶ Πεδιέας καὶ Τριτέας καὶ Ἐλάτειαν
 Ἰάμπολιν καὶ Παραποταμίους καὶ Ἀβας, ἐνθα ἦν ἱερὸν
 Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησανροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πο
 λοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἐστὶ χρ
 στήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱερὸν συλήσαντες ἐνέπρ
 σαν. καὶ τινες διώκοντες εἶλον τῶν Φωκέων πρὸς το
 οὔρεσι, καὶ γυναικάς τινες διέφθειραν μισγόμενοι ὑ
 34 πλήθους. Παραποταμίους δὲ παραμειβόμενοι οἱ βάρβ
 ροι ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας. ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρι
 μένη ἡ στρατιὴ αὐτῶν ἐσχίζετο. τὸ μὲν πλείστον καὶ δ
 νατώτατον τοῦ στρατοῦ ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμεν
 ἐπ' Ἀθήνας ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς, ἐς γῆν τὴν Ὀρχομ
 νίων. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμῆδιζε, τὰς δὲ πό
 αὐτῶν ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑ
 Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες. ἔσωζον δὲ τῇδε, βαυλόμ
 νοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ, ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρ
 νέοιεν. Οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων ταύτῃ ἐτράποντο
 35 ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἡγεμόνας ἔχοντες ὠρμέατο ἐπὶ τὸ ἱερ
 τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησὸν ἀπέργοντες. οἱ
 δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα εἰσιναμώρεο
 καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν καὶ Δα
 λίων καὶ Αἰολιδέων. ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ ἀποσχισθέ
 τες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως συλήσαντι
 τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ χρ
 ματα. πάντα δ' ἠπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱερῷ ὅσα λόγου ἦν ἀξ
 Ξέρξης, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι
 κλοῖσι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κρο
 36 σου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. Οἱ δὲ Δελφοὶ πυνθάν
 μενοι ταῦτα ἐς πᾶσαν ἄρρωδίην ἀπίκατο, ἐν δείματι
 μεγάλῳ κατεστεῶτες ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱερῶν χρημ

των, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατορύξωσι εἴτε ἐκκομίσωσι ἐς
 ἄλλην χώραν. ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα κινέειν, φὰς αὐ-
 τὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑωυτοῦ προκατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ
 ταῦτα ἀκούσαντες σφῶν αὐτῶν περὶ ἐφρόντιζον. τέκνα
 μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιίην διέπεμψαν,
 αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλείστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνησοῦ τὰς
 κορυφὰς καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἀνηνεύκοντο, οἱ δὲ
 ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὧν οἱ
 Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν πλήν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ
 τοῦ προφήτεω. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ βάρβαροι ἐπι- 37
 οὔντες καὶ ἀπώρεον τὸ ἱρὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ
 οὐνομα ἦν Ἀκήρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκει-
 μένα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνευγμένα ἱρὰ, τῶν οὐκ
 ὄσιον ἦν ἅπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν δὴ ἦτε Δελ-
 φῶν τοῖσι παρεοῦσι σημανέων τὸ τέρας, οἱ δὲ βάρβαροι
 ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπειγόμενοι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηΐης
 Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφι τέρεα ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γε-
 νομένου τέρεος. Θῶνμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρτα ἐστὶ,
 ὅπλα ἀρήϊα αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ·
 τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμενα καὶ διὰ πάντων
 φασμάτων ἄξια θωυμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἦσαν
 ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηΐης Ἀθη-
 ναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι
 ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησοῦ ἀπορραγεῖσαι δύο κο-
 ρυφαὶ ἐφέροντο πολλῷ πατάγῳ ἐς αὐτοὺς καὶ κατέλαβον
 συγχροῦς σφεων, ἐκ δὲ τοῦ ἱροῦ τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ
 ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο. Συμμιγέντων δὲ τούτων πάντων 38
 φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκεε. μαθόντες δὲ οἱ
 Δελφοὶ φεύγοντάς σφεας, ἐπικαταβάντες ἀπέκτειναν
 πλῆθος τι αὐτῶν. οἱ δὲ περιέοντες ἰθὺ Βοιωτῶν ἐφευ-
 γον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβρίων,
 ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὥς πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ὤρεον

θεῖα· δύο γὰρ ὀπλίτας μέζοντας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύ-
 39 σιν ἔχοντας ἔπεσθαί σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας. Τού-
 τους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους ἡρώας,
 Φυλάκον τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένεά ἐστι περὶ τὸ
 ἱρὸν, Φυλάκου μὲν παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατύπερθε τοῦ
 ἱεροῦ τῆς Προνηΐης, Αὐτονόου δὲ πέλας τῆς Κασταλῆς
 ὑπὸ τῇ Ταμπείῃ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρ-
 νησοῦ λίθοι ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἦσαν σῶοι, ἐν τῷ τεμένει
 τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ
 τῶν βαρβάρων φερόμενοι. Τούτων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν
 αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται.

40 Ὁ ΔΕ Ἑλλήνων ναυτικός στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμι-
 σίου Ἀθηναίων δεηθέντων ἐς Σαλαμίνα κατίσχει τὰς
 νέας. τῶνδε δὲ εἵνεκεν προσεδεήθησαν αὐτῶν σχεῖν πρὸς
 Σαλαμίνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας
 ὑπεξαγάγῃνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλευσῶνται
 τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρή-
 γμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι ὥς ἐψευσμένοι γνώ-
 μης. δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννησίους πανδημῶς
 ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον τῶν μὲν εὐ-
 ρον οὐδὲν ἔδον, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοῖς
 τειχέοντας, τὴν Πελοπόννησον περὶ πλείστον τε ποιευμέ-
 νους περιεῖναι καὶ ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα
 ἀπιέναι. ταῦτα πυνθανόμενοι οὕτω δὴ προσεδεήθησαν
 41 σφρων σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμίνα. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κα-
 ἔσχον ἐς τὴν Σαλαμίνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἐσωτῶν.
 μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν κήρυγμα ἐποίησαντο, Ἀθηναίων τῇ
 τις δύναται σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. ἐνθαῦτα
 οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροίξην ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἶγι-
 ναν, οἱ δὲ ἐς Σαλαμίνα. ἔσπευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκδέσθαι
 τῷ χρηστηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετέειν καὶ δὴ καὶ τοῦδε
 εἵνεκεν οὐκ ἥκιστα· λέγουσι Ἀθηναῖοι ὅφιν μέγαν φύ-

λακον τῆς ἀκροπόλιος ἐνδiciaτᾶσθαι ἐν τῷ ἱερῷ. λέγουσι
 τε ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὥς ἐόντι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προ-
 τιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἐστὶ. αὕτη δ' ἡ με-
 λιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθε αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη τότε
 ἦν ἄφαντος. σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱερείης μᾶλλον τι
 οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν ὥς
 καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυίης τὴν ἀκρόπολιν. ὥς δέ σφι
 πάντα ὑπεξέκεστο, ἐπλῶον ἐς τὸ στρατόπεδον. Ἐπεὶ δὲ 42
 οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμίνα κατέσχον τὰς νέας, συν-
 ἔρρεε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυ-
 τικὸς στρατὸς ἐκ Τροιζήνος· ἐς γὰρ Πάγωνα τὸν Τροι-
 ζηνίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε
 δὴ πολλῷ πλεῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχουν, καὶ
 ἀπὸ πολλίων πλεύνων. ναύαρχος μὲν νυν ἐπὴν αὐτὸς ὅς
 περ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης Εὐρυκλείδew ἀνὴρ
 Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλεῖου ἐὼν.
 νέας δὲ πολλῷ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρεί-
 χοντο Ἀθηναῖοι. Ἐστρατεύοντο δὲ οἶδε· ἐκ μὲν Πελο- 43
 πονήσου Λακεδαιμόνιοι ἑκκαίδεκα νέας παρεχόμενοι,
 Κορίνθιοι δὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ'
 Ἀρτεμισίῳ, Σικυώνιοι δὲ πεντεκαίδεκα παρείχοντο νέας,
 Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα, Τροιζήνιοι δὲ πέντε, Ἑρμιονέες δὲ
 τρεῖς, ἐόντες οὗτοι πλὴν Ἑρμιονέων Δωρικὸν τε καὶ Μα-
 κεδνὸν ἔθνος, ἐξ Ἑρινεοῦ τε καὶ Πύλδου καὶ τῆς Δρυο-
 πίδος ὕστατα ὀρμηθέντες. οἱ δὲ Ἑρμιονέες εἰσὶ Δρύοπες,
 ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος κα-
 λεομένης χώρας ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νυν Πελοπον-
 νησίων ἐστρατεύοντο, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἑξω ἡπείρου, Ἀθη- 44
 ναῖοι μὲν πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νέας
 ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν, μούνοι· ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνε-
 ναυμάχησαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι διὰ τοιούδε τι πρῆ-
 γμα· ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμι-

σίον, ὥς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιέες ἀποβά-
 τεσ ἐς τὴν περαιήν τῆς Βοιωτῆς χώρας πρὸς ἐκκομιδὴν
 ἐτράποντο τῶν οἰκετέων. Οὗτοι μὲν νυν τούτους σώζο-
 τεσ ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων
 τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην ἦσαν Πελασγοί, οὐνομαζο-
 μενοι Κραναοί, ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλέος ἐπεκλήθησαν
 Κεκροπίδαι, ἐκδεξαμένον δὲ Ἐρεχθέος τὴν ἀρχὴν Ἀθη-
 ναῖοι μετονομασθήσαν, Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρ-
 χεω γενομένου Ἀθηναίοισι ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴω-
 νες. Μεγαρέες δὲ τῶντὸ πλήρωμα παρείχοντο καὶ ἐπὶ
 Ἀρτεμισίῳ, Ἀμπρακιοῦται δὲ ἐπὶ νέας ἔχοντες ἐπεβο-
 ῖθησαν, Λευκάδιοι δὲ τρεῖς, ἔθνος ἑὸντες οὗτοι Δωρικόν
 45 ἀπὸ Κορίνθου. Νησιωτέων δὲ Αἰγινῆται τριήκοντα παρ-
 εἶχοντο. ἦσαν μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες, ἄλ-
 λά τῇσι μὲν τὴν ἐωυτῶν ἐφύλασσαν, τριήκοντα δὲ τῇσι
 ἄριστα πλωούσησι ἐν Σαλαμῖνι ἐνανυμάχησαν. Αἰγινῆται
 δὲ εἰσι Δωριέες ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τῇ δὲ νήσῳ πρότερον
 οὐνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινῆτας Χαλκιδέες τὰς ἐπὶ
 Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι καὶ Ἐρετριέες τὰς ἐπὶ
 οὗτοι δὲ Ἴωνες εἰσι. μετὰ δὲ Κεῖοι τὰς αὐτὰς παρεχόμε-
 νοι, ἔθνος ἑὸν Ἴωνικὸν ἀπὸ Ἀθηνέων. Νάξιοι δὲ παρ-
 εἶχοντο τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους
 ὑπὸ τῶν πολιητέων, κατὰ περ ὅλλοι νησιῶται, ἀλογή-
 σαντες δὲ τῶν ἐντολέων ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας Δημο-
 κρίτου σπεύσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου καὶ τότε
 τριηραρχέοντος· Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες ἀπ' Ἀθηνέων γε-
 γονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νέας τὰς κα-
 ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Κύνθιοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόντερον
 ἑὸντες συναμφοτέροι οὗτοι Δρύοπες. καὶ Σερίφιοί τε καὶ
 Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο· οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν
 47 μοῦνοι νησιωτέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Οὗτοι
 μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος

ποταμοῦ ἐστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι οἱ ὁμο-
 ρέοντες Ἀμπρακιήτησι καὶ Λευκαδίοισι, οἳ ἐξ ἐσχατέων
 χωρέων ἐστρατεύοντο. τῶν δὲ ἐκτὸς τούτων οἰκημένων
 Κροτωνιῆται μοῦνοι ἦσαν, οἳ ἐβοήθησαν τῇ Ἑλλάδι κιν-
 δυνευούσῃ νηϊ μιῇ. τῆς ἦρχε ἀνὴρ τοῖς πυθιονίκης Φάϋλ-
 λος· Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι 48
 τριήρεις παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο, Μήλιοι δὲ καὶ Σί-
 φνιοι καὶ Σερίφιοι πεντηκοντέρους. Μήλιοι μὲν γένος
 ἔοντες ἀπὸ Ἀκαδαίμονος δύο παρείχοντο, Σίφνιοι δὲ
 καὶ Σερίφιοι Ἴωνες ἔοντες ἀπ' Ἀθηνέων μίαν ἐκάτεροι.
 ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πᾶρες τῶν πεντη-
 κοντέρων, ὅκτω καὶ ἑβδομήκοντα καὶ τριηκόσiai.

Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνήλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ 49
 τῶν εἰρημένων πολιῶν, ἐβουλευόντο προθέντος Εὐρυ-
 βιάδεω γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δο-
 κέοι ἐπιτηδεώτατον εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐ-
 τοῖ χωρέων ἐγκρατέες εἰσὶ· ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀπείτο ἤδη, τῶν
 δὲ λοιπέων πέρι προετίθεε. αἱ γινώμαι δὲ τῶν λεγόντων
 αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας
 ναυμαχεῖν πρὸ τῆς Πελοποννήσου, ἐπιλέγοντες τὸν λό-
 γον τόνδε, ὥς ἦν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι
 μὲν ἔοντες πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρίῃ σὺ-
 δεμία ἐπιφανήσεται, πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἐς τοὺς ἐσωτῶν,
 ἐξοίσονται. Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν 50
 ἐπιλεγομένων ἐληλύθεε ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἠκειν
 τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπο-
 λέεσθαι. ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα
 Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιδέων τὴν πόλιν αὐτῶν ἐκλελοιπό-
 των ἐς Πελοπόννησον καὶ τὴν Πλαταιέων ὥσανύτως, ἠκέ-
 τε ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήϊον. ἐνέπρησε δὲ
 Θεσπειάν τε καὶ Πλάταιαν πυθόμενος Θηβαίων, ὅτι οὐκ
 ἐμῆδιζον. Ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐν- 51

θεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατρέψαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶν ἑτέροισι μηνὶ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάρδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἰρέουσι ἐρῆμον τὸ ἄστυ, καὶ τινας ὀλίγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱερῷ ἔοντας, ταμίαν τε τοῦ ἱεροῦ καὶ πένητας ἀνθρώπους, οἳ φραζάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρησί τε καὶ ξύλοισι ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας, ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείης βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμίνα, πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τι μαντήιον, τὸ ἢ Πυθίῃ σφι ἐχρήσε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον
52 κατὰ τὸ μαντήιον, καὶ οὐ τὰς νέας. Οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλεως ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήιον πάγον, ἐπολιόρκειον τρόπον τοιοῦτον· ὅπως στυπεῖον περὶ τοὺς οἰστοὺς περιθέντες ἄψιναν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι ὅμως ἡμύνοντο, καί περ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος. οὐδ' ὀλίγους τῶν Πεισιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο, ἀμυνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀντεμνηχανέοντο καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας ὁλοιτρόχους ἀπίεσαν ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν
53 ἀπορίῃσι ἐνέχεσθαι οὐ δυνάμενόν σφεας ἐλεῖν. Χρόνον δ' ἐκ τῶν ἀπύρων ἐφάνη δὴ τις ἔσδοτος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδσε γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἡπείρῃ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι. ἐμπροσθε ὧν πρὸ τῆς ἀκροπόλεως, ὀπίσθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε οὔτ' ἂν ἥλπισε μὴ κοτέ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαλὴ ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησαν τινες κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καί τοι περ ἀποκρήμνου ἔοντος τοῦ χώρου. ὥς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐφ-

ρίπτεον ἑαυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνοίξαντες τοὺς ἰκέτας ἐφόνευσαν· ἐπεὶ δὲ σφί πάντες κατέστρωον, τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν. Σχῶν δὲ παντελὲς τὰς Ἀθήνας 51
Ξέρξης ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἱππέα Ἀρταβάνω ἀγγελλόντα τὴν παρεοῦσάν σφι εὐπρηξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑαυτῷ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε τροπῶ τῷ σφετέρῳ θῦσαι τὰ ἱρὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν, εἴτε δὴ ὧν ὅσιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθυμίων οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρὸν, οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. Τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ 55
ἀκροπόλει ταύτῃ Ἑρεχθίδος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηὸς, ἐν τῷ ἐλαίῃ τε καὶ θάλασσα ἐνι, τὰ λόγος παρ' Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρας μαρτύρια θέσθαι. ταύτην ὧν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος Ἀθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλέος κελευόμενοι ὥς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρὸν, ὥρεον βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. Οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφι ἐξηγγέλθη, ὥς 56
ἔσχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὥστε ἐνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἔς τε τὰς νέας ἐσέπιπτον καὶ ἰστία ἤείροντο ὥς ἀποθρευσόμενοι. τοιαῖα τε ὑπολειπόμενοισι αὐτῶν ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν. νύξ τε ἐγένετο, καὶ οἱ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐσέβμινον ἐς τὰς νέας. Ἐνθαῦτα δὴ Θε- 57

- μιστοκλέα ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νέα εἴρετο Μνησιφίλου
 ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃ τι σφι εἴη βεβουλευμένον. πυνθόμενος
 δὲ πρὸς αὐτοῦ, ὥς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς
 τὸν Ἰσθμὸν καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχέειν, εἶπε·
 Οὐ τοι ἄρα, ἦν ἀπαείρωσι τὰς νέας ἀπὸ Σαλαμῖνος, οὐδὲ
 περὶ μιῆς ἐτι πατρίδος ναυμαχήσεις. κατὰ γὰρ πόλιν ἕκα
 στοι τρέφονται, καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχει
 δυνήσεται οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος ὥστε μὴ οὐ διασκα
 δασθῆναι τὴν στρατιήν, ἀπολέεται τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλήσ
 ἄλλ' εἰ τις ἐστι μηχανή, ἴθι καὶ πειρῶ διαχέαι τὰ βεβου
 λευμένα, ἦν κως δύνῃ ἀναγνώσαι Εὐρυβιάδεα μεταβου
 58 λεύσασθαι ὥστε αὐτοῦ μενέειν. Κάρτα δὲ τῷ Θεμιστο
 κλέῳ ἦρεσε ἡ ὑποθήκη, καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμε
 νος ἦν ἐπὶ τὴν νέα τὴν Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ ἐφ'
 ἐθέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμῖξαι. ὁ δ' αὐτὸν ἐς τὴν
 νέα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν, εἰ τι ἐθέλοι. ἐνθαῦτα ὁ Θε
 μιστοκλῆς παριζόμενός οἱ καταλέγει ἐκείνὰ τε πάντα
 τὰ ἥκουσε Μνησιφίλου, ἑαυτοῦ ποιεύμενος, καὶ ἄλλα
 πολλὰ προστιθεὶς, ἐς ὃ ἀνέγνωσε χρηλίζων ἐκ τε τῆς νεῆς
 ἐκβῆναι συλλέξαι τε τοὺς στρατηγούς ἐς τὸ συνέδριον
 59 Ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδεα προ
 θεῖναι τὸν λόγον τῶν εἵνεκεν συνήγαγε τοὺς στρατηγούς
 πολλὸς ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐν τοῖσι λόγοισι οἷα κάρτα δεό
 μενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδεί
 μαντος ὁ Ὠκύτοσ εἶπε· ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι
 οἱ προεξανιστάμενοι ῥαπίζονται. ὁ δὲ ἀπολνόμενος ἐφη
 60 Οἱ δὲ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανεῦνται. Τότε μὲν
 ἠπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο, πρὸς δὲ τὸν Εὐ
 ρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μὲν οὐκέτι οὐδὲν τῶν πρότερον
 λεχθέντων, ὥς ἐπεὰν ἀπαείρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, δια
 δρήσονται· παρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ ἔφερε ὁ
 κόσμον οὐδένα κατηγορεῖν· ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο,

λέγων τάδε· Ἐν σοὶ νῦν ἐστὶ σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ 1
 πείθῃ ναυμαχίην αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ πειθόμε-
 νος τούτων τοῖσι λέγουσι ἀναξεύξης πρὸς τὸν Ἴσθμὸν
 τὰς νέας. ἀντίθες γὰρ ἐκάτερον ἀκούσας. πρὸς μὲν τῷ
 Ἴσθμῳ συμβάλλων ἐν πελάγει ἀναπεπταμένῳ ναυμαχή-
 σεις, ἐς τὸ ἥκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι νέας ἔχουσι βαρυ-
 τέρας καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσοντας, τοῦτο δὲ ἀπολέεις Σαλα-
 μινά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἰγιναν, ἣν περ καὶ τὰ ἄλλα
 εὐτυχήσωμεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ αὐτῶν ἔψεται καὶ ὁ
 πεζὸς στρατός. καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πε-
 λοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Ἦν δὲ 2
 τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσης, τοσάδε ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὐρή-
 σεις· πρῶτα μὲν ἐν στεινῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγησι
 πρὸς πολλὰς, ἣν τὰ οἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίνη, πολ-
 λὸν κρατήσωμεν, — τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχεῖν πρὸς
 ἡμῶν ἐστὶ, ἐν εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων, — αὐτὶς δὲ
 Σαλαμὶς περιγίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπεκκίεσαι τέκνα τε καὶ
 γυναῖκες. καὶ μὴν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἐνεστι, τοῦ καὶ
 περιέχεσθε μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων προναυμα-
 χήσεις Πελοποννήσου καὶ πρὸς τῷ Ἴσθμῳ, οὐδὲ σφείας,
 εἰ περ εὖ φρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. Ἦν δέ 3
 γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται καὶ νικήσωμεν τῇσι νηυσὶ,
 οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἴσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι οὔτε
 προβήσονται ἐκαστέρῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀπίαςί τε οὐδενὶ
 κόσμῳ, Μεγάροισί τε κερδανέομεν περιεοῦσι καὶ Αἰγίῃ
 καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν
 κατ'ὑπερθε γενέσθαι. οἰκότα μὲν νῦν βουλευομένοισι ἄν-
 θρώποισι ὥς τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι, μὴ δὲ οἰκότα
 βουλευομένοισι οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρεῖν
 πρὸς τὰς ἀνθρωπίνους γνώμας. Ταῦτα λέγοντος Θαι- 61
 στοκλέος αὐτὶς ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπεφέρετο, σι-
 γὰν τε κελεύων τῷ μὴ ἐστὶ πατρὶς, καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ

- ἑῶν ἐπιψηφίζειν ἀπόλι ἀνδρί· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα παρεχόμενον οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι ταῦτα δὲ οἱ προέφερε, ὅτι ἡλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθηναίαι. τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλέης ἐκεῖνόν τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλὰ τε καὶ κακὰ ἔλεγε, ἑωυτοῖσί τε ἐδήλου λόγῳ ὥς εἰη καὶ πόλιν καὶ γῇ μέζων ἥπερ ἐκείνοισι, ἔστι ἂν διηκόσια νῆες σφι ἔωσι πεπληρωμέναι· οὐδαμῶς
- 62 γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπιόντας ἀποκρούσεσθαι. Σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα· Σὺ εἰ μενέεις αὐτοῦ καὶ μένων ἔσσει ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ δὲ μὴ, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα. τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν, ὥς ἔχομεν, ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας κομιεύμεθα ἐς Σίριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἣ περ ἡμετέρῃ τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει ὑπ' ἡμέων αὐτὴν δεῖν κτισθῆναι· ὑμεῖς δὲ συμμάχων τοιῶνδε μουνωθέντες μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν
- 63 λόγων. Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δέ μοι, ἄρρωθήσας μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μή σφας ἀπολίπωσι, ἣν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὲ αἰ-
- 64 ρέεται τὴν γνώμην αὐτοῦ μένοντας διαναναμαχεῖν. Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμίνα ἔπεσι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεὶ τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὥς ναυμαχήσουσιν. ἡμέρῃ τε ἐρίνετο καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσῃ. ἔδοξε δέ σφι εὖξασθαι τοῖσι θεοῖσι καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὥς δέ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίηεν ταῦτα· εὖξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἰαντὰ τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νῆα ἀπέστελλον ἐς Αἴγινα.

Ἐφη δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκύνδεος ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγάς 65
 τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρό-
 νον, ἐπεὶ τε ἐκείρετο ἡ Ἀττικὴ χώρα ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρα-
 τοῦ τοῦ Ξέρξεω ἐούσα ἐρήμιος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε
 ἔων ἅμα Δημαρῆτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ
 πεδίῳ, ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσίνος ὡς
 ἀνδρῶν μάλιστα καὶ τρισμυρίων, ἀποθωμάζειν τέ σφεας
 τὸν κονιορτὸν ὅτεών κοτε εἴη ἀνθρώπων, καὶ πρόκατε
 φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν
 μύστικόν Ιακχον. εἶναι δ' ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν
 Ἐλευσίνι γινομένων τὸν Δημάρητον, εἰρεσθαι τε αὐτὸν,
 ὅτι τὸ φθεγγόμενον εἴη τοῦτο· αὐτὸς δὲ εἶπαι· Δημάρ-
 ρητε, οὐκ ἔστι ὅπως οὐ μέγα τι σίνος ἔσται τῇ βασιλείῳ
 στρατιῇ. τάδε γὰρ ἀρίδηλα ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς,
 ὅτι θείον τὸ φθεγγόμενον, ἀπὸ Ἐλευσίνος ἰὼν ἐς τιμα-
 ρίην Ἀθηναίοισι τε καὶ τοῖσι συμμάχοισι. καὶ ἦν μὲν γε
 κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βα-
 σιλείῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔσται, ἦν δὲ ἐπὶ τὰς
 νέας τράπηται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν
 κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλεῖν. τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην
 ἔγρουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κούρῃ,
 καὶ αὐτῶν τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυ-
 εῖται καὶ τὴν φωνὴν, τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὁρτῇ
 Ιακχάζουσι. Πρὸς ταῦτα εἰπεῖν Δημάρητον· Σίγα τε καὶ
 μηθεὶν ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἶπης. ἦν γὰρ τοι ἐς βα-
 σιλεῖα ἀνευειχθῇ τὰ ἔπεα ταῦτα, ἀποβαλέεις τὴν κεφα-
 λὴν, καὶ σε οὔτε ἐγὼ θυνήσομαι ὀύσασθαι οὔτ' ἄλλος
 ἀνθρώπων οὐδὲ εἷς. ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος, περὶ δὲ στρατιῆς
 τῆσδε θεοῖσι μελήσει. Τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινεῖν, ἐκ
 δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος καὶ
 μεταρσιωθὲν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος ἐπὶ τὸ στρατόπε-
 δον τὸ τῶν Ἑλλήνων. οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν, ὅτι τὸ

ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω ἀπολέεσθαι μέλλοι. Ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε, Δημαρχήτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος.

- 66 Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες ἐπειδὴ ἐκ Τρηχίνος θηησάμενοι τὸ τρωμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς τὴν Ἰστιάϊαν, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἐπλωσάμενοι δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν ἐτέρησι τρισὶ ἡμέρησι ἐγένοντο ἐπὶ Φαλήρῳ. ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ἐλάσσονες εἶντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τε ἠπειρον καὶ τῆς νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπὶ τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθήσω γὰρ τοῖσι τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀντιπύλων ἀπολομένοισι καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι καὶ τῇσι ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι τούσδε τοὺς τότε οὕτω ἐπομένους βασιλεῖ, Μηλιέας τε καὶ Δωριέας καὶ Λοκροὺς καὶ Βοιωτοὺς πανστρατιῇ ἐπομένους πλὴν Θεσπιδέων τε καὶ Πλαταιέων καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας πλὴν τῶν πέντε πολίων, τῶν ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ προέβαινε ἐσωτέρῳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης.
- 67 τοσοῦτῳ πλέω ἔθνεά οἱ εἶπετο. Ἐπεὶ ὦν ἀπύκατο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι πλὴν Παρίων (Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθῳ ἐκαραδόκεον τὸν πόλεμον καὶ ἀποβήσεται), οἱ δὲ λοιποὶ ὥς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαυτὰ κατέβη αὐτὸς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νέας, ἐθέλων σφι συμμῆξαι τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλωόντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐζετο, παρήσαν μετὰπεμπτοὶ οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νεῶν, καὶ ἴζοντο ὥς σφι βασιλεὺς ἐκάστω τιμὴν ἐδεδάκεε, πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς, μετὰ δὲ ὁ Τύριος ἐπὶ δὲ ἄλλοι. ὥς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἴζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον εἰρώτα, ἀποπειρώμενος ἐκάστον, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο. Ἐπεὶ δὲ περιῶν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος

ἄρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατὰ τῶντ'
 γνώμην ἐξεφύροντο, κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι,
 Ἀρτεμισίη δὲ τάδε ἔφη· Εἰπαί μοι πρὸς βασιλέα, Μακ- 1
 δόνιε, ὥς ἐγὼ τάδε λέγω· οὔτε κακίστην γενομένην ἐν
 τῇσι ναυμαχίησι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ οὔτε ἐλάχιστα ἀπο-
 δεξαμένην, δέσποτα, τὴν ἐοῦσαν γνώμην με δίκαιόν ἐστιν
 ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρή-
 γματα τὰ σά. καὶ τοι τάδε λέγω, φρίδσο τῶν νεῶν μηδὲ
 ναυμαχίην ποιέεο. οἱ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσ-
 σονες τοσοῦτό εἰσι κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναι-
 κῶν. τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίησι ἀνακινδυνεύειν;
 οὐκ ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκεν ὥρμήθης
 στρατεύεσθαι, ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδῶν δέ
 τοι ἴσταται οὐδεὶς· οἳ δέ τοι ἀντέστησαν, ἀπήλλαξαν οὐ-
 τω, ὥς ἐκείνους ἔπρεπε. Τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι 2
 τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο φράσω· ἦν μὲν μὴ
 ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιεύμενος, ἀλλὰ τὰς νεὰς αὐτοῦ
 ἐχῆς πρὸς γῇ μένων, ἣ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόν-
 νησιν, εὐπετέως τοι, δέσποτα, χωρήσει τὰ νοέων ἐλή-
 λυθας. οὐ γὰρ οἷοί τε πολλὸν χρόνον εἰσί τοι ἀντέχειν
 οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφεας διασκεδᾶς, κατὰ πόλιν δὲ ἕκαστοι
 φεύξονται. οὔτε γὰρ σίτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύ-
 τη, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὐτοὺς οἶκος, ἦν σὺ ἐπὶ
 τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀτρε-
 μιέειν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτῶν ἤκοντας, οὐδέ σφι μελήσει
 πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχεῖν. Ἦν δὲ αὐτίκα ἐπειχθῆς 3
 ναυμαχεῖν, δειμαίνω, μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακῶθῃς
 τὸν πεζὸν προσδηλήσῃται. πρὸς δὲ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τόδε
 ἐς θυμὸν βάλεν, ὥς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων
 κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι χρη-
 στοί. σοὶ δὲ ἐόντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων κακοὶ δοῦλοι
 εἰσὶ, οἳ ἐν συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰγύ-

- πτιοί τε καὶ Κύπριοι καὶ Κίλικες καὶ Πάμφυλοι, τῷ
 69 ὄφελός ἐστι οὐδέν. Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαργδόνιοι
 ὅσοι μὲν ἦσαν εὐνοοὶ τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦν
 το τοὺς λόγους ὥς κακόν τι πεισομένης πρὸς βασιλέως
 ὅτι οὐκ ἔα ναυμαχίην ποιέεσθαι, οἱ δὲ ἀγαιόμενοι τε καὶ
 φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένης διὰ πάν
 των τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ κρίσει ὥς ἀπολεομένη
 αὐτῆς. ἐπεί δὲ ἀνηνείχθησαν αἱ γνώμαι ἐς Ξέρξεα, κάρ
 τε ἦσθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης, καὶ νομίζων ἔτι πρό
 τερον σπουδαίην εἶναι τότε πολλῶ μᾶλλον αἶνεις. ὅμως
 δὲ τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε, τάδε καταδόξας, πρὸς
 μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελοκακέειν ὥς οὐ παρεόντος αὐτοῦ
 τότε δὲ αὐτὸς παρεσκεύαστο θηήσασθαι ναυμαχέοντας.
- 70 Ἐπειδὴ δὲ παρήγγελλον ἀναπλῶειν, ἀνῆγον τὰς νῆας
 ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατὰ
 ἡσυχίην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμα
 χίην ποιήσασθαι, νῦν γὰρ ἐπεγένετο, οἱ δὲ παρεσκευά
 ζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ
 ἄρρωδίη, οὐκ ἦκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου. ἄρρω
 θεον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆ
 τῆς Ἀθηναίων ναυμαχέειν μέλλοιεν, νικηθέντες τε ἐν
 νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν ἐκ
 71 τῶν ἀφύλακτον. Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρ
 εοῦσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι
 τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅπως κατ' ἡπειρου μὴ
 ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι. ὥς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελο
 ποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην ἐν Θερμοπύλῃσι τετελευ
 τηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολιῶν ἐς τὸν Ἴσθμόν
 ἔζοντο, καὶ σφι ἐπὶ στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξαν
 δρίδew, Λεωνίδew δὲ ἀδελφεός. ἔζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἴσ
 θμῷ καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο ὥς
 σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, οἰκοδόμεον διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ

τείχος. ἄτε δὴ ἐουσέων μυριάδων πολλέων καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου ἤνετο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ φορμοὶ ψάμμον πλήρεις ἐσεφορέοντο, καὶ ἐλίνυον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρης. Οἱ δὲ βοηθήσαντες ἐς τὸν 72 Ἰσθμὸν πανδημεὶ οἶδε ἦσαν Ἑλλήνων, Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀρκάδες πάντες καὶ Ἥλαιοι καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυωνιοὶ καὶ Ἐπιδαύριοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Ἐρμιονέες. οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρωθέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεοῦσῃ, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοις ἐμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροικῶνες ἦδη.

Οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτὰ. τούτων δὲ 73 τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα ἔοντα κατὰ χώραν ἴδονται νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἰκεον, Ἀρκάδες τε καὶ Κυνούριοι. ἐν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαιῶν ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἐσωτῶν, οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν ἑπτὰ τέσσερα ἐπήλυθα ἔστι, Ἀωριέες τε καὶ Αἰτωλοὶ καὶ Ἀργυῶνες καὶ Ἀθημιοὶ. Ἀωριέων μὲν πολλὰ τε καὶ δόκιμοι πόλεις, Αἰτωλῶν δὲ Ἥλις μούνη, Ἀργυῶν δὲ Ἐρμιόνη τε καὶ Ἀσίνη ἢ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Ἀακωνικῇ, Ἀθημιῶν δὲ Παρωρεῖται πάντες. οἱ δὲ Κυνούριοι αὐτόχθονες ἔοντες δοκέουσι μούνοι εἶναι Ἰωνες, ἐκδεδωρίενται δὲ ὑπὸ τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἔοντες Ὀρνεῖται καὶ περίοικοι. Τούτων ὧν τῶν ἑπτὰ ἔθνέων αἱ λοιπαὶ πόλεις, ἀρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου κατέατο· εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἰπεῖν, ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι ἐμῆδιζον.

Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ τοιούτῳ πόνῳ συνέστασαν, 74 ἄτε περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμον θέοντες καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὁμῶς ταῦτα πυνθανόμενοι ἀρρώδεον, οὐκ οὔτῳ περὶ σφίσι

- αὐτοῖσι δειμαίνοντες, ὥς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ. τέως μὲν δὴ αὐτῶν ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστάς σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶμα ποιεύμενοι τὴν Εὐρυβιάδεω ἀβουλίην, τέλος δὲ ἐξεργάγῃ ἐς τὸ μέσον. σύλλογός τε δὴ ἐρίνετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτῶν, οἱ μὲν, ὥς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεῶν εἴη ἀποπλῶειν καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ χώρης δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Αἰγινῆται καὶ Μεγαρεῖς αὐτοῦ μένοντας ἀμύ-
 75 νασθαι. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς ὥς ἐσσοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐξελθὼν δὲ πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων ἀνδρὰ πλοῖω, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρεῶν, τῷ οὐνομα μὲν ἦν Σίκιγνος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων, τὸν δὴ ὕστερον τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὥς ἐπεδέκοντο οἱ Θεσπιέες πολήτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον. ὅς τότε πλοῖω ἀπικόμενος ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν βαρβάρων τάδε· Ἐπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρῃ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων (τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλέος καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατ' ὑπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) φράσσοντα, ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλευόμενοι καταρρωδηκότες, καὶ νῦν παρέχει κάλλιστον ὑμέας ἔργον ἐπάντων ἐξεργάσασθαι, ἢ μὴ περιίδητε διαδράντας αὐτούς. οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι οὔτ' ἐτι ἀντιστήσονται ὑμῖν, πρὸς ἑαυτούς τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας καὶ τοὺς μὴ. Ὁ μὲν ταῦτά σφι σημήνας ἐκποδὼν
 76 ἀπαλλάσσετο, τοῖσι δὲ ὥς πιστὰ ἐρίνετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν ἐς τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἡπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβίβασαν, τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ ἐρίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ' ἐσπέρας κέρας κυκλούμενοι πρὸς τὴν

Σαλαμίνα, ἀνήγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυ-
νόσουραν τεταγμένοι, κατειχόν τε μέχρι Μουνυχίης πάν-
τα τὸν πορθμὸν τῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκεν ἀνήγον
τὰς νέας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἑλλήσι μὴδὲ φυγεῖν ἐξῇ, ἀλλ' ἀπο-
λαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ' Ἀρτε-
μισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νησίδα τὴν Φυττάλειαν
καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων τῶνδε εἵνεκεν, ὥς
ἐπεὰν γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων
τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων (ἐν γὰρ δὴ πόρῳ τῆς
ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἐκέετο ἡ νῆσος), ἵνα
τοὺς μὲν περιποιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρῳσι. ἐποίευν δὲ
οἰγῇ ταῦτα, ὥς μὴ πυνθανολατο οἱ ἐναντίοι. Οἱ μὲν δὴ
ταῦτα τῆς νυκτὸς οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες παραρτέοντο.

Χρησιμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὥς οὐκ εἰσὶ ἀλη- 77
θέες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι κατα-
βάλλειν, ἐς τοιαῦτα πρήγματα ἐσβλέψας.

Ἄλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν
νηυσὶ γεφυρώσῃσι καὶ εἰναλίην Κυνόσουραν,
ἐλπίδι μαινομένη λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας,
διὰ Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Ὕβριος υἱὸν,
δεινὸν μαιμώντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα πιθέσθαι.
Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίζεται, αἷματι δ' Ἄρης
πόντον φοινίξει. τότε' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἡμεῖς
εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει καὶ πότνια Νίκη.

ἐς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι ἀντι-
λογίης χρησμῶν περὶ οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμῶ οὔτε παρ'
ἄλλων ἐνδέχομαι.

Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγίνετο ὠθισμὸς λό- 78
γων πολλός. ἤδεσαν δὲ οὐκ ὧς, ὅτι σφέας περιεκνυκλέοντο
τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι, ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρεον
αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώραν εἶναι. Συν- 79
εστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀριστεύ-

δης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος
 δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου, τὸν ἐγὼ νερόμικα, πυνθανόμενος αὐ-
 τοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι
 καὶ δικαιοτάτον. οὗτος ὦν ἦρ στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον ἐξε-
 καλέετο Θεμιστοκλέα, ἔοντα μὲν ἑωυτῷ οὐ φίλον, ἐχθρὸν
 δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάλτεος τῶν παρεόντων κακῶν
 λήθην ἐκείνων ποιεύμενος ἐξεκαλέετο, ἐθέλων αὐτῷ συμ-
 μίξαι. προακηκόεε δὲ, ὅτι σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννή-
 σου ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν Ἴσθμόν. ὥς δὲ ἐξηλθέ οἱ
 Θεμιστοκλέης, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε· Ἡμέας στασιάζειν
 χρεῶν ἔστι ἐν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε περὶ
 τοῦ ὁκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται,
 λέγω δέ τοι, ὅτι ἴσον ἔστι πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ
 ἀποπλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτό-
 πτης τοι λέγω γενόμενος, ὅτι νῦν οὐδ' ἦν ἐθέλωσι Κο-
 ρινθιοὶ τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἳοὶ τε ἔσονται ἐκπλω-
 σαι· περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ. ἀλλ'
 80 ἐσελθὼν σφι ταῦτα σήμερον. Ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε·
 Κάριτα τε χρηστὰ διακελεύεαι καὶ εὖ ἡγγειλας. τὰ γὰρ
 ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος ἦκεις.
 ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμεῖο τὰ ποιούμενα ὑπὸ Μήδων. ἔδρε γὰρ,
 ὅτε οὐκ ἐκόντες ἤθελον εἰς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλλη-
 νες, ἀέκοντας παραστήσασθαι. σὺ δὲ ἐπεὶ περ ἦκεις χρη-
 στὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφι ἄγγειλον. ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ
 λέγω, δόξω πλάσας λέγειν καὶ οὐ πείσω ὥς οὐ ποιούν-
 των τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλὰ σφι σήμερον αὐτὸς παρ-
 ελθὼν, ὥς ἔχει. ἐπεὰν δὲ σημήνῃς, ἦν μὲν πείθωνται,
 ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα, ἦν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται,
 ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι διαδρῆσονται, εἰ περ πε-
 81 ριεχόμεθα πανταχόθεν, ὥς σὺ λέγεις. Ταῦτα ἔλεγε παρ-
 ελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἦκειν καὶ
 μόγις ἐκπλωσάι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεσθαι

γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν
 τῶν Ξέρξεω· παραρτέεσθαι τε συνεβούλευε ὡς ἀλεξήσο-
 μένους. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπας μετεστῆκε, τῶν δὲ αὐτίς
 ἐρίνετο λόγων ἀμφισβασίη· οἱ γὰρ πλεῖνες τῶν στρατη-
 γῶν οὐκ ἐπέλθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα. Ἀπιστεόντων δὲ 82
 τούτων ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς
 ἤρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ἥ περ δὴ ἔφερε τὴν
 ἀληθείην πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τή-
 νιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον
 κατελοῦσι. σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηϊ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς
 Σαλαμίνα καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Αἰγινήῃ
 ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδώκοντα
 καὶ τριηκοσίας νέας· δύο γὰρ δὴ νεῶν τότε κατέδεε ἐς
 τὸν ἀριθμὸν.

Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν 83
 Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἡὼς
 τε δὴ διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησά-
 μενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστο-
 κλέης, τὰ δὲ ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἔσσοσι ἀντιτι-
 θέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ καταστάσι ἐγγί-
 νεται, παραινέσας δὴ τούτων τὰ κρέσσω αἰρέεσθαι, καὶ
 καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νέας.
 Καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριή-
 ρης, ἥ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐνθαῦτα ἀνῆγον
 τὰς νέας ἀπάσας οἱ Ἕλληνες. Ἀναγομένοισι δὲ σφι αὖ- 84
 τیکا ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες [ἐπὶ]
 πρύμνην ἀνεκρούοντο καὶ ὤκελλον τὰς νέας, Ἀμεινίης
 δὲ Παλληνεὺς ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἐξαναχθεὶς νηϊ ἐμβάλλει.
 συμπλακείσης δὲ τῆς νεὸς καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆ-
 ναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθεῖοντες συνέμισγον.
 Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν
 ἀρχήν, Αἰγινῆται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημή-

- σασαν ἐς Αἰγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. λέγεται
 καὶ τάδε, ὥς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη, φανείσαν
 διακελεύσασθαι ὥστε καὶ ἅπαν ἀκούσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων
 στρατόπεδον ὀνειδίσασαν πρότερον τάδε· Ὡ δαιμόνιοι
 85 μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε; Κατὰ μὲν οὖν
 Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες (οὔτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς
 Ἐλευσίνος τε καὶ ἐσπέρης κέρας) κατὰ δὲ Ἀακεδαιμονίους
 Ἴωνες· οὔτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τε καὶ τὸν Περ-
 ραίεα. ἤθελοκάκεον μέντοι αὐτῶν κατὰ τὰς Θεμιστοκλέ-
 ἐντολὰς ὀλίγοι, οἱ δὲ πλεῖνες οὐκ. ἔχω μὲν νυν συχνῶν οὐ-
 νόματα τριηράρχων καταλέξει τῶν νέας Ἑλληνίδας ἐλό-
 των, χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδὲν πλήν Θεομήστορος τε τοῦ
 Ἀνδροδάμαντος καὶ Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀν-
 φροτέρων. τοῦδε δὲ εἵνεκεν μέμνημαι τούτων μόνων
 ὅτι Θεομήστορ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμον ἐτυρά-
 νευσε καταστησάντων τῶν Περσέων, Φύλακος δὲ εὐε-
 γέτης βασιλέος ἀνεγράφη καὶ χάρη οἱ ἐδωρήθη πολλή.
 δ' εὐεργέται βασιλέος ὁροσάγγαι καλέονται Περσι-
 86 Περί μὲν νυν τούτους οὕτω εἶχε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν νε-
 ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκερατίζετο, αἱ μὲν ὑπ' Ἀθηναίων δι-
 φθειρόμεναι, αἱ δὲ ὑπὸ Αἰγινητέων. ἅτε γὰρ τῶν μ-
 Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεούντων κατὰ τάξιν, τῶν
 βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι οὔτε σὺν νόῳ ποιεόντων
 οὐδὲν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι, οἷόν περ ὑπερ-
 καίτοι ἦσαν γε καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην μακρ-
 ἀμείνονες αὐτοὶ ἐωυτῶν ἢ πρὸς Εὐβοίῃ, πᾶς τις προθι-
 μέομενος καὶ δειμαίνων Ξέρξεα, ἐδόκεε τε ἕκαστος ἐσθ-
 87 τὸν θηήσεσθαι βασιλέα. Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους οὐ-
 ἔχω μετεξετέρους εἰπεῖν ἄτρεκέως ὥς ἕκαστοι τῶν βαρ-
 βάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἡγωνίζοντο, κατὰ δὲ Ἀρτεμισί-
 τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασ-
 λέε· ἐπειδὴ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέ-

πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηὺς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώ-
 κето ὑπὸ νεὸς Ἀττικῆς· καὶ ἡ οὐκ ἔχουσα διαφυγεῖν, ἐμ-
 προσθε γὰρ αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νέες φίλιαι, ἡ δὲ αὐτῆς
 πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε ἐοῦσα, ἔδοξε οἱ
 τόδε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεικε ποιησάση· διωκομένη γὰρ
 ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς φέρουσα ἐνέβαλε νηὶ φιλήν ἀνδρῶν τε
 Καλυνδέων καὶ αὐτοῦ ἐπιπλώοντος τοῦ Καλυνδέων βα-
 σιλῆος Δαμασιθύμου· εἰ μὲν καὶ τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν
 ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἐόντων, οὐ μέντοι ἔγωγε
 ἔχω εἰπεῖν, οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ
 συνεκύρησε ἡ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπεσοῦσα
 νηὺς· ὥς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη
 διπλόα ἐωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο· ὃ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς
 νεὸς τριήραρχος ὥς εἶδὲ μιν ἐμβάλλουσαν νηὶ ἀνδρῶν
 βαρβάρων, νομίσας τὴν νέαν τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα
 εἶναι ἢ αὐτομολεῖν ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ αὐτοῖσι ἀμύ-
 νειν, ἀποστρέψας πρὸς ἄλλας ἐτράπετο. Τοῦτο μὲν τοι- 88
 οὔτο αὐτῇ συνήνεικε γενέσθαι διαφυγεῖν τε καὶ μὴ ἀπο-
 λέσθαι, τοῦτο δὲ συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην ἀπὸ
 τούτων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται
 γὰρ βασιλεῖα θηεύμενον μαθεῖν τὴν νέαν ἐμβαλοῦσαν καὶ
 δὴ τινα εἶπαι τῶν παρευόντων· Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμι-
 σίην, ὥς εὖ ἀγωνίζεται καὶ νέαν τῶν πολεμίων κατέδυσε;
 Καὶ τὸν ἐπείρεσθαι, εἰ ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔρ-
 γον, καὶ τοὺς φάναι σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νεὸς ἐπι-
 σταμένους· τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἠπιστέατο εἶναι πολε-
 μίην. τὰ τε γὰρ ἄλλα, ὥς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεικεν ἐς
 εὐτυχίην γενόμενα καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νεὸς
 μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξην δὲ εἴ-
 παι λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα· Οἱ μὲν ἄνδρες γεγό-
 νασί μοι γυναῖκες; αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. Ταῦτα μὲν
 Ξέρξην φασὶ εἶπαι. Ἐν δὲ τῷ πόντῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε 89

ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης ὁ Λαρείου, Ξέρξῃ ἐὼν ἄδελ-
 φεὸς, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοὶ τε καὶ οὐνομαστοὶ Περσῶν
 καὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, ὀλίγοι δὲ τινες
 καὶ Ἑλλήνων. ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νέες
 διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι
 τὴν Σαλαμῖνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ
 θαλάσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ
 αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται δι-
 εφθείροντο. οἱ γὰρ ὀπίσθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῇ
 νηυσὶ περιέναι πειρώμενοι ὥς ἀποδεξόμενοι τι καὶ αὐτὸ
 ἔργον βασιλεῦ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περ-
 90 ἐπιπτον. Ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ· τῶν
 τινὲς Φοινίκων, τῶν αἱ νέες διεφθάρησαν, ἐλθόντες παρὰ
 βασιλέα διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὥς δι' ἐκείνους ἀπολοί-
 το αἱ νέες, ὥς προδόντων. συνήνεικε ὧν οὕτω ὥστε Ἴο-
 νων τε τοὺς στρατηγούς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς
 διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν· ἐτι τούτων ταῦτα
 λεγόντων ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρητικῇ νηὺς. ἥ τε ὁ
 Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφερομένη Αἰγυναίῃ νηὺς κα-
 ἔδυσε τῶν Σαμοθρητικῶν τὴν νέαν. ἅτε δὴ ἑόντες ἀκοι-
 τιστὰ οἱ Σαμοθρητικὲς τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυ-
 σης νεὸς βάλλοντες ἀπήραξαν καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔσχον
 αὐτήν. ταῦτα γενόμενα τοὺς Ἴωνας ἐρρύσατο· ὥς γὰρ
 εἶδε σφῆας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπει
 πρὸς τοὺς Φοίνικας οἷα ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντως
 αἰτιώμενος, καὶ σφῶν ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν
 ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι τοὺς ἀμείνονας διαβάλ-
 λωσι. ὅπως γὰρ τινα ἰδοὶ Ξέρξης τῶν ἐωυτοῦ ἔργον
 ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὐ-
 ρεῖ τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλεῖται Αἰγάλεως, ἀνι-
 πυνθάνετο τὸν ποιήσαντα, καὶ οἱ γραμματιστὰὶ ἀνέγραψαν
 φον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δὲ

καὶ προσεβάλετο φίλος ἑὼν Ἀριαράμνης ἀνὴρ Πέρσης
παρεὼν τούτου τοῦ Φοινικῆίου πάθεος.

Οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο, τῶν δὲ 91
βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐκπλώνωντων πρὸς
τὸ Φάληρον Αἰγινῆται ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ ἔργα
ἀπεδέξαντο λόγον ἄξια. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θο-
ρύβῳ ἐκεραΐζον τὰς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας
τῶν νεῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλυνούσας ὅπως δέ τινες
τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς
τοὺς Αἰγινήτας. Ἐνθαῦτα συνεκύρουν νέες ἢ τε Θεμι- 92
στοκλέος διώκουσα νέα, καὶ ἡ Πολύκριτου τοῦ Κροῖου ἀν-
δρὸς Αἰγινήτεω νηϊ ἔμβαλοῦσα Σιδωνίῃ, ἣ περ εἶλε τὴν
προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιαθῶ τὴν Αἰγινάην, ἐπ' ἣς
ἔπλωε Πυθίης ὁ Ἰσχενύου, τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέντα
ἀρετῆς εἵνεκεν εἶχον ἐν τῇ νηϊ ἐκπαγλεόμενοι. τὸν δὴ
περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσησι ἦλω νηὺς ἡ Σιδωνίῃ ὥστε
Πυθίην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἰγιναν. ὥς δὲ ἐσείδε τὴν νέα
τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω τὸ σημήϊον ἰδὼν τῆς
στρατηγίδος, καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλέα ἐπεκερτόμησε
ἐς τῶν Αἰγινητέων τὸν μηδισμόν ὀνειδίξων. ταῦτα μὲν
νυν νηϊ ἔμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλέα,
οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νέες περιεγένοντο, φεύγοντες
ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. Ἐν δὲ τῇ 93
ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται, ἐπὶ
δὲ Ἀθηναῖοι, ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης καὶ
Ἀθηναῖοι Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλ-
ληνεὺς, ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἐπεδίωξε. εἰ μὲν νυν ἔμαθε,
ὅτι ἐν ταύτῃ πλώοι Ἀρτεμισίῃ, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρό-
τερον ἢ εἰλὲ μιν ἢ καὶ αὐτὸς ἦλω. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων
τριηράρχοισι παρεκεκέλευστο, πρὸς δὲ καὶ ἄεθλον ἐκέετο
μύραι δραχμαί, ὃς ἂν μιν ζωὴν ἔλῃ· δεινὸν γάρ τι ἐποι-
εῦντο γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν

δὴ, ὥς πρότερον εἴρηται, διέφυγε, ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἰ νέες περιεγεγόνεσαν, ἐν τῷ Φαλήρῳ.

- 94 Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι αὐτίκα κατ' ἀρχὰς, ὥς συνέμισγον αἱ νέες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἱστία ἀειράμενον οἰχεσθαι φεύγοντα, ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν ὡσαύτως οἰχεσθαι. ὥς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱερὸν Ἀθηναίων Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κέλητα θείῃ πομπῇ, τὸν οὐτὶ πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεισθαι τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα· ὥς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νεῶν, τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλητος λέγειν τάδε· Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς νέας ἐς φυγὴν ὥρμησας καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσοι αὐτοὶ ἡρώωντο ἐπικρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν. Ταῦτα λέγοντων, ἀπιστεῖν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὐτὶς τάδε λέγειν ὥς αὐτοὶ οἰοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὄμηροι ἀποδυνήσκειν, ἢ μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες. οὕτω δὴ ἀποστρέψαντα τὴν νέαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ' ἐξεργασμένοις ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον. Τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων, οὐ μέντοι αὐτοὶ γε Κορίνθιοι ὁμολογεῖν, ἀλλ' ἐν πρώτοις σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι, μαρτυρεῖ δὲ σφι καὶ ἡ ἄλλη
- 95 Ἑλλάς. Ἀριστείδης δὲ ὁ Ἀνσιμάχου ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγω τι πρότερον τούτων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνος γενομένῳ τάδε ἐποίησεν· παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτῶν, οἱ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρας, γένος ἑόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας.

Ὡς δὲ ἡ ναυμαχία διελέλυτο, κατειρύναντες ἐς τὴν 96
 Σαλαμίνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε
 εἶναι ἰόντα, ἐτοῖμοι ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες
 τῇσι περιεούσησι νηυσὶ εἶναι χρήσεσθαι βασιλέα. τῶν δὲ
 ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος ἔφερε τῆς
 Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡλιόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα, ὥστε
 ἀποπλῆσθαι τὸν χρησμὸν τὸν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ
 τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ,
 καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξευειχθέντα τὸ εἰ-
 ρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐν χρησμῷ Ἀν-
 σιστράτῳ Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πάν-
 τας τοὺς Ἕλληνας,

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρυξοῦσι·
 τοῦτο δὲ ἐμελλε ἀπελάσαντος βασιλέος ἐσεσθαι.

ΞΕΡΞΗΣ δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δέσας, 97
 μὴ τις τῶν Ἰώνων ὑπόδηται τοῖσι Ἕλλησι ἢ αὐταὶ νοή-
 σωσι πλῶειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς γεφύρας
 καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσει,
 ὁρησμὸν ἐβούλενε· ἐθέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε
 τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ ἐς τὴν Σαλαμίνα χῶμα
 ἐπειράτο διαχοῦν, γαυλοῦς τε Φοινικητοὺς συνέδεε, ἵνα
 ἀντί τε σχεδίου ἔωσι καὶ τείχεος, ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον
 ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέοντες δὲ μιν πάν-
 τες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα εὖ ἠπιστέατο, ὥς ἐκ παν-
 τὸς νόου παρεσκευάσται μένων πολεμήσειν· Μαρδόκιον
 δ' οὐδὲν τούτων ἐλάνθανε ὡς μάλιστα ἐμπειρον ἰόντα
 τῆς ἐκείνου διανοίης. ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε, καὶ
 ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι συμ-
 φορήν. Τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὃ τι θάσσον 98
 παραγίνεται θνητὸν ἰόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρηται
 τοῦτο. λέγουσι γάρ, ὡς ὅσων ἂν ἡμερέων ἢ ἡ πᾶσα ὁδὸς,
 τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι, κατὰ ἡμερησίην

- ὁδὸν ἐκάστην ἵππος τε καὶ ἀνὴρ τεταγμένος, τοὺς οὐτ-
 νηφetoς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νύξ ἔργει μὴ οὐ κα-
 τανύσαι τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὴν ταχίστην·
 ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμῶν παραδιδοὶ τὰ ἐντεταλμένα τῷ
 δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη
 κατ' ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατὰ περ' Ἑλλήσ-
 ῃ λαμπαδηφορίῃ, τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. Τοῦτο
 99 τὸ δράμα τῶν ἵππων κυλέουσι Πέρσαι ἀγγραρήϊον. Ἡ-
 μὲν δὴ πρῶτῃ ἐς Σοῦσα ἀγγελίῃ ἀπικομένη, ὥς ἔχοι Ἀθή-
 νας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δὴ τι Περσέων τοὺς ὑπολευ-
 φθέντας, ὥς τὰς τε ὁδοὺς μυρσίνησι πάσας ἐστόρεσαν καὶ
 ἐδυμίων θυμὸν καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐν θυσίῃσι τε καὶ ἐν
 παθείῃσι· ἡ δὲ δευτέρῃ σφι ἀγγελίῃ ἐπεξελθοῦσα συν-
 ἔχε οὕτω, ὥστε τοὺς κιδῶνας κατερρήξαντο πάντες, βο-
 τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέοντο ἀπλέρῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτῇ τι-
 θέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νεῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ
 Πέρσαι ἐποίουν, ὥς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες.
- 100 Καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ
 χρόνον γενόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφας ἀπικό-
 μενος ἔπαυσε. Μαρδόνιος δὲ ὁρέων μὲν Ξέρξην συμφο-
 ρὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιεύμενον, ὑποπτέων
 δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλευεῖν ἐκ τῶν Ἀθηναίων, φροντί-
 σας πρὸς ἑωυτὸν ὥς δώσει δίκην ἀναγνώσας βασιλέ-
 στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον εἶη ἀνα-
 κινδυνεῦσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν κα-
 λῶς τελευτῆσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα
 πλέον μέντοι ἔφερε οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλ-
 λάδα· λογισάμενος ὧν ταῦτα προσέφερε τὸν λόγον τὸν
 δε· Δέσποτα, μήτε λυπέεο μήτε συμφορὴν μηδεμίαν με-
 γάλην ποιεῖ τοῦδε τοῦ γεγονότος εἵνεκεν πρήγματος. οἱ
 γὰρ ξύλων ἀγῶν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν
 τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὔτε τις τούτων τῶν τὸ πᾶν σφ

ἤδη δοκούντων κατεργάσθαι ἀποβάς ἀπὸ τῶν νεῶν πει-
 ρήσεται ἀντιωθῆναι, οὐτ' ἐκ τῆς ἡπείρου τῆσδε· οἳ τε
 ἡμῶν ἠντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. εἰ μὲν νυν δοκέει, ἀν-
 τίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπι-
 σχεῖν, παρέχει ποιεῖν ταῦτα. μὴ δὲ δυσθύμεε· οὐ γάρ
 ἔστι Ἑλλήσι οὐδεμία ἔκδυσις μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν
 ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον εἶναι σοὺς δούλους. μά-
 λιστα μὲν νυν ταῦτα ποιεε· εἰ δ' ἄρα τοι βεβούλευται
 αὐτὸν ἀπελεύοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω
 καὶ ἐκ τῶνδε βουλήν. σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσης
 καταγελάστους γενέσθαι Ἑλλήσι. οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖσι
 Πέρσῃσι δεδήληται τῶν πρηγμάτων, οὐδὲ ἐρέεις ὅκου
 ἔγενόμεθα ἄνδρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικες τε καὶ Αἰγύπτιοι
 καὶ Κύπριοι τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς
 Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὦν ἐπειδὴ οὐ Πέρ-
 σαι τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἐμοὶ πεῖθεο· εἰ τοι δέδοκται μὴ παρα-
 μένειν, σὺ μὲν ἐς ἡδεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλκυνε, τῆς στρα-
 τηῆς ἀπάγων τὸ πολλὸν, ἐμὲ δέ σοι χορὴ τὴν Ἑλλάδα πα-
 ρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρα-
 τοῦ ἀπολεξάμενον. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὥς ἐκ κακῶν 101
 ἔχαρξεν τε καὶ ἥσθη, πρὸς Μαρδόνιον τε βουλευσάμενος
 ἔφη ὑποκρινέσθαι ὁκότερον ποιήσει τούτων. ὥς δὲ ἐβου-
 λεύετο ἅμα Περσέων τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξε οἱ καὶ Ἀρ-
 τεμισίην ἐς συμβουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον
 ἐφαίνετο μοῖνῃ νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὥς δὲ ἀπῆκετο ἡ
 Ἀρτεμισίη, μετασθησάμενος τοὺς ἄλλους, τοὺς τε συμ-
 βούλους Περσέων καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρξης
 τάδε· Κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ πειρᾶσθαι
 τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὥς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς
 στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεός εἰσι, ἀλλὰ βουλομέ-
 νοις σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἢ ταῦτα κελεύει
 ποιεῖν, ἢ αὐτὸς ἐθέλει τριήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμε-

- νος τοῦ στρατοῦ παρασχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην, αὐτὸν δ' ἐμὲ κελεύει ἀπελάνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ εἰς ἥθια τὰ ἐμά. σὺ ὦν ἐμοί, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίας εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης οὐκ ἐῴσι ποιεέσθαι, νῦν τε συμβούλευσον ὁκότερα ποιεῶν ἐπὶ
- 102 τύχῳ εὖ βουλευσάμενος. Ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλεύετο ἢ δὲ λέγει τάδε· Βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἐστὶ συμβουλευεῖν μένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἰπασάν, ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατηκουσι πρῆγμασι δοκέει μοι αὐτὸν μὲν σε ἀπελάνειν ὅπως ᾔσῃ, Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσῃ, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γὰρ, ἣν καταστρέψῃται τὰ φησι ἐθέλειν καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὺν τῷ ἔργῳ, ᾧ δέσποτα, γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο, τοῦτο δὲ, ἣν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὰ μεγάλη ἐστὶ σέο τε περιεόντος καὶ ἐκείνων τῶν προηγημένων περὶ οἶκον τὸν σόν. ἣν γὰρ σύ τε περιῆς καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλαῖς ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτῶν οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δὲ, ἣν τι πάθῃ, λόγος οὐκ οἶδ' εἶναι· οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες· σὺ δὲ, τῶν εἵνεκεν τὸν στόλον
- 103 ἐποίησας, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπελᾶς. Ἦσθ' ἂν τε δὴ τὴν συμβουλὴν Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τὰ περὶ αὐτὸς ἐνόεε. οὐδὲ γὰρ εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρρωδῆκε. ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας εἰς Ἐφεσον· νόθοι γὰρ
- 104 τινες παῖδες οἱ συνείποντο. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἑόντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλεί. οὗτος δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδασίοις τούτοις τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπὶ

εὖν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι
 τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἐσεσθαι χαλεπὸν, τότε
 ἡ Ἰφρεια αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πῶγωνα μέγαν. τοῦτο
 δέ σφι δις ἤδη ἐγένετο. Ἐκ τούτων δὴ τῶν Πηδασέων ὁ 105
 Ἑρμότιμος ἦν, τῷ μεγίστῃ τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο
 πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολε-
 μίων καὶ πωλεόμενον ὠνέεται Πανιώνιος ἀνὴρ Χίος, ὃς
 τὴν ζοὴν κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωπάτων. ὅπως γὰρ
 κτήσαιο παῖδας εἰδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων ἀγνέων
 ἐπώλεε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἐφεσον χρημάτων μεγάλων.
 παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι
 πλίστιος εἵνεκεν τῆς πάσης τῶν ἐνορχίων. ἄλλους τε δὴ
 ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλοὺς, ἅτε ποιεύμενος ἐκ τούτου
 τὴν ζοὴν, καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ, οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυς-
 τύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ
 βασιλέα μετ' ἄλλων δώρων, χρόνου δὲ προϊόντος πάν-
 των τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξη. Ὡς δὲ 106
 τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὥρμα βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθή-
 νας ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δὴ τι προῆγμα
 ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χίοι μὲν νέμονται,
 Ἀταρνεὺς δὲ καλεῖται, εὐρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα.
 ἐπιγνοὺς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φίλους λό-
 γους, πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκείνου ἔχοι
 ἀγαθὰ, δευτέρα δὲ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντὶ τούτων ὅσα
 μιν ἀγαθὰ ποιήσει, ἦν κομίσας τοὺς οἰκέτας οἰκὴν ἐκείνην,
 ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον
 κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὥς δὲ ἄρα πανοικίῃ
 μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε· Ὡ πάντων ἀν-
 δρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωπάτων τὸν βίον κτη-
 σάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τις ἐργά-
 σατο, ἢ σέ ἢ τῶν σῶν τινὰ, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας
 τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς λῆσειν οἷα ἐμῆχανῶ

τότε. οἳ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεόμενοι
 ὑπήγαγον ἐς χεῖρας τὰς ἐμὰς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τῇ
 ἀπ' ἐμέου τοι ἐσομένην δίκην. ὥς δέ οἱ ταῦτα ὠνείδιον
 ἀχθέειν τῶν παίδων ἐς ὅψιν ἤναγκάζετο ὁ Πανιώνιος.
 τῶν ἐωντοῦ παίδων τεσσέρων ἔόντων τὰ αἰδοῖα ἀποτά-
 μνειν, ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίησε ταῦτα. αὐτοῦ τε, ὡς
 ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον
 Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἢ τε τίσις καὶ ὁ Ἐρ-
 μότιμος.

- 107 **ΞΕΡΞΗΣ** δὲ ὥς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε
 ἀπάγειν ἐς Ἐφεσον, καλέσας Μαργδόνιον ἐκέλευσέ μιν
 τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιεῖν τοῖς
 λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. ταύτην μὲν τὴν ἡμέ-
 ρην ἐς τοσοῦτο ἐγένετο, τῆς δὲ νυκτὸς κελεύσαντος βα-
 σιλέος τὰς νέας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον
 ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὥς τάχως εἶχε ἕκαστος, δια-
 φυλαξούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ ἀγ-
 χοῦ ἦσαν Ζωστήρης πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσιν
 γὰρ ἄγκραι λεπταὶ τῆς ἡπείρου, ταύτας ἔδοξάν τε νέας εἶ-
 ναι καὶ ἐφευγον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οἱ
 108 νέες εἶεν, ἄλλ' ἄγκραι, συλλεχθέντες ἐκομίζοντο. Ὡς δὲ
 ἡμέρῃ ἐγένετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώρην μένον-
 τα τὸν στρατὸν τὸν πεζὸν ἤλπιζον καὶ τὰς νέας εἶναι περὶ
 Φάληρον, ἐδόκεόν τε ναυμαχῆσειν σφέας, παραρτέοντα
 τε ὥς ἀλεξήσόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νέας οἰχω-
 κνίας, ἀντίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώκειν. τὸν μὲν νυν
 ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπεῖδον διώξαντες
 μέχρι Ἀνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἀνδρον ἀπικόμενοι ἐβουλεύον-
 το. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ νή-
 σων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νέας πλώειν
 ἰδέως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς γεφύρας. Εὐ-
 ρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτην γνώμην ἐτίθετο, λέγων

ὥς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων
 σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθεῖη
 ἀπολαμφθεῖς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῶτο
 ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν, ὥς ἄγουντι μὲν οἱ ἡσυχίην οὔτε τι
 προχωρεῖν οἷόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων οὔτε τις κομιδὴ
 τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῶ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθαρέεται,
 ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἔχομένῳ πάντα τὰ κατὰ
 τὴν Εὐρώπην οἶά τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλιας τε
 καὶ κατὰ ἔθνεα, ἧτοι ἀλίσκομένων γε ἢ πρὸ τούτου ὁμο-
 λογεόντων. τροφήν τε ἔξειν σφέας τὸν ἐπέτεον αἰεὶ τῶν
 Ἑλλήνων καρπὸν. ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυ-
 μαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσην, ἕατέον ὧν
 εἶναι φεύγειν, ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑωυτοῦ. τὸ ἐν-
 θεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα
 ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἶχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννη-
 σίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί. Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πεί- 109
 σει τοὺς γε πολλοὺς πλῶειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμι-
 στοκλῆς, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (οὗτοι γὰρ
 μάλιστα ἐκπεφυρότων περιημέκτεον, ὥρμέατό τε ἐς τὸν
 Ἑλλήσποντον πλῶειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλλόμενοι,
 εἰ ὅλλοι μὴ βουλοῖατο) ἔλεγέ σφι τάδε· Καὶ αὐτὸς ἤδη
 πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιαῦτε
 γενέσθαι, ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας νενικημέ-
 νους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην
 κακότητα. ἡμεῖς δὲ (εὖρημα γὰρ εὐρήκαμεν ἡμέας τε αὐ-
 τοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων ἀνω-
 σάμενοι) μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. τάδε γὰρ οὐκ
 ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ ἦρωες, οἱ ἐφθό-
 νησαν ἄνδρα ἓνα τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασι-
 λεῦσαι ἰόντα ἀνόςιόν τε καὶ ἀτάσθαλον, ὃς τὰ ἱρὰ καὶ τὰ
 ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο ἐμπιπράς τε καὶ κυταβάλλων τῶν
 θεῶν τὰ ἀγάλματα, ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε

- πέδας τε κατήκε. ἀλλ' εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεὸν ἡμῖν νῦν
 μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντας ἡμέων τε αὐτῶν ἐπι-
 μεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετέων· καὶ τις οἰκίην τε ἀναπλῆ-
 σάσθω καὶ σπόρον ἀνακῶς ἐχέτω, παντελέως ἀπελάσας
 τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλώωμεν ἐπὶ Ἑλλησ-
 πόντου καὶ Ἰωνίης. Ταῦτα ἔλεγε ἀποθήκην μέλλω
 ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσην, ἵνα ἦν ἄρα τί μιν καταλαμ-
 βάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφὴν· τὰ πε-
 110 ῶν καὶ ἐγένετο. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε.
 Ἀθηναῖοι δὲ ἐπέειθοντο· ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον δεδο-
 γμένος εἶναι σοφὸς ἐφάνη ἐὼν ἀληθέως σοφός τε καὶ εὖ
 βουλος, πάντως ἐτοιμοὶ ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὥς δ'
 οὗτοί οἱ ἀνεγνωσμένοι ἦσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θε-
 μιστοκλῆς ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπι-
 στενε σιγᾶν ἐς πᾶσαν βράσανον ἀπικνεομένοισι, τὰ αὐτὰ
 ἐντελείατο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκότης
 αὐτῶν ἐγένετο. οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικὴν, οἱ
 μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ
 Ψέροισι ἔλεγε τάδε· Ἐπεμψέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος
 στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάν-
 των ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσσοντά τοι ὅτι Θεμιστο-
 κλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοῦ
 Ἑλλήνας τὰς νέας βουλομένους διώκειν καὶ τὰς ἐν Ἑλ-
 λησπόντῳ γεφύρας λυεῖν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὰ
 111 κομίζεο. Οἱ μὲν ταῦτα σημῆναντες ἀπέπλωον ὀπίσω, οἱ
 δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τέ σφι ἀπέδοξε μήτ' ἐπιδιώκειν ἐπὶ
 προσωτέρῳ τῶν βαρβάρων τὰς νέας, μήτε πλῶειν ἐς τὸν
 Ἑλλήσποντον λύσοντας τὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον περι-
 κατέατο, ἐξελεῖν ἐθέλοντες. πρῶτοι γὰρ Ἄνδριοι νησιω-
 τέων αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλῆος χρήματα οὐκ ἔδοσαν·
 ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλῆος λόγον τόνδε, ὥς ἤκουον
 Ἀθηναῖοι περὶ ἐωντούς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους

Πειθῶ τε καὶ Ἀναγκαίην, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτέα εἶναι
 χρήματα, ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα λέγοντες, ὥς κατὰ
 λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες
 καὶ θεῶν χρηστῶν ἦκοιεν εὖ, ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεω-
 πείνας ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρή-
 στούς οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ' αἰεὶ φιλο-
 χωρεῖν, Πενίην τε καὶ Ἀμυχανίην, καὶ τούτων τῶν
 θεῶν ἐπιβόλους ἔοντας Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρήματα·
 οὐδέποτε γὰρ τῆς ἐσφύων ἀδυναμίας τὴν Ἀθηναίων δύ-
 ναμιν εἶναι κρέσσω. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι
 καὶ οὐ δόντες χρήματα ἐπολιορκέοντο. Θεμιστοκλῆς δὲ, 112
 οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας
 νήσους ἀπειλητηρίους λόγους αἵτεε χρήματα διὰ τῶν αὐ-
 τῶν ἀγγέλων, χρεόμενος λόγοισι τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους
 ἐχρήσατο, λέγων ὥς εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεούμενον, ἐπάξει
 τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πολιορκέων ἐξαίρησει.
 λέγων ὦν ταῦτα συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυ-
 στίων τε καὶ Παρίων, οἱ πυνθανόμενοι τὴν τε Ἀνδρον
 ὥς πολιορκέοιτο διότι ἐμῆδισε, καὶ Θεμιστοκλέα ὥς εἴη
 ἐν αἰνῇ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, θείδαντες ταῦτα ἐπεμ-
 πον χρήματα. εἰ δὲ δὴ τινες καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων,
 οὐκ ἔχω εἰπαι· δοκέω δὲ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι καὶ οὐ
 τούτους μούνοισι. καίτοι Καρυστίοισι γε οὐδὲν τούτου
 εἵνεκεν τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμι-
 στοκλέα χρήμασι ἱλασάμενοι διέφυγον τὸ στράτευμα. Θε-
 μιστοκλῆς μὲν νυν ἐξ Ἀνδρου ὁρμεόμενος χρήματα πα-
 ρὰ νησιωτέων ἐκτετο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

Οἱ δ' ἀμφὶ Ξέρξεα ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ 113
 τὴν ναυμαχίην ἐξήλαννον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν.
 ἔδοξε γὰρ Μαρδονίῳ ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλέα, ἅμα
 δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολέμειν, χειμερίσαι δὲ ἅμει-
 νον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτεν ἅμα τῷ ἔαρι πειρᾶ-

- σθαι τῆς Πελοποννήσου. ὥς δὲ ἀπίκατο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώτους μὲν Πέρσας πάντας τοὺς ἀθανάτους καλεομένους, πλην Ὑδάωνος τοῦ στρατηγοῦ (οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλέος), μετὰ δὲ τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλήν, καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας καὶ Βακτρίους τε καὶ Ἰνδοὺς, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἴλετο, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι εἰδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων, καὶ εἰ τέοισι τι χρηστὸν συνήδεε πεποιημένοι ἐν δὲ πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἵρέετο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψελιοφόρους, ἐπὶ δὲ Μήδους. οὗτοι δὲ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν τῶν Περσέων, ῥώμῃ δὲ ἰσχυρότεροι· ὥστε σύμπαντας τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἱππεῦσι. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν τῷ Μαρδονίῳ τε τὴν στρατιὴν διέκρινε καὶ Ξέρξης ἦν περὶ Θεσσαλίῃ χρηστήριον ἐληλύθει ἐκ Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδεω φόνου καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι. πέμπουσι δὲ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῇται, ὃς ἐπειδὴ κατέλαβε ἑοῦσαν ἔτι πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὅψιν τὴν Ξέρξεω ἐλεγτάδε· Ὁ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε καὶ Ἑρκακλίδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλέα ἀπέκτεινας ὀνόμενον τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ γράψας τε καὶ κατασχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγχανε παρεστῶς Μαρδόνιος, δεικνὺς ἐς τοῦτον εἶπε· Τοιγὰρ σφι Μαρδόνιος ὃδε δίκας δώσει τοιαύτας, οἷας ἐκείνοις 114
115 πρέπει. Ὁ μὲν δὲ δεξάμενος τὸ ῥηθὲν ἀπαλλάσσεται, Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τεσσαεράκοντι ἡμέρησι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος ὥς εἶπεν.

ὄκον δὲ πορευόμενοι γινοίετο καὶ κατ' οὐστίνιας ἀνθρώ-
 πους, τὸν τούτων καρπὸν ἀρπάζοντες ἐσιτέοντο, εἰ δὲ
 καρπὸν μηδένα εὗροιεν, οἱ δὲ τὴν ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς
 ἀναφυομένην καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοιὸν περιλέπον-
 τες καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν
 τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ'
 ἐποίησεν ὑπὸ λιμοῦ. ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν
 καὶ δυσεντερήν κατ' ὁδὸν διέφθειρε. τοὺς δὲ καὶ νοσέου-
 τας αὐτῶν κατέλιπε, ἐπιτάσσων τῇσι πόλισι, ἵνα ἐκά-
 στοτε γίνοιτο ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν, ἐν
 Θεσσαλίῃ τέ τινας καὶ ἐν Σίρι τῆς Παιονίης καὶ ἐν Μα-
 κεδονίῃ. ἐνθα καὶ τὸ ἱρὸν ἄρμα καταλιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε
 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλαυνε, ἀπὼν οὐκ ἀπέλαβε, ἀλλὰ δόν-
 τες οἱ Παῖονες τοῖσι Θρηῖσι ἀπαιτέοντος Ξέρξεω ἔφασαν
 νεμομένας ἀρπασθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηϊκῶν τῶν περὶ
 τὰς πηγὰς τοῦ Στυμφόνοιο οἰκημένων. Ἐνθα καὶ ὁ τῶν 116
 Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς Θρηῖς, ἔρ-
 γον ὑπερφυῆς ἐργάσατο. ὅς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξει
 ἔκων εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἶχετο ἄνω ἐς τὸ οὐρος τὴν
 Ῥοδόπην, τοῖσι τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα. οἱ δὲ ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγέ-
 νετο θηήσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρ-
 σῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἀσινέες πάντες ἔξ ἑόντες, ἐξώ-
 ρυξε αὐτῶν ὁ πατήρ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύ-
 την. Καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον, οἱ δὲ 117
 Πέρσαι ὥς ἐκ τῆς Θρηϊκῆς πορευόμενοι ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν
 πόρον, ἐπειγόμενοι τὸν Ἑλλήσποντον τῇσι νηυσὶ διέβη-
 σαν ἐς Ἀβυδὸν· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὗρον ἐτι ἐντετα-
 μένας, ἀλλ' ὑπὸ χεიმῶνος διαλελυμένας. ἐνθαῦτα δὲ
 κατεχόμενοι σιτία τε πλέω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχανον, οὐ-
 δένα τε κόσμον ἑμπιπλάμενοι καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες
 ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιεόντος πολλοί. οἱ δὲ

- 118 λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνεύονται ἐς Σάρδεις. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος οὗδε λόγος λεγόμενος, ὥς ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπελευ-
 νων ἐξ Ἀθηνέων ἀπίκετο ἐπ' Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι
 ἐνθευτεν οὐκέτι ὁδοιπορίῃσι διεχράτο, ἀλλὰ τὴν με-
 στρατιὴν Ὑδάρνει ἐπιτράπει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλήσπον-
 τον, αὐτὸς δ' ἐπὶ νεὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς ἐκομίζετο ἐς τὴν
 Ἀσίην. πλώοντα δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίην ὑπολαβεῖν
 μέγαν καὶ κυματίν. καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθα
 γεμούσης τῆς νεὸς ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπεόν-
 των συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων, ἐν-
 θαῦτα ἐς δαῖμα πεσόντα τὸν βασιλέα εἰρεσθαι βώσαντο
 τὸν κυβερνήτην, εἰ τις ἐστί σοι σωτηρία. καὶ τὸν εἶπαι
 Δέσποτα, οὐκ ἔστι οὐδεμία, ἣν μὴ τούτων ἀπαλλαγὴ τι-
 γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων. καὶ Ξέρξεα λέγεται ἀκού-
 σαντα ταῦτα εἶπαι· Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω
 ὑμέων βασιλέος κηθόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ οἶκε ἐμοὶ εἶναι
 ἢ σωτηρία. Τὸν μὲν ταῦτα λέγειν, τοὺς δὲ προσκυνέον-
 τας ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν νέα ἐπικουφι-
 σθεῖσαν οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. ὥς δὲ ἐκ-
 βῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι
 μὲν ἔσωσε βασιλέος τὴν ψυχὴν, δωρήσασθαι χρυσέῳ στε-
 φάνῳ τὸν κυβερνήτην, ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώ-
 119 λεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οὗτος δὲ ἄλλος
 λέγεται λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστου, οὐδαμῶς ἔμοιγε
 πιστός, οὔτε ἄλλως οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ-
 γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρ-
 ξεα, ἐν μυρίῃσι γνώμησι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξοον, μὴ οὐκ
 ἂν ποιῆσαι βασιλεία τοιόνδε, τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώ-
 ματος καταβιβάσαι ἐς κοίλῃν νέα ἔοντας Πέρσας καὶ Περ-
 σέων τοὺς πρώτους, τῶν δ' ἐρετέων ἔντων Φοινίκων
 ὅπως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν
 θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὲν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρηται-

ὁ δὲ ἡγεμένονος ἄμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Μέγα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρ- 120
 κης ἐν τῇ ὀπίσῳ κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἀβδόρη, καὶ ξει-
 νήν τε σφι συνθέμενος καὶ θωρησάμενος αὐτοὺς ἀκι-
 νήα τε χρυσέῳ καὶ τήρῃ χρυσοπάστῳ. καὶ ὥς αὐτοὶ λέ-
 γουσιν Ἀβδόρηται, λέγοντες ἔμοιγε οὐδαμῶς πιστὰ, πρῶ-
 τον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηνέων ὀπίσῳ, ὥς
 ἐν ἀδείῃ εἶναι. τὰ δὲ Ἀβδόρη ἴδονται πρὸς τοῦ Ἑλλησ-
 πόντου μᾶλλον ἢ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἡϊόνης, ὅθεν
 δὴ μὲν φασὶ ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νέα.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ τε οὐκ οἶοί τε ἐγένοντο ἐξελεῖν 121
 τὴν Ἀνδρῶν, τραπόμενοι ἐς Κάρυστον καὶ δηϊώσαντες
 αὐτῶν τὴν χώραν ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμίνα. πρῶτα
 μὲν νυν τοῖσι θεοῖσι ἐξεῖλον ἀκροθίνια ἄλλα τε καὶ τριή-
 ρεας τρεῖς Φοινίσσας, τὴν μὲν ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἣ
 περ εἶτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν, τὴν δὲ ἐπὶ Σούνιον, τὴν δὲ τῷ
 Αἰαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμίνα. μετὰ δὲ τοῦτο διεδάσαντο
 τὴν ληΐην καὶ τὰ ἀκροθίνια ἀπέπεμψαν ἐς Δελφοὺς, ἐκ
 τῶν ἐγένετο ἀνδριάς ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτήριον νεὸς,
 εἰς μέγαθος θυώδεκα πηγέων· ἔστηκε δὲ οὗτος τῇ περ
 ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος. Πέμψαντες δὲ ἀκρο- 122
 θίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς ἐπειρώτεον τὸν θεὸν κοι-
 νῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ
 παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν, παρ' Αἰγι-
 νητέων δὲ οὐ, ἀλλὰ ἀπαίτεε αὐτοὺς τὰ ἀριστήρια τῆς ἐν
 Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυνθόμενοι ἀνέθεσαν
 ὑστέρας χρυσέους, οὓς ἐπὶ Ἰστοῦ χαλκίους ἐστάσι τρεῖς ἐπὶ
 τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσου κρητήρος. Μετὰ δὲ 123
 τὴν διαίρεσιν τῆς ληΐης ἐπλῶον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν Ἰσθμὸν
 ἀριστήρια δάσονται τῷ ἀξιοτάτῳ γενομένῳ Ἑλλήνων ἀνὰ
 τὸν πόλεμον τοῦτον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ
 διενέμοντο τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βωμῷ,

- τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντας ἐκ πάντων, ἐν
 ταῦτα πᾶς τις αὐτῶν ἐσσιγῶ ἐτίθετο τὴν ψῆφον, αὐτὸ
 ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι, δεύτερα δὲ οἱ πολλοὶ
 συνεξέπιπτον Θεμιστοκλέα κρίνοντας. οἱ μὲν δὴ ἐμου-
 νοῦντο, Θεμιστοκλῆς δὲ δευτερείοισι ὑπερεβάλλετο πολ-
 124 λόν. Οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων
 φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλωόντων ἑκάστων ἐς τὴν ἐσσιγῶν ἀκρό-
 των, ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβώσθη τε καὶ ἐδοξώσθη εἶνα
 ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλ-
 λάδα. ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι
 ναυμαχησάντων, ἀντίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαιμόνα ἀπί-
 κετο ἐθέλων τιμηθῆναι. καὶ μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶ
 μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστήϊα μὲν νυ-
 ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον, σοφίῃς δὲ καὶ δε-
 ξιότητι Θεμιστοκλῆϊ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἐδώ-
 ρησαντο δὲ μιν ὄχρῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστευόντι. αἰνέ-
 σαντες δὲ πολλὰ, προέπεμψαν ἀπιόντα τριηκόσιοι Σπαρ-
 तिητέων λογάδες, οὗτοι οἱ περ ἱππέες καλέονται, μέχρ
 οὔρου τῶν Τεγεατικῶν, μῦνον δὴ τοῦτον πάντων ἀν-
 125 θρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Σπαρτιῆται προέπεμψαν. Ὡς
 δὲ ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ἀπῆκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα
 Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστο-
 κλέος ἐὼν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόνῳ
 καταμαργέων ἐνείκεε τὸν Θεμιστοκλέα, τὴν ἐς Λακεδαί-
 μονα ἄπιξιν προφέρων, ὥς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχει τὰ γέ-
 ρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἐσσιγῶν. ὁ δὲ
 ἐπεὶ τε οὐκ ἐπᾶνέτο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε
 Οὕτω ἔχει τοι· οὐτ' ἂν ἐγὼ ἐὼν Βελβινίτης ἐτιμήθην
 οὕτω πρὸς Σπαρτιητέων, οὐτ' ἂν σὺ, ὦνθρωπε, ἐὼν
 Ἀθηναῖος.
- 126 Ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο, Ἀρτάβαξος δὲ ὁ
 Φαρνάκειος ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε ἐὼν, ἐκ

δὲ τῶν Πλαταιικῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἔξ
 κυριακάδας στρατοῦ τοῦ Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε
 βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου. ὥς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ
 δὲ ὑπὸ πορευόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγένετο, ἔτε
 Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίων τε καὶ Μα-
 κεδονίων καὶ οὐδὲν κω κατεπεύγοντος ἤκειν ἐς τὸ ἄλλο
 στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίεον ἐντυχῶν ἀπεστεῶσι Ποτι-
 δαιήτῃσι μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας. οἱ γὰρ Ποτι-
 δαιῆται, ὥς βασιλεὺς παρεξελήλακε καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι
 Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμίνας, ἐκ τοῦ φα-
 νεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὥς δὲ καὶ ἄλλοι
 οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρτάβαζος ἐπο- 127
 λιοῦσκε τὴν Ποτίδαιαν. ὑποπιεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυν-
 θίους ἀπίστασαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ ταύτην ἐπολιοῦσκε.
 εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξ-
 κναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δὲ σφεας εἶλε πολιορ-
 κέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην, τὴν δὲ πόλιν πα-
 ραδιδὼς Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν καὶ τῷ Χαλ-
 κιδικῷ γένει, καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδέες ἔσχον. Ἐξε- 128
 λῶν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως
 προσεῖχε, προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως συντίθεται προ-
 δοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός, ὅντινα
 μὲν τρόπον ἀρχὴν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν (οὐ γὰρ ὦν λέ-
 γεται), τέλος μέντοι τοιαύδε ἐγένετο· ὅπως βιβλίον γρά-
 ψειε ἢ Τιμόξεινος ἐθέλων παρὰ Ἀρτάβαζον πέμψαι ἢ
 Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος παρὰ τὰς γλυ-
 φίδας περιελίξαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βιβλίον ἐτό-
 ξενον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπ' αἵματος δὲ ἐγένετο ὁ Τι-
 μόξεινος προδιδούς τὴν Ποτίδαιαν. τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρ-
 τάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἀμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου
 βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω τὸν ὄμον, τὸν δὲ βληθέντα
 περιέδραμε ὁμιλος, οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ, οἷ

- αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες, ὥς ἔμαθον τὸ βιβλίον, ἔφε-
 ρον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· παρὴν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλ-
 ληναίων συμμαχίῃ. τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοις
 τὸ βιβλίον καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίης ἔδοξε
 μὴ καταπλῆξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ τῆς Σκιωναίων πό-
 λιος εἵνεκεν, μὴ νομιζοίετο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετ-
 ἔπειτεν χρόνον αἰεὶ προδότες. Ὁ μὲν δὴ τοιοῦτω τρόπῳ
 129 ἐπάσιτος ἐγεγόνεε, Ἀρταβάξω δὲ ἐπειδὴ πολιορκέοντι
 ἐγεγόνεσαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης
 μεγάλη καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι
 τέναγος γενόμενον παρήϊσαν ἐς τὴν Παλλήνην. ὥς δὲ τὰς
 δύο μὲν μοίρας διοδοιπορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι
 ἦσαν, τὰς διελθόντας χορὴν ἔσω εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ
 ἐπῆλθε πλημυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμῶς κα-
 ῶς οἱ ἐπιχωριοὶ λέγουσι, πολλάκις γενομένη. οἱ μὲν δὴ
 νέειν αὐτῶν οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, τοὺς δὲ ἐπι-
 σταμένους Ποτιδαιῆται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλε-
 σαν. αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαιῆται τῆς τε θηχίης καὶ τῆς
 πλημυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι
 τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προ-
 αστείῳ ἡσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων, οἱ περ καὶ διεφθά-
 ρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες ἐν
 λέγειν ἔμοιγε δοκέουσι. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπῆγε
 Ἀρτάβαξος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον.
- 130 Οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαντες βασιλέα οὕτω ἐπρηξαν,
 ὁ δὲ ναυτικός ὁ Ξέρξεω περιγενόμενος, ὥς προσέμειξε τῇ
 Ἀσίῃ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος καὶ βασιλέα τε καὶ τὴν στρα-
 τιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθμευσε ἐς Ἀβυδὸν, ἐχειμέ-
 ρισε ἐν Κύμῃ. ἕαρος δὲ ἐπιλάμψαντος πρώτος συνελέγετο
 ἐς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νεῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ· Περ-
 σέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῖνες ἐπεβάτεον, στρατηγοὶ
 δὲ σφι ἐπῆλθον Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταῦν-

της ὁ Ἀρταχάειον· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδέος
αὐτοῦ Ἀρταῦντεω προσελομένου Ἰθαμίτρης. ἄτε δὲ με-
γάλως πληγέντες, οὐ προήϊσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἐσπέ-
ρης, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδὲ εἰς, ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατή-
μενοι ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῇ, νέας ἔχοντες
σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς
Ἕλληνας ἐλεύσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι
τὴν ἐωντιῶν φυλάσσειν, σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ
ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμίως, ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλ-
λάσσοντο. κατὰ μὲν νυν τὴν θάλασσαν ἐσσωμένοι ἦσαν
τῷ θυμῷ, περὶ δὲ ἐδόκεον πολλὸν κρατήσειν τὸν Μαρ-
δόνιον. ἔοντες δὲ ἐν Σάμῳ ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο, εἴ τι
δυναίατο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιεῖν, ἅμα δὲ καὶ ὠτα-
κούσκειν, ὅκη πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. Τοὺς 131
δὲ Ἕλληνας τό τε ἕαρ γινόμενον ἤγειρε καὶ Μαρδόνιος
ἐν Θεσσαλίῃ ἑὼν. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐκῶ συνελέγετο, ὁ δὲ
ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγιναν, νέες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκα-
τόν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Με-
νάρεος τοῦ Ἡγησίλεω τοῦ Ἱπποκρατίδεω τοῦ Λευτυχί-
δεω τοῦ Ἀναξίλεω τοῦ Ἀρχιδήμου τοῦ Ἀναξανδρίδεω
τοῦ Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου τοῦ Χαρίλλου τοῦ Εὐ-
νόμου τοῦ Πολυδέκτεος τοῦ Πρυτάνιος τοῦ Εὐρυφῶντος
τοῦ Προκλέος τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστομάχου τοῦ
Κλεοδαίου τοῦ Ἰλλου τοῦ Ἡρακλέος, ἑὼν τῆς ἐτέρης οἰ-
κίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν θυῶν τῶν
μετὰ Λευτυχίδην πρῶτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι βα-
σιλεῖς ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξάν-
θιππος ὁ Ἀρίφρωνος. Ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν 132
πᾶσαι αἱ νέες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπε-
δον τῶν Ἑλλήνων, οἱ καὶ ἐς Σπάρτην ὀλίγω πρότερον
τούτων ἀπικόμενοι ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν
τὴν Ἰωνίην· τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιληίδεω ἦν. οἱ στα-

- σιῶται σφίσι γινόμενοι ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράννῳ, ἔόντες ἀρχὴν ἐπτά· ἐπιβουλεύοντες δὲ ὥς φανεροὶ ἐγένοντο ἐξενείκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἑνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ ἔξ ἔόντες ὑπὲρ ἐξέσχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἰγίαν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰονίην· οἱ προήγαγον αὐτοὺς μόγισ μέχρ' Ἀήλου. τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δεινὸν ἦν τοῖσι Ἑλλήσιν οὔτε τῶν χώρων ἔοῦσι ἐμπείροισι, στρατιῆς τε πάντας πλέα ἐδόκει εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἠπιστάτο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας στήλις ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρας ἀνωτέρω Σάμον μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι καταρρωδικότας, τοὺς δὲ Ἕλληνας χρηζόντων Χίων τὸ πρὸς τὴν ἡῶ κατωτέρω Ἀήλου. οὐ-
133 τω θεὸς τὸ μέσον ἐφύλασσε σφεων. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπλῶον ἐς τὴν Ἀήλον, Μαρδόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείραζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεύμενος ἐπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπέα γένος, τῷ οὐνομα ἦν Μῦς, ἐν-
τεϊλάμενος πανταχῇ μιν χρησόμενον ἐλθεῖν, τῶν οἷά τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι. ὃ τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθεῖν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐ γὰρ ὧν λέγεται· δοκέω δ' ἐγώ γε περὶ τῶν παρεόντων
134 πρηγμάτων καὶ οὐκ ἄλλων πέρι πέμψαι. Οὗτος ὁ Μῦς ἐς τε Αεβάρειαν φαίνεται ἀπικόμενος καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον, καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὥς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο (ἔστι δὲ, κατὰ περ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱεροὺς αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι), τοῦτο δὲ ξεινόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας κατεκόλμησε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι διὰ τόδε· ἐκέλευσέ σφεας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρηστηρίων ποιεύμενος

ὁκότερα βούλονται ἐλέσθαι τούτων, ἔωντῷ ἢ ἅτε μάντι
 χρέεσθαι ἢ ἅτε συμμάχῳ, τοῦ ἑτέρου ἀπεχομένους· οἱ δὲ
 σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θη-
 βαίων οὐδενὶ αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι. Τόδε δὲ θῶμα 135
 μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων, ἔλθειν ἄρα
 τὸν Εὐρωπαϊά Μῦν, περιστρωφόμενον πάντα τὰ χρηστή-
 ρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο δὲ
 τὸ ἱρὸν καλεῖται μὲν Πτώον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κέεται δὲ
 ὑπὲρ τῆς Κωπαίδος λίμνης πρὸς οὐρεὶ ἀρχοτάτῳ Ἀκραι-
 φῆς πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπεὶ τε παρελθεῖν τὸν κα-
 λεόμενον τοῦτον Μῦν, ἔπεσθαί οἱ τῶν ἀστῶν αἰρετοὺς
 ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὡς ἀπογραφομένους τὰ θε-
 σπιέειν ἐμελλε. καὶ πρόκατε τὸν πρόμαντιν βαρβάρῳ
 γλώσση χρᾶν καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν Θηβαίων ἐν
 θῶματι ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλ-
 λάδος, οὐδὲ ἔχειν ὅ τι χρήσονται τῷ παρεόντι πρήγματι,
 τὸν δὲ Εὐρωπαϊά Μῦν ἐξαρπάσαντα παρ' αὐτῶν τὴν ἐφέ-
 ροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν
 ἐς αὐτήν, φάναι δὲ Καρίῃ μιν γλώσση χρᾶν, συγγραφά-
 μενον δὲ οἴχεσθαι ἀπιόντα ἐς Θεσσαλίην. Μαρδόνιος δὲ 136
 ἐπιλεξάμενος ὅ τι δὴ ἦν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦ-
 τα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω
 ἄνδρα Μακεδόνα, ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι
 ἦσαν (Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυναιήν, Ἀμύντεω δὲ
 θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγε-
 γόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὖνομα τοῦ μη-
 τροπάτορος, τῷ δὴ ἐκ βασιλεὺς τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλά-
 βανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι), ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος πυ-
 θόμενος ὅτι πρόξενός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος
 ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσ-
 κητέεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκι-
 μον, τὰ τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθῆ-

ματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἠπίστατο
τούτων δὲ προσγενομένων κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θα-
λάσσης κρατήσειν, τὰ περ ἂν καὶ ἦν, περὶ τε ἐδόκεε πολ-
λὸν εἶναι κρέσσων. οὕτω τε ἐλογίζετο κατ' ὑπερθεῖ οἱ τὰ
πρήγματα ἐσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ
χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον
τὸν Ἀθηναῖον ποιέεσθαι· τοῖσι δὲ πειδόμενος ἐπεμπε

137

ΤΟΤ' ΑΕ' Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος γενέτωρ Περ-
δίκης ἐστὶ ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα
τρόπῳ τοιῷδε· ἐξ Ἀργεος ἔφυγον εἰς Ἴλλυριοὺς τῶν Τη-
μένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφοί, Γανάνης τε καὶ Ἀέρο-
πος καὶ Περδίκης, ἐκ δὲ Ἴλλυριῶν ὑπερβαλόντες εἰς τὴν
ἄνω Μακεδονίην ἀπίκοντο εἰς Αεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα
δὲ ἐδήτενον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ μὲν ἵππους
νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ δὲ νεώτατος αὐτῶν Περδίκης τὰ
λεπτὰ τῶν προβάτων. ἦσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννί-
δες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μούνον ὁ δη-
μος. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέως αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἐπεσσε-
ῖσιν· οὕτως δὲ ὁππῶτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητός, τοῦ Περ-
δίκης, διπλήσιος ἐρίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ αἱ
ταῦντ' οὕτω ἐρίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς
τὸν δὲ ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτίκα ὥς εἴη τέρας καὶ φέροι
εἰς μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θήτας προηγόρευε σφι ἀπαλ-
λάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἑωυτοῦ. οἱ δὲ τὸν μισθὸν ἔφασαν
δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες οὕτω ἐξιέναι. ἐνθαῦτα ὁ βα-
σιλεὺς τοῦ μισθοῦ περὶ ἀκούσας, ἦν γὰρ κατὰ τὴν κα-
πνοδόκην εἰς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε θεοβλαβὴς
γενόμενος· Μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀπο-
δίδωμι, δέξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὲ Γανάνης τε καὶ ὁ
Ἀέροπος οἱ πρεσβύτεροι ἔστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὥς
ἤκουσαν ταῦτα, ὁ δὲ παῖς, ἐτύγγανε γὰρ ἔχων μάχαι-
ραν, εἶπας τὰδε, Δεσόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοίς, περι-

γραφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τὸ ἔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον, περιγράψας δὲ, ἐς τὸν κόλπον τρεῖς ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτὸς τε καὶ οἱ μετ' ἐκείνου. Οἱ μὲν δὴ 138 ἀπήλυσαν, τῷ δὲ βασιλεῖ σημαίνει τις τῶν παρέδρων, οἷόν τι χρῆμα ποιήσῃε ὁ παῖς καὶ ὥς σὺν νόφ' ἐκείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὄξυνθεις πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας. ποταμὸς δέ ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀπ' Ἀργεος ἀπόγονοι σωτήρι. οὗτος, ἐπεὶ τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρρῦν ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἴους τε γενέσθαι διαβῆναι. οἱ δὲ ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης οἰκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Γορδίεω, ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἐν ἑκάστῳ ἔχον ἐξήκοντα φύλλα, ὁδμῇ τε ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἦλω, ὥς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων οὗρος κέεται, Βέρμιον οὖνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεόμενοι, ὥς ταύτην ἔσχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην. Ἀπὸ 139 τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγεγόνεε· Ἀμύντεω παῖς ἦν Ἀλέξανδρος, Ἀμύντης δὲ Ἀλκέτεω, Ἀλκέτεω δὲ πατὴρ ἦν Ἀέροπος, τοῦ δὲ Φίλιππος, Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος, τοῦ δὲ Περδίκκης ὁ κτησάμενος τὴν ἄρχην.

Ἐγεγόνεε μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, ὥς δὲ 140 ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ Μαρκονίου, 1 ἔλεγε τάδε· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρκόνιος τάδε λέγει· Ἐμοὶ ἀγγελίη ἦκει παρὰ βασιλέος λέγουσα οὕτω· Ἀθηναίοισι τὰς ἀμαρτάνδας τὰς ἐξ ἐκείνων ἐς ἐμὲ γενομένας πάσας μετήμι. νῦν τε ὧδε, Μαρκόνιε, ποίεε. τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφι ἀπόδος, τοῦτο δὲ ἄλλην πρὸς ταύτην ἐλῆσθων αὐτοὶ, ἥντινα ἂν ἐθέλωσι, εἶοντες αὐτόνομοι. ἰρὰ τε πάν-

τα σφι, ἣν δὴ βούλονται γε ἔμοι ὁμολογέειν, ἀνόρθω-
 σον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. Τούτων δὲ ἀπιγμένων ἀναγκαιῶ-
 ἔχει μοι ποιέειν ταῦτα, ἣν μὴ τὸ ὑμέτερον ἀντίον γένη-
 ται. λέγω δὲ ὑμῖν τάδε νῦν· τί μαίνεσθε πόλεμον βασι-
 λείᾳ ἀνταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλαισθε, οὔτε οἷο-
 τέ ἐστε ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἰδετε μὲν γὰρ τῇ
 Ξέρξῳ στρατηλασίῃς τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἔργα, πυνθά-
 νεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ' ἔμοι ἐοῦσαν δύναμιν, ὥστ'
 καὶ ἣν ἡμέας ὑπερβάλησθε καὶ νικήσητε, τοῦ περ ὑμῶν
 οὐδεμία ἐλπίς εἰ περ εὖ φρονέετε, ἄλλη παρέσται πολ-
 λαπλησίη. μὴ ὦν βούλεσθε παρυσεύμενοι βασιλεῖ στέ-
 ρεσθαι μὲν τῆς χώρης, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν
 ἀλλὰ καταλύσασθε. παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσα-
 σθαι βασιλείος ταύτη ὠρημένον. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν
 2 ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρ-
 δόνιος μὲν ταῦτα, τῷ Ἀθηναίῳ, ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν
 πρὸς ὑμέας. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐου-
 σης ἐξ ἑμεῦ οὐδὲν λέξω (οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμά-
 θοιτε), προσχορήξω δὲ ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνο-
 ρέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἷοισί τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον
 πολεμεῖν Ξέρξῳ. εἰ γὰρ ἐνώρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἂν
 κοτε εἰς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε· καὶ γὰρ δύνα-
 μιν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἢ βασιλέος ἐστὶ καὶ χεῖρ ὑπερμήκης
 ἣν ὦν μὴ ἀντίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ'
 οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμέων ἐν τριβό-
 λε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμαχῶν πάντων, αἰεὶ τῶν
 φθειρομένων μούνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν
 ἐκτεμνόντων. ἀλλὰ πείθεσθε· πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦ-
 τα, εἰ βασιλεὺς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰ
 ἁμαρτάδας ἀπιεὶς ἐθέλει φίλος γενέσθαι. Ἀλέξανδρον
 141 μὲν ταῦτα ἔλεξε, Λακεδαιμόνιοι δὲ, πυνθόμενοι ἤκει-
 ᾽ Ἀλέξανδρον εἰς Ἀθήνας εἰς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ

Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων ὥς σφεας χρεῶν
 ἔστι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοπον-
 νήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδεισαν
 μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε
 πέμπειν ἄγγέλους. καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφέων
 γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι
 διατρίβοντες, εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἐμελλον Λακεδαιμόνιοι
 πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ' ὁμο-
 λογίῃ, πυθόμενοι τε πέμψειν κατὰ τάχος ἄγγέλους. ἐπί-
 τηδες ὦν ἐποίουν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι
 τὴν ἑωυτῶν γνώμην. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξαν- 142
 δρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι·
 Ἡμεῖς δὲ ἐπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμέων
 μήτε νεώτερον ποιεῖν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα μήτε λό-
 γους ἐνδέχεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου. οὔτε γὰρ δίκαιον
 οὐδαμῶς, οὔτε κόσμον φέρον οὐ τί γε ἄλλοισι Ἑλλήνων
 οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἥκιστα πολλῶν
 εἵνεκεν· ἡγείρατε γὰρ τούδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς οὐδὲν
 ἡμέων βουλομένων, καὶ περὶ τῆς ὑμετέρης ἀρχῆς ὁ ἀγὼν
 ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως
 τε τούτων ἀπάντων αἰτίους γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι
 Ἑλλήσι Ἀθηναίους οὐδαμῶς ἀνασχετὸν, οἵτινες αἰεὶ καὶ
 τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων.
 πιεζομένοισι μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν
 ἰσπερήθητε διξῶν ἥδη, καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνου ἥδη
 πολλόν. ἀντὶ τούτων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ οἱ
 σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναῖκας τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον
 ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμενα πάντα ἐπιθρέψειν, ἔστ' ἂν ὁ
 πόλεμος ὅδε συνεστήκη. μηδὲ ὑμεῖς Ἀλέξανδρος ὁ Μα-
 κεδὼν ἀναγνώσῃ, λεήνας τὸν Μακεδονίου λόγον. τούτῳ
 μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστὶ, τύραννος γὰρ ἑὼν τυράννῳ
 συγκατεργάζεται, ὑμῖν δὲ γε οὐ ποιητέα, εἰ περ εὖ τυγ-

- χάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοισι ὡς βαρβάροις ἐστ
 143 οὔτε πιστὸν οὔτε ἀληθὲς οὐδέν. Ταῦτα ἐλέξαν οἱ ἄγγε
 λοι. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τὸ
 δε· Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλησίον
 ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἥπερ ἡμῖν, ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτο
 γε ὀνειδίζειν. ἀλλ' ὅμως ἐλευθερίας γλιχόμενοι ἀμυνεύ
 μεθα οὕτω, ὅπως ἂν καὶ δυνώμεθα. ὁμολογῆσαι δὲ τῷ
 βαρβάρῳ μήτε σὺν ἡμέας πειρῶ ἀναπεῖθαι οὔτε ἡμεῖς
 πεισόμεθα. νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι
 λέγουσι, ἐστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦν τῇ καὶ νῦν
 ἔρχεται, μήποτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖς
 τε συμμάχοις πίσυνοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι καὶ τοῖς
 ἥρωσι, τῶν ἐκεῖνος οὐδεμίαν ὅπιν ἔχων ἐνέπρησε τοὺς τε
 οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σὺ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων
 τοιούσδε μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι, μηδὲ δοκέων χρηστὰ
 ὑπουργεῖν ἀθέμιτα ἔρδειν παραίνεε. οὐ γάρ σε βουλό
 μεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, εἶντα πρό
 144 ξεινόν τε καὶ φίλον. Πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπε
 κρίναντο, πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους τάδε·
 Τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρ
 βάρῳ κάρτα ἀνθρωπῆϊον ἦν. ἀτὰρ αἰσχροῦς γε οἴκατε
 ἐξεπιστάμενοι τὸ Ἀθηναίων φρόνημα ἀρρωδησαι, ὅτι
 οὔτε χρυσὸς ἐστὶ γῆς οὐδ' αὐτόθι τοσοῦτος οὔτε χώρη κάλ
 λει καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι ἐθέ
 λοιμεν ἂν μηδίσαντες καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα. πολλὰ
 τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποι
 εῖν, μὴδ' ἦν ἐθέλωμεν· πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα τῶν
 θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπεπρησμένα τε καὶ
 συγκεχωσμένα, τοῖσι ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει τιμωρῆειν ἐς
 τὰ μέγιστα μᾶλλον ἥπερ ὁμολογεῖν τῷ ταῦτα ἐργασάμε
 νῳ, αὐτὶς δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαίμῳ τε καὶ ὁμόγλωσ
 σον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι ἡθεᾶ τε ὁμό

τροπα, τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθί τε οὕτω, εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι, ἔστ' ἂν καὶ εἰς περιῇ Ἀθηναίων, μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ. ὑμέων μέντοι ἀγάμεθα τὴν πρόνοιαν τὴν ἐς ἡμέας ἔχουσαν, ὅτι προείδετε ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω ὥστε ἐπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας. καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπεπλήρωται, ἡμεῖς μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω, ὅπως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. νῦν δὲ, ὡς οὕτω ἔχόντων, στρατιὴν ὥς τάχιστα ἐκπέμπετε. ὥς γὰρ ἡμεῖς εἰκάζομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν, ἀλλ' ἐπεὶ ἀν' ἀτάχιστα πύθεται τὴν ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκεῖνος ἡμέων προσεδέετο. πρὶν ὧν παρεῖναι ἐκεῖνον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας καιρός ἐστι προβωθῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην. Οἱ μὲν ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΝΝΑΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΑΛΔΙΟΠΗ.

ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ δὲ, ὥς οἱ ἀπονουστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὀρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίας ἤγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας· ὅκον δὲ ἐκάστοτε γίνοντο, τοὺτους παρελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσαλίας ἤγεο μένοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ πεπορηγμένα μετέμελε οὐδὲν, πολλῶν τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσῃ, καὶ συμπροέπεμψε

- τε Θωρήξ ὁ Αἰρισταῖος Ξέρξεα φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ
 2 φανεροῦ παρήκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐπεὶ δὲ
 πορευόμενος γίγνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι
 κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον καὶ συνεβούλευον αὐτῷ,
 λέγοντες ὡς οὐκ εἴη χῶρος ἐπιτηδεώτερος ἐνστρατοπε-
 δεύεσθαι ἐκείνου, οὐδὲ ἔων ἵεναι ἐκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτοῦ
 ἱζόμενον ποιεῖν ὅπως ἀμαχητὶ τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα κατα-
 στρέψεται. κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρο-
 νέοντας, οἱ περ καὶ πάρος ταῦτα ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶ-
 ναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασιν ἀνθρώποισι· εἰ δὲ ποιήσεις
 τὰ ἡμεῖς παραινέομεν, ἔφασαν λέγοντες, ἔξεις ἀπόνως
 ἅπαντα τὰ ἐκείνων βουλευόμενα. πέμπε χρήματα ἐς τοὺς
 δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλεσι, πέμπων δὲ τὴν
 Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθεῦτεν δὲ τοὺς μὴ τὰ σὰ φρονέον-
 3 τας ῥηιδίως μετὰ τῶν στασιωτέων καταστρέψαι. Οἱ μὲν
 ταῦτα συνεβούλευον, ὃ δὲ οὐκ ἐπείθετο, ἀλλὰ οἱ δεινός
 τις ἐνέστακτο ἱμερος τὰς Ἀθήνας δεύτερα ελεῖν, ἅμα μὲν
 ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκει
 βασιλεῖ δηλώσειν ἔοντι ἐν Σάρδισι ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὅς
 οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὗρε τοὺς Ἀθη-
 ναίους, ἀλλ' ἐν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο
 εἶναι ἐν τε τῇσι νηυσὶ, αἰρέει τε ἐρῆμον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ
 βασιλεὺς αἰρεσις ἐς τὴν ὑστέρεν τὴν Μαρδονίου ἐπιστρα-
 4 τήην δεκάμηρος ἐγένετο. Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐγένετο
 Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μουρυχίδην ἄνδρα Ἑλ-
 λησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέ-
 ξανδρος ὁ Μακεδῶν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθμευσε.
 ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέστειλλε προέχων μὲν τῶν Ἀθη-
 ναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίδας δὲ σφεας ὑπήσειν τῆς
 ἀγνωμοσύνης ὡς δοριαλώτου ἐούσης, πάσης τῆς Ἀττικῆς
 χώρας καὶ ἐούσης ἤδη ὑπ' ἐωυτῷ. τούτων μὲν εἵνεκεν
 5 ἀπέπεμψε Μουρυχίδην ἐς Σαλαμῖνα. Ὁ δὲ ἀπικόμενος

ἐπὶ τὴν βουλὴν ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου. τῶν δὲ βουλευτέων *Ανκίδης* εἶπε γνώμην, ὥς οἱ ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον, τὸν σφι *Μουρυχίδης* προφέρει, ἐξευεῖκαι ἐς τὸν δῆμον. ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνεται, εἴτε δὴ δεδερμένος χρήματα παρὰ *Μαρδονίου*, εἴτε καὶ ταῦτά οἱ ἤνδανε, Ἀθηναῖοι δὲ ἀντίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἱ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξωθεν, ὥς ἐπύθοντο, περιστάντες *Ανκίδα* κατέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον *Μουρυχίδην* ἀπέπεμψαν ἀσινέα. γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ *Σαλαμῖνι* περὶ τὸν *Ανκίδα*, πυνθάνονται τὸ γινόμενον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων, διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικὶ καὶ παραλαβοῦσα ἐπὶ τὴν *Ανκίδεω* οἰκίην ἦισαν αὐτοκελές, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κατὰ δὲ τὰ τέκνα. Ἔς 6 δὲ τὴν *Σαλαμῖνα* διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὧδε· ἕως μὲν προσεδέκοντο [τὸν] ἐκ τῆς *Πελοποννήσου* στρατὸν ἥξειν τιμωρήσουντά σφι, οἱ δὲ ἔμμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ σχολαίτερα ἐποίησαν, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ *Βοιωτίῃ* ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσαντό τε πάντα καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς *Σαλαμῖνα*, ἐς *Λακεδαιμόνα* τε ἐπεμψαν ἀγγέλους, ἅμα μὲν μεμφομένους τοῖσι *Λακεδαιμονίοισι* ὅτι περιεῖδον ἐμβαλόντα τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν ἀλλ' οὐ μετὰ σφῶν ἠντίασαν ἐς τὴν *Βοιωτίην*, ἅμα δὲ ὑπομνήσουσας ὅσα σφι ὑπέσχετο ὁ *Πέρσης* μεταβαλοῦσι δάσειν, προεῖπαί τε ὅτι εἰ μὴ ἀμνηεῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσονται. Οἱ 7 γὰρ δὴ *Λακεδαιμόνιοι* ὄρταζόν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ σφι ἦν *Υακίνθια*, περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν, ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφι, τὸ ἐν τῷ *Ἰσθμῷ* ἐτείχεον, καὶ δὴ ἐπάλξις ἐλάμβανε. ὥς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν *Λακεδαιμόνα* οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Ἀθηνῶν, ἅμα ἀρόμενοι ἐκ τε *Μεγάρων* ἀγγέλους καὶ ἐκ *Πλαταιέων*, ἔλεγον τάδε

- 1 ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους· Ἐπειψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι λέγοντες, ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μῆδων τοῦτο μὲν τὴν χώραν ἀποδίδοι, τοῦτο δὲ συμμάχους ἐθέλει ἐπ' Ἰσθμῷ τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι ἄνεν τε δόλου καὶ ἀπάτης, ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὴν αὖ αὐτοὶ ἐλώμεθα· ἡμεῖς δὲ Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιεύμενοι προδοῦναι οὐ καταινέσαμεν, ἀλλὰ ἀπειπάμεθα, καίπερ ἀδικεόμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι ἐπιστάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι. καὶ τὸ μὲν ἀπ' ἡμέων
- 2 οὕτω ἀκίβδηλον ἐὼν νέμεται ἐπὶ τοὺς Ἑλλήνας. Τρεῖς δὲ ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τείχος ὑμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον ἐν τέλει ἐστι, καὶ δὴ λόγον οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε, συνθέμενοί τε ἡμῖν τὸν Πέρσῃ ἀντιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτίην προδεδώκατε, περιείδετε τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. ἐς μὲν νῦν τὸ παρεὸν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μὴ νίονσι· οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως· νῦν δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὥς αὖ τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτίας, τῆς γε ἡμετέρας ἐπιτηδεωτάτων ἐστι
- 8 ἐμμάχεσθαι τὸ Θριάσιον πεδίον. Ὡς δὲ ἄρα ἤκουσαν οἱ ἐφοροὶ ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι, τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἐς τὴν ἐτέρην. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίησαν, ἕξ ἡμέρας ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι, καὶ σφι ἦν πρὸς τέλος. οὐδ' ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένον μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν με-

γάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ ὥρην ἐποιήσαντο οὐδεμίαν, ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἰσθμός σφι ἐτε-
 τείχιστο καὶ ἐδόκεον Ἀθηναίων εἶτι δέεσθαι οὐδέν· ὅτε
 δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπίκετο εἰς τὴν Ἀττικὴν, οὐκ ἔπει-
 τείχιστο, ἐργάζοντο δὲ μεγάλως καταρρωδηκότες τοὺς
 Πέρσας. Τέλος δὲ τῆς τε ὑποκρίσεως καὶ ἐξόδου τῶν 9
 Σπαρτιητέων ἐγένετο τρόπος τοιόσδε· τῇ προτεραίῃ τῆς
 ὑστάτης καταστάσεως μελλούσης ἐσεσθαι Χίλεις ἀνὴρ Τε-
 γεήτης, θυνάμενος ἐν Λακεδαιμόνι μέγιστα ξείνων, τῶν
 ἐφόρων ἐπύθετο πάντα λόγον, τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλε-
 γον. ἀκούσας δὲ ὁ Χίλεις ἔλεγε ἄρα σφι τάδε· Οὕτω
 ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίσων,
 τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμάχων, καίπερ τείχεος διὰ τοῦ Ἰσθ-
 μοῦ ἐληλαμένου κρατεροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀναπε-
 πτέαται εἰς τὴν Πελοπόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ' ἐσακού-
 σατε, πρὶν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δοῖται σφάλμα τῇ Ἑλλάδι
 φέρον. Ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβούλευε, οἱ δὲ φρενὶ λα- 10
 βόντες τὸν λόγον ἀντίκα, φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέ-
 λοισι τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς εἶτι ἐκ-
 πέμπουσι πεντακισχιλίους Σπαρτιητέων [καὶ ἐπὶ περὶ
 ἕκαστον τάξαντες τῶν εἰλωτῶν], Πανσανίῃ τῷ Κλεόμ-
 βρότου ἐπιτρέψαντες ἐξάγειν. ἐγένετο μὲν νυν ἡ ἡγεμο-
 νίῃ Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ' ὁ μὲν ἦν εἶτι παῖς,
 ὁ δὲ τούτου ἐπίτροπός τε καὶ ἀνεψιός. Κλεόμβροτος γὰρ
 ὁ Πανσανίεω μὲν πατὴρ, Ἀναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι
 περιῆν, ἀλλὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν
 τὸ τεῖχος δείμασαν μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινα
 βιούς ἀπέθανε. ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβροτος
 ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ ὁ
 ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ. προσαιρέεται δὲ ἐωυτῷ
 Πανσανίης Εὐρυάνακτα τὸν Δωριεύς, ἄνδρα οἰκίης ἐόντα
 τῆς αὐτῆς. Οἱ μὲν δὴ σὺν Πανσανίῃ ἐξεληλύθεσαν ἔξω

- 11 Σπάρτης, οἱ δὲ ἄγγελοι, ὥς ἡμέρη ἐγγόνεε, οὐδὲν εἰ-
 δότες περὶ τῆς ἐξόδου ἐπῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόφ-
 δῃ ἔχοντες ἀπαλλάσσεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν ἐωντοῦ ἔκα-
 στος· ἐπελθόντες δὲ ἔλεγον τάδε· Ὑμεῖς μὲν, ὦ Λακε-
 δαιμόνιοι, αὐτοῦ τῇδε μένοντες Ὑακίνθιά τε ἄγρετε καὶ
 παίζετε, καταπροδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ
 ὥς ἀδικεόμενοι ὑπὸ ὑμέων, χῆτι τε συμμάχων, καταλύ-
 σονται τῷ Πέρσῃ οὕτω, ὅπως ἂν δύνωνται. καταλυσά-
 μενοι δὲ, δῆλα γάρ [δὴ] ὅτι σύμμαχοι βασιλέος γινόμεθα,
 συστρατευσόμεθα ἐπὶ τὴν ἂν ἐκεῖνοι ἐξηγέωνται. ὑμεῖς
 δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθήσεσθε, ὅκοτον ἂν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ
 ἐκβαίῃη. Ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων οἱ ἐφοροὶ εἶπαν
 ἐπ' ὄρκου καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὁρεστέῳ στείχοντας
 ἐπὶ τοὺς ξείνους· ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους.
 οἱ δὲ ὥς οὐκ εἰδότες ἐπειρώτεον τὸ λεγόμενον, ἐπειρόμε-
 νοι δὲ ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐόν, ὥστε ἐν θώνυματι γενόμενοι
 ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην διώκοντες· σὺν δέ σφι τῶν πε-
 ριοίκων Λακεδαιμονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὀπλίται
 τῷτὸ τοῦτο ἐποίησαν.
- 12 Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἠπείγοντο, Ἀργεῖοι δὲ ἐπεί-
 τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Πανσανίῳ ἐξεληλυθότας
 ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα τῶν ἡμεροδρομῶν ἀνευ-
 ρόντες τὸν ἄριστον ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρ-
 δονίῳ ὑποδεξάμενοι σήσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι.
 ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε· Μαρδό-
 νιε, ἐπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσσοντά τοι, ὅτι ἐκ Λακεδαί-
 μονος ἐξεληλύθε ἡ νεότης, καὶ ὥς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν
 ἴσχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύγγαν-
 εῦ βουλευόμενος. Ὁ μὲν δὴ εἶπας ταῦτα ἀπαλλάσσειτο
- 13 ὀπίσω, Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν
 ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὥς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἢ πυθί-
 σθαι, ἀνεκώχευε ἐθέλων εἰδέναι τὸ παρ' Ἀθηναίων,

ὁκοῖόν τι ποιήσουσι, καὶ οὔτε ἐπήμεινε οὔτε ἐσίμετο γῆν
 τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὁμολογή-
 σειν σφέας· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα
 λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πανσανίεω ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἐμ-
 βαλεῖν ὑπεξεχώρει ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἰ κού-
 τι ὄρθον ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱρῶν,
 πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. ἐξήλανε δὲ τῶνδε εἴ-
 νεκεν, ὅτι οὔτε ἱππασίμῃ ἢ χώρῃ ἦν ἡ Ἀττικὴ· εἴ τε νι-
 κῶτο συμβαλὼν, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στεινὸν,
 ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλευέτο
 ὦν ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε
 φιλίῃ καὶ χώρῃ ἱππασίμῃ. Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώ- 14
 ρεε, ἥδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἔοντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη πρόδρο-
 μὸν ἄλλην στρατιὴν ἦκειν ἐς Μέραρα, Λακεδαιμονίων
 χιλίους. πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐβουλευέτο, ἐθέλων, εἰ κως
 τούτους πρῶτον ἔλοι. ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιὴν ἤγε
 ἐπὶ τὰ Μέραρα· ἡ δὲ ἵππος προελθοῦσα κατιππάσατο
 χώραν τὴν Μεγαρίδα. ἐς ταύτην δὴ ἐκαστάτω τῆς Εὐ-
 ρώπης τὸ πρὸς ἡλίον θύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ
 ἀπίκετο. Μετὰ δὲ ταῦτα Μαρδονίῳ ἦκε ἀγγελίη, ὡς ἀλέες 15
 εἴησαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἴσθμῳ. οὔτω δὴ ὀπίσω ἐπο-
 ρεύετο διὰ Λεκελείης. οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο
 τοὺς προσχώρους τῶν Ἀσωπίων, οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν
 ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας, ἐνθεῦτεν δὲ ἐς Τανάρρην. ἐν
 Τανάρρῃ δὲ νύκτα ἐναυλίσάμενος καὶ τραπόμενος τῇ
 ὑστεραίῃ ἐς Σκῶλον ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνθαῦτα δὲ
 τῶν Θηβαίων καίπερ μηδιζόντων ἔκειρε τοὺς χώρους,
 οὔτι κατὰ ἐχθὸς αὐτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχό-
 μενος, βουλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατοπέδῳ ποιήσασθαι,
 καὶ ἦν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαλεῖν ὁκιοῦν τι ἐθέλοι, κρη-
 σφύγγετον τοῦτο ἐποιέετο. παρήκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατό-
 πεδον ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων παρὰ Ὑσιᾶς, κατέτεινε

δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον. οὐ μέντοι τό γε τεῖχος τοσοῦτο ἐποιέετο, ἀλλ' ὥς ἐπὶ δέκα σταδίους μάλιστα κη μέτωπον ἕκαστον. ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων Ἀτταγίνος Φρύγανος ἀνὴρ Θηβαῖος παρασκευασάμενος μεγάλῳ ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντ. Περσέων τοὺς λογιμωτάτους, κληθέντες δὲ οὗτοι εἶπον
 16 το. ἦν δὲ τὸ δεῖπνόν ποιούμενον ἐν Θήβῃσι. Τάδε δ' ἤδη τὰ ἐπίλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ. ἔφη δὲ Θερσάνδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο, κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα καὶ σφεων οὐ χωρὶς ἑκατέρους κλίνειν, ἀλλὰ Πέρσῃν τε καὶ Θηβαίων ἐν κλίνῃ ἑκάστη. ὥς δὲ ἀπὸ δεῖπνου ἦσαν, διαπινόντων τὸν Πέρσῃν τὸν ὁμόκλινον Ἑλλάδ' ὀργλῶσσαν ἔντα εἶρεσθαι αὐτὸν ὁποδαπὸς ἐστί, αὐτὸς δ' ὑποκρίνασθαι ὥς εἴη Ὀρχομένιος. τὸν δὲ εἰπεῖν· Ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι ἐθέλω, ἵνα καὶ προειδὼς αὐτὸς περὶ σεωυτοῦ βουλευέσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. ὁρᾷς τούτους τοὺς δαιννυμένους Πέρσας καὶ τὸ στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; τούτων πάντων ὅψαι ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος ὀλίγους τινας τοὺς περιγενομένους. Ταῦτά τε ἅμ' ἐπὶ τὸν Πέρσῃν λέγειν καὶ μετιέναι πολλὰ τῶν θαυρῶν. αὐτὸς δὲ θαυμάσας τὸν λόγον εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· Οὐκ ὦ Μαρδονίᾳ τε ταῦτα χρεῶν ἐστί λέγειν καὶ τοῖσι μετ' ἐκείνου ἐν αἴνῃ εὐοῖσι Περσέων. Τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἰπεῖν Ξεῖνε, ὃ τι δέει γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πεῖθεσθαι οὐδεὶς, ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. ἐχθίστη δὲ ὁδὴν ἐστὶ

τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα μηδενὸς κρα-
 τέειν. Ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον,
 καὶ τὰδε πρὸς τούτοις, ὥς αὐτὸς αὐτίκα λέγει ταῦτα
 πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν
 μάχην. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτῇ στρατοπεδευομένου 17
 οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιὴν καὶ συνεσέ-
 βαλον ἐς Ἀθήνας, ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτη
 οἰκημένων, μῦνοι δὲ Φωκέες οὐ συνεσέβαλον· ἐμῆδιζον
 γὰρ δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι οὐκ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς.
 ἡμέρησι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας
 ὕστερον ἦλθον αὐτῶν ὀπλίται χίλιοι· ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἀρ-
 μοκύνθης ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ δὲ ἀπίκατο
 καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας ἐκέλευσέ
 σφας ἐπ' ἐωυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι. ὥς δὲ ἐποίησαν
 ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἅπασα, μετὰ δὲ ταῦτα διεξ-
 ἤλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ
 Μῆδων ἐόντος φήμη ὥς κατακοντιέει σφῆας, διεξῆλθε δὲ
 δι' αὐτῶν Φωκέων τῶν τούτου. ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατη-
 γὸς Ἀρμοκύνθης παραίνεε λέγων τοιαῦτα· ὦ Φωκέες, πρό-
 δηλα γὰρ, ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι προ-
 ὄπῳ θανάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν,
 ὥς ἐγὼ εἰκάζω, νῦν [ὦν] ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμῶν χρεῶν
 ἐστὶ γενέσθαι ἀγαθόν. κρέσσον γὰρ ποιεῦντάς τι καὶ
 ἀμνημονέμενους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἢ περ παρέχοντας
 διαφθαρῆναι αἰσχρίστῳ μόρῳ. ἀλλὰ μαθῆτω τις αὐτῶν ὅτι
 ἐόντες βάρβαροι ἐπ' Ἑλλήσι ἀνδράσι φόνον ἐρραψαν. Ὅ 18
 μὲν ὦν ταῦτα παραίνεε, οἱ δὲ ἱππέες ἐπεὶ τέ σφας ἐκυ-
 κλώσαντο, ἐπήλαυνον ὥς ἀπολεῦντες, καὶ δὴ διετεί-
 νοντο τὰ βέλεα ὥς ἀπήσοντες, καὶ κού τις καὶ ἀπήκε. καὶ
 οἱ ἀντίοι ἔστασαν, πάντα συστρέψαντες ἐωυτοὺς καὶ πυ-
 κνώσαντες ὥς μάλιστα. ἐνθαῦτα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεφον
 καὶ ἀπήλαυνον ὀπίσω. οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπεῖν οὔτε

- εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας δεηθέντων Θεο-
 σαλῶν, ἐπεὶ δὲ ὥρων πρὸς ἀλέξεισιν τραπομένους, δει-
 σαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται τρώματα, οὕτω δὴ ἀπήλα-
 νον ὀπίσω (ὥς γάρ σφι ἐντετέλατο Μαρδόνιος), οὐτ' ἐ-
 αὐτῶν πειρηθῆναι ἠθέλησε εἰ τι ἀλκῆς μετέχουσι. ὥς δ'
 ὀπίσω ἀπήλασαν οἱ ἱππῶται, πέμψας Μαρδόνιος κήρυκα
 ἔλεγε τάδε· Θαρσέετε, ὦ Φωκέες. ἄνδρες γὰρ ἐφάνη-
 ἐόντες ἀγαθοὶ, οὐκ ὥς ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν προ-
 θυμῶς φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον· εὐεργεσίησι γὰρ οἱ
 νικήσετε οὔτε ὧν ἐμὲ οὔτε βασιλέα. Τὰ περὶ Φωκέων μὲν
 19 ἔς τοσοῦτο ἐγένετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ὥς ἔς τὸν Ἰσθμόν
 ἦλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι δὲ
 ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω ἦνδανε
 οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίειν
 λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὴ ὧν τοῦ
 Ἰσθμοῦ καλλιρησάντων τῶν ἱρῶν ἐπορεύοντο πάντες
 καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα· ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα
 ἱερά, ὥς σφι ἐκαλλίρεε, τὸ πρόσθεν ἐπορεύοντο, Ἀθηναῖοι
 δὲ ἅμα αὐτοῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος, συμμιγέν-
 τες δὲ ἐν Ἐλευσίνῃ. ὥς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίας ἐπὶ
 Ἐρυθρᾶς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ
 στρατοπεδενομένους, φρασθέντες δὲ τοῦτο ἀντετάσσον
 20 το ἐπὶ τῆς ὑπωρέης τοῦ Κιθαιρώωνος. Μαρδόνιος δὲ, ὧν
 οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδῖον, πέμπει ἐς αὐτὸν
 πῦσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος εὐδοκιμέω
 παρὰ Πέρσῃσι, τὸν Ἕλληνας Μασίστιον καλέουσι, ἵππον
 ἔχων Νισαῖον χρυσοχάλινόν τε καὶ ἄλλως κεκοσμημένον
 καλῶς. ἐνθαῦτα ὥς προσήλασαν οἱ ἱππῶται πρὸς τοὺς
 Ἕλληνας, προσέβαλον κατὰ τέλεα· προσβαλόντες δὲ καὶ
 καὶ μεγάλα ἐργάζοντο καὶ γυναικῆς σφας ἀπεκάλεον
 21 Κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρίεις ἐτυχον ταχθέντες τῇ τε
 ἐπιμαχάτατον ἦν τοῦ χωρίου παντὸς, καὶ ἡ πρόσοδο

μάλιστα ταύτῃ ἐγίνετο τῇ ἵπῳ. προσβαλούσης ὦν τῆς
 ἵππου οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἐπεμπον ἐπὶ τοὺς στρα-
 τηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα, ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ
 πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· Μεγαρέες λέγουσι· Ἡμεῖς, ἄν-
 δρες σύμμαχοι, οὐ δύνατοί εἰμεν τὴν Περσέων ἵππον δέ-
 κεσθαι μῶνοι, ἔχοντες στάσιν ταύτην, ἐς τὴν ἔστημεν
 ἀρχήν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρήν τε καὶ ἀρετὴν ἀντέχομεν
 καίπερ πιεζόμενοι. νῦν τε εἰ μὴ τινας ἄλλους πέμψετε
 διαδόχους τῆς τάξης, ἵστε ἡμέας ἐκλείποντας τὴν τάξιν.
 Ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀπήγγειλε, Πανσανύης δὲ ἀπεπει-
 ράτο τῶν Ἑλλήνων, εἰ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ
 ἵναι τε ἐς τὸν χῶρον τοῦτον καὶ τάσσεσθαι διάδοχοι Με-
 γαρεῦσι. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων Ἀθηναῖοι ὑπε-
 δέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λογάδες, τῶν ἐλο-
 χήγες Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. Οὗτοι ἦσαν οἱ τε 22
 ὑποδεξάμενοι καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεόντων Ἑλ-
 λήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσελόμε-
 νοι· μαχομένων δὲ σφειων ἐπὶ χρόνον τέλος τοιόνδε ἐγέ-
 νετο τῆς μάχης· προσβαλούσης τῆς ἵππου κατὰ τέλεα ὁ
 Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βάλλεται τοξεύ-
 ματι τὰ πλευρὰ, ἀλγήσας δὲ ἵσταται τε ὀρθὸς καὶ ἀπο-
 σείεται τὸν Μασίστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι
 αὐτίκα ἐπεκέατο. τὸν τε δὴ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι καὶ
 αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι.
 ἐνεσκεύαστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσειον λε-
 πιδωτὸν, κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος κιθῶνα φοινίκεον
 ἐνδεδύκεε. τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα ἐποίηεν οὐδὲν,
 πρὶν γε δὴ μαθῶν τις τὸ ποιούμενον παῖει μιν ἐς τὸν
 ὀφθαλμόν. οὕτω δὴ ἐπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. Ταῦτα δὲ κως
 γινόμενα ἐλελήθει τοὺς ἄλλους ἱππείας· οὔτε γὰρ πεσόν-
 τα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου οὔτε ἀποθνήσκοντα, ἀνα-
 λωρήσιός τε γινομένης καὶ ὑποστροφῆς οὐκ ἔμαθον τὸ

- γινόμενον. ἐπεὶ τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθησαν, ὥς σφεας οὐδείς ἦν ὁ τάσσων. μαθόντες δὲ τὸ γερονὸς, δια-
 κελευσάμενοι ἡλαυνον τοὺς ἵππους πάντες, ὡς ἂν τὸν γε
 23 νεκρὸν ἀνελοιατο. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ
 τέλεα προσελαύνοντας τοὺς ἱππέας ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν
 ἄλλην στρατιὴν ἐπεβώσαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἄπας ἐβοή-
 θεε, ἐν τούτῳ μάχῃ ὀξέα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως
 μὲν νυν μῦνοι ἦσαν οἱ τριηκόσιοι, ἐσσοῦντό τε πολλὸν
 καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλιπον· ὡς δὲ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοή-
 θησε, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππῶται ὑπέμενον, οὐδὲ σφι ἐξε-
 γένετο τὸν νεκρὸν ἀνελεῖσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄλλους
 προσαπώλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὧν ὅσον τε
 δύο στάδια ἐβουλευόντο ὅ τι χρῶν εἴη ποιέειν· ἐδόκει
 δὲ σφι ἀναρχίης εἰούσης ἀπελαύνειν παρὰ Μαρδόνιον.
 24 Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατόπεδον πένθος
 ἐποίησαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος
 μέγιστον, σφέας τε αὐτοὺς κείροντες καὶ τοὺς ἵππους
 καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεόμενοι ἀπλέτῳ. ἅπασαν
 γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἡχώ ὥς ἀνδρὸς ἀπολομένου
 μετὰ γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ
 βασιλεί.

- Οἱ μὲν νυν βάρβαροι τρόπῳ τῷ σφετέρῳ ἀποθα-
 25 νόντα ἐτίμων Μασίστιον, οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς τὴν ἵππον
 ἐδέξαντο προσβαλοῦσαν καὶ δεξάμενοι ᾤσαντο, ἐθάρση-
 σαν πολλῷ μᾶλλον. καὶ πρῶτα μὲν ἐς ἅμαξαν ἐσθέντες
 τὸν νεκρὸν παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν θένης
 ἄξιος μεγάρθεος εἵνεκεν καὶ κάλλεος. τῶν δὲ εἵνεκεν καὶ
 ταῦτα ἐποίουν· ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτεον θηησό-
 μενοι Μασίστιον. μετὰ δὲ ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς
 Πλαταιάς· ὁ γὰρ χώρος ἐφαίνετο πολλῷ ἔων ἐπιτηδεώ-
 τερός σφι ἐνστρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαταικὸς τοῦ Ἑρ-
 θραίου τά τε ἄλλα καὶ εὐνδρότερος. ἐς τοῦτον δὴ τὸν

χώρον καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην τὴν ἐν τῷ χώ-
 ρῳ τούτῳ ἐοῦσαν ἐδοξέ σφι χρεῶν εἶναι ἀπικέσθαι καὶ
 διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι. ἀναλαμβάνοντες δὲ τὰ ὄπλα
 ἦσαν διὰ τῆς ὑπωρέης τοῦ Κιθαιρώνος παρὰ Τροιάς ἐς
 τὴν Πλαταιίδα γῆν, ἀπικόμενοι δὲ ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνεα
 πλησίον τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ τεμένεος
 τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος διὰ ὄχθων τε οὐκ ὑψηλῶν
 καὶ ἀπέδου χωρίου. Ἐνθαῦτα ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο λό- 26
 γων πολλὸς ὠθισμὸς Τεγεγτέων τε καὶ Ἀθηναίων. ἐδι-
 καίευν γὰρ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, καὶ και-
 νὰ καὶ παλαιὰ παραφέρουντες ἔργα. τοῦτο μὲν οἱ Τεγεῆ-
 ται ἔλεγον τάδε· Ἡμεῖς αἰεὶ κοτε ἀξιεύμεθα ταύτης τῆς
 τάξιος ἐκ τῶν συμμάχων ἀπάντων, ὅσαι ἤδη ἔξοδοι κοι-
 ναὶ ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον,
 ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε Ἡρακλεῖδαι ἐπειρῶντο με-
 τὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον.
 τότε εὐρόμεθα τοῦτο διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἐπεὶ μετὰ
 Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἑόντων ἐν Πελοποννήσῳ ἐκ-
 βοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἰζόμεθα ἀντίοι τοῖσι κατιού-
 σι, τότε ὦν λόγος Ὕλλον ἀγορεύσασθαι ὥς χρεῶν εἴη τὸν
 μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλον-
 τα, ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου τὸν ἂν σφέων
 αὐτῶν κρίνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτόν οἱ μουννομαχῆσαι
 ἐπὶ διακειμένοισι. ἐδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα
 εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὄρκια ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε, ἣν μὲν
 Ὕλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίῳν ἡγεμόνα, κατιέναι
 Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρώα, ἣν δὲ νικηθῇ, τὰ ἔμπαλιν
 Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιὴν
 ἑκατὸν τε ἑτέων μὴ ζητῆσαι κάτοδον ἐς Πελοπόννησον.
 προεκρίθη τε δὴ ἐκ πάντων συμμάχων ἐθελοντῆς Ἐχε-
 μος ὁ Ἡερόπου τοῦ Φηγέος στρατηγός τε ἑὼν καὶ βασι-
 λεὺς ἡμέτερος, καὶ ἐμουννομάχησέ τε καὶ ἀπέκτεινε Ὕλ-

λου. ἐκ τούτου τοῦ ἔργου εὐρόμεθα ἐν Πελοποννησίοις
 τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ διατελέομεν ἔχον-
 τες, καὶ τοῦ κέρους τοῦ ἑτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν κοινῆς
 ἐξόδου γινομένης. ὑμῖν μὲν νυν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ
 ἀντιεύμεθα, ἀλλὰ διδόντες αἴρεσιν ὀκοτέρου βούλεσθαι
 κέρους ἄρχειν παρίεμεν, τοῦ δὲ ἑτέρου φαρμέν ἡμέας ἰκνέ-
 εσθαι ἡγεμονεύειν, κατὰ περ ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ. χω-
 ρίς τε τούτου τοῦ ἀπηγημένου ἔργου ἀξιονικότεροί εἰμεν
 Ἀθηναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχειν. πολλοὶ μὲν γάρ καὶ
 εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν, ἄνδρες Σπαρτιῆται, ἀγῶνες
 ἀγωνίζονται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὦν ἡμέας
 δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας ἥπερ Ἀθηναίους. οὐ γάρ
 σφί ἐστι ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα, οὐτ' ὦν καινὰ
 27 οὔτε παλαιά. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον, Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς
 ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· Ἐπιστάμεθα μὲν σύνοδον τήν-
 δε μάχης εἵνεκεν συλλαγῆναι πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀλλ'
 οὐ λόγων· ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεήτης προέβηκε παλαιὰ καὶ και-
 νὰ λέγειν, τὰ ἐκατέροισι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατέργασται
 χρηστὰ, ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει δηλωῆσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν
 ἡμῖν πατριώδῳ ἐστὶ ἐοῦσι χρηστοῖσι αἰεὶ πρῶτοι εἶναι
 μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλείδας, τῶν οὐτοί φασι ἀποκτεῖ-
 ναι τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τούτους πρότερον, ἐξελα-
 νομένους ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐς τοὺς ἀπικολάτο
 φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μῦνοι ὑπο-
 δεξάμενοι τὴν Εὐρυσθέως ὕβριν κατείλομεν, σὺν ἐκέ-
 νοισι μάχῃ νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον.
 τοῦτο δὲ Ἀργεῖους τοὺς μετὰ Πολυνεΐκεος ἐπὶ Θήβας ἐλά-
 σαντας, τελευτήσαντας τὸν αἰῶνα καὶ ἀτάφους κειμέ-
 νους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους ἀνελέσθαι τε
 τοὺς νεκροὺς φαρμεν καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρης ἐν Ἐλεν-
 σῖνι. ἐστὶ δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμαξονίδας τὰς
 ὑπὸ Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τήν

Ἀττικὴν. καὶ ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοισι οὐδαμῶν ἐλεί-
 πομένθα. ἀλλ' οὐ γάρ τι προέχει τούτων ἐπιμενησθαι·
 καὶ γὰρ ἂν χρηστοὶ τότε ἔοντες ὧντοὶ νῦν ἂν εἴεν φλαυ-
 ρότεροι, καὶ τότε ἔοντες φλαῦροι νῦν ἂν εἴεν ἀμείνονες.
 παλαιῶν μὲν νυν ἔργων ἅλις ἔστω. ἡμῖν δὲ εἰ μηδὲν ἄλλο
 ἐστὶ ἀποδεδεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχοντα
 εἰ τέοισι καὶ ἄλλοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μα-
 ραθῶνι ἔργου ἄξιοί εἰμεν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν καὶ ἄλλα
 πρὸς τούτῳ, οἵτινες μούνοι Ἑλλήνων δὴ μουννομαχήσαν-
 τες τῷ Πέρσῃ καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες περι-
 εγενόμεθα καὶ ἐνικήσαμεν ἔθνεα ἕξ τε καὶ τεσσαεράκοντα.
 ἄρ' οὐ δίκαιοί εἰμεν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν ἀπὸ τούτου
 μούνου τοῦ ἔργου; ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάξις εἴ-
 νεκεν στασιάζειν πρέπει, ἄρτιοί εἰμεν πεῖθεσθαι ὑμῖν,
 ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκῇ ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι
 ἑστάναι καὶ κατ' οὔστινας· πάντῃ γὰρ τεταγμένοι πει-
 ρησόμεθα εἶναι χρηστοί. ἐξηγέσθε δὲ ὥς πεισομένων. Οἱ 28
 μὲν ταῦτα ἀμείβοντο, Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβρωσε ἅπαν
 τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικότερους εἶναι ἔχειν τὸ
 γέρας ἢ περ Ἀρκάδας. οὕτω δὲ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ
 ὑπερεβάλλοντο τοὺς Τεγεάτας.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐτάσσοντο ὥδε οἱ ἐπιφοιτῶντές τε
 καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων· τὸ μὲν δεξιὸν γέρας εἶ-
 χον Λακεδαιμονίων μύριοι· τούτων δὲ τοὺς πεντακισχι-
 λίους ἔοντας Σπαρτιήτας ἐφύλασσον ψιλοὶ τῶν εἰλωτέων
 πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκαστον ἐπὶ
 τεταγμένοι. προσεχέας δὲ σφι ἔλλοντο ἑστάναι οἱ Σπαρ-
 τιῆται τοὺς Τεγεάτας καὶ τιμῆς εἵνεκεν καὶ ἀρετῆς. τού-
 των δ' ἦσαν ὀπλίται χίλιοι καὶ πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τού-
 τους ἴσταντο Κορινθίων πεντακισχίλιοι, παρὰ δὲ σφι εὐ-
 ροντο παρὰ Πανσανίῳ ἑστάναι Ποτιδαϊητέων τῶν ἐκ
 Παλλήνης τοὺς παριόντας τριηκοσίους. τούτων δὲ ἐχό-

μενοι ἴσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι, τούτων δὲ
 Σικυνῶνιοι τρισχίλιοι. τούτων δὲ εἶχοντο Ἐπιδαυρείων
 ὀκτακόσιοι. παρὰ δὲ τούτους Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χί-
 λιοι, Τροιζηνίων δὲ ἐχόμενοι Λεπρεητέων διηκόσιοι, τού-
 των δὲ Μυκηναίων καὶ Τιρυνθίων τετρακόσιοι, τούτων
 δὲ ἐχόμενοι Φλιάσιοι χίλιοι· παρὰ δὲ τούτους ἔστασαν
 Ἑρμιονέες τριηκόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο
 Ἑρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι, τούτων δὲ Χαλκι-
 δέες τετρακόσιοι, τούτων δὲ Ἀμπρακιητέων πεντακό-
 σιοι. μετὰ δὲ τούτους Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτα-
 κόσιοι ἔστασαν, τούτων δὲ ἐχόμενοι Παλῆες οἱ ἐκ Κε-
 φαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Ἀλγινητέων πεν-
 τακόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους ἐτάσσοντο Μεγα-
 ρέων τρισχίλιοι. εἶχοντο δὲ τούτων Πλαταιέες ἑξακόσιοι.
 τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο κέρας ἔχον-
 τες τὸ εὐώνυμον ὀκτακισχίλιοι, ἐστρατήγεε δ' αὐτῶν
 29 Ἀριστείδης ὁ Ἀνσιμάχων. Οὗτοι, πλὴν τῶν ἑπτὰ περὶ
 ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτησι, ἦσαν ὀπλίται, συν-
 ἅπαντες ἔοντες ἀριθμὸν τρεῖς τε μυριάδες καὶ ὀκτὼ χι-
 λιάδες καὶ ἑκατοντάδες ἑπτὰ. ὀπλίται μὲν οἱ πάντες συλ-
 λεγέντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον ἦσαν τοσοῦτοι, ψιλῶν δὲ
 πλῆθος ἦν τόδε· τῆς μὲν Σπαρτιητικῆς τάξις πεντα-
 κισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες ὥς ἔόντων ἑπτὰ περὶ
 ἕκαστον ἄνδρα, καὶ τούτων πᾶς τις παρήρτητο ὥς ἐς πό-
 λεμον, οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων
 ψилоὶ, ὥς εἰς περὶ ἕκαστον ἕων ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ
 τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἦσαν. ψιλῶν μὲν δὴ τῶν
 ἁπάντων μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ τε μυριάδες καὶ ἐν-
 30 νέα χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες πέντε, τοῦ δὲ σύμπαντος
 Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος ἐς Πλαταιὰς σὺν τε ὀπλί-
 τησι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι ἑνδεκα μυριάδες ἦσαν,
 μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέουσαι.

σύν δὲ Θεσπιέων τοῖσι παρευῶσι ἐξεπληροῦντο αἱ ἑνδεκα
 μυριάδες. παρῆσαν γάρ καὶ Θεσπιέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 οἱ περιεόντες, ἀριθμὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους· ὅπλα
 δὲ οὐδ' οὗτοι εἶχον.

Οὗτοι μὲν νυν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἔστρατο- 31
 πεδεύοντο, οἱ δ' ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι ὥς ἀπεκῆ-
 θενυσαν Μασίστιον, παρῆσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας
 εἶναι ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν ταύτη
 ὄροντα. ἀπικόμενοι δὲ ἀντιτάσσοντο ὧδε ὑπὸ Μαρδο-
 νίου· κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσας. καὶ δὴ
 πολλὸν γὰρ περιῆσαν πλήθει οἱ Πέρσαι, ἐπὶ τε τάξις
 πλεῦνας ἐκεκοσμέατο καὶ ἐπεῖχον τοὺς Τεγεῆτας. ἔταξε
 δὲ οὕτω· ὅ τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον πᾶν ἀπολέξας
 ἔστησε ἀντίον Λακεδαιμονίων, τὸ δὲ ἀσθενέστερον παρ-
 ἔταξε κατὰ τοὺς Τεγεῆτας. ταῦτα δ' ἐποίεε φραζόντων
 τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περσέων δὲ ἐχομένους
 ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Κορινθίους τε καὶ Πο-
 τιδαιήτας καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ Σικωνίους. Μήδων
 δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἐπιδαν-
 ρίους τε καὶ Τροιζηνίους καὶ Λεπρεῆτας τε καὶ Τιρυν-
 θίους καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βα-
 κτρίους ἔστησε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἑρμιονέας τε
 καὶ Ἑρετριέας καὶ Στυρέας τε καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ
 ἐχομένους Σάκας ἔταξε, οἱ ἐπέσχον Ἀμπρακινήτας τε καὶ
 Ἀνακτορίους καὶ Λευκαδίους καὶ Παλέας καὶ Αἰγινήτας.
 Σακέων δὲ ἐχομένους ἔταξε ἀντία Ἀθηναίων τε καὶ Πλα-
 ταιέων καὶ Μεγαρέων Βοιωτούς τε καὶ Λοκροὺς καὶ Μη-
 λίας καὶ Θεσσαλοὺς καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους. οὐ γὰρ
 ἂν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμήδισαν, ἀλλὰ τινες αὐτῶν καὶ
 τὰ Ἑλλήνων αὖξον περὶ τὸν Παρνησὸν κατειλημένοι, καὶ
 ἐνθεῦτεν ὁρμεόμενοι ἔφερόν τε καὶ ἤγον τήν τε Μαρδο-
 νίου στρατιήν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἑόντας Ἕλλήνων. ἔταξε

δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ Θέσσαλιν οἰκημέ-
 32 νους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ
 μέγιστα οὐνόμασται τῶν ὑπὸ Μαρδονίου ταχθέντων, τὰ
 περ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ λόγου πλείστον, ἐνῆσαν δὲ
 καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμειγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ
 Θρηῆκων καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων καὶ τῶν ἄλλων, ἐν
 δὲ καὶ Αἰθιοπῶν τε καὶ Αἰγυπτίων οἱ τε Ἑρμοτύβιες καὶ
 οἱ Καλασίριες καλεόμενοι μαχαιοφόροι, οἱ πέρ εἰσι Αἰ-
 γυπτίων μῦθοι μάχιμοι. τούτους δὲ ἐτι ἐὼν ἐν Φαλήρῳ
 ἀπὸ τῶν νεῶν ἀπεβιβάσατο ἔοντας ἐπιβάτας· οὐ γὰρ
 ἐτάχθησαν ἐς τὸν πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξη ἀπικόμενον ἐς
 τὰς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν δὴ βαρβάρων ἦσαν τριή-
 κοντα μυριάδες, ὥς καὶ πρότερον δεδήλωται, τῶν δὲ Ἑλ-
 λήνων τῶν Μαρδονίου συμμάχων οἶδε μὲν οὐδεὶς ἀρι-
 θμόν (οὐ γὰρ ὧν ἡριθμήθησαν), ὥς δὲ ἐπεικάσαι, ἐς
 πέντε μυριάδας συλλεγῆναι εἰκάσω. οὗτοι οἱ παρατα-
 χθέντες πεζοὶ ἦσαν, ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο.

33 Ὡς δὲ ἅρα πάντες οἱ ἐτετάχατο κατὰ τε ἔθνεα καὶ
 κατὰ τέλεα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύνοντο καὶ ἀμ-
 φότεροι. Ἑλλήσι μὲν Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμε-
 νος. οὗτος γὰρ δὴ εἶπετο τῷ στρατεύματι τούτῳ μάντις·
 τὸν ἔοντα Ἥλειον καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδην
 Λακεδαιμόνιοι ἐποίησαντο λεωσφέτερον. Τισαμενῷ γὰρ
 μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνου ἀνείλε ἡ Πυθίη
 ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε. ὁ μὲν δὴ
 ἀμαρτῶν τοῦ χρηστηρίου προσεῖχε τοῖσι γυμνασίοισι ὥς
 ἀναιρησόμενος γυμνικούς ἀγῶνας, ἀσκέων δὲ πεντάε-
 θλον παρὰ ἔν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν Ὀλυμπιάδα, Ἰερω-
 νύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἑλθὼν ἐς ἔριν. Λακεδαιμόνιοι δὲ μα-
 θόντες οὐκ ἐς γυμνικούς ἀλλ' ἐς ἀρῆλους ἀγῶνας φέρον
 τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τι-
 σαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα Ἡρακλειδέων τοῖσι βασιλεῦσι

ἡγεμόνα τῶν πολέμων. ὁ δὲ ὀρέων περὶ πολλοῦ ποιου-
 μένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν προσθέσθαι, μαθὼν
 τοῦτο ἀντίμα, σημαίνων σφι, ὥς ἦν μιν πολιήτην σφέ-
 τερον ποιήσονται τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσει
 ταῦτα, ἐπ' ἄλλῳ μισθῷ δ' οὔ. Σπαρτιῆται δὲ πρῶτα μὲν
 ἀκούσαντες δεινὰ ἐποιεῦντο καὶ μετίεσαν τῆς χρημοσύ-
 νης τὸ παράπαν, τέλος δὲ δείματος μεγάλου ἐπικρεμα-
 μένου τοῦ Περσικοῦ τούτου στρατεύματος καταίνεον με-
 λιώντες. ὁ δὲ γνούς τετραμμένους σφέας οὐδ' οὕτω ἔτι
 ἔφη ἀρκέσθαι τούτοις μύνοις, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν
 ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ Ἥγιον γίνεσθαι Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι
 αὐτοῖσι λόγοις τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Ταῦτα δὲ λέγων 34
 οὗτος ἐμιμέετο Μελάμποδα, ὥς εἰκάσαι, βασιλῆτην τε καὶ
 πολιτήτην αἰτεόμενον. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους τῶν
 ἐν Ἀργεὶ γυναικῶν μανεισέων, ὥς μιν οἱ Ἀργεῖοι ἐμι-
 σθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς
 νούσου, μισθὸν προτείνειτο τῆς βασιλῆτης τὸ ἥμισυ. οὐκ
 ἀνασχομένων δὲ τῶν Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὥς ἐμαί-
 νοντο [πολλῷ] πλεῦνες τῶν γυναικῶν, οὕτω δὴ ὑποστάν-
 τες τὰ ὁ Μελάμπους προτείνειτο ἦσαν δώσοντές οἱ ταῦ-
 τα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορέγεται ὀρέων αὐτοὺς τετραμμέ-
 νους, φᾶς, ἦν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι τὸ
 τριτημόριον τῆς βασιλῆτης, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται. οἱ
 δὲ Ἀργεῖοι ἀπειληθέντες ἐς στεινὸν καταινέουσι καὶ ταῦ-
 τα. Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τοῦ Τι- 35
 σαμενοῦ, πάντα συνεχώρεόν οἱ. συγχωρησάντων δὲ καὶ
 ταῦτα τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πέντε σφι μαντενό-
 μενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τιθαμενὸς ὁ Ἥλεος γενό-
 μενος Σπαρτιήτης συγκαταίρει. μῦνοι δὲ δὴ πάντων
 ἀνθρώπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτησι πολιῆται. οἱ δὲ
 πέντε ἀγῶνες οἵδε ἐγένοντο· εἰς μὲν καὶ πρῶτος οὗτος
 ὁ ἐν Πλαταιῇσι, ἐπὶ δὲ ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας τε καὶ

Ἀργείους γενόμενος, μετὰ δὲ ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας πλὴν Μαντινέων, ἐπὶ δὲ ὁ Μεσσηνίων ὁ πρὸς Ἰθώμῃ, ὕστατος δὲ ὁ ἐν Ταναόρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος. οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγῶνων.

- 36 Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι ὁ Τισαμενὸς ἀγόντων τῶν Σπαρτιητέων ἐμαντεύετο ἐν τῇ Πλαταιίδι. Τοῖσι μὲν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρὰ ἀμυνομένοισι, διαβᾶσι
 37 δὲ τὸν Ἀσωπὸν καὶ μάχης ἄρχουσι οὐ, Μαρδονίῳ δὲ προθυμεομένῳ μάχης ἄρχειν οὐκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρὰ, ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ καλὰ. καὶ γὰρ οὗτος Ἕλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρᾶτο, μάντιν ἔχων Ἡγησίστρατον ἄνδρα Ἡλείῳν τε καὶ τῶν Τελλιαδέων ἐόντα λογιμώτατον, τὸν δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ ὥς πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς πρό τε τοῦ θανάτου πεισόμενος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου. ὥς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, ἐσενειχθέντος κως σιδηρίου ἐκράτησε, αὐτίκα δὲ ἐμυχανᾶτο ἀνδρηϊώτατον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σταθμησάμενος γὰρ ὅκως ἐξελεύσεται οἱ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδὸς, ἀπέταμε τὸν ταρσὸν ἐωυτοῦ. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε φυλασσόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον ἀπέδρη ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην καὶ ἀνελιζόμενος, οὕτω ὥστε Λακεδαιμονίων πανδημεὶ διζημέων τρίτῃ εὐφρόνῃ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ, τοὺς δὲ ἐν θῶνματι μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὀρέοντας τὸ ἡμίτομον τοῦ ποδὸς κείμενοι, κἀκείνων οὐ δυναμένους εὐρεῖν. τότε μὲν οὕτω διαφυγὼν Λακεδαιμονίους καταφύγει ἐς Τεγέην ἐοῦσαν οὐκ ἀρθμίην Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον. ὑγιῆς δὲ γενόμενος καὶ προσποιησάμενος

ξύλινον πύδα κατεστήκεε ἐκ τῆς ἰθῆης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μέντοι ἐς γε τέλος οἱ συνήνεικε τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκριμένον· ἤλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπέθανε. Ὁ μὲν νυν 38 θάνατος ὁ Ἥγησιστράτου ὕστερον ἐγένετο τῶν Πλαταιῶν, τότε δ' ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγου ἐθύετό τε καὶ προεθυμέετο κατὰ τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων καὶ κατὰ τὸ κέρδος. ὥς δὲ οὐκ ἐκαλλίρεε ὥστε μάχεσθαι οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἐωυτῶν μάντιν Ἰππόμαχον Λευκάδιον ἄνδρα), ἐπιρροόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ γινομένων πλεύνων Τιμηγευίδης ὁ Ἐρπυος ἀνὴρ Θηβαῖος συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κιθαιρῶνος φυλάξαι, λέγων ὥς ἐπιρροέουσι οἱ Ἕλληνες μίει ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην καὶ ὥς ἀπολάμψοιτο 39 συκροῦς. Ἡμέραι δὲ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγγέγονεσαν ὅκτω, ὅτε ταῦτα ἐκεῖνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ μαθὼν τὴν παραίνεσιν εὖ ἔχουσαν, ὥς εὐφρόνῃ ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τὰς ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαταιῶν φέρουσι, τὰς Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ Ἀρὺς κεφαλὰς. πεμφθέντες δὲ οἱ ἱππῶται οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίου λαμβάνουσι ὑποξυγία τε πεντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους, οἳ εἶποντο τοῖσι ξεύγεσι. ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι ἀφειδέως ἐφόνεον, οὐ φειδόμενοι οὔτε ὑποξυγίου οὐδενὸς οὔτε ἀνθρώπου. ὥς δὲ ἄδην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτῶν ἤλαντον περιβαλλόμενοι παρὰ 40 τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἑτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι. μέχρ' ὃ μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐπήλσαν οἱ βάρβαροι, πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐ-

δέτεροι. ἡ μὲντοι ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκείτο τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας· οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι μάλα ἔσκον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς.

- 41 Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερέων οὐδὲν ἐπὶ πλεῦν ἐγίνετο τούτων, ὥς δὲ ἐνδεκάτῃ ἐγεγόνεε ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἐν Πλαταιῇσι, οἱ τε δὴ Ἕλληνες πολλῶ πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ ἔδρῃ. ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδόνιος τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαξος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγοισι Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρξῃ. βουλευομένων δὲ αἷδε ἦσαν αἱ γνώμαι, ἡ μὲν Ἀρταβάξου, ὥς χρεὼν εἴη ἀναξεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἐνθα σιτόν τε σπι ἐσενηνεῖσθαι πολλὸν καὶ χόρον τοῖσι ὑποξυρίοισι, κατ' ἡσυχίῃν τε ἰζομένους διαπρήσσεσθαι ποιεῦντας τάδε. ἔχειν γὰρ χροσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τούτων φειδομένους μηδενὸς διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστέωτας ἐν τῇσι πόλεσι, καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην, μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας. τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγίνετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὥς προειδότες πλεῦν τι καὶ τούτου, Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρῃ τε καὶ ἀγνωμονεστέρῃ καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη. δοκέειν τε γὰρ πολλῶ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους ἐτι πλεῦνας τῶν συλλελεγμένων, τὰ τε σφάγια τὰ Ἠγησιστράτου εἶαν χαίρειν μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεομέ-
- 42 νους συμβάλλειν. Τούτου δὲ οὕτω δικαιοῦντος ἀντέλεγε

οὐδείς, ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρατιῆς οὗτος ἐκ βασιλέως, ἀλλ' οὐκ Ἀρτιάβαζος. μεταπεμψάμενος ὦν τοὺς ταξίαρχους τῶν τελέων καὶ τῶν μετ' ἐωυτοῦ ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς εἰρώτα, εἰ τι εἶδεεν λόγιον περὶ Περσέων ὥς διεφθαρέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγῶντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδότην τοὺς χρησμούς, τῶν δὲ εἰδότην μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε· Ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν ἢ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὥς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὥς χρεῶν ἔστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα διαρπάσαι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν ἀπολεῖσθαι πάντα. ἡμεῖς τοίνυν αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι οὔτε ἴμεν ἐπὶ τὸ ἱρὸν τοῦτο οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν, ταύτης τε εἵνεκεν τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε ὑμῶν ὅσοι τυγχάνουσιν εὖνοοι ἐόντες Πέρσῃσι, ἦδεσθε τοῦδε εἵνεκεν, ὥς περιεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων. Ταῦτά σφι εἶπας δεύτερον ἐσήμηνε παραρτέεσθαι τε πάντα καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι ὥς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης. Τοῦτον δ' ἔγωγε τὸν χρησμὸν, τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριοὺς τε καὶ τὸν Ἑγγέλεων στρατὸν οἶδα πεποιημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδί ἐστι ἐς ταύτην τὴν μάχην πεποιημένα,

Τὴν δ' ἐπὶ Θερμῶδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
Ἑλλήνων σύνοδον καὶ βαρβαρόφωνον ἰνγὴν,
Τῇ πολλοὶ πεσέονται ὑπὲρ Ἀάχεσίν τε μόρον τε
Τοξοφόρων Μήδων, ὅταν αἰσιμον ἡμαρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν καὶ παραπλήσια τούτοισι ἄλλα Μουσαῖα ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμῶδων ποταμὸς ῥέει μεταξὺ Τανάγρας τε καὶ Γλίσαντος. Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραίνεσιν τὴν ἐκ Μαρδονίου νύξ τε γίνετο καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. ὥς δὲ πρὸς τῆς νυ-

κτὸς προσελήλατο, καὶ ἡσυχίῃ ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρα-
 τόπεδα καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τηρι-
 καῦτα προσελάσας ἵππῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθη-
 ναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγὸς τε ἑὸν καὶ
 βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίξητο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λό-
 γους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῖνες παρέμε-
 νον, οἱ δ' ἔθρονον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς, ἐλθόντες δὲ ἔλε-
 γον, ὥς ἄνθρωπος ἦκοι ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου
 τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγνυνοῖ ἔπος, στρα-
 45 τηγούς δὲ οὐνομάζων ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. Οἱ
 δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα εἶποντο ἐς τὰς φυλακὰς.
 ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε· ἄνδρες Ἀθη-
 ναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα
 ποιεύμενος πρὸς μηδέν· λέγειν ὑμᾶς ἄλλον ἢ Πανσα-
 νίην, μὴ με καὶ διαφθείρητε· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ
 μεγάλως ἐκηδόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος. αὐτὸς τε
 γὰρ Ἕλληνας γένος εἰμὶ τῶρχαίον, καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δε-
 δουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ
 ὦν ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύ-
 νηται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν
 δὲ οἱ δέδοκται τὰ μὲν σφάγια ἑὸν χαίρειν, ἅμα ἡμέρη δὲ
 διαφωσκούσῃ συμβολὴν ποιέεσθαι. καταρρώδηκε γὰρ μὴ
 πλεῖνες συλλεχθῆτε, ὥς ἐγὼ εἰκάξω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμά-
 ξεσθε. ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάλλεται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος
 καὶ μὴ ποιέηται, λιπαρέετε μένοντες· ὀλίγων γὰρ σφι
 ἡμερέων λείπεται σιτία. ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὃδε κατὰ
 νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χορὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθε-
 ρώσιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκεν οὕτω ἔργον παράβο-
 λον ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλώσαι τὴν
 διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσσωσι ὑμῖν [ἐξαί-
 φνης] οἱ βάρβαροι μὴ προσδεχομένοισί κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέ-
 ξανδρος ὁ Μακεδών. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼς ἀπήλαυνε ὑπίσω

ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἐώντου τάξιν, οἱ δὲ στρατη- 46
 γοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας ἔλεγον
 Πανσανίῃ τὰ περ ἤκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ τούτῳ τῷ
 λόγῳ καταρρωδήσας τοὺς Πέρσας ἔλεγε τάδε· Ἐπεὶ τοί-
 νυν ἐς ἡῶ ἡ συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεῶν ἐστί τοὺς
 Ἀθηναίους στήναι κατὰ τοὺς Πέρσας, ὑμέας δὲ κατὰ τοὺς
 Βοιωτοὺς τε καὶ τοὺς κατ' ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων,
 τῶνδε εἵνεκεν· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν
 μάχην αὐτῶν ἐν Μαραθῶνι μαχεσάμενοι, ἡμεῖς δὲ ἄπει-
 ροὶ τέ εἰμεν καὶ ἄδαεες τούτων τῶν ἀνδρῶν· Σπαρτιη-
 τέων γὰρ οὐδεὶς πεπειρηται Μήδων. ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν
 καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροί εἰμεν. ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα
 χρεῶν ἐστί λέναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρας, ἡμεῖς δὲ ἐς
 τὸ εὐώνυμον. Πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε·
 Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν κατ'
 ὑμέας τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἰπεῖν
 ταῦτα, τὰ περ ὑμεῖς φθάνετε προφέρετε· ἀλλὰ γὰρ ἀρ-
 ρωδέομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ'
 ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γε-
 γόνασι καὶ ἐτοῖμοι εἰμεν ποιεῖν ταῦτα. Ὡς δ' ἤρεσκε 47
 ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἡὼς τε διέφαινε καὶ διαλλάσσοντο
 τὰς τάξεις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον ἔξαγο-
 ρεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἐπεὶ τε ἤκουσε, αὐτίκα μετι-
 στάναι καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο παράγων τοὺς Πέρσας κατὰ
 τοὺς Λακεδαιμονίους. ὥς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γενό-
 μενον ὁ Πανσανίης, γνούς ὅτι οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἤγε
 τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας· ὥς δ' αὐτως καὶ
 ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς 48
 τὰς ἀρχαίας τάξεις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς
 Σπαρτιήτας, ἔλεγε τάδε· Ὁ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέ-
 γεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῆδε ἀνθρώπων,
 ἐκπαγλεομένων ὥς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου οὔτε τάξιν

ἐκλείπετε, μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δ' ἄρ' ἦν οὐδὲν ἀληθές. πρὶν γὰρ ἢ συμμῆξαι ἡμέας ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας καὶ τάξιν ἐκλείποντας ὑμέας εἶδομεν, ἐν Ἀθηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιευμένους αὐτοὺς τε ἀντία δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους. ταῦτα οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα. ἀλλὰ πλείστον δὴ ἐν ὑμῖν ἐψεύσθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος ὥς δὴ πέμψετε ἐς ἡμέας κήρυκα προκαλεύμενοι καὶ βουλόμενοι μούνιοι. Πέρσῃσι μάχεσθαι, ἄριστοι ἔόντες ποιεῖν ταῦτα οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὔρομεν, ἀλλὰ πτώσσοντας μᾶλλον. νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν. τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεὶ τε δεδοξασθε εἶναι ἄριστοι, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν ἐμαχεσάμεθα; καὶ ἦν μὲν δοκέη καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν μετέπειτεν μαχέσθων ὕστεροι· εἰ δὲ καὶ μὴ δοκεῖ, ἀλλ' ἡμέας μούνους ἀποχρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσόμεθα· ὁκότεροι δ' ἂν ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπας τε καὶ ἐπισχῶν χρόνον, ὥς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπεκρίνετο, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω, ἀπελθὼν δὲ ἐσήμαινε Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα. ὁ δὲ περιχαρὴς γενόμενος καὶ ἐπαερθεὶς ψυχρῇ νίκη ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὥς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππόται, ἐσίνοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσακοντίζοντές τε καὶ ἐστοξεύοντες ὥστε ἱπποτοξόται τε ἔόντες καὶ προσφέρεσθαι ἄποροι. τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στρατεύμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέχρυσαν. ἦσαν μὲν ὦν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι μούνιοι, τοῖσι δὲ ἄλλοις Ἑλλήσι ἢ μὲν κρήνη πρόσω ἐγίνετο, ὥς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ· ἐρνκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ

Ἀσωποῦ οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον· ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ γὰρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι ὑπὸ τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων.

Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου οἱ τῶν Ἑλλήνων 50 στρατηγοί, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρατιῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐτῶν τε τούτων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες παρὰ Πανσκανίην ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας. ἄλλα γὰρ τούτων τοιούτων ἐόντων μᾶλλον σφεας ἐλύπεε· οὔτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἳ τέ σφεων ὁπέουες ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὥς ἐπισιτιεύμενοι ἀποκεκλήατο ὑπὸ τῆς ἵππου, οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον. Βουλευομένοισι δὲ τοῖσι στρα- 51 τηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλλονται ἐκείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν μὴ ποιεύμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἰέναι. ἡ δὲ ἔστι ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐπ' ἣ ἔστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ τῆς Πλαταιῶν πόλιος. νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἡπείρῳ· σχιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία στάδια, καὶ ἔπειτεν συμμίσγει ἐς τὸντό· οὐνομα δὲ οἱ Ὁερόη. θυγατέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἐβουλεύσαντο μεταναστῆναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχῃσι χρᾶσθαι ἀφθό- νῳ, καὶ οἱ ἱππῆες σφέας μὴ σινοίατο, ὥσπερ κατιθὺ ἐόντων. μετακινέεσθαι τε ἔδοκεε τότε, ἐπεὰν τῆς νυκτὸς ἡ δευτέρῃ φυλακῇ, ὥς ἂν μὴ ἰδοίατο οἱ Πέρσαι ἐξορμεομένους καὶ σφεας ἐπόμενοι ταρασσοίεν οἱ ἱππόται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν χῶρον τοῦτον, τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ὁερόη περισχίζεται ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην ἔδοκεε τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὥς ἀναλάβοιεν τοὺς ὁπέουας τοὺς ἐπὶ τὰ σιτία οἰχομένους· ἦσαν γὰρ ἐν τῷ Κι-

- 52 θαιρῶνι ἀπολελαμμένοι. Ταῦτα βουλευσάμενοι ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέρην πᾶσαν προσκειμένης τῆς ἵππου εἶχον πόνον ἄτρυτον. ὥς δὲ ἢ τε ἡμέρην ἔληγε καὶ οἱ ἵππες ἐπέπαιυντο, νυκτὸς δὴ γινομένης καὶ ἐούσης τῆς ὥρης ἐς τὴν δὴ συνεκέετό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθέντες οἱ πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο, ἐς μὲν τὸν χῶρον ἐς τὸν συνεκέετο οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες, οἱ δὲ ὥς ἐκινήθησαν, ἐφρευρον ἄσμενοι τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν, φεύγοντες δὲ ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἡραῖον. τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλιός ἐστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον. ἀπικόμενοι δὲ ἔθεντο πρὸ
- 53 τοῦ ἱροῦ τὰ ὄπλα. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο, Πανσανίης δὲ ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου παρήγγελλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα ἰέναι κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προϊόντας, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χῶρον ἰέναι, ἐς τὸν συνεδήκαντο. ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἦσαν τῶν ταξιαρχέων πείθεσθαι Πανσανίῃ, Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδew λοχηγέων τοῦ Πιτανήτεω λόχου οὐκ ἔφη τοὺς ξείνους φεύξεσθαι οὐδὲ ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην, ἐθαύμαξέ τε ὁρέων τὸ ποιεῦμενον ἅτε οὐ παραγεγνημένος τῷ προτέρῳ λόγῳ. ὁ δὲ Πανσανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ πείθεσθαι ἐκείνον σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι ἐκείνου ταῦτα νενωμένον ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ ἦν ἀπολίπωσι ποιεῦντες τὰ συνεδήκαντο τοῖσι ἄλλοις Ἕλλησι, ἀπόληται ὑπολειφθεῖς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Ταῦτα λογιζόμενοι ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶντο πείθοντές μιν ὥς οὐ χρεὼν εἶη
- 54 ταῦτα ποιεῖν. Καὶ οἱ μὲν παρηγορέοντο Ἀμομφάρετον μῦνον Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεγετέων λελειμμένον, Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίησαν τοιάδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς

ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονή-
 ματα ὡς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὡς δὲ ἐκί-
 νηθή το στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἱππέα ὀψόμενον
 τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειροῖεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τὸ
 παράπαν μὴ διανοεῦνται ἀπαλλάσσεσθαι, ἐπειρεσθαι τε
 Πανσανίην τὸ χρεὼν εἴη ποιεῖν. Ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κῆρυξ 55
 ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὧρα τέ σφεας κατὰ χώρην τετα-
 γμένους καὶ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτῶν τοὺς πρώτους.
 ὡς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν Ἀμομφάρετον ὃ τε Εὐρύα-
 ναξ καὶ ὁ Πανσανίης μὴ κινδυνεύειν μένοντας μούρους
 Λακεδαιμονίων, οὗ κως ἔπειθον, ἐς ὃ ἐς νείκεά τε συμ-
 πεσόντες ἀπίκατο καὶ ὁ κῆρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό
 σφι ἀπιγμένος. νεικέων δὲ ὁ Ἀμομφάρετος λαμβάνει πέ-
 τρον ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσὶ, καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν
 Πανσανίεω ταύτῃ τῇ ψῆφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη μὴ φεύγειν
 τοὺς ξείνους, ξείνους λέγων τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ μαι-
 νόμενον καὶ οὐ φρενῆρεα καλέων ἐκείνον πρὸς τε τὸν
 Ἀθηναίων κῆρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα λέγειν
 ὁ Πανσανίης ἐκέλευε τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, ἐχρήϊζε
 τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρῆσαί τε πρὸς ἐωυτοὺς καὶ ποι-
 εῖν περὶ τῆς ἀπόδου τὰ περ ἂν καὶ σφεῖς. Καὶ ὁ μὲν 56
 ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινο-
 μένους πρὸς ἐωυτοὺς ἠὼς κατελάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ
 χρόνῳ κατήμενος ὁ Πανσανίης οὐ δοκέων τὸν Ἀμομφά-
 ρετον λείψεσθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόν-
 των, τὰ δὴ καὶ ἐρένετο, σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν
 τοὺς λοιποὺς πάντας· εἶποντο δὲ καὶ Τεγεῆται. Ἀθη-
 ναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι.
 οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρέης τοῦ
 Κιθαιρώνος, φοβεόμενοι τὴν ἵππον, Ἀθηναῖοι δὲ κάτω
 τραφέντες ἐς τὸ πεδῖον. Ἀμομφάρετος δὲ ἀρχὴν τε οὐ- 57
 δαμὰ δοκέων Πανσανίην τολμήσειν σφέας ἀπολιπεῖν πε-

ρῑείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν. προτε-
ρεόντων δὲ τῶν σὺν Πανσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰδέη
τέχνη ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀναλαβόντα τὸν λόχον τὰ ὄπλα
ἤγε βάδην πρὸς τὸ ἄλλο στίφος. τὸ δὲ ἀπελθὼν ὅσον τε
δέκα στάδια ἀνέμενε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον, περὶ πο-
ταμὸν Μολόεντα ἰδρυμένον Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλεό-
μενον, τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱερὸν ἦσται· ἀνέμενε
δὲ τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα ἦν μὴ ἀπολίπη τὸν χῶρον ἐν τῷ
ἐτετάχατο ὁ Ἀμομφαρέτός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ
μένωσι, βοηθέοι ὀπίσω παρ' ἐκείνους. καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν
Ἀμομφαρέτον παρεγίνοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρ-
βάρων προσεκέετο πᾶσα. οἱ γὰρ ἱππόται ἐποίευν οἶον
καὶ εἰώθεσαν ποιεῖν αἰεὶ, ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινὸν
ἐν τῷ ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρησι, ἤλαυνον
τοὺς ἵππους αἰεὶ τὸ πρόσω καὶ ἄμα καταλαβόντες προσ-
εκέατό σφι.

- 58 Μαργδόνιος δὲ ὥς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποιοχομέ-
νους ὑπὸ νύκτα εἶδε τε τὸν χῶρον ἐρῆμον, καλέσας τὸν
Ἀηρισαῖον Θώρηκα καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυ-
λον καὶ Θρασυδήϊον ἔλεγε· ὦ παῖδες Ἀλεύεω, ἐτι τί λέ-
ξετε τάδε ὁρέοντες ἐρῆμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι ἐλέ-
γετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας
εἶναι τὰ πολέμια πρώτους, τοὺς πρότερόν τε μετισταμέ-
νους ἐκ τῆς τάξις εἰδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροιοχόμενῃ
νύκτα καὶ οἱ πάντες ὁρέομεν διαδράντας· διέδεξάν τε,
ἐπεὶ σφεας ἔδεε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώ-
πων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ἔοντες ἐν οὐδα-
μοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. καὶ ὑμῖν μὲν ἐοῦσι
Περσέων ἀπείροισι πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγίνετο συγγνώμη,
ἐπαινεόντων τούτους, τοῖσί τι καὶ συνηδέατε· Ἀρταβά-
ξου δὲ θῶνμα καὶ μᾶλλον ἐποιεύμην τὸ καὶ καταρρωδή-
σαι Λακεδαιμονίους, καταρρωδήσαντά τε ἀποδέξασθαι

ννώμην δειλοτάτην, ὥς χρεὼν εἶη ἀναξεύξαντας το στρα-
 τόπεδον ἵεναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστυ πολιορκησομένους·
 τὴν ἔτι πρὸς ἑμὺ βασιλεὺς πεύσεται. Καὶ τούτων μὲν
 ἑτέρωθι ἐστὶ λόγος, νῦν δὲ ἐκείνοισι ταῦτα ποιεῦσι οὐκ
 ἐπιτρεπτέα ἐστὶ, ἀλλὰ διωκτέοι εἰσὶ ἐς ὃ καταλαμφθέντες
 δώσουσι ἡμῖν τῶν δὴ ἐποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.
 Ταῦτα εἰπας ἤγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ διαβάντας τὸν Ἄσω 59
 πὸν κατὰ στίβον τῶν Ἑλλήνων ὥς δὴ ἀποδιδρησκόντων,
 ἐπεῖχέ τε ἐπὶ Ἀακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεήτας μούρους·
 Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ πεδῖον ὑπὸ τῶν
 ἄχθων οὐ κατώρα. Πέρσας δὲ ὀρέοντες ὠρμημένους διώ-
 κειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων
 ἄρχοντες αὐτίκα πάντες ἤειραν τὰ σημῆα, καὶ ἐδῶκον
 ὁδὸς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὔδενι κοσμηθέν-
 τες οὔτε τάξι. Καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὀμίλῳ ἐπήϊσαν
 ὁδὸς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας, Πανσανίης δὲ, ὥς 60
 προσεκέετο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐπῆε
 λέγει τάδε· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκει-
 μένου, ἔλευθέρην εἶναι ἢ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα,
 προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε οἱ Ἀακεδαιμό-
 νιοι καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα
 διαδράντων. νῦν ὧν δέδοικται τὸ ἐνδεῦτεν τὸ ποιητέον
 ἡμῖν, ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα ἄριστα περιστέλ-
 λειν ἀλλήλους. εἰ μὲν νυν ἐς ὑμέας ὠρμησὶ ἀρχὴν ἡ ἵπ-
 πος, χρῆν δὴ ἡμέας τε καὶ τοὺς μετ' ἡμέων τὴν Ἑλλάδα
 οὐ προδιδόντας Τεγεήτας βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δὲ, ἐς
 ἡμέας γὰρ ἅπαντα κεχώρηκε, δίκαιοι ἐστε ὑμεῖς πρὸς τὴν
 πιεζομένην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυνέοντες ἵεναι. εἰ
 δ' ἄρα αὐτοὺς ὑμέας καταλελάβηκε ἀδύνατόν τι βοη-
 θέειν, ὑμεῖς δ' ἡμῖν τοὺς τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν
 θέσθε. συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τὸν παρεόντα τόνδε πό-
 λεμον ἐοῦσι πολλὸν προθυμοτάτοισι, ὥστε καὶ ταῦτα

- 61 ἑσακούειν. Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὥς ἐπύθοντο, ὥρμεατο βοηθεῖν καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμύνειν. καὶ σφι ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος γενομένων ὥστε μηκέτι δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσκείμενόν σφας ἔλυνε. οὕτω δὴ μουνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἔοντες σὺν ψιλοῖσι ἀριθμὸν οἱ μὲν πεντακισμύριοι, Τεγεῆται δὲ τρισχίλιοι (οὗτοι γὰρ οὐδαμὰ ἀπεσχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων), ἐσφαγιάζοντο ὥς συμβαλέοντες Μαρδόνιῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρεούσῃ· καὶ οὐ γὰρ σφι ἐγένετο τὰ σφάγια χρηστὰ, ἐπιπτόν τε αὐτῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ καὶ πολλῷ πλεῦνες ἐτρωματίζοντο· φράζαντες γὰρ τὰ γέρεα οἱ Πέρσαι ἀπίσαν τῶν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως, οὕτω ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων καὶ τῶν σφαγίων οὐ γινομένων ἀποβλέψαντα τὸν Πανσανίην πρὸς τὸ Ἡραῖον τὸ Πλαταιέων ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρηίζοντα μηδαμῶς σφας ψεν-
 62 σθῆναι τῆς ἐλπίδος. Ταῦτα δ' ἐτι τούτου ἐπικαλομένον προεξαναστάντες πρότεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους, καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Πανσανίῳ ἐγένετο θυομένοισι τὰ σφάγια χρηστὰ. ὥς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι ἐπὶ τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι τὰ τόξα μετέντες. ἐγένετο δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέρεα μάχη. ὥς δὲ ταῦτα ἐπιπώκεε, ἤδη ἐγένετο μάχη ἰσχυρὴ παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠδισμόν· τὰ γὰρ δούρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι, λήματι μὲν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσονες ἦσαν οἱ Πέρσαι, ἄνοπλοι δὲ ἔοντες καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες ἦσαν καὶ οὐκ ὅμοιοι τοῖσι ἐναντίοις σοφίῃν. προεξαῖσσοντες δὲ κατ' ἓνα καὶ δέκα, καὶ πλεῦνές τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας καὶ διεφθείροντο.
 63 Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς ἐὼν Μαρδόνιος ἀπ' ἵππου τε μα-

χόμενος λευκοῦ ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων
 τοὺς ἀρίστους χιλίους, ταύτη δὲ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναν-
 τίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν,
 οἱ δὲ ἀντεῖχον καὶ ἀμυνόμενοι κατέβαλλον πολλοὺς τῶν
 Λακεδαιμονίων, ὥς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε καὶ τὸ περὶ
 ἑκείνου τεταγμένον ἐὼν ἰσχυρότατον ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ
 οἱ ἄλλοι ἐτράποντο καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλεί-
 στον γὰρ σφεας ἐδηλέετο ἢ ἐσθῆς ἐρήμος ἐοῦσα ὄπλων·
 πρὸς γὰρ ὀπλίτας ἰόντες γυμνήτες ἀγῶνα ἐποιεῦντο. Ἐν- 64
 θανάτῳ ἢ τε δίκη τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδεω κατὰ τὸ χρη-
 στήριον τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐκ Μαρδονίου ἐπετελέετο, καὶ
 νίκην ἀναιρέεται καλλίστην ἀπάσεων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν
 Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδριδέω. τῶν δὲ
 κατύπερθε οἱ προγόνων τὰ σὺννόματα εἴρηται ἐς Λεωνί-
 δην· αὐτοὶ γὰρ σφι τυγχάνουσι ἰόντες. ἀποθνήσκει δὲ
 Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀριμνήστου ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου,
 ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ ἔχων ἄνδρας τριηκο-
 σίους συνέβαλε ἐν Στεννκλήρῳ πολέμου ἰόντος Μεσση-
 νίοισι πᾶσι καὶ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ οἱ τριηκόσιοι. Ἐν 65
 δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὥς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαι-
 μονίων, ἔφευγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ
 ἑωυτῶν καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον, τὸ ἐποιήσαντο ἐν
 μοίρῃ τῇ Θηβαίδι. θῶνμα δέ μοι ὅπως παρὰ τῆς Δήμη-
 τρος τὸ ἄλλος μαχομένων οὐδὲ εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων
 οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος οὔτε ἐναποθανῶν, περὶ τε
 τὸ ἱρὸν οἱ πλείστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον. δοκέω δὲ, εἴ
 τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ, ἢ θεὸς αὐτῇ
 σφεας οὐκ ἐδέκετο ἐμπρήσαντας τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἐλευσίνῃ
 [ἀνάκτορον].

Αὕτη μὲν νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτο ἐγένετο, Ἀρτά- 66
 βαξος δὲ ὁ Φαρνάκειος αὐτίκα τε οὐκ ἠρέσκετο κατ' ἀρ-
 χῆς λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλέος, καὶ τότε πολλὰ

ἀπαγορεύων οὐδὲν ἦνυε συμβάλλειν οὐκ ἔων· ἐποίησε
 τε αὐτὸς τοιαῦδε ὥς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πράγμασι τοῖσι
 ἐκ Μαρδονίου ποιευμένοισι. τῶν ἐστρατήγει ὁ Ἀρτάβου-
 ζος (εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσερας
 μυριάδας ἀνθρώπων περὶ ἑαυτόν), τούτους, ὅπως ἢ συμ-
 βολὴ ἐγίνετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ ἐμελλε ἀποβήσεσθαι
 ἀπὸ τῆς μάχης, ἥτε κατηρτίσμενος, παραγγέλλας κατὰ
 τὸντὸ ἵεναι πάντας τῇ αὖ αὐτὸς ἐξηγέηται, ὅπως αὖ αὐ-
 τὸν ὁρέωσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα παραγγέλλας ὥς ἐς
 μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν. προτερέων δὲ τῆς ὁδοῦ
 ὦρα καὶ δὴ φεύγοντας τοὺς Πέρσας. οὕτω δὴ οὐκέτι τὸν
 αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχαζε
 φεύγων οὔτε ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων
 τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων ὥς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλ-
 67 λήσποντον ἀπικέσθαι. Καὶ δὴ οὗτοι μὲν ταύτῃ ἐτράπον-
 το, τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος ἐδελοκα-
 κεόντων Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συ-
 χρόν. οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὗτοι εἶχον προ-
 θυμίην οὐκ ὀλίγην μαχόμενοί τε καὶ οὐκ ἐδελοκακέον-
 τες, οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτῶν οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι
 ἐνθαῦτα ἐπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὥς δὲ ἐτράποντο καὶ
 οὗτοι, ἐφευγον ἐς τὰς Θήβας, οὐ τῇ περ οἱ Πέρσαι. καὶ
 τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὅμιλος οὔτε διαμαχεσάμενος
 68 οὐδενὶ οὔτε τι ἀποδεξάμενος ἐφευγον. Ἀηλοὶ τέ μοι, ὅτι
 πάντα τὰ πράγματα τῶν βαρβάρων ἦρτητο ἐκ Περσέων,
 εἰ καὶ τότε οὗτοι πρὶν ἢ καὶ συμμῆξαι τοῖσι πολεμίοισι
 ἐφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων. οὕτω τε πάντες
 ἐφευγον πλὴν τῆς Ἰππου τῆς τε ἄλλης καὶ Βοιωτῆς. αὕτη
 δὲ τοσαῦτα προσωφέλεε τοὺς φεύγοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν
 πολεμίων ἄγχιστα ἐοῦσα, ἀπέργουσά τε τοὺς φίλους
 φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἰ-
 69 ποντο τοὺς ἑρφέα διώκοντές τε καὶ φονεύοντες, ἐν δὲ

τούτω τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ τὸ Ἑρᾶτον καὶ ἀπογενομένοισι τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε καὶ νικῶεν οἱ μετὰ Πανσανίῳ. οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα οὐδένα κόσμον ταχθέντες οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπωρέης καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρουσαν ἄνω ἰθὺ τοῦ ἱσοῦ τῆς Δήμητρος, οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν. ἐπεὶ τε δὲ ἀρχοῦ τῶν πολεμίων ἐρίνοντο οἱ Μεγαρεῖς καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφέας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππότες ἐπειγόμενους οὐδένα κόσμον ἤλανυνον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους, τῶν ἱπάρχεε Ἀσωπόδαρος ὁ Τιμάνδρου. ἐσπεσόντες δὲ κατεστόρεσαν αὐτῶν ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήραξαν διώκοντες ἐς τὸν Κιθαιρῶνα. Οὗτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο, οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος 70 ὥς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι. ἀναβάντες δὲ ἐφράξαντο ὥς ἐδυνάετο ἄριστα τὸ τεῖχος. προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων κατεστήκεε σφι τειχομαχίῃ ἐρρωμενεστέρῃ. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἡμύνοντο καὶ πολλῶν πλέον εἶχον τῶν Λακεδαιμονίων ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχεῖν, ὥς δὲ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐρίνετο τειχομαχίῃ καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. τέλος δὲ ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τεύχεος καὶ ἤρειπον, τῇ δὴ ἐσεχέοντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ ἐσῆλθον Τεγεῆται ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρδονίου οὗτοι ἦσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς καὶ τὴν φάτιν τῶν ἱππῶν εὐῶσαν χαλκὴν πᾶσαν καὶ θείης ἀξίην. τὴν μὲν νυν φάτιν ταύτην τὴν Μαρδονίου ἀνέθεσαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται, τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸν αὐτὸ, ὅσα περ ἔλαβον, ἐσήνεικαν τοῖσι Ἕλλησι. οἱ δὲ

βάρβαροι οὐδὲν ἐτι στίφος ἐποιήσαντο πεσόντος τοῦ τέλ-
χεος οὔτε τις αὐτῶν ἀλκῆς ἐμέμνητο, ἀλύκταζόν τε οἷα ἐν
ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλὰ μυριάδες κατει-
λημένοι ἀνθρώπων. παρῆν τε τοῖσι Ἑλλήσι φρονεῦειν
οὕτω ὥστε τριήκοντα μυριάδων στρατοῦ, καταδευσέων
τεσσέρων, τὰς ἔχων Ἀρτάβαξος ἔφευγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ
τρεις χιλιάδας περιγενέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ
Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ ἐνε-
νήκοντα, Τεγεατέων δὲ ἑκκαίδεκα, Ἀθηναίων δὲ δύο καὶ
πεντήκοντα.

- 71 Ἡρίστευσε δὲ τῶν βαρβάρων πεζὸς μὲν ὁ Περσέων,
ἵππος δὲ ἡ Σακέων, ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος· Ἑλλή-
νων δὲ, ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεατέων καὶ Ἀθη-
ναίων, ὑπερεβάλλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν
οὐδενὶ ἔχω ἀποσημῆνασθαι (ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ'
ἑωυτοὺς ἐνίκων), ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότατον προσηνεί-
χθησαν καὶ τούτων ἐκράτησαν. καὶ ἄριστος ἐγένετο μα-
κρῷ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμης τὰς ἡμετέρας, ὃς ἐκ Θερ-
μοπυλέων μούνος τῶν τριηκοσίων σωθεὶς εἶχε ὄνειδος
καὶ ἀτιμίην. μετὰ δὲ τοῦτον ἡρίστευσαν Ποσειδώνιος τε
καὶ Φιλοκύνων καὶ Ἀμομφάρετος Σπαρτιήτης. καίτοι γε-
νομένης λésης ὃς γένοιτο αὐτῶν ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ
παραγενόμενοι Σπαρτιητέων Ἀριστόδημον μὲν βουλό-
μενον φανερωῶς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρεούσης οἱ αἰτίας,
λυσσῶντά τε καὶ ἐκλιπόντα τὴν τάξιν ἔργα ἀποδέξασθαι
μεγάλα, Ποσειδώνιον δὲ οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν
ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω,
ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν, οὗτοι δὲ τοὺς
κατέλεξα πάντες, πλὴν Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων
ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, τίμιοι ἐγένοντο, Ἀριστόδημος δὲ βου-
λόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην οὐκ ἐτι-
72 μῆθη. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι οὐνομαστότατοι ἐγέ-

νοῦτο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν
 ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων,
 οὐ μόνον αὐτῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων
 Ἑλλήνων, ὅς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πανσανίης, κατήμε-
 νος ἐν τῇ τάξει ἐτρωματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά. καὶ δὴ
 οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξευηνειγμένος ἐδυσθανάτεε τε καὶ
 ἔλεγε πρὸς Ἀρίμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα οὐ μέλειν οἱ
 ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο
 τῇ χειρὶ καὶ ὅτι οὐδὲν ἐστί οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἔω-
 τοῦ ἄξιον προθυμευμένου ἀποδέξασθαι. Ἀθηναίων δὲ 73
 λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχίδεω, δήμου Δε-
 κελειῆθεν, Δεκελείων δὲ τῶν ποτὲ ἐργασαμένων ἔργου
 χρησίμου ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὥς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέ-
 γουσι. ὥς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυν-
 δαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλή-
 θεϊ καὶ ἀνίστασαν τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξε-
 κέετο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκελέας, οἱ δὲ αὐτὸν
 Δέκελον ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρι καὶ δειμαίνοντα
 περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ πᾶν
 πρῆγμα κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας, τὰς δὴ Τιτακὸς
 ἐὼν αὐτόχθων καταπροδιδοὶ Τυνδαρίδῃσι. τοῖσι δὲ Δε-
 κελεῦσι ἐν Σπάρτῃ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἀτέλειά τε καὶ
 προσδριγὴ διατελεῖ ἐς τότε αἰεὶ ἔτι ἐοῦσα, οὕτω ὥστε καὶ
 ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γενό-
 μενον Ἀθηναίοισι τε καὶ Πελοποννησίοισι σινομένων τὴν
 ἄλλην Ἀττικὴν Λακεδαιμονίων, Δεκελείης ἀποσχέσθαι.
 Τούτου τοῦ δήμου ἐὼν ὁ Σωφάνης καὶ ἀριστεύσας τότε 74
 Ἀθηναίων, διξοὺς λόγους λεγομένους ἔχει, τὸν μὲν ὥς
 ἐκ τοῦ ζωστήρος τοῦ θώρηκος ἐφόρεε χαλκῇ ἀλύσει δε-
 δεμένην ἄγκυραν σιδηρεήν, τὴν ὅπως πελάσειε ἀπικνεό-
 μενος τοῖσι πολεμίοισι βαλλέσκετο, ἵνα δὴ μιν οἱ πολέ-
 μοι ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξιος μετακινῆσαι μὴ δυναίαιτο.

γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων ἐδέδοκτο τὴν ἄγκυραν ἀναλαμβάνοντα οὕτω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω λέγεται, ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβητέων λέγεται, ὥς ἐπ' ἀσπίδος αἰεὶ περιθεούσης καὶ οὐδαμῶς ἀτρεμιζούσης ἐφόρει ἐπίσημον ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ

75 θώρηκος δεδεμένην σιδηρέην. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον, ὅτι περικατημένων Ἀθηναίων Αἰγιναν Εὐρυβάτην τὸν Ἀργεῖον, ἄνδρα πεντάεθλον, ἐκ προκλήσιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνει χρόνῳ ὕστερον τούτων κατέλαβε ἄνδρα γενόμενον ἀγαθόν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἑδωνῶν ἐν Δάτῳ περὶ τῶν μετὰ λῶν τῶν χρυσέων μαχόμενον.

76 Ὡς δὲ τοῖσι Ἑλλήσι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρβαροι, ἐνθαυτὰ σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος, ἣ ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλληνας, εὐῶσα παλλακὴ Φαρανδάτεος τοῦ Τεάσπιος ἀνδρὸς Πέρσεω, κοσμησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ αἱ ἀμφίπολοι καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ τῶν παρεουσέων, καταβάσα ἐκ τῆς ἀρμαμάξης ἐχώρει ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐτι ἐν τῇσι φονῇσι ἔοντας, ὁρῶσα δὲ πάντα ἐκεῖνα διέποντα Πανσανίην, πρότερόν τε τὸ οὖνομα ἐξεπισταμένη καὶ τὴν πάτρην ὥστε πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τὸν Πανσανίην καὶ λαβομένη τῶν γυνάτων ἔλεγε τάδε· ὦ βασιλεῦ Σπάρτης, ῥῦσαί με τὴν ἱκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύνης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τόδε ὦνθας τοῦσδε ἀπολέσας τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὅπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ γένος μὲν Κῶν, θυγάτηρ δὲ Ἥγητορίδew τοῦ Ἀνταγόρεω. βίη δὲ με λαβὼν ἐν Κῷ εἶχε ὁ Πέρσης. Ὁ δὲ ἀμείβεται τοισίδε· Γύναι, θάρσσε καὶ ὥς ἱκέτις, καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἀληθέα λέγουσα καὶ εἰς θυγάτηρ Ἥγητορίδew τοῦ Κῶου, ὅς ἐμοὶ ξεῖνος μάλιστα τυγχάνει.

ἔων τῶν περὶ ἐκείνους τοὺς χώρους οἰκημένων. Ταῦτα
 εἰπας τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι παρεοῦσι,
 ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε εἰς Αἰγίνα, εἰς τὴν αὐτὴν ἤθελε ἀπι-
 κέσθαι. Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτίκα μετὰ 77
 ταῦτα ἀπικοντο Μαντινέες ἐπ' ἐξεργασμένοισι· μαθόν-
 τες δὲ ὅτι ὕστεροι ἤκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ἐποι-
 εῦντο μεγάλην ἄξιόι τε ἔφασκαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι.
 πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους τοὺς μετὰ Ἀρταβάξου
 φεύγοντας, τούτους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίας· Λακεδαι-
 μόνιοι δὲ οὐκ ἔων φεύγοντας διώκειν. οἱ δὲ ἀναχωρή-
 σαντες εἰς τὴν ἑωυτῶν τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίω-
 ξαν ἐκ τῆς γῆς. μετὰ δὲ Μαντινέας ἦγον Ἥλείοι, καὶ
 ὡσαύτως οἱ Ἥλείοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποιησά-
 μενοι ἀπαλλάσσοντο· ἀπελθόντες δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἡγε-
 μόνους ἐδίωξαν. Τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἥλείους
 τοσαῦτα, ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγι- 78
 νητέων ἦν Λάμπων ὁ Πυθίω, Αἰγινητέων τὰ πρῶτα, ὃς
 ὑποσιώτατον ἔχων λόγον ἔειπε πρὸς Πανσανίην, ἀπικό-
 μενος δὲ σπουδῇ ἔλεγε τάδε· Ὡ παῖ Κλεομβρότου, ἔργον
 ἐργασταί τοι ὑπερφυῆς μέγαθός τε καὶ κάλλος, καὶ τοι
 θεὸς παρέδωκε ὑσάμενον τὴν Ἑλλάδα κλέος καταθέ-
 σθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ καὶ τὰ
 λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοις ποιήσον, ὅπως λόγος τέ σε ἔχη ἐτι
 μέζων καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ
 ὑπάρχειν ἔργα ἀτάσθαλα ποιέων εἰς τοὺς Ἕλληνας. Λεω-
 νίδεω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι Μαρδόνιός τε
 καὶ Δέρξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνασταύρωσαν. τῷ
 σὺ τὴν ὁμοίην ἀποδιδούς ἔπαινον ἔξεις πρῶτα μὲν ὑπὸ
 πάντων Σπαρτιητέων, αὐτίς δὲ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλ-
 λήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας τετιμωρῆσθαι
 εἰς πατέρων τὸν σὸν Λεωνίδην. Ὁ μὲν δοκέων χαρίζεσθαι
 ἔλεγε τάδε, ὁ δ' ἀνταμείβετο τοισίδε· Ὡ ξεῖνε Αἰγινῆτα, 79

τὸ μὲν εὐνοεῖν τε καὶ προορᾶν ἄγαμαί σευ, γνώμης μὲν-
 τοι ἡμάρτηκας χρηστῆς. ἐξαίρας γάρ με ὑψοῦ καὶ τὴν
 πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἐς τὸ μηδὲν κατέβαλες παραινέων
 νεκρῷ λυμαίνεσθαι, καὶ ἦν ταῦτα ποιέω, φᾶς ἄμεινόν
 με ἀκούσεσθαι. τὰ πρόπει μᾶλλον βαρβάροισι ποιέειν
 ἢ περ Ἑλλήσι· καὶ ἐκείνοισι δὲ ἐπιφθονέομεν. ἐγὼ δ' ὦν
 τούτου εἵνεκεν μήτε Αἰγινήτησι ἄδοιμι μήτε τοῖσι ταῦτά
 ἀρεσκέται, ἀποχρᾶ δέ μοι Σπαρτιήτησι ἀρεσκόμενον ὅσια
 μὲν ποιέειν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ δὲ, τῷ με κε-
 λεύεις τιμωρῆσαι, φημι μέγας τε τιμωρῆσθαι, ψυχῇσί
 τε τῇσι τῶνδε ἀναριθμήτοισι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ
 ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. σὺ μέντοι ἔτι
 ἔχων λόγον τοιόνδε μήτε προσέλθῃς ἐμοιγε μήτε συμ-
 βουλεύσῃς, χάριν τε ἴσθι ἐὼν ἀπαθής.

- 80 Ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ἀπαλλάσσετο, Πανσανίης δὲ
 κήρυγμα ποιησάμενος μηδένα ἄπτεσθαι τῆς ληΐης, συγ-
 κομίζειν ἐκέλευσε τοὺς εἰλωτας τὰ χρήματα. οἱ δὲ ἀνὰ τὸ
 στρατόπεδον σκιδνύμενοι εὗρισκον σκηναῖς κατεσκευασ-
 μένας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαρ-
 γύρους, κρητῆράς τε χρυσέους καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα
 ἐκπώματα. σάκκους τε ἐπ' ἁμαξέων εὗρισκον, ἐν τοῖσι
 λέβητες ἐφαίνοντο ἐνεόντες χρύσειοι τε καὶ ἀργύρεοι· ἀπό
 τε τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλια τε καὶ στρε-
 πτοὺς καὶ τοὺς ἀκινάκας ἐόντας χρυσέους, ἐπεὶ ἐσθῆτός
 γε ποικίλης λόγος ἐρίνετο οὐδὲ εἰς. ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν
 κλέπτοντες ἐπώλεον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ εἰλωτες,
 πολλὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτῶν οὐκ οἶά τε ἦν
 κρύψαι· ὥστε Αἰγινήτησι οἱ μεγάλοι πλοῦτοι ἀρχὴν ἐν-
 θεῦτεν ἐγένοντο, οἱ τὸν χρυσὸν ἅτε ἐόντα χαλκὸν δῆθεν
 81 παρὰ τῶν εἰλωτέων ὠνέοντο. Συμπορήσαντες δὲ τὰ χρή-
 ματα καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς
 ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνέτέθη ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφιος

τοῦ χαλκίου ἐπεστεῶς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ, καὶ τῷ ἐν
 Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλκεον Δία
 ἐνέθηκαν, καὶ τῷ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπτάπηχυν χάλ-
 κeos Ποσειδέων ἐξεγένετο, ταῦτα ἐξελόντες τὰ λοιπὰ διαι-
 ροῦντο καὶ ἔλαβον ἕκαστοι τῶν ἄξιοι ἦσαν, καὶ τὰς παλ-
 λακὰς τῶν Περσέων καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ
 ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. Ὅσα μὲν νυνὶ ἐξαίρετα
 τοῖσι ἀριστεύουσι αὐτῶν ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγε-
 ται πρὸς οὐδαμῶν, δοκέω δ' ἔρωγε καὶ τούτοις δοθῆναι.
 Πανσανίῃ δὲ πάντα δέκα ἐξαιρέθη τε καὶ ἐδόθη, γυναῖ-
 κες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι, ὥς δὲ αὐτῶς καὶ τὰ ἄλλα
 χρήματα. Λέγεται δὲ καὶ τὰδε γενέσθαι, ὥς Ξέρξης φεύ- 82
 ῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλί-
 πει τὴν ἑωυτοῦ. Πανσανίην ὦν ὁρέοντα τὴν Μαρδονίου
 κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἄργύρῳ καὶ παραπετάσμασι
 τοικίλοις κατεσκευασμένην κελεῦσαι τοὺς τε ἄρτοκό-
 πους καὶ τοὺς ὀφοποιούς κατὰ ταῦτα κατὰ Μαρδονίῳ
 δειπνον παρασκευάζειν. ὥς δὲ κελευόμενοι οὗτοι ἐποίη-
 ν ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Πανσανίην ἰδόντα κλίνας τε χρυ-
 σέας καὶ ἄργυρέας εὖ ἐστρωμένας καὶ τραπέζας τε χρυ-
 σείας καὶ ἄργυρέας καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρεπέα τοῦ
 δειπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ κελεῦσαι ἐπὶ
 νέλωτι τοὺς ἑωυτοῦ διηκόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν
 δειπνον. ὥς δὲ τῆς θοίνης ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέ-
 τρον, τὸν Πανσανίην γελάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλ-
 λήνων τοὺς στρατηγούς, συνελθόντων δὲ τούτων εἰπεῖν
 τὸν Πανσανίην, δεικνύντα ἐς ἑκατέρην τοῦ δειπνου τὴν
 παρασκευὴν. Ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκεν ἐγὼ ὑμέας
 συνήγαγον, βουλόμενος ὑμῖν τοῦ Μήδου τὴν ἀφροσύνην
 δοῆσαι, ὃς τοιήνδε δίαιταν ἔχων ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω ὀξυ-
 νῆν ἔχοντας ἀπαιρησόμενος. Ταῦτα μὲν Πανσανίην λέ-
 γεται εἰπεῖν πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων, ὅστερ' 83

μέντοι χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων εὖρον συ-
 χνοὶ θήκας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων χρημῶ-
 των. ἐφάνη δὲ καὶ τόδε ὕστερον ἐτι τούτων. τῶν νεκρῶν
 περιψιλωθέντων τὰς σάρκας (συνεφόρεον γὰρ τὰ ὅστέε
 οἱ Πλαταιέες ἐς ἓνα χῶρον) εὐρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα
 ῥαφήν οὐδεμίαν, ἀλλὰ ἐξ ἐνὸς ἐοῦσα ὀστέου· ἐφάνη δὲ
 καὶ γνάθος, καὶ τὸ ἄνω τῆς γνάθου, ἔχουσα ὀδόντας
 μουνοφυέας, ἐξ ἐνὸς ὀστέου πάντας, τοὺς τε ὀδόντας καὶ
 τοὺς γομφίους· καὶ πενταπήχεος ἀνδρὸς ὅστέα ἐφάνη.
 84 Ἐπεὶ τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο,
 ὑπ' ὅτεν μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκέες οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πολ-
 λούς δέ τινας ἤδη καὶ παντοδαπούς ἤκουσα θάψαι Μαρ-
 δόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντας πολλοὺς παρὰ
 Ἀργόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ τοῦτο τὸ ἔργον·
 ὅστις μέντοι ἦν αὐτῶν ὁ ὑπελόμενος τε καὶ θάψας τὸν
 νεκρὸν τὸν Μαρδόνιον, οὐ δύναμαι ἀτρεκέως πυνθέσθαι.
 85 ἔχει δὲ τινα φάτιν καὶ Διονυσοφάνης ἀνὴρ Ἐφέσιος θά-
 ψαι Μαρδόνιον. Ἄλλ' ὁ μὲν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη, οἱ
 δὲ Ἕλληνες ὥς ἐν Πλαταιῇσι τὴν ληΐην διείλοντο, ἔθα-
 πτον τοὺς ἐκείνων χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τρι-
 ξὰς ἐποίησαντο θήκας. ἔνθα μὲν τοὺς ἱρένας ἔθαψαν,
 τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἦσαν καὶ Φιλο-
 κύων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ ἐνὶ τῶν τάφων ἦσαν
 οἱ ἱρένες, ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται, ἐν δὲ τῷ
 τρίτῳ οἱ εἰλωτες. Οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον, Τεγεῆται δὲ
 χωρὶς πάντας ἀλέας, καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐκείνων ὁμοῦ,
 καὶ Μεγαρεῖς τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου δια-
 φθαρέντας. Τούτων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐρένοντο
 οἱ τάφοι, τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι
 ἐόντες τάφοι, τούτους δὲ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπι-
 σχυνομένους τῇ ἀπεστοί τῆς μάχης ἐκάστους χώματα χῶ-
 σαι κεινὰ τῶν ἐπιγινομένων εἵνεκεν ἀνθρώπων, ἐπεὶ καὶ

Αἰγινήτων ἐστὶ αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα θεηθέντων τῶν Αἰγινήτων χῶσαι Κλεάδην τὸν Αὐτοδίκου ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξεινον ζόντα αὐτῶν.

Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ 86 Ἕλληνες, ἀντίκα βουλευομένοις σφι ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας καὶ ἐξαιτέειν αὐτῶν τοὺς μηδίσαντας, ἐν πρώτοις δὲ αὐτῶν Τιμηγενίδην καὶ Ἀτταγίνον, οἳ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους ἦσαν, ἣν δὲ μὴ ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρότερον ἢ ἐξέλωσι. ὥς δὲ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἐνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκεον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας· οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι τήν τε γῆν αὐτῶν ἔταμνον καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος. Καὶ οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινόμενοι, εἰκοστῇ 87 ἡμέρῃ ἔλαξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε· "Ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ οὕτω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας ἢ ἐξέλωσι Θήβας ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παραδῶτε, νῦν ὦν ἡμέων εἵνεκεν γῆ ἢ Βοιωτίῃ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ, ἀλλ' εἰ μὲν χρημάτων χρηρίζοντες πρόσχημα ἡμέας ἐξαιτέονται, χρήματά σφι δῶμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ (σὺν γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμηδίσαμεν, οὐδὲ μοῦνοι ἡμεῖς), εἰ δὲ ἡμέων ἀληθέως δεόμενοι πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην παρέξομεν. Κάριτα τε ἔδοξε εὖ λέγειν καὶ ἐς καιρὸν, ἀντίκα τε ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Πανσανίην οἱ Θηβαῖοι ἐθέλοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ὁμολόγησαν ἐπὶ τούτοις, Ἀτταγίνος μὲν 88 ἐκδιδρῆσκει ἐκ τοῦ ἄστεος, παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Πανσανίης ἀπέλυσσε τῆς αἰτίας, φῶς τοῦ μηδισμού παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταιτίους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀντιλογίης τε κυρῆσαι καὶ δὴ χρήμασι ἐπεποίθεσαν διωθέεσθαι· ὁ δὲ ὥς

παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων τὴν στρατιὴν τὴν συμμάχων ἅπασαν ἀπῆκε καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόρινθον διέφθειρε.

- 89 Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβησι γενόμενα, Ἀρτάβαξος δὲ ὁ Φαρυάκειος φεύγων ἐκ Πλαταιέων καὶ δὴ πρόσω ἐρίνετο. ἀπικόμενον δέ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφέας ἐπὶ τε ξείνια ἐκάλεον καὶ ἀνειρώτεον περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαξος γνούς, ὅτι εἰ ἐθέλει σφι πᾶσαν τὴν ἀληθείην τῶν ἀγώνων εἰπεῖν, αὐτός τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός (ἐπιδήσεσθαι γάρ οἱ πάντα τινὰ οἶετο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα), ταῦτα ἐκλογιζόμενος οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξηγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαι τε κατὰ τὴν ταχίστην ἐλῶν ἐς Θρηίκην καὶ σπουδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατὰ τι πρῆγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ οὗτος κατὰ πόδας ἐμεῦ ἐλαύνων προσδόκιμός ἐστι. τοῦτον καὶ ξεινίζετε καὶ εὖ ποιεῦντες φαίνεσθε. οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιεῦσι μεταμελήσει. Ταῦτα δὲ εἰπας ἀπῆλυνε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μακεδονίης ἰθὺ τῆς Θρηίκης, ὡς ἀληθέως ἐπειγόμενος καὶ τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζαντίον καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ συχνούς ὑπὸ Θρηίκων τε κατακοπέντας κατ' ὁδὸν καὶ λιμῷ συστάντας καὶ καμᾶτω· ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι.

- 90 Οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην, τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περ ἐν Πλαταιῇσι τὸ τρώμα ἐγένετο, συνεκύρησε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλλῃ τῆς Ἰωνίης. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ Ἀήλῳ κατέατο οἱ Ἕλληνες οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθόν σφι

ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου Λάμπων τε Θρασυκλέος καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδew καὶ Ἡγησίστρατος Ἀρισταγόρεw, πεμφθέντες ὑπὸ Σαμίων λάθρη τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράννου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφεων ἐπὶ τοὺς στρατηγούς ἐλεγε Ἡγησίστρατος πολλὰ καὶ παντοία, ὥς ἦν μῦνον ἰδωνται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὥς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομένουσιν· ἦν δὲ καὶ ἄρα ὑπομείνωσι, οὐκ ἑτέραν ἄγρην ποιαύτην εὑρεῖν ἂν αὐτούς. θεοὺς τε κοινούς ἀνακαλέων προέτραπε αὐτοὺς ῥύσασθαι ἄνδρας Ἑλλήνας ἐκ δουλοσύνης καὶ ἀπαμῦναι τὸν βάρβαρον· εὐπετές τε αὐτοῖσι ἔφη ταῦτα γίνεσθαι· τὰς τε γὰρ νέας αὐτῶν κακῶς πλώειν καὶ οὐκ ἀξιωμαχοὺς ἐκείνοισι εἶναι. αὐτοὶ τε, εἰ τι ὑποπτεύουσι μὴ δόλῳ αὐτοὺς προάγοιεν, ἐτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι νηυσὶ τῇσι ἐκείνων ἀρόμενοι ὄμηροι εἶναι. Ὡς 91 δὲ πολλὸς ἦν λισσόμενος ὁ ξείνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Λευτυχίδης, εἴτε κληδόνος εἵνεκεν ἐθέλων πυθέσθαι εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην θεοῦ ποιεῦντος· Ὡς ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ οὔνομα; ὁ δὲ εἶπε· Ἡγησίστρατος. ὁ δὲ ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἰ τινα ὥρμητο λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε· Δέχομαι τὸν οἶωνόν τὸν Ἡγησίστρατον, ὃ ξεῖνε Σάμιε. σὺ δὲ ἡμῖν ποίees ὅπως αὐτός τε δοὺς πίστιν ἀποπλώσει καὶ οἱ σὺν σοὶ ἔοντες οἶδε, ἥ μὲν Σαμίους ἡμῖν προσθύμους ἔσεσθαι συμμαχοὺς. Ταῦτά τε 92 ἅμα ἠγόρευε καὶ τὸ ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὅρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἑλλήνας.

Ταῦτα δὲ ποιήσαντες οἱ μὲν ἀπέπλων· μετὰ σφέων γὰρ ἐκέλευε πλῶειν τὸν Ἡγησίστρατον, οἶωνόν τὸ οὔνομα ποιεῦμενος· οἱ δὲ Ἑλλήνες ἐπισχόντες ταύτην τὴν ἡμέρην τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιρέοντο, μαντευομένου σφι

Διηφόνου τοῦ Εὐήνιου ἀνδρὸς Ἀπολλωνιῆται, Ἀπολ-
 λωνίης δὲ τῆς ἐν Ἰονίῳ κόλῳ, τοῦ τὸν πατέρα κατέλαβε
 93 Εὐήνιον πρῆγμα τοιόνδε· Ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ
 ἱρὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκειται παρὰ πο-
 ταμὸν, ὃς ἐκ Αἰάκμωνος οὖρεος ῥέει διὰ τῆς Ἀπολλωνίης
 χώρας ἐς θάλασσαν παρ' Ὀρικον λιμένα, τὰς δὲ νύκτας
 ἀραιρημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ γένει δοκιμώτατοι
 τῶν ἀστέων, οὗτοι φυλάσσουσι ἐνιαυτὸν ἕκαστος· περὶ
 πολλοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα
 ταῦτα ἐκ θεοπροπίου τινός. ἐν δὲ ἄντρῳ ἀνλίζονται ἀπὸ
 τῆς πόλιος ἑκάς. ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐήνιος οὗτος ἀραιρη-
 μένος ἐφύλασσε. καὶ κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν
 φυλακὴν παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον διέφθειραν
 τῶν προβάτων ὡς ἐξήκοντα. ὁ δὲ ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ
 καὶ ἔφραξε οὐδενί, ἐν νόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν ἄλλα
 πριάμενος. καὶ οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνιῆτας ταῦτα
 γενόμενα, ἀλλ' ὥς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν ὑπὸ δι-
 καστήριον κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν κατακοιμήσαν-
 τα, τῆς ὄψιος στερηθῆναι. ἐπεὶ τε δὲ τὸν Εὐήνιον ἐξε-
 τύφλωσαν, ἀντίκα μετὰ ταῦτα οὔτε πρόβατά σφι ἔτικτε
 οὔτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπὸν. πρόφαντα δὲ σφι ἐν τῇ
 Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγένετο. ἐπεὶ τε ἐπειρώτεον
 τοὺς προφήτας τὸ αἷτιον τοῦ παρεόντος κακοῦ, οἱ δὲ αὐ-
 τοῖσι ἔφραζον, ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱερῶν προ-
 βάτων Εὐήνιον τῆς ὄψιος ἐστέρησαν· αὐτοὶ γὰρ ἐπορ-
 μῆσαι τοὺς λύκους, οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμω-
 ρέοντες ἐκείνῳ πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν ταύτας,
 τὰς ἂν αὐτὸς ἔλῃται καὶ δικαιοῖ· τούτων δὲ τελεομένων
 αὐτοὶ δάσειν Εὐηνίῳ δόσιν τοιαύτην, τὴν πολλοὺς μιν
 94 μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦτα
 σφι ἐχρήσθη, οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται ἀπόρρητα ποιησάμενοι
 προέειπεν τῶν ἀστέων ἀνδράσι διαπρῆξι. οἱ δὲ σφι διέ-

πρηξαν ὧδε· κατημένου Εὐηνίου ἐν θώκῳ ἐλθόντες οἱ
 παρίζοντο καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο, ἐς ὃ κατέβαι-
 νον συλλυπεύμενοι τῷ πάθει. ταύτῃ δὲ ὑπάρχοντες εἰρώ-
 τεον τίνα δίκην ἂν ἔλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῇται δι-
 κας ὑποστήναι δώσειν τῶν ἐποίησαν. ὁ δὲ οὐκ ἀκηκοὺς
 τὸ θεοπρόπιον εἴλετο εἶπας, εἴ τίς οἱ δοίῃ ἀγροῦς, τῶν
 ἰστών οὐνομάσας τοῖσι ἡπίστατο εἶναι καλλίστους δύο
 κλήρους τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ, καὶ οἰκησιν πρὸς τοῦ-
 τοῖσι τὴν ἡδέε καλλίστην ἐοῦσαν τῶν ἐν τῇ πόλει. τού-
 των δὲ ἔφη ἐπήβολος γενόμενος τοῦ λοιποῦ ἀμήνιτος εἶ-
 ναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην. καὶ ὁ μὲν
 ταῦτα ἔλεγε, οἱ δὲ πάρεδροι εἶπαν ὑπολαβόντες· Εὐήνιε,
 ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῇται τῆς ἐκτυφλώσιος ἐκτίνουσί
 τοι κατὰ τὰ θεοπρόπια τὰ γενόμενα. Ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦ-
 τα δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεῦτεν πυθόμενος τὸν πάντα λό-
 γον, ὡς ἔξαπατηθεῖς, οἱ δὲ πριάμενοι παρὰ τῶν ἐκτημέ-
 νων διδοῦσί οἱ τὰ εἴλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμ-
 ρυτον μαντικὴν εἶχε ὥστε καὶ οὐνομαστός γενέσθαι.
 Γούτου δὴ ὁ Δηϊφονος ἐὼν παῖς τοῦ Εὐηνίου ἀγόν- 95
 των Κορινθίων ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἥδη δὲ καὶ τόδε
 ἴκουσα, ὡς ὁ Δηϊφονος ἐπιβατεύων τοῦ Εὐηνίου οὐνό-
 ματος ἐξελάμβανε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν Εὐη-
 νίου παῖς.

Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὡς ἐκαλλίρησε, ἀνῆγον τὰς νέας 96
 καὶ τῆς Δήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς
 Σαμῆς πρὸς Καλάμοισι, οἱ μὲν αὐτοῦ ὁρμισάμενοι κα-
 τὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτῃ παρεσκευάζοντο ἐς ναυμαχίην,
 οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοί σφεας προσπλώειν ἀνῆγον καὶ
 οὗτοι πρὸς τὴν ἡπειρον τὰς νέας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοι-
 νίκων ἀπῆκαν ἀποπλώειν. βουλευόμενοισι γάρ σφι ἐδό-
 κεν ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι· οὐ γὰρ ὧν ἐδόκεον ὁμοῖοι
 εἶναι· ἐς δὲ τὴν ἡπειρον ἀπέπλων, ὅπως ἔωσι ὑπὸ τὸν

πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον ἔοντα ἐν τῇ Μυκάλῃ, ὃς
 κελεύσαντος Ξέρξεω καταλελειμμένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ
 Ἰωνίην ἐφύλασσε. τοῦ πληθοῦς μὲν ἦν ἕξ μυριάδες, ἐστρα-
 τήγεε δὲ αὐτοῦ Τυγράνης κάλλιε τε καὶ μεγάθει ὑπερ-
 φέρων Περσέων. ὑπὸ τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβου-
 λεύσαντο καταφυγόντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνεί-
 ρύσαι τὰς νέας καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρυμα τῶν νεῶν
 97 καὶ σφέων αὐτῶν κρησφύγετον. Ταῦτα βουλευσάμενοι
 ἀνήγγοντο. ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποτνιέων ἱρὸν τῆς
 Μυκάλης ἐς Γαίσωνά τε καὶ Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος
 Ἐλευσινίης ἐστὶ ἱρὸν, τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλέος ἰδρύσατο
 Νεῖλεω τῷ Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλήτου κτιστὺν,
 ἐνθαῦτα τὰς τε νέας ἀνείρυσαν καὶ περιεβάλουντο ἔρκος
 καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἡμερα, καὶ
 σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν. καὶ παρεσκευάδατο
 ὡς πολιορκησόμενοι καὶ ὡς νικήσοντες. ἐπ' ἀμφοτέρω
 ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρεσκευάδατο.

98 Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρβά-
 ρους ἐς τὴν ἡπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφειγότων, ἐν ἀπο-
 ρίῃ τε εἶχοντο ὅ τι ποιέωσι, εἴτε ὑπαλλάσσωνται ὀπίσω
 εἴτε καταπλώωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ' ἔδοξε τού-
 των μὲν μηδέτερα ποιέειν, ἐπιπλώειν δὲ ἐπὶ τὴν ἡπει-
 ρον. παρασκευασάμενοι ὧν ἐς ναυμαχίην καὶ ἀποβάθρας
 καὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδωκε ἔπλων ἐπὶ τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ
 ἀρχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ στρατοπέδου καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετό
 σφι ἐπαναγόμενος, ἀλλὰ ὧρων νέας ἀνείλκυσμένας ἔσω
 τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρακεκριμένον παρὰ τὸν
 αἰγιαλὸν, ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νηὶ παραπλώων,
 ἐργχρίμψας τῷ αἰγιαλῷ τὰ μάλιστα, Λευτυχίδης ὑπὸ κή-
 ρυκος προηγόρευε τοῖσι Ἴωσι λέγων· Ἄνδρες Ἴωνες, ὅσοι
 ὑμέων τυγχάνουσιν ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω· πάν-
 τως γὰρ οὐδὲν σπνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλο-

μαι. ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμνησθῆναι τινα χρη̃ ἐλευθε-
 ρίης μὲν πάντων πρῶτον, μετὰ δὲ τοῦ συνθήματος Ἑβης.
 καὶ τάδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἐπακούσας ὑμέων πρὸς τοῦ ἐπα-
 κούσαντος. αὐτὸς δὲ οὗτος ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρή-
 γματος καὶ ὁ Θεμιστοκλῆος ὁ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. ἥ γὰρ δὴ
 λαθόντα τὰ ῥήματα τοὺς βαρβάρους ἐμελλε τοὺς Ἴωνας
 πείσειν, ἢ ἔπειτεν ἀνευχεῖσθαι ἐς τοὺς βαρβάρους ποι-
 ῆσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι. Λευτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑπο- 99
 θεμένου δεύτερα δὴ τάδε ἐποίησαν οἱ Ἕλληνες· προσ-
 σχόντες τὰς νέας ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν. Καὶ οὗτοι
 μὲν ἐτάσσοντο, οἱ δὲ Πέρσαι ὥς εἶδον τοὺς Ἕλληνας πα-
 ρασκευαζομένους ἐς μάχην καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαν-
 τας, τοῦτο μὲν ὑπονοήσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἕλλή-
 νων φρονέειν ἀπαιρέονται τὰ ὄπλα. οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι
 ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν
 βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελειμμένους
 οἱ Ξέρξεω, τούτους λυσάμενοι πάντας ἀποπέμπουσι ἐπ-
 οδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας· τῶν εἵνεκεν οὐκ ἦκιστα ὑπο-
 ψίην εἶχον, πεντακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων
 λυσάμενοι. τοῦτο δὲ τὰς διόδους τὰς ἐς τὰς κορυφὰς τῆς
 Μυκάλης φερούσας προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φυ-
 λάσσειν ὥς ἐπισταμένοισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώραν.
 ἐποίησαν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου
 ἦσαν. τούτους μὲν Ἴωνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν
 αὐτὸ ποιέειν δυνάμιος ἐπιλαβομένοισι, τρόποισι τοιού-
 τοις προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι, αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν
 τὰ γέγραφα ἔρκος εἶναι σφι. Ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάστο τοῖσι 100
 Ἕλλησι, προσῆλθαν πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δέ σφι
 φήμη τε ἐσέπατο ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν καὶ κηρυκῆτον
 ἐφάνη ἐπὶ τῆς κυματωγῆς κείμενον. ἡ δὲ φήμη διηλθέ
 σφι ὥδε, ὥς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν νι-
 κῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμη-

- ρίοισι ἐστὶ τὰ θεία τῶν πρηγμάτων, εἰ καὶ τότε τῆς αὐ-
 τῆς ἡμέρης συμπέπτοντος. τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ
 ἐν Μυκάλῃ μέλλοντος ἔσεσθαι τρώματος φήμη τοῖσι Ἑλ-
 λησι τοῖσι ταύτῃ ἐσαπρίκετο, ὥστε θαρσῆσαι τε τὴν στρα-
 τιὴν πολλῷ μᾶλλον καὶ ἐθέλειν προθυμότερον κινδυ-
 101 νεύειν. Καὶ τότε ἕτερον συνέπεσε γενόμενον, Ἀθήμητρος
 τεμένεα Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι.
 καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ Ἀθημήτριον ἐγί-
 νετο, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυ-
 κάλῃ ἐμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γεγονέναι δὲ νίκην τῶν
 μετὰ Πανσανίεω Ἑλλήνων ὁρθῶς σφι ἡ φήμη συνέβαινε
 ἐλθούσα. τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρῶτ' ἔτι τῆς ἡμέρης
 ἐγίνετο, τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ περὶ δειλὴν. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς
 ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι μηνός τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ
 οὐ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμνησάνουσι ἐγένετο. ἦν
 δὲ ἀρρωδὴ σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπρίκεσθαι, οὔτι περὶ
 σφέων αὐτῶν οὔτω, ὥς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδον-
 νίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς. ὥς μέντοι ἡ κληθὼν αὕτη σφι ἐσέ-
 πτατο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσοδον ἐποιεῦν-
 το. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἐσπενδον ἐς τὴν
 μάχην, ὥς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἄεθλα
 προέκέτο.
- 102 Τοῖσι μὲν νυν' Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τού-
 τοισι τεταγμένοισι μέχρι κου τῶν ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγί-
 νετο κατ' αἰγιαλὸν τε καὶ ἄπεδον χῶρον, τοῖσι δὲ Λακε-
 δαιμονίοισι καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοις τεταγμένοις κατὰ
 τε χαράδρην καὶ οὖρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περι-
 ῆλσαν, οὔτοι οἱ ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ κέρει [ἔτι] καὶ δὴ ἐμάχοντο.
 ἕως μὲν νυν' τοῖσι Πέρσῃσι ὀρθία ἦν τὰ γέρεα, ἡμύνον-
 τό τε καὶ οὐδὲν ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ, ἐπεὶ τε δὲ τῶν
 Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατός, ὅπως ἐκωτῶν
 γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσά-

μνοι ἔργου εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτε-
 ροιοῦντο τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέγρα οὗτοι φε-
 ρόμενοι ἐσέπεσον ἄλλες ἐς τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ δεξάμενοι
 καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι τέλος ἔφειγον ἐς τὸ τεῖ-
 χος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυνῶνιοι καὶ Τροι-
 ζήνιοι (οὗτοι γὰρ ἦσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι) συνεπισπό-
 μενοι συνεσέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὥς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἀραι-
 ῆται, οὗτ' ἔτι πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς
 φυγὴν τε ὤρμεατο οἱ ἄλλοι πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατ'
 ἄλλους γινόμενοι ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπί-
 πτουσι Ἑλλήνων. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο
 μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταῦντης μὲν καὶ
 Ἰθαμίττης τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες ἀποφεύγουσι,
 Μαρδόνητος δὲ καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης μα-
 χόμενοι τελευτῶσι. Ἐτι δὲ μαχομένων τῶν Περσέων ἀπὶ 103
 κοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν καὶ τὰ λοιπὰ συν-
 διεχειρίζουν. ἔπεσον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνωντικοι
 ἐνθαῦτα, ἄλλοι τε καὶ Σικυνῶνιοι καὶ στρατηγὸς Περί-
 λεως. τῶν δὲ Σαμίων οἱ στρατευόμενοι ἔοντες τε ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὅπλα ὥς
 αἶδον ἀντίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκέα τὴν μάχην,
 ἔρδον ὅσον ἐδυνέατο, προσωφελέειν ἐθέλοντες τοῖσι Ἑλ-
 λησι. Σαμίους δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντας, οὕτω
 δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων ἐπέθεντο τοῖσι
 βαρβάροισι. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο μὲν τῶν Περ- 104
 σέων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίας εἵνεκὲν σφι, ὥς ἦν
 ἄρα σφέας καταλαμβάνη οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγε-
 μόνας σώζονται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης· ἐτάχθη-
 σαν μὲν νυν ἐπὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι τούτου τε
 εὐσκεν καὶ ἵνα μὴ παρεόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τι νεο-
 μὸν ποίοιεν, οἱ δὲ πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ προστεταγμέ-
 νου ἐποίουν, ἄλλας τε κατηγεόμενοι σφι ὁδοὺς φεύγουσι,

αἱ δὲ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους, καὶ τέλος αὐτοὶ σφί ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. οὕτω δὲ τὸ δεύτερον
 105 Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη. Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἕλλη-
 νων ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθύνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας. τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τούτων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισι τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρῳ τῆς Καρυστίης χώρας ἀποθανόντα ἐν μάχῃ κέεσθαι ἐπὶ Γεραιστῷ, μετὰ δὲ Ἀθηναίους Κορίνθιοι καὶ Θροιξῆνιοι καὶ Σικυνῶνιοι ἡρίστευσαν.

106 Ἐπεὶ τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλούς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νέας ἐνέπρησαν καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν ληϊὴν προεξαγαρόντες ἐς τὸν αἰγιαλὸν, καὶ θησαυρούς τινας χρημάτων εὗρον. ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νέας ἀπέπλωον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅκῃ χρῶν ἐλθὲν τῆς Ἑλλάδος κατοικίσει τῆς αὐτοὶ ἐγκατάτες ἦσαν, τὴν δὲ Ἰωνίην ἀπεῖναι τοῖσι βαρβάροις. ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφί εἶναι ἑωυτούς τε Ἰώνων προκατῆσθαι φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον, καὶ ἑωυτῶν μὴ προκατημένων Ἴωνας οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξιν. πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τέλει εὐοῦσι ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἐθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας δοῦναι τὴν χώραν Ἴωσι ἐνοικῆσαι, Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχὴν Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιῶν βουλεύειν. ἀντιτευνόντων δὲ τούτων προθύμως εἶξαν οἱ Πελοποννησῖοι. καὶ οὕτω δὲ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Αἰσβίους καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς τὸ συμμαχικὸν ἐποίησαντο, πίστι τε καταλαβόντες καὶ ὁρ-

κίοισι ἐμμενέειν τε καὶ μὴ ἀποστήσασθαι. τοὺτους δὲ καταλαβόντες ὀρκίοισι ἐπλῶον τὰς γεφύρας λύσοντες· ἐτι γὰρ ἐδόκεον ἐντεταμένους εὐρήσειν. Οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' 107
 Ἑλλησπόντου ἐπλῶον, τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων ἐς τὰ ἄκρα τε τῆς Μυκάλης κατειληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγένετο κομιδὴ ἐς Σάρδεις. πορευομένων δὲ κατ' ὁδὸν Μασίστης ὁ Δαρτείου παρατυχὼν τῷ πάθει τῷ γεγονότι τὸν στρατηγὸν Ἀρταῦντην ἔλεγε πολλά τε καὶ κακὰ, ἄλλα τε καὶ γυναικὸς κακίῳ φᾶς αὐτὸν εἶναι τοιαῦτα στρατηγήσαντα, καὶ ἄξιον εἶναι παντὸς κακοῦ τὸν βασιλεὺς οἶκον κακῶσαντα. παρὰ δὲ τοῖσι Πέρσησι γυναικὸς κακίῳ ἀκούσαι δέννος μέγιστός ἐστι. ὁ δὲ ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιεύμενος σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίστην τὸν ἀκινάκεια ἀποκτεῖναι ἐθέλων. καί μιν ἐπιθέοντα φρασθεὶς Ξειναγόρης ὁ Πρηξίλεω ἀνὴρ Ἀλικαρνησιεύς, ὅπισθε ἐστεῶς αὐτοῦ Ἀρταῦντεω, ἀρπάζει μέσον καὶ ἐξαείρας παίει ἐς τὴν γῆν· καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι οὐ Μασίστεω προέστησαν. ὁ δὲ Ξειναγόρης ταῦτα ἐργάσατο χάριτα αὐτῷ τε Μασίστῃ τιθέμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκσωζὼν τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξειναγόρης Κιλικίης πάσης ἤρξε δόντος βασιλεὺς. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων οὐδὲν ἐτι πλέον ἐγένετο τούτων, ἀλλ' ἀπικνεύονται ἐς Σάρδεις. ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἐὼν βασιλεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεὶ τε ἐξ Ἀθηνέων προσπταίσας τῇ ναυμαχίῃ φυγῶν ἀπῆκετο.

TOTE δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἐὼν ἄρα ἦρα τῆς Μασί- 108
 στεω γυναικὸς, εὐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα. ὥς δὲ οἱ προσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίην προσέφερε προμηθεόμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην (τῶντο δὲ τοῦτο εἶχε καὶ τὴν γυναῖκα· εὐ γὰρ ἡπίστατο βίης οὐ τευξομένη), ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργόμενος τῶν ἄλλων πρήσσει τὸν γάμον τοῦτον τῷ παιδί τῷ ἐώντου Δα-

- ρείω, θυγατέρα τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ Μασίστειω, δο-
 κέων αὐτὴν μᾶλλον λάμψεσθαι ἢ ταῦτα ποιήσῃ. ἀρμό-
 σας δὲ καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα.
 ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ τε ἀπίκετο καὶ ἡγάγετο ἐς ἑαυτοῦ Δαρείω
 τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς Μασίστειω μὲν γυναικὸς ἐπέ-
 παντο, ὁ δὲ διαμειψάμενος ἦρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δα-
 ρείου μὲν γυναικὸς, Μασίστειω δὲ θυγατρὸς· οὖνομα δὲ
 109 τῇ γυναικὶ ταύτῃ ἦν Ἀρταῦντη. Χρόνου δὲ προϊόντος
 ἀνάπυστα γίνεται τρόπῳ τοιῷδε· ἐξυφῆνασα Ἀμηστρίς
 ἡ Ξέρξης γυνὴ φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ θῆς ἄξιον
 διδοῖ Ξέρξῃ. ὁ δὲ ἡσθελὲς περιβάλλεται τε καὶ ἐργεται
 παρὰ τὴν Ἀρταῦντην. ἡσθελὲς δὲ καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐ-
 τὴν αἰτῆσαι ὅ τι βούλεται οἱ γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῷ
 ὑπουργημένων· πάντα γὰρ τεύξεσθαι αἰτήσασαν. τῇ δὲ
 κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε
 Ξέρξῃ· Δώσεις μοι τὸ ἄν σε αἰτήσω; ὁ δὲ, πᾶν μᾶλλον
 δοκέων ἐκέλευν αἰτῆσαι ὑπισχνέετο καὶ ὤμοσε. ἡ δὲ, ὡς
 ὤμοσε, ἀδεῶς αἰτέει τὸ φᾶρος. Ξέρξης δὲ παντοῖος ἐγί-
 νετο οὐ βουλόμενος δοῦναι, κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, φοβεό-
 μενος δὲ Ἀμηστριν, μὴ καὶ πρὶν κατεικαζούσῃ τὰ γινώ-
 μενα οὕτω ἐπευρεθῇ πρήσσω· ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου καὶ
 χροσὸν ἄπλετον καὶ στρατὸν, τοῦ ἐμελλε οὐδεὶς ἄρξειν
 ἄλλ' ἢ ἐκείνη· Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς δῶρον. ἀλλ'
 οὐ γὰρ ἐπειθε, διδοῖ τὸ φᾶρος. ἡ δὲ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ
 110 δώρῳ ἐφόρεέ τε καὶ ἡγάλλετο. Καὶ ἡ Ἀμηστρίς πυνθά-
 νεται μιν ἔχουσαν, μαθούσα δὲ τὸ ποιεύμενον τῇ μὲν
 γυναικὶ ταύτῃ οὐκ εἶχε ἔγκοτον, ἡ δὲ ἐλπίζουσα τὴν μη-
 τέρα αὐτῆς εἶναι αἰτίην καὶ ταῦτα ἐκέλευν πρήσσειν, τῇ
 Μασίστειω γυναικὶ ἐβούλενε ὀλεσθρον. φυλάξασα δὲ τὸν
 ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς Ξέρξην βασιλῆϊον δαίπνον προτιθέ-
 μενον (τοῦτο δὲ τὸ δαίπνον παρασκευάζεται ἅπαξ τοῦ
 ἐνιαυτοῦ, ἐν ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς· οὖνομα δὲ τῷ

δείπνω τούτῳ Περσιστὶ μὲν τυκτὰ, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλη-
νων γλῶσσαν τέλειον· τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μου-
νον βασιλεὺς καὶ Πέρσας δωρέεται), ταύτην δὴ τὴν ἡμέ-
ρην φυλάξασα ἡ Ἀμυστροὺς χρητίζει τοῦ Ξέρξεω δοθῆναι
οὐ τὴν Μασίστεω γυναῖκα. ὁ δὲ δεινὸν τε καὶ ἀνάρσιον
ἐποιέετο τοῦτο μὲν ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδοῦναι, τοῦτο
δὲ ἀναιτίην ἐοῦσαν τοῦ πρήγματος τούτου· συνῆκε γὰρ
τοῦ εἵνεκεν ἐδέετο. Τέλος μέντοι ἐκείνης τε λιπαρεούσης 111
καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρητ-
ζοντα οὐ σφι δυνατόν ἐστι βασιλεῖον δείπνου προκειμέ-
νου, κάρτα δὴ ἀέκων κατανεύει, καὶ παραδοὺς ποιεῖ
ἥδε· τὴν μὲν κελεύει ποιεῖν τὰ βούλεται, ὁ δὲ μετα-
πεμπάμενος τὸν ἀδελφεὸν λέγει τάδε· Μασίστα, σὺ εἰς
Δαρείου τε παῖς καὶ ἐμὸς ἀδελφεὸς, πρὸς δ' ἐτι τούτοισι
καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθός. γυναικὶ δὲ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις
μὴ συνοίκεε, ἀλλὰ τοι αὐτὴν ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα
τὴν ἐμὴν. ταύτῃ συνοίκεε· τὴν δὲ νῦν ἔχεις, οὐ γὰρ δο-
κέει ἐμοί, μὴ ἔχε γυναῖκα. ὁ δὲ Μασίστης ἀποθυναμάσας
τὰ λεγόμενα λέγει τάδε· ὦ δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέ-
γεις ἄχρηστον, κελεύων με γυναῖκα, ἐκ τῆς μοι παῖδες
νεηνῆαι τέ εἰσι τρεῖς καὶ θυγατέρες, τῶν καὶ σὺ μίαν τῇ
παιδί τῷ σεωυτοῦ ἡγάγεο γυναῖκα, αὐτὴ τέ μοι κατὰ νόον
τυγχάνει κάρτα ἐοῦσα, ταύτην με κελεύεις μετέντα θύ-
γατέρα τὴν σεωυτοῦ γῆμαι; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μέγα μὲν
ποιεῦμαι ἀξιεύμενος θυγατρὸς τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι
τούτων οὐδέτερά. σὺ δὲ μηδαμῶς βιω πρήγματος τοι-
οῦδε δεόμενος· ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φα-
νήσεται ἐμεῦ οὐδὲν ἕσσων, ἐμέ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ
συνοικέειν. Ὁ μὲν δὴ τοιούτοις ἀμείβεται, Ξέρξης δὲ
θυμωθεὶς λέγει τάδε· Οὕτω τοι, Μασίστα, πέπρηκται.
οὔτε γὰρ ἂν τοι δοίην θυγατέρα τὴν ἐμὴν γῆμαι, οὔτε
ἐκείνη πλεῦνα χρόνου συνοικήσεις, ὥς μάθης τὰ διδό-

- μενα δέκεσθαι. Ὁ δὲ ὥς ταῦτα ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε
 112 ἐχώρει ἔξω· Δέσποτα, οὐ δὴ καὶ με ἀπώλεσας. Ἐν δὲ
 τούτῳ τῷ διὰ μέσον χρόνῳ, ἐν τῷ Ξέρξης τῷ ἀδελφεῷ
 διελέγετο, ἥ Ἀμηστρις μεταπεμφαμένη τοὺς δορυφόρους
 τοῦ Ξέρξεω διαλυμαίνεται τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστειω·
 τοὺς τε μαζοὺς ἀποταμοῦσα κυσὶ προέβαλε, καὶ ῥίνα
 καὶ ὦτα καὶ χεῖλεα καὶ γλῶσσαν ἐκταμοῦσα ἐς οἶκόν μιν
 113 ἀποπέμπει διαλελυμασμένην. Ὁ δὲ Μασίστης οὐδὲν κα-
 ἄκηκοὺς τούτων, ἐλπόμενος δὲ τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπί-
 πτει δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία. ἰδὼν δὲ διεφθαρμένην τὴν γυ-
 ναῖκα, αὐτίκα μετὰ ταῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ
 ἐπορεύετο ἐς Βάκτρα σὺν τε τοῖσι ἐαυτοῦ υἱοῖσι καὶ δη-
 κού τισι καὶ ἄλλοισι ὥς ἀποστήσων νομὸν τὸν Βάκτριον
 καὶ ποιήσων τὰ μέγιστα κακῶν βασιλέα. τὰ περ ἂν καὶ
 ἐγένετο, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, εἶπερ ἐφθῇ ἀναβὰς ἐς τοὺς
 Βακτροίους καὶ τοὺς Σάκας· καὶ γὰρ ἔστεργόν τέ μιν καὶ
 ἦν ὑπαρχος τῶν Βακτροίων. ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυνθόμε-
 νος ταῦτα ἐκείνῳ πρήσσοντα πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρα-
 τηὴν ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινε αὐτὸν τε ἐκείνου καὶ τοὺς
 παῖδας αὐτοῦ καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου.

- Κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξεω καὶ τὸν Μασίστειω
 114 θάνατον τοσαῦτα ἐγένετο, οἱ δὲ ἐκ Μνηκάλης ὀρμηθέν-
 τες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόντου πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν
 ὠρμεον, ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέντες, ἐνθεῦτεν δὲ ἀπί-
 κοντο ἐς Ἀβυδον, καὶ τὰς γεφύρας εὖρον διαλελυμένας,
 τὰς ἐδόκεον εὐρήσειν ἐτι ἐντεταμένας, καὶ τούτων οὐκ
 ἦκιστα εἵνεκεν ἐς τὸν Ἑλλησπόντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν
 νυν ἀμφὶ Λευτυχίδην Πελοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλῶειν
 ἐς τὴν Ἑλλάδα, Ἀθηναίοισι δὲ καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρα-
 τηγῷ αὐτοῦ ὑπομείναντας πειρᾶσθαι τῆς Χερσονήσου.
 Οἱ μὲν δὴ ἀπέπλων, Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ τῆς Ἀβύδου δια-
 115 βάντες ἐς τὴν Χερσονήσον Σηστόν ἐπολιόρκεον. Ἐς δὲ

τὴν Σηστὸν ταύτην, ὡς ἰόντος ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν ταύτῃ, συνῆλθον, ὡς ἤκουσαν παρῆναι τοὺς Ἑλληνας ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίας πόλιος Οἰόβαζος ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὅπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς. εἶχον δὲ ταύτην ἐπιχώριοι Αἰολεες, συνῆσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων συχνὸς ὄμιλος. Ἐτυράννευε δὲ 116 τοῦτου τοῦ νομοῦ Ξέρξεω ὑπαρχος Ἀρταῦκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος, ὃς καὶ βασιλέα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσίλειω τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἑλαιοῦντος ὑπελόμενος. ἐν γὰρ Ἑλαιοῦντι τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλειω τάφος τε καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν, ἐνθα ἦν χρήματα πολλὰ καὶ φιάλαι χρύσειαι καὶ ἀργύραι καὶ χαλκός καὶ ἐσθῆς καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταῦκτης ἐσύλησε βασιλέος δόντος. λέγων δὲ τοιάδε Ξέρξεα διεβάλετο· Δέσποτα, ἔστι οἶκος ἀνδρὸς Ἑλληνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατευσάμενος δίκης κυρήσας ἀπέθανε. τοῦτου μοι δὸς τὸν οἶκον, ἵνα καὶ τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι. Ταῦτα λέγων εὐπετέως ἐμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι ἀνδρὸς οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκεῖνος ἐφρόνεε. ἐπὶ γῆν δὲ τὴν βασιλέος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλειων ἔλεγε νοέων τοιάδε· τὴν Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἑωυτῶν εἶναι Πέρσαι καὶ τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἑλαιοῦντος ἐς Σηστὸν ἐξεφόρησε, καὶ τὸ τέμενος ἐσπειρε καὶ ἐνέμετο, αὐτὸς τε ὅκως ἀπίκοιτο ἐς Ἑλαιοῦντα, ἐν τῷ ἀδύτῳ γυναιξὶ ἐμίσγετο. τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων οὔτε παρεσκευασμένος ἐς πολιορκίην οὔτε προσδεκόμενος τοὺς Ἑλληνας· ἀφυλάκτῳ δὲ ὡς αὐτῷ ἐπέπεσον. Ἐπεὶ δὲ πολιορκεομένοισιν σφι φθι- 117 νόπαρον ἐπεγίνετο, ἥσχαλλον οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τε τῆς

- ἐωυτῶν ἀποδημέοντες καὶ οὐ δύναμενοι ἐξελεῖν το τεί-
 χος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅπως ἀπάγοιέν σφεας
 ὀπίσω· οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν πρὶν ἢ ἐξέλωσι ἢ τὸ Ἀθηναίων
 κοινόν σφεας μεταπέμψηται. Οὕτω δὴ ἔστεργον τα
 118 παρούντα. Οἱ δὲ ἐν τῷ τείχει ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπι-
 γμένοι ἦσαν, οὕτω ὥστε τοὺς τόνους ἔφοντες τῶν κλι-
 νέων ἐσιτέοντο. ἐπεὶ τε δὲ οὐδὲ ταῦτα ἔτι εἶχον, οὕτω
 δὴ ὑπὸ νύκτα οἰχονται ἀποδράντες οἱ τε Πέρσαι καὶ ὁ
 Ἀρταύκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὀπίσθε τοῦ τείχεος κατα-
 βάντες, τῇ ἣν ἐρημότατον τῶν πολεμίων. ὥς δὲ ἡμέρη
 ἐγένετο, οἱ Χερσωνησίται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν
 τοῖσι Ἀθηναίοισι τὸ γεγονὸς καὶ τὰς πύλας ἀνοιξαν. τῶν
 119 δὲ οἱ μὲν πλεῖνες ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν εἶχον. Οἰό-
 βαζον μὲν νυν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηϊκὴν Θρηϊκὴς Ἀφίν-
 θιοι λαβόντες ἔθυσαν Πλειστῳρῷ ἐπιχωρίῳ θεῷ τρό-
 πῳ τῷ σφετέρῳ, τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου ἄλλῳ τρόπῳ ἐφό-
 νευσαν. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταύκτην ὕστεροι ὀρμηθέντες
 φεύγειν, ὥς κατελαμβάνοντο ὀλίγον ἔοντες ὑπὲρ Αἰγὸς
 Ποταμῶν, ἀλεξόμενοι χρόνον ἐπὶ συχνὸν οἱ μὲν ἀπέ-
 θανον, οἱ δὲ ζῶντες ἐλάμφθησαν. καὶ συνδήσαντές
 σφεας οἱ Ἕλληνες ἤγαγον ἐς Σηστὸν, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ
 Ἀρταύκτην δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ.
 120 Καὶ τῷ τῶν φυλασσόντων λέγεται ὑπὸ Χερσωνησιτέων
 ταρίχους ὀπτῶντι τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ τάριχοι
 ἐπὶ τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἥσπαιρον ὅπως
 περ ἰχθύες νεοάλωτοι. καὶ οἱ μὲν περιχυθέντες ἐθών-
 μαζον, ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὥς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν
 ὀπτῶντα τοὺς ταρίχους ἔφη· Ξεῖνε Ἀθηναῖε, μηδὲν φο-
 βέο το τέρας τοῦτο· οὐ γὰρ σοὶ πέφησε, ἀλλ' ἐμοὶ ση-
 μαίνει ὁ ἐν Ἐλαιοῦντι Πρωτεσίλως ὅτι καὶ τεθνεὼς καὶ
 τάριχος ἐὼν δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα δι-

νεσθαι. νῦν ὦν ἄποινά οἱ τάδε ἐθέλω ἐπιθεῖναι, ἀντὶ
 μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἑκατὸν τάλαντα
 καταθεῖναι τῷ θεῷ, ἀντὶ δ' ἑμεωυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς
 ἀποδώσω τάλαντα διηκόσια Ἀθηναίοισι περιγεγόμε-
 νος. Ταῦτα ὑπισχόμενος τὸν στρατηγὸν Ξάνθιππον
 οὐκ ἔπειθε. οἱ γὰρ Ἐλαιούσιοι τῷ Πρωτεσίλῳ τιμω-
 ρέοντες ἐδέοντό μιν καταχρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρα-
 τηγοῦ ταύτῃ ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς
 τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν Ξέρξης ἐξευξε τὸν πόρον, οἱ δὲ λέ-
 γουσι ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλιος, σα-
 νίδα προσπασσαλέυσαντες ἀνεκρέμασαν, τὸν δὲ παῖδα
 ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταύκτεω κατέλευσαν. Ταῦτα δὲ 121
 ποιήσαντες ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἑλλάδα, τά τε ἄλλα χρή-
 ματα ἄγοντες καὶ δὴ καὶ τὰ ὄπλα τῶν γεφυρέων ὥς ἀνα-
 θήσαντες ἐς τὰ ἱερά. καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδὲν ἐτι
 πλέον τούτων ἐγένετο.

Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταύκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος 122
 προπάτωρ Ἀρτεμβάρης ἐστὶ ὁ Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λό-
 γον, τὸν ἐκεῖνοι ὑπολαβόντες Κύρῳ προσήνεικαν, λέ-
 γοντα τάδε· Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην διδοί, ἀν-
 δρῶν δὲ σοί, Κύρε, κατελὼν Ἀστυάγεα, φέρε, γῆν γὰρ
 ἐκτήμεθα ὀλίγην καὶ ταύτην τρηχέαν, μεταναστάντες ἐκ
 ταύτης ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυ-
 γεῖτονες, πολλαὶ δὲ καὶ ἑκαστέρω, τῶν μίαν σχόντες
 πλέοσι ἐσόμεθα θωυμαστότεροι. οἰκὸς δὲ ἄρχοντας ἄν-
 δρας τοιαῦτα ποιεῖν. κότε γὰρ δὴ καὶ παρέξει κάλλιον
 ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολλῶν ἄρχομεν πάσης τε τῆς
 Ἀσίας; Κύρος δὲ ταῦτα ἀκούσας καὶ οὐ θωυμάσας τὸν
 λόγον ἐκέλευε πηρίειν ταῦτα, οὕτω δὲ αὐτοῖσι παραίνεε
 κελεύων παρασκευάζεσθαι ὥς οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἄρ-
 ξομένους· φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλα-

κρούς ἄνδρας γίνεσθαι· οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι
καρπὸν τε θωυμαστὸν φύειν καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ
πολέμια. ὥστε συγγινόντες Πέρσαι οἰχοντο ἀποστάντες,
ἐσσωθέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρου, ἄρχειν τε εἵλοντο
λυπρὴν οἰκέοντες μᾶλλον ἢ πεδιάδα σπείροντες ἄλλοισι
δουλεύειν.

I N D E X.

- Abae** I, 46; VIII, 27, 33, 134.
Abantes I, 146.
Abaris IV, 36.
Abdera I, 168; VI, 46; VII, 109, 126; VIII, 120.
Abrocomes VII, 224.
Abronychus VIII, 21.
Abydas V, 117; VII, 32, 33, 34, 43, 44, 174.
acanthæ II, 96.
Acanthus VI, 44; VII, 22, 116.
Acarnan II, 10.
accipiter II, 65, 67, III, 76.
Acephali IV, 191.
Aceratus VIII, 37.
Aces III, 117.
Achæi I, 145; VIII, 73.
Achæi Phthiotæ VII, 132, 173, 175, 197.
Achæia Ceres V, 61.
Achaemenes, auctor regiae Persarum stirpis, VII, 11.
Achaemenes, Darii Hystaspis filius, III, 12; VII, 7, 97, 236.
Achaemenidae I, 125; III, 65.
Achaia VIII, 36.
Achaia Phthiotis VII, 173.
Achelous II, 10; VII, 126.
Acheron V, 92, 7; VIII, 47.
Achilleus cursus, ὁ Ἀχιλλέως Δρόμος, IV, 55, 76.
Achilleum V, 94.
acinaces, Martis apud Scythos simulacrum, IV, 62; eius in foedere ineundo apud Scythas usus IV, 70; Persicus III, 64, 118; VII, 54, 61, 64.
Acræphia VIII, 135.
Acrisius, Danaës pater, VI, 53.
Acrothoon VII, 22.
Adicran IV, 159.
Adimantus, Aristææ pater, VII, 137; Corinthius, VIII, 5, 59, 61, 94.
Adrastus, Phryx, I, 35-45; Sicyonius V, 67, 68.
Adria I, 163; IV, 32; V, 9.
Adymachidae IV, 168.
Aea I, 2; VII, 193, 197.
Aeaces, Polyætis pater, III, 39; VI, 13.
Sylosontis filius, Sami tyrannus, IV, 138; VI, 13, 25.
Aeacidæ V, 75, 80; VIII, 64.
Aeacus V, 89; VI, 35.
aedæ lignææ IV, 108; fulmine tactæ IV, 79.
Aega VII, 123.
Aegæ I, 145.
Aegææ I, 149.
Aegæum mare IV, 85.
Aegæus VIII, 90.
Aegeus, Pandionis fil., I, 173; Ololyci fil., IV, 149.
Aegialeæ Pelasgi VII, 94; Sicyoniorum tribus V, 68.
Aegicores V, 66.
Aegidae IV, 149.
Aegila = Augila.
Aegilea VI, 107.
Aegilia VI, 101; VIII, 90.
Aegina, nympha, V, 80.
Aegina, ins., olim Ōenone, VIII, 46. Incolæ Iorienses, Epidauræ orti, VIII, 46.
Epidauris parent V, 85. Samis infensi III, 59. Bellum c. Cydoniis III, 59. Fœdus c. Thebanis V, 80. Bellum c. Atheniensibus V, 82 sq. VI, 73, 85-92; VII, 144, 145. Se tradunt Dario VI, 49. Cleomenes in Aegina VI, 50. Leontychiden accusant VI, 85. Ad Salamina pugnant VIII, 46, 74, 91, 93, 122, ad Plataeas item IX, 28 et 85. Res eorum navalis III, 59; IV, 152; V, 80, 83; VI, 49. Opera figlina V, 89. Stellæ auratæ, Delphico deo sacratæ, VIII, 122.
Aeacidarum cultus V, 80. Urbs antiqua VI, 88. Divitiæ IX, 79.
Aegion I, 145.
Aegira I, 145.
Aegiroessa I, 149.
aegis Minervæ IV, 180, 189.
Aegli III, 92.
Aegros Potamoi IX, 119.
Aegyptii et Aegyptius I, 135; II, c. 2- fin.; III, 2-16, 27-29, 91, 129, 186; IV, 2, 42, 180; VII, 1, 7, 25, 89; VIII, 17.
Aeimnestus IX, 64, 68.
Aenea VII, 123.
Aenesidemus VII, 154, 165.
Aenianes VII, 132.
Aenus IV, 90; VII, 58.
Aenyræ VI, 47.
Aeolæ, Pelasgicæ originis, VII, 95. In Asia habitantes I, 6, 26, 28, 141, 149-151; II, 1, 90; V, 122, 123; VII, 94, 95, 176; IX, 115.
Aeolidarum oppidum VIII, 35.
Aeolus VII, 197.
Æopius, Temeno natus, VIII, 137. Macedo VIII, 139. Tegeata IX, 26.
Aasanias IV, 150.
Aeschines Eretriensis VI, 100.
Aeschreus VIII, 11.
Aeschrionia III, 26.
Aeschylus II, 134, 156.
Aesopus II, 134.
Aethiopes et Aethiopia II, 22, 29, 30, 32, 100, 104, 110; III, 17, 20-23, 25, 94, 97, 101, 114; IV, 183, 197; VII, 69, 70, 79.

- aethiopicus lapis II, 134.
 Aëtion V, 92, 2.
 Aetolia VI, 127.
 Aetolus VI, 127.
 Africa II, 32; IV, 41—44. a Phoenicibus
 circumnavigata IV, 42.
 Africus ventus II, 25.
 Agaeus VI, 127.
 Agamemnon I, 67; VII, 159.
 Agarista VI, 126—131. Periclis mater VI, 131.
 Agasicles I, 144.
 Agathoergi I, 67.
 Agathyrsi IV, 49, 100, 102, 103, 125.
 Agathyrus IV, 10.
 Agbalus VII, 98.
 Agbatana Mediae I, 98, 110, 153; III, 64,
 92. Syriae III, 62, 64.
 Agenor VII, 91.
 Agesilaus, Doryssi f., VII, 204; Hippocra-
 tidae f., VIII, 131.
 Agetus VI, 61, 62.
 Agis, Spartae rex, VII, 204; Menaris pa-
 ter, VI, 65.
 Aglaurus VIII, 53.
 Aglomachus IV, 164.
 Agora, oppid., VII, 58.
 Agrianes, fl., IV, 90.
 Agrianes, pop., V, 16.
 Agrigentini VII, 165, 170.
 Agron I, 7.
 Agyllaei I, 167.
 Ajax Telamonius V, 66; VIII, 64, 121.
 Philaei pater VI, 35.
 Alabanda VIII, 136.
 Alabandi VII, 195.
 alabastrites lapis III, 24.
 Alalia I, 165.
 Alarodii III, 94; VII, 79.
 Alazir IV, 164.
 Alazones IV, 17, 52.
 Albæ columnae (αἱ Λευκαὶ Στήλαι)
 V, 118.
 Alcaeus I, 7.
 Alcamenes VII, 204.
 Alcenor I, 82.
 Alcetes VIII, 39.
 Alcibiades VIII, 17.
 Alcides VI, 61.
 Alcimachus VI, 101.
 Alcmaeon, Megacelis pat., I, 59. Megacelis
 f., VI, 125, 127.
 Alcmaeonidae I, 61, 64; V, 63 sqq. VI,
 115, 121, 125 sq.
 Alcmene II, 43, 145.
 Alcon VI, 127.
 Alea, Minervae cognom., I, 66; IX, 70.
 alearum ludus I, 94; II, 122.
 Aleus campus VI, 95.
 Aletes V, 92, 2.
 Aleuadæ VII, 6, 130, 172; IX, 58.
 Alexander, Priami f., I, 3; II, 113—117.
 Macedo, V, 19—22; VII, 173; VIII, 121,
 136—140; IX, 44.
 Alilat II, 131; III, 8.
 Alitta II, 131.
 Alopecae V, 63.
 Alpeni VII, 166, 229.
 Alphens, Spartanus, VII, 227.
 Alphis, fl., IV, 49.
 Alus VII, 173, 197.
 Alyattes I, 16—25, 73 sq., 93.
 Amasis, Aegypti rex, I, 30, 77; II, 154,
 161, 172, 181; III, 1, 10, 40, 47. Persa,
 IV, 167, 201, 203.
 Amathus V, 104, 108, 114.
 Amazones IV, 110—117, 193; IX, 27.
 Ambracia VIII, 47; IX, 28, 31.
 Amestris VII, 61, 114; IX, 108, 109, 111.
 Amiantus VI, 127.
 Aminias VIII, 84, 87, 93.
 Aminocles VII, 190.
 Ammonii II, 32, 42; III, 25, 26; IV, 181.
 Ammonis oraculum I, 46; II, 32, 55.
 Ammon II, 42.
 Amompharetus IX, 53—57, 71, 85.
 Amorges I, 121.
 Aiope VI, 20.
 Ampelus VII, 122.
 Amphiarus III, 91. Eius oraculum I, 46,
 49, 52; VIII, 134.
 Amphicaea VIII, 33.
 Amphicrates III, 59.
 Amphictyon VII, 200.
 Amphictyones II, 180; V, 62; VII, 200,
 213, 228.
 Amphictyonis, Ceres, VII, 200.
 Amphiloehus III, 91; VII, 91.
 Amphilytus I, 62.
 Amphimnestus VI, 127.
 Amphion V, 92.
 Amphissa VIII, 32.
 Amphitruo II, 43; V, 59; VI, 53.
 Amphracia, vid. Ambracia.
 Amyntas, Macedo, V, 17—21, 94; VII, 173,
 VIII, 136, 139. Persa, VIII, 136.
 Amyrgii VII, 64.
 Amyris VI, 127.
 Amyrtaeus II, 140; III, 15, 16.
 Amythaon II, 49.
 Anacharsis IV, 46, 76, 77.
 Anacreon III, 121.
 Anactorii IX, 28.
 ἀνακτοριον IX, 65.
 Anaphes VII, 62.
 Anaphystus IV, 99.
 Anapa VII, 30.
 Anaxander VII, 204.
 Anaxandrides, Theopompi f., VIII, 131.
 Leontis f., I, 67; V, 39—41; VII, 204.
 Anaxilaus, Spartanus, VIII, 131. Rhegi
 tyrannus, VI, 23; VII, 165.
 Anchimolius V, 63.

- Andreas VII, 126.
 Andrii VIII, 66, 111.
 Androbulus VII, 141.
 Androcrates IX, 25.
 Androdamas VIII, 85; IX, 90.
 Andromeda VII, 61, 150.
 Androphagi IV, 18, 100, 102, 106, 119, 125.
 Androsphinges II, 175.
 Andrus IV, 33; V, 31; VIII, 111.
 Aneristus, Sperthiae p., VII, 134. Sper-
 thiae f., VII, 137.
 ἀνναγήτωρ III, 126; VIII, 98.
 Angites VII, 113.
 Angrus IV, 49.
 anguilla in Aegypto sacra II, 72.
 anguis in arce Athenarum VIII, 41.
 animarum migrationes II, 123.
 anni ratio apud Graecos I, 32, apud Ae-
 gyptios II, 4, ap. Persas III, 90.
 annuli signatorii I, 195; III, 41.
 Anopaea VII, 216.
 anseres II, 37, 45.
 antacaei IV, 53.
 Antagoras IX, 176.
 Antandrus V, 26; VII, 42.
 Anthela VII, 176, 200.
 Anthemus V, 94.
 Anthylla II, 98.
 Antichares V, 43.
 Anticyra VII, 198, 213.
 Antidorus VIII, 11.
 Antiochus IX, 33.
 Antipater VII, 118.
 Antiphemus VII, 153.
 Anytis, rex Aegypti, II, 137, 140. Urbs,
 II, 137. Praefectura, II, 160.
 Anytus VII, 98.
 Aparytae III, 91.
 Apaturia I, 147.
 aper in Africa non reperitur IV, 192. My-
 sian devastans I, 36.
 apes trans Istrum fl. V, 10.
 Aphetæ VII, 193; VIII, 4, 6.
 Aphidnae IX, 173.
 Aphrodisias IV, 169.
 Aphthitana II, 166.
 Aphytis VII, 123.
 Apia, den Seytharum, IV, 59.
 Apidanus VII, 129, 196.
 Apis, deus Aegyptiorum, II, 153; III, 27—29.
 Urbs II, 18.
 Apollo I, 50, 52, 69, 87, 90, 92, 144, 148,
 182; II, 83, 144, 155, 156; IV, 15, 59,
 158; V, 59, 60; VI, 57; VII, 26, 57;
 VIII, 33, 37, 134, 135.
 Apollonia, opp. ad Pontum Euxinum, IV,
 90, 93. Opp. ad sinum Ionium, IX, 92.
 Apollophanes VI, 26.
 Apries II, 161, 169; IV, 159.
 Apsinthis VI, 34; IX, 119.
 aquae memorabiles III, 23; IV, 90, 181, 182.
 arae I, 131; II, 4, 7; IV, 59; VI, 68.
 Arabes eorumque terra I, 198; II, 8, 12,
 III, 8, 9, 88, 91, 97, 107, 112; IV, 39;
 VII, 69, 86.
 Arabicus sinus II, 11; IV, 39.
 Ararus IV, 43.
 Araxes I, 126, 202, 203; III, 35; IV, 11, 40.
 arbores memorabiles I, 202; III, 106.
 Arcades I, 66, 146; II, 171; V, 49; VI, 74;
 VII, 202; VIII, 26, 73.
 Arcesilaus I. IV, 159. — II. IV, 160. — III.
 IV, 162—164.
 Archander II, 98.
 Archandri urbs II, 97.
 Archelai Sicyonii V, 68.
 Archelaus VII, 204.
 Archesistratidas IX, 90.
 Archias III, 55.
 Archidamus, Anaxandridae f., VIII, 131.
 Zenxidami f., VI, 71.
 Archidice II, 135.
 Archilochus I, 12.
 Ardericea, vicus Assyriae, I, 195; vicus
 Cissiae, VI, 119.
 Ardys I, 15.
 Areopagus VIII, 52.
 Argadas V, 66.
 Argaeus VIII, 139.
 Arganthonium I, 163, 165.
 Arge IV, 35.
 argentum non reperitur in Scythia IV, 71,
 neque ap. Massagetas I, 215. Frequens
 in Lydia V, 49. Ad aurum ratio III, 95.
 Metalla ad Prasiadem paludem V, 17.
 Lauri VII, 144. in Pangaea VII, 112.
 Aryandium IV, 166.
 Argia VI, 52.
 Argilus VII, 115.
 Argiopius IX, 57.
 Argippaei IV, 23.
 Argivi I, 1, 61, 82; III, 131; V, 86; VI, 78,
 83, 92 sq.; VII, 148—152; IX, 12, 27, 34.
 Argo IV, 179; VII, 193.
 Argolici crateres IV, 152.
 Argolis I, 82.
 Argonautae IV, 145, 179.
 Argos I, 1; V, 67; VI, 83; VII, 150.
 Argus heros VI, 80.
 Ariabignes VII, 97; VIII, 89.
 Ariantes IV, 81.
 Ariapithes IV, 76—78.
 Ariarannes VIII, 90.
 Aridolis VII, 195.
 arietes Thebanis Aegyptiis sacri II, 42.
 Ariti III, 93; VII, 62, 66.
 arima IV, 27.
 Arimaspea IV, 14.
 Arimaspi III, 116; IV, 13, 27.
 Arimnestus IX, 72.
 Ariomardus, Caspiorum dux, VII, 67. Darli
 fl., VII, 78.

- Arico I, 23 sq.
 Ariphron VI, 131, 136; VII, 33; VIII, 131.
 Arisba I, 151.
 Aristagoras, Cymaeus, IV, 138; V, 37, 38. Cyzicenus, IV, 138. Milesius, V, 30—38, 49—51, 97—100, 124—126; VII, 8. Samius, IX, 90.
 Aristas, Corinthius, VII, 137. Proconnesius IV, 13—15.
 Aristides VIII, 79—82, 95; IX, 28.
 Aristocrates VI, 73.
 aristocratia III, 81—82.
 Aristocyprus V, 113.
 Aristodemus, Heraclida, IV, 147; VI, 52; VII, 204; VIII, 131. ὁ τρέσας, VII, 229, 231; IX, 71.
 Aristodocus I, 158 sq.
 Aristogiton V, 55; VII, 123.
 Aristolaides I, 59.
 Aristomachus VI, 52; VII, 204; VIII, 131.
 Ariston, Byzantius, IV, 138. Spartanus, I, 67; VI, 61—63; 69.
 Aristonice VII, 140.
 Aristonymus VI, 126.
 Aristophantus VI, 66.
 Aristophilides III, 136.
 Arizanti I, 101.
 Arizus VII, 82.
 Armeni I, 194; III, 93; V, 49, VII, 73.
 Armenius mons I, 72.
 Arpoxais IV, 5 sq.
 Arsamenes VII, 68.
 Arsames, p. Hytaspis, I, 209; VII, 11. fl. Darii, VII, 68.
 artaba I, 192.
 Artabanus IV, 83; VII, 10, 11, 17, 46—53, 66, 67, 75.
 Artabates VII, 65.
 Artabazanes VII, 2, 3.
 Artabazus VII, 66; VIII, 126—129; IX, 41, 66, 89.
 Artace IV, 14; VI, 33.
 Artachaeus VII, 22; VIII, 117.
 Artachaeus, Otaspis p., VII, 63. Artayntae p., VIII, 130.
 Artaci VI, 98; VII, 61.
 Artacus, Artachaci p., VII, 22. Azanis p., VII, 66.
 Artanes, Darii fr., VII, 224. fluv. Thraciae, IV, 49.
 Artaphernes, Darii fr., V, 23, 25, 30—32, 73, 100, 123; VI, 1, 4. Artaphernis fl., VI, 94, 116; VII, 10, 74.
 Artaxerxes, vid. Artoxerxes.
 Artayctes VII, 33, 78; IX, 116, 118—120.
 Artaynta IX, 108.
 Artayntes VIII, 130; IX, 102, 107.
 Artazostira VI, 43.
 Artembares, vir nobilis inter Medos, I, 114—116. Persa, IX, 122.
 Artemisia VII, 99; VIII, 68, 87, 88, 93, 101—103.
 Artemisium IV, 35; VII, 175, 176, 195, VIII, 9—11, 14—17.
 Artimpasa IV, 59.
 Artiscus IV, 92.
 Artobazanes, vid. Artabazanes.
 Artochmes VII, 73.
 Artontes, Bagaei p., III, 128. Mardonii I, IX, 84.
 Artoxerxes VI, 98; VII, 106, 151.
 Artylbus V, 108, 110.
 Artynates VII, 67; VIII, 130.
 Artyphius VII, 66, 67.
 Artystona III, 88; VII, 69.
 Aryandes IV, 166, 167, 200.
 Aryenis I, 74.
 Asbystae IV, 170.
 Ascalon I, 105.
 aschy IV, 23.
 Asia, Promethei uxor, IV, 45.
 Asia I, 4, 72, 95, 102, 103, 104, 106, 130, 142, 177; II, 17, 117; IV, 37—40, 44, 45; V, 49; VI, 23, 43; VII, 61; IX, 116.
 Asias, tribus Sardica, IV, 45.
 Asias, fl. Colyis, IV, 45.
 Asine VIII, 73.
 asini I, 194; IV, 28, 129, 191, 192; VII, 86.
 asmach II, 30.
 Asonides VII, 181.
 Asopii IX, 15.
 Asopodorus IX, 69.
 Asopus V, 80; VI, 108; VII, 198, 200, 210; IX, 15, 29, 43, 51.
 Aspathines III, 70, 78; VII, 97.
 asphaltus I, 179; VI, 119.
 Assa VII, 122.
 Assesus I, 19.
 Assyria I, 102, 106, 177, 178, 192, 193; II, 17; III, 92; IV, 39, 87.
 Assyrii I, 95, 102, 103, 106, 177; VII, 62, 63.
 Astacus V, 67.
 Aster V, 63.
 Astrabacus VI, 69.
 Astyages I, 46, 73—75, 107, 108, 119, 123, 127—130, 139.
 Asychis II, 136.
 Atarantes IV, 184.
 Atarbecis II, 41.
 Atarne vel Atarnens I, 160; VI, 4, 28, 29; VII, 42; VIII, 106.
 Atarnes IV, 49.
 Athamas VII, 197.
 Athenades VII, 213.
 Athenagoras IX, 90.
 Athenae I, 59, 60, 98, 143; V, 2, 55, 64—66, 89; VI, 103; VII, 28; VIII, 53, 77, 94, 151; IX, 3, 13.
 Athenienses I, 30, 56, 57, 59, 60, 143, 146; II, 177; III, 131, 134; V, 55—62, 66, 69, 73—76, 79, 81, 82, 87, 88, 90—97, 100,

- 103; VI, 21, 48, 49, 87-94, 108, 111, 138, 139; VII, 1, 5, 6, 8, 111, 112, 133, 137, 139, 144, 145, 161, 184; VIII, 1, 3, 17, 41, 44, 61, 84, 93, 136, 139, 142, 144; IX, 5-6, 12-23, 27, 46, 60, 70, 73, 75, 102, 105, 114.
 Alhos VI, 44, 95; VII, 21, 22, 122.
 Alhribitana, praefectura Aegypti, II, 166.
 Alhrys IV, 49.
 Alantes, vid. Atrantes.
 Atlanticum mare I, 202.
 Atlas, fluv., IV, 49. mons, IV, 184.
 Atossa III, 88, 88, 133, 134; VII, 2, 3.
 Altranyllium VII, 42.
 Atridae VII, 20.
 Attaginus IX, 15, 86, 88.
 Attica I, 59; V, 55 sqq., 76, 82; VI, 102; VIII, 51-55; IX, 13.
 Atys, Manis fil., I, 7, 94, 171; VII, 27, 74. Croesi fil., I, 34-43.
 Aychatae IV, 6.
 Augila IV, 172, 182.
 Auras IV, 49.
 Aureas praecisae II, 162; III, 69, 118.
 Auri metalla VI, 46, 47; VII, 112; IX, 76.
 — ramenta I, 93; III, 102, 106; IV, 195; V, 101.
 Auschisae IV, 171.
Αυσίς IV, 180, 191.
 Auster II, 25; IV, 173.
 Autesion IV, 147; VI, 52.
 Autodicus IX, 85.
 Automoli II, 30.
 Autonous VIII, 39.
 Axesia V, 82, 83.
 Axius VII, 123, 124.
 Axus IV, 154.
 Azanes VII, 66.
 Azen VI, 127.
 Aziris IV, 157, 169.
 Azous II, 157.
B
 Babylon I, 178-183, 191, 129; III, 158, 159.
 Babylonia I, 193.
 Babylonium talentum III, 89.
 Babylonii I, 77, 194-200; II, 109; III, 150, 151, 158, 159.
 Bacchus II, 29, 42, 48, 49, 81, 123, 144-146, 156; III, 8, 97, 111; IV, 67, 79, 87, 108; VII, 111.
 Bacchanalia IV, 79, 108.
 bacchantium vox VIII, 65.
 Bacchica instituta II, 81.
 Bacchiadae V, 92.
 Bais V, 43; VIII, 20, 77, 96; IX, 43.
 Baetra III, 92; VI, 9; IX, 113.
 Bactria I, 153; III, 92; IV, 204; IX, 113.
 Bactrii I, 153; VII, 64, 86.
 baculi Babyloniorum I, 195.
 Badres (Bares) Pasargada IV, 167, 203.
 Bystanis f., VIII, 77.
 Bagaesus, Artontis f., III, 128. Mardontis p., VII, 80.
 Bagasaces VII, 76.
 balteus Herculis IV, 10.
 barathrum Athenis VII, 133.
 barba sacerdotis Minervae apud Pedasenses I, 175; VIII, 104.
 Barcae III, 13, 91; IV, 164, 167, 201-204.
 Barce, opp., III, 91; IV, 160, 200. vicus, IV, 204.
 Bares, vid. Badres.
 baris II, 96.
 Basilides VIII, 132.
 bassaria IV, 192.
 Battadae IV, 202.
 battus IV, 155.
 Battus I, IV, 150, 155, 159. — II, II, 181; IV, 159. — III, IV, 161.
 Beatorum insula III, 26.
 becos II, 2.
 Belbina VIII, 125.
 Belides portae III, 155, 158.
 Belus, deus, I, 181. Nini pater, I, 7. Cephel pater, VII, 61.
 Bermius VIII, 138.
 Bessi VII, 111.
 Bias Priensis I, 27; III, 170. Melampodis fr., IX, 34.
 Bisaltiae VII, 116.
 Bisultes VI, 26.
 Bisaltia VII, 115.
 Bisanthe VII, 137.
 Bistones VII, 110.
 Bistonis VII, 109.
 Bithyni I, 28; VII, 75.
 Biton I, 31.
 Boebasis VII, 129.
 Boeotia II, 49; V, 57.
 Bogoti V, 74, 77, 79; VI, 108; VII, 202; VIII, 34; IX, 68.
 boeoticene soleae I, 195.
 Boges VII, 107, 113.
 Bolbitinum ostium II, 17.
 Boreas VII, 189.
 boryes IV, 192.
 Borysthenes, fl., IV, 18, 45, 47, 53, 78. u., IV, 78.
 Borysthenitae IV, 17, 18, 53, 78.
 Bosporus Cimmericus IV, 12, 28, 100. Thracius IV, 83, 85, 86, 88.
 Bottiaea VII, 123, 127.
 Bottiaei VII, 185; VIII, 127.
 boves I, 92; II, 18, 38, 40, 41, 129; IV, 29, 61, 183, 186; VII, 126.
 bracciae I, 71; III, 87; VII, 61.
 Branchidae I, 46, 92, 157, 158; II, 139; V, 36; VI, 19.
 Brauron IV, 145; VI, 138.
 Briantica regio VII, 108.
 Briges VIII, 73.
 Brongus IV, 49.

- Brundisium IV, 99.
 Bryas VII, 72.
 Brygi VI, 45; VII, 185.
 Bubali I, 192.
 Bubares IV, 167; V, 21; VII, 22; VIII, 136.
 Bubastis, dea, II, 137, 156. urbs, II, 59,
 67, 137, 156, 166. praefectura, II, 166.
 Bucolicum ostium II, 17.
 Budii I, 101.
 Budini IV, 21, 108, 109.
 Bulis VII, 134, 137.
 Bura I, 145.
 Busae I, 101.
 Busiris, urbs, II, 59, 61. praefectura, II, 165.
 Butaides V, 47.
 Buto II, 59, 63, 75, 155, 156.
 Bybassia I, 174.
 byblus II, 92; V, 58; VII, 25, 36.
 byssus VII, 181.
 Byzantium IV, 14; V, 26, 103.
- C**abales IV, 171.
 Cabalii III, 90.
 Cabelenses VII, 77.
 Cabiri II, 51; III, 37.
 Cadmea victoria I, 166.
 Cadmeae litterae V, 59.
 Cadmei I, 56, 146; V, 57, 61; IX, 27.
 Cadmus, heros, II, 45, 49; IV, 147; V,
 57—59. Cous, VIII, 163, 164.
 Cadytis II, 159; III, 5.
 Caenides V, 92.
 Caicus, campus, VI, 28. fl., VII, 42.
 calamus ind. VII, 64, 65.
 Calantiae (Calatiae) III, 38, 97.
 Calasiries II, 164, 166, 168; VII, 89; IX, 32.
 calasiris II, 81.
 Calatiae, vid. Calantiae
 Calchas VII, 91.
 calculorum ludus I, 94.
 Callatebus VII, 31.
 Calliades VIII, 51.
 Callias, Eleus, V, 44, 45. Hipponici fl.,
 VII, 151. Phaenippi f., VI, 121, 122.
 Calliocrates IX, 72, 85.
 Callimachus VI, 109, 114.
 Callipidae IV, 17.
 Callipolitani VII, 154.
 Callista IV, 147.
 calvi III, 12; IV, 23.
 Calyndii VII, 99.
 Calyndenses VIII, 87.
 Calyndici montes I, 172; VIII, 87.
 Camarina VII, 154, 156.
 Cambysses, Cyri p., I, 46, 107, 112, 207;
 VII, 11. Cyri f., I, 208; II, 1; III, 1—
 66, 85; IV, 165.
 cameli I, 80; III, 103; VII, 86, 125.
 Camicus VII, 169 sq.
 Camirus I, 144.
- Campsa VII, 123.
 Canae mons VII, 42.
 Canastraeum VII, 123.
 Candaules, Lydor, rex, I, 7—12. Dama-
 sithymi p., VII, 98.
 canis I, 192; II, 67; VII, 187.
 cannabis IV, 74.
 Canobicum ostium II, 15, 17, 113, 179.
 Canobus II, 97.
 cantharus III, 28.
 Caphareum VIII, 7.
 Cappadocia I, 73.
 Cappadoces I, 71—73; V, 49; VII, 72.
 caprae II, 42, 46.
 caprarii II, 46.
 capreae IV, 192.
 capripedes IV, 25.
 captivorum immolationes IV, 62, 103.
 Car, progenitor Carum, I, 171.
 Carcinitis IV, 55, 99.
 Cardamyle VIII, 75.
 Cardia VI, 33; VII, 58; IX, 115.
 Carenus VII, 173.
 Cares I, 28, 146, 171, 172, 174; II, 61,
 152, 153, 163; III, 4, 11; V, 66, 88, 117,
 120; VII, 9; VIII, 133, 135.
 Caria I, 142; VI, 25.
 Carine VII, 42.
 Carius Iuppiter I, 171; V, 66.
 Carnea VII, 206; VIII, 72.
 Carpathus III, 45.
 Carpis IV, 49.
 Carthaginienses I, 166; II, 32; III, 17, 19;
 IV, 43, 197; V, 46; VII, 165, 167.
 Carthago III, 19.
 Caryanda IV, 44.
 Carystus IV, 33; VI, 99; VIII, 112, 121;
 IX, 105.
 Casambus VI, 75.
 casia III, 107, 110.
 Casius II, 6; III, 5.
 Casimena VII, 155.
 Caspatyrus III, 102; IV, 44.
 Caspii III, 92, 93; VII, 67, 86.
 Caspium mare I, 202, 203; IV, 40.
 Cassandane II, 1; III, 2.
 Cassiterides III, 115.
 Castalia VIII, 39.
 Casthanea VII, 183, 188.
 Castor II, 43; VI, 127.
 castores IV, 109.
 Castra Tyriorum II, 112. = Στρατόπε-
 δα II, 154.
 castratio III, 48; VI, 9.
 Catadupa II, 17.
 catarractae II, 17; V, 118.
 Catarractes VII, 26.
 Catiani IV, 6.
 Cava Euboeae (τὰ Κοῖλα) VI, 100,
 VIII, 13.

- Caucasa V, 33.
 Caucasus I, 104, 203, 204; III, 97; IV, 12.
 Cancones I, 147; IV, 148.
 Caunus I, 172, 176; V, 103.
 Caystrius V, 100.
 Caystrobis IV, 43.
 Cecrops VIII, 44.
 Celaenae VII, 26.
 Celcus V, 46.
 Celtae II, 33; IV, 49.
 Centum insulae (Ἐκατὸν νῆσοι) I, 151.
 Leos IV, 35; V, 102; VIII, 1, 46, 76.
 Cephalenia IX, 28.
 Cephene VII, 61.
 Cepheneus, Andromedae p., VII, 61, 150.
 Beli f., VII, 61.
 Cephissus VII, 178; VIII, 33.
 Cernicus I, 174.
 Ceraunii montes VII, 129.
 Cercasorum II, 15, 17, 97.
 Cercopes VII, 216.
 Ceres II, 59, 122, 123, 156, 171; IV, 53;
 V, 61, 82; VI, 16, 91, 134; VII, 20;
 VIII, 63; IX, 62, 65, 97, 101.
 cervi IV, 192.
 Chalcedon IV, 85, 144; V, 26; VI, 33.
 Chalcidenses V, 74, 77, 99; VIII, 127; IX, 28.
 Chalcidicum genus VII, 185; VIII, 127.
 Chaldaei I, 181, 183; VII, 63.
 Chalestra VII, 123.
 Chalybes I, 28; VII, 76.
 champsae II, 69.
 Charadra VIII, 33.
 Charaxus II, 135; IV, 135.
 Chirilaeus III, 145.
 Charillus VIII, 131.
 Charopinus V, 99.
 Chemmis II, 91, 156, 165.
 Cheops II, 124.
 Chephren II, 127, 128.
 Cherasmis VII, 73.
 Chersis VII, 98; VIII, 11.
 Chersonnesus Thracic. VI, 33, 34, 39, 140;
 IX, 118. opp. (aspera) IV, 90; VII, 33.
 Chiloas IX, 9.
 Chilo I, 59; VII, 235. Demarmenif., VI, 65.
 Chius I, 18, 142, 160; II, 178; VI, 15, 16,
 26, 31; VIII, 131.
 Chonspes I, 189; V, 49, 52.
 choenix VI, 57; VII, 187.
 Choereae VI, 101.
 Choeratae, tribus, V, 68.
 Choerus VII, 170.
 Chorasmii III, 93, 117; VII, 66.
 ephri V, 67, 83, 100; VI, 27.
 Chromius I, 82.
 Chytri (Χύτροι) VII, 176.
 Cicones V, 59, 108, 110.
 Cileas I, 28, 72; III, 90; V, 49, 52; VII,
 91; VIII, 14.
 HEROD. II.
 Cilicia II, 17, 34; III, 90; V, 52; IX, 107.
 Cilix VII, 91.
 Cilla I, 149.
 Cimmeria IV, 12.
 Cimmerii I, 6, 15, 16; IV, 1, 11, 12.
 Cimmerium castellum (Κιμμέρια τεῖχη)
 IV, 12.
 Cimmerium portorium (πορθμῆια Κ.)
 IV, 12, 45.
 Cimmerius Bosphorus IV, 12, 28, 100.
 Cimon, Miltiadis p., VI, 34, 38, 39, 103.
 Miltiadis f., VI, 136; VII, 107.
 Cineas V, 63.
 cinnamomum III, 111.
 Cinyps, fl., IV, 175; V, 42. regio, IV, 198.
 Cion-V, 122.
 circumcisio II, 36, 104.
 Cissia terra III, 91; V, 49, 52; VI, 119.
 Cissiae portae III, 155, 158.
 Cissil III, 91; VII, 62, 86, 210.
 Cithaeron IX, 19, 25, 39.
 Claves Cypri (Κληῖδες τῆς Κύπρου)
 V, 108.
 Cleazomenae I, 16, 51, 142; II, 178; V, 123.
 Cleades IX, 85.
 Cleander, Phigalensis, VI, 63. Hippocra-
 tis f., VII, 155. Pantaris f., VII, 154.
 Cleobis I, 31.
 Cleodaeus VI, 52; VII, 204; VIII, 131.
 Cleombrotus IV, 81; V, 41; VIII, 71; IX, 10.
 Cleomenes III, 148; V, 41, 49, 64, 70, 76,
 82, 84.
 Cleonae VII, 22.
 Clinias VIII, 17.
 Clisthenes, Athen., V, 66, 69, 70, 73; VI,
 131. Sicyonius VI, 67, 126.
 Clytiadum familia IX, 33.
 Enidus I, 144, 174; II, 178; III, 138; IV, 164.
 Cnoethus VI, 88.
 Cohon VI, 66.
 Codrus, Melanthi f., I, 147. Atheniens.
 rex, V, 65, 76; IX, 97.
 Coenrya VI, 47.
 Coes IV, 97; V, 11, 37, 38.
 Colaeus IV, 152.
 Colaxais IV, 5, 7.
 Colchis, Colchi, I, 2, 104; II, 104, 105;
 III, 97; IV, 37, 40; VII, 79.
 Colias VIII, 96.
 Colophon I, 14, 142, 147, 150.
 Colossae VII, 30.
 colossi II, 130, 143, 153, 175, 176.
 columbae Dodonaeae II, 55; albae I, 138.
 Combrea VII, 123.
 Compasus VII, 109.
 conchyliis II, 12.
 condicio mortuorum II, 67, 86-90; III, 24.
 Coniaeus V, 63.
 Contadesus IV, 89, 90.

- Copais VIII, 135.
 Corecra III, 42, 48, 49, 53; VII, 168.
 Coressus V, 100.
 Corinthus I, 14, 50, 51; II, 167; III, 48—53; IV, 162; V, 75, 87, 92; VI, 89; VII, 202; VIII, 1, 94; IX, 102.
 Corobius IV, 151.
 Coronaei V, 79.
 Corsica I, 165; VII, 165.
 corvi augurium IV, 15.
 Coryciani antrum VIII, 36.
 Corydallus VII, 214.
 Corys III, 9.
 Cos I, 144; VII, 164.
 Cotys IV, 45.
 Cranaspes III, 126.
 Cranaei VIII, 44.
 craniorum propoculis et vasis usus IV, 26, 75.
 Crathia Minerva V, 45.
 Crathis I, 145; V, 45.
 Cratines VII, 165.
 Cratinus VII, 190.
 Cremona IV, 20, 110.
 Creston I, 57; V, 3, 7; VII, 124, 127; VIII, 116.
 Creta I, 173; IV, 151; VII, 169—171.
 crex II, 76.
 Crinippus VII, 165.
 Crisaeus campus VIII, 32.
 cristarum inventores I, 171.
 Critalla VII, 26.
 Critobolus, Cyrenaeus, II, 181. Toronaeus, VIII, 127.
 Crinus VI, 50, 73. avus, VIII, 92.
 Crobyzi IV, 49.
 crocodili II, 68—70, 148; IV, 44, 192.
 Crocodilorum urbs II, 148.
 Croesus I, 7, 26—28, 30—46, 50, 53, 56, 69, 73, 75, 77, 79—81, 84—88, 90, 92, 155, 207, 208; III, 14, 34, 36; V, 36; VI, 37, 125; VIII, 35.
 Crophii II, 28.
 Crossaea VII, 123.
 Croton III, 131, 136, 137; V, 44; VIII, 47.
 crucis supplicium III, 125; VI, 30; VII, 238.
 cubi I, 94; II, 122.
 cubitus I, 178; II, 149, 168.
 culices II, 95.
 cuniculi clangore reperti IV, 200.
 Cuphagoras VI, 117.
 Curium V, 113.
 currus V, 113; VII, 55; VIII, 115.
 cursores publici VI, 105.
 Cyanaeae insulae IV, 85.
 Cyaxares I, 16, 73, 103, 106.
 Cybebe V, 102.
 Cyherniscus VII, 98.
 Cyclades V, 30, 31.
 Cydippa VII, 105.
 Cydonia III, 44, 59.
 Cydrara VII, 30.
 Cyllagris VII, 155.
 Cylon V, 71.
 Cyma I, 149, 157, 165; V, 38, 123; VII, 194; VIII, 130.
 Cynaegirus VI, 114.
 Cyneas VI, 101.
 Cynesii = Cynetes II, 33; IV, 49.
 Cyniscus VI, 71.
 Cynocephali IV, 191.
 Cynosarges V, 63; VI, 116.
 Cynosura VIII, 76.
 Cynurii VIII, 73.
 Cypria II, 118.
 Cyprus I, 199; II, 182; III, 19, 91; V, 104—116; VII, 90.
 Cyprici claves, vid. Claves.
 Cypselus, Athaniensis, VI, 35. Corinthius, I, 20, 114; V, 92; VI, 128.
 Cyraenis IV, 195.
 Cyrene II, 32; III, 13, 91, 131; IV, 150, 152, 154—165, 170, 186, 199, 203.
 Cynrus, heros, I, 167. opp., IX, 105. insula, vid. Corsica.
 Cyrus, avus regis Pers., I, 111. rex Persarum, I, 46, 73, 75, 79—81, 83—85, 88, 89, 91, 107—116, 120—130, 141, 153—155, 188—191, 201—216; III, 69, 89, 100; VII, 1; IX, 122.
 Cythera I, 82, 105; VII, 235.
 Cythnus VII, 90; VIII, 46, 67.
 Cylissorus VII, 197.
 Cyzicum IV, 14, 76; VI, 33.
D
 Dadiacae III, 91; VII, 66.
 Daedalus VII, 170.
 Dai I, 125.
 Damasithymus VII, 98. alius, VIII, 87.
 Damascus VI, 127.
 Damia V, 82, 83.
 Danaë I, 91; VI, 53; VII, 60, 150.
 Danaus II, 91, 98; VII, 94. filiae eius, II, 71, 182.
 Daphnae Pelusiae II, 30, 107.
 Daphnis IV, 138.
 Dardanii I, 189.
 Dardanus, urbs, V, 117; VII, 43.
 darici IV, 166; VII, 28.
 Daritae III, 92.
 Darius, Hystasp., I, 183, 187, 209; II, 150, 158; III, 12, 39, 70, 82, 84—96, 101, 117, 126—129, 135, 139—141, 143, 144, 150—160; IV, 1, 7, 39, 44, 83, 85—88, 97, 118, 120, 124, 127, 134, 140—144, 166; V, 11, 12, 17, 97, 101, 105; VI, 30, 41, 43, 48, 94, 98, 111, 118; VII, 1—4, 10, 11, 64, 69, 72, 78, 82, 89, 97, 133, 194, 224. Xerxis fil., IX, 108.
 Dastyles I, 8.
 Dascyleum II, 120, 126; VI, 33.
 Datis VI, 94, 97, 118; VII, 88.
 Datum IX, 75.

- Daullii VIII, 35.
 Daurises V, 116, 121.
 Decelea IX, 15, 73.
 Decelus, heros, IX, 73.
 decimae V, 77; VII, 132; IX, 81.
 defectio solis I, 74; VII, 37; IX, 10.
 Deioeces I, 16, 73, 96—102.
 Deiphonus IX, 92.
 Delium VI, 118; IX, 15.
 Delphi I, 14, 46, 48, 50—52, 54, 92; II, 1, 80; V, 42, 62; VII, 178; VIII, 36, 37.
 delphinus I, 23.
 Delta II, 13, 15, 16, 179.
 Delus I, 64; II, 170; IV, 33—35; VI, 97, 98; VIII, 132, 133; IX, 90.
 Demaratus V, 75; VI, 50, 61—70; VII, 3, 101—104, 209, 234—237, 239.
 Demarmenus V, 41; VI, 65.
 Democedes III, 125, 129—137.
 democratia III, 80—82; VI, 43.
 Democritus VIII, 46.
 Demonax IV, 161.
 Demonous VII, 195.
 Demophilus VII, 222.
 dentes elephantorū III, 97; concreti III, 97.
 depositum VI, 86.
 Dersaei VII, 110.
 Deruslaei I, 125.
 deserta III, 98, 102; IV, 22, 40, 181.
 Deucalion I, 56.
 Diactorides, Cranonius, VI, 127; Laco, VI, 71.
 Diadromes VII, 222.
 Diana I, 26; II, 59, 83, 137, 155, 156; III, 48; IV, 33, 87, 103, 145; V, 7; VI, 138; VII, 176; VIII, 77.
 Dicaea VII, 109.
 Dicaeus VIII, 65.
 Dietyanna III, 59.
 dictys IV, 192.
 Didymis oraculum VI, 19.
 Dicneces VII, 226.
 Dindymene I, 80.
 Dinomenes VII, 145.
 Διομήδεος ἀριστεία II, 116.
 Dionysius VI, 11, 17.
 Dionysophanes IX, 84.
 Dioscuri II, 43, 50, 146; VI, 127.
 Dipaenses IX, 35.
 Dithyrambus VII, 227.
 dithyrambus I, 23.
 Dium VII, 22.
 Doberes V, 16; VII, 113.
 Dodona I, 46; II, 52, 55, 57; IX, 93.
 Dolongi VI, 34, 35.
 doreades IV, 192.
 Dores I, 6, 28, 56, 141, 146, 171; III, 56; V, 62, 68, 76, 86, 87; VI, 53; VII, 93, 99, 112; VIII, 31, 43, 73.
 Dorieus V, 41—46; VII, 158, 205; IX, 10.
 Doris I, 56; VIII, 31.
 Doriscus V, 98; VII, 25, 59, 105 sq.
 Dorus I, 56.
 Doryssus VII, 204.
 Dotes VII, 72.
 Δρόμος Ἀχιλλέως V, 55, 76.
 Dropici I, 125.
 Drymus VIII, 33.
 Dryopsis I, 56, 146; VIII, 31, 73.
 Dymanatae V, 68.
 Dyme I, 145.
 Dyras VII, 198.
 dysenteria VIII, 115.
 Dysorum V, 17.
 Ebenum III, 114, 97.
 ebur III, 97.
 Ecbatana, vid. Agb.
 Echeocrates V, 92.
 Echedorus VII, 124, 127.
 Echemus IX, 26.
 Echestratus VII, 204.
 echidnae arabicae III, 108. semivirginea IV, 9.
 Echinades II, 10.
 echines IV, 192.
 Edoni V, 11, 23, 124; VII, 110, 114; IX, 75.
 Eetion V, 92, 5.
 Egestani V, 46.
 Eion VII, 25, 113; VIII, 118.
 Elaeus (Ἐλαιούς) VI, 140; VII, 22, 33; IX, 116.
 Elatae VIII, 65.
 Elbo II, 140.
 electrum III, 115.
 Eleonius V, 43.
 elephants III, 97; IV, 191.
 Elephantine II, 9, 17, 20, 28, 69; III, 19.
 Eleusis I, 130; V, 74—76; VI, 75; VIII, 63; IX, 27, 57, 101.
 Elis II, 160; III, 132; IV, 30, 148; VI, 127; VIII, 27, 73; IX, 33, 37, 77.
 Ellopiā VIII, 23.
 Elorus VII, 154.
 ἐναγελς I, 61, 105; V, 70, 71.
 Enarees I, 105; IV, 67.
 Enchelees IX, 43.
 Eneti I, 196; V, 9.
 Enianes VII, 132, 185, 196.
 Enipeus VIII, 129.
 Enneacarpus VI, 137.
 Ἐννέα ὁδοί VII, 114.
 enomatiae I, 65.
 Eordi VII, 185.
 Epaphus II, 38, 153; III, 27, 28.
 Ephesus I, 26, 142, 147; II, 10, 148, 158; V, 54.

- Ephialtes VII, 213.
 ephori I, 65; III, 148; V, 39; VI, 63, 65, 82; IX, 9, 76.
 Epicydes VI, 86.
 Epidanus, *vid.* Apid.
 Epidaurus I, 146; III, 52; V, 82, 83; VIII, 43, 46.
 Epigoni Homeri IV, 32.
 ἐπισκῶθισον VI, 84.
 Epistrophus VI, 127.
 Epium IV, 148.
 Epizelus VI, 117.
 Epizephyrii VI, 23.
 equites Spartae VIII, 124.
 equus I, 78, 80, 189, 192, 216; II, 71; III, 84-88, 90, 106; IV, 2, 7, 22, 28, 52, 61, 72, 170, 188, 189; V, 9, 111; VI, 16, 35, 103, 125; VII, 40, 53, 57, 70, 87, 88, 114, 196; IX, 22.
 Erasinus VI, 76.
 Erechtheus V, 82; VII, 189; VIII, 44, 53.
 Eretia I, 61; V, 99; VI, 43, 94, 101, 119; VIII, 46; IX, 28.
 Eridanus III, 115.
 Erineum VIII, 43.
 Erinyes IV, 149.
 Erochus VIII, 33.
 Erxander IV, 97; V, 37.
 Erycina V, 43, 45.
 Erythea IV, 8.
 Erythrae, Boeotiae opp., I, 25; IX, 15, 19. Ioniae opp., I, 18, 142; VI, 8.
 Ἐρυθρῇ βάλωσ II, 111.
 Eryxo IV, 160.
 Etarchus, Ammonius, II, 52. Cretensis, IV, 154.
 Eteocles V, 61.
 Euaenetus VII, 173.
 Eusgoras VI, 103.
 Eualcidas V, 102.
 Euboae IV, 33; V, 31; VII, 156; VIII, 4, 20
 τὰ ἄκρα VI, 100. τὰ Κοίλα, VIII, 13.
 Euboenses in Sicilia VII, 156.
 Euboicum talentum III, 89, 95.
 Euclides VII, 155.
 Euclithon IV, 162; V, 104.
 Euenius IX, 92-94.
 ἐνεργέται *sp.* Laced. I, 67. *sp.* Persas III, 154; V, 11; VI, 29; VIII, 85.
 Euesperides IV, 117, 198.
 Eumenes VIII, 93.
 Eumenides IV, 194; IX, 97.
 Euoomus VIII, 131.
 eunuchi III, 49, 92; VI, 32; VIII, 104, 105.
 Eupalinus III, 60.
 Euphemidae IV, 150.
 Euphorbus VI, 101.
 Euphorion, Aeschylus p., II, 156; VI, 114.
 Laphanis p., VI, 127.
 Euphrates I, 180, 184, 185, 193; V, 52.
 Europa III, 115; IV, 42, 45; VII, 5.
 Europa, Tyria, I, 2, 173; IV, 45, 147.
 Euryanax IX, 10, 53, 55.
 Eurybates VI, 92; IX, 75.
 Eurybiades VIII, 2, 42, 74, 142.
 Euryclides VIII, 2.
 Euryerates VII, 204.
 Euryerates VII, 204.
 Eurydamis VI, 71.
 Eurydemus VII, 213.
 Euryleon V, 46.
 Eurymachus VII, 205, 233.
 Euryphon VIII, 131.
 Eurypylus IX, 58.
 Eurysthenes IV, 147; V, 40; VI, 51, 52, VII, 204; VIII, 131.
 Eurysthenes IX, 26, 27.
 Eurytus VII, 229.
 Euthynus IX, 105.
 Eutychides IX, 73.
 Euxinus pontus I, 6, 72; IV, 37, 46.
 Exampeus IV, 52, 81.
 expiatio I, 35, 64.
 exsecratio III, 65.
 Fabae II, 37; VI, 109.
 faces VII, 132; VIII, 98.
 fames I, 94; II, 25; VIII, 115; IX, 118.
 feles II, 66, 67.
 ferruminatio I, 25.
 fibula V, 87.
 Bamma e simulacro VI, 82.
 foedus I, 74; III, 8, 39; IV, 70, 201; VI, 23; VII, 116, 132, 150; VIII, 120, 144, 143.
 formicae III, 102.
 forum Persis nullum I, 153.
 fossae I, 193; II, 108, 158; IV, 42; VII, 22 sq.
 funera I, 198; II, 85; IV, 71, 72; VI, 55; VII, 117.
 fastes II, 73.
 Gades IV, 8.
 Gaeson IX, 97.
 galea II, 162; IV, 180; VII, 63.
 Galepsus VII, 122.
 Gallaica VII, 108.
 γάμοροι VII, 155.
 Gandarii III, 91; VII, 66.
 Garamantes IV, 174, 183.
 Gaigaphia IX, 29, 49, 80.
 Gananus VIII, 137.
 Gebeleizis IV, 94.
 Gela VI, 23; VII, 153-156.
 Geleon V, 66.
 Gelo VII, 145, 154-162.
 Geloni IV, 108, 123.
 Gelonus IV, 10.

- gelu IV, 28.
 genealogia II, 143.
 geometria II, 109.
 Gephyraei V, 57, 62.
 Geraestus VIII, 7; IX, 165.
 Gergis VII, 82.
 Gergithae V, 122; VII, 43.
 Germanii I, 125.
 Γέρωντες I, 65; VI, 57.
 Gerrii IV, 71.
 Gerrhus, fl., IV, 19, 47, 56. locus, IV, 53.
 Geryones IV, 8.
 Getae IV, 93-96.
 Gigonus VII, 123.
 Giligammae IV, 169.
 Gillus III, 138.
 Gindanes IV, 176.
 glacies IV, 28.
 Glaucan IX, 75.
 Glaucus, Chius, I, 25. Lac., VI, 86. Lycius, I, 147.
 Glisas IX, 43.
 gnomon II, 109.
 Gnorus IV, 76.
 Gobryas III, 70, 73, 78; IV, 132, 134; VII, 2, 5, 82.
 Goanus VII, 128, 173.
 Gordias I, 14, 35, 55; VIII, 138.
 Gorgo, Laced., V, 48, 51; VII, 239.
 Gorgonis caput II, 91.
 Gorgus V, 104, 115; VII, 98; VIII, 2, 11.
 Graecia III, 106, 135, 138; VI, 98; VII, 102, 161, 162; VIII, 47.
 Graeci I, 1, 26, 56-60, 94, 131, 133, 135, 141, 148, 152; II, 1, 36, 49, 51-58, 80, 109, 143-146, 154, 179; III, 1, 11, 25, 107, 111, 139; IV, 17, 26, 51, 97, 108, 137-139, 180, 189; V, 29-37, 58, 92, 97, 100; VI, 9, 12, 31-33, 42, 48, 63, 68, 81, 86, 111; VII, 1, 8-19, 32, 53, 131-133, 137, 138, 145, 147, 148, 153, 168, 169, 172-174, 185, 202, 206-fin.; VIII, 1, 4, 18, 26, 40, 43-49, 71, 74, 84, 93, 107, 111, 121, 123, 130, 132; IX, 7, 10, 19, 28-30, 50, 59, 71, 79, 81, 86, 90, 96, 102, 105, 106, 114.
 gramen in Scythia IV, 58.
 Gratianum collis IV, 175. cultus II, 50.
 Grinus IV, 150.
 grues II, 22.
 Grynea I, 149.
 grypes III, 116; IV, 13, 27, 79, 152.
 Gygadas I, 14.
 Gygaea, Macedonia, V, 21; VIII, 136.
 palus, I, 93.
 Gyges, rex Lydor., I, 8-15, 91. Myrsi p., III, 122; V, 121.
 Gymnopaediae VI, 67.
 Gyndes I, 189, 202; V, 52.
 Gyzantes IV, 149.
 Haemus IV, 49.
 Haliaemon VII, 127.
 Halicarnassus I, 144; II, 178, VII, 99; VIII, 104.
 Halienses (Ἀλιεῖς) VII, 137.
 Halys I, 6, 28, 72, 75; VI, 52; VII, 26.
 Hamilcar VII, 165.
 Hanno VII, 165.
 Harnamithres VII, 88.
 Harmatides VII, 227.
 Harmocydes IX, 17.
 Harmodius V, 55; VI, 109, 123.
 Harpagus, Medus, I, 80, 108-116, 118, 119, 123, 129, 162-169, 171-176. Persa, VI, 28, 30.
 Hebae tessera (σύνθημα Ἡβης) IX, 98.
 Hebrus IV, 90; VII, 59.
 Hecataeus II, 143; V, 36, 125; VI, 137.
 Ἐκατὸν νῆσοι, vid. centum ins.
 Hector II, 120.
 Hegesander V, 125; VI, 137.
 Hegesicles I, 65.
 Hegesipyla VI, 39.
 Hegesistratus, Eleus, IX, 37. Samius, IX, 90, 91. Sigeensis, V, 94.
 Hegeteridas IX, 76.
 Hegias IX, 33.
 Helena II, 112sq.; V, 94; VI, 61; IX, 73.
 Helice I, 145.
 Heliconius (Ποσειδῶν) I, 145.
 Heliopolis II, 3, 7, 8, 9, 59, 63.
 Helisyci VII, 165.
 Helle VII, 58.
 Hellen I, 56.
 Hellenium II, 174.
 Hellespontias VII, 188.
 Hellespontus IV, 38, 85, 95; V, 11; VI, 33; VII, 33-36, 54, 95, 137.
 Hellopia (ἡ Ἑλλοπίη μοῖρα) VIII, 23.
 Helotae VI, 58, 75, 80, 81; VII, 202, 229; IX, 10, 11, 28, 80.
 Hephæstienses VI, 140.
 Heracles V, 43.
 Heraclidae I, 7, 13, 91; V, 43; IX, 26.
 Heraclides, Car., V, 121. Cumanus, I, 158. alius Cumanus V, 37.
 Heraeum oppidum IV, 90.
 Hercules I, 7; II, 42-45, 83, 113, 145; IV, 8, 10, 59, 82; VI, 108, 116; VII, 176, 193, 198, 204; VIII, 131.
 Heracles columnae II, 33; IV, 8, 42, 43, 181, 185.
 Ἐρεώ πόλις II, 67.
 Ἐρμηνεῖς II, 154, 164.
 Hermion VII, 6.
 Hermione III, 59; VIII, 43, 73; IX, 28.
 Hermippus VI, 4.
 Hermolyceus IX, 105.

- Hermophantus V, 99.
 Hermotimus VIII, 105-106.
 Hermotybies II, 164-168; IX, 42.
 Hermaus I, 55, 80; V, 101.
 Herodotus, Basilidae f., VIII, 132.
 heroes I, 167, 168; II, 44, 50; V, 114;
 VI, 35, 69; VII, 43, 117.
 Herophantus IV, 138.
 Herpys IX, 38.
 Hesiodus II, 53; IV, 32.
 Hexapolis I, 144.
 Hiero VII, 156.
 Hieronymus IX, 33.
 Himera VI, 24; VII, 165.
ἱππαργὰ πλοῖα VI, 48; VII, 97.
 Hipparchus V, 55, 56; VI, 123; VII, 6.
 Hippas I, 61; V, 55, 91-96; VI, 107.
ἱπποβοῦται V, 77.
 Hippoclidus VI, 127-130.
 Hippoclus IV, 138.
 Hippocoon V, 60.
 Hippocrates, Getae tyr., VI, 23; VII, 154,
 155; Megacis f., VI, 131. Pisistrati p.,
 I, 59; V, 65. Sybarita, VI, 127.
 Hippocratides VIII, 131.
ἱππόλεω ἀκρῇ IV, 53.
 Hippolochus I, 147.
 Hippamachus IX, 38.
 Hipponicus, Calliae p., VII, 131. f., VI,
 121.
 hippopotamus II, 71.
 hircus II, 46; III, 112; IV, 187.
 Histiaea (Histiaeotis) Euboiae VII, 175;
 VIII, 23.
 Histiaeotis Thessaliae I, 56.
 Histiaens, Milesius, IV, 137-141; V, 11,
 23, 24, 30, 35, 97, 105-107; VI, 1-5,
 26-30. Samius VIII, 85. Termerensis,
 V, 37; VII, 98.
 Homerus II, 23, 53, 116 sq. IV, 29, 32;
 V, 67; VII, 161.
 Hoples V, 66.
 hordeum I, 193.
 Horti Midiae VIII, 138.
 hospitium III, 43; V, 63.
 Hyacinthia IX, 6, 11.
 hyaenae V, 192.
 Hyampens VIII, 39.
 Hyampolis VIII, 28, 33.
 Hyatae V, 68.
 Hybla VII, 155.
Ἰβρεῖς VIII, 77.
 Hydarnes III, 70; VI, 133; VII, 135. fl.
 illius, VII, 83, 211. Sicamnis p., VII,
 65.
 Hydrea III, 59.
Ἰγερνεῖς III, 90.
 Hylaea IV, 9, 18, 54, 55, 76.
 Hylleis V, 68.
 Hyllus, Herculis f., VI, 52; VII, 204;
 VIII, 131; IX, 26. fl., I, 80.
 Hymeas V, 116, 122.
 Hymellus VI, 137.
 hymni Olenis IV, 35.
 Hypachaei VII, 91.
 Hypacryis IV, 47, 55.
 Hypanis IV, 17, 18, 47, 52.
 Hyperanthes VII, 224.
 Hyperborei IV, 13, 32-36.
 Hypernotii IV, 36.
 Hyperoche IV, 33-35.
 Hyrcanii III, 117; VII, 62.
 Hyrgis IV, 57.
 Hyria VII, 170.
 Hyrocaetes I, 84.
 Hysiae, opp., V, 74; VI, 108; IX, 15, 25.
 pagus Atticae, V, 74.
 Hystanes VII, 77.
 Hystaspes, Darii p., I, 209; III, 70; V,
 83; VII, 224. Darii f., VII, 64.
 hystrices IV, 192.
 Iacchus VIII, 65.
 Iadmon II, 134.
 Ialysus I, 144.
 Iamidae V, 44; VIII, 134; IX, 33.
 Iapyges (-ia) III, 138; IV, 99; VII, 170.
 Iardanus I, 7.
 Iason IV, 179; VII, 193.
 Istragoras V, 37.
 Ithacolis V, 37, 122.
 Iberia I, 163; VII, 165.
 ibis II, 65-67, 75.
 Icartum mare VI, 95.
 Ichne VII, 123.
 ichneumon II, 67.
 Ichthyophagi II, 19, 20, 23.
 Ida I, 151; VII, 42.
 Idanthyrus IV, 76, 120, 127.
 Idrias V, 118.
 Ienysus III, 5.
 ignis III, 16; VII, 231.
 Iliissus VII, 189.
 Iliithya IV, 35.
 Ilium I, 5; II, 10, 118; V, 94; VII, 41,
 43.
 Ilyrii I, 196; IV, 49; IX, 43.
 Imbrus V, 26; VI, 41.
 immortales Getae IV, 93-94. Persarum,
 VII, 31, 55, 83, 211.
 immortalitas animae II, 123; IV, 95; V, 4.
 Inachus I, 1.
 Inarus III, 12, 15; VII, 7.
 Indi (India) I, 192; III, 38, 99, 106; IV,
 40, 44; V, 3; VII, 65, 187.
 Indus IV, 44.
 Ino VII, 197.
 Intaphernes III, 70, 78, 118, 119.
 intercalaris mensis I, 32; II, 4.
 Inycus VI, 23.

- Ia I, 1, 5; II, 41.
 Icteus V, 94.
 Ion V, 66; VII, 94; VIII, 44.
 Iones (Ionia) I, 6, 28, 56, 76, 141-148, 169; II, 154; III, 90; IV, 98, 133; V, 285sq.; 59; VI, 8, 31, 42; VII, 94; VIII, 22, 90; IX, 90, 104.
 Ionius sinus VI, 127.
 Iphiclus IX, 116.
 Iphigenia IV, 103.
 Ipnī VII, 188.
 Irsa IV, 158.
 Irenes IX, 85.
 Is I, 179.
 Isagoras V, 66, 69-73.
 Ischenous VII, 161; VIII, 92.
 Isis II, 40, 41, 50, 61, 156; IV, 186.
 Ismaris VII, 109.
 Ismenius Apollo I, 52; V, 59; VIII, 134.
 Issedones I, 201; IV, 13, 15, 26, 27.
 Ister II, 33; IV, 47-50, 89.
 Isthmus Chersonesi VI, 36. Cnidius I, 174.
 Corinthiacus VIII, 40; IX, 7, 10.
 Istria II, 33; V, 78.
 Italia IV, 15.
 Itanus IV, 151.
 Ithamātrēs VII, 167.
 Ithamitres VIII, 130; IX, 102.
 Ithome IX, 35.
 Indices regii III, 14, 31; V, 21; VII, 194.
 Iuno I, 31, 81, 82; II, 50, 182; IX, 52, 61.
 Iuppiter I, 89, 131; V, 40; VIII, 115. *ἀγο-
ραῖος* V, 46. Ammon I, 182; II, 29, 42, 54 sq., 83; III, 25. Carus I, 171; V, 66.
 Dodonaeus II, 55 sq. *ἐλευθέριος* III, 142. *Ἑλληνίος* IX, 7. *ἐρκείος* VI, 68.
ἐπαιρειδός I, 44. *ἐφέστιος* I, 44. La-
 cedæmon VI, 56. Laphystius VII, 197.
 Lycaeus IV, 203. Olympius II, 7; IX, 81. *οὐράνιος* VI, 56. Papaeus IV, 59.
στράτιος V, 119. Thesprotius II, 56.
 Iuramenta I, 212; III, 7, 65; IV, 68, 172; V, 7, 74, 92, 106; VI, 68.
 Iyrcae IV, 22.
Καλὴ ἀκτὴ VI, 22.
κίππ II, 94.
Κοῖλα, vid. Cava.
Κοῖλη VI, 103.
Κυλλῆστις II 77.
Κυνά I, 110, 112, 122.
Καδδα V, 92, 2.
 Labdacus V, 59.
 Labranda V, 119.
 Labyneus I, 74, 77, 188.
 Labyrinthus II, 148 sqq.
 Lacedæmonii I, 66, 65, 67-70, 82, 83, 141, 152; III, 39, 46, 47, 54-56; IV, 145, 149, 161; V, 29, 39, 42, 62, 63, 68, 79, 91, 92; VI, 48, 52, 56-63, 65, 84, 85, 105, 106, 109, 120, 129; VII, 102, 104, 133, 137, 148, 149, 153-156, 202, 205, 206, 208-212, 223, 226, 231, 234, 239; VIII, 1, 2, 3, 114, 124, 142; IX, 6-11, 19, 28, 33, 35, 54, 62, 64, 70, 71, 73, 84, 85, 102, 106.
 Laemon IX, 92, 93.
 Lacrines I, 152.
 Lada VI, 7.
 Ladaum III, 112.
 Ladice II, 181.
 Laïus IV, 149; V, 43, 59.
λαμπαδοφορία VIII, 98.
 Lampito VI, 71.
 Lampo, Aegineta, IX, 78. Atheniensis, IX, 21. Samius, IX, 90.
 Lamponium V, 26.
 Lampsacus V, 117; VI, 31, 38.
 Iana arborea III, 106; VII, 65.
 Laodamas, Aegineta, IV, 152. Eteocl. f., V, 61. Phocæens., IV, 138.
 Laodice Hyperborea IV, 33, 35.
 Laphanes Azen VI, 127.
 Lasonii III, 90; VII, 77.
 Lasus VII, 6.
 Latona II, 155.
 Laurius I, 144.
 Laus VI, 21.
 Leager IX, 75.
 Learehus IV, 160.
 Lebadæ VIII, 134.
 Lebaea VIII, 137.
 Lebedus I, 142.
 Lectus IX, 114.
λήϊτον VII, 197.
 Lemnus IV, 145; V, 26; VI, 138, 140; VII, 73.
 Ieones in Europa VII, 125.
 Leo Spart. I, 65; VII, 204. Troezen. VII, 180.
 Leobotes I, 65; VII, 204.
 Leocedes VI, 127.
 Leonidas V, 47; VII, 204 sqq.; VIII, 114.
 Leontides VII, 205, 233.
 Leontini VII, 154.
 Leoprepes Lac. VI, 85. Simonidis pat., VII, 228.
 Leotychides VIII, 131. Menarei f., VI, 65, 73, 85; VIII, 131, IX, 90 sq., 96, 98.
λεπιδωτός II, 72.
 Lepreum IV, 148; IX, 28.
 Leprosi I, 138.
 Iepus III, 108.

- Leros V, 125.
 Lesbus I, 151, 160; III, 39; VI, 31.
 Leucadii VIII, 45, 47; IX, 28.
 Leuce Acte VII, 25.
 Leucon IV, 160.
 Libya II, 16, 17, 32, 158; IV, 42, 45, 181.
 Libycus mons II, 8.
 Libyes II, 50, 161; III, 13, 91; IV, 159, 168 sqq., 186 sqq.; VII, 71, 86, 165, 184.
 Liches I, 67.
 Lida I, 175.
 Ligures V, 9; VII, 165.
 Ligyes VII, 72.
 Limeneum I, 18.
 Lindus I, 144; II, 182; VII, 153.
 Linus II, 79.
 Lipaxus VII, 123.
 Lipoxais IV, 5.
 Lipsydrium V, 62.
 Lisae VII, 123.
 Lissus VII, 108.
 Locri VII, 132. Epiz. VI, 23. Opant. VII, 203; VIII, 1. Ozol. VIII, 32.
 Iotos II, 92, 96; IV, 177.
 Lotophagi IV, 177.
 Lucina IV, 35.
 Luna I, 131; IV, 138; V, 106; VII, 37.
 Lycæreus III, 143; V, 27.
 Lycia I, 28, 173, 176; III, 90; VII, 76 sq., 92.
 Lycidas IX, 5.
 Lycomedas VIII, 11.
 Lycopas III, 55.
 Lycophron III, 50.
 Lycurgus Lac. I, 65 sq. Arcas VI, 127.
 Athen. I, 59.
 Lycus, fl. Phryg., VII, 30. Scyth., IV, 123.
 Lycus Athen. I, 173; VII, 92. Scyth. IV, 76.
 Lydia VII, 127.
 Lydia I, 7, 28, 35, 54, 74, 79, 80, 93, 94, 103, 154, 171; III, 90; V, 49, 101; VII, 74.
 Lydus I, 7, 171; VII, 74.
 Lygdamis Halic. VII, 99. Nax. I, 61, 64.
 Lynceus II, 91.
 Lysagoras Mil. V, 30. Parus VI, 133.
 Lysanias VI, 127.
 Lysimachus VIII, 79, 95.
 Lysistratus VIII, 96.
M
 Maecae IV, 175; V, 42.
 Macedni I, 56; VIII, 43.
 Macedones eorumq. regio V, 22; VI, 44; VII, 127; VIII, 137-140.
 Machlyes IV, 148.
 Macistus, vid. Masist.
 Macistus IV, 148.
 Μακρόβιοι III, 17.
 Macrones II, 104; III, 94; VII, 78.
 Mactorium VII, 153.
 Madyes I, 103.
 Madytus VII, 33; IX, 126.
 Maeander I, 18, 161; II, 10, 29; III, 122, V, 118; VII, 26.
 Maeandrius III, 123, 124; VII, 27.
 Maeones Cabelens. VII, 77; Lydi I, 7; VII, 74.
 Maecotae IV, 123.
 Maestes IV, 45.
 Maecotis palus I, 104; IV, 3, 57, 86, 101, 120.
 Magdolus II, 159.
 Magi I, 101, 107, 120, 128, 132, 140; VII, 19, 37, 43, 113, 191.
 Magnesia Maced. VII, 176, 183, 193, ad Maeandr. I, 161; III, 122.
 Magnetes III, 90; VII, 132.
 Μαγνησία III, 79.
 Malen I, 82; IV, 179.
 Malena VI, 29.
 Males VI, 127.
 Maliaca VII, 132, 196, 198; VIII, 31.
 Maliacus sinus IV, 33.
 Malienses, vid. Maliaca.
 Mandane I, 107.
 Mandrocles IV, 87, 88.
 Munes I, 94; IV, 45.
 Mantinea IV, 161; VII, 202; IX, 77.
 Mantyas V, 12.
 Mapen VII, 98.
 Maraphii I, 125; IV, 167.
 Marathon I, 62; VI, 107, 111.
 Mardi I, 84, 125.
 Mardonius VI, 43-45, 94; VII, 5, 82; VIII, 100, 113, 133; IX, 1-4, 12-15, 38, 49, 59, 63.
 Mardontes VII, 80; VIII, 130; IX, 102.
 Marea II, 18, 30.
 Maree III, 94; VII, 79.
 Mariandyni I, 28; III, 90; VII, 72.
 Maris IV, 49.
 Maron VII, 227.
 Maronea VII, 109.
 Mars II, 63 sq., 83; IV, 59-62; VII, 76.
 Marsyns, fl. V, 119. Silen., VII, 26.
 Mascames VII, 105 sq.
 Masistius VII, 79; IX, 20, 24.
 Maspii I, 125.
 Massages VII, 71.
 Massagetae I, 201, 212-16; IV, 11, 17.
 Mater Deorum I, 80; IV, 76.
 Mater Hypanis IV, 52.
 Mater Ponti IV, 86.
 Matieni montes I, 189, 202.
 Matieni I, 72; III, 94; V, 49, 52; VII, 72.
 Mausolus V, 118.
 Maxyes IV, 191.
 Mazares I, 156, 161.
 Mecistes V, 67.

- Mecyborina VII, 122.
 Medea I, 2; VII, 62.
 Media, Medi I, 72, 91, 95 sqq., 110, 130;
 IV, 37, 40; VI, 112; VII, 62, 210.
 medicus et medicina II, 84; III, 1, 129 sqq.
 medimnus I, 192.
 Megabates V, 32.
 Megabazus VII, 97.
 Megabyzus III, 70, 81, 160; IV, 143 sq.;
 V, 1, 13, 14; VII, 82.
 Megacles I, 1, 59-64; VI, 125. — II, VI,
 127 sqq. — III, VI, 131.
 Megacreon VII, 120.
 Megadostes VII, 105.
 Megapanus VII, 62.
 Megara I, 59; IX, 14, 21.
 Megarenses in Sicili. VII, 156.
 Megastidas VII, 72.
 Megistias VII, 219, 221, 228.
 Melampus II, 49; IX, 34.
 Melampyrgus lapis VII, 216.
 Melanchlaeni IV, 20, 102, 107.
 Melanippus V, 67.
 Melanthius V, 97.
 Melanthus I, 147; V, 65.
 Melas, fluv. Thessaliae, VII, 198. Thraciae,
 VII, 58.
 Melas sinus VI, 41.
 Meles I, 84.
 Meliboea VII, 188.
 Melii VIII, 46, 48.
 Melissa III, 50; V, 92.
 Memblarius IV, 147.
 Memnonia V, 53, 54; VII, 151.
 Memphis II, 3, 10, 99.
 Menares VI, 65, 71; VIII, 131.
 Menda VII, 123.
 Mendes II, 42, 46.
 Mendesia praefectura II, 42, 46, 160.
 Mendesii II, 42, 46.
 Mendesium Nili ostium II, 17.
 Menelaus portus IV, 169.
 Menelaus II, 119.
 Menes II, 4, 99.
 Menius VI, 71.
 mensa solis III, 18, 23.
 mensis intercalaris I, 32; II, 4.
 Merbalus VII, 98.
 Mercurius II, 51, 138; V, 7.
 Meropadae I, 7, 14.
 Meroë II, 29.
 Messanbria IV, 93; VI, 33; VII, 108.
 Messana VII, 164.
 Messapii VII, 170.
 Messenii IX, 35, 64.
 Metapontini IV, 15.
 Methymna I, 151.
 Metiochus VI, 41.
 Metrodorus IV, 138.
 Micythus VII, 170.
 Midas Phryx I, 14, 35. Midae horti VIII, 138.
 Miletus, Milesii I, 14-22, 142, 169; II,
 33; V, 28, 30, 120; VI, 5 sqq.; IX, 67.
 Milo III, 137.
 Milliades, Cypselif., VI, 34-38, 103. Mil-
 tiadis f., IV, 137; VI, 39, 109, 132, 137.
 Milyas, Milyae I, 173; III, 90; VII, 77.
 Minerva, Tritonidis f., IV, 180. cum Neptu-
 no contendit VIII, 55. Alea I, 66; IX,
 70. Assesia I, 19, 22. Crastia V, 45.
 Cyrenaica II, 182. Ilias VII, 43. Lindia
 II, 182. Pallenis I, 62. Pedasensis I,
 175; VIII, 104. Polias V, 82. Poliochos
 I, 160. Pronaea I, 92; VIII, 37, 39. Sait-
 tica II, 175. Sciras VIII, 94. Sigae V,
 95. apud Ausenses IV, 180. apud Numi-
 das IV, 189.
 Minoa V, 46.
 Minos I, 173; III, 122; VII, 169, 170.
 Minyae IV, 145, 146.
 Mira I, 131.
 Mitradates I, 110, 111.
 Mitrobates III, 120, 126, 127.
 Mitylene, Mitylenaei II, 178; V, 94.
 Mnesarchus IV, 95.
 Mneshiphilus VIII, 57.
 Moeris II, 13, 104.
 Moeridis lacus II, 4, 69, 148 sq.
 Moloeis IX, 57.
 Molossi I, 146; VI, 127.
 Molpagoras V, 30.
 Momemphis II, 163.
 Mophi II, 28.
 morbus feminens I, 105. sacer III, 33.
 morborum praecipua causa II, 77.
 mortuos comedunt Indi III, 38. et Issedo-
 nes 4, 26. terra condunt Gelae V, 4 et
 Scythae IV, 73. melle Babylonii I, 198.
 sedentes sepeliunt Nasamones IV, 190.
 mortuorum simulacra in convivis Ae-
 gyptiorum II, 78.
 Moschi III, 94. VII, 78.
 Mosynoeci III, 94; VII, 78.
 mula parit III, 153; VII, 57.
 muli in Elide nulli IV, 39. Scythis hor-
 rendi IV, 129.
 Munychia VIII, 76.
 mures bipedes IV, 192. mures auxilio ve-
 niunt Sethoni II, 141.
 Murichides IX, 4.
 muri lignei IV, 108, 123; VII, 142, 143;
 VIII, 51; IX, 65, 70.
 Musaeus VII, 6; VIII, 96; IX, 43.
 musici Argivi III, 131.
 mustelae Libycae IV, 192.
 Mycale I, 148; VI, 16; VII, 80; IX, 90,
 96, 98, 104, 107.
 Mycenaei VII, 202; IX, 27.
 Mycerinus II, 129-134.
 Myci III, 93; VII, 69.
 Myconus VI, 118.
 Mysephoritana praefectura II, 166.

- Mygdonia VII, 123, cf. 127.
 Mylasa, Mylasenses I, 171; V, 37, 121.
 Mylitta I, 131, 199.
 Myndia navis V, 33.
 Myrcinus V, 11, 23, 124.
 Myriandricus sinus IV, 38.
 Myrina I, 149. Myrinaei VI, 140.
 Myrmex VII, 183.
 Myron VI, 126.
 myrrha VII, 181.
 Myrsilus Candaules I, 7.
 Myrsus, Candaules p., I, 7. Gygis f., III, 122; V, 121.
 Mys VIII, 133—135.
 Mysia, Mysi I, 28, 160, 171; III, 90; V, 122; VII, 20, 42, 74.
 mysteria Aegyptiorum II, 171. Cabirotum II, 51; III, 37. Eleusinia VIII, 65.
 Mytilene I, 160; II, 178; V, 94.
 Myus, Myusii I, 142; V, 36; VI, 8.

N
 Naparis IV, 48.
 Nasamones II, 32; IV, 172, 190.
 Natho II, 165.
 naucrari V, 71.
 Naucratis II, 97, 178, 179; II, 135.
 Nauplius VI, 76.
 Naustrophus III, 60.
 Naxos, Naxii I, 64; V, 28, 30 sqq.; VI, 96; VII, 154; VIII, 46.
 Neapolis Aegypti II, 91. Pallenae VII, 123.
 Necos, Psammitichi p., II, 152. Psammitichi f., II, 153, 159. IV, 42.
 νεκρομαντήτορ V, 92.
 Nelus IX, 97.
 Nelidae V, 65.
 Neocles VII, 173.
 Neon VIII, 32, 33.
 Νέον τεῖχος I, 149.
 Neptunus II, 50; IV, 188; VII, 129, 192; VIII, 55, 123, 129. Heliconius I, 148.
 Thamimasadas ap. Seythas IV, 59.
 Nereides VII, 191.
 Nestor V, 65.
 Nestus VII, 109, 126.
 Neuri IV, 17, 51, 105.
 Nicander VIII, 131.
 Nicandra II, 55.
 Nicodromus VI, 88.
 Nicolaus VII, 137.
 Nilus II, 19—34; IV, 45, 50, 53.
 Ninia porta III, 155.
 Ninus I, 103, 106, 185, 193; II, 150.
 Nipsaei IV, 93.
 Nisaea I, 59.
 Nisaei equi, Nisaeus campus III, 106; VII, 40.
 Nisyrii VII, 99.
 Nitetis III, 1.
 Nitocris Aegyptia II, 100. Babylonia I, 185, 187.
 nitrum II, 86.
 Noës IV, 49.
 Nomades Libyes IV, 187. Sagartii VII, 85.
 Scythae I, 15.
 Nonacris VI, 74.
 Nothon VI, 100.
 Notium I, 149.
 Novem-fontes VI, 137.
 Novem-viae VII, 114.
 Nadium IV, 148.
 nummi primum a Lydis eusi I, 94. nummi e plumbo III, 56.
 Nymphodorus VII, 137.
 Nysa II, 146; III, 97.

O
 Oarizos VII, 71.
 Oarus IV, 123.
 Oasis III, 26.
 obelisci II, 111, 170.
 Oceanus II, 23; IV, 8, 36.
 Octamasades IV, 80.
 Ocytus VIII, 5, 59.
 Odomanti V, 16; VII, 112.
 Odrysae IV, 92.
 Oes V, 83.
 Oebares III, 85; VI, 33.
 Oedipus IV, 149; V, 60.
 Oenoe V, 74.
 Oenone VIII, 46.
 Oenotria I, 167.
 Oenussae I, 165.
 Oeobazi Persae tres IV, 84; VII, 68; IX, 115, 119.
 Oeolycus I, 149.
 oeor, oeorpala IV, 110.
 Oëroë IX, 51.
 Oetaei montes VII, 217.
 Oetosyrus IV, 59.
 Olbiopolitae IV, 18.
 oleae Atticae propriae V, 83. oleae cretatae revirescit VIII, 55. oleaginea Olym-
 pionicorum corona VIII, 26.
 Olen IV, 35.
 Olenus I, 145.
 Oliatus V, 37.
 Olophyxus VII, 22.
 Olorus VI, 39, 41.
 Olympia II, 160; V, 22; VIII, 26.
 Olympias VII, 206.
 Olympiodorus IX, 21.
 Olympienus VII, 74.
 Olympus Mysiae mons I, 36, 43. Thessa-
 liae I, 56; VII, 128, 129, 172.
 Olynthus VII, 122; VIII, 127.
 Onetae V, 68.
 Onesilus V, 104—114.
 Onetas VII, 214.
 Onochonus VII, 129, 196.
 Onomacritus VII, 6.

- Onomastus VI, 127.
 Onuphitana praefectura II, 166.
 Opharyneum VII, 43.
 Opis IV, 35.
 Opis I, 189.
 Opoea IV, 78.
 Opuntii VII, 203.
 Oraculum Abis VIII, 33. Ammonis I, 46; II, 18 et 53. Amphiarai I, 46; VIII, 134.
 Apollinis Ismenii I, 52. Ptoi VIII, 135.
 Bacchi VII, 111. Branchidorum I, 46, 92, 157; II, 159; V, 36. Delphicum I, 46; V, 63; VI, 66. Didymis VI, 19. Dianae II, 83. Dodonaicum I, 46; II, 52 et 54.
 Herculis II, 83. Latoniae II, 155. Martis II, 83; VII, 76. Minervae II, 83. Patarris I, 182. Thebis Aegyptiis II, 56. Trophonii I, 56; VIII, 134.
 Orbelus V, 16.
 Orchomenii Arcades IX, 28. Boeotii VIII, 34. Minyae I, 146.
 Ordessus IV, 48.
 Orestes I, 67 sq.
 Oresteum IX, 11.
 Orgeus VII, 118.
 Orgia Cereris V, 61.
 Orgia mensura II, 5 et 149.
 Oricus portus IX, 93.
 Oricus Scythia IV, 78.
 Orithyia VII, 189.
 Orneatae VIII, 73.
 Oroetes III, 129 sqq.
 Oromedon VII, 98.
 Oropus VI, 100.
 Orosangae III, 154; V, 11; VI, 29; VIII, 85.
 Orphica instituta II, 81.
 Orsiphantus VII, 227.
 Ὀρθιος νόμος I, 24.
 Orthocorybantes III, 92.
 Orus II, 144.
 Orvyes IV, 192.
 Osiris, v. Bacchus.
 Ossa I, 56; VII, 128 et 129.
 ostracismus VIII, 79.
 Otanes Pharnaspis f. III, 67 sqq., 80, 83, 141 sqq. Xerxis socer VII, 40 et 61.
 Otanes V, 25 sqq., 116, 123.
 Otaspes VII, 63.
 Othryades I, 82.
 Othrys VII, 129.
 Oves Arabicae III, 113. soli sacrae IX, 93.
 Ozolae VIII, 52.
 P
 Pactolus V, 101.
 Pactya VI, 36.
 Pactyes I, 153, 154, 157—160.
 Pactyes, Pactyica III, 93 et 102; IV, 44; VII, 67 et 85.
 Padaei III, 99.
 Paeaniensis pagus I, 60.
 Paeonia, Paeones V, 1, 13, 98; VII, 113, 124, 185.
 Paeoplae V, 15 et 113.
 Paesus V, 117.
 Paeti VII, 110.
 Paenum VI, 127.
 Pagasae VII, 198.
 Palaestina, Syri Palaestini I, 105; II, 104 et 106; III, 5; VII, 89.
 Palenses IX, 28.
 Pallena VII, 123; VIII, 126.
 palmae IV, 172 et 182; VII, 69. palmeum vinum I, 194.
 Pannus VII, 129.
 Pammon VII, 183.
 Pamphyli I, 28; III, 90; VII, 91.
 Pamphyli Sicyonii V, 68.
 Pan II, 46, 145, 146; VI, 106.
 Panathenaea V, 56.
 Panaetius VIII, 82.
 Pandion I, 173.
 panis e lotio II, 92. e palmae fructu I, 193. e zea II, 77.
 Pangaeus V, 16; VII, 112.
 Panionia I, 148.
 Panionium I, 143 et 148; VI, 7.
 Panionius VIII, 105.
 Panites VI, 52.
 Panopenses VIII, 34 et 35.
 Panormus I, 157.
 Pantagnotus III, 39.
 Pantaleon I, 92.
 Pantares VII, 154.
 pantherae IV, 192.
 Panthialaei I, 125.
 Panticapes IV, 18, 47, 54.
 Pantimathi III, 92.
 Pantiles VII, 232.
 Papaeus Iuppiter IV, 59.
 Paphlagones I, 6, 28, 72; III, 90; VII, 72.
 papraces pisces V, 16.
 Papremis II, 59, 63, 71; III, 12. Papremitana praefectura II, 165.
 Parabates V, 46.
 Paratae IV, 6.
 Parapotamii VIII, 33.
 parasanga II, 6; V, 53; VI, 42.
 Paretaceni I, 101.
 Paricanii Medi III, 92; VII, 86. alii III, 94.
 Paris, v. Alexander.
 Parium V, 117.
 Parmys III, 88; VII, 78.
 Parnassus VIII, 27 et 32.
 Paroreatae IV, 148; VIII, 73.
 Parthenius fl. II, 104.
 Parthenius mons VI, 105.
 Parthi III, 93 et 117; VII, 66.
 Parus, Parii V, 28 et 31; VI, 133 et 135; VIII, 67 et 112.
 Pasargadae I, 125; IV, 167.
 Pasicles IX, 97.

- Pataici III, 37.
 Pataicus VII, 154.
 Patara I, 182.
 Patarbemis II, 162.
 Patirampbes VII, 40.
 Patizeithes III, 61 sqq.
 Patrenses I, 145.
 Patumus II, 158.
 Pausanias IV, 81; V, 32; VIII, 3; IX, 10, 21, 46, 53, 60, 78, 82.
 Pausicae III, 92.
 Pausiris III, 15.
 Pedasus, Pedasenses I, 175; V, 121; VI, 20; VIII, 104.
 pediculi IV, 109 et 168.
 Pedienses VIII, 33.
 Peithagoras, v. Pithag.
 Pelasgi I, 56, 57, 146; II, 51; V, 26 et 64; VI, 137; VII, 42 et 94; VIII, 44.
 Peleus VII, 191.
 Pelus mons IV, 179; VII, 129.
 Pella VII, 123.
 Pellena I, 145.
 Peloponnesus, Peloponnesii I, 56 et 68; VII, 137 et 233; VIII, 31 et 73; IX, 73.
 Pelops VII, 8 et 11.
 Pelusium Nili ostium II, 17 et 154; III, 10.
 Penelope II, 145 et 146.
 Peneus VII, 20, 128, 129, 173, 182.
 Pentapolis Dorienensium I, 144.
 Penthylus VII, 153.
 Percalos VI, 65.
 Percote V, 117.
 Perdiccas V, 22; VIII, 137 sqq.
 Pergamum Priami VII, 43.
 Pergamus Pierum VII, 112.
 Perialla VI, 66.
 Periander I, 20 et 23; III, 48 et 50 sq.; V, 92.
 Pericles VI, 131.
 Perilaus IX, 103.
 Perinthus, Perinthii IV, 90; V, 1 et 2; VI, 33; VII, 25.
 perioeci VI, 58; IX, 11.
 perpherees IV, 33.
 Perrhoebi VII, 128, 132, 173.
 Persae I, 71, 89, 125, 133 sqq., 171; V, 18, 33 et 49; VI, 19; VII, 61, 81, 84, 114, 150, 223; IX, 16, 24, 80, 107, 122.
 immortales VII, 83 et 211.
 Perses VII, 61 et 150.
 Perseus II, 91; VI, 34; VII, 61 et 150;
 Persei specula II, 15.
 Persidae I, 125; III, 65.
 Petra V, 92.
 Petrae Trachiniae VII, 198.
 Phaedyra III, 68 et 69.
 Phaenippus VI, 121.
 Phages VII, 112.
 Phalerus V, 85; VI, 116; VIII, 66 et 91; IX, 32. Phalerenses V, 63.
 Phanagoras VII, 214.
 Phanes III, 4 et 11.
 Phorandates VII, 79; IX, 76.
 Pharbaethitana praefectura II, 166.
 Pharenses I, 145.
 Pharnaces VII, 66; IX, 41.
 Pharnaspes Cyri socer II, 1; III, 2. Otan-
 nis p. III, 68.
 Pharnazathres VII, 65.
 Pharnuches VII, 88.
 Phaselis II, 178.
 Phasis I, 2 et 104; II, 103; IV, 37, 38, 45, 86; VI, 84.
 Phayllas VIII, 47.
 Phegeus IX, 26.
 Pheneus VI, 74.
 Pherendates VII, 67.
 Pheretima IV, 162, 202, 205.
 Pheron II, 111.
 phials in balteis Scytharum IV, 10.
 Phidippides VI, 105.
 Phidon VI, 127.
 Phigalensis VI, 83.
 Philaeus VI, 35.
 Philagrus VI, 101.
 Philaon VIII, 11.
 Philes III, 60.
 Philipptus Croloniata V, 47. Macedo VIII, 139.
 Philistus IX, 97.
 Philitis II, 128.
 Philocyron IX, 72 et 85.
 Philocypsus V, 113.
 Phila IV, 178.
 Phlegra VII, 123.
 Phlius, Phliasii VII, 202; IX, 28.
 Phoraea, Phocaeenses I, 80, 142, 152, 163 sqq.; II, 106, 177, 178; VI, 8, 11, 17.
 Phocenses I, 146; VII, 176, 212, 217; VIII, 27 sqq.; IX, 17 et 31.
 Phoebeum templum VI, 61.
 Phoenices I, 1 et 105; II, 44, 104, 112; III, 19 et 107; IV, 42; V, 58 et 89; VI, 47; VII, 23, 34, 44, 89; VIII, 90. Car-
 thaginienses II, 32; IV, 197; VII, 163.
 Phoenicia II, 44 et 116; III, 126; IV, 139.
 phoenix avis II, 73.
 Phoenix fluv. VII, 176 et 200.
 Phormus VII, 182.
 Phraortes Deiocis p. I, 96; — f. I, 73 et 102.
 Phrataguna VII, 224.
 Phriconis I, 149.
 Phrixae IV, 148.
 Phrixus VII, 197.
 Phronima IV, 154.
 Phryges I, 28 et 72; II, 2; III, 90; VII, 7.
 Phrynichus VI, 21.
 Phrynon IX, 15.
 Phthiotis, Phthiotae I, 56; VII, 132.
 Phya I, 89.

- Phylacus VIII, 39. Samius VIII, 85.
 Phyllis VII, 113.
 Pieria, Pieres VII, 112, 131, 177, 185. Pieris pix IV, 195.
 Pigres Chr VII, 98. Paeon V, 12.
 Pidorus VII, 122.
 pincerna III, 34.
 Pindarus III, 38.
 Pindus I, 56; VII, 129.
 pinus VI, 37.
 Pirene V, 92.
 piromis II, 143.
 Pirus I, 145.
 Pisa II, 7.
 Pisistratidae V, 63 et 90.
 Pisistratus Hippocratis f. I, 59-64; V, 65; VI, 35 et 103. — Pisistratus Nestoris f. V, 65.
 pistrix Croesi I, 51.
 Pistyrus VII, 109.
 Pitana opp. Aeol. I, 149. Lac. III, 55.
 Pitanates λόγος IX, 53.
 Pithagoras V, 46.
 Pittacus I, 127.
 pix IV, 195.
 Pixodarus V, 118.
 Placia I, 57.
 Plataeae, Plataeenses VI, 108; VIII, 1, 44, 50; IX, 25, 28, 53 sqq.
 platanus aurea VII, 27 et 31. plataneum V, 119.
 Platen IV, 151-153, 156, 169.
 Plinthinetes sinus II, 6.
 Plistarchus IX, 10.
 Plistorus IX, 119.
 Plynus portus IV, 168.
 Poeciles IV, 147.
 Poeni, v. Carthag.
 Pogon VIII, 42.
 Poliades IX, 53.
 Polichnitae VII, 170.
 polus II, 109.
 Polyas VIII, 21.
 Polybus V, 67.
 Polycrates Samius III, 39, 44, 54, 120 sqq.
 Polycriti duo VI, 50; VIII, 92 et 93.
 Polydeces VIII, 131.
 Polydorus Lac. VII, 204. Theban. V, 59.
 Polymnestus IV, 150 et 155.
 Polynices IV, 147; VI, 52; IX, 27.
 ponte iunctus Bosporus IV, 83 et 87. Euphrates I, 186. Hellespontus VII, 36. Ister IV, 89-97. pontis armamenta VII, 25; IX, 115 et 121.
 ponticum arbor IV, 23.
 Porata s. Pyretus IV, 48.
 porinus lapis V, 62.
 Porthmea IV, 12 et 45.
 Posideum III, 91.
 Posidoniana I, 167.
 Posidonius IX, 71 et 85.
 Potidaea VII, 123; VIII, 126-129.
 praesepe Mardonii IX, 70.
 Pruesii VII, 170 et 171.
 Prasias V, 16.
 Praxilaus IX, 107.
 Praxinus VII, 180.
 pretium captivi duae minae V, 78; VI, 79.
 Prexaspes III, 30, 33, 34, 62, 66, 74. alius VII, 79.
 Priamus I, 4; II, 120; VII, 43.
 Priene I, 15, 142, 161; VI, 8.
 Prinetas V, 41.
 Procles Epidaureus III, 50 et 52. Eurysthenis frater IV, 147; VI, 51 et 52; VIII, 131.
 Proconnesus IV, 14; VI, 33.
 Prometheus IV, 45.
 Proponthis IV, 85.
 Proserpina VIII, 65.
 Prosopitis II, 41 et 165.
 Protesilaus VII, 33; IX, 116.
 Proteus II, 112-116.
 Protothyes I, 103.
 prytaes naucrarorum V, 71.
 prytaneum I, 146; VI, 139; VII, 197.
 Prytanis VIII, 131.
 Psammenitus III, 10, 13, 15.
 Psammis II, 160.
 Psammitichus I, 105; II, 2 et 151 sqq. alius VII, 7.
 Psylli IV, 173.
 Psytalea VIII, 76 et 95.
 Pieria I, 76.
 Ptoum VIII, 135.
 pudenda circumcidunt Aegyptii alique II, 36, 37, 104.
 puerorum amores I, 135.
 purpurarius IV, 151.
 Pylae, v. Thermop.
 Pylagori VII, 213 sq.
 Pylis I, 147; V, 65.
 Pylus Elidis opp. IX, 34. Lac. VII, 168.
 pyramides II, 8, 124, 125, 127, 128, 134, 136, 148.
 Pyrene II, 33.
 Pyretus IV, 48.
 Pyrgus IV, 148.
 Pythagoras Milesius V, 126. Samius IV, 95.
 Pythagorica instituta II, 81.
 Pytheas Abderita VII, 137. Aegineta VII, 181; VIII, 92; IX, 78.
 Pythermus I, 152.
 Pythia V, 62; VI, 66.
 Pythii Lacedaemoniorum VI, 57.
 Pythius VII, 27-29, 38, 39.
 Pytho I, 154.
 Pythogenes VI, 23.
 Quinqueremis sacra VI, 87.

- editus Alexandri ex metallis V, 17. Atheniensium VII, 144. Persici imperii III, 90 sqq. Thasiorum VI, 46.
 hadinace VI, 119.
 Rhampsinitus II, 121 et 122.
 Rhegium, Rhegini I, 166 et 167; VII, 170.
 Rhenea VI, 97.
 Rhodope IV, 49; VIII, 116.
 Rhodopis II, 134 et 135.
 Rhodus II, 178; VII, 153. mare Rhodium I, 174.
 Rhoeus III, 60.
 Rheuteum VII, 43.
 Rhypes I, 145.
 rosae sexagenorum foliorum VIII, 138.
 Rubrum mare II, 8, 158, 159; IV, 39.

Sabaco II, 137, 138, 139, 152.
Sabyllus VII, 154.
Sacae I, 153; III, 93; VII, 64.
sacerdotes Aegyptiorum II, 37.
sacrificia Aegyptiorum II, 39 et 40. Croesi I, 50. Lacedaemoniorum VI, 57. Perian-dri V, 92. Persarum I, 132. Scytharum IV, 60 et 61.
Sadyattes I, 16 et 18.
Sagartii I, 125; III, 93; VII, 85.
Salis urbs II, 28, 59, 163, 170. Saitana praefectura II, 165. Saitani reges I, 169.
Saiticum ostium Nili II, 17.
sal nativus IV, 53. e lacu VII, 30. salis colles IV, 181, 182, 183. e sale domus IV, 183.
Sala VII, 59.
Salamis VIII, 56; VII, 166; VIII, 84 sqq. Cypri urbs IV, 162; V, 104.
Salmydessus IV, 93.
Samius III, 55.
Samothracia, Samothracae II, 51; VI, 47; VIII, 90. Samothracica castella VII, 108.
Samus, Samii I, 70 et 142; II, 148; III, 26, 39, 46, 54, 60, 139 sqq.; VI, 22; IX, 90 et 99.
san I, 139.
Sana VII, 22 et 123.
Sanacharibus II, 141.
santalium Persei II, 91.
Sandanis I, 71.
Sandoces VII, 194.
Sappho II, 135.
Saraugae III, 93 et 117; VII, 67.
Sardanapalus II, 150.
Sardes I, 7, 15, 84, 86; V, 101 et 105.
Sardinia, Sardi I, 170; V, 106 et 124; VII, 165.
Sardonium linam II, 105. mare I, 166.
Sarpedon I, 173.
Sarpedonium VII, 58.
Sarta VII, 122.
Saspires I, 104; III, 94; IV, 37 et 40; VII, 79.
Sataspes IV, 43.
Satrae VII, 110 et 111.
satrapiae Persarum I, 192; III, 89 sqq.
Sattagydae III, 91.
Saulius IV, 76.
Sauromatae IV, 21, 43, 110 sqq., 117.
Scaeus V, 60.
Scamander V, 65; VII, 42.
Scamandronymus II, 135.
Scaptesyle VI, 46.
schoenus II, 6 et 8.
Sciathus VII, 179, 182, 183; VIII, 7.
Scidrus VI, 21.
Scione VII, 123.
Scironis via VIII, 71.
Sciton III, 130.
Scius IX, 49.
Scolopoeis IX, 97.
Scololi IV, 6.
Scolus IX, 15.
Scopadae VI, 127.
Scopasis IV, 120 et 128.
scriptura duplex Aegyptiorum II, 37. scrip-turae veteris apud Graecos monumenta V, 58—61. occultae specimina V, 35, VII, 239.
Seylace I, 57.
Seylas IV, 78—80.
Seylax Caryandensis IV, 44. Miodius V, 33.
Seyllias VIII, 8.
Seyrius VII, 183.
Seyrmiadae IV, 93.
Seytha IV, 10.
Scythae, Scythia I, 15, 37, 103; II, 103, 4 passim; VI, 84; VII, 64.
Seythes Cous VII, 163. Zancleus VI, 23 et 24.
Sebennytica praefectura II, 166. Sebenny-ticum ostium Nili II, 17.
Seldomus VII, 98.
Selinuntii V, 46.
Selybria VI, 33.
semen genitale nigrum III, 101.
Semiramis I, 184.
semita ad Thermopylas VII, 216.
Sepia VI, 77.
Sepias VII, 183, 186, 188, 191, 195.
sepultura Aegyptiorum II, 136. Alyattis I, 93. Apriae II, 169. Helles VII, 58, id. Labyrintho II, 148. Nilotridis I, 187.
Scytharum IV, 127.
sepultura regum Lac. VI, 58. Scytharum IV, 71 sqq. Thracum V, 8.
Serbonis II, 6; III, 5.
Seriphii VIII, 46 et 48.
Sermyla VII, 122.
serpens arcis custos VIII, 41. serpentes alati II, 75 et 76; III, 107 et 109. cor-nuti II, 74; IV, 192; Iovi sacri II, 74.
Serrheum VII, 59.

- Argivorum VI, 83. Scytharum IV, 3, 72. servorum asylum II, 113.
 us I, 193.
 stris II, 102 sqq.
 as IV, 143; VII, 33; IX, 114.
 on II, 141.
 dia VII, 170.
 VII, 98.
 nus VIII, 75 et 110.
 on, Sicyonii V, 67 et 68; VI, 92; IX, 28.
 a II, 116; III, 136. Sidoniae naves VII, 100, 128.
 um V, 65 et 94. promont. IV, 38.
 la I, 195; VII, 69.
 a I, 139.
 nae V, 9.
 us VIII, 138. Marsyas VII, 26.
 ypria II, 94.
 ium IV, 169 et 192.
 ae IV, 194.
 onides V, 102; VII, 228.
 i, Sindica IV, 28 et 86.
 us VII, 123.
 us VII, 122.
 pe I, 76; II, 34; IV, 12.
 nus, Siphonii III, 57 et 58; VIII, 46
 48.
 VIII, 62. Siritia VI, 127. Paconiae
 II, 115. Siropaeones V, 15.
 nitres VII, 68 et 79.
 nus Cyprius V, 104. Tyrius VII, 98.
 nnes V, 25. alius VII, 65.
 naces V, 121.
 na VII, 67.
 ces IV, 80; VII, 137.
 onia VII, 122.
 h II, 172.
 arduus III, 41.
 olis Cyri I, III, 30 et 65. Magus III,
 sqq.
 domenes VII, 82 et 121.
 a opp. VII, 123.
 dyridas VI, 127.
 na opp. I, 14, 16, 149.
 i III, 93; VI, 66.
 fricam circumnavigantibus dexter IV,
 matutinus apud Indos ardentissimus
 104. tellis obscuratus VII, 226. solis
 sus mutatus II, 142. fons IV, 181.
 ago aurea II, 132. mensa III, 18. soli
 ra faciunt Massagetae I, 212 et 216.
 midae IV, 188. Persae I, 131. oves
 rae IX, 93. solem exsecrantur Ata-
 tes IV, 184.
 Solis V, 110 et 115.
 is II, 32. IV, 43.
 I, 29 sqq.; II, 177; V, 113.
 oi I, 173.
 ia nulla Atlantum IV, 184. e somniis
 ponsa IV, 172; VIII, 134. memorabilia
 abani VII, 17 et 18. Astyagis I, 107
 et 108. Croesi I, 34. Cyri I, 209. Cambysis
 III, 30. Datis Persae VI, 118. Aliae Poly-
 cratis III, 124. Hippiae VI, 107. Xerxis
 VII, 12, 14, 19.
 Sophanes VI, 92; IX, 73-75.
 sophista I, 29; IV, 95.
 sororis matrimonium III, 31.
 Sosicles V, 92.
 Sosimenes VIII, 82.
 Sostratus IV, 152.
 Spaco I, 110.
 Spargapises I, 211; IV, 78.
 spasmo medetur urina hirci IV, 187.
 Spercheus VII, 198 et 228.
 Sperthias VII, 134-137.
 Spendalenses IX, 15.
 spu IV, 27.
 stadium, orgyia, cubitus, pes II, 149.
 Stagirus VII, 115.
 stannum III, 115.
 stathmi inter Ephesum et Susa V, 52.
 Stentoris lacus VII, 58.
 Stenycelerus IX, 64.
 Stesagoras VI, 34, 38, 103.
 Stesenor V, 113.
 Stesilaus VI, 114.
 stigmata V, 6; VII, 233.
 Stratis IV, 138; VIII, 132.
 Struchates I, 101.
 struthiones IV, 175 et 102.
 Stryme VII, 108 et 109.
 Strymon I, 64; V, 13 et 23; VII, 24 et
 113; VIII, 115.
 Strymonias ventus VIII, 118.
 Strymonii VII, 75.
 Symphalis VI, 76.
 styrax III, 107.
 Styrenses VI, 107; VIII, 1 et 46; IX, 28.
 Styx VI, 74.
 sulci ap. Aegyptios II, 47.
 successio in regnum III, 2; V, 42; VI, 52,
 65; VII, 3.
 Sunium IV, 99; VI, 87, 115.
 sus II, 14 et 47; IV, 63 et 186.
 Susa I, 188; IV, 83 et 91; V, 49 et 52;
 VII, 239. Memnonia V, 53 et 54; VII,
 151.
 Syagrus VII, 153 et 159.
 Sybaris V, 44; VI, 21 et 127.
 Syene II, 28.
 Syennesis I, 74; V, 118; VII, 98.
 Sylei campus VII, 115.
 Syloson III, 39, 139, 141 sqq.
 Syme I, 174.
 Syracusae VII, 155 sqq.
 Syrgis IV, 123.
 Syria II, 12 et 116; III, 5. Palaestina III,
 91; IV, 39; VII, 89. Syri circumcidun-
 tur II, 104.
 Syri Cappadoces I, 72 et 76; III, 90; V,
 39; VII, 72.

Syrii i. e. Assyrii VII, 63.
Syrtis II, 32 et 160.

Tabalus I, 154.

Tabiti IV, 52.

tabulae geographicæ IV, 36; V, 49.

Tachompo II, 29.

Taenarus I, 23 et 24; VII, 168.

Talaus V, 67.

talentum Babylonicum et Euboicum III, 89.

tali I, 94.

Talhybius VII, 134 et 137.

Talhybiadae VII, 134. cf. VI, 60.

Tamynæ VI, 101.

Tanagra, Tanagraei V, 57 et 79; IX, 15

et 43.

Tanais IV, 20, 21, 45, 100, 123.

Tanitana praefectura II, 160.

Tarentum, Tarentini I, 24; III, 138; IV, 99; VII, 170.

Targitau IV, 5.

Taricheae Canobicae II, 113. Pelusiaca
II, 15.

Tartessus I, 163; IV, 152 et 192.

Taucheira IV, 171.

Tauri, Taurica IV, 3, 20, 99, 103.

Taxacis IV, 120.

Taygetus IV, 145.

Tearus IV, 90 et 91.

Teaspes IV, 43; VII, 79; IX, 76.

Tegea, Tegeatae I, 65; VI, 72 et 105; VII,
170 et 202; IX, 25, 26, 35, 70.

Teli I, 168; VI, 8.

Telamon VIII, 64.

Teleboae V, 59.

Telecles Samius III, 41; Lac. rex VII, 204.

Telesarchus III, 143.

Telines hierophanta VII, 153.

Telliadae IX, 37.

Tellias VIII, 27.

Tellus I, 30.

Telmessenses I, 78.

Telus VII, 153.

Telys V, 44.

Temenidae VIII, 138.

Temenus VIII, 137.

Temnus I, 149.

Tempe VII, 173.

Tenedus I, 151; VI, 31.

Tenus IV, 33; VI, 97; VIII, 82.

Teos I, 142 et 168; II, 178.

Teras IV, 80; VII, 137.

Terillus VII, 165.

Termerensis V, 37.

Termillae VII, 92.

terrae universae descriptio IV, 36-45.
partes extremae II, 33; IV, 13 et 49.

terra dea I, 131; IV, 59.

tessera militaris IX, 98. tesserarum ludus
I, 94.

Tethronium VIII, 33.

Tetramnestus VII, 98.

Teucris IV, 191; V, 13 et 122; VII, 20
et 43.

Teuthrania II, 10.

Thales I, 74, 75, 170.

Thamanaei III, 93 et 117.

Thamasius VII, 194.

Thamimasadas IV, 59.

Thannyras III, 15.

Thasus, Thasii II, 44; VI, 28, 44, 45, 47;
VII, 108 et 118.

Theasides VI, 85.

Thebae Aegyptiae I, 182; II, 3, 15, 42,
56; III, 10; IV, 181. Thebana praefec-
tura II, 42 et 166. Boeotiae, Thebani I,

46, 49, 52; V, 79; VI, 108; VII, 202 et
235; VIII, 134; IX, 31, 41, 67, 86.

Thebe V, 80.

Thebes campus VII, 42.

Themiscyra IV, 86.

Themison IV, 154.

Themistocles VII, 143, 144, 173; VIII, 4,
19, 22, 56, 74, 79, 83, 108, 111, 123,
124.

Theocydes VIII, 65.

Theodorus I, 51; III, 41.

theogonia I, 132; II, 53.

Θεοί unde dicantur II, 52.

Theomestor VIII, 85; IX, 90.

theophania I, 51.

Theopompus VIII, 131.

Thera, Theraci IV, 147, 148, 150, 156.

Therambus VII, 123.

Therapne VI, 61.

Theras IV, 147 et 148.

Therma opp. VII, 121, 127, 129, 170, 183.

Thermaeus sinus VII, 121. VIII, 127.

Thermodon fluv. Boeotiae IV, 110; IX,

43. Cappadociae II, 104; IV, 86; IX, 27.

Thermopylae VII, 175 et 176, 184, 201,
223.

Theron VII, 165.

Thersander Polynicis f. IV, 147; VI, 52
Orchomenius IX, 16.

Theseus IX, 72.

thesmophoria II, 171; VI, 16.

Thespieae, Thespienses V, 79; VII, 202,
222, 226; VIII, 50 et 75; IX, 30.

Thesprotia V, 92; VII, 176; VIII, 47.

Thessalia, Thessali I, 57; VII, 6, 30, 128,
172, 176, 196; VIII, 27 et 30; IX, 31
et 89.

Thessalus V, 46.

Thestes IV, 159.

Thetis VII, 191.

Thmnitana praefectura II, 166.

Thoas VI, 136.

thoas IV, 192.

Thonis II, 114.

- thoaces Aegyptiaci I, 135; linei II, 182;
II, 47.
Thoax IX, 1 et 58.
Thoenus pagus IV, 90.
Thonax I, 69.
Thracia, Thraces I, 168; II, 103; IV, 74,
93, 99; V, 2, 3, 6 sqq.; VI, 33; VII,
12 et 185; VIII, 115 sqq.; IX, 89. in
Aia I, 28; III, 90; VII, 75.
Thrsybulus I, 20-22; V, 92.
Thrsycles IX, 90.
Thrsydeius IX, 58.
Thrsylaus VI, 114.
Thrsius campus VIII, 65; IX, 7.
thus III, 107.
Thyia VII, 178.
Thyni I, 28.
Thyrea I, 182; VI, 76.
Thyssagetae IV, 22 et 123.
Thyssus VII, 22.
Thra III, 12; V, 49; VII, 61; VIII, 120.
Thirantus IV, 48.
Tibareni III, 94; VII, 78.
Tibisis IV, 49.
Tigranes VII, 62; IX, 96. cf. 102.
Tigris I, 189; V, 52; VI, 20.
ulones pisces V, 16.
Timagenides IX, 38 et 86.
Timagoras VII, 98.
Timander IX, 69.
Timareta II, 55.
Timesitheus V, 72.
Timesius I, 168.
Timnes IV, 76.
Timo VI, 134 et 135.
Timon VII, 141.
Timonax VII, 98.
Timoxenus VIII, 128.
Tyras, Tiryntii VI, 76, 77, 78; VII, 137;
IX, 28.
Tisamenus Eleas IX, 33-35. Thersandri
f. IV, 147; VI, 52.
Tisander Hippoclidis p. VI, 127 et 129.
Isagorne p. V, 66.
Tisias VI, 133.
Titaeus IX, 73.
Tithaens VII, 88.
Tithorea VIII, 32.
Titormus VI, 127.
Tmolus I, 84 et 93; V, 101.
Tomyris I, 205, 212, 214.
Torone VII, 22 et 122.
Trachea Chersonesus IV, 99.
Trachis opp. VII, 199, 201, 203. Trachinia
VIII, 31. Trachinii VII, 175 et 176. Tra-
chiniae petrae VII, 198.
tragici chori V, 67.
Trapezus VI, 127.
Traspias IV, 6.
Transi V, 4.
Trauus VII, 109.
Triballicus campus IV, 49.
tribus Atticae V, 66 et 69; VI, 131. Sicyo-
niae V, 68.
Triopium I, 174; IV, 38.
tripodes I, 92; IV, 179; V, 59-61; VIII,
82; IX, 81.
Tritaeenses I, 145.
Tritantachmes Artabani f. VII, 82 et 121;
VIII, 26. Artabazi f. I, 192.
Tritenses VIII, 33.
Triton IV, 179. Triton Bay. et Tritonis
lacus IV, 178 et 191.
Troezen, Troezenii VII, 99; VIII, 41;
IX, 28.
Troglodytae IV, 183.
Troia, Troas, bellum Troianum II, 118;
IV, 191; V, 13, 26, 122; VII, 171.
Trophonius I, 46; VIII, 134.
tycta ap. Persas IX, 110.
Tydeus V, 67.
Tymanes V, 37; VII, 98.
Tyndaridae IV, 145; V, 75; IX, 73.
Typhon II, 156; III, 5.
Tyras II, 47, 51, 82.
Tyratae IV, 51.
Tyrodiza VII, 25.
Tyrrhenia, Tyrrheni I, 94, 163, 166. Tyrr-
heni in Thracia I, 57.
Tyrus II, 44. Tyrii II, 112.

Vaccae Isidis sacrae II, 41. caro vaccarum
IV, 186.
vates Nasamonum IV, 172; Scytharum
IV, 67.
Velia I, 167.
Venus I, 105, 131, 199; II, 41 et 112; III,
8. IV, 59 et 67.
vespertilionis IV, 183.
Vestia IV, 59.
via sacra VI, 34.
vinum palmeum I, 193 et 194; II, 86; III,
20. ex hordeo II, 77. e loto IV, 177.
viperae III, 108 et 109.
virgines I, 196; IV, 117, 168, 180; V, 6.
vita humana LXX annorum I, 32. LXXX
III, 22.
vitis aurea VII, 27.
vivos defodere III, 35; VII, 114.

Umbri I, 94; IV, 49.
Volsci, v. Helisyci.
Urotat III, 8.
ursi II, 67; IV, 191.
Utii III, 93; VII, 68.
Vulcanus II, 3, 99, 101, 121, 147, 176; III,
37; VIII, 98.
vulpanseris II, 72.

Xanthippus VI, 131 et 136; VII, 33; VIII,
131; IX, 114 et 120.

HEROD. II.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

No 3

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΙΝΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

000

ΔΡ

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΜΟΥΣΑΙ

αριθ. χρ. 682

Ημερομηνία
έπιστροφής

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας